

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2023—2027.

МУЗИЧКА ШКОЛА „ДР МИЛОЈЕ
МИЛОЈЕВИЋ“
КНЕЗА МИЛОША 5
34000 КРАГУЈЕВАЦ
Име и презиме директора
Светлана Стојиљковић
[e- mail: skola@mskg.edu.rs.](mailto:skola@mskg.edu.rs)
[Web-site: www.mskragujevac.rs](http://www.mskragujevac.rs)

ЧЛАНОВИ СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

1. Светлана Стојиљковић – директор
2. Лидија Јевремовић, помоћник директора
3. Милош Сретеновић, стручни сарадник психолог – координатор тима
4. Снежана Рачић, руководилац Стручног већа за клавир – члан
5. Владимир Мандић, руководилац Стручног већа за хармонику – члан
6. Иван Бркић, руководилац Стручног већа за гудачке инструменте – члан
7. Невена Мијаиловић, руководилац Стручног већа за трзачке инструменте – члан
8. Ален Петрин, руководилац Стручног већа за дувачке инструменте – члан
9. Дејан Чекановић, руководилац Стручног већа за Српско традиционално певање и Српско традиционално свирање – члан

Председник Школског одбора
Петар Мирков

Директор
Светлана Стојиљковић

Крагујевац, јун.2023. год.

САДРЖАЈ

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	7
О нама	8
Историјат школе	9
Снага	9
Мисија	9
Визија	9
Мото школе	9
 ОПШТЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	10
Школски програм	10
Назив и врста Школског програма	10
Трајање	10
Сврха	10
Циљеви и начела Школског програма	10
Језик остваривања образовно-васпитног рада	10
 ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ	14
Предшколско музичко образовање	15
Планирање наставе и учења	16
Остваривање наставе и учења	16
План наставе и учења	16
 ПРИЛОГ 1 Музичко забавиште	20
ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА	21
Испити	22
Смотре	23
ОРГАНИЦИЈА НАСТАВЕ	25
Циљеви и исходи основног образовања и васпитања	24
ЦИЉЕВИ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА	24
Општи циљеви музичког образовања и васпитања	25
Кључне компетенције за целоживотно учење	28
 ПРИЛОГ 2 Наставни планови и програми за предмете у основној музичкој школи	28
 ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА СРЕДЊЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ	157
Програм испита за средњу музичку школу	157
Пријемни испити	157
Годишњи испити	159
Разредни, поправни и допунски испити	159
Циљеви наставе у средњој школи	161
Организација наставе	164
 ПРИЛОГ 3 Наставни програми за општеобразовне предмете средње школе	168
 ПРИЛОГ 4 Стручни предмети за све одсеке у средњој школи	223

ПРОГРАМИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ 466

Програм и активности којима се развијају способности за решавање проблема, комуникација, тимски рад, самоиницијатива и подстицање предузетничког духа	466
Програм културних активности школе	468
Програм слободних активности	469
Програм каријерног вођења и саветовања.	470
Програм заштите животне средине	470
Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програм превенције других облика ризичног понашања и програм заштите од дискриминације ученика и запослених	475
Програм унутрашње и спољашње заштитне мреже.	477
Начин праћења и евалуације програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања	478
Интервенција	478
Акциони план за повећање безбедности	480
Мере за отклањање и смањење или спречавање ризика и повећање безбедности	481
Програм безбедности и здравља на раду	482
Програм ваннаставних активности ученика	483
Програм професионалне оријентације	483
Програм школског спорта и спортско рекреативних активности за средњу музичку школу	483
Програм сарадње са локалном самоуправом, организацијама из окружења, медијима и институцијама културе	485
Програм сарадње са породицом	476
Сарадња са родитељима у реализацији задатака школе	487
Програм излета и екскурзија	487
Програм здравствене заштите.	488
Програм социјалне заштите	490
Програм друштвено корисног рада	493
Програм инклузивног образовања.	493
Смернице за прилагођавање и пружање додат подршке.	493
Програм рада школске библиотеке медијатеке	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА КОЈ Њ УТИЧЕ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД ШКОЛЕ 495

Развојни план и области које утичу на образовно васпитни рад и унапређивање рада установе	495
Документи значајни за развој и вредновање рада установе	495
Праћење остваривања школског програма	496

**Правилник о општим основама школског програма
(Објављено у „Просветни гласник”, бр. 5. од 28. фебруара 2004)**

- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ бр. 88/2017, 10/2019, 6/2020, 129/2021);
- Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр.55/2013, 101/2017, 10/2019, 129/2021);
- Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017,10/2019, 129/2021);
- Закон о уџбеницима („Службени гласник РС“ бр. 27/2018);
- Правилник о упису ученика у средњу школу („Службени гласник РС“, бр. 42/2022);
- Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 34/219 и 59/2020, 81/2020);
- Правилник о наставном плану и програму основног музичког образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/2010);
- Правилник о Плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019);
- Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања и васпитања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 4/1996);
- Правилник о плану и програму наставе и учења уметничког образовања и васпитања за средњу музичку школу („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 8/2020);
- Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму предмета Верска настава за средње школе („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2016);
- Правилник о плану и програму наставе и учења за гимназије за предмете природно-математичког смера: филозофија, физичко и здравствено васпитање и грађанско васпитање којим се утврђује и план и програм наставе и учења уметничког образовања и васпитања за средњу музичку школу („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 4/2020);
- Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 82/2015, 59/2020);
- ПРАВИЛНИК О ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРЕДМЕТЕ У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 6/90 и „Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 24/2004, 3/2005, 6/2005, 11/2005, 6/2006, 12/2006, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 8/2010 – испр., 11/2013, 14/2013, 5/2014, 3/2015, 11/2016 и 13/2018, „Службени гласник РС“, бр. 30/2019 – др. правилник, („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 15/2019 и 15/2020).

ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ

Када је основана, 1948. године, отпочела је са радом као нижа музичка школа, са два наставника виолине, два наставника клавира и по једним наставником флауте, кларинета и соло певања.

Године 1952. прерасла је у средњу музичку школу са наставно-теоретским одсеком. Као таква ради до 1956. године, када се привремено укида.

После неколико година, (1962.године), поново је отворена и од тада следи њен развој и успон.

У неколико последњих година Школа је толико развијена да запошљава више од 150 наставника.

Музичка школа "др Милоје Милојевић" у Крагујевцу сада представља сложену организацију од две школе: основне и средње, које функционишу са заједничком управом, стручном службом и наставницима.

У **основној** школи има осам одсека: клавир, хармоника, гудачки одсек, дувачки одсек, трзачки одсек, соло певање, традиционално народно певање, традиционално народно свирање.

У **средњој** школи постоје четири образовна профила: музички извођач – класичне музике, музички извођач – црквене музике, музички сарадник, дизајнер звука. Најспособнији ученици школе уписују све образовне профиле при музичким академијама и факултетима у: Београду, Новом Саду, Нишу, Косовској Митровици, Подгорици, Сарајеву и, што је од посебог значаја, у Крагујевцу.

Школа има истакнуто место у вршењу просветне и културне мисије у локалној средини. Може се поносити доприносом развоју музичке културе у окружењу, организовањем и приређивањем бројних концерата и манифестација.

За изузетне педагошке резултате 1996.године је награђена највишим градским признањем - Октобарском наградом града Крагујевца.

Професори су увек имали у виду значај квалитетног образовања и трудили се да остваре добре резултате. То није увек било лако, али ентузијазам, оптимизам и енергија увек су били покретачи рада и за њих и за ученике.

Ученици школе стално учествују на домаћим и међународним такмичењима, где постижу значајне резултате.

Све то чини да Школа ужива велики углед и важи за једну од најбољих музичких школа у држави.

СНАГА

Снага наше школе је квалитетан професорски кадар и високо професионални однос према раду. Снага наше Школе је подмладак у музичком забавишту које је основано, са циљем да се најмлађи чланови друштва упознају са музиком и светом звука који их окружује, да оплемењују своју децју машту и креативно се развијају кроз музику, игру и дружење. Циљ је да најмлађи упознају основне музичке појмове и вештине кроз песму, игру, бројалице и музичке приче. Овде учимо децу да воле музику и помажемо им да стекну основну музичку културу, а уједно их и припремамо за (евентуални) упис у основну музичку школу. У музичко забавиште се могу уписати деца која имају 4, 5 или 6 година. Рад са децом одвија се у групама, које се формирају према годишту деце, тако да полазници буду у групи са својим вршњацима. Настава се одвија два пута недељно. Снага наше Школе је развијање способности свирања на музичком инструменту.

Мисија:

Уз професионалан и високо мотивисан наставни кадар, у пријатном амбијенту, створити најбоље услове за музичко образовање ученика. Понуђеним наставним и ваннаставним моделима и активностима пружити подршку личном развоју ученика. Добром стратегијом вођења школе осигурати што боља образовна постигнућа, препознавање друштвеног, културног и моралног значаја и утицаја наших активности на побољшање квалитета живота.

Визија:

Наша визија је да будемо препознатљиви као образовна установа која се успешно трансформише у складу са друштвеним променама и која стално поставља више стандарде у свим областима: да прати трендове, предвиђа их и креира, да смо усклађени са временом у којем живимо.

Мото:

Carpe scholae! Или у преводу „Упиши нашу школу“

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Назив и врста Школског програма	Школски програм за основно и средње музичко образовање и васпитање Музичке школе „др Милоје Милојевић“ Крагујевац
Трајање Школског програма	Школски програм ће се примењивати од 2023–2027. године. Школа објављује школски програм у складу са Законом и општим актом школе.
Сврха Школског програма	Обезбеђивање остваривања наставних планова и програма и потреба ученика и родитеља, школе и јединице локалне самоуправе. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика. Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева.
Циљеви и начела Школског програма	Основно и средње образовање и васпитање, музичко образовање и други облици стручног образовања остварују се на основу школског програма. Школски програм израђује се у складу са Националним оквиром образовања и васпитања и циљеви и начела су: • Конкретизација и прилагођавање законом провписаног наставног плана и програма условима и ресурсима школе; • Информисање ученика, родитеља и локалне заједнице о образовним садржајима; • Умеравање на процесе и исходе учења; • Заснованост на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма; • Обухватање свих садржаја, процеса и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда образовних постигнућа и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно другог законског заступника и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе; • Уважавање узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика; • Хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета; • Поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима; • Заснованост на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења; • Уважавање искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе; • Развијање позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целог живота; • Коришћење позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика; • Уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.
Језик остваривања образовно-васпитног рада	Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику и ћириличном писму. Када се образовање стиче на језику националне мањине, страном језику или двојезично, учење српског језика је обавезно. Образовно-васпитни рад за ученике који користе знаковни језик, односно посебно писмо или друга техничка решења остварује се у складу са Законом.

III. ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ

Музичка школа „др Милоје Милојевић“ у Крагујевцу пружа могућност школовања на подручју рада култура, уметност и јавно информисање на три нивоа: предшколско, основно и средње музичко образовање.

Образовно-васпитни рад обухвата наставне и ваннаставне активности установе којима се остварује програм образовања и васпитања и постижу прописани циљеви и стандарди образовних постигнућа, у складу са овим и посебним законом.

Предшколско музичко образовање:

- Припремни разред

Основно музичко образовање које се реализује у два образовна циклуса обухвата:

- Основно музичко образовање у четворогодишњем трајању
- Основно музичко образовање у шестогодишњем трајању

Средње музичко образовање школује три образовна профила:

- Музички извођач класичне музике – одсек класичне музике
- Музички извођач црквене музике православни смер – одсек црквене музике
- Музички сарадник – одсек за музичку теорију
- Дизајнер звука – одсек за музичку продукцију и обраду звука

ПРЕДШКОЛСКО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Музичко забавиште и припремни разред

Узрастне групе	Трајање часа	Недељни фонд	Годишњи фонд
4 година	30	2	70
5 година	45	2	70
6 година	45	2	70
Припремни разред	45	2	70

Циљ музичког забавишта и припремних разреда

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за преношење и очување културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ. Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења. Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу и стицању знања и вештина. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Садржаји

наставе припремног разреда су усмерени ка развоју интересовања и љубави према музици. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Музика у функцији здравља Рана музичка едукација стимулише напреднији рад мождане функције и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног. Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу), рад треба ефикасно организовати. Код најмлађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области – теме и садржаје.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава у припремном разреду се састоји из неколико области-тема: слушање музике, мелодика, опажање – интонирање, музичко стваралаштво, ритам и музички бонтон. Наведене области су међусобно повезане и иако се посебно савладавају, оне чине нераскидиву свеобухватну целину.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Активним слушањем музике ученици опажају елементе и облике уметничког дела, разликују инструменте и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају. Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште. Слушањем ученик препознаје музички облик – сличност и различитост делова у композицији. Оно знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Цртањем и покретом током слушања музике, ученици преносе мисли и осећања развијајући креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком и на тај начин негује се квалитетна музичка публика.

МЕЛОДИКА

Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији. Певају се музички модели, песме са текстом, мелодије различитих жанрова, српске народне песме, као и песме различитих националности. Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности. Примери се обрађују по слуху, наравно, уз помоћ наставника, и инструменталну пратњу. У припремном разреду ученици на задатим мотивима препознају смер кретања мелодије (навише–наниже), скокове или поступан покрет, динамичке контрасте (тихо–јако), темпо (брзо–споро), метричке разлике (дводелни и троделни метар). Осим опажањем, ове елементе ученици савладавају и интонирањем развијајући при том и музичку меморију.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Музичким стваралаштвом, ученици се у припремној настави могу бавити мењањем мелодијских мотива, као и преобликовањем мелодије и ритма познатих песама као и креирањем бројалица на задати текст. Тиме се стварају нове, једноставне, јединствене креативне мелодијско ритмичке целине. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђени инструменти). Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност ученика, али и наставника. Дидактичко-музичка игра Музичке игре су идеално средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. Кроз игру се подстиче али и развија природна радозналост детета, развијају се способности запажања и изражавања – памћење, говор, мишљење. Ј. А. Коменску наглашава важност игре у предшколском одгоју те истиче да ће и школа деци бити привлачнија ако се буде учило кроз игру. Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике (коришћењем асоцијативних слика, квизова, видео клипова, укрштених речи,...).

РИТАМ

Ритам се развија кроз покрет и певање. На тај начин се подстиче активна настава која доприноси већој мотивацији и бољим резултатима. Ученик изражава свој доживљај музике, прати покретом песме и композиције: плескањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,... те при том опажа и усваја елементе ритма.

МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ

Савладавањем основних музичких елемената писањем, цртањем и бојењем код ученика се подстиче развој музичке графомоторике (писање нота на линијама и у празнинама, писање виолинског и бас кључа,...)

МУЗИЧКИ БОНТОН

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Ученике треба подстицати да пажљиво слушају и коментаришу извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понашају на концертима и јавним наступима. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У припремном разреду ученици се не оцењују, али је наставник у обавези да води педагошку документацију и запажања о ученицима. Посебан изазов и уживање за ученике представља јавни наступ при чему се приказује пређени програм.

**ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И
ВАСПИТАЊЕ ЗА УЧЕНИКЕ УПИСАНЕ ОД ШКОСЛКЕ 2019/2020 ГОДИНЕ**

**ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И
ВАСПИТАЊЕ**

За ученике уписане од школске 2019/2020 године у оквиру шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања, изучавају се следећи инструменти: виолина, виола, виолончело, гитара, тамбура Е-прим, тамбура А-бас прим, мандолина, харфа (педална и непедална), клавир, хармоника, флаута, обоа, кларинет, саксофон и труба.

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	231

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

За ученике уписане од школске 2019/2020 године у оквиру четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања одсека за класичну музику изучавају се соло певање, и контрабас.

Поред наставе инструмента, односно певања, на Одсеку за класичну музику изучавају се: солфеђо, теорија музике, оркестар, хор, камерна музика и упоредни клавир.

Програм рада за контрабас

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	6	210	7	231

Програм рада за соло певање

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Соло певање	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ - ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

За ученике уписане од школске 2019/2020 године у оквиру четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања одсека за Српско традиционално певање и свирање, поред наставе инструмента, изучавају се: групно певање, групно свирање, солфеђо, теорија музике, упоредни клавир.

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	1	35	1	35	1	35	1	33
Групно певање	1	35	1	35	1	35	1	33
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО СВИРАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	66
Групно свирање	-	-	-	-	1	35	1	33
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
СВЕГА	4	140	4	140	5	175	6	198

**ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И
ВАСПИТАЊЕ ЗА УЧЕНИКЕ УПИСАНЕ ПРЕ ШКОЛСКЕ 2019/2020 ГОДИНЕ**

**ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И
ВАСПИТАЊЕ**

За ученике уписане пре школске 2019/2020 године у оквиру шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања, изучавају се следећи инструменти: виолина, виола, виолончело, гитара, тамбура, мандолина, харфа, клавир, хармоника, флаута, док се обоа, кларинет, саксофон, труба, контрабас и ренесансна харфа изучавају по четворогодишњем програму.

ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	231

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I Разред		II разред		III Разред		IV разред	
	Фонд часова							
	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год
	Инструмент	2	70	2	70	2	70	2
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, кам. музика	-	-	-	-	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	66	210	7	231

СРЕДЊА МУЗИЧКА ШКОЛА

ПОДРУЧЈЕ РАДА: Култура, уметност и јавно информисање

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ

- 1. Музички извођач – класична музика**
- 2. Музички извођач – црквена музика**
- 3. Музички сарадник – теоретичар**
- 4. Дизајнер звука**

ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ*

I ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ		I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV РАЗРЕД				УКУПНО			
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње	
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
I УКУПНО		15		525		15		525		15		525		14		462				2037	
1.	Српски језик и књижевност	3		105		3		105		3		105		3		99		12		414	
1.	_____језик и књижевност ¹	3		105		3		105		3		105		3		99		12		414	
2.	Српски као нематерњи језик ²	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
3.	Страни језик	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
4.	Други страни језик	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
5.	Филозофија													2		66		2		66	
6.	Психологија									2		70						2		70	
7.	Социологија					1		35										1		35	
8.	Историја	2		70		2		70		1		35						5		206	
9.	Математика	2		70		2		70		2		70		2		66		8		208	
8.	Физика	1		35														1		35	
9.	Информатика	1		35		1		35		1		35		1		33		4		140	
10.	Физичко и здравствено васпитање	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	

II ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
1	Грађанско васпитање/верска настава ³	1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
УКУПНО I + II		16		560		16		560		16		560		14		558		63		2238	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ

Образовни профил: Музички извођач класичне музике

III СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		ПРВИ РАЗРЕД				ДРУГИ РАЗРЕД				ТРЕЋИ РАЗРЕД				ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				УКУПНО			
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње	
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
III УКУПНО		13		455		17		595		17		595		19		627		66		2272	
1.	Главни предмет: инструмент или соло певање	3		105		3		105		3		105		3		99		12		414	
2.	Солфеђо	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
3.	Хармонија	2		70		2		70		1		35		1		33		6		208	
4.	Музички облици					1		35		2		70		2		66		5		171	
5.	Музички инструменти					1		35										1		35	
6.	Контрапункт									1		35		2		66		3		101	
7.	Етномузикологија	1		35		1		35										2		70	
8.	Историја музике са упознавањем музичке литературе					2		70		2		70		2		66		6		206	
9.	Национална историја музике													1		33		1		33	
10.	Камерна музика	1		35		1		35		2		70		2		66		6		206	
11.	Читање са листа	1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
12.	Клавирски дуо*	1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
13.	Оркестар-хор	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
14.	Упоредни клавир**	1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
15.	Италијански језик***	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
УКУПНО (I+II)+III		16+13/29				16+19/33				16+17/33				15+19/34							

*Предмет имају само ученици клавира

**Предмет имају сви ученици осим ученика клавира

***Предмет имају само ученици соло певања

ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ – ПРАВОСЛАВНИ СМЕР

Образовни профил: Музички извођач црквене музике, православни смер

III СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		ПРВИ РАЗРЕД				ДРУГИ РАЗРЕД				ТРЕЋИ РАЗРЕД				ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				УКУПНО			
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње	
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
УКУПНО III		16		560		17		595		18		630		18		594		69		2379	
1.	Главни предмет: Црквено појање са типиком	3		105		3		105		3		105		3		99		12		276	
2.	Солфеђо	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
3.	Хармонија	2		70		2		70		1		35		1		33		6		208	
4.	Музички облици					1		35		2		70		2		66		5		171	
5.	Музички инструменти					1		35										1		35	
6.	Контрапункт									1		35						1		35	
7.	Етномузикологија	1		35		1		35										2		70	
8.	Историја музике са упознавањем музичке литературе					2		70		2		70		2		66		6		206	
9.	Национална историја музике													1		33		1		33	
10.	Хорске партитуре*									1		35						1		35	
11.	Стари завет	2		70														2		66	
12.	Нови завет													2		66		2		66	
13.	Црквенословенски језик	1		35														1		35	
14.	Литургија									1		35		2		66		3		101	
15.	Историја цркве	2		70		2		70										4		140	
16.	Дириговање									2		70						2		70	
17.	Упоредни клавир	1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
18.	Хор	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
УКУПНО (I+II)+III		16+16/32				16+17/33				16+18/34				15+18/33				69/2313			

ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ

Образовни профил: Музички сарадник

III СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		ПРВИ РАЗРЕД				ДРУГИ РАЗРЕД				ТРЕЋИ РАЗРЕД				ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				УКУПНО			
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње	
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
III УКУПНО		12		420		16		560		19		665		21		693		68		2338	
1.	Солфеђо	3		105		3		105		3		105		3		99		12		414	
2.	Хармонија	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
3.	Хармонска пратња	2		70														2		70	
4.	Аранжирање					1		35		1		35		1		33		3		103	
5.	Музички облици					1		35		2		70		2		66		5		171	
6.	Музички инструменти					1		35										1		35	
7.	Контрапункт									2		70		2		66		4		136	
8.	Етномузикологија	1		35		1		35										2		70	
9.	Историја музике са упознавањем музичке литературе					2		70		2		70		2		66		6		206	
10.	Национална историја музике													1		33		1		33	
11.	Клавир	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
12.	Хор	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
13.	Хорске партитуре					1		35		1		35						2		70	
14.	Дириговање									2		70		2		66		4		136	
15.	Увод у компоновање													2		66		2		66	
УКУПНО (I+II)+III		16+12/28				16+16/32				16+19/35				15+21/36				68/2338			

ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА

Образовни профил: Дизајнер звука

III СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		ПРВИ РАЗРЕД				ДРУГИ РАЗРЕД				ТРЕЋИ РАЗРЕД				ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				УКУПНО			
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње	
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
III УКУПНО		11		385		17		595		20		700		21		693		68		2373	
1.	Главни предмет: Звучно-музички процес, МИДИ	2		70		2		70		2		70						6		210	
2.	Главни предмет: Савремена МИДИ композиција и продукција													3		99		3		99	
3.	Солфеђо	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
4.	Хармонија	2		70		2		70		2		70		2		66		8		276	
5.	Музички облици					1		35		2		70		2		66		5		171	
6.	Музички инструменти					1		35										1		35	
7.	Контрапункт									2		70		2		66		4		136	
8.	Историја музике са упознавањем музичке литературе					2		70		2		70		2		66		6		206	
9.	Национална историја музике													1		33		1		33	
11.	Упоредни клавир	1		35		1		35		1		35		1		33		4		138	
12.	Хор	2		70														4		140	
13.	Хорске партитуре									1		35		1		33		2		68	
14.	Звучно-музички процес АУДИО	2		70		2		70		2		70						6		210	

15.	Основе дизајнирања звука за медије позориште,телевизију									1		35			1		33			2		68	
16.	Савремена хармонија са импровизацијом и оркестрацијом									1		35			1		33			2		68	
17.	Основе пројектовања електро акустичне композиције														1		33			1		33	
18.	Аудио техника					2		70		2		70			2		66			6		206	
19.	Основи акустике					2		70												2		70	
УКУПНО (I+II)+III		16+11/27				16+17/33				16 +20/36				15+21/36				68/2373					

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	35	35	35	33	138
Додатна настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунска настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремна настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Час одељенског старешине	35	35	35	33
Испити и смотре	10–20	10–20	10–20	10–20
Екскурзија/студијско путовање	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Концертна активност (интерни и јавни часови, концерти, такмичења)	35 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	10–20 часова годишње			

Остваривање плана и програма наставе и учења

Распоред радних недеља у току наставне године

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	35	35	35	33
Концертне активности	1	1	1	1
Испити и смотре	3	3	3	1
Матурски испит				4
Укупно радних недеља	39	39	39	39

ГЛАВНИ ПРЕДМЕТИ ПО ОДСЕЦИМА:

1. **Одсек класичне музике:** Виолина, Виола, Виолончело, Контрабас, Флаута, Обоа, Кларинет, Саксофон, Труба, Харфа, Клавир, Хармоника, Гитара, Тамбура, Мандолина или Соло певање

2. **Одсек за црквену музику, православног смера** – Црквено појање са типихом

3. **Одсек за музичку теорију** – Солфеђо/Хармонија

4. **Одсек за музичку продукцију и обраду звука** – Звучно-музички процес, МИДИ и Звучно-музички процес, савремена МИДИ композиција и продукција

ДОПУНСКА НАСТАВА

Овај облик наставног рада организоваће се за ученике који из било ког разлога заостају у усвајању наставног плана и програма или се недовољно укључују у активности на редовним часовима. У овој настави ће преовлађивати индивидуализовани облик рада. Допунска настава се организује за ученике и основне и средње школе. Распоред рада договарају наставници и ученици за сваки час, јер обзиром на обавезе ученика наше школе, који практично, похађају по две школе, није могуће направити стални распоред рада. Важно је да су наставници ученицима увек на располагању за било коју врсту рада.

Са ученицима се ради индивидуализовано па ће у рад с учеником, по потреби, бити укључено више наставника.

Наставници општеобразовних и теоретских предмета на почетку школске године договоре термин када су на располагању ученицима за допунски рад, или се о томе договарају непосредно с учеником током школске године а наставници индивидуалне наставе се договарају са учеником индивидуално сходно томе како ученик напредује.

Процес препознавања ученика и за допунску наставу врши се:

на основу процене предметних наставника: начини рада, активност ученика;

запажања одељенских старешина;

на основу мишљења родитеља;

на основу мишљења ученика у одељењу.

Садржаји рада су следећи.

Активност	Носиоци реализације	Време реализ.
идентификација ученика	наставници	током школске године
израда плана рада за ученике	наставници	током школске године
извођење наставе	наставници	током школске године
праћење ученика	наставници, по потреби психолог	током школске године

Евиденција о одржавању допунске наставе води се у дневнику рада, а о редовном похађању наставе води рачуна одељенски старешина и о томе обавештава родитеље и одговарајуће органе школе.

Планове рада саставља сваки наставник понаособ за свој наставни предмет, а број часова допунске наставе за сваког наставника се налази у Структури радног времена наставника.

ДОДАТНА НАСТАВА

Посебна одлика наше школе јесте додатни рад који се спроводи с **циљем** продубљивања и проширивања знања, развијања креативности и смисла за стваралачки и самосталан рад и прилагођавање школе индивидуалним способностима ученика.

Овај облик рада се организује са ученицима и основне и средње школе који показују посебно интересовање и напредовање и руководи се принципима: **свестраног**

развоја ученика, индивидуализације наставе, инклузије. У њега су укључени и неки посебни програми који се изводе у школи, а односе се на развој социјалних вештина.

Највише додатног рада се организује за ученике који иду на такмичења. Тада наставници који припремају ученике за такмичења раде са њима додатно, и то на програмима који превазилазе одређени разред. Поред наставника конкретног предмета укључени су и други наставници истог или другог предмета и директор, који учествују у: договору око програма, преслушавањима, припремама. Распоред таквих часова се прави индивидуално и прилагођава обавезама ученика. Ови часови имају и све одлике корелативних часова, што значи да се РПШ реализује и на овај начин, јер се води рачуна о ученицима.

У нашој школи се у додатној настави ради са две групе ученика:

1. ученици који иду на такмичења и са којима ради наставник и (или) наставници истог предмета (инструмента)
2. ученици који имају шира интересовања и таленте у области главног или других предмета и са њима ће радити више наставника различитих предмета, а не морају ићи на такмичења

Идентификација ових ученика врши се на исти начин као и за ученике за допунску наставу:

- на основу процене предметних наставника: начини рада, активност ученика;
- запажања одељенских старешина;
- на основу мишљења родитеља;
- на основу мишљења ученика у одељењу.

Садржај рада са даровитим ученицима чине следеће активности:

Активност	Носиоци реализације	Време реализ.
идентификација ученика	наставници	током школске године
израда плана рада за ученике	наставници	током школске године
извођење наставе	наставници	током школске године
организација припреме и учешћа на такмичењима	наставник	током школске године
саветодавни рад	наставници, по потреби психолог	током школске године
праћење развоја ученика	наставник	током школске године

За прву групу ученика је задужен наставник главног предмета (најчешће инструмента) и он укључује друге колеге, за које сматра да ће помоћи ученику .

За сваког ученика из друге групе ће бити задужен по један наставник, који највише може да помогне ученику у развијању интересовања као главни ментор, а у рад се укључују други наставници, зависно од процењених успеха и интересовања ученика.

Овај рад ће се одвијати и на редовној настави и ван ње и њиме су обухваћени ученици средње школе.

О свему се обавештавају родитељи ученика, а операционализовани планови рада биће урађени током септембра и допуњавани кад год се за тим укаже потреба.

Распоред додатне наставе се, као и за допунску, не може направити да буде константан. Ученици основне школе имају обавезе и у својим редовним школама, а ученицима средње школе распоред часова је такав да имају и групну и индивидуалну

наставу, и оркестар, па се због тога, не може направити константан распоред додатне наставе, већ се наставници индивидуалне наставе договарају директно са учеником (и његовим родитељима) о додатном раду, а наставници групне наставе са групама ученика.

И овај рад наставници планирају индивидуално заједно са ученицима. Број одржаних часова је, сигурно је, много већи него што се то у евиденцији исказује.

Број планираних часова додатне наставе за наставнике налази се у структури радног времена наставника

ПРИПРЕМНА НАСТАВА

Припремна настава се организује за ученике који на крају наставне године покажу недовољан успех из једног или два предмета, за ученике који из оправданих разлога полажу разредни испит, као и за ученике завршних разреда који полажу пријемни испит за средњу школу или факултет.

Циљ је да се изврши припрема ученика за поправни, разредни или пријемни испит, као и да ученици сами сагледају степен своје припремљености и знања.

Часови припремне наставе одржавају се током маја и јуна за ученике завршних разреда и током августа за остале ученике, а распореди рада се праве непосредно у договору са ученицима.

ПРИЛОГ 1

IV. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДШКОЛСКО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ У МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ*

* Табеле обојене наранџастом бојом су са садржајима из најновијих наставних планова и програма, док је у табелама обојеним сивом бојом још увек важећи, а стари, наставни план и програм за ученике који су започели школовање по њему.

Наставни одсек/ Група	Обавезни - класична музика / МУЗИЧКО ЗАБАВИШТЕ	
Дужина трајања школовања	од једне до три године	
Циклус/ Разред / Предмет	Деца узраста 4, 5 и 6 година	
Циљеви наставе предмета:	Развијање музикалности интересовања и љубави према музици и уметности уопште. Слушање музике. Усвајање великог броја песама са текстом. Развијање смисла за импровизацију и способност ктивног слушања музичког садржаја.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	Дечје песме примереног садржаја и карактера са текстом – по слуху. Народне песме; дидактичке игре; слушање музике; дечје песме и инструментална литература; кретање уз слушање музике; корачање; тапшање; рад на импровизацији. РИТАМ – Препознавање дводела, тродела и четвородела	

Начин остваривања програма предмета Групни и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
МЕЛОДИКА	Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије. Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме).	Б. Ракијаш <i>Пјесма и Игра</i> , В. Манастириоти <i>Зборник пјесама и игара за дјецу</i>	Огледна корелација са искуствима из живота
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Упознавање музичких појмова и појава	Томерлин <i>Дидактичке игре, Ракијаш,</i>	
РИТАМ	Савлађивање основних ритмичких појмова путем бројалица, брзалица и свирањем на Орфовом инструментаријуму		

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА	
Циклус / Разред/ Предмет	ПРВИ ЦИКЛУС – ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД – СОЛФЕЋО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Солфеђо у припремном разреду је да код ученика развије љубав према музици, слободу и способност да се изразе кроз музику, чиме се ствара квалитетна основа за даљи наставак бављења музиком.	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: два часа
Праћење и вредновање наставе	Ученици се не оцењују, наставник води педагошку документацију и запажања о ученицима.	

Обавезни минимум	Праћење музике уз покрет, цртањем, препознаје и изводи песме различите динамике, темпа и ритма, изводи ритам уз покрет, прати своје певање уз помоћ ритмичких инструмената, пева и препознаје задате тонове и краћ мелодијске целине неутралним слогом, пажљиво слуша и коментарише извођења друга или другарице.
Испитни програм	нема
Јавни наступи	Концерти минимум два пута годишње
Смотре	нема

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи по завршеној теми /области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	- изводи покрете док слуша дечје песме, примере из литературе и народног стваралаштава; - изрази доживљај музике коју слуша цртањем; - препознаје елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - препознаје различите инструменте и музичке саставе; - разликује вокалну и инструменталну музику; - наведе композиторе чију је музику имао прилику да слуша и заволи.	Примери из уметничке музике и народног стваралаштава. Аудио и видео снимци, јавни часови и концерти у музичкој школи и граду	Корелација са свим одсечима инструменталне наставе
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- изведе бројалице, пева песме по слуху различитих жанрова, песме моделе; - описује својим речима доживљај музике у дуру и молу, музике различитог жанра и карактера.	„Певанка распеванка“ А. Ераковић, „Деца су украс света“ Ј. Адамов, уџбеници од 1. до 4. разреда ош...	
МЕЛОДИКА, РИТАМ И МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	- пише ноте различитог трајања и кључеве уз помоћ наставника; - препознаје и изводи песме са различитом динамиком (гласно-тихо); - различитог темпа (споро-брзо); - изводи ритам уз покрет, уочи разлику између дводела и тродела.	„Музичка Научилица“ М. Апић и Д. Шуклар	Корелација са свим одсечима инструменталне наставе
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	- прати своје певање уз пратњу ритмичким инструментима; - препознаје и пева неутралним слогом мотиве и краће мелодијске целине; - смишља мелодију на текст бројалице или дечје песмице; - прави музичке инструменте од различитих материјала.		
МУЗИЧКИ БОНТОН	- пажљиво слуша/коментарише извођење друга, другарице; - зна и примењује правила понашања публике/извођача на концертима и јавним часовима.		

Наставни одсек/ Група	Обавезни – класична музика / ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД	
Дужина трајања школовања	Једна година	
Циклус/ Разред / Предмет	ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Развијање музикалности интересовања и љубави према музици и уметности уопште. Музичко описмењавање и слушање музике. Усвајање великог броја песама са текстом. Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике. Развијање смисла за импровизацију и способност активног слушања музичког садржаја.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	Дечје песме примереног садржаја и карактера са текстом – по слуху. Народне песме. Песме модели за тонове у Це дуру Транспоноване мотива „померање”. Слушање музике – дечје песме и инструментална литература, кретање уз слушање музике, корачање, тапшање, а уз свирање музике стицање навике за променом темпа – рад на импровизацији.	

Начин остваривања програма предмета

Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутстава.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
МЕЛОДИКА	Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије. Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме).	Зорислава М. Васиљевић: <i>Музички буквар</i>	Огледна корелација са личним искуством и групним музицирањем
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Упознавање музичких појмова и појава	Томерлин: <i>Дидактичке игре</i>	
РИТАМ	Савлађивање основних ритмичких појмова путем бројалица, брзалица и свирањем на орфовом инструментаријуму	Б. Ракијаш: <i>Пјесма и Игра</i> , В. Манастериоти: <i>Зборник пјесама и игара за дјецу</i>	
МУЗИЧКО ОПИСМЕЊАВАЊЕ	Стицање спознаје да је пут од звука ка слици само обрнут процес од слике ка звуку. Савладавање нотног писма, виолинског кључа, тактирања.	М. Апић и Д. Шуклар: <i>Музичка научилица</i> , Е. Башић: <i>Седам нота сто дивота</i>	

V. ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА

ЦИЉ – Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

У први разред основне музичке школе за инструменте: виолина, виола, виолончело, гитара, тамбура Е-прим, тамбура А-бас прим, мандолина, харфа (педална и непедална), клавир, хармоника, флаута, може да се упише ученик од 9 година и млађи.

У први разред основне музичке школе за инструменте: обоа, кларинет, саксофон, труба, традиционалне инструменте и контрабас, може да се упише ученик од 11 година и млађи.

У први разред основне музичке школе за соло певање, може да се упише: за женске гласове – ученик од 13 година и старији, а за мушке гласове – ученик од 16 година и старији.

У први разред основне музичке школе за српско традиционално певање и свирање може да се упише ученик од 10 година и старији.

У први разред основне музичке школе може да се упише и ученик старији него што је прописано ст. 1–4. овог члана, уколико на пријемном испиту испољи изузетне музичке способности.

Програм наставе и учења у основној музичкој школи изводи се индивидуално (настава инструмента и певања) и групно (настава солфеђа, теорије музике, групног певања, групног свирања оркестра, хора и камерне музике).

Група у програму наставе и учења за припремни разред може да има од 12–16 ученика. Група у програму наставе и учења за предмете: Солфеђо и Теорије музике може да има од 7–12 ученика, Оркестар од 12–30 ученика и Хор до 50 ученика.

Када школа није у могућности да формира хор/оркестар онда формира камерни ансамбл у групи до 12 ученика.

Група у програму наставе и учења за предмете: Групно свирање и Групно певање на одсеку за Српско традиционално певање и свирање може да има од 2–8 ученика.

У првом циклусу шестогодишњег и четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања час индивидуалне наставе и групног певања траје 30 минута.

Час упоредног клавира за ученике соло певања и српског традиционалног певања траје 45 минута.

У другом циклусу часови групне наставе и сви остали часови индивидуалне наставе трају 45 минута.

*Програм наставе и учења у основној музичкој школи прилагођава се ученицима са сметњама и инвалидитетом, путем спровођењем мера индивидуализације (прилагођавањем простора и услова, метода рада, дидактичког материјала, начина давања инструкција, као и измена садржаја активности, садржаја учења и исхода образовања и васпитања), односно припремом индивидуалног образовног плана, у складу са правилником којим се прописују ближа упутствима за остваривање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

ИСПИТИ

У основној музичкој школи полагају се следећи испити:

Врста испита у основној музичкој школи	Оквирни термини полагања испита
• пријемни	мај
• годишњи	јун
• разредни	јун
• поправни	август
• завршни;	мај–јун
• испит за ниво знања првог циклуса	јун
• испит за ниво знања основне музичке школе	мај
• убрзано напредовање ученика	јануар, јун и септембар
• Полагање испита	фебруар, јун

Пријемни испит полаже се пре уписа у први разред, у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полагају пријемни испит.

Кандидат који се уписује у уметничку школу или одељење за ученике са изузетним, односно посебним способностима, школу у којој се део наставе остварује на страном језику и школу за талентоване ученике, полаже пријемни испит за проверу изузетних, односно посебних способности.

Право на рангирање ради уписа у школу стиче кандидат који је положио пријемни испит.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из главног предмета полагају ученици трећег, четвртог, петог и шестог разреда шестогодишњег – другог, трећег и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из солфеђа полагају ученици трећег и четвртог разреда шестогодишњег и другог и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Завршни испит из теорије музике полагају ученици шестог разреда шестогодишњег и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из упоредног клавира, полагају ученици другог и четвртог разреда Соло певања.

Ученици који на годишњем испиту основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред.

Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полагају *поправни испит* у августовском року. Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом.

Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима. Обавезни облици образовно-васпитног рада за ванредног ученика могу бити: настава, припремни и консултативно-инструктивни рад.

Основно музичко образовање и васпитање и васпитање и основно образовање одраслих стиче се похађањем наставе или полагањем испита.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију недовољну оцену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року.

Поправни испит полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира. Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Испит за ниво првог циклуса основног музичког образовања – контролни испит полажу ученици који нису завршили први циклус основног музичког образовања, а желе да се упишу у други циклус музичког образовања.

СМОТРЕ

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства. Школама се оставља могућност да у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

У музичкој школи образовно-васпитни рад организује се у класи – индивидуално, у групи, у саставима састављеним од свих ученика школе:

– **Настава главног предмета** – инструмента, односно певања, организује се:

Током шестогодишњег (у првом, другом и трећем разреду) и четворогодишњег (у првом и другом разреду) основног музичког образовања и васпитања, час траје 30 минута, а у свим осталим разредима 45 минута.

Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима. Час упоредног клавира за соло певање и српско традиционално певање траје 45 минута.

– **Настава солфеђа и теорије музике** – Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.

– **Настава оркестра, хора и камерне музике** организује се:

Настава оркестра је обавезна за ученике четвртог, петог и шестог разреда виолине, виоле, виолончела, тамбуре, мандолине, хармонике, флауте, обое, кларинета, саксофона, трубе, као и за ученике трећег и четвртог разреда контрабаса и тубе. Поред стандардних оркестарских састава школа може да формира и оркестре нестандартних састава у зависности од заступљености инструмената по врсти и годинама учења.

Наставу хора у обавези су да похађу ученици инструмента који не свирају у оркестру.

Настава камерне музике организује се за ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишњег, као и за ученике трећег и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања у случају када школа није у могућности да формира велике ансамбле – хор и оркестар и у оквиру додатне наставе.

Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

– Клавирска сарадња – корепетиција

Часови корепетиције у првом циклусу за гудачке, дувачке и ударачке инструменте трају 15 минута недељно по ученику.

Часови корепетиције за гудачке, дувачке и ударачке инструменте у другом циклусу трају 30 минута недељно по ученику.

Ученици првог циклуса соло певања наставу корепетиције имају 30 минута недељно по ученику, а другог циклуса 45 минута недељно по ученику.

Наставник корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ.

Образовно-васпитни рад обухвата наставне и ваннаставне активности установе којима се остварује програм образовања и васпитања и постижу прописани циљеви и стандарди образовних постигнућа, у складу са овим и посебним законом.

Настава на даљину

Школа може да остварује образовно-васпитни рад као посебан облик рада за ученике на дужем кућном и болничком лечењу, у складу са посебним законом.

Настава може да се остварује и као настава код куће и настава на даљину у складу са посебним законом.

Настава на даљину мора да обезбеди остваривање прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа.

За ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом за кога је организована настава на даљину, а стиче основношколско образовање и васпитање остваривањем ИОП-а 2, настава на даљину обезбеђује остваривање прилагођених циљева и исхода.

О образовању на даљину школа одлучује на основу расположивих средстава, потребних за овај вид образовања и васпитања.

Школа води евиденцију о образовању и васпитању ученика који основношколско образовање и васпитање стиче наставом на даљину.

Ближе услове за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновања наставе на даљину прописује министар.

У организовању учења на даљину које обезбеђује Министарство, фокус је на програмским садржајима општеобразовних и стручних предмета са највећим фондом часова.

Школе се обавезују да у складу са сопственим ресурсима за подршку у учењу на даљину и уз коришћење доступних платформи за учење, осмисле начине остваривања садржаја/планирају за све остале предмете.

Остваривање образовно-васпитног рада остварује се кроз одређене начине и приступе у остваривању комуникације са ученицима, родитељима/законским заступницима и наставницима.

У организацији наставе на даљину и учењу потребно је водити рачуна о људским и техничким ресурсима школе, као и техничким капацитетима породица ученика.

Школа израђује оперативни план рада, организује спровођење и праћење учења на даљину.

Врши се редовно праћење напредовања ученика, као и реализација образовно-васпитних активности које се остварују на даљину.

Организују се и додатни видови подршке ученицима у учењу на даљину, као и психолошко-педагошке подршке ученицима, родитељима и наставницима.

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Циљеви основног образовања и васпитања:

- обезбеђивање добробити и подршка celovitom развоју ученика
- обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за celoviti развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу
- свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања
- развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности
- развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња
- континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси
- развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима
- развијање кључних компетенција за целоживотно учење и међупредметних компетенција у складу са развојем савремене науке и технологије
- развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота
- развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства
- развијање позитивних људских вредности
- развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву
- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, толеранције и уважавање различитости
- развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине
- повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања
- повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању

ЦИЉЕВИ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА Општи

циљеви музичког образовања и васпитања

Музичко образовање и васпитање остварује се са циљем да сваком ученику омогуће:

- развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима
- да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу првенствено уметничког развоја и будућег живота
- да се определи и оспособи за одређену уметничку професију, да осигура уметничко ангажовање (запослење) и остварује сопствене приходе
- познавање и разумевање друштвеног и културног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима

- развој осећања припадности друштву и култури као целини и осећања припадности ширем европском друштвеном и културном простору

Музичко образовање и васпитање остварују се са циљем да сваког ученика оспособи за:

- континуирано уметничко образовање у складу са сопственим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима
- изградњу и очување личне уметничке аутономије и интегритета
- успешно суочавање са изазовима будућег уметничког живота
- креативно коришћење слободног времена и аматерско бављење уметношћу
- усвајање и изградњу општекултурних и цивилизацијских вредносних ставова који произилазе из националне, европске и светске културне баштине
- очување и преношење властитог културног наслеђа
- активан допринос развоју, очувању и неговању властите традиције и културе
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих етничких и културних група
- допринос интеграцији у укупне европске културне и уметничке токове

Кључне компетенције за целоживотно учење

Циљ оријентације ка општим међупредметним компетенцијама и кључним компетенцијама је динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену.

Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака и неопходне свим ученицима за лично остварење и развој, укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Кључне компетенције представљају скуп интегрисаних знања, вештина и ставова који су потребни сваком појединцу за лично испуњење и развој, укључивање у друштвени живот и запошљавање.

Кључне компетенције за целоживотно учење су:

- 1) комуникација на матерњем језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми;
- 2) комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање;
- 3) математичке, научне и технолошке компетенције: основно нумеричко резоновање, разумевање света природе, способност примене знања и технологије за људске потребе (медицина, транспорт, комуникације и др.);
- 4) дигитална компетенција: самопоуздано и критичко коришћење информационих и комуникационих технологија за рад, одмор и комуникацију;
- 5) учење учења: способност да се ефективно управља сопственим учењем: планирање, управљање временом и информацијама, способност да се превазиђу препреке како би се успешно учило, коришћење претходних знања и вештина, примена знања и вештина у различитим ситуацијама, индивидуално и/или у групи;
- 6) друштвене и грађанске компетенције: способност да се ефикасно и конструктивно учествује у друштвеном и радном животу и да се ангажују у активном и демократском учешћу, посебно у све разноврснијим заједницама;
- 7) осећај за иницијативу и предузетништво: способност да се идеје претворе у акцију кроз креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност за планирање и управљање пројектима;

- 8) културолошка освешћеност и изражавање: способност да се схвати значај креативних идеја, искустава и емоција у различитим медијима – музика, књижевност, плес, ликовна уметност и друго.

Компетенције, осим оквира традиционалних школских предмета, обухватају и ангажују школска знања на припреми ученика да буду конкурентни и функционални у садашњем и будућем образовном и професионалном простору и да компетентно и активно остварују своје грађанске улоге.

Међупредметне компетенције

Опште међупредметне компетенције дефинисане су за крај основног образовања и васпитања. Ове компетенције потребно је ускладити са компетенцијама у основној музичкој школи.

Циљ оријентације ка општим међупредметним компетенцијама и кључним компетенцијама је динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену.

Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака и неопходне свим ученицима за лично остварење и развој, укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и васпитања
• компетенција за учење
• одговорно учешће у демократском друштву
• естетичка компетенција
• комуникација
• одговоран однос према окоolini
• одговоран однос према здрављу
• предузимљивост и оријентација ка предузетништву
• рад са подацима и информацијама
• решавање проблема
• сарадња
• дигитална компетенција

Јавни часови свих стручних већа

Јавни часови свих стручних већа планирају се почетком сваке школске године и трају у уједначеним терминима током целог њеног трајања. Сваки одсек има најмање два, а највише пет термина јавних часова месечно. Иако је посећеност ових јавних часова увек уредна, планирамо да током године, у смислу континуираног информисања јавности, одржавање неких термина објавимо на друштвеним мрежама, са циљем привлачења будућих ученика Школе.

У Амфитеатарској сали школе, планира се одржавање произвољних концертно-едукативних активности сваког одсека, једног дана у месецу. Ове активности ће бити представљене јавности и отворене за ширу публику.

За предстојећи период планира се оживљавање некада традиционалног концерта школе, који ће се одржавати сваког тромесечја или полугодишта (у зависности од школског календара) и на коме ће наступати најуспешнији и најзаслужнији ученици свих одсека.

Појачане концертне активности дешавају се и у периоду припрема за Републичко такмичење (пролеће сваке године и везују се за дисциплине које су заступљене на Републичком такмичењу те године)

НАПОМЕНА: Бројне јавне наступе ученика на манифестацијама од јавног или интерног значаја, а које организујемо на основу дописа или захтева одређене институције током школске године није могуће прецизно планирати.

ПРИЛОГ 2

VI. НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ ЗА ПРЕДМЕТЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ*

* Табеле обојене наранџастом бојом су са садржајима из најновијих наставних планова и програма, док је у табелама обојеним сивом бојом још увек важећи, а стари, наставни план и програм за ученике који су започели школовање по њему.

САДРЖАЈ ПРИЛОГА 2

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

ЗА ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

СОЛФЕЂО	34
ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	43
ПРВИ ЦИКЛУС / СОЛФЕЂО	43
Први циклус / 1, 2, 3 разред / 1, 2 разред / 1 разред / СОЛФЕЂО	49
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	51
Други циклус / ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	52
ОМШ/Оркестар	53
ОМШ/Хор	54
ОМШ/ КАМЕРНА МУЗИКА.	56
Други циклус / хор	57
Други циклус / ОРКЕСТАР, КАМЕРНА МУЗИКА.	58
КЛАВИР	59
Други циклус / КЛАВИР	63
ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО	65
Други циклус / ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО	66
ФЛАУТА, КЛАРИНЕТ, ОБОА, САКСОФОН, ТРУБА, ...	78
Други циклус / ФЛАУТА	82
Други циклус / ОБОА, КЛАРИНЕТ, САКСОФОН, ТРУБА, ...	83
ГИТАРА	85
Други циклус / ГИТАРА.	91
ХАРМОНИКА.	93
Други циклус / ХАРМОНИКА	98
ХАРФА.	100
Други циклус / ХАРФА	105
НЕПЕДАЛНА ХАРФА (са прештимачима)	107
Други циклус / ХАРФА	112
СОЛО ПЕВАЊЕ	119
Други циклус / СОЛО ПЕВАЊЕ	122
УПОРЕДНИ КЛАВИР	123

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА	
Циклус / Разред/ Предмет	ПРВИ ЦИКЛУС – ПРВИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Музичко описмењавање, развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, разумевање нотног текста и успешна корелација са наставом инструмента	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика описним оценама	
Обавезни минимум	пева по слуху и солмизацијом песме у Ц, Ф и Г дуру, изводи и записује нотне вредности и одређене паузе, одржава ритмички пулс, равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу, именује абecedом лествичне ступњеве у пређеним лествицама, опажа, интонира и записује појединачне тонове, групе тонова и краће мотиве.	
Испитни програм	Нема. За ученике који стичу оцену путем полагања испита: усмено мелодијска вежба у дуру до једног предзнака, парлато у бас кључу из пређеног градива и усмени диктат у виду понављања одсвиране кратке мелодијске целине солмизацијом.	
Јавни наступи	Јавни час – извођење научених песмица	
Смотре	Равномерно и ритмичко читање нота, мелодијски примери у пређеним тоналитетима уз анализу	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- изрази доживљај музике коју слуша цртањем или покретом; - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;	Примери из дечје и уметничке литературе	Корелација са наставом инструмента
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у Це, Ге и Еф-дуру; - чује и именује главне ступњеве;	В. Цветковић и Ј. Михаљица <i>Солфеђо за први разред шестогодишњег школовања</i>	Корелација са наставом инструмента
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове такт, тактица, предтакт, измах, предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетрачорд; - именује и препозна дурске лествице до једног предзнака; - изводи и записује нотне вредности и паузе; - примени музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију;		Корелација са наставом инструмента

Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве; - запише групе тонова и мотиве; - запише ритмички и мелодијски диктат;		Корелација са наставом инструмента
Музичко стваралаштво	- мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или песме;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на два откуцаја.	3. Васиљевић: <i>Солфеђо ритам</i>	

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ		
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА		
Циклус/Разред/Предмет	ПРВИ ЦИКЛУС / ДРУГИ РАЗРЕД / СОЛФЕЂО		
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да се код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.		
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа	
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.		
Обавезни минимум	Ученик пева по слуху и солмизацијом песме у Ц, Ф и Г дуру, а, д и е молу, изводи и записује нотне вредности и одређене паузе, одржава ритмички пулс, равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу, именује абecedом лествичне ступњеве у пређеним лествицама, опажа, интонира и записује појединачне тонове, групе тонова и краће мотиве.		
Испитни програм	Нема. За ученике који стичу оцену путем полагања испита: мелодијски пример из пређеног градива, парлато у бас кључу – читање с листа. Усмени диктат у молској лествици.		
Јавни наступи	Јавни час – извођење научених песама у дуру и молу.		
Смотре	Равномерно и ритмичко читање нота, мелодијски примери у пређеним тоналитетима уз анализу.		

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упућства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- изрази доживљај музике коју слуша цртањем или покретом - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера		Са наставом инструмента
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у а, д и е-молу; - чује и именује главне ступњеве; - опажа тетрахорде све три врсте мола;	„Солфеђо за други разред шестогодишње омш“ В. Цветковић и Ј. Михаљица	Са наставом инструмента
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетрахорд; - именује и препозна молске лествице до једног предзнака; - изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд; - примени музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију;		Са наставом инструмента
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве; - запише групе тонова и мотиве; - запише ритмички и мелодијски диктат;		Са наставом инструмента
Музичко стваралаштво	- мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или песме;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину шеснаестине, синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на један откуцај; - чита и препознаје осминске тактове.	“Солфеђо – ритам“ З. Васиљевић	

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА
Циклус/Разред/Предмет	ПРВИ ЦИКЛУС / ТРЕЋИ РАЗРЕД / СОЛФЕЂО
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да се код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама	
Обавезни минимум	Бе-дур, де-дур, ге-мол и ха-мол лествице, мелодијске вежбе, парлато и ритмичке вежбе, усмени и писмени диктат, интервали до квинте, дурски и молски квинтакорд, тактови 6/8, 2/2, 3/2 и 4/2, доминантни септакорд, триола и синкопа на један откуцај.	
Испитни програм	Испит за ниво првог циклуса: мелодијски пример у тоналитетима пређеним у првом, другом и трећем разреду, уз анализу мелодијског примера: лествице, тетрахорди, имена и врсте интервала до квинте, дурски и молски квинтакорди и лествични квинтакорди из пређених тоналитета. Ритмички пример у бас кључу и писмени мелоритмички диктат у тоналитетима до дав предзнака	
Јавни наступи	Јавни час – извођење научених песама у дуру и молу	
Смотре	нема	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној области ученик ће бити у стању да	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера - звучно разликује дур и све врсте мола		
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве, доминантни септакорд и тонични трозвук - чује и именује главне ступњеве - пева штимове обрађених лествица	Др А. Јовић Милетић и Зоран Николић: „Солфеђо за трећи разред шестогодишње омш“	
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу - објасни и примењује појмове предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетрахорд - именује и препозна молске лествице до једног предзнака - изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд - примени музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију		
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве и дурски и молски квинтакорд - запише групе тонова и мотиве - опажа и препознаје интервале до квинте - запише ритмички и мелодијски диктат		
Музичко стваралаштво	- мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица - смишља мелодију на текст бројалице или песме		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице - посећује и учествује на јавним часовима		

Ритам	• изводи ритам на различите начине • равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу • визуелно сагледава и изводи као целину фигуре са четворodelном поделом ритмичке јединице, синкопу, триолу • чита и препознаје осминске и половинске тактове	3. Васиљевић „Солфеђо ритам“ за 3. и 4. разред омш	

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ		
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА		
Циклус / Разред/ Предмет	ДРУГИ ЦИКЛУС / ЧЕТВРТИ РАЗРЕД / СОЛФЕЂО		
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да се код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.		
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: два часа	
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.		
Обавезни минимум	А-дур , Ес-дур, Е-дур, фис-мол и це-мол, лествице; парлато, ритмичке вежбе, алтерације, тактови 6/8 , 9/8, 12/8, опажање и интонирање интервала до октаве, обртаји дурског и молског квинтакорда (изградња, опажање, интонирање), Д7; ритмичке фигуре: триола и пунктиране фигуре на јединици бројања, цис-мол лествица. Усмени и писмени диктати. Вишегласни примери, примери из литературе, композиције са клавирском пратњом. Канони, двоглас, импровизација, (body percussion).		
Испитни програм	Нема. За ученике који стичу оцену путем полагања испита писмени део: мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака са скретницама, усмено: мелодијска вежба из пређеног градива и парлато пример у бас кључу.		
Јавни наступи	Јавни часови у корелацији са инструменталном наставом.		
Смотре	Равномерно читање нота у виолинском и бас кључу, мелодијске вежбе из пређеног градива, писмени мелодијски диктат.		

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	• препозна елементе музичке писмености кроз примере из литературе; • опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; • звучно разликује дур и све врсте мола;		

Мелодика	• пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве, доминантни септакорд и тонични трозвук, хроматске скретнице и пролазнице; • чује и именује главне ступњеве; • пева штимове обрађених лествица;	А. Јовић, Г. Стојановић, З. Николић: „Солфеђо за четврти разред шестогодишњег школовања омш“	
Музичка писменост	• пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу; • објасни и примењује појмове предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетрахорд; • именује и препозна лествице: А-дур, фис-мол, Ес-дур, це-мол, Е-дур, цис-мол; • изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд са обртајима; • примени музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију;		
Опажање, интонирање, диктати	• опажа и пева тонове и мотиве и дурски и молски квинтакорд са обртајима; • запише групе тонова и мотиве; • опажа и препознаје интервале до сексте; • запише ритмички и мелодијски диктат;		
Музичко стваралаштво	• мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица; • смишља мелодију на текст бројалице или песме;		
Музички бонтон	• пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; • посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	• изводи ритам на различите начине; • равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; • визуелно сагледава и изводи као целину фигуре са четвороделном поделом ритмичке јединице, синкопу на један откуцај, триолу; • чита и препознаје осминске и половинске тактове, 6/8, 9/8 и 12/8.	З. Васиљевић: „Солфеђо ритам“	

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА	
Циклус/Разред/Предмет	ДРУГИ ЦИКЛУС / ПЕТИ РАЗРЕД / СОЛФЕЋО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: два часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.	
Обавезни минимум	- Ас-дур лествица, еф-мол лествица, Ха-дур лествица, Дес-дур лествица, бе-мол лествица, двоструко пунктиране фигура и обрнуто пунктирана, сичилијана и тирана у тактовима 6/8, 9/8 и 12/8, триола на половини јединице бројања, парлато, све врсте квинтакорада и обртаји дурског и молског, квинтакорда, интервали, акорди, лествице; - Мутација; - модулација у доминантни и паралелни тоналитет; - тактови 5/8, 7/8; - доминантни септакорд и обртаји, у7; - вишегласни примери, канони, композиције са клавирском пратњом, импровизација; - усмени и писмени диктати.	
Испитни програм	Нема. За ученике који стичу успех путем полагања годишњег испита писмени део: мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака, усмени део мелодијски пример са анализом и парлато вежба у бас кључу из пређеног градива.	
Јавни наступи	Јавни часови у корелацији са инструменталном наставом.	
Смотре	Писмени диктат, парлато примери и мелодијске вежбе из пређеног градива.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи По завршеној области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- препозна елементе музичке писмености кроз примере из литературе; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; - звучно разликује дур и све врсте мола;		
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве, доминантни и умањени септакорд, и тонични трозвук, хроматске скретнице и пролазнице; - чује и именује главне ступњеве; - пева штимове обрађених лествица;	„Солфеђо за пети разред омш“ А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић, З. Николић	

Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетракорд; - именује и препозна лествице: Ас-дур, еф-мол, Дес-дур, бе-мол, Ха-дур; - изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд са обртајима; - запише и препозна умањени и прекомерни квинтакорд;		
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве и дурски и молски квинтакорд са обртајима; - запише групе тонова и мотиве; - опажа и препознаје интервале до сексте; - запише ритмички и мелодијски диктат;		
Музичко стваралаштво	мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину фигуре са четвороделном поделом ритмичке јединице, синкопу на један откуцај, триолу на пола откуцаја, сичилијану и тирану; - чита и препознаје мешовито сложене тактове, 5/8 и 7/8.	З. Васиљевић „Солфеђо. Ритам“ за V и VI разред	

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ		
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА		
Циклус/Разред/Предмет	ДРУГИ ЦИКЛУС / ШЕСТИ РАЗРЕД / СОЛФЕЂО		
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.		
Годишњи фонд часова	66 часова	Недељни фонд часова: два часа	
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.		
Обавезни минимум	Фис-дур лествица, Гес-дур лествица, гис-, дис- и ес-мол, Цес-дур и Цис-дур, (информативно), мутација, модулација у доминантни и паралелни тоналитет, опажање интервала, акорада, Д7 и У7, вишегласни и примери из литературе, канони, композиције са клавирском пратњом, српске народне песме, слушање музике, импровизација. Парлато (обрађено градиво). Транспоновање мотива. Мелодијско ритмички диктати.		

Испитни програм	Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака – писмено, мелодијски пример у тоналитетима до четири предзнака са скретницама и пролазницама, парлато пример у бас кључу из пређеног градива <i>a prima vista</i> .
Јавни наступи	Јавни часови у корелацији са инструменталном наставом.
Смотре	Нема.

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- препозна елементе музичке писмености кроз примере из литературе; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;		Корелација са наставом инструмента
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве, доминантни и умањени септакорд, и тонични трозвук, хроматске скретнице и пролазнице; - пева и препознаје мутацију и модулацију првог квинтног сродства; - пева штимове обрађених лествица;	В. Цветковић и Ј. Михаљица „Солфеђо за 6. разред омш“	
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абецедом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове истоимене и паралелне лествице; - именује и препозна лествице до 7 предзнака; - изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд са обртајима; - запише и препозна умањени и прекомерни квинтакорд;		
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве и дурски и молски квинтакорд са обртајима; - запише групе тонова и мотиве; - опажа и препознаје интервале до октаве; - запише ритмички и мелодијски диктат;		
Музичко стваралаштво	мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину фигуре са четвороделном поделом ритмичке јединице, синкопу на један откуцај, триолу на пола откуцаја, сичилијану и тирану; - чита и препознаје све врсте тактова;	В. Васиљевић: „Солфеђо- ритам“	
Слушање музике	- препозна елементе музичке писмености кроз примере из литературе; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;		

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Циклус/Разред/Предмет	ПРВИ ЦИКЛУС – ПРВИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Музичко описмењавање, развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, разумевање нотног текста и успешна корелација са наставом инструмента.	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика описним оценама.	
Обавезни минимум	Пева по слуху и солмизацијом песме у Ц, Ф и Г дуру, а, д и е молу, изводи и записује нотне вредности и одређене паузе, одржава ритмички пулс, равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу, именује абecedом лествичне ступњеве у пређеним лествицама, опажа, интонира и записује појединачне тонове, групе тонова и краће мотиве, ритмичке и мелодијске диктате у дводелном такту.	
Испитни програм	Нема.	
Јавни наступи	Јавни час – извошење научених песмица.	
Смотре	1. Равномерно и ритмичко читање нота. 2. Препознавање лествице и лествичних елемената у мелодијском примеру. 3. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упућства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- изрази доживљај музике коју слуша цртањем или покретом препозна елементе музичке писмености; - кроз једноставне примере за слушање опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;	Примери из дечје и уметничке литературе	Корелација са наставом инструмента
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у Це, Ге и Еф- дуру и а, де, е-молу; - чује и именује главне ступњеве;	А. Пандуровић, В. Алекандровић и Б. Јелић „Солфеђо за 1. и 2. разред четворогодишње омш“	Корелација са наставом инструмента
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове такт, тактица, предтакт, измах, предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетрачорд; - именује и препозна дурске лествице до једног предзнака; - изводи и записује нотне вредности и паузе; - примени музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију;		Корелација са наставом инструмента

Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве; - запише групе тонова и мотиве; - запише ритмички и мелодијски диктат;		
Музичко стваралаштво	- мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или песме;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на два откуцаја; - изводи и препознаје осмину као јединицу бројања;	3. Васиљевић „Солфеђо- ритам“	
Слушање музике	- изрази доживљај музике коју слуша цртањем или покретом; - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера.		

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Циклус/Разред/Предмет	ПРВИ ЦИКЛУС – ДРУГИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019	
Циљ учења предмета	Музичко описмењавање, развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, разумевање нотног текста и успешна корелација са наставом инструмента.	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.	
Обавезни минимум	Де-дур, Б-дур, А-дур, ха-мол, г-мол, фис-мол, тактови: 4/8, 2/2 и 6/8, четвороделна подела јединице бројања, пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на јединици бројања, синкопа на један, изграђивање и препознавање интревала до квинте као и дурског и молског квинтакорда, усмени и писмени мелодијски и ритмички диктати.	
Испитни програм	Мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака – писмено, мелодијска вежба и парлато у бас кључу из пређеног градива – усмено.	
Јавни наступи	Јавни час – корелација са инструменталном наставом.	
Смотре	Нема.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- изрази доживљај музике коју слуша цртањем или покретом; - препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;		
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у пређеним тоналитетима; - чује и именује главне ступњеве; - опажа тетра хорде све три врсте мола;	А. Пандуровић, В. Александровић и Б. Јелић „Солфеђо за 1. и 2. разред четворогодишње омш“	
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абецедом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетра хорд; - именује и препозна молске лествице до једног предзнака; - изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд; - примени музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију;		
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве; - запише групе тонова и мотиве; - запише ритмички и мелодијски диктат;		
Музичко стваралаштво	- мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица; - осмишља мелодију на текст бројалице или песме;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину шеснаестине, синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на један откуцај; - чита и препознаје осминске тактове;	З. Васиљевић „Солфеђо- ритам“	
Слушање музике	- изрази доживљај музике коју слуша цртањем или покретом; - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера.		

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Циклус/Разред/Предмет	ДРУГИ ЦИКЛУС – ТРЕЋИ РАЗРЕД / СОЛФЕЋО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Музичко описмењавање, развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, разумевање нотног текста и успешна корелација са наставом инструмента.	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.	
Обавезни минимум	Лествице: Ес-дур, це-мол, Е-дур, цис-мол, Ас-дур, еф-мол, парлато и ритмичке вежбе, усмени и писмени диктат, интервали по врсти до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, двоглас и примери из литературе, сичилијана и тирана, сложена подела тродела у 6/8 такту, триола и четвороделна подела јединице бројања, тактови 9/8, 12/8, 5/8 и 7/8, доминантни и умањени септакорд. Мутација и модулација кроз лакше примере.	
Испитни програм	Нема.	
Јавни наступи	Јавни часови у корелацији са инструментом.	
Смотре	Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три презнака. 2. Тест из теорије (лествице, предзнаци, тетра хорди, имена и врста интервала до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, доминантни и умањени септакорд). Усмени део: 1. Мелодијски пример. 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено, садржаји из 2. и 3. разреда).	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- препознаје елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - описује својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;	Примери из дечје и уметничке литературе	Корелација са наставом инструмента
Мелодика	- пева и препознаје лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве; - чује и именује главне ступњеве; - пева хроматске скретнице и пролазнице;	В. Александровић и Б. Јелић „Солфеђо за 3. разред четворогодишње омш“	

Музичка писменост	- објасни и примењује појмове предзнак, ступањ, степен, полустепен, тетрахорд; - изводи и изграђује интервале и акорде; - примењује музичке ознаке за понављање, темпо, динамику и артикулацију;		
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве; - записује групе тонова и мотиве; - записује ритмички и мелодијски диктат;		
Музичко стваралаштво	- мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или песме;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину шеснаестине, синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на један откуцај; - чита и препознаје осминске тактове;	З. Васиљевић „Солфеђо- ритам“	
Слушање музике	- препознаје елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - описује својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера.		

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Циклус/Разред/Предмет	ДРУГИ ЦИКЛУС – ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Музичко описмењавање, развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, разумевање нотног текста и успешна корелација са наставом инструмента.	
Годишњи фонд часова	66 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама.	
Обавезни минимум	Лествице: Ха-дур, Дес-дур, б-мол, лествице са 6 и 7 предзнака информативно, парлато и ритмичке вежбе, алтерације, мутација, модулација, интервали до октаве, обртаји дурског и молског 5/3, умањени и прекомерни 5/3, Д7 са обртајима и У7, ритмичке фигуре: триола и пунктиране фигуре, сложена подела тродела, усмени и писмени диктати, вишегласни примери, примери из литературе, композиције са клавирском пратњом.	
Испитни програм	Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака – писмено, мелодијски пример у тоналитетима до четири предзнака са скретницама и пролазницама, парлато пример у бас кључу из пређеног градива <i>a prima vista</i> .	
Јавни наступи	Јавни час у корелацији са инструментом.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике	- препозна елементе музичке писмености кроз примере из литературе; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;		Корелација са наставом инструмента
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве, доминантни и умањени септакорд, и тонични трозвук, хроматске скретнице и пролазнице; - пева и препознаје мутацију и модулацију првог квинтног сродства; - пева штимове обрађених лествица;	В. Александровић „Солфеђо за 4. разред шетворогодишње омш“	
Музичка писменост	- пише и чита ноте солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу; - објасни и примењује појмове истоимене и паралелне лествице; - именује и препозна лествице до 7 предзнака; - изводи и гради интервале и дурски и молски квинтакорд са обртајима; - запише и препозна умањени и прекомерни квинтакорд;		
Опажање, интонирање, диктати	- опажа и пева тонове и мотиве и дурски и молски квинтакорд са обртајима; - запише групе тонова и мотиве; - опажа и препознаје интервале до октаве; - запише ритмички и мелодијски диктат;		Корелација са наставом инструмента
Музичко стваралаштво	мења и допуњава мелодију и ритам мелодијских примера и песмица;		
Музички бонтон	- пажљиво слуша и коментарише извођење друга/другарице; - посећује и учествује на јавним часовима;		
Ритам	- изводи ритам на различите начине; - равномерно и ритмички чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину фигуре са четворodelном поделом ритмичке јединице, синкопу на један откуцај, триолу на пола откуцаја, сичилијану и тирану; - чита и препознаје све врсте тактова;	З. Васиљевић „Солфеђо - ритам“	Корелација са наставом инструмента
Слушање музике	- препозна елементе музичке писмености кроз примере из литературе; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;		
Мелодика	- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у све ступњеве, доминантни и умањени септакорд, и тонични трозвук, хроматске скретнице и пролазнице; - пева и препознаје мутацију и модулацију првог квинтног сродства; - пева штимове обрађених лествица.		

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика – СОЛФЕЂО	
Трајање школовања	6 година, 4 године, 2 године	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / 1, 2, 3 разред / 1, 2 разред / 1 разред / СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета	Равијање музикалности и музичке писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	Интонирање мелодијских вежби у дурским и молским лествицама до четири предзнака. Равномерно читање ритма (парлато) у виолинском и бас кључу у свим простим, четвороделним и правилно сложеним дводелним тактова. Опажање, интонирање тонова из мелодике, препознавање и записивање ритмичких мотива, мелодијско-ритмички диктат једноставне фрактуре по двотактима; интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику. Теорија музике: дурске лествице до четири предзнака, а молске до два и ц-мол. Квинтакорди главних ступњева; интервали до октаве; утврђивање дурских и молских квинтакорда на свим основним тоновима.	
Годишњи испит	На крају првог циклуса ученици 3. разреда шестогодишњег, 2. разреда четворогодишњег школовања полажу испит, а ученици 1. разреда двогодишњег имају смотру. Писмени део: мелодијско-ритмички диктат у тоналитетима до два предзнака (без ученика двогодишњег школовања), тест из теорије: тетракорди, имена и врста интервала, дурски и молски квинтакорд. Усмени део: мелодијска вежба (тоналитети пређени у првом циклусу); парлато: виолински и бас кључ пређено градиво првог циклуса.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ПОЈМОВИ И ДЕФИНИЦИЈЕ МНОГОСТРАНОСТ ТОНОВА, ОРНАМЕНТИ ТОНАЛИТЕТИ	Музичка фраза, фразирање, агогика, артикулација, динамика, темпо с одговарајућим италијанским називима. Владање музичком ортографијом	Дробни и Васиљевић: <i>Теорија музике</i> , Д. Деспић: <i>Теорија музике</i> , М. Тајчевић: <i>Теорија музике</i>	Константно прожимање са солфеђом, индивидуалном наставом и групним музицирањем
	Лествице – теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, упоређивањем лествица удаљених за хроматски полистепен и енхармонских лествица. Поставка мол-дура. Лествични квинтакорди.		
ОБРАДА ИНТЕРВАЛА	Интервали: интервали до октаве и њихови обртаји. Сложени интервали. Хроматске промене интервала и њихова разрешења. Карактеристични лествични интервали.		
ПОСТАВЉАЊЕ АКОРАДА	Трозвучи и четворозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и поставка умањеног и прекомерног квинтакорда. Умањени, полуумањени и мали молски септакорд на одговарајућим ступњевима у тоналитету. Поставка септакорада у основној дурској и молској лествици.		

Наставни одсек/ Група	Обавезни - класична музика – СОЛФЕЋО		
Трајање школовања	6 година, 4 године, 2 године		
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / 4, 5, 6 разред / 3, 4 разред / 2 разред – солфеђо		
Просветни гласник:	„Просветни гласник” број 5 од 5. 7. 2010.		
Циљеви наставе предмета:	Равијање музикалности и музичке писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса. Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства.		
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2	
Обавезни минимум	Интонирање мелодијских вежби у свим дурским и молским лествицама квинтног и квартног круга; интонирање хроматских скретница и пролазница, мутација. Певање лествичних квинтакорда, штимова и каденци свих тоналитета до седам предзнака. Ритмичко читање, етида инструменталног типа из градива. Примена пронеме кључа или два система. Народни ритмови (сложено-мешовити тактови); ритмичка јединица шеснаестина, дуола; метроритам. Опажање и интонирање пређеног градива; малог дурског и умањеног септакорда са разрешењем. Ритмички и мелодијски диктат.		
Годишњи испит	Писмени део: мелодијски диктат до четири предзнака. Усмени део: мелодијска вежба до четири предзнака: скретнице, пролазнице и мутација Парлато: промена кључа, биолински и бас, са свим ритмичким фигурама.		

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
МЕЛОДИКА	Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије. Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације). Постизање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, брзог препознавања и разумевања најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања <i>Prima vista</i>).	В. Цветковић и Ј. Михаљица: <i>Солфеђо за четврти, пети и шести разред шестогодишње оми</i> ; Пандуровић, Алесандровић и Јелић: <i>Солфеђо за трећи и четврти разред четворогодишње и за други разред двогодишње оми</i> .	Константно прожимање са главним предметом, теоријом музике и групним музицирањем
РИТАМ	Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива; Примена промене кључа или два система; Народни ритмови, Поли ритам.	З. М: Васљевић: солфеђо ритам, Б. Поповић: Солфеђо В. Јовановић: Солфеђо	
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и интонирање комплетног обрађеног градива од првог разреда. Ритмички и мелодијски диктат.		

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	ШЕСТ ГОДИНА /ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Циклус/Разред/Предмет	ДРУГИ ЦИКЛУС – ЗАВРШНИ РАЗРЕДИ – ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Годишњи фонд часова	35 часова	Недељни фонд часова: 1 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима, оцењује се труд, активност, лично ангажовање и напредовање ученика бројчаним оценама	
Обавезни минимум	Тонски систем, музички појмови, термини, ортографија, интервали (опажање и записивање), лествице: врсте, тетрахорди, квинтни и квартни круг, трозвучи: врста, облик, функција, (опажање и записивање), четворозвучи: врста, облик и функција, (опажање и записивање).	
Испитни програм Смотре	Писмени тест из пређеног градива и усмени одговори из градива / три питања. Усмени део: 1. Мелодијски пример. 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређени садржаји из II и III разреда).	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми ученик ће бити способан да:	Литература	Корелација са другим предметима
Појмови	- објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ; - особине тона, метар и метричке ознаке; - артикулацију, агогику, динамику темпо, украсе и фигуре;	М. Тајчевић „Основи теорије музике“	Корелација са наставом солфеџа и инструмента
Тоналитети	запише и препозна лествице, лествичне интервале, квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету;		
Интервали	запише и препозна врсте интервала до октаве;		
Акорди	- запише и препозна умањени и прекомерни квинтакорд и дурски и молски квинтакорд са обртајима - запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд са обртајима;		
Ортографија	правилно пише ноте и паузе у различитим тактовима.		

Наставни одсек / Група	Обавезни / класична музика / ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	
Дужина трајања школовања	6 година, 4 године, 2 године	
Циклус/ Разред / Предмет	Други циклус/ 6 разред, 4 разред, 2 разред / теорија музике	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Теоретско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоретске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно соло певања.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
Обавезни минимум	Лествице: све дурске и молске. Интервали и акорди: изграђивање, препознавање, означавање шифри. Многостраност тонова. Малидурски септакорд са обртајима. Све врсте септакорда. Појмови и дефиниције из области темпа, артикулације, агогике и ритма.	
Годишњи испит	Писмени део: шифре интервала и акорада; исписивање предзнака појединих лествица; исписивање врсте интервала и акорда. Усмени део: изградња интервала и акорда; ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.	

Начин остваривања програма предмета

Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација
ПОЈМОВИ И ДЕФИНИЦИЈЕ МНОГОСТРАНОСТ ТОНОВА ОРНАМЕНТИ	Музичка фраза, фразирање, агогика, артикулација, динамика, темпо с одговарајућим италијанским називима. Владање музичком ортографијом.	Дробни и Васиљевић: <i>Теорија музике</i> ; Д. Деспић: <i>Теорија музике</i>	Константно прожимање са солфеђом, индивидуалном наставом и групним музицирањем
ТОНАЛИТЕТИ	Лествице – теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, упоређивањем лествица удаљених за хроматски полистепен и енхармонских лествица. Поставка мол-дура. Лествични квинтакорди.	М. Тајчевић: <i>Теорија музике</i>	
ОБРАДА ИНТЕРВАЛА	Интервали: интервали до октаве и њихови обртаји. Сложени интервали. Хроматске промене интервала и њихова разрешења. Карактеристични лествични интервали.		
ПОСТАВЉАЊЕ АКораДА	Трозвучи и четворозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и поставка умањеног и прекомерног квинтакорда. Умањени, полуумањени и мали молски септакорд на одговарајућим ступњевима у тоналитету. Поставка септакорда у основној дурској и молској лествици.		

ПРОГРАМ ГРУПНОГ МУЗИЦИРАЊА

Оркестар ОМШ

Наставни одсек / Група	Гудачки одсек, Одсек хармонике, Дувачки одсек	
Трајање школовања	6 разреда	
Циклус/Разред/Предмет	II циклус / 3 и 4 разред или 4, 5 и 6 разред ОМШ/Оркестар	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Оркестар је да код ученика развије интересовање и љубав према музици и заједничком свирању, кроз музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак музичког школовања.	
Годишњи фонд часова	70/66 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима оркестра најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.	
Обавезни минимум	3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента	
Јавни наступи	Јавни часови у школи, Републичко такмичење, наступи у оквиру локалне заједнице, концерт поводом Дана школе, различита такмичења.	

Начин остваривања програма предмета:

Оркестар обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, оркестру је могуће прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Школа може у односу на своје капацитете у погледу заступљености инструменталних група и у односу на ученичке капацитете да формира гудачки, дувачки оркестар, оркестар хармоника, гитара, флаута и сл. Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници инструмента на часовима главног предмета прочитају деонице које се изводе на настави оркестра.

Рад са оркестром обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и иновативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмента.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: • користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; • изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • прати диригента; • комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима оркестра кроз музику; • усагласи сопствено извођење са потребама групног; • свирањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко свирање; • коригује интонацију у току свирања; • самостално вежба поштујући процедуру; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања у оквиру оркестра; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу.	Оригинална оркестарска литература или одговарајуће транскрипције и аранжмани за оркестар одабрани у складу са извођачким могућностима ученика.	Инструмент – главни предмет; Солфеђо; Теорија музике.

ХОР ОМШ

Наставни одсек / Група	Гудачки одсек, Одсек хармонике, Дувачки одсек, Клавирски одсек	
Трајање школовања	4/6 разреда	
Циклус/Разред/Предмет	II циклус / 3 и 4 разред или 4, 5 и 6 разред ОМШ/Хор	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70/66 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима хора најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.	
Обавезни минимум	Једна народна песма, једна уметничка композиција, једна трогласна композиција.	
Јавни наступи	Јавни часови у школи, Републичко такмичење, наступи у оквиру локалне заједнице, концерт поводом Дана школе, различита такмичења.	

Начин остваривања програма предмета

Хор обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, оркестру је могуће прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора. Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом хора/оркестра као и учешћем у раду камерног ансамбла.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници солфеђа на својим часовима прочитају деонице које се изводе на настави хора.

Рад са хором садржи: вежбе правилног седења, дисања, вокализе за уједначавање боје, увежбавање деоница, певање канона, певање једногласних, двогласних и трогласних композиција са пратњом и а капела. Такође, рад са хором обухвата интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање и динамичку обраду. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: • користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; • користи правилну и јасну дикцију и примењује правилан начин певања; • комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; • прати диригента и пева усаглашено са осталим ученицима; • одговарајућим певањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; • интонира чисто у току извођења; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко певање; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу; • поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	Обраде народних песама, канони, оригиналне једногласне, двогласне и трогласне композиције или одговарајући аранжмани уз инструменталну пратњу или а капела, по избору диригента.	Инструмент - главни предмет Солфеђо Теорија музике

КАМЕРНА МУЗИКА ОМШ

Наставни одсек / Група	Гудачки одсек, Одсек хармонике, Дувачки одсек, Клавирски одсек, Одсек соло певања	
Трајање школовања	4 разреда / 6 разреда	
Циклус/Разред/Предмет	II циклус / 3 и 4 разред или 4,5 и 6 разред ОМШ/ КАМЕРНА МУЗИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Камерне музике је да код ученика развије интересовање и љубав према камерном музицирању и музици кроз заједничко музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70/66 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	На часовима камерне музике најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.	
Обавезни минимум	3 комада из различитих стилских епоха или различитог карактера	
Јавни наступи	Минимум један јавни наступ камерног ансамбла у току школске године.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

Настава камерне музике обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, камерном саставу је могуће прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Камерни састав има најмање 3 члана. Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра/хора као и учешћем у раду камерног ансамбла.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад.

Рад са камерним ансамблом обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и иновативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмента. У процесу рада врло је корисно преслушавање снимака сопствених наступа као и слушање различитих извођења на доступним носиоцима звука. На тај начин потребно је инисирати разговор са ученицима подстицајући их на активно слушање, анализу и сопствено критичко мишљење.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - усагласи индивидуално свирање са групним свирањем; - усагласи интонацију са осталим члановима камерног састава; - усагласи артикулацију са осталим члановима камерног састава; - усагласи динамичке ознаке са осталим члановима састава; - дефинише своју улогу у камерном саставу и персипира улогу осталих чланова камерног састава; - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - покаже спремност за тимски рад; - користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; - поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	Избор композиција за различите камерне саставе писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава.	Инструмент – главни предмет Солфеђо Теорија музике

СТАРИ ПРОГРАМ ЗА ГРУПНО МУЗИЦИРАЊЕ: ХОР, ОРКЕСТАР И КАМЕРНА МУЗИКА

Наставни одсек/ Група	Обавезни / класична музика / хор	
Дужина трајања школовања	6 година, 4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / 4, 5, 6 разред / 3, 4 разред / хор	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Анимирати и оспособити ученика за групно музичирање. Развијати перцепцију слушања осталих чланова. Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музичирања.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	Обрада најмање три трогласне композиције различитих стилских епоха, укључујући и домаће ауторе.	

Начин остваривања програма предмета Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ВОКАЛНА ТЕХНИКА	Вежбе дисања, вокализе за уједначавање боје гласова, певање канона, певање двогласних и трогласних композиција.	Вокализе различитих аутора	Константно прожимање са солфеђом, индивидуалном наставом (главним предметом) и групним музицирањем
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Упознавање музичких појмова и појава, различитих музичких епоха	Б. Черногубов: канони и одабир вишегласних мелодија за дечје хорове, Збирке песама за женске и дечје хорове	

Наставни одсек/ Група	Обавезни - класична музика / ОРКЕСТАР, КАМЕРНА МУЗИКА	
Дужина трајања школовања	6 година, 4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / 4, 5, 6 разред / 3, 4 разред / ОРКЕСТАР, КАМЕРНА МУЗИКА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање. Развијати перцепцију слушања осталих чланова. Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	Оркестар: Обрада најмање три краћа дела и једно дело у више ставова. Камерна музика: две композиције из периода барока и једно дело из осталих епоха. Обавезни јавни наступи оркестра.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање.	Деонице из оркестарског програма	Константно прожимање са солфеђом, и теорије са индивидуалном наставом (главним инструментом).
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Увежбавање фразирања и динамичке обраде. Упознавање музичких појмова и појава, различитих музичких епоха	По избору диригента три краће композиције различитог карактера	

Наставни одсек / Група	КЛАСИЧНА МУЗИКА / КЛАВИРСКИ ОДСЕК	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус/ 1–3 разреда/ КЛАВИР	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	• Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента/гласа; • Овладавање основном техником свирања, односно вокалном техником на одабраном инструменту/гласу; • Развијање вештине коришћења различитих елемената музичке изражајности (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације) у стилском и емоционалном обликовању композиција; • Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу. • Развијање стваралачких способности, критичког мишљења мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења; • Развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства; • Развијање личног и националног идентитета кроз очување музичке традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине; • Оспособљавање за самостално учење и вежбање. • Усвајање правила понашања при слушању и извођењу музике.	
Годишњи фонд часова	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	За први разред: лествице и трозвучи по програму; тридесет пет композиција – вежбе, етиде и разни комади. За други и трећи разред: лествице и акорди по програму; десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); две полифоне композиције; два става из различитих сонатина (сонате) или један став сонатине (сонате) и варијације.	
Испитни програм	За трећи разред: 1. једна етида; 2. једна полифона композиција; 3. један став сонатине или варијације; 4. једна композиција по слободном избору.	
Јавни наступи	Обавезна два јавна наступа током школске године	
Смотре	За први и други разред: 1. једна лествица по избору; 2. једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; 3. две композиције различитог карактера.	
	За трећи разред: једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред.	

Наставни одсек / Група	КЛАСИЧНА МУЗИКА / КЛАВИРСКИ ОДСЕК	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус/ 4–6 разреда/ КЛАВИР	
Просветни гласник	Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	- Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента/гласа; - Овладавање основном техником свирања, односно вокалном техником на одабраном инструменту/гласу; - Развијање вештине коришћења различитих елемената музичке изражајности (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације) у стилском и емоционалном обликовању композиција; - Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу. - Развијање стваралачких способности, критичког мишљења мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења; - Развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства; - Развијање личног и националног идентитета кроз очување музичке традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине; - Оспособљавање за самостално учење и вежбање. - Усвајање правила понашања при слушању и извођењу музике.	
Годишњи фонд часова	За ученике 4–5 разреда 70 часова, за ученике 6. разреда: 66	Недељни фонд часова: 2 часа недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	1. лествице и акорди по програму; 2. десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); 3. две полифоне композиције; 4. два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; 5. једна композиција домаћег аутора. 6. једна композиција за четвороручно свирање	
Испитни програм	1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Први став сонате; 4. Једна композиција по слободном избору.	
Јавни наступи	Обавезна два јавна наступа током школске године	
Смотре	1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида	

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - критички прати сопствени развој; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником	– Јела Кршић: <i>Клавирска хрестоматија за IV разред</i> – Беренс: <i>Оп. 61, I и II свеска</i>, избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13, 15, 16, 19 и 21 – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор од бројева 13, 15, 25 и 26 – Черни: <i>Оп. 299, I и II свеска</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> (6 и 12), избор – Хендл: <i>Избор композиција</i>, – Хајдн: <i>Сонатине и сонате</i> – Моцарт: <i>Бечке сонатине</i> – Клементи: <i>Сонатине</i> – Бетовен: <i>Сонатина оп. 49</i>, – Григ: <i>Лирски комади</i>, избор – Кабалевски: <i>Дечје композиције</i>, избор – Вебер: <i>Тема с варијацијама Ге-дур оп. 10, Шест лаких комада</i> – Ј. К. Бах: <i>Рондо Еф-дур</i> И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, теорија, хор, камерна музика

ЗА ПЕТИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - негује културу тона; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником;	- Черни: <i>Оп. 299, III и IV свеска</i>, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40 - Краммер и Биров: <i>Етиде I свеска</i>, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11 Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> Ј. С. Бах: <i>Двогласне инвенције</i> - Хендл: <i>Избор композиција</i> - Хајдн: <i>Де-дур, Бе-дур и А-дур</i> - Хајдн: <i>Прва свеска А-дур бр. 5, Е-дур бр. 4 . Це-дур бр. 2, Ге-дур бр. 1, Ге-дур бр. 8.</i> (редакција Раух) - Моцарт: <i>Це-дур KV 545</i> - Бетовен: <i>Шест варијација Ге-дур</i> - Шуберт: <i>Два скерца</i> - Прокофјев: <i>Музика за децу</i> - Дебиси: <i>Мали црнац</i> И друге комп. одговарајуће тежине.	Солфеђо, теорија, хор, камерна музика
ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита и свира течно с листа са обе руке; - повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; - препозна период настанка одређене композиције; - спретно изведе технички захтевније композиције; - самостално хармонизује једноставни тематски материјал; - појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; - својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - негује културу тона; - критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; - самостално вежба по плану који је утврдио - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи носиоце звука за слушање музике.	- Черни: <i>Оп. 299, III и IV свеска</i>, теже - Черни: <i>Оп. 740, I и II свеска</i>, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13,14, 17, 21 и 23 - Краммер и Биров: <i>Етиде I и II свеска</i>, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30 Ј. С. Бах: <i>Двогласне инвенције, Трогласне инвенције, избор</i> Ј. С. Бах: <i>Француске свите – лакше, поједини ставови</i> - Хендл: <i>Избор композиција за клавир</i> - Хајдн: <i>Еф-дур бр. 10, Де-дур бр. 17, е-мол бр. 14, Де-дур бр.16, Де-дур бр. 3, Цис-мол</i> (редакција Раух) - Моцарт: <i>Еф-дур KV 280, Це-дур KV 330, Це-дур KV 309, Еф-дур KV 332, Бе-дур KV 333, Де-дур KV 311, Бе-дур</i> - Бетовен: <i>Варијације Ге-дур на оригиналну тему</i> - Хачатуријан: <i>Дечји албум</i>, избор - Чајковски: <i>Годишња доба</i>, избор лакших - Бородин: <i>Мала свита</i> - Шуберт: <i>Оригиналне четвороручне композиције</i> И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, теорија, хор, камерна музика

Наставни одсек / Група	Обавезни - класична музика / КЛАВИР		
Дужина трајања школовања	6 година		
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ КЛАВИР		
Просветни гласник:	„Просветни гласник” број 5 од 5. 7. 2010.		
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на клавирском одсеку средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на клавиру, на нивоу основношколског знања и искуства		
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова:	2
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда клавира мора савладати обавезан минимум од 4 лествице са трозвучима и 6 четворозвука, 4 етиде (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа), 4 композиције, по слободном избору, 3 полифоне композиције и 1 цела сонатина и став из сонатине или циклус варијација. Ученик петог разреда клавира мора савладати обавезан минимум од 5 ластвица са трозвучима, 6 четворозвука, 4 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 4 композиције, по слободном избору, 3 полифоне композиције, 1 цела соната или став из сонате и циклус варијација и 1 композиција домаћег аутора. Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од лествица по слободном избору, 4 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 4 композиције, по слободном избору, 3 полифоне композиције, 1 соната или став из сонате и циклус варијација и 1 композиција домаћег аутора.		
Годишњи испит	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик клавира треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате и једну композицију, по слободном избору. У петом разреду на годишњем испиту ученик клавира треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате, једну композицију, по слободном избору и једну композицију домаћег аутора. У шестом разреду на годишњем испиту ученик клавира треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате, једну композицију, по слободном избору и једну композицију домаћег аутора. На смотри која се одржава крајем првог полугодишта ученици сва три разреда треба да одсвирају једну скалу и једну виртуозну етиду.		

Начин остваривања програма предмета

Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) с посебним нагласком на даљем савлађивању „Брзо-дуго-гласно-јасно” начина свирања, у сврху постизања вишег ступња виртуозитета.	ЕТИДЕ И КОМПОЗИЦИЈЕ ВИРТУОЗНИХ ИЗВОЂАЧКИХ ТЕШКОЋА: – Беренс: <i>Етиде</i> , оп. 61, – Черни: <i>Етиде</i> , оп. 849, оп. 299 и оп. 740 – Хелер: <i>Етиде</i> , оп. 47, – Крамер и Билор, – Етиде Лешхорн: <i>Етиде</i> оп. 38 и оп. 66, – Мошковски: <i>Етиде</i> , оп. 18. Друге етиде сличних извођачких тешкоћа.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика).
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања <i>Prima vista</i> Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ: – Шопен: <i>Ноктурна у це-молу и цис-молу</i> , оп. <i>posth.</i> и <i>Полонеза у ге-молу</i> , оп. <i>posth.</i> – Шуман: <i>Албум за младеж</i> , оп. 68. – Григ: <i>Лирски комади</i> . – Кабалевски: <i>Дечје композиције</i> . – Гречанинов: <i>Op. 99, Op. 119, Op. 123, Op. 127</i> , – Шостакович: <i>Игре лутака</i> . Казела: <i>11 дечјих комада</i> . – Барток: <i>Микрокосмос, III и IV свеска</i> . – Бах: <i>Мали прелудијуми, Двогласне инвенције, трогласне инвенције и поједини ставови из Француских свита</i> . – Менделсон: <i>Песме без речи</i> . – Шуберт: <i>Два скерца</i> – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> и друга дела сличне извођачке тежине.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика).
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу – функционалног у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за евентуалан наставак школовања у средњој музичкој школи.	КОМПОЗИЦИЈЕ ВЕЛИКЕ ФОРМЕ: – Моцарт: <i>Бечке сонатине</i> . Бетовен: <i>Соната оп. 49, бр. 2, Ге-дур</i> . Хајдн: <i>Сонате по избору</i> . – Моцарт: <i>Соната Це-дур, KB 545, Соната Ес-дур, KB 282</i> . Бетовен: <i>Соната оп. 49, бр. 1, ге-мол. Сонате Woo 47 (Ес-дур, еф-мол и Де-дур), оп. 79</i> . – Шуман: <i>Соната оп. 118, бр. 2, Де-дур</i> . – Моцарт: <i>Сонате у Це-дуру (KB 309 и KB 330), у Еф-дуру (KB 280 и KB 332)</i> . – Кабалевски: <i>Варијације у Бе-дуру, оп. 40</i> . – Беркович: <i>Варијације на Паганинијеву тему</i> и др. Сонате и варијације сличне извођачке тежине.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика).

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / Први, други, трећи / ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Формирање психомоторне извођачке релације код ученика у којима водећу улогу има асоцијативни доживљај звучне материје. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова:2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају првог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум за виолину од 3 дурске лествице са трозвучима; 20 вежбица; 10 малих комада песмица; за виолончело 10 кратких етида са применом основних потеза и ритмичких фигура; 10 кратких песмица уз пратњу клавира. На крају другог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум за виолину од 4 једнооктавне лествице; 6 етида са различитом проблематиком и 4 комада различитог карактера; за виолончело 10 етида различитог карактера технике; 10 комада различитог музичког садржаја са клавиром; лакша концертна, концерти, сонате, сонатине, варијације. На крају трећег разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум за виолину 4 лествице; 6 етида са различитом проблематиком; 4 комада различитог карактера; за виолончело 8 етида различитог карактера; 3 комада уз пратњу клавира; концертно или концерт, соната или сонатина, варијације.	
Испитни програм	Ученик трећег разреда виолине има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица ;једна етида одговарајуће тежине; Два комада различитог карактера, варијације или концертно, а ученик виолончела има годишњи испит са следећим програмом: Скала са трозвуком и потезима (минимум 3 потеза), 2 етиде различитог карактера. Комад са клавиром или II и III став концертна, концерта, сонате, сонатине, варијације.	
Јавни наступи	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	
Смотре	Ученик првог разреда на крају првог и другог полугодишта има смотре. Ученик виолине треба да одсвира напамет на крају првог полугодишта 2 композиције, а ученик виолончела треба да одсвира следећи програм: Скала Це-дур, Етида, Једна композиција по слободном избору. На крају другог полугодишта ученик виолине треба да одсвира следећи програм: Једна лествица; Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); Две композиције, по слободном избору. Ученик виолончела треба да одсвира следећи програм: Једна лествица и трозвук, Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева), Две композиције, по слободном избору Ученик другог разреда на крају године има смотру са следећим програмом за виолину: Једна лествица, Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа); Две композиције, по слободном избору; за виолончело Једна лествица са трозвуком, Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа), Две композиције, по слободном избору.	

Наставни одсек / Група	Обавезни-класична музика / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО	
Просветни гласник	Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Оспособљавање ученика за наставак школовања на гудачком одсеку средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на гудачким инструментима, на нивоу основношколског знања и искуства. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.	
Годишњи фонд часова	70 / у шестом разреду 66	Недељни фонд часова:2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда виолине има минимум од 4 дурске двооктавне лествице у позицији са разлагањима по Грегоријану; 8 етида са различитом проблематиком; 4 комада различитог карактера; једна велика форма: став из концерта, кончертина, сонате или тема с варијацијама. Ученик виолончела има обавезни минимум од: 8 етида различитог карактера; 3 комада уз пратњу клавира; Кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације. Ученик петог разреда виолине има минимум од 2 двооктавне дурске и молске лествице са разлагањима са променом позиција по Грегоријану; 8 етида различите проблематике; 2 комада различитог карактера; 1 велика форма: став из концерта или варијације. Ученик виолончела има обавезни минимум од 6 етида различитог карактера; 2 комада различитог карактера уз клавир; кончертино или концерт, соната, варијације. Ученик шестог разреда виолине има обавезни минимум: 5 лествица кроз 3 октаве са розвучима; 6 етида; 4 комада и 2 велике форме, а ученик виолончела има обавезни минимум од 6 етида различитог карактера; 2 комада уз пратњу клавира различитог карактера; Кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације; Бах: I свита за соло виолончело (3 става, Менует I и II, Куранта, Жига)	
Испитни програм	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик виолине и виоле треба да одсвира напамет: Једну двооктавну дурску или молску скалу са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; – Једну етиду – Један комад; или једну етиду различитог карактера од предходне – Први или други и трећи став концерта (кончертина); или тема с варијацијама; или један или више ставова сонате. Ученик виолончела треба да одсвира напамет: Скала са трозвучком и потезима (минимум 5 потеза). Две етиде различитог карактера. Комад са клавиром или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације, или два става барокне сонате. У петом разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет: Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањима по Грегоријану. Једну етиду. Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне. Први или други и трећи став концерта; Ученик виолончела треба да одсвира напамет: Скала дурска или молска кроз три октаве, трозвучи, потези. Етиде различитог типа технике. Комад уз пратњу клавира. Барокна соната 2 става. Кончертино, концерт I или II и III став, или варијације или соната или сонатина. У шестом разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет следеће: Једна лествица кроз три октаве са разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Један комад. Један став концерта. Ученик виолончела треба да одсвира напамет следеће: Скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвучи, потези. Терце и сексте кроз две октаве. Једна етида. Бах: један став. Комад уз пратњу клавира. Барокна соната, два става. Кончертино или концерт – I или II и III став, или варијације, или соната, или сонатина.	
Јавни наступи	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик четвртог разреда виолине ће бити у стању да: - самостално чита сложенији музички материјал; - брже меморише дужи нотни текст; - користи метроном приликом вежбања; - штимује се уз мању помоћ наставника; - примењује вибрато у свирању; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; - у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом саосталног вежбања и свирања; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска). - Скале по избору наставника А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) К. Тахтачиев: <i>Виолина 3</i>. - Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска) М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија III–IV разред</i> Т. Балашова – М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска). Ђ. Б. Перголези: <i>Арија</i>. П. И. Чајковски: <i>Стара песма</i>. - Бакланова: <i>Сонатина Бе-дур</i>. З. Фибих: <i>Сонатина</i>. А. Јаншинов: <i>Кончертино оп. 35</i>. - Кихлер: <i>Кончертино у стилу Вивалдија, Де-дур</i> (I или II и III став) А. Вивалди: <i>Концерт Ге-дур</i> (I став). Ф. Зајц: <i>Концерт бр. 1, 2</i> (I став).	солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик четвртог разреда виоле ће бити у стању да: - изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; - прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; - повеже стечено знање из основа муз. писмености са техничким процедурама на инструменту; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - следи правилну примену процедура које се примењују у стицању технике десне руке; - комуницира са корепетитором кроз музику; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - коригује интонацију у току свирања; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	- Грегоријан: <i>Скале</i> А. Б. Бруни: <i>Школа и етиде за виолу</i> М. Франк: <i>Етиде за виолу</i> Х. Шрадик: <i>I свеска</i> О. Шевчик: <i>Оп. 1, I свеска</i> - Волфарт: <i>Етиде</i> С. Гргић: <i>Албум за младе виолисте</i>, <i>Хрестоматија за виолу</i> (збирка комада за виолу, издање Москва) Концерти Г. Ф. Телеман: <i>Концерт Ге-дур</i> А. Вивалди: <i>Концерт Це-дур</i> Концерти и кончертина за виолину (транскрипција) у алт кључу, одговарајућег нивоа и друга литература која је одговарајућег техничког нивоа.	

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик четвртог разреда виолончела ће бити у стању да: • следи правила у примени процедура у стицању технике леве и десне руке; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • штимује се уз мању помоћ наставника; • повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде – Симић: <i>IV свеска</i> – Ф. Антал: <i>IV свеска</i> – И. Мардеровски: <i>Избор етида</i> – Ф. Доцауер: <i>113 етида</i> – Хрестоматија – С. Ли: <i>Мелодијске етиде Кончертина</i>, Концерти – Бревал: <i>Еф-дур или Ге-дур или А-дур</i>; – Бодио: <i>Це-дур Сонате/варијације</i> – А. Вивалди: <i>е-мол или а-мол</i>; – Јордан: <i>Варијације а-мол</i>	солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик петог разреда виолине ће бити у стању да: • самостално штимује свој инструмент; • самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; • контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • истражује начине добијања чистог тона и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; • користи првих пет позиција; • користи хармонски слух; • влада једноставнијом двозвучном и акордском техником у програму; • свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Х. Шпрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 4</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред</i> – Т. Балашова – М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – <i>Изабране етиде</i> различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> – Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36, I свеска</i> – Донт: <i>Етиде оп. 37 – избор</i> – Н. Рубинштајн: <i>Преслица</i> – Ђ. Б. Перголези: <i>Сицилијана</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (I став) – А. Комаровски: <i>Концерт бр. 2</i> – Ш. Берио: <i>Концерт а-мол</i>	солфеђо

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик петог разреда виоле ће бити у стању да: • изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • истражује начине добијања чистог тона и коригује интонацију у току свирања; • испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • критички вреднује изведене и слушане композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално вежба поштујући процедуру; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– А. Б. Бруни: <i>Школа и етиде за виолу</i> – Х. Сит: <i>Школа за виолу</i> (Петерс) – М. Франк: <i>Етиде за виолу</i> – Х. Е. Каизер: <i>Етиде за виолу</i> – Х. Шрадик: <i>I свеска – избор</i> – О. Шевчик: <i>Оп. 1 и 2, прва свеска</i> – А. Ниенски : <i>I свеска</i> (Софија, наука и искуство, 1956) Комади – С. Гргић: <i>Албум за младе виолисте</i> – <i>Хрестоматија за виолу</i> (збирка комада, издање, Москва) Велике форме – Г. Ф. Телеман: <i>Соната А-дур</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Концерт Ге-дур</i> – Ц. Ф. Зелтер: <i>Концерт Ес-дур</i> – А. Вивалди: <i>Концерт Це-дур и а-мол</i> (транскрипција за виолу).	солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик петог разреда виолончела ће бити у стању да: • поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • штимује се уз мању помоћ наставника; користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције • свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; • самостално вежба поштујући процедуру; • истражује начине добијања чистог тона уз помоћ наставника или самостално; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације. • повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела;	Етиде – Ф. Антал: <i>IV свеска</i> – И. Мардеровски: <i>Избор етида</i> – Ф. Доцауер: <i>113 етида</i> – Мерк – <i>Хрестоматија</i> – С. Ли: <i>Мелодијске етиде</i> Кончертина, концерти – Бревал: <i>Еф дур или А дур</i>; – Б. Бодио: <i>Це дур</i>; – Зокарини: <i>Де дур или А-дур</i>; – А. Вивалди: <i>а-мол</i>. Сонате – А. Вивалди: <i>е-мол или а-мол</i>; – Марчело: <i>Еф-дур или е-мол</i>; – Ромберг: <i>Бе-дур</i>; – Јордан: <i>Варијације а-мол</i>.	солфеђо

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик шестог разреда виолине ће бити у стању да: - самостално штимује свој инструмент; - самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; - контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - користи метроном приликом вежбања; - истражује начине добијања чистог тона; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - самостално чита нотни текст и примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - користи првих седам позиција; - користи хармонски слух; - влада двозвучном и акордском техником у програму; - свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; - самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) - Скале по избору наставника – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (III свеска) – <i>Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред</i> – Т. Балашова – М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска); – <i>Изабране етиде различити аутори</i> (III свеска), издање Москва, Музика – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> – Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36, I свеска</i> – Донт: <i>Етиде оп. 37 – избор</i> – Р. Кројцер: <i>Почетне етиде</i> – Ш. Данкл: <i>Варијације</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (II и III став) • Ј. Б. Аколај: <i>Концерт а-мол</i> • Ш. Берио: <i>Балетске сцене</i> • А. Комаровски: <i>Концерт е-мол</i> • Ј. С. Бах: <i>Концерт а-мол</i> • Г. Б. Виоти: <i>Концерт оп. 23</i> • Д. Кабалеvски: <i>Омладински концерт</i>	солфеђо

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик шестог разреда виоле ће бити у стању да: • изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • користи различите приступе у решавању проблема поделе гудала; • контролише интонацију у току свирања; • примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; • испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– А. Б. Бруни: <i>Школа и етиде</i> – А. Ниенски: <i>I свеска</i> (Наука и искуство, Софија, 1956); – Р. Кројцер: <i>Етиде</i>; – Ф. Мазас: <i>I свеска</i> – О. Шевчик: <i>Оп. 3, 8 и 9</i> – Х. Шрадик: <i>Свеска бр. 1</i> – Г. Безруков, К. Ознобишев: <i>Основи технике свирања на виоли</i> Комади С. Грђић: <i>Албум за младе виолисте</i> • М. Регер: <i>Романса</i> • К. М. Вебер: <i>Серенада</i> • Ј. Бенда: <i>Граве</i> • К. Димитреску: <i>Сеоски плес</i> • <i>Хрестоматија за виолу</i> (збирка комада, издање Москва) • Сузуки: <i>Свеска бр. 6</i> • Ф. Шуберт: <i>Балада Велике форме</i> • И. Хандошкин: <i>Концерт</i> • Г. Ф. Телеман: <i>Концерт Ге-дур</i> • Ц. Ф. Зелтер: <i>Концерт Ес-дур</i> • Г. Ф. Хендл: <i>Концерт ха-мол</i> • Б. Марчело: <i>Соната Це-дур и Ге-дур</i>	солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик шестог разреда виолончела ће бити у стању да: • поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • самостално се штимује; • повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • истражује начине добијања чистог тона; • самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; • самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	Етиде: – Ф. Антал: <i>VI свеска</i>; И. Мардеровски: <i>Избор етида</i>; Ф. Доцауер: <i>113 етида</i>; Ј. Мерк: <i>Хрестоматија</i>, етиде; С. Ли: <i>Мелодијске етиде</i>; Ф. Грицмахер: <i>I свеска етида</i>; А. Франком: <i>12 етида</i> Концертина, Концерти: – Бревал: <i>Де-дур</i> или <i>Ге-дур</i>; Бодио: <i>Це-дур</i>; Зокарини: <i>де-мол</i>; Вивалди: <i>Де-дур</i>; Кленгел: <i>Це-дур, Ге-дур</i> или <i>а-мол</i>; Штамиц: <i>Це-дур</i>; – Нелк: <i>Де-дур</i>, Голтерман: <i>Ге-дур</i>. Сонате и свите: – Вивалди: <i>Еф-дур</i> или <i>Де-дур</i>; Марчело: <i>Ге-дур</i>; – Самартини: <i>Ге-дур</i>; – Дипор: <i>Ге-дур</i>; – Ванхал: <i>Варијације Це-дур</i> – Ј. С. Бах: <i>Соло свита, бр. 1, Ге-дур</i>	солфеђо

Наставни одсек / Група	Обавезни - класична музика / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / Први, други / КОНТРАБАС	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Контрабас је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају првог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум : четири лествице; вежбе у I позицији; две техничке етиде (по избору), два комада са клавиром (по избору) На крају другог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум : четири лествице; вежбе кроз IV позиције; четири техничке етиде (по избору) четири комада са клавиром (по избору)	
Испитни програм	Ученик другог разреда контрабаса има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица са трозвуком (IV или V позиција);. две етиде , један комад по избору са клавирском пратњом.	
Јавни наступи	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	
Смотре	Ученик првог разреда на крају другог полугодишта има смотру са следећим програмом: Једна лествица; једна етида, један комад по избору са клавирском пратњом.	

Начин остваривања програма предмета

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик првог разреда ће бити у стању да: • правилно држи инструмент и познаје његове делове; • правилно држи гудало и користи основне потезе; • изведе основне техничке вежбе за десну руку; • користи нотно писмо за читање музичког дела; • примени музичке ознаке у извођењу композиције; • изведе техничке и вежбе за интонацију; • изведе вежбе за леву руку кроз позиције (минимум прва позиција); • изведе дурске и молске лествице са трозвучима кроз позиције (минимум прва позиција); • изведе лагане композиције различитог карактера соло и са корепетитором; • свира на интерним и јавним часовима; • испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	Школе за контрабас по избору Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. Симандл, Л. Штрајхер и друге <i>Лаке композиције са клавиром</i> (по избору) <i>Техничке етиде одговарајуће тежине</i> (Л. Раков, Ј. Кмент, А. Слама, И. Били, С. Ли и др.)	солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик другог разреда ће бити у стању да: • примени основну технику свирања контрабаса кроз IV и V позицију; • изведе техничке и интонативне вежбе за леву руку кроз позиције; • изведе дурске и молске лествице са трозвучима кроз позиције; • изведе композиције различитог карактера; • свира на интерним и јавним часовима; • испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	<i>Школе за контрабас по избору: Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. Симандл, Л. Штрајхер и друге. Лаке композиције са клавиром (по избору). Техничке етиде одговарајуће тежине (по избору).</i>	солфеђо

Наставни одсек / Група	Обавезни-класична музика / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ
Трајање школовања	4 године
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Трећи, четврти / КОНТРАБАС
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Контрабас је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.

Годишњи фонд часова	70 / 66 четврти разред	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају трећег разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум: четири лествице; вежбе кроз позиције до тона Е; шест техничких етида (по избору), четири комада са клавиром (по избору) На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум четири лествице; вежбе кроз позиције до тона Ф; шест техничких етида (по избору), четири комада са клавиром (по избору).	
Испитни програм	Ученик трећег разреда контрабаса има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица са трозвуком кроз две октаве (VII или VIII позиција); две етиде (једна са клавирском пратњом), један комад по избору са клавирском пратњом. Ученик четвртог разреда контрабаса има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица са трозвуком кроз две октаве, две етиде (једна са клавирском пратњом), један комад по избору са клавирском пратњом.	
Јавни наступи	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	

Начин остваривања програма предмета

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик четвртог разреда контрабаса: • примени основну технику свирања контрабаса до палчеве позиције; • изведе техничке и интонативне • вежбе за леву руку кроз позиције; • користи вибрато; • изведе орнаменте; • изведе лагане композиције различитог карактера; • учествује на интерним и јавним часовима; • испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима. • самостално и свакодневно вежба; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Школе за контрабас по избору: – Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. – Симандл, Л. Штрајхер и друге – Ј. Новосел: <i>Етиде за контрабас</i> – <i>Техничке етиде</i> одговарајуће тежине (по избору) – <i>Лаке композиције са клавиром</i> (по избору) – К. Трунпф: <i>Лаки комади за контрабас и клавир</i> – <i>Хрестоматија за контрабас I свеска</i> (са клавирском пратњом) – Б. Лаловић: <i>Дванаест малих етида</i> (са клавирском пратњом)	солфеђо

Наставни одсек/ Група	Обавезни - класична музика / ГУДАЧИ	
Дужина трајања школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред / ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на гудачком одсеку средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на гудачким инструментима, на нивоу основношколског знања и искуства.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда виолине има минимум од 4 дурске двооктавне лествице у позицији са разлагањима по Грегоријану; 8 етида са различитом проблематиком; 4 комада различитог карактера; једна велика форма: став из концерта, кончертина, сонате или тема с варијацијама. Ученик виолончела има обавезни минимум од: 8 етида различитог карактера; 3 комада уз пратњу клавира; кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације. Ученик петог разреда виолине има минимум од 2 двооктавне дурске и молске лествице са разлагањима са променом позиција по Грегоријану; 8 етида различите проблематике; 2 комада различитог карактера; 1 велика форма: став из концерта или варијације. Ученик виолончела има обавезни минимум од 6 етида различитог карактера; 2 комада различитог карактера уз клавир; кончертино или кончеерт, соната, варијације. Ученик шестог разреда виолине има обавезни минимум: 5 лествица кроз 3 октаве са трозвучима; 6 етида; 4 комада и 2 велике форме, а ученик виолончела има обавезни минимум од 6 етида различитог карактера; 2 комада уз пратњу клавира различитог карактера; кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације; Бах: I свита за соло виолончело (3 става, Менует I и II, Куранта, Жига).	

Годишњи испит	У четвртм разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет: једна двооктавна лествица у позицији са разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Једна велика форма: став из концерта или тема с варијацијама. Ученик виолончела треба да одсвира напамет: Скала са трозвуком и потезима (минимум 5 потеза). Две етиде различитог карактера. Комад са клавиром или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације, или два става барокне сонате.
Годишњи испит	У петом разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет: Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Један став концерта. Ученик виолончела треба да одсвира напамет Скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвучи, потези. етиде различитог типа технике. Комад уз пратњу клавира. Барокна соната 2 става. Кончертино, концерт I или II и III став, или варијације или соната или сонатина. У шестом разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет следеће: Једна лествица кроз три октаве са разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Један комад. Један став концерта. Ученик виолончела треба да одсвира напамет следеће: Скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвучи, потези. Терце и сексте кроз две октаве. Једна етида. Бах: један став. Комад уз пратњу клавира. Барокна соната, два става. Кончертино или концерт – I или II и III став, или варијације, или соната, или сонатина.

Начин остваривања програма предмета

Групи, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	• Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕН-ТАЛНИ РАЗВОЈ	• Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата до постизања оптималног квалитета у односу на предиспозиције појединца Оспособљавање за самостално учење и вежбање	Збирке техничких вежби и етида различитих аутора: Волфарт: 60 етида, оп. 45, Кајзер: 36 етида, оп. 20, I свеска Грегоријан: Скале, Мазас: Етиде оп. 36, I свеска, Симић: IV свеска, Ф. Антал: IV свеска, И. Мардеровски: Избор етида Доцауер: 113 етида, Шома: Избор етида, Хрестоматија, С. Ли: Мелодијске етиде	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	• Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања Primavista Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	Мале форме у збиркама различитих аутора Бакланова: Сонатина Бе-дур. Фортунагов: Млади виолиниста, II свеска. Хрестоматија за III–IV разред. Данкла: Варијације. Бакланова: Варијације. А. Комаровски: Варијације. О. Шевчик: Композиције за виолончело. Хрестоматија IV, V, VI	

ИНСТРУМЕН- ТАЛНО- ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	• Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања. • Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.	Велике форме различитих аутора – А. Јаншинов: <i>Кончертино оп. 35</i>, – Кихлер: <i>Кончертино у стилу Вивалдија Де-дур</i>, – Л. Портноф: <i>Кончертино а-мол</i>, – Хубер: <i>Кончертино Еф-дур</i>, – Бакланова: <i>Кончертино де-мол</i>, – Ридинг: <i>Кончертино Ге-дур</i>, – Комаровски: <i>Концерт А-дур</i>, – Вивалди: <i>Концерт Де-дур</i>, I став, – А. Вивалди: <i>Концерт Ге-дур</i>, I став, – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i>, I став, – О. Ридинг: <i>Концерт Де-дур, оп. 25</i>, – О. Ридинг: <i>Концерт Ге-дур, оп. 24</i>, – Бревал: <i>Еф-дур или А-дур</i>; Бодио: <i>Це-дур</i>; – Зокарини: <i>Де-дур или А-дур</i>; Вивалди: <i>а-мол</i>. Сонате: – Вивалди: <i>е-мол или а-мол</i>; – Марчело: <i>Еф-дур или е-мол</i>; – Ромберг: <i>Бе-дур</i>; Јордан: <i>Варијације а-мол</i>.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем

Наставни одсек / Група	Обавезни - класична музика – дувачки инструменти	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус – први, други и трећи разред / сви дувачки инструменти: ФЛАУТА, КЛАРИНЕТ, ОБОА, САКСОФОН, ТРУБА.	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Формирање психомоторне извођачке релације код ученика у којима водећу улогу има асоцијативни доживљај звучне материје. Упознавање са инаструментом, овладавање основним вештинама. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава. Формирање основних извођачких навика. Рад на дисању, положају тела, усана и главе у служби свирања дувачког инструмента. Формирање основних релација код ученика потребних за усвајање вештине свирања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама, него на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању обухвата труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и реализацију садржаја, током целе школске године. Праћење ученичког напретка континуирано је и транспарентно, искомунцирано према родитељима/старатељима кроз електронски дневник и лични контакт. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум школског и уметничког репертоара, да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученици првог и другог разреда морају имати обавезни савладани минимум програма од: четири дурске лествице и две молске, 15 етида и два комада уз пратњу клавира, трећи разред мора имати обавезни минимум савладаног програма од 4 дурске и 4 молске скале, 15 етида и два комада уз пратњу клавира. Сви ученици обавезно морају наступити два пута у току школске године, на јавним часовима школе.	
Испитни програм	Испитно градиво свих инструмената је: једна дурска или молска скалу са различитим елементима – разлагањем, дурским или молским трозвучима, са обртајима, терце, хароматика. Комад уз пратњу клавира по избору наставника и две етиде различитог карактера које се не изводе напамет.	
Јавни наступи	Ученици би требало да имају најмање два наступа у току године, на јавним часовима дувачког одсека или другим културним манифестацијама, према избору наставника.	
Смотре	Смотре се одржавају на крају првог полугодишта и обавезне су за ученике четвртог, петог и шестог разреда. На њима се изводе скале и техничке вежбе, као и изабране етиде. Смотре за I и II разред ОМШ нису обавезне, али је препорука стручног актива да се ученици припремају и изводе на смотре, поштујући календар обавезних смотри ученика старијих разреда. На овај начин, деца се поступно уводе у каснији систем, који је у музичком школству специфичан и какав не сусрећу у другим областима свог образовања, а то је комисијско оцењивање. Такође, смотре наставницима дају прилику јасније увиде степен напредовања ученика у припадајућој генерацији. Смотра на крају првог полугодишта је обавезна за ученике трећег разреда.	

Начин остваривања програма предмета: Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу, теоретска тумачења и упутства, уз демонстрацију.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној области првог циклуса основног музичког образовања на дувачким инструментима, ученици првог, другог и трећег разреда, биће у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно контролишу дах; • самостално склапају и расклапају инструмент; • самостално одржавају инструмент; • контролишу тон и буду свесни правилног извођења тона; • правилно држе инструмент; • изводе основне ритмичке фигуре; • примењују основне елементе нотне писмености у свирању и течно читају нотни текст у својој инструменталној деоници; • примене различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; • свирају кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • комуницирају са корепетитором кроз музику; • учествују на јавним наступима у школи и ван ње; • испоље самопоуздање у току јавног наступа; • самостално и свакодневно вежбају; • поштују договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • самостално или уз помоћ наставника користи савремене технологије у настави свог инструмента.	Флаута.– М. Рикије: <i>Мени не мањка даха</i>; Т. Вај: <i>Почетна књига за флауту</i>; Бантаи – Шипош: <i>АБЦ</i>; А. Кавчић Пуцихар: <i>Свирамо флауту</i>; Пуцихар: <i>Избор композиција</i>; Е. Босвел: <i>Мало магаре</i>; Л. В. Бетовен: <i>Шкотска игра</i>; А. Гедике: <i>Игра</i>; Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту – избор</i>; Г. Гариболди: <i>Етиде – избор</i>; Н. Бакланова: <i>Хоровод</i>; Е. Перишон: <i>Рано јутро</i>; Хамилтон: <i>Песма дуги</i>; В. Поп: <i>Срећни дом</i>, <i>Шумско цвеће</i> и други комади; Чичков: <i>Скерцо</i>, <i>Скерцино</i> и други комади; Госек: <i>Гавота</i>; Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i>; С. Џоплин: <i>Забављач</i>; Р. Л. Сен: <i>Прелудијум и игра</i>. Обоа.– Т. Ниман: <i>Етиде</i>; Х. Брод: <i>Етиде</i>; В. А. Моцарт: <i>Мајска песма</i>, <i>Валцер</i>; Ј. Хајдн: <i>Менует</i>; П. И. Чајковски: <i>Стара француска песма</i>; Ж.Ф. Рамо: <i>Менует</i>; Фишер: <i>Менует и Ригодон</i>. Кларинет.– Б. Брун: <i>Етиде</i>; Ланселот: <i>Волумен Ц</i>; Труба.– Д. Марковић: <i>Почетна школа за трубу</i>; Др. Чарлс Колин: <i>Почетне студије за трубу</i>; Алојз Стрнад: <i>Метода за трубу</i>; А. Митронов: <i>Школа за трубу</i>; Р. Гетчел: <i>Практичне студије</i>; Д. Марковић: <i>Збирка лаких композиција за трубу</i>; Д. Марковић: <i>78 композиција за трубу</i>; А. Стрнад: <i>Метода за трубу</i>; Ј. Усов: <i>Хрестоматија</i>; Ј. Поре: <i>Мини концертино бр. 5 и 6</i>; Др. Чарлс Колин: <i>Мелодичне основе за трубу</i>. Саксофон.– Ф. Копраш: <i>60 етида, прва књига</i>; Комади уз пратњу клавира по избору наставника; Х. Клосе: <i>Етиде</i>; Комади по избору наставника одговарајуће тежине.	главни инструмент мора бити у кореацији са софејом, теоријом музике и камерном музиком

Наставни одсек / Група	Обавезни - класична музика - дувачки инструменти	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус – четврти, пети и шести разред / сви дувачки инструменти: ФЛАУТА, КЛАРИНЕТ, ОБОА, САКСОФОН, ТРУБА.	
Просветни гласник	Службени гласник РС - Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Оспособљавање за виши ниво музичког извођења у смислу тона, артикулације, динамике и музичке меморије. Рад на техничким, меодијским и тонским вежбама због увежбавања елемента артикулације и динамике. Свирање комада са клавиром по избору наставника, у односу на свирачки ниво ученика. Оспособљавање ученика за даље школовање на дувачком одсеку средње музичке школе.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	И у другом циклусу најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па су функционални задаци проширени. Смер наставе је такав да се увек спајају звук и теоријско тумачење, те да ученици полако формирају принцип музичког развоја, који је заснован на разумевању музике. . Постепено се уводе јасне дефиниције, третира појам стила у извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању обухвата труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и реализацију садржаја, током целе школске године. Праћење ученичког напретка континуирано је и транспарентно, искумуницирано према родитељима/старатељима кроз електронски дневник и лични контакт. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. У другом циклусу поставља се и питање усмерења ка професионалном бављењу музиком и наставку школовања.	
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум школског и уметничког репертоара, да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученици четвртог и петог разреда имају обавезни минимум програма уз поштовање специфичности везаних за поједине инструменте, које се састоје у опсегу и тежини пређених лествица које имају до пет предзнака, док ученици завршног разреда имају обавезу овладавања програмом који обухвата све дурске и молске скале, 15 етида и два комада уз пратњу клавира. Сви ученици обавезно морају наступити два пута у току школске године, на јавним часовима школе.	
Испитни програм	Испитно градиво свих инструмената је: једна дурска или молска скалу са различитим елементима - разлагањем, дурским или молским трозвучима, са обртајима, терце, хароматика.. Комад уз пратњу клавира по избору наставника и две етиде различитог карактера које се не изводе напамет.	
Јавни наступи	Ученици би требало да имају најмање два наступа у току године, на јавним часовима дувачког одсека или другим културним манифестацијама, према избору наставника.	
Смотре	Смотре се одржавају на крају првог полугодишта и обавезне су за ученике четвртог, петог и шестог разреда. На њима се изводе скале и техничке вежбе, као и изабране етиде.	

Начин остваривања програма предмета: Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу, подржану теоретским тумачењима, упутствима и демонстрацијом.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи музичког образовања: по завршеној области другог циклуса основног музичког образовања на дувачким инструментима, ученик ће биће у стању да;	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- самостално чита сложенији музички материјал; - брже меморише дужи нотни текст; - користи метроном приликом вежбања; - штимује се уз мању помоћ наставника; - примењује вибрато у свирању; - контролише интонацију и квалитет тона; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; - у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предност инфромационих технологија у настави музике - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	Флаута.– Тафанел–Гобер: <i>Комплетна метода за флауту – избор</i>; В. Поп: <i>30 лаких етида за флауту оп. 132</i>; Г. Гариболди: <i>Мињон етиде оп. 131 – избор</i>; М. П. Мусоргски: <i>Гонак</i>; Л. Вајнер: <i>Игра лисице</i>; Вебер: <i>Дудова колиба</i>; К. Дебиси: <i>Мали црнац</i>; М. Пот: <i>Сичилиана</i>; Р. Вебер: <i>Цигански капричо</i>; П. Пруст: <i>Прелудијум и игра</i>, Е. Келер: <i>Пјероова игра</i>; Г. Гариболди: <i>20 распеваних етида оп. 88</i>; Г. Форе: <i>Сичилијана</i>; Е. Келер: <i>Романса, Шпански валцер</i>; Р. Хофман: <i>Скерцо</i>; Синисало: <i>Три минијатуре</i>; К. В. Глук: <i>Мелодија из опере „Орфеј и Еуридика”</i> Обоа.– Т. Ниман: <i>Етиде</i>; Х. Брод: <i>Етиде</i>; Пушечников, друга књига или етиде сличне тежине; Комади уз клавирску пратњу; Корели–Барбироли Концерт Еф-дур, 3. и 4. став; Е. Григ – Норвешки плес; једноставачне композиције барокних композитора (Бах, Перголези) или комади сличне тежине. Кларинет.– Б. Брун: <i>Етиде</i>; Ланселот: <i>Волумен Ц</i>; Труба.– Д. Марковић: <i>Школа за трубу, Збирка лаких композиција за трубу, 78 композиција за трубу</i>; А. Стнад: <i>Метода за трубу</i>; Ј. Усов: <i>Хрестоматија</i>; А. Визути: <i>Метода за трубу, књига 1</i>; В. Вурм: <i>45 лаких етида</i> (избор етида одговарајућег нивоа); С. Херинг: <i>32 етиде</i>; Ј. Б. Арбан: <i>Метода 1. и 2. део</i>; Ј. Поре: <i>Концертино бр. 2, 3, 4, 19</i>; Х. А. Вандеркук: <i>Звездане трубе, бр. 1 и 2</i>; Г. Ф. Хендл: <i>Концертино</i>; А. Корели: <i>Соната Ф-дур</i>; Б. Трудих: <i>Рондино</i>; П. Николић: <i>Концертино</i>; С. Херинг: <i>Бах за две трубе</i>; В. Вурм: <i>Дуети за трубу</i>. Саксофон.– Ф. Копраш: <i>60 етида, прва књига</i>; Комади уз пратњу клавира по избору наставника; Х. Клосе: <i>Етиде</i>; Комади по избору наставника одговарајуће тежине.	главни инструмент мора бити у кореацији са софеђом, теоријом музике и камерном музиком. Пожељно је повезивање са деловима градива из историје, књижевности, ликовног васпитања.

Наставни одсек/ Група	Обавезни -класична музика/дувачки инструменти/ ФЛАУТА	
Дужина трајања школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ ФЛАУТА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој школи профил – музички извођач – флаутиста, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на флаути, на нивоу основношколског знања и искуства	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда флауте има минимум: техничке вежбе, етиде, комаде и соната сличног садржаја и тежине. Ученик петог разреда флауте има минимум: техничке вежбе, етиде, комаде и соната сличног садржаја и тежине. Ученик шестог разреда флауте има минимум: техничке вежбе, етиде, комаде и соната сличног садржаја и тежине.	
Годишњи испит	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет једнудурску и једну молску лествицу са трозвучима у осминама и шестнаесинама; две етиде различитог карактера, једно дело уз пратњу клавира напамет. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једна дурску и једну молску лествицу са трозвучима у осминама и лаганим шестнаесинама – напамет, две етиде различитог карактера, једно дело уз пратњу клавира напамет. У шестом разреду на годишњем испиту ученик флауте треба да одсвира једна дурску и једну молску лествицу молскулествицу са трозвучима, доминантним и умањеним септакордом у шестнаесинама, хроматику – напамет, две етиде различитог карактера, једно дело уз пратњу клавира напамет.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Наставити рад на даљем усавршавању извођачког апарата до постизања оптималног квалитета у односу на предиспозиције појединца Оспособљавање за самостално учење и вежбање	Мојс: Флаутиста почетник – до краја Димитријевић Школа за флауту Гариболди: 20 малих тида	Константно прожимање са солфеђом, и групним музицирањем

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије и осећаја за музику. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Усвајање основних знања из области музичке теорије. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике	Поп: Арабела Келер: Мазурка Мојс: Сарабанда Мусорски: Гопак	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања. Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.	Телеман: Соната Ф дур Вивалди Концерт бр. 5 оп 10 Келер Романса Глук Арија из опере Орфеј Форс Сичилианно	Константно прожимање са солфеђом и групним музицирањем

Наставни одсек / Група	ОБАВЕЗНИ - КЛАСИЧНА МУЗИКА / ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Дужина трајања школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет:	Први циклус / Први, други / ОБОА, КЛАРИНЕТ, САКСОФОН, ТРУБА.	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Формирање основних извођачких навика. Рад на дисању у служби свирања на дувачком инструменту. Формирање основних релација код ученика потребне за усвајање вештине свирања. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава Развијање стваралачко-извођачких способности код појединца	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	Ученици првог разреда морају да имају савладан обавезни минимум од: 4 дурске лествице; до 20 вежбица и 1 комад са клавиром Ученици другог разреда морају да имају савладан обавезни минимум од: 8 дурских и 2 молске лествице; 40 вежби и 2 комада са клавиром	
Обавезни јавни наступ	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	
Годишњи испит	Ученик првог разреда на крају првог полугодишта има обавезну смотру са следећим програмом: 2 вежбице по слободном избору; на крају другог полугодишта смотру са следећим програмом: једна лествица, 2 вежбе различитог карактера, 1 комад са клавиром – напамет. Ученик другог разреда: на крају године има годишњи испит са следећим захтевима: 1 дурска и 1 молска лествица, 2 етиде различитог карактера, 1 комад са клавиром – напамет.	

Начин остваривања програма/предмета:

Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутстава.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Предложена литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Упознавање са инструментом – важност механизма који учествују у формирању тона. Упознавање правилног дисања, вежби дисања и правилног држања тела. Упознавање и примењивање технике дисања кроз лаке техничке вежбе на различитим дувачким инструментима	Мишел Рикие: <i>Техника дисања, Почетне школе за дувачке инструменте</i> , Изабране етиде Бруно Брун, Ниман, Теве.	Главни инструмент – прожимање са солфеђом.
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Формирање једноставних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености. Упознавање са ознакама за артикулацију, динамику, темпо и агогику.	Почетне школе за дувачке инструменте,	
ЈЕДИНСТВО ИНСТРУМЕНТАЛНОГ И МУЗИЧКОГ РАЗВОЈА	Повезивање стечене вештине на инструменту са знањима из области музичке теорије и навикавање на рад уз пратњу клавира. Примењивање креативности у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима.	Збирке комада уз пратњу клавира различитих аутора: Исаевски, Силађи – Кекеђеши, Делангл и др.	

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Дужина трајања школовања	4 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / трећи, четврти / ОБОА, КЛАРИНЕТ, САКСОФОН, ТРУБА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају трећег разреда ученици имају обавезни минимум са следећим захтевима: дурске и молске лесвице до 4 предзнака; 20 вежби оносно етида; 4 комада уз пратњу клавира. На крају четвртог разреда ученици имају обавезни минимум са следећим захтевима: дурске и молске лесвице; 25 етида; 5 комада уз пратњу клавира.	
Обавезни јавни наступ	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године са по две композиције на сваком јавном наступу, по слободном избору.	
Годишњи испит	Ученик трећег разреда на крају другог полугодишта ученик има испит са следећим програмом: 1 дурска и 1 молска лесвица; 2 етиде различитог карактера; 1 комад уз пратњу клавира – напамет; Ученик четвртог разреда на крају другог полугодишта ученик има испит са следећим програмом: 1 дурска и 1 молска лесвица, 2 етиде различитог карактера; 1 комад уз пратњу клавира – напамет.	

Начин остваривања програма/предмета: Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Предложена литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Усавршавање и продубљивање владања инструментом. Оспособљавање за оптималну координацију интелектуалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту. Оспособљавање за самосталан рад и примену стечених знања и вештина.	Вајсенборн: <i>Етиде</i> , Бруно Брун: <i>Етиде</i> , Брод: <i>Етиде</i>	Главни инструмент – прожимање са солфеђом и теоријом
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Проширивање претходно стеченог знања и рад на његовој примени у пракси. Упознавање са различитим музичким стилима и њиховим одликама и значај њиховог правилног интерпретирања.	Арбан: <i>Популарне мелодије</i> Бруно Брун: <i>Избор малих комада</i>	
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Реализовање и повезивање стечених знања и вештина у области инструменталног и музичког развоја уз индивидуалних доживљај музичког текста.	Бруно Брун: <i>Избор малих комада</i> , Арбан: <i>Популарне мелодије</i>	

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / ГИТАРА	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. 2. 3. разред / ГИТАРА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: четири лествице у првој позицији; четири етиде; три комада. 2. РАЗРЕД: четири лествице у првој позицији; четири етиде; три комада. 3. РАЗРЕД: четири лествице; четири етиде; три комада.	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста), 2. Једна етида; 3. Два комада.	
Јавни наступи	Ученици 1. 2. и 3. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	Ученици 1. и 2. разреда имају смотру на крају године. 1. РАЗРЕД: 1. Једна лествица; 2. Једна етида или краћа композиција одређених техничких захтева; 3. Две композиције по слободном избору. 2. РАЗРЕД: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору.	

Начин остваривања програма предмета:

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати

разговорности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слухне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• именује делове гитаре и опише својим речима начин добијања тона; • демонстрира како се правилно седи и како се држи гитара; • наведе тонове празних жица на гитари и називе прстију десне руке; • изводи апојандо технику свирања десне руке; • самостално поставља прсте леве руке на врат гитаре у првој позицији; • изводи тирандо технику свирања десне руке; • користи истовремено прсте леве и десне руке; • разликује гласно и тихо свирање, као и споро и брзо свирање; • пева мелодије које свира; • свира двоглас, мелодија уз пратњу баса; • примењује елементе нотне писмености у свирању; • самостално свира кратке композиције напамет; • свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Ј. Јовичић: Школа за гитару, I део – Ј. Јовичић: Почетница за гитару – М. Ђулијани: Техничке вежбе – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – В. Андре: Збирка композиција за гитару – Едо Ђуга: избор композиција – Вера Огризовић: Збирка композиција Мој први концерт Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом	СОЛФЕЂО

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно седи и држи гитару; • чита ноте на свим жицама, закључно са петом позицијом самостално или уз помоћ наставника; • разликује ознаке за прсторед, празне жице и римске бројеве за поља; • користи обе технике свирања у десној руци, апојандо, тирандо; • чита нови нотни текст, уз помоћ наставника и проналази тонове задате композиције; • обликује једноставну музичку фразу на нивоу захтева; • примењује елементе нотне писмености у свирању; • демонстрира најједноставнију промену боје; • примењује основне смернице за извођење малог баре хвата уз помоћ наставника; • самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; • демонстрира правилан начин вежбања; • свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Ј. Јовичић: Школа за гитару, I и II део – Вера Огризовић: Збирка композиција Мој први концерт – В. Андре: Збирка композиција за класичну гитару – Х. Сагрерас: Лекције за гитару – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – М. Ђулијани: Техничке вежбе – Едо Ђуга: избор композиција – Шира литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.	СОЛФЕЂО
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно седи и држи гитару; • препозна све ноте на свим жицама, закључно са седмом позицијом самостално или уз помоћ наставника; • уз помоћ наставника чита нови нотни текст, проналази тонове задате композиције; • примењује задати прсторед; • примени основне смернице за правилно извођење вибрата; • изводи тирандо у једноставним акордским разлагањима уз већу стабилност десне руке; • уз помоћ наставника препозна и издвоји главну мелодију помоћу различите динамике и врсте удара; • самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; • примени знања о елементима музичке форме у интерпретацији композиције; • демонстрира правилан начин вежбања; • уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу динамике и боје тона; • свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део – Х. Сагрерас: Лекције за гитару – М. Ђулијани: Техничке вежбе – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – В. Андре: Збирка композиција за гитару – Д. Богдановић: Шест дечјих комада – Едо Ђуга: избор композиција – Вера Огризовић: Свирајте Баха – Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / ГИТАРА	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 4. 5. 6. разред / ГИТАРА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70 (за 4. и 5. разред); 66 (за 6. разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: четири лествице; четири етиде; три комада. 5. РАЗРЕД: четири лествице у првој позицији; четири етиде; три комада. 6. РАЗРЕД: четири лествице; четири етиде; три комада.	
Испитни програм	4. РАЗРЕД: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста); 2. Једна етида; 3. Два комада – један полифони. 5. РАЗРЕД: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста); 2. Једна етида; 3. Два комада – један полифони. 6. РАЗРЕД: 1. Једна трооктавна лествица; 2. Једна етида; 3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације; 4. Један комад.	
Јавни наступи	Ученици 4. 5. и 6. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета: Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита ноте закључно са деветом позицијом уз помоћ наставника или самостално; • чита са листа једноставне композиције; • примени легато у свирању; • изводи једноставне украсе, горњи и доњи предудар; • примени основне смернице за правилно извођење великог баре хвата; • свира техником арпеђа; • уз помоћ наставника користи ознаке за агогику и карактер у композицијама које изводи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • демонстрира правилан начин вежбања; • уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу артикулације, динамике и боје; • примењује елементе полифоније у извођењу; • свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део – Х. Саггерас: Лекције за гитару – В. Андре: Збирка композиција за гитару – Д. Богдановић: Шест дечјих комада – Едо Ђуга: избор композиција – М. Ђулијани: 120 арпеђа, оп. 1 – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – Вера Огризовић: Свирајте Баха – Ј. Дауленд: Лаки комади – Ј. А. Логи: Партита – Ф. Сор: Етиде, оп. 31/I и II – Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.	СОЛФЕЂО

5. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - чита са листа; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - самостално вежба поштујући процедуру; - примењује основне елементе полифоније у свирању; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање са карактеристикама стила. – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Герхард Швертбергер: <i>Збирка композиција</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – М. Ђулијани: <i>120 арпеђа, оп. 1</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Ј. Дауленд: <i>Лаки комади</i> – Ј. А. Логи: <i>Партита</i> – Ф. Сор: <i>Етиде, оп. 31/I и II</i> Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.	СОЛФЕЂО
6. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита ноте до дванестог поља; - наштима гитару по слуху; - изводи природне флажолете, трилере, украсе; - изводи вештачке флажолете и пицкато; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - самостално вежба поштујући процедуру; - примењује основне елементе полифоније у свирању; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - меморише дужи нотни текст; - чита са листа; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила. – Ј. Јовичић: <i>Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Ф. Карули: <i>Сонате</i> – М. Ђулијани: <i>Сонатине</i> – Ф. Сор и Сеговија: <i>20 етида</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Хуберт Кепел: <i>техничке вежбе</i> Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / ГИТАРА	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ ГИТАРА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 07. 2010	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на трзачком одсеку инструмент гитара средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на гитари, на нивоу основношколског знања и искуства	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит, од 2 лествице кроз три октаве, 4 етиде (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа), 3 композиције, по слободном избору. Ученик петог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 лествице кроз три октаве са интервалима, 4 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 3 композиције, по слободном избору. Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од две лествице по слободном избору, 2 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 2 композиције, по слободном избору, 1 полифоне композиције, 1 соната или став из сонате и циклус варијација.	
Годишњи испит	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), и једну композицију, по слободном избору. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), једну композицију, по слободном избору . У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате, једну композицију, по слободном избору. На смотри која се одржава крајем првог полугодишта ученици сва три разреда треба да одсвирају једну скалу и једну виртуозну етиду.	

Начин остваривања програма предмета Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Даљи рад на употпуњавању стеченог знања. Рад на легатима за леву руку. Рад на промени позиције и скоковима за леву руку. Даљи рад на украсима – двоструки предудар, мордент, пратрилер. Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова. Вежбе за баре и вежбе за истезање. Рад на тремоло техници. Усавршавање украса – трилер. Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пицката, ефекат добоша и др.). Рад на штимовању инструмента.	Ј. Јовичић: Школа за гитару II и III део В. Андре: Збирка композиција за гитару Х. Саггерас: Лекције за гитару, М. Ђулијани: 120 арпеђа, оп. 1, Ф. Сор: Етиде, оп. 31/I и II Ј., А. Логи: Партита, Ј. Дауланд: Лаки комади, Д. Богдановић: Шест дејних комада Шири литература по избору наставника	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања <i>Prima vista</i> Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	Ј. Јовичић: Школа за гитару, III, IV и V део – само делови предвиђени програмом и прилагођени способностима ученика Ј. Јовичић : Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније В. Андре: Збирка композиција за гитару Ф. Карули: Сонате М. Ђулијани: Сонатине Ф. Сор и Сеговија: 20 етида Шири литература по избору наставника	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за наставак школовања		

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / Тамбура	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. 2. 3. разред / Тамбура Е-прим	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Тамбура Е' прим је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: две дурске лествице кроз једну октаву са трозвучима, десет техничких вежби, три етиде, три народне песме или игре, три комада 2. РАЗРЕД: све предвиђене лествице, десет техничких вежби, три етиде, три народне песме или игре, три комада. 3. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, четири етиде, три надоне песме или игре, три комада различитог карактера	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД: Једна лествица кроз две октаве са трозвуком, једна етида, једна народна песма или игра уз клавирску пратњу, један комад уз клавирску пратњу.	
Јавни наступи	Ученици 1. 2. и 3. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	Ученици 1. и 2. разреда имају смотру на крају године. 1. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, две композиције по слободном избору 2. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, две композиције по слободном избору	

Начин остваривања програма предмета:

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати

разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике тамбуре и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент и трзалицу; - правилно истрзава и изводи потезе на доле неизменично и тремоло; - самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном ставу; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - изводи правилно техничке вежбе уз помоћ наставника; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и читању нотног текста; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање... - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; Скале и трозвучи - направи план вежбања уз помоћ наставника, или самостално; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - одржава инструмент; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	С. Вукосављевић/И. Хаднађев/В.Ченејац: Школа за тамбуре – Б. Стојановић: Тамбурашки буквар – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Т. Брадић – Синиша Леополд: Школа за тамбуре 1. и 2. разред – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, прва и друга свеска – Л. Малагурски: Школа за тамбуру први и други део – Фортунатов: Избор етида за виолину 1. и 2. свеска – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 1. и 2 разред – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Б. Стојановић Љ./ Марјановић: Тамбурашке етиде – Шрадик: Вежбе за леву руку, свеска – С. Берта/С. Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-при – А. Александров: Педагошки репертоар домриста 1 и 2.разред Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.	СОЛФЕЂО

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно седи и држи инструмент и трзалицу; • правилно истрзава и изводи потезе трзалицом; • примењује тремоло технику истрзавања; • свира у првој и другој позицији; • примени ознаке за темпо, динамику, понављање; • примени основне елементе нотне писмености у свирању; • понавља техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; • направи план вежбања уз помоћ наставника или самостално; • свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • се критички осврне на сопствено или туђе извођење; • самостално одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– Т. Брадић/Синиша Леополд: Школа за тамбуре 1 и 2 разред – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, прва и друга свеска – Л. Малагурски: Школа за тамбуру први и други део – С. Вукосављевић – И. Хаднађев – В.Ченејац: Школа за тамбуре – Б. Стојановић: Тамбурашки буквар – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Родионов: Почетна школа за виолину – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Б.Стојановић/Љ.Марјановић: – Тамбурашке етиде – В.Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Фортунатов: Избор етида за виолину 1 и 2 свеска – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 1 и 2 разред – Шрадик: Вежбе за леву руку, И свеска – С. Берта/С. Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим – А. Александров: Педагошки репертоар домриста И и ИИ разред Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.	СОЛФЕЂО

3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно истражува и користи потезе трзалицом; • правилно изводи украсе, предударе, флажолете, пицкато, портаменто и глисандо; • повеже стечено знање из основа муз. писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи анализу једноставних музичких облика ради боље интерпретације; • прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; • комуницира са корепетитором кроз музику; • самостално вежба; • учествује на јавним наступима, у школи и ван ње; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • самостално одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– С. Вукосављевић/И.Хаднађев-В.Ченејац: Школа за тамбуре – Б. Стојановић : Тамбурашки буквар – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга свеска – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Т. Брадић: Школа за тамбуру 3–6. разред – С. Крајна: Збирка складби за бисерницу и брач – С. Крајна: Етиде за бисерницу и брач – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, друга и трећа свеска – Б. Стојановић/Љ.Марјановић: Тамбурашке етиде – В. Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – А. Александров: Педагошки репертоар домриста 1. и 2. разред – Фортунатов:Хрестоматија за виолину, 1–4. разред – Шрадик: Вежбе за леву руку, 1. свеска – С. Берта/С.Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / Тамбура	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 4. 5. 6. разред / Тамбура Е-ПРИМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Тамбура Е-прим је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70 (за 4. и 5. разред); 66 (за 6. разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, цетири етиде, три народне песме или игре, три комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта или концертина). 5. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, цетири етиде, три народне песме или игре, три комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта или концертина).	
Испитни програм	4. РАЗРЕД: једна лествица са кроз две октаве са трозвуком, једна етида, једна народна песма или игра уз клавирску пратњу, један комад уз клавирску пратњу, један став велике форме уз клавирску пратњу. 5. РАЗРЕД: једна лествица са кроз две октаве са трозвуком и потезима, једна етида, једна народна песма или игра уз клавирску пратњу, један	
Јавни наступи		

Начин остваривања програма предмета: Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, **вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.**

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • самостално чита једноставнији нотни текст; • повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; • прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • комуницира са корепетитором кроз музику; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, емоционални утицај; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално вежба поштујући процедуру; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Б. Стојановић /Љ. Марјановић: Тамбурашке етиде – С. Берта/С. Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим – В. Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавира – Т. Брадић: Школа за тамбуре 3–6. разред – С. Крајна: Збирка складби за бисерницу и брач – С. Крајна: Етиде за бисерницу и брач – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга свеска – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавира, друга и трећа свеска – Фортунатов: Хрестоматија за виолину 4. и 5. разред – Шрадик: Вежбе за леву руку 2 свеска – Група аутора: Народне игре – Г. Хендл: Варијације – О. Ридинг: Концерти за виолину ха-мол, А-дур, Бе-дур – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Комаровски: Кончертино Ге-дур – И. Линике: Мала соната – Макс: Кончертино фациле – Ф. Кихлер: Кончертино Ге-дур, Де-дур – А. Вивалди: Концерт Ге-дур – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма	СОЛФЕЂО

5. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • правилно изводи украсе; • естетски обликује тон у складу са карактером и врстом композиције; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • комуницира са корепетитором кроз музику; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • учествује на јавним; наступима у школи и ван ње; • самостално штимује и одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир трећа свеска – В.Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Б. Стојановић /Љ. Марјановић: – Тамбурашке етиде – С. Берта/С.Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим – Фортунатов: Хрестоматија за виолину 5. и 6. разред – Гарлицки: Хрестоматија за виолину трећа свеска – Шрадик: Вежбе за леву руку, И свеска – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга и трећа свеска – Група аутора: Народне игре – Ф. Хендл: Варијације – А. Комаровски: Концерт Ге-дур, А-дур – И. Линике: Мала соната-В. Панин: Дечији концерт – Ф. Кихлер:Кончертино Ге-дур, Де-дур др. – О. Ридинг: Концерт х-мол, а-мол и др – А. Вивалди: Концерт за виолину Ге-дур, Дедур, А-дур и др. – Н. Бермел: Концерт Ге-дур – Н. Бакланова: Кочертино де-мол, Сонатина Бе-дур – З. Фибих: Сонатина Друге композиције по избору наставника прилагођене техничким способностима ученика	СОЛФЕЂО

6. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; • комуницира са корепетитором кроз музику; • испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • користи различите приступе решавању проблема истраживања • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално штимује и одржава инструмент; • – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	– В. Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Б. Стојановић / Љ. Ћ. Брадић: Школа за тамбуре 3-6. разред – С. Крајна: Збирка складби за бисерницу и брач – Д.Марковић: Мали комади за виолину и клавир трећа свеска – Д. Марковић: Школа за виолину 2. и 3. свеска – Волфарт: Етиде за виолину, оп.45 – Марјановић: – Тамбурашке етиде – Фортунатов: Хрестоматија за виолину 5и 6. разред – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга и трећа свеска – Шрадик: Вежбе за леву руку, ИИ свеска – Група аутора: Народне игре – Хендл: Варијације – О. Ридинг:Концерти за виолину, Ге-Дур, Дедур,а-мол – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Вивалди: Концерт за виолину Ге-дур, Дедур, А-дур и др. – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 – Верамчини: Соната за виолину – Будашкин: Концерт за домру ге-мол, 1. став – Бакланова: Кончертино де-мол – Хубер:Кончертино Ф-дур – Ф. Кихлер: Кончертино - Друге композиције по избору наставника прилагођене техничким способностима ученика	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / Тамбура		
Трајање школовања	6 година		
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ Тамбура Е-прим		
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 07. 2010		
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на гудачком одсеку инструмент Тамбура Е-прим средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на тамбури, на нивоу основношколског знања и искуства		
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова:	2
Обавезни минимум	На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит, од 2 дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог карактера, једна велика форма. Ученик петог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 дурске или молске лествице до пет предзнака кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог садржаја, једна велика форма Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 дурске или молске лествице до пет предзнака кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог садржаја, једна велика форма.		
Годишњи испит	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну лествицу по избору, дурска или молска кроз две октаве са трозвучима и потезима, три комада различитог садржаја. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: . Једну лествицу по избору, дурска или молска кроз две октаве са трозвучима и потезима, три комада различитог садржаја. У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Три комада различитог садржаја.		

Начин остваривања програма предмета Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Даљи рад на комплетном музичком усавршавању, који подразумева захтеве у квалитету, темпу, динамици и квалитету тона. Усавршавање украса. Усавршавање технике тремола. Рад на легату у левој руци. Упознавање различитих ефеката на инструменту: вибрато десном и левом руком.	Кројцер: Етиде за виолину Фортунатов: Етиде за виолину Кајзер: Етиде за виолину Фортунатов: Млади виолиниста, III свеска Верачини: Сонате за виолину	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања Prima vista Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	Вивалди: Концерти за виолину, а-мол, ге-мол Хубер: Кончертино Еф-дур Будашкин: Концерт за домру ге-мол, I став Бакланова: Кончертино де-мол Шрадик: Вежбе за леву руку, I свеска Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за наставак школовања		

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Тамбура	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. 2. 3. разред / Тамбура А-БАС ПРИМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Тамбуре А-Бас прим је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: две дурске лествице кроз једну октаву са трозвучима, десет техничких вежби, три етиде, три народне песме или игре, три комада 2. РАЗРЕД: све предвиђене лествице, десет техничких вежби, Дурска и моолска скала до три предзнака, трозвучи крозједну октаву. 3. РАЗРЕД: десет техничких вежби. Свирање скала кроз две октаве са трозвучима.	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД:Једна лествица кроз две октаве са трозвуком, једна етида, једна народна песма или игра уз клавирску пратњу, један комад уз	
Јавни наступи	Ученици 1. 2. и 3. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	Ученици 1. и 2. разреда имају смотру на крају године. 1. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, две композиције по слободном избору 2. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, две композиције по слободном избору	

Начин остваривања програма предмета:

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дат

разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слухне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике тамбуре и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент и трзалицу; - правилно истрзава и изводи потезе на доле неизменично и тремоло; - самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном ставу; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - изводи правилно техничке вежбе уз помоћ наставника; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и читању нотног текста; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање... - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; Скале и трозвуци - направи план вежбања уз помоћ наставника, или самостално; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - одржава инструмент; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	С. Вукосављевић/И. Хаднађев/В.Ченејац: Школа за тамбуре – Б. Стојановић: Тамбурашки буквар – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Т. Брадић – Синиша Леополд: Школа за тамбуре 1. и 2. разред – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, прва и друга свеска – Л. Малагурски: Школа за тамбуру први и други део – Фортунатов: Избор етида за виолину 1. и 2. свеска – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 1. и 2 разред – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Б. Стојановић Љ./ Марјановић: Тамбурашке етиде – Шрадик: Вежбе за леву руку, свеска – С. Берта/С. Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-при – А. Александров: Педагошки репертоар домриста 1 и 2.разред Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.	СОЛФЕЂО

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно седи и држи инструмент и трзалицу; • правилно истрзава и изводи потезе трзалицом; • примењује тремоло технику истрзавања; • свира у првој и другој позицији; • примени ознаке за темпо, динамику, понављање; • примени основне елементе нотне писмености у свирању; • понавља техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; • направи план вежбања уз помоћ наставника или самостално; • свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • се критички осврне на сопствено или туђе извођење; • самостално одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– Т. Брадић/Синиша Леополд: Школа за тамбуре 1 и 2 разред – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, прва и друга свеска – Л. Малагурски: Школа за тамбуру први и други део – С. Вукосављевић – И. Хаднађев – В.Ченејац: Школа за тамбуре – Б. Стојановић: Тамбурашки буквар – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Родионов: Почетна школа за виолину – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Б.Стојановић/Љ.Марјановић: – Тамбурашке етиде – В.Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Фортунатов: Избор етида за виолину 1 и 2 свеска – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 1 и 2 разред – Шрадик: Вежбе за леву руку, И свеска – С. Берта/С. Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим – А. Александров: Педагошки репертоар домриста И и ИИ разред Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.	СОЛФЕЂО

3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно истражува и користи потезе трзалицом; • правилно изводи украсе, предударе, флажолете, пицкато, портаменто и глисандо; • повеќе стечено знање из основа муз. писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи анализу једноставних музичких облика ради боље интерпретације; • прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; • комуницира са корепетитором кроз музику; • самостално вежба; • учествује на јавним наступима, у школи и ван ње; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • самостално одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– С. Вукосављевић/И.Хаднађев-В.Ченејац: Школа за тамбуре – Б. Стојановић : Тамбурашки буквар – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга свеска – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Т. Брадић: Школа за тамбуру 3–6. разред – С. Крајна: Збирка складби за бисерницу и брач – С. Крајна: Етиде за бисерницу и брач – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, друга и трећа свеска – Б. Стојановић/Љ.Марјановић: Тамбурашке етиде – В. Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – А. Александров: Педагошки репертоар домриста 1. и 2. разред – Фортунатов:Хрестоматија за виолину, 1–4. разред – Шрадик: Вежбе за леву руку, 1. свеска – С. Берта/С.Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / Тамбура	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 4. 5. 6. разред / Тамбура А-Бас прим	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Тамбура А-Бас прим је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70 (за 4. и 5. разред); 66 (за 6. разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, цетири етиде, три народне песме или игре, три комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта или кончертина). 5. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, цетири етиде, три народне песме или игре, три комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта или кончертина). 6. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, цетири етиде, три народне песме или игре, три комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта или кончертина).	
Испитни програм	4. РАЗРЕД: једна лествица са кроз две октаве са трозвуком, једна етида, једна народна песма или игра уз клавирску пратњу, један комад уз клавирску пратњу, један став велике форме уз клавирску пратњу. 5. РАЗРЕД: једна лествица са кроз две октаве са трозвуком и потезима, једна етида, једна народна песма или игра уз клавирску пратњу, један	
Јавни наступи	Ученици 4. 5. и 6. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета: Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • самостално чита једноставнији нотни текст; • повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; • прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • комуницира са корепетитором кроз музику; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, емоционални утицај; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално вежба поштујући процедуру; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Б. Стојановић /Љ. Марјановић: Тамбурашке етиде – С. Берта/С. Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим – В. Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Т. Брадић: Школа за тамбуре 3–6. разред – С. Крајна: Збирка складби за бисерницу и брач – С. Крајна: Етиде за бисерницу и брач – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга свеска – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, друга и трећа свеска – Фортунатов: Хрестоматија за виолину 4. и 5. разред – Шрадик: Вежбе за леву руку 2 свеска – Група аутора: Народне игре – Г. Хендл: Варијације – О. Ридинг: Концерти за виолину ха-мол, А-дур, Бе-дур – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Комаровски: Кончертино Ге-дур – И. Линике: Мала соната – Макс: Кончертино фациле – Ф. Кихлер: Кончертино Ге-дур, Де-дур – А. Вивалди: Концерт Ге-дур – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 Друга литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма могућностима ученика.	СОЛФЕЂО

5. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • правилно изводи украсе; • естетски обликује тон у складу са карактером и врстом композиције; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • комуницира са корепетитором кроз музику; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • учествује на јавним; наступима у школи и ван ње; • самостално штимује и одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – М. Јовић: Школа за тамбуру Е-прим – Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир трећа свеска – В.Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Б. Стојановић /Љ. Марјановић: – Тамбурашке етиде – С. Берта/С.Јарамазовић: Школа тамбуре Војвођанског система Е-прим – Фортунатов: Хрестоматија за виолину 5. и 6. разред – Гарлицки: Хрестоматија за виолину трећа свеска – Шрадик: Вежбе за леву руку, И свеска – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга и трећа свеска – Група аутора: Народне игре – Ф. Хендл: Варијације – А. Комаровски: Концерт Ге-дур, А-дур – И. Линике: Мала соната-В. Панин: Дечији концерт – Ф. Кихлер:Кончертино Ге-дур, Де-дур др. – О. Ридинг: Концерт х-мол, а-мол и др – А. Вивалди: Концерт за виолину Ге-дур, Дедур, А-дур и др. – Н. Бермел: Концерт Ге-дур – Н. Бакланова: Кочертино де-мол, Сонатина Бе-дур – З. Фибих: Сонатина - Друге композиције по избору наставника прилагођене техничким способностима ученика	СОЛФЕЂО

6. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; • комуницира са корепетитором кроз музику; • испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • користи различите приступе решавању проблема истраживања • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално штимује и одржава инструмент; • – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	– В. Темуновић : Избор композиција за тамбуру соло и клавир – Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру – Б. Стојановић / Љ. Ћ. Брадић: Школа за тамбуре 3-6. разред – С. Крајна: Збирка складби за бисерницу и брач – Д.Марковић: Мали комади за виолину и клавир трећа свеска – Д. Марковић: Школа за виолину 2. и 3. свеска – Волфарт: Етиде за виолину, оп.45 – Марјановић: – Тамбурашке етиде – Фортунатов: Хрестоматија за виолину 5и 6. разред – Ивановић: Од преткласике до модерне, друга и трећа свеска – Шрадик: Вежбе за леву руку, III свеска – Група аутора: Народне игре – Хендл: Варијације – О. Ридинг:Концерти за виолину, Ге-Дур, Дедур,а-мол – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Вивалди: Концерт за виолину Ге-дур, Дедур, А-дур и др. – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 – Верамчини: Соната за виолину – Будашкин: Концерт за домру ге-мол, 1. став – Бакланова: Кончертино де-мол – Хубер:Кончертино Ф-дур – Ф. Кихлер: Кончертино Друге композиције по избору наставника прилагођене техничким способностима ученика	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / Тамбура	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ Тамбура А- бас прим	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 07. 2010	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на инструменталном одсеку инструмент Тамбура Е-прим средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на Тамбури, на нивоу основношколског знања и искуства	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит, од 2 дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог карактера, једна велика форма. Ученик петог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 дурске или молске лествице до пет предзнака кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог садржаја, једна велика форма Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 дурске или молске лествице до пет предзнака кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог садржаја, једна велика форма.	
Годишњи испит	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну лествицу по избору, дурска или молска кроз две октаве са трозвучима и потезима, три комада различитог садржаја. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: . Једну лествицу по избору, дурска или молска кроз две октаве са трозвучима и потезима, три комада различитог садржаја. У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Три комада различитог садржаја.	

Начин остваривања програма предмета Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Даљи рад на комплетном музичком усавршавању, који подразумева захтеве у квалитету, темпу, динамици и квалитету тона. Усавршавање украса. Усавршавање технике тремола. Рад на легату у левој руци. Упознавање различитих ефеката на инструменту: вибрато десном и левом руком.	Кројцер: Етиде за виолину Фортунатов: Етиде за виолину Кајзер: Етиде за виолину Фортунатов: Млади виолиниста, III свеска Верачини: Сонате за виолину	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања Prima vista Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	Вивалди: Концерти за виолину, а-мол, ге-мол Хубер: Кончертино Еф-дур Будашкин: Концерт за домру ге-мол, I став Бакланова: Кончертино де-мол Шрадик: Вежбе за леву руку, I свеска Б. Стојановић: 20 игара за соло тамбуру Група аутора: Народне игре	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за наставак школовања		

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Мандолина	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. 2. 3. разред / Мандолина	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Мандолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: две дурске лествице кроз једну октаву са трозвучима, десет техничких вежби, четири етиде, четири комада различитих карактера 2. РАЗРЕД: све предвиђене лествице, десет техничких вежби, четири етиде, пет комада различитих карактера 3. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, четири етиде, три комада	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД: 1. Лествица са две октаве са трозвуком, 2. Једна етида; 3. Два комада уз клавирску пратњу.	
Јавни наступи	Ученици 1. 2. и 3. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	Ученици 1. и 2. разреда имају смотру на крају године. 1. РАЗРЕД: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору. 2. РАЗРЕД: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору.	

Начин остваривања програма предмета:

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати

разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слухне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике мандолине и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент и трзалицу; - правилно истрзава и изводи потезе на доле неизменично и тремоло; - самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном ставу; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - изводи правилно техничке вежбе уз помоћ наставника; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и читању нотног текста; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање... - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; Скале и трозвучи - направи план вежбања уз помоћ наставника, или самостално; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - одржава инструмент; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	- Н. Секулић: Школа свирања на мандолин - Н. Гужвић: Школа за мандолину - П. Рани: Моја мандолина - Р. Ерно: Мандолинска школа - Р. Калаче: Метода за мандолину 1 - У. Росинели: Школа за мандолину - Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 1. и 2. разред - Шрадик: Вежбе за леву руку, 1 свеска - Д. Марковић: Мали комади 1. и 2. свеска Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.	СОЛФЕЂО

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно седи и држи инструмент и трзалицу; • правилно истрзава и изводи потезе трзалицом; • примењује тремоло технику истрзавања; • свира у првој и другој позицији; • примени ознаке за темпо, динамику, понављање; • примени основне елементе нотне писмености у свирању; • понавља техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; • направи план вежбања уз помоћ наставника или самостално; • свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • се критички осврне на сопствено или туђе извођење; • самостално одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– Н. Секулић: Школа свирања на мандолини – Н. Гужвић: Школа за мандолину – П. Рани: Моја мандолина – Р. Ерно: Мандолинска школа – Р. Калаче: Метода за мандолину 1 и 2 – У. Росинели: Школа за мандолину – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, I и II разред – Шредик: Вежбе за леву руку, 1 свеска – Д. Марковић: Мали комади 1 и 2 свеска – Хумл и Маријановић: Избор етида за виолину, I свеска Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима	СОЛФЕЂО
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• правилно истрзава и користи потезе трзалицом; • правилно изводи украсе, предударе, флажолете, пицicato, портаменто и глисандо; • повеже стечено знање из основа муз. писмености са техничким процедурама на инструменту; • користи анализу једноставних музичких облика ради боље интерпретације; • прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; • комуницира са корепетитором кроз музику; • самостално вежба; • учествује на јавним наступима, у школи и ван ње; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • самостално одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– Н. Секулић: Школа свирања на мандолини – Н. Гужвић: Школа за мандолину – П. Рани: Моја мандолина – Р. Ерно: Мандолинска школа – Р. Калаче: Метода за мандолину 2 и 3 – У. Росинели: Школа за мандолину – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 3 и 4 разред – Шрадик: Вежбе за леву руку, I свеска – Д. Марковић: Школа за виолину 2 свеска – Фортунатов: избор етида за виолину, 1 и 2 свеска – Волфарт: Етиде за виолину, оп. 45 - Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима програма и	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / Мандолина	
Трајање школовања	6. година	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 4. 5. 6. разред / Мандолина	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Мандолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70 (за 4. и 5. разред); 66 (за 6. разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, четири етиде, пет комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта синате или концертино) 5. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, четири етиде, четири комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта синате или концертино) 6. РАЗРЕД: десет техничких вежби, две дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, четири етиде, четири комада различитог карактера, једна велика форма (став концерта синате или концертино)	
Испитни програм	4. РАЗРЕД: 1. Лествица са две октаве и трозвуком; 2. Једна етида; 3. Два комада различитог карактера уз клавирску пратњу; 4. Један став велике форме уз клавирску пратњу 5. РАЗРЕД: 1. Лествица са две октаве и трозвуком; 2. Једна етида; 3. Два комада различитог карактера уз клавирску пратњу; 4. Један став велике форме уз клавирску пратњу 6. РАЗРЕД: 1. Лествица са две октаве и трозвуком и потезима; 2. Једна етида; 3. Једна народна песма или игра уз клавирску пратњу; 4. Један комад уз клавирску пратњу; 5. Један став велике форме уз клавирску пратњу	
Јавни наступи	Ученици 4., 5. и 6. разреда имају два обавезна јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета: Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу

наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - самостално чита једноставнији нотни текст; - повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; - прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - комуницира са корепетитором кроз музику; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, емоционални утицај; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - самостално вежба поштујући процедуру;	– Р.Калаче : Метода за мандолину 2 и 3 – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 4 и 5 разред – Шредик: Вежбе за леву руку, 2 свеска – Ф. Хендл: Варијације – О. Ридинг: Концерти за виолину ха-мол, А-дур, Бе-дур – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Вивалди: Концерт Ге-дур – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 – Волфарт: Етиде за виолину, оп. 45	СОЛФЕЂО

5. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • правилно изводи украсе; • естетски обликује тон у складу са карактером и врстом композиције; • користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; • комуницира са корепетитором кроз музику; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • учествује на јавним; наступима у школи и ван ње; • самостално штимује и одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Р. Калаче: Метода за мандолину 3 и 4 – Фортунатов: Хрестоматија за виолину, 5 и 6 разред – Шрадик: Вежбе за леву руку, 2 свеска – Ф. Хендл: Варијације – О. Ридинг: Концерти за виолину, Ге-Дур, Де-дур, амол – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Вивалди: Концерт Ге-дур, Де-дур – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 – Волфарт: Етиде за виолину оп.45, ИИ свеска – Ивановић: Од предкласика до модерне, 2 и 3 свеска Друге композиције по избору наставника прилагођене техничким способностима ученика	СОЛФЕЂО
6. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; • комуницира са корепетитором кроз музику; • испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; • самостално вежба поштујући процедуру; • користи различите приступе решавању проблема истраживања • свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално штимује и одржава инструмент; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	– Фортунатов: Хрестоматија за виолину 2 свеска – Шрадик: Вежбе за леву руку, 2 свеска – Ф. Хендл: Варијације – О. Ридинг: Концерти за виолину, Ге-Дур, Де-дур, а-мол – П. Николић: Кончертино Ге-дур, А-дур – А. Вивалди: Концерт а-мол, ге-мол – Кајзер: Етиде за виолину, оп.24 – Волфарт: Етиде за виолину оп.45, 2 свеска – Верамчини: Соната за виолину – Будашкин: Концерт за домру ге-мол, 1 став – Бакланова: Кончертино де-мол – Фортунатов: Етиде за виолину – Ј. С. Бах: Концерт за виолину а-мол, 1 став - Друге композиције по избору наставника прилагођене техничким способностима ученика	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / Мандолина	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред/ Мандолина	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 07. 2010	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на гудачком одсеку инструмент мандолина средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на мандолина, на нивоу основношколског знања и искуства	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит, од 2 дурске и две молске лествице кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог карактера, једна велика форма. Ученик петог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 дурске или молске лествице до пет предзнака кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог садржаја, једна велика форма Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 дурске или молске лествице до пет предзнака кроз две октаве са трозвучима и потезима, 4 етиде, 4 комада различитог садржаја, једна велика форма.	
Годишњи испит	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну лествицу по избору, дурска или молска кроз две октаве са трозвучима и потезима, три комада различитог садржаја. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: . Једну лествицу по избору, дурска или молска кроз две октаве са трозвучима и потезима, три комада различитог садржаја. У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Три комада различитог садржаја.	

Начин остваривања програма предмета Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Даљи рад на комплетном музичком усавршавању, који подразумева захтеве у квалитету тона, темпу и динамици. Рад на лествицама кроз три октаве. Усавршавање украса (групето, мордент, трилер). Усавршавање технике тремола. Рад на легату у левој руци.	Кројцер: Етиде за виолину Фортунатов: Етиде за виолину Кајзер: Етиде за виолину Верачини: Сонате за виолину Вивалди: Концерти за виолину, а-мол, ге-мол	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања Prima vista Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	Шрадик: Вежбе за леву руку, I свеска Бетовен: Сонатине за мандолину Скарлати: Сонате Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Избор етида, III свеска Мазас: Етиде, оп. 36, I свеска Бах: Концерт за виолину а-мол, I став Златне степенице, III свеска	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем (хор, камерна музика)
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за наставак школовања		

Наставни одсек / Група	Обавезни – одсек за класичну музику / ХАРМОНИКА	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / 1, 2. и 3. разред / ХАРМОНИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: лествице – Це-дур и Ге-дур; тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); осам комада, песмица. 2. РАЗРЕД: лествице – Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом; петнаест техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); шест композиција различитих епоха и садржаја. 3. РАЗРЕД: дурске и молске лествице до три предзнака; десет техничких вежби-етида; пет композиција различитих епоха и садржаја;	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, једна полифона композиција и једна композиција по слободном избору.	
Јавни наступи	Сви ученици првог циклуса имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	1. РАЗРЕД: смотра у току школске године. Програм смотре чине једна лествица, једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева) и две композиције по слободном избору. 2. РАЗРЕД: смотра у току школске године. Програм смотре чине једна лествица, једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева), једна полифона композиција и једна композиција по слободном избору. 3. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине две композиције по слободном избору.	

Начин остваривања програма предмета

Предности индивидуалне наставу треба максимално искористити у раду са ученицима. Имајући у виду психо-физичке и музичке способности као и сазнајне капацитете сваког ученика, његово породично окружење и све остале чиниоце у образовно васпитном процесу, сваком ученику понаособ треба прилагодити програмске захтеве и приступ настави и учењу. Све захтеве треба остваривати кроз мањи или већи број једноставнијих па сложенијих примера, у зависности од могућности ученика. Техничку поставку треба развијати кроз техничке елементе лествица и акорада, етида, вежби. Рад на техници меха треба прилагодити одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Кроз композиције старих мајстора ученика треба упознати са стилем и припремити за полифонију. Разни комади и цикличне форме су важни за развој музичког размишљања, фразирања и концентрације код ученика. Регистре треба правилно употребити у односу на музичке и техничке захтеве. Стално треба радити на квалитету тона, ритмичко-метричкој стабилности, меморији, динамици, агогици.

Ученицима треба помоћи у планирању вежбања уз развијање одговорног односа према начину рада и поштовању процедура у стицању техничких вештина. Учити их истрајности и упорности развијати осетљивост и сензибилност у интерпретацији музичких дела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике хармонике и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент; - правилно поставља руке на обе клавијатуре; - правилно води и мења мех; - примени основне елементе нотне писмености, чита виолински и бас кључ; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, акценте, понављање; - примени означену артикулацију и обликује фразу; - употреби регистре у циљу промене боје и висине тона; - самостално свира соло кратке композиције напамет; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	– З. Ракић: <i>Хармоника за 1. разред основне музичке школе</i> (уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В. Терзић: <i>Школа за хармонику, 1. свеска</i>; – А. Факин: <i>Школа за хармонику, 1. свеска</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 1. свеска</i>; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 1. свеска</i>	солфеђо
2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира мотив и реченицу уз јасно диференцирање мелодије од пратње; - свира шеснаестине, пунктиране осмине и триоле; - примени основне елементе динамичког нијансирања; - свира хармонске интервале и легато помоћу заједничког тона; - уједначи технику леве и десне руке; - свира у тактовима 4/8, 2/2, 3/2, 4/2; - примени ознаке за темпо: алетро, андантино, адађо, ленто; - изводи једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре, као увод у полифонију; - примени акцентирање тона мехом; - користи све регистре који су на располагању; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– З. Ракић: <i>Хармоника за 2. разред основне музичке школе</i> (уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В. Терзић: <i>Школа за хармонику, 2. свеска</i>; – А. Факин: <i>Школа за хармонику, 2. свеска</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 1. свеска</i>; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 1. свеска</i>	солфеђо

3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- испољи техничку спретност леве и десне руке; - свира хармонске интервале са подметањем и пребацивањем прстију десне руке; - примени репетицију тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда; - примени украсе; - примени динамичко нијансирање; - примени регистре у односу на стил и карактер композиције; - примени знања из музичких облика при тумачењу нотног текста; - меморише музички текст; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	З. Ракић: <i>Хармоника за 3. разред основне музичке школе</i> (учбеник); З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; В. В. Терзић: <i>Школа за хармонику, 3. свеска</i>; З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска</i>; А. Факин: <i>Школа за хармонику, 2. свеска</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 2. свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 2. свеска</i>	солфеђо

Наставни одсек / Група	Обавезни – одсек за класичну музику / ХАРМОНИКА	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / 4, 5. и 6. разред / ХАРМОНИКА	
Просветни гласник	Службени гласник РС - Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70 (за 4. и 5. разред); 66 (за 6. разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: дурске и молске лествице до четири предзнака; осам техничких вежби-етида; четири композиције различитих епоха и садржаја и једна циклична композиција. 5. РАЗРЕД: дурске и молске лествице до пет предзнака; осам етида; четири композиције различитих епоха и садржаја и једна циклична композиција. 6. РАЗРЕД: дурске и молске лествице до шест предзнака; шест етида; четири композиције различитих епоха и садржаја и једна циклична композиција;	

Испитни програм	4. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, једна полифона композиција и једна циклична композиција или две композиције различитог карактера.
Јавни наступи	5. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, једна полифона композиција и једна циклична композиција.
Смотре	6. РАЗРЕД: једна лествица, једна етида, једна полифона композиција, једна циклична композиција и једна композиција виртуозног карактера.
	Сви ученици другог циклуса имају обавезна два јавна наступа током школске године.
	4. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине две композиције по слободном избору.
	5. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине етида и композиција по слободном избору.
	6. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине етида и композиција по слободном избору.

Начин остваривања програма предмета:

Предности индивидуалне наставу треба максимално искористити у раду са ученицима. Имајући у виду психо-физичке и музичке способности као и сазнајне капацитете сваког ученика, његово породично окружење и све остале чиниоце у образовно васпитном процесу, сваком ученику понаособ треба прилагодити програмске захтеве и приступ настави и учењу. Све захтеве треба остваривати кроз мањи или већи број једноставнијих па сложенијих примера, у зависности од могућности ученика.

Техничку поставку треба развијати кроз техничке елементе лествица и акорада, етида, вежби. Рад на техници меха треба прилагодити одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Кроз композиције старих мајстора ученика треба упознати са стилем и припремити за полифонију. Разни комади и цикличне форме су важни за развој музичког размишљања, фразирања и концентрације код ученика. Регистре треба правилно употребити у односу на музичке и техничке захтеве. Стално треба радити на квалитету тона, ритмичко-метричкој стабилности, меморији, динамици, агогици.

Ученицима треба помоћи у планирању вежбања уз развијање одговорног односа према начину рада и поштовању процедура у стицању техничких вештина. Учити их истрајности и упорности развијати осетљивост и сензибилност у интерпретацији музичких дела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- испољи техничку спретност десне и леве руке при свирању композиције са елементима полифоније; - примени различите прстореде при свирању интервала и акорада; - користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; - свира једноставније композиције цикличног облика, сонатине, свите; - примени украсе, двоструки предудар, групето и трилер; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	З. Ракић: <i>Хармоника за 4. разред основне музичке школе</i> (уџбеник); З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција, 1. свеска</i>; З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска</i>; А. Факин: <i>Школа за хармонику, 3. свеска</i>; Л. Међерић: <i>Избор композиција за хармонику, 2. свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 2. свеска</i>.	солфеђо, оркестар/ хор/камерна музика теорија музике

5. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени знања из музичких облика у делима са елементима полифоније; - свира композиције цикличног карактера: тема са варијацијама, свита, сонатина, сонатни облик; - примени ознаке за динамику и темпо; - испољи техничку спретност десне и леве руке; - користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; - самостално решава лакше проблеме у примени прстореда; - самостално решава извођење појединих врста артикулације и писања ознака за мех; - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	З. Ракић: <i>Хармоника за 5. разред основне музичке школе</i> (уџбеник); З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција, 1. и 2. свеска</i>; З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска</i>; З. Ракић: <i>Хармоника – албум за младе</i>; А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 3. свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 3. свеска</i>.	солфеђо, оркестар/ хор/камерна музика теорија музике
6. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени основне карактеристике музичких стилова кроз одговарајућу литературу; - повеже техничке и музичке елементе у интерпретацији композиције; - користи регистре без претходне припреме и усаврши транспоноване регистре; - примени артикулацију и динамику у зависности од стила и карактера композиције; - чита са листа лакше комаде и етиде; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	З. Ракић: <i>Хармоника за 6. разред основне музичке школе</i> (уџбеник); З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција, 2. и 3. свеска</i>; З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска</i>; З. Ракић: <i>Хармоника – албум за младе</i>; А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 3. свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 3. свеска</i>.	солфеђо, оркестар/ хор/камерна музика теорија музике

Наставни одсек/ Група	Обавезни – класична музика / ХАРМОНИКА	
Дужина трајања школовања	6 година	
Циклус/ Разред / Предмет	Други циклус / Четврти, пети, шести разред / ХАРМОНИКА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на одсеку хармонике средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на хармоници, на нивоу основношколског знања и искуства	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда има минимум од 4 дурске и 4 молске лествице; 8 техничких вежби-етида са различитом проблематиком; 4 композиције различитих епоха и садржаја; једна циклична композиција. Ученик петог разреда има минимум од 4 дурске и 4 молске лествице; 8 етидаса различитом проблематиком; 4 композиције различитих епоха и садржаја; једна циклична композиција. Ученик шестог разреда има минимум од 4 дурске и 4 молске лествице; 6 етидаса различитом проблематиком; 4 композиције различитих епоха и садржаја; једна циклична композиција.	
Годишњи испит	У четвртм разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет: Једна лествица (четвртина = 76). Једна етида. Једна полифона композиција. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет: Једна лествица (четвртина = 84). Једна етида. Једна полифона композиција. Једна циклична композиција. У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет: Једна лествица. Једна етида. Једна полифона композиција. Једна циклична композиција. Једна композиција виртуозног карактера.	

Настава се изводи индивидуално. Избор композиција у циљу савладавања градива прилагођавамо сваком ученику индивидуално у складу са његовим афинитетима, склоностима и способностима. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих, односно сложенијих примера незаборављајући дидактичке принципе рада Разникомади и једноставне цикличне композиције су потребне за почетни развој музичке маште, с мисла за облик и тонске боје као и концентрације код ученика. Употреба регистара треба да буде правилна у односу на поједине музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко метричке стабилности, меморије, динамике, агогике и осталих елемената чак и код најједноставнијих примера школске литературе је важно за формирање комплетне музичке личности ученика на нивоу у његовог узраста и могућности.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за одговарајуће поступно напредовање и овладавање што комплетнијом и лежернијом интерпретацији на инструменту. Треба стремити подизању темпа у композицијама где се то очекује од извођача кроз што уједначенији штрих обе руке. Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа. Оспособљавање за самостално учење и вежбање	В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција, I, II и III свеска</i> ; З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i> ; А. Факин: <i>Школа за хармонику, III св.</i> ; З. Ракић: <i>Хармоника за 4. разред осн. муз. школе</i>	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем.

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Упознавање са основним елементима форме. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Наставак рада на развијању музичког слуха и музичког начина мишљења. Ученика усмеравамо ка квалитетнијој литератури и слушању одговарајућих композиција на нивоу узраста. Продубљивање осетљивости на лепоту звука, доследним радом на усавршавању извођачке вештине „певања” на инструменту. Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера. Стално усвајање нових знања из области музичке теорије и историје. Даљи рад на оспособљавању ученика за самостални рад код куће. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања. Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума.	З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, II свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, II и III свеска</i>; А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, III свеска</i>.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем.
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Транскрибоване композиције старих мајстора користе се за упознавања ученика са различитим стилима кроз дела највећих композитора. Рад на полифоним, пре свега транскрибованим делима. Учествовање ученика у раду оркестра, стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.	З. Ракић: <i>Албум за младе</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, III свеска</i>; З. Вукосавњев: <i>Избор композиција за 4, 5 и 6. разред</i>.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и групним музицирањем.

Наставни одсек / Група	Обавезни – одсек за класичну музику / ХАРФА (педална)	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / 1, 2. и 3. разред / ХАРФА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Харфа је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости; креативности; естетског сензибилитета; као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултатима годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: дурске лествице до два предзнака – кроз једну октаву са трозвуком; четири до шест етида; три до пет комада. 2. РАЗРЕД: све дурске и молске лествице до два предзнака - кроз две октаве; три до четири етиде; четири до шест комада 3. РАЗРЕД: скале, трозвуци и четворозвуци - кроз три октаве; четири до пет етида; три до пет комада од којих обавезно један став сонатине	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД: скала кроз три октаве у шеснаестинама и четворозвук; једна етида; први став сонатине; један комад.	
Јавни наступи	Сви ученици првог циклуса имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	1. РАЗРЕД: смотра у току године. Програм смотре чине једна лествица, једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева) и две композиције по слободном избору. 2. РАЗРЕД: смотра у току године. Програм смотре чине једна лествица; једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа); две композиције по слободном избору. 3. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору	

Начин остваривања програма предмета:

Индивидуални приступ треба прилагодити сваком ученику у циљу развијања љубави и позитивног односа према музици, инструменту и настави харфе. Након упознавања самог инструмента, прелази се на поставку тела и руку као и савладавање нотног писма, ритмике и читања знакова. У првом разреду промену педала треба увести у другом полугодишту, а у трећем разреду свирање свирање разложених октава. Избор композиције треба да буде прилагођен способностима и афинитетима ученика, нарочито у почетку што значи да оне треба да буду кратке, па касније све дуже и захтевније уз модулације.

Композиције треба бирати из различите литературе са одређеним техничким захтевима (арпеђа, темпа и разумевање фраза). Задату композицију треба увек одсвирати ученику како би он стекао утисак о њој као целини са свим елементима који доприносе њеној изражајности и колориту.

Тонску боју инструмента треба повезивати са музичким садржајем. Посебно треба обратити се пажњу на чисто свирање - без зујања суседних жица при улагању прстију. Ритмичке фигуре треба обрадити са тактирањем а затим на инструменту, користити бројалице и песмице. Пуласацију вежбати груписањем удара па нагласити прву а остале ударе слабије наглашене. Музичко фразирње објаснити заједничким певањем. Помоћи при координацији руку и ногу тачним обележавањима педализације у нотном тексту. Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања и интерпретације музичког дела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима инструмент, као и да наброји делове харфе, и покаже да разуме на који начин се производи звук на харфи; - правилно седи за инструментом; - самостално поставља руке; - правилно артикулише свих осам прстију леве и десне руке; - правилно постави сваки прст појединачно, као и групу од 2 или 3 прста; - правилно поставља прсте при везивању фигура од 3 тона при лествичном кретању у оба смера; - повезује две фигуре од по 4 тона у лествичном кретању; - свира интервале (терца, кварта, квинта) и свира квинтакорд и обраћаје; - чита виолински и бас кључ и тумачи ритмичке вредности нота и пауза; - самостално користи педале пре свирања (током свирања не мора да буде обавезно за 1. разред); - препозна основне ознаке за темпо, динамику и понављање; - свира кратке композиције напамет; - изводи кратке музичке фразе; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - самостално вежба по инструкцијама; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи предности дигитализације за слушање и извођење музике.	Избор из почетних школа за харфу: – Рубин; Парфенов; Гроси и Поцоли. – Е. Поцоли: <i>Етиде</i> – Н. Ч. Бокса: <i>Етиде</i> – А. Аселмон: <i>Мали комади</i> – Н. Ч. Бокса: <i>Комади</i> – Хрестоматија 1: <i>избор комада</i> – М. Гранжани: <i>Мали комади</i> Избор других композиција у складу са способностима ученика.	

2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• одсвира дурске и молске лествице кроз две октаве у осминама; • изводи трозвуке разложено и арпеђа; • изводи флажолет и глисандо; • примени ознаке темпа у свирању • изводи композиције са динамичким нијансирањем; • изведе музичку фразу; • разликује мелодију и пратњу; • помера три педала током свирања; • коментарише сопствено свирање; • поштује правила облачења и понашања на сцени и у публици;	– М. Рубин: <i>Почетна школа харфе</i> – Н. Ч. Бокса: <i>Етиде</i>; – Ф. Ј. Надерман: <i>Етиде бр. 10; 11</i> – Е. Поцоли: <i>Етиде</i> – А. Аселмон: <i>Успаванка</i> – М. Гранжани: <i>Мали комади</i> – А. Аселмон: <i>Мала свита</i> – А. Ф. Гедике: <i>Соната Ге-дур (Хрестоматија)</i> – Т. Гречанинов: <i>Мазурка</i> – Л. Вуд: <i>Руска успаванка</i> – С. Мекдоналд: <i>Комади</i> – Б. Андре: <i>Комади</i>	
3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• свира у стилу изабране композиције; • изведе вежбе клизања првог и четворог прста у композицијама; • свира етуфе; • одсвира вежбе трозвука и арпеђо; • примењене динамичке ознаке крешендо и декрешендо; • обликује музичку фразу; • опише сонатни облик уз помоћ наставника; • учествује у разговорима о извођењу на јавном наступу; • поштује правила облачења и понашања на сцени и у публици; • користи предности дигитализације у циљу слушања музике, истраживања података о композиторима и извођачима.	– М. Гроси и Е. Поцоли: <i>Етиде – избор</i> – Н. Ч. Бокса: <i>Етида 5; 6; 7 и 17</i> – А. Реније: <i>Техничке вежбе</i> – Ј. Л. Дусек: <i>Сонатина бр. 2 и бр. 1, I став</i> – Ф. Ј. Надерман: <i>Сонатина бр. 2; II став</i> – А. Реније: <i>Гавота</i> – А. Аселмон: <i>Меланхолична серенада</i> – С. Мекдоналд: <i>Комади</i>	

Наставни одсек / Група	Обавезни – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ / ХАРФА (педална)	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / 4, 5. и 6. разред / ХАРФА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Харфа је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости; креативности; естетског сензибилитета; као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	77	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултатима годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: лествице; арпеђа; прсне вежбе; четири до пет етида; једна сонатина; четири до пет комада 5. РАЗРЕД: све лествице; три до пет етида; две сонатине; три до четири комада 6. РАЗРЕД: лествице, арпеђо; три до пет етида; једна сонатина; четири комада	
Испитни програм	4. РАЗРЕД: једна лествица и арпеђа, једна етида, једна сонатина, један комад 5. РАЗРЕД: једна лествица са арпеђима, једна етида, једна сонатина или тема са варијацијама, један комад 6. РАЗРЕД: једна лествица са арпеђима, једна етида, једна сонатина, једна композиција аутора из XIX века, једна композиција савременог аутора	
Јавни наступи	Сви ученици другог циклуса имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	4. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору. 5. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору. 6. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору.	

Начин остваривања програма предмета:

Индивидуални приступ треба прилагодити сваком ученику у циљу развијања љубави и позитивног односа према музици, инструменту и настави харфе. Након упознавања самог инструмента, прелази се на поставку тела и руку као и савладавање нотног писма, ритмике и читања знакова. У првом разреду промену педала треба увести у другом полугодишту, а у трећем разреду свирање свирање разложених октава. Избор композиције треба да буде прилагођен способностима и афинитетима ученика, нарочито у почетку што значи да оне треба да буду кратке, па касније све дуже и захтевније уз модулације. Композиције треба бирати из различите литературе са одређеним техничким захтевима (арпеђа, темпа и разумевање фразе). Задату композицију треба увек одсвирати ученику како би он стекао утисак о њој као целини са свим елементима који доприносе њеној изражајности и колориту.

Тонску боју инструмента треба повезивати са музичким садржајем. Посебно треба обратити се пажњу на чисто свирање – без зујања суседних жица при улагању прстију. Ритмичке фигуре треба обрадити са тактирањем а затим на инструменту, користити бројалице и песмице. Пуласацију вежбати груписањем удара па нагласити прву а остале ударе слабије наглашене. Музичко фразирње објаснити заједничким певањем. Помоћи при координацији руку и ногу тачним обележавањима педализације у нотном тексту. Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања и интерпретације музичког дела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изводи вежбе четворогласних трозвука разложено и као арпеђо; • свира октаве отвореном и затвореном шаком; • изводи техничке вежбе првог и другог прста; • обликује дуже музичке фразе; • свира варијације повезано са темом; • свира на јавним наступима у школи и ван ње; • испољи самопоуздање у току јавног наступа; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи уз помоћ одраслих доступне носиоце звука.	– Е. Поцолли: <i>Етиде</i> – Ф. Ј. Надерман: <i>Етиде</i> – Н. Ч. Бокса: <i>Етиде</i> – А. Аселмон: <i>Етиде</i> – Ј. Л. Дусек: <i>Сонатине</i> – Ф. Ј. Надерман: <i>Сонатина I; II; IV</i> – Крумхолц: <i>Сонатина Бе-дур</i> – В. А. Моцарт: <i>Тема са варијацијама</i> – Л. В. Бетовен: <i>Тема са варијацијама</i> – А. Аселмон: <i>Мала прича</i> – М. Гранжани: <i>Баркарола</i>	
5. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе разложене септакорде са подметањем четвртог прста; • динамички нијансира у току извођења; • користи различите боје на инструменту; • изведе кратки трилер и украс; • одсвира пдлт; • стиски обликује композицију; • учествује на јавним наступима и такмичењима; • промовише инструмент ван школе; • испољи самопоуздање у току јавног наступа; • коментарише свој и туђи наступ; • користи информационе технологије у служби музике • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	– Н. Ч. Бокса: <i>Етиде</i> – Ф. Ј. Надерман: <i>Етиде</i>; <i>Сонатине</i> – К. Ердели: <i>20 Етида</i>; – А. Аселмон: <i>Етиде</i> – Ј. Л. Дусек: <i>Сонатине број 3 и 4</i>; – Ф. Ј. Надерман: <i>Ноктурна</i>; – М. Гранжани: <i>Ноктурно</i>; – <i>Баркарола</i>; – Позе: <i>Игра таласа</i> – Б. Андре: <i>Комади</i>	

6. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- повезати стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; - примењују различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; - примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - учествује у разговорима о извођењу на јавним наступу; - покаже поштовање према другима извођачима и публици; - користи информационе технологије уз помоћ одраслих у циљу стицања знања о стилу, композитору и извођачима	– Н. Ч. Бокса: <i>Етиде</i>; – Ф. Ј. Надерман: <i>Етиде</i>; – А. Цабел: <i>Етиде</i>; – Ј. Л. Дусек: <i>Сонатине</i>; – ФЈ Надерман: <i>Сонатине</i>; – К. Салседо: <i>Музичка кутија</i>; – Р. Глиер: <i>У пољу</i>; – М. Мусоргски: <i>Суза</i>; – С. Мекдоналд: <i>Комади</i>; – Б. Андре: <i>Комади</i>; – М. Глинка: <i>Варијације на Моцартову тему</i>.	

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / ХАРФА	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет:	Други циклус / четврти, пети и шести / ХАРФА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Даље развијање техничких и музичких способности ученика, обрада флажолета, као и разрада позиција технике свирања арпеђа, као и разрада главних орнамената (предудар, мордент, пралтрлер, групето, трилер). Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Развијање психомоторике – ментални и физички склад у складу са индивидуалним узрастом. Свирање четворогласних трозвука и доминантног септакорда, хармонски и разложено кроз три октаве. Коришење клизања палца и четвртог прста, флажолета, етуфе, арпеђа. Свирање композиција различитог стила. Оспособљавање за свирање на јавним наступима, испиту или такмичењу.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају четвртог разреда ученици имају обавезни минимум са следећим захтевима:лествице, арпеђа, прсне вежбе; 4–5 етида; 1 сонатина; 4–5 комада. На крају петог разреда све лествице; 3 до 5 етида; 2 сонатине; 3 до 4 комада. На крају шестог разреда скале, арпеђо, прсне вежбе; 3 до 5 етида; 1 сонатина; 4 комада.	
Обавезни јавни наступ	Током године ученик има обавезу да наступи на 2 јавна часа.	
Годишњи испит	Ученик четвртог разреда на крају године има испит са следећим програмом: Једна лествица и арпеђа. Једна етида. Једна сонатина. Једна комад. Ученик петог разреда на крају године има испит са следећим програмом 1 лествица са арпеђима. 1 етида. 1 сонатина или тема с варијацијама. 1 комад. Програм се изводи напамет. Ученик шестог разреда на крају године има испит са следећим програмомЈедна лествица са арпеђима. Две етиде различитог карактера. Једна сонатина. Једна композиција аутора из XIX века. Једна композиција савременог аутора. Програм се изводи напамет.	

Начин остваривања програма:

Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Предложена литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Усавршавање и продубљивање владања инструментом. Оспособљавање за оптималну координацију интелектуалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на контрабасу. Оспособљавање за самосталан рад и примену стечених знања и вештина.	Поцоли: Етиде, Надерман: Етиде, Бокса: Етиде, Хаселман: Етиде, Дусек: Сонатине, Надерман: Сонатине, Цабел: Етиде, Ердели: 20 етида.	Харфа – прожимање са солфеђом теоријом и камерном музиком
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Проширивање претхоно стеченог знања и рад на његовој примени у пракси. Упознавање са различитим музичким стиливима и њиховим одликама и значај њиховог правилног интерпретирања.	Крумхолц: Сонатина Бе-дур, Моцарт: Тема са варијацијама, Бетовен: Тема са варијацијама, Хаселман: Мала прича, Гранђани: Баркарола, Надерман: 7 ноктурна за харфу, Гранђани: Ноктурно.	
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Реализовање и повезивање стечених знања и вештина у области инструменталног и музичког развоја уз индивидуалних доживљај музичког текста.	Салцедо: Музичка кутија, Глијер: У пољу, Мусоргски: Суза, Мекдоналд: Комади, Посе: Игра таласа.	

Наставни одсек / Група	Обавезни одсек за класичну музику / НЕПЕДАЛНА ХАРФА (са прештимачима)	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / 1, 2. и 3. разред / НЕПЕДАЛНА ХАРФА (са прештимачима)	
Просветни гласник	Службени гласник РС - Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Харфа је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости; креативности; естетског сензибилитета; као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултатима годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: дурске лествице до два предзнака кроз једну октаву са трозвуком; четири до шест етида; три до пет комада. 2. РАЗРЕД: све дурске и молске лествице до два предзнака - кроз две октаве; три до пет етида; четири до шест комада 3. РАЗРЕД: скале кроз три октаве; три до четири етиде; једна сонатина или тема са варијацијама; три до четири комада	
Испитни програм	Ученици 1. и 2. разреда немају испит. 3. РАЗРЕД: једна лествица у шеснаестинама, четворогласни трозвук, арпеђа; једна етида; једна сонатина (I став или тема са варијацијама); један комад.	
Јавни наступи	Сви ученици првог циклуса имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	1. РАЗРЕД: смотра у току године. Програм смотре чине једна лествица, једна етида и две композиције по слободном избору. 2. РАЗРЕД: смотра у току године. Програм смотре чине молска лествица у триолама, трозвук кроз две октаве; једна етида; три комада. 3. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору	

Начин остваривања програма предмета: Индивидуални приступ треба прилагодити сваком ученику у циљу развијања љубави и позитивног односа према музици, инструменту и настави харфе. Након упознавања самог инструмента, прелази се на поставку тела и руку као и савладавање нотног писма, ритмике и читања знакова. У првом разреду промену педала треба увести у другом полугодишту, а у трећем разреду свирање свирање разложених октава. Избор композиције треба да буде прилагођен способностима и афинитетима ученика, нарочито у почетку што значи да оне треба да буду кратке, па касније све дуже и захтевније уз модулације. Композиције треба бирати из различите литературе са одређеним техничким захтевима (арпеђа, темпа и разумевање фразе). Задату композицију треба увек одсвирати ученику како би он стекао утисак о њој као целини са свим елементима који доприносе њеној изражајности и колориту.

Тонску боју инструмента треба повезивати са музичким садржајем. Посебно треба обратити се пажњу на чисто свирање - без зујања суседних жица при улагању прстију. Ритмичке фигуре треба обрадити са тактирањем а затим на инструменту, користити бројалице и песмице. Пуласацију вежбати груписањем удара па нагласити прву а остале ударе слабије наглашене. Музичко фразирње објаснити заједничким певањем. Помоћи при координацији руку и ногу тачним обележавањима педализације у нотном тексту. Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања и интерпретације музичког дела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима инструмент, као и да наброји делове харфе, и - покаже да разуме на који начин се производи звук на харфи; - правилно седи за инструментом; - самостално поставља руке; - правилно артикулише свих осам прстију леве и десне руке; - правилно постави сваки прст појединачно, као и групу од 2 или 3 прста; - правилно поставља прсте при везивању фигура од 3 тона при лествичном кретању у оба смера; - повеже две фигуре од по 4 тона у лествичном кретању десне руке. - свира интервале (терца, кварта, квинта); - свира квинтакорд и обртаје; - самостално свира водећи рачуна о поставци руку - чита виолински и бас кључ; - тумачи ритмичке вредности нота и пауза; - самостално намешта прештимаче пре свирања, (у току не треба да буде у 1. разреду); - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање; - самостално свира кратке композиције напамет; - изводи кратке музичке фразе; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Хрестоматија 1: Избор комада М. Гранжани: Успаванка Ирске народне песме Избор комада за келтску харфу Б. Вери: Мали комади	СОЛФЕЂО

2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• течно свира трозвуке разложено, у исто време и арпеђа; • изведе у композицијама пунктиране ноте, триоле и осминску меру; • изведе флажолет; • примењује ознаке темпа у току свирања; • примени ознаке за динамику у току свирања; • води музичку фразу; • разликује мелодију и пратњу; • самостално помера до три различита прештимача током свирања (левом руком у дугим паузама); • помера три прештимача током свирања; • поштује правила облачења и понашања на сцени и као слушалац.	Е. Поцоли: Етиде Р. Мартено: Етиде А. Жилински: Литванска народна песма М. Гранжани: Мали комад С. Мекдоналд: Комади Ирске народне песме М. Габус: Комади С. Калан: Комади	СОЛФЕЂО
3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• свира у одређеном стилу; • одсвира клизање првог и четвог прста у композицијама, • свира етуфе; • правилно изведе вежбе трозвука и арпеђо; • правилно свира ритмичке групе (шеснаестине, пункти ране ноте и триоле); • примени у свирању динамичке ознаке декрешендо и крешендо; • учествује у разговорима о извођењу на јавним наступу; • прати музичку фразу; • поштује договорена правила понашања при слушању и • извођењу музике; • самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације.	М. Гроси и Е. Поцоли: Избор етида Комади за келтску харфу Тема и варијација на Бретонску песму Анонимус: Варијације Зелени рукави	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Обавезни/одсек за класичну музику / НЕПЕДАЛНА ХАРФА (са прештимачима)	
Трајање школовања	6 година	
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / 4, 5. и 6. разред / НЕПЕДАЛНА ХАРФА (са прештимачима)	
Просветни гласник	Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Харфа је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости; креативности; естетског сензибилитета; као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70/66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултатима годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	4. РАЗРЕД: скале и арпеђа; четири до пет етида; четири до пет комада – укључујући сонату 5. РАЗРЕД: све дурске и молске лествице до два предзнака – кроз две октаве; три до пет етида; четири до шест комада 6. РАЗРЕД: скале кроз три октаве са трозвучима; три до четири етиде; једна сонатина или тема са варијацијама; три до четири комада	
Испитни програм	4. РАЗРЕД: скала са арпеђима; једна етида; сонатина или тема са варијацијама; један комад 5. РАЗРЕД: молска лествица у триолама, трозвук кроз две октаве; једна етида; три комада 6. РАЗРЕД: једна лествица у шеснаестинама, четворогласни трозвук; једна сонатина или тема са варијацијама; један комад	
Јавни наступи	Сви ученици другог циклуса имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	4. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору. 5. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору. 6. РАЗРЕД: смотра на крају првог полугодишта. Програм смотре чине једна лествица и једна етида или композиција по слободном избору.	

Начин остваривања програма предмета:

Индивидуални приступ треба прилагодити сваком ученику у циљу развијања љубави и позитивног односа према музици, инструменту и настави харфе. Након упознавања самог инструмента, прелази се на поставку тела и руку као и савладавање нотног писма, ритмике и читања знакова. У првом разреду промену педала треба увести у другом полугодишту, а у трећем разреду свирање свирање разложених октава. Избор композиције треба да буде прилагођен способностима и афинитетима ученика, нарочито у почетку што значи да оне треба да буду кратке, па касније све дуже и захтевније уз модулације. Композиције треба бирати из различите литературе са одређеним техничким захтевима (арпеђа, темпа и разумевање фраза). Задату композицију треба увек одсвирати ученику како би он стекао утисак о њој као целини са свим елементима који доприносе њеној изражајности и колориту.

Тонску боју инструмента треба повезивати са музичким садржајем. Посебно треба обратити се пажњу на чисто свирање - без зујања суседних жица при улагању прстију. Ритмичке фигуре треба обрадити са тактирањем а затим на инструменту, користити бројалице и песмице. Пуласацију вежбат груписањем удара па нагласити прву а остале ударе слабије наглашене. Музичко фразирње објаснити заједничким певањем. Помоћи при координацији руку и ногу тачним обележавањима педализације у нотном тексту. Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања и интерпретације музичког дела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- изводи вежбе четворогласних трозвука разложено и као арпеђо; - свира октаве на отвореном и затвореном шаком изводи техничке вежбе првог и другог прста; - самостално помера више различитих прештимача током свирања (левом руком у дугим паузама); - изводи дуже музичке фразе, варијације повезано са темом; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	М. Гроси и Е. Поцполи: <i>Избор етида</i> <i>Комади за келтску харфу</i> А. В. Кемпи: <i>Варијације на велику песму</i> В. А. Моцарт: <i>Варијације на тему „Ах рећи ћу вам мама”</i> Б. Вери: <i>Варијације на тему Фрер Жак</i> Н. Ч. Бокса: <i>Тема са варијацијама у Ес дуру</i>	СОЛФЕЂО
5. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; самостално помера више различитих прештимача током свирања (левом руком у половинским паузама); - стиски обликује композицију; - изведе динамичко нијансирање; користи различите боје на инструменту; - изведе кратки трилер и украс; - одсвира пдлт; - учествује на јавним наступима и такмичењима; - промовише инструмент ван школе; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	М. Гроси и Е. Поцполи: <i>Избор етида</i> Н. Ч. Бокса: <i>Етиде оп. 318 бр. 1</i> <i>Комади за келтску харфу</i> Ф. Ј. Надерман: <i>Тема са варијацијама</i> Д. Хенсон-Конант: <i>Барокни фламенго прва верзија</i> В. Филс: <i>Арија прва варијација</i>	СОЛФЕЂО

6. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • самостално помера више различитих прештимача током свирања (левом и по потреби десном руком у четвртинским паузама); • интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; • примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • изведе динамичко нијансирање; • учествује у разговорима о извођењу на јавном наступу; • музички прати фразу; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– М. Гроси и Е. Поццол: <i>Избор етида</i> – Н. Ч. Бокса: <i>Етиде оп. 318</i>, бр. 1 – <i>Комади за келтску харфу</i> – Ж. М. Лорел: <i>Замак</i> – Д. Хенсон-Конант: <i>Барокни фламенго</i> друга верзија – Ј. Л. Дусек: <i>Сонатина бр. 1 и 2</i> – Г. Ф. Хендл: <i>Пасакаља</i> – С. Шефсон: <i>Варијације на тему</i> – Три морнара	СОЛФЕЂО

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика / ХАРФА	
Дужина трајања школовања	4 година	
Циклус / Разред/ Предмет:	Други циклус / трећи, четврти / ХАРФА	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Даље развијање техничких и музичких способности ученика, обрада флажолета, као и разрада позиција технике свирања арпеђа, као и разрада главних орнамената (предудар, мордент, пралтрилер, групето, трилер). Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Развијање психомоторике – ментални и физички склад у складу са индивидуалним узрастом.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају трећег разреда ученици имају обавезни минимум са следећим захтевима: скале кроз 3 октаве са трозвучима; 3 до 4 етиде; 1 сонатина или тема са варијацијама; 3 до 4 комада. На крају четвртог разреда скале и арпеђа; 4 до 5 етида; 4 до 5 комада – укључујући сонату.	
Обавезни јавни наступ	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године са по две композиције на сваком јавном наступу, по слободном избору.	
Годишњи испит	Ученик трећег разреда на крају године има испит са следећим програмом: Једна лествица у шеснаестинама, четворогласни трозвук арпеђа. Једна етида. Једна сонатина (I став) или тема са варијацијама. Једна комад. Програм се изводи напамет. Ученик четвртог разреда на крају године има испит са следећим програмом Скала са арпеђима. Једна етида. Сонатина или тема са варијацијама. Један комад. Програм се изводи напамет.	

Начин остваривања програма/предмета:

Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења у упитства

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Предложена литература	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Усавршавање и продубљивање владања инструментом. Оспособљавање за оптималну координацију интелектуалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на контрабасу. Оспособљавање за самосталан рад и примену стечених знања и вештина.	Гроси и Поцоли: <i>Етиде, избор</i> Рубин: <i>Етиде</i> Гедике: Сонатина Албениз: Соната Де-дур	Главни инструмент – прожимање са солфеђом и теоријом
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Проширивање претхоно стеченог знања и рад на његовој примени у пракси. Упознавање са различитим музичким стилима и њиховим одликама и значај њиховог правилног интерпретирања.	Чимароза: <i>Сонатина</i> , Прат: <i>Сонатина у класичном стилу</i> , Рене: <i>Гавота</i> , Персл: <i>Варијације у Еф-дуру</i> , Гранђани: <i>Ноктурно</i> , Сањарење, Баркарола	
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Реализовање и повезивање стечених знања и вештина у области инструменталног и музичког развоја уз индивидуалних доживљај музичког текста.	Мексиканске народне игре, Стари мајстори по избору, Енглеска народна: Зелени рукави, Овен: 20 велских народних песама, Густавсон: Комади за малу харфу	

Наставни одсек / Група	Обавезни – класична музика – СОЛО ПЕВАЊЕ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3. и 4. разред / СОЛО ПЕВАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019	
Циљ учења предмета	учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70/70/70/66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима соло певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	Обавезни минимум програма	
1. година	– четири вокализе – две песме старих мајстора – једна лакша песма	
2. година	– четири вокализе – четири песме старих мајстора – две лакше песме	
3. година	– четири вокализе – четири песме старих мајстора	
4. година	– шест вокализа – четири песме старих мајстора – две песме класичара и романтичара – две песме српских и словенских композитора	
Испитни програм		
2. година	две вокализе (са текстом, без текста, различитог карактера) једна песма старог мајстора. Испитни програм се изводи напамет (програм се не мора изводити на оригиналном језику).	
3. и 4. година	– две вокализе различитог карактера – једна арија старог мајстора – једна песма по слободном избору (класичара, романтичара српског или совенског композитора) Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику.	
Јавни наступи	1. циклус: Обавезан један јавни наступ у току школске године 2. циклус: Обавезна два јавна наступа током школске године	

Смотре

На крају школске године смотра, једна вокализа (са текстом или без текста) и једна песма старог мајстора, програм се изводи напамет не мора се изводити на оригиналном језику).

Начин остваривања програма предмета: Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. година	- опише делове вокалног апарата; - правилно резонира; - правилно користи дијафрагму; - правилно држи тело; - разликује правилно од неправилног дисања; - самостално примењује вежбе дисања; - разликује правилно од неправилне емисије тона; - правилно интонира и јасно изговара слоге; - примењује промену вокала при певању лакших вокализа; - примењује основне елементе нотне писмености у певању, чита нотни текст; - лако пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољава самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.	Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер Р. Тирнанић: Песме Италијанских композитора, избор Лакше композиције италијанских композитора: - Ђ.Каћини, А. Калдара, А. Скарлати, А. Фалкониери, Л. Манџиа, „Мале песме великих мајстора” и друга дела по избору наставника које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика	
2. година	- правилно држи тело и на правиан начин примењује вежбе дисања; - опише положај гласница при певању и функцију дијафрагме, резонатора; - лако формира тон и контролише интонацију при певању; - јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; - примењује различита музичка изражајна средства у фразирању, у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе публици сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.	Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер, Л. Бордесе Лакше композиције Италијанских композитора по избору наставника Лакше песме класичара и романтичара „Мале песме великих мајстора“ (В. А. Моцарт, Ф. Менделсон, Л. В. Бетовен, Р. Шуберт, Ф. Векерлен) и други, по избору наставника, који одговара узрасту и техничким могућностима ученика.	

3. година	• примени правилан певачки став и вежбе дисања; • контролише дужину даха при певању; • користи стечена знања из основа музичке писмености, лако чита с листа уз помоћ наставника; • примењује нове певачке технике; • правилно интонира и при певању користи функцију дијафрагме и резонатора • јасно изговара и тумачи текст у композицији; • користи различита музичка изражајна средства при фразирању у зависности од карактера музичког примера; • јасно тумачи динамику кроз певање; • самостално изводи кратке композиције напамет уз пратњу клавира; • комуницира са корепетитором кроз музику • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • испољава самопоуздање у току јавног наступа; • изрази мишљење о сопственом и туђем наступу; • поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; • користи предности дигитализације за слушање и извођење музике.	Техничке вежбе, вокализе: – Ф. Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: – Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника – Б. Цвејић: Песме за младе певаче, избор – „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција – Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинка и други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника	
4. година	• самостално изводи вежбе дисања уз правилан став и држање; • лако формира тон и контролише интонацију при певању; • јасно изговара и тумачи текст композиције при певању; • примењује стилске разлике самостално у тумачењу композиције; • контролише мимику лица; • примењује принцип узајамног слушања у заједничком упевавању и певању; • самостално изводи, пева композиције напамет уз пратњу клавира; • комуницира са корепетитором кроз музику; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • испољава самопоуздање у току јавног наступа; • поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер – Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника – Б. Цвејић: Песме за младе певаче, избор – „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција – Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С.	

Наставни одсек/ Група	Обавезни - класична музика / СОЛО ПЕВАЊЕ	
Дужина трајања школовања	2 године	
Циклус/ Разред / Предмет	Други циклус / други/ СОЛО ПЕВАЊЕ	
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010.	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на одсеку за соло певање средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење соло певањем, на нивоу основношколског знања и искуства. Развијање заинтересованости за ширење вокалног потенцијала. Развијање навика слушања вокалне уметничке музике. Позитивно доживљавање и вредновање наставе соло певања.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Обавезни минимум	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит: шест вокализа; четири песме старих мајстора; две песме класичара или романтичара; две песме српских или словенских композитора	
Годишњи испит	Ученик на годишњем испиту из предмета соло певање изводи напамет следећи репертоар: Једна вокализа, Једна арија старог мајстора, Једна песма по слободном избору (класичар, романтичар, српски или словенски аутор)	

Начин остваривања програма предмета: Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература	Корелација
Вокални развој	Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата до по стицања оптималног квалитета у одно су на предиспозиције појединца. Оспособљавање за самостално учење и вежбање	Збирке вокализа са текстом и без текста Конконе, Абт, Вакаи, Литген, Зајдлер, Мирзојева, Пановка, Лакше арије старих мајстора.	Константно прожимање са солфеђом, теоријом музике и упоредног клавира.
Музички развој	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања Prima vista Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје.	Лакше песме класичара и романтичара (Хајдн, Моцарт, Бетовен, Менделсон, Шуберт, Шуман, Векерлин и други). Лакше песме српских и словенских аутора као и обраде народних песама (Ђорђевић, Коњовић, Бајић, Јенко, Христић, З. Јовановић, Глинка, Даргомижски, Пребанда и други), одговарајуће тежине по избору наставника.	

Инструментално-извођачки развој	Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике.	Лакше песме класичара и романтичара (Хајдн, Моцарт, Бетовен, Менделсон, Шуберт, Шуман, Векерлин и други). Лакше песме српских и словенских аутора као и обраде народних песама (Ђорђевић, Коњовић, Бајић, Јенко, Христић, З. Јовановић, Глинка, Даргомижски, Пребанда и други), одговарајуће тежине по избору наставника.

Наставни одсек / Група	КЛАСИЧНА МУЗИКА / СОЛО ПЕВАЊЕ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус / Разред/ Предмет	Први циклус/ 1–2 разред / УПОРЕДНИ КЛАВИР	
Просветни гласник	Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Упоредни клавири је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	35 часова годишње	Недељни фонд часова: 1 час недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	Обавезни минимум програма за први разред: 1. лествице и трозвучи по програму 2. тридесет композиција – вежбе, етиде и разни комади. Обавезни минимум програма за други разред: 1. лествице и акорди по програму; 2. осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); 3. две полифоне композиције; 4. једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације.	
Испитни програм	За ученике другог разреда: 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору. * у наставним плановима и програмима стоји да ученици 2.омш/сп имају смотру на крају године уместо испита, али је министарство послало допис да програм смотре треба третирали као програм испита и да ће грешка бити исправљена и објављена у неком од Просветних гласника.	
Јавни наступи	Обавезна два јавна наступа током школске године	
Смотре	За ученике првог разреда: 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције различитог карактера.	

Начин остваривања програма предмета: Индивидуални практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	ЗА УЧЕНИКЕ ПРВОГ РАЗРЕДА: По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: • препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; • да се оријентише на клавијатури; • правилно седи за клавиром; • примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; • препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; • примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; • самостално свира кратке композиције напамет; • самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука.	– Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајевић – Бајер: Школа за клавир – од вежбе 85 и Диверноа: Етиде оп. 76 – основне вежбе за клавир – Черни: Оп. 599, Оп. 453, оп. 139, 1. свеска – Гњесина: Клавирска абецеда, избор – Лешхорн: Мелодичне етиде оп. 192, избор – М. Лили Петровић Школица за клавир Ниво А и Ниво Б – Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.	Солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	ЗА УЧЕНИКА ДРУГОГ РАЗРЕДА: По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: • чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; • одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; • препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; • користи педал у делима; • уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; • чује и примени више динамичких нивоа пијанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофортс; • јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; • осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; • самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; • повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; • развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; • самостално, изражајно свира композиције напамет; • развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Диверноа: Оп. 176 – Лемоан: Дечије етиде оп. 37 – Гњесина: Мале етиде, I део – Беренс: Оп. 70 – Черни: Оп. 139, 24 етиде – М. Живковић: Међумурје мало, Текла вода Карашица – Ј. С. Бах: Мале композиције, избор лакших – Хендл: Избор композиција у редакцији Јеле Кршић – Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. – Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Шуман: Оп. 68 – Гречанинов: Оп. 99 – Гедике: Оп. 36 – Гурлит: Оп. 82	Солфеђо

Наставни одсек / Група	КЛАСИЧНА МУЗИКА / СОЛО ПЕВАЊЕ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус / Разред/ Предмет	Други циклус / 3–4 разред / УПОРЕДНИ КЛАВИР	
Просветни гласник	Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	35/33 часова годишње за ученике 3/4 разреда	Недељни фонд часова: 1 час недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;– једна композиција домаћег аутора.	
Обавезни минимум		
Испитни програм		
Јавни наступи		
Смотре	За ученике четвртог разреда: 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине; 4. Једна композиција по слободном избору. Обавезна два јавна наступа током школске године За ученике трећег разреда: 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Један став сонатине; 5. Једна композиција по слободном избору. * у наставним плановима и програмима стоји да ученици 3.омш/сп имају испит на крају године уместо смотре, али је министарство послало допис да програм испита треба третирати као програм смотре и да ће грешка бити исправљена и објављена у неком од Просветних гласника.	

Начин остваривања програма предмета

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	ЗА УЧЕНИКЕ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА: • свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; • јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; • транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; • примени више динамичких нијанси у свирању; • негује културу тона; • појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; • свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; • свесно користи директан и синкопирани педал; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; • свира једноставну пратњу на задату мелодију;	– Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i> – Лемоан: <i>Дечје етиде оп. 37</i> – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор – Бертини: <i>25 етида оп. 100</i>, избор – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) – Шуман: <i>Албум за младе, оп. 68</i>, избор – Б. Барток: <i>Деци, Микрокосос II</i> – Гречанинов: <i>Дечја књига оп. 98</i> – О. Шин: <i>Од јутра до сумрака</i> – И друге комп. одговарајуће тежине.	Солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	ЗА УЧЕНИКА ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА: • чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; • самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; • коригује лоше извођење у току свирања; • у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; • појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; • негује културу тона; • критички прати сопствени развој; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Черни: <i>Оп. 849</i> избор етида – Кршић и Ранковић: <i>Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска</i> – Беренс: <i>Оп. 61</i>, избор – Лешхорн: <i>Оп. 38I</i> избор – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – избор – Хендл: <i>Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић</i> – Хајдн: <i>Сонатине</i> – Кршић и Шишмановић: <i>Наши композитори за младе пијанисте</i> – Григ: <i>Лирски комади</i>, избор – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дебиси: <i>Мали црнац</i> – И друге комп. одговарајуће тежине	Солфеђо

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање		
Трајање школовања	4. године		
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. и 2. разред / Српско традиционално певање		
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.		
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Српског традиционално певање да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.		
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	На часовима српског традиционалног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима, 4 једногласна антифона примера 2. РАЗРЕД: осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима, два сложенија антифона примера (лазарице), четири једноставна двогласна примера бордунског типа два сложенија антифона примера (лазарице)		
Испитни програм	Ученици 1. разреда немају испит. Ученици 2. разреда 1. један једногласни пример 2.један двогласни бордунског типа		
Јавни наступи	Ученици 1. 2. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотре	Ученици 1. разреда имају смотру на крају године. 1. РАЗРЕД: два примера солистичког певања различитог карактера: један антифони пример		

Начин остваривања програма предмета:

На самом почетку јакo је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају традиционалног певања.

Вештина извођења традиционалног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера.

Приликом певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању, али и на разумевању функције/улоге песама (да ли су песме обредног типа, песме за плодност, забавне или шаљиве песме, лирске, љубавне, посленичке – песме за различите послове (жетелачке, копачке, рабацијске, итд.), печалбарске, да ли су песме уз игру,

хајдучке, итд...).

У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом. Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас – испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама „на бас” и песама „на глас”. Ради успешнијег упознавања ученика са традиционалном музиком, пожељно би било вођење ученика на теренско истраживање и учење певања од самих казивача. Обрада примера традиционалног певања мора бити припремљена теоријском експликацијом која подразумева упознавање ученика са географским одликама области из које је песма која се обрађује; одликама музичког дијалекта дате области (боја гласа, начин певања и терминологија везана за начин певања, резонатори који су карактеристични за дати стил, итд...); контекстом и жанром у којем се песма изводи (уколико је контекстуално и жанровски условљена); обраду и тумачење поетског садржаја песме; мелодијским и метро-ритмичким карактеристикама примера и др.

Пожељно је да се повремено ученици окупе у мање групе и заједнички певају, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења традиционалног певања, али и мотивација ученика на групни рад.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• својим речима опише значај традиционалног певања; • уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; • правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; • самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; • препозна структуру и смисаопеваног текста и изражајно рецитије текст без певања; • примени основне елементе нотне писмености у певању; • изведе једногласне примере у целини; • отпева деоницу водеће и пратеће групе у антифоним примерима; изведе примере антифоног типа у целини уз пратњу наставника; комуницира са наставником кроз извођење антифонних примера; • уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; • интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; • прати концерте традиционалне музике; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; • разликује традиционално од стилизованог певања • активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања.	– Ст. Ст. Мокрањец: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор 1 (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелодије из Санџака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црногача (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: Народне песме у Крајини, САНУ, Београд, 1951. – Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)	Групно певање, упоредни клавир

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• својим речима опише значај традиционалног певања; • уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; • правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; • самостално себи задаје интонацију за упевавање уз или без клавира; • препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; • примени основне елементе нотне писмености у певању; • изведе једногласне примере у целини; • отпева деоницу водећег и пратећег гласа у примерима бордунског типа; • изведе примере бордунског типа у целини уз пратњу наставника; • комуницира са наставником кроз извођење двогласних примера; • уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; • интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку или нотном запису; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; • прати концерте традиционалне музике; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; • разликује традиционално од стилизованог певања; • активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања;	— Ст. Ст. Мокрањец: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. — Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор II (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. — Миодраг А. Васиљевић: Народне мелодије из Санцака, САНУ, Београд, 1953. — Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. — Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. — П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. — Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. — Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. — Драгослав Девић: Народна музика Црногочја (у светлоститногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. — Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народнихпесама с мелодијама, Београд, 2001. — Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. — Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. — Радмила Петровић: Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. — Радмила Петровић и Јелена Јовановић: Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. — Живојин Станковић: Народне песме у Крајини, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)	Групно певање, Упоредни клавир

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 3. и 4. разред / Српско традиционално певање	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Српског традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Годишњи фонд часова	35 33 (за 4. Разред).	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима српског традиционалног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	3. РАЗРЕД: 1. пет једногласних примера из различитих србских крајева, 2. Пет примера “не баш” 4. РАЗРЕД: 1. пет једногласних примера из различитих српских крајева, 2. Пет примера “не баш”, 3. Један пример “на глас”	
Испитни програм	Ученици 3. разреда 1. Два једногласна примера, 2. Два двогласна примера “не баш” Ученици 4. разреда 1. Два једногласна примера, два двогласна примера “не баш”, један пример “на глас”.	
Јавни наступи	Ученици 3. 4. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета:

На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају традиционалног певања.

Вештина извођења традиционалног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера.

Приликом певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању, али и на разумевању функције/улоге песама (да ли су песме обредног типа, песме за плодност, забавне или шаљиве песме, лирске, љубавне, посленичке – песме за различите послове (жетелачке, копачке, рабацијске, итд.), печалбарске, да ли су песме уз игру, хајдучке, итд...).

У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом.

Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас – испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама „на бас” и песама „на глас”.

Ради успешнијег упознавања ученика са традиционалном музиком, пожељно би било вођење ученика на теренско

истраживање и учење певања од самих казивача. Обрада примера традиционалног певања мора бити припремљена теоријском експликацијом која подразумева упознавање ученика са географским одликама области из које је песма која се обрађује; одликама музичког дијалекта дате области (боја гласа, начин певања и терминологија везана за начин певања, резонатори који су карактеристични за дати стил, итд...); контекстом и жанром у којем се песма изводи (уколико је контекстуално и жанровски условљена); обраду и тумачење поетског садржаја песме; мелодијским и метро-ритмичким карактеристикама примера и др.

Пожељно је да се повремено ученици окупе у мање групе и заједнички певају, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења традиционалног певања, али и мотивација ученика на групни рад.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише значају и улогу традиционалног певања; - именује одређене типове певања и њихова карактеристике; - уз правилно држање тела исправно изводи вежбе дисања и вокалне технике за поставку гласа; - самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; - изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; - препозна структуру и смисао певаног текста и рецитије текст без певања; - уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; - изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; - отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег двогласног стила - комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; - интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; - прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука;	– Ст. Ст. Мокрањец: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор И (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народн мелодије из Санџака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црногачева (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: Народне песме у Крајини, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)	Групно певање, упоредни клавир

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• опише значају и улогу традиционалног певања; • именује одређене типове певања и њихова карактеристике; • уз правилно држање тела исправно изводи вежбе дисања и вокалне технике за поставку гласа; • самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; • изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; • препозна структуру и смисао певаног текста и рецитује текст без певања; • уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; • изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; • отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег двогласног стила • комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; • интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; • прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; • активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања • разликује традиционално од стилизованог певања.	– Ст. Ст. Мокрањец: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор И (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народн мелодије из Санџака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна	Групно певање, Упоредни клавир

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање		
Трајање школовања	4. године		
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. и 2. разред / Групно певање		
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.		
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Групног певања је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.		
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	На часовима групног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: 1. осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставним вокалним захтевима 2. Четри једногласна антифона примера 2. 2. РАЗРЕД: осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима, 2. два сложенија антифона примера (лазарице), 3. четири једноставна двогласна примера бордунског типа		
Јавни наступи	Ученици 1. 2. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.		

Начин остваривања програма предмета:

На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају групног певања, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења, које је у српској традиционалној пракси углавном групно-једногласно или двогласно. Вештина извођења групног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера.

Приликом групног певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању у групи, али и на тонском уједначавању гласова интонацији, метроритму, боји и дикцији. У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом.

Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас – испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама „на бас” и песама „на глас”. Поред рада на самом певању, неопходно је припремити ученике за сценски наступ, оспособити их за израду традиционалне фризура (плетеница, пунђа...), сценско шминкање, облачење народне ношње, излазак на сцену, међусобно држање, наклон и понашање на сцени.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• усагласи индивидуално певање са групним; • – усагласи интонацију са осталим члановима групе; • – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; • – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; • – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; • – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; • – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • – испољи самопоуздање у току јавног наступа; • – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; • – покаже спремност за тимски рад; • – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	– Ст. Ст. Мокрањац: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор 1 (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелодије из Санџака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: Народне песме у Крајини, САНУ, Београд, 1951. – Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)	Српско традиционално певање, упоредни клавир

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме бордунског типа; – прати песме бордунског типа; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	– Ст. Ст. Мокрањца: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор И (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелодије из Санџака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црноречја (у светлоститногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народнихпесама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: Народне песме у Крајини, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)	Српско традиционално певање, упоредни клавир

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 3. и 4. разред / Групно певање	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Групно певање да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Годишњи фонд часова	35 33 часа (4. разред).	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима групног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	3. РАЗРЕД: 1. пет једногласних примера из различитих србских крајева, 2. Пет примера “не баш” 4. РАЗРЕД: 1. Пет једногласних примера из различитих српских крајева, 2. Пет примера “не баш”, 3. Један пример “на глас”	
Јавни наступи	Ученици 3. 4. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета:

На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају групног певања, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења, које је у српској традиционалној пракси углавном групно-једногласно или двогласно. Вештина извођења групног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера.

Приликом групног певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању у групи, али и на тонском уједначавању гласова интонацији, метроритму, боји и дикцији. У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом.

Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас – испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама „на бас” и песама „на глас”. Поред рада на самом певању, неопходно је припремити ученике за сценски наступ, оспособити их за израду традиционалне фризура (плетеница, пунђа...), сценско шминкање, облачење народне ношње, излазак на сцену, међусобно држање, наклон и понашање на сцени.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• усагласи индивидуално певање са групним; • – усагласи интонацију са осталим члановима групе; • – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; • – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; • – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; • – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; • – води песме „на бас”; • – прати песме „на бас”; • – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • – испољи самопоуздање у току јавног наступа; • – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; • – покаже спремност за тимски рад; • – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	– Ст. Ст. Мокрањца: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор И (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народн мелодије из Санцака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црногача (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: Еј, Рудничке, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: Народне песме у Крајини, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)	Српско традиционално певање, упоредни клавир

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• усагласи индивидуално певање са групним; • усагласи интонацију са осталим члановима групе; • усагласи артикулацију са осталим члановима групе; • дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; • примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; • комуницира са осталим члановима групе кроз музику; • води песме „на бас”; • прати песме „на бас”; • води песме „на глас”; • прати песме „на глас”; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • испољи самопоуздање у току јавног наступа; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; • покаже спремност за тимски рад; • користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	– Ст. Ст. Мокрањец: Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: Југословенски музички фолклор И (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: Народн мелодије из Санџака, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: Народне мелод ије из лесковачког краја, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: Рефрен у народном певању-од обреда до забаве, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: Народне мелодије из источне Србије, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: Српска народна	Српско традиционално певање, упоредни клавир

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. и 2. разред / Упоредни клавир	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: 1. лесвице и трозвуци по програму 2. тридесет композиција – вежбе, етиде и разни комади. 2. РАЗРЕД: 1. Лествице и акорди по програму, 2. осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде), 3. Две полифоне композиције, 4. Једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације	
Јавни наступи	Ученици 1. 2. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	1. разред; 1. Једна лествица по избору, 2. Једна етида, 3. Две композиције различитог карактера 2. разред: 1. Једна лествица по слободно избору, 2. Једна етида, 3. Две композиције по слободном избору	

Начин остваривања програма предмета:

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима.

Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавирски корепетитори како би се што боље

упознали са садржајем клавирске пратње за главни предмет – соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; – да се оријентише на клавијатури; – правилно седи за клавиром; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука.	– Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: Школа за клавир – од вежбе 85 и даље – Диверноа: Етиде оп. 76 – основне вежбе за клавир – Черни: Оп. 599, Оп. 453 оп. 139, 1 свеска – Гњесина: Клавирска абецеда, избор – Лешхорн: Мелодичне етиде оп. 192, избор – М. Лили Петровић Школица за клавир Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.	Српско традиционално певање, групно певање

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; • одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; • препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; • користи педал у делима; • уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; • чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; • осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; • самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; • повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; • развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; • самостално, изражајно свира композиције напамет; • развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Јела Кршић: Клавирска читанка за други разред Ханон за почетнике – Диверноа: Оп. 176 – Лемоан: Дечије етиде оп. 37 – Њесина: Мале етиде, И део – Беренс: Оп. 70 – Черни: Оп. 139, 24 етиде – М. Живковић: Међумурје мало, Текла вода Карашица – Ј. С. Бах: Мале композиције, избор лакших – Хендл: Избор композиција у редакцији Јеле Кршић – Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Збирка „Наши композитори за младе пијанисте” – З. Христић: Тачкице – Р. Петровић: Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра – С. Хофман: Две басне – Б. Предић: Прича моје лутке – М. Тајчевић: За мале – В. Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за 1 и 2 разред – Избор лаких композиција (Просвета, Београд) – Шуман: Оп. 68 – Гречанинов: Оп. 99 – Гедике: Оп. 36 – Гурлит: Оп. 82 – Раули: Оп. 36 и 37 – Б. Барток: За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос 1, избор – Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 – Кабалевски: Оп. 30 – Скот: Кутија играчака Друге композиције одговарајуће тежине	Српско традиционално певање, групно певање

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 3. и 4. разред / Упоредни клавир	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	35 33 часа (4. разред).	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	3.РАЗРЕД: 1. Лествице и акорди по програму, 2. Шест композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде). 3. Две полифоне композиције, 4. Два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација 4. РАЗРЕД: 1. Лествице и акорди по програму, 2. Шест композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде). 3. Две полифоне композиције, 4. Два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација, 5. Једна композиција домаћег аутора	
Јавни наступи	Ученици 3. 4. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Испитни програм	Ученици 3. Разреда: 1. Једна лествица по слободном избору, 2. Једна етида, 3. Једна полифона композиција, 4. Један став сонатине, 5. Једна композиција по слободном избору Ученици 4. Разреда: 1. Једна етида, 2. Једна полифона композиција, 3. Један став сонатине, 4. Једна композиција по слободном избору	

Начин остваривања програма предмета:

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму

водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима.

Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавирски корепетитори како би се што боље упознали са садржајем клавирске пратње за главни предмет – соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• свира с листа лакше вежбе са оберуке или одвојено уз помоћ наставника; • јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; • транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; • примени више динамичких нијанси у свирању; негује културу тона; • појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; • свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; • свесно користи директан и синкопирани педал; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; • свира једноставну пратњу на задату мелодију;	– Јела Кршић: Клавирска вежбанка – Лемоан: Дечје етиде оп. 37 – Черни: Оп. 849, избор – Бертини: 25 етида оп. 100, избор – Диверноа оп. 176 – Гедике: Оп. 32 и 47, број 5, 6 и 8 – Лак: Оп. 172 - Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: Мале композиције – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић - Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Гњесина: Тема и шест малих варијација – Кабалевски оп. 51: Варијације Ефлур – Сорокин: Тама са варијацијама амол – Кулау: Варијације Гедур – Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте – Логар, Рајичић и Илић: За мале клавиристе – Рајичић: Дечја збирка, избор – Тајчевић: Дјеци и 1 мала свита – Душан Радић: Рондино – Р. Мац: Стара ура игра полку – Чајковски: Албум за младе, оп. 39, избор – Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор – Б. Барток: Деци, Микрокосос 2 – Гречанинов: Дечја књига оп. 98 – О. Шин: Од јутра до сумрака – Шите: Из веселог дечјег доба, избор – Хајдн: Мале игре, избор – Моцарт: 14 дечјих композиција – Скот: Животиње, избор – Сарауер: Слике из дечјег доба – Хачатуријан: Андантино – Лутославски: 12 малих комада – Мајкапар оп. 33: Минијатуре Вилалобос: Изабрани лаки комади – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Раули: 19 малих комада, избор – Поцолли: Мали комади	Српско традиционално певање, групно певање

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	– Черни: Оп. 849 избор етида – Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема 1 и 2 свеска – Беренс: Оп. 61, избор – Лешхорн: Оп. 38И избор Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишмановић) Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине. – С. Рајичић: Мала свита – Славенски: Игре и песме са Балкана 1 и 2 свеска, избор лакших – В. Мокрањац: Мала свита – Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте Друга дела одговарајуће тежине. – Менделсон: Песме без речи, избор – Григ: Лирски комади, избор – Прокофјев: Музика за децу – Дебиси: Мали црнац – Дусик: Матине – Мартину: Лутке, избор лакших – Душкин: Краљ вилењака, Вашар – Чимароза: Сонате, избор – Кабалевски: Оп. 27 – Лутославски: Народне мелодије – Б. Барток: За децу, Микрокосмос 3 и 4 свеска – Пинтарић и Станковић: Композиције за клавир, избор Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир	Српско традиционално певање, групно певање

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	1. циклус / 1. и 2. разред / Српско традиционално свирање	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Српског традиционално свирање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима свирања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	
Обавезни минимум	1. РАЗРЕД: 1. Десет традиционалних мелодија 2. РАЗРЕД:1. Десет традиционалних мелодија	
Испитни програм	Ученици 1 и 2. разреда немају испит.	
Јавни наступи	Ученици 1. 2. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	1. РАЗРЕД: две традиционалне мелодије различитог карактера 2. РАЗРЕД: три традиционалне мелодије различитог карактера	

Начин остваривања програма предмета:

Неговањем традиционалог свирања светска културна баштина ће сачувати један важан и богат музички сегмент створен у прошлости и проистекао из основних стваралачких интенција колективног музицирања. Вештина извођења у оквиру традиционалне музике не сме бити заснована на обрадама и стилизацијама већ на репродукцији аутентичних традиционалних мелодија. Учење оригиналних мелодија доприноси упознавању кодираних музичких система традиционалног корпуса и могућност импровизације у оквирима дозвољених норми. Свирање на традиционалним инструментима подразумева упознавање са основним органолошким специфичностима инструмената и извођења инструменталних и вокално-инструменталних форми. Усвајање традиционалних принципа музицирања подразумева и музичку пратњу песмама, али искључиво онако како се то ради у традиционалној музици, односно без комбинација које нису биле део народне праксе. Поред исправног седења и држање инструмента, треба спроводити вежбе за развијање осећаја додира прстију на рупицама за свирање односно на жицама, вежбе дисања и технике добијања тона на традиционалним дувачким инструментима, вежбе покрета гудала и трзања жица на жичаним инструментима. Веома је важно постепено ширење тонског низа према октави у циљу добијања дурске лествице као свирање нон-легато уз одвајање тонова језиком, односно свирање техником педалних тонова када су у питању гајде и дипле. Увођење кратких мотива у циљу савладавања и унапређивања технике свирања.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике традиционалних инструмената и начин добијањатона; - правилно седи и држи инструмент; - исправно добија тонове на сваком појединачном инструменту; - изводи основне дијатонске тонове; - самостално поставља прсте (и уста) на инструмент; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и ознаке за темпо, динамику, - понављање. - чита нотни текст; - уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера; - изведе кратке примере различитог карактера; - уз помоћ наставника или самостално направи план вежбања; - свира кратке нумере напамет, соло или уз пратњу наставника; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - користи самостално или уз помоћ одраслих, предности дигитализације у слушању и извођењу музике; - активно слуша и спонтано решава евентуалне проблеме у току свирања.	– Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980 – Мирјана Вукичевић Закић: Двојнице бордунског типа у музичкој пракси источне Србије, Равитак, год. XXXIII, бр. 3–4, Зајечар, 1992, 104–109. – Димитрије Големовић: Инструментална традиција Влаха (Прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ Ђердап ИИ), Развитак 4–5, Зајечар, јул–октобар, 1983, 87–93; – Народни музичар Крстивоје Суботић, Истраживања 1, Ваљевска Колубара (етномузикологија и етнокореологија), Београд, 1984; – Градитељ двојница Проко Пузовић, Звук бр.1, Сарајево, 1984, 56–67; – Народна музика Подриња, Сарајево, Другари, 1987; – Музичка традиција Азбуковице, СИЗ културе и физичке културе општине Љубовија, 1989; – Народна музика ужичког краја, Етнографски институт САНУ, Београд, 1990. – Љубинко Миљковић: Музичка традиција Србије ИИИ – Доња Јасеница, Центар за културу Доња Јасеница, Смедеревска Паланка, 1985. – Драгослав Девић: Окарина (село Доња Мутница – Србија), Рад 7 конгреса СФЈ (Охрид 1960), Охрид, 1964, 204–215.; - Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу актуелизације, развитак бр. 4–5, Зајечар, 1978. 69–71; - Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986; - Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990; - Народна музика, Културна историја Сврљига ИИ, Народни универзитет – Сврљиг, Просвета – Ниш, 1992, 427-539. – Владимир Р. Ђорђевић: Српске народне мелодије (јужна Србија), Скопље, 1928; – Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1937. – Љубица и Даница Јанковић: Народне игре В, Београд, 1949. – Исте, Народне игре ВИ, Београд, 1951. – Исте, Народне игре ВИИ, Београд, 1952. – Исте, Народне игре ВИИИ, Београд, 1964.	Групно свирање

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике традиционалних инструмената и начин - добивања тона; - правилно седи и држи инструмент; - исправно добија тонове на сваком појединачном инструменту; - изводи основне дијатонске тонове; - самостално поставља прсте (и уста) на инструмент; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и ознаке за темпо, динамику, понављање; - чита нотни текст; - уз помоћ наставника примени различита музичка; - изражајна средства у зависности од карактера музичког примера; - изведе кратке примере различитог карактера; - уз помоћ наставника или самостално направи план вежбања; - самостално свира кратке нумере напамет, соло или уз пратњу наставника; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - активно слуша и спонтано решава евентуалне проблеме у току свирања.	– Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980 – Мирјана Вукчевић Закић: Двојнице бордунског типа у музичкој пракси источне Србије, Равитак, год. XXXIII, бр. 3–4, Зајечар, 1992, 104–109. – Димитрије Големовић: Инструментална традиција Влаха (Прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ Ђердап ИИ), Развитак 4–5, Зајечар, јул–октобар, 1983, 87–93; – Народни музичар Крстивоје Суботић, Истраживања 1, Ваљевска Колубара (етномузикологија и етнокореологија), Београд, 1984; – Градитељ двојница Проко Пузовић, Звук бр.1, Сарајево, 1984, 56–67; – Народна музика Подриња, Сарајево, Другари, 1987; – Музичка традиција Азбуковице, СИЗ културе и физичке културе општине Љубовија, 1989; – Народна музика ужичког краја, Етнографски институт САНУ, Београд, 1990. – Љубинко Миљковић: Музичка традиција Србије ИИИ – Доња Јасеница, Центар за културу Доња Јасеница, Смедеревска Паланка, 1985. – Драгослав Девић: Окарина (село Доња Мутница – Србија), Рад 7 конгреса СФЈ (Охрид 1960), Охрид, 1964, 204–215.; Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу актуелизације, развитак бр. 4–5, Зајечар, 1978. 69–71; Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986; Народна музика Црногача (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990; Народна музика, Културна историја Сврљига ИИ, Народни универзитет – Сврљиг, Просвета – Ниш, 1992, 427-539. – Владимир Р. Ђорђевић: Српске народне мелодије (јужна Србија), Скопље, 1928; – Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1937. – Љубица и Даница Јанковић: Народне игре В, Београд, 1949. – Исте, Народне игре ВИ, Београд, 1951. – Исте, Народне игре ВИИ, Београд, 1952. – Исте, Народне игре ВИИИ, Београд, 1964.	Групно свирање

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 3. и 4. разред / Српско традиционално свирање	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Српског традиционално свирање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Годишњи фонд часова	70 66 (за четврти разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима свирања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	
Обавезни минимум	3. РАЗРЕД: 1. Десет традиционалних мелодија 4. РАЗРЕД: 1. Десет традиционалних мелодија	
Јавни наступи	Ученици 3. 4. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	
Смотре	Ученици 3. Разреда: три традиционалне мелодије различитог карактера Ученици 4. Разреда: три традиционалне мелодије различитог карактера	

Начин остваривања програма предмета:

Неговањем традиционалог свирања светска културна баштина ће сачувати један важан и богат музички сегмент створен у прошлости и проистекао из основних стваралачких интенција колективног музицирања. Вештина извођења у оквиру традиционалне музике не сме бити заснована на обрадама и стилизацијама већ на репродукцији аутентичних традиционалних мелодија. Учење оригиналних мелодија доприноси упознавању кодираног музичког система традиционалног корпуса и могућност импровизације у оквирима дозвољених норми. Свирање на традиционалним инструментима подразумева упознавање са основним органолошким специфичностима инструмената и извођења инструменталних и вокално-инструменталних форми. Усвајање традиционалних принципа музицирања подразумева и музичку пратњу песама, али искључиво онако како се то ради у традиционалној музици, односно без комбинација које нису биле део народне праксе. Поред исправног седења и држање инструмента, треба спроводити вежбе за развијање осећаја додира прстију на рупицама за свирање односно на жицама, вежбе дисања и технике добијања тона на традиционалним дувачким инструментима, вежбе покрета гудала и трзања жица на жичаним инструментима. Веома је важно постепено ширење тонског низа према октави у циљу добијања дурске лествице као свирање нон-легато уз одвајање тонова језиком, односно свирање техником педалних тонова када су у питању гајде и дипле. Увођење кратких мотива у циљу савладавања и унапређивања технике свирања.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике традиционалних инструмената и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент; - исправно добија тонове на свако појединачном инструменту; - изводи основне дијатонске тонове; - самостално поставља прсте (и уста) на инструмент; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и ознаке за темпо, динамику, понављање; - чита нотни текст; - уз помоћ наставника примени различита музичка; - изражајна средства у зависности од карактера музичког примера; - изведе кратке примере различитог карактера; - уз помоћ наставника или самостално направи план вежбања; - самостално свира кратке нумере напамет, соло или уз пратњу наставника; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - активно слуша и спонтано решава евентуалне проблеме у току свирања.	– Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980 – Мирјана Вукичевић Закић: Двојнице бордунског типа у музичкој пракси источне Србије, Равитак, год. XXXIII, бр. 3–4, Зајечар, 1992, 104–109. – Димитрије Големовић: Инструментална традиција Влаха (Прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ Ђердап ИИ), Развитак 4–5, Зајечар, јул–октобар, 1983, 87–93; – Народни музичар Крстивоје Суботић, Истраживања 1, Ваљевска Колубара (етномузикологија и етнокореологија), Београд, 1984; – Градитељ двојница Проко Пузовић, Звук бр.1, Сарајево, 1984, 56–67; – Народна музика Подриња, Сарајево, Другари, 1987; – Музичка традиција Азбуковице, СИЗ културе и физичке културе општине Љубовија, 1989; – Народна музика ужичког краја, Етнографски институт САНУ, Београд, 1990. – Љубинко Миљковић: Музичка традиција Србије ИИИ – Доња Јасеница, Центар за културу Доња Јасеница, Смедеревска Паланка, 1985. – Драгослав Девић: Окарина (село Доња Мутница – Србија), Рад 7 конгреса СФЈ (Охрид 1960), Охрид, 1964, 204–215.; Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу актуелизације, развитак бр. 4–5, Зајечар, 1978. 69–71; Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986; Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990; Народна музика, Културна историја Сврљига ИИ, Народни универзитет – Сврљиг, Просвета – Ниш, 1992, 427-539. – Владимир Р. Ђорђевић: Српске народне мелодије (јужна Србија), Скопље, 1928; – Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1937. – Љубица и Даница Јанковић: Народне игре В, Београд, 1949. – Исте, Народне игре ВИ, Београд, 1951. – Исте, Народне игре ВИИ, Београд, 1952. – Исте, Народне игре ВИИИ, Београд, 1964.	

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- опише својим речима карактеристике традиционалних инструмената и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент; - исправно добија тонове на сваком појединачном инструменту; - изводи основне дијатонске тонове; - самостално поставља прсте (и уста) на инструмент; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и ознаке за темпо, динамику, понављање; - чита нотни текст; - уз помоћ наставника примени различита музичка; - изражајна средства у зависности од карактера музичког примера; - изведе кратке примере различитог карактера; - уз помоћ наставника или самостално направи план вежбања; - самостално свира кратке нумере напамет, соло или уз пратњу наставника; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - активно слуша и спонтано решава евентуалне проблеме у току свирања.	– Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980 – Мирјана Вукичевић Закић: Двојнице бордунског типа у музичкој пракси источне Србије, Равитак, год. XXXIII, бр. 3–4, Зајечар, 1992, 104–109. – Димитрије Големовић: Инструментална традиција Влаха (Прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ Ђердап ИИ), Развитак 4–5, Зајечар, јул–октобар, 1983, 87–93; – Народни музичар Крстивоје Суботић, Истраживања 1, Ваљевска Колубара (етномузикологија и етнокореологија), Београд, 1984; – Градитељ двојница Проко Пузовић, Звук бр.1, Сарајево, 1984, 56–67; – Народна музика Подриња, Сарајево, Другари, 1987; – Музичка традиција Азбуковице, СИЗ културе и физичке културе општине Љубовија, 1989; – Народна музика ужичког краја, Етнографски институт САНУ, Београд, 1990. – Љубинко Миљковић: Музичка традиција Србије ИИИ – Доња Јасеница, Центар за културу Доња Јасеница, Смедеревска Паланка, 1985. – Драгослав Девић: Окарина (село Доња Мутница – Србија), Рад 7 конгреса СФЈ (Охрид 1960), Охрид, 1964, 204–215.; Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу актуелизације, развитак бр. 4–5, Зајечар, 1978. 69–71; Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986; Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990; Народна музика, Културна историја Сврљига ИИ, Народни универзитет – Сврљиг, Просвета – Ниш, 1992, 427-539. – Владимир Р. Ђорђевић: Српске народне мелодије (јужна Србија), Скопље, 1928; – Српске народне мелодије (предратна Србија), Београд, 1937. – Љубица и Даница Јанковић: Народне игре В, Београд, 1949. – Исте, Народне игре ВИ, Београд, 1951. – Исте, Народне игре ВИИ, Београд, 1952. – Исте, Народне игре ВИИИ, Београд, 1964.	Групно свирање

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику /Одсек за српско традиционално певање и свирање	
Трајање школовања	4. године	
Циклус/Разред/Предмет	2. циклус / 3. и 4. разред / Групно свирање	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5. од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Групно свирање је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз колективно музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	70 66 (за четврти разред)	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима групног свирања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	
Обавезни минимум	3. РАЗРЕД: 1. Десет традиционалних мелодија 4. РАЗРЕД: 1. Десет традиционалних мелодија	
Јавни наступи	Ученици 3. 4. разреда имају обавезна два јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета:

Неговањем традиционалог свирања светска културна баштина ће сачувати један важан и богат музички сегмент створен у прошлости и проистекао из основних стваралачких интенција колективног музицирања. Вештина извођења у оквиру традиционалне музике не сме бити заснована на обрадама и стилизацијама већ на репродукцији аутентичних традиционалних мелодија. Учење оригиналних мелодија доприноси упознавању кодираног музичког система традиционалног корпуса и могућност импровизације у оквирима дозвољених норми. Свирање на традиционалним инструментима подразумева упознавање са основним органолошким специфичностима инструмената и извођења инструменталних и вокално-инструменталних форми. Усвајање традиционалних принципа музицирања подразумева и музичку пратњу песмама, али искључиво онако како се то ради у традиционалној музици, односно без комбинација које нису биле део народне праксе.

Упознавање са основним принципима групног свирања представља основни задатак овог предмета. Поред исправног седења и држање инструмента, развијања осећаја за хармонске позиције у односу на друге деонице, аналитичког сагледавања целокупне партитуре са циљем усаглашавања деоница, динамичког нијансирања одређених делова композиције веома је важно узајамно слушање и праћење деоница са циљем усаглашавања темпа и метроритма. Заједништво подразумева и учење давања сигнала почетка у виду покрета главом у различитим музичко-просторним ситуацијама и обухвата све елементе сценског понашања.

Процес учења базира се на приступу и избору најупечатљивијих музичких примера (за извођење или слушање музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени основне елементе нотне писмености у свирању; - чита нотни текст с листа; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - прилагоди боју и динамику осталим извођачима; - активно прати агогичка нијансирања у ансамблу; - изведе примере различитог карактера научене по слуху према теренском снимку; - уз помоћ наставника примен различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичко примера; - изведе кратке примере различитог карактера; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - користи самостално или уз помоћ одраслих, предности дигитализације; - направи план вежбања; - активно слуша и спонтано решава евентуалне проблем у току свирања.	– Александар Линин: Гајде на Балкану, Скопље, 1969,305- 315 – Александар Линин: Народни музички инструменти, Скопље, 1986. – Љиљана Пешић: Народни музички инструментина Косову и Метохији, Рад 14 конгреса СУФЈ (Призрен 1967), Београд СУФЈ, 1974, 9799. – Мирјана Вукичевић: Дипле Старе Црне Горе, Београд, Одељење за етнологију филозофског факултета у Београд, 1990. – Петар Д. Вукосављевић: Ерске гајде, Београд, Радио Београд и Народни универзитет у Сврљигу, 1981. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980 – Мирјана Вукичевић Закић: Двојнице бордунског типа у музичкој пракси источне Србије, Равитак, год. XXXII, бр. 3–4, Зајечар, 1992, 104–109. – Димитрије Големовић: Инструментална традиција Влаха (Прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ Ђердап ИИ), Развитак 4–5, Зајечар, јул–октобар, 1983, 87– 93. – Димитрије О. Големовић: Гајдаш Димитрије Перић (прилог проучавању музичке традиције североисточне Србије),. – Димитрије О. Големовић: Народни музичар Крстивоје Суботић, Истраживања 1, Ваљевска Колуба (етномузикологија и етнокорологија), Београд, 1984. – Димитрије О. Големовић: Градитељ двојница Проко Пузовић, Звук бр.1, Сарајево, 1984, 56–67. – Димитрије О. Големовић: Народна музика Подриња, Сарајево, Другари, 1987. – Димитрије О. Големовић: Музичка традиција Азбуковице, СИЗ културе и физичке културе општине Љубовија, 1989. – Димитрије Големовић: Народна музика ужичког краја, Етнографски институт САНУ, Београд, 1990. – Љубинко Миљковић: Музичка традиција Србије ИИИ – Доња Јасеница, Центар за културу Доња Јасеница, Смедеревска Паланка, 1985. – Драгослав Девећ: Окарина (село Доња Мутница – Србија), – Драгослав Девећ: Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу актуелизације, развитак бр. 4–5, Зајечар, – Драгослав Девећ: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девећ: Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, – Драгослав Девећ: Народна музика, Културна историја Сврљига ИИ, Народни универзитет – Сврљиг, Просвета – Ниш, 1992, 427–539. – Владимир Ђорђевић: Скопске гајдације и њихови музички инструменти, Гласник скопског научног друштва, књ.1, св. 2, Скопље, 1926. – Владимир Р. Ђорђевић: Српске народне мелодије (јужна Србија), Скопље, 1928. – Владимир Р. Ђорђевић: Српске народне мелодије (предатна Србија), Београд, 1937. – Љубинко Миљковић: Бања (рукописни зборникетномузиколошке одлике и записи архаичне и новије вокалне и инструменталне традиције сокобањског краја), Нота, Књажевац, 1978. – Љубица и Даница Јанковић: Народне игре В, Београд, 1949. – Исте, Народне игре ВИ, Београд, 1951. – Исте, Народне игре ВИИ, Београд, 1952. – Исте, Народне игре ВИИИ, Београд, 1964.	Српско традиционално свирање

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– примени основне елементе нотне писмености у свирању; – чита нотни текст с листа; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и украсе; – исправно изведе различите типове украса; – препозна и примени различите типове артикулације; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – прилагоди боју и динамику осталим извођачима; – активно прати агогичка нијансирања у ансамблу; – изведе сложеније ритмичке фигуре (аксак ритам); – уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера; – преузме иницијативу приликом давања знакова за почетак, крај, промену темпа; – изведе примере различитог карактера научене по слуху према теренском снимку; – изведе примере различитог карактера и стилског одређења; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње.	– Александар Линин: Гајде на Балкану, Скопље, 1969,305- 315 – Александар Линин: Народни музички инструменти, Скопље, 1986. – Љиљана Пешић: Народни музички инструменти Косову и Метохији, Рад 14 конгреса СУФЈ (Призрен 1967), Београд СУФЈ, 1974, 9799. – Мирјана Вукичевић: Дипле Старе Црне Горе, Београд, Одељење за етнологију филозофског факултета у Београд, 1990. – Петар Д. Вукосављевић: Ерске гајде, Београд, Радио Београд и Народни универзитет у Сврљигу, 1981. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: Народне песме у околини Бујановца, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980 – Мирјана Вукичевић Закић: Двојнице бордунског типа у музичкој пракси источне Србије, Равитак, год. XXXII, бр. 3–4, Зајечар, 1992, 104–109. – Димитрије Големовић: Инструментална традиција Влада (Прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ Ђердап ИИ), Развитак 4–5, Зајечар, јул–октобар, 1983, 87– 93. – Димитрије О. Големовић: Гајдаш Димитрије Перић (прилог проучавању музичке традиције североиточне Србије),. – Димитрије О. Големовић: Народни музичар Крстивоје Суботић, - Истраживања 1, Ваљевска Колуба (етномузикологија и етнокорееологија), Београд, 1984. – Димитрије О. Големовић: Градитељ двојница Проко Пузовић, Звук бр.1, Сарајево, 1984, 56–67. – Димитрије О. Големовић: Народна музика Подриња, Сарајево, Другари, 1987. – Димитрије О. Големовић: Музичка традиција Азбуковице, СИЗ културе и физичке културе општине Љубовија, 1989. – Димитрије Големовић: Народна музика ужичког краја, Етнографски институт САНУ, Београд, 1990. – Љубинко Миљковић: Музичка традиција Србије ИИИ – Доња Јасеница, Центар за културу Доња Јасеница, Смедеревска Паланка, 1985. – Драгослав Девић: Окарина (село Доња Мутница – Србија), – Драгослав Девић: Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу актуелизације, развитак бр. 4–5, Зајечар, – Драгослав Девић: Народна музика Драгачева (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: Народна музика Црногача (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, – Драгослав Девић: Народна музика, Културна историја Сврљига	Српско традиционално свирање

СРЕДЊА ШКОЛА

ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА СРЕДЊЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ

У средњој музичкој школи начин и поступак остваривања образовно и васпитног рада прописани су у наставним плановима и програмима и врстама активности.

У уметничкој школи се стиче опште и уметничко образовање и васпитање у четворогодишњем трајању за обављање послова одговарајућег занимања и за наставак образовања у високошколским установама.

ПРЕДНОСТ ШКОЛОВАЊА У СРЕДЊИМ МУЗИЧКИМ ШКОЛАМА
• Индивидуални рад са ученицима у малим групама; • Могућност похађања и друге школе поред музичке – паралелно / упоредни ученици; • Стицање искуства јавног наступа, како самосталног, тако и у ансамблу; • Конструктивна сарадња и успешна комуникација – неговање асертивног понашања; • Безбедност ученика музичке школе, како се показало музичке школе су безбедне установе, без насиља, где се негује толеранција, тимски дух, креативност и хуманитарни однос према локалној заједници.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА

ПОДРУЧЈЕ РАДА	КУЛТУРА, УМЕТНОСТ И ЈАВНО ИНФОРМИСАЊЕ
ОДСЕЦИ	• Одсек класичне музике • Одсек црквенене музике • Одсек за музичку теорију • Одсек за музичку продукцију и обраду звука
ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ	• Музички извођач класичне музике • Музички извођач класичне музике • Музички сарадник • Дизајнер звука
УПОТРЕБА ЈЕЗИКА	Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику.
ГЛАВНИ ПРЕДМЕТИ ПО ОДСЕЦИМА	• <i>Одсек класичне музике:</i> Виолина, Виола, Виолончело, Контрабас, Флаута, Кларинет, Саксофон, Обоа, Труба, Харфа, Клавир, Хармоника, Гитара, Тамбура, Мандолина или Соло певање, • <i>Одсек црквене музике:</i> Црквено певање са типиком • <i>Одсек за музичку теорију</i> – Солфеђо/Хармонија • <i>Одсек за музичку продукцију и обраду звука</i> – Звучно-музички процес, МИДИ и Звучно-музички процес, савремена МИДИ композиција и продукција
ИСПИТИ	У музичкој школи полажу се следећи испити: • испит за проверу нивоа знања основног музичког образовања • пријемни • годишњи • матурски • разредни • поправни • допунски • Државна матура

СТАТУС УЧЕНИКА

Редован ученик првог разреда школе је лице које је уписано у први разред ради стицања средњег образовања и васпитања или образовања за рад и млађе је од 17 година.

Ванредан ученик првог разреда школе је лице уписано у први разред средњег образовања и васпитања или образовања за рад и старије је од 17 година.

Упоредни ученик је ученик који је поред музичке школе ученик и још једне друге школе.

ПРОГРАМ ИСПИТА ЗА СРЕДЊУ МУЗИЧКУ ШКОЛУ

Пријемни испит се полаже почетком јуна месеца на основу Правилника о упису ученика у средњу школу Министарства просвете Републике Србије

Годишњи испит се полаже на крају наставног периода текуће школске године. Разредни испит се полаже по правилима које прописује Закон о средњој школи. Поправни испит се полаже по правилима које прописује Закон о средњој школи. Матурски испит се полаже по правилима које прописује Закон о средњој школи.

ПРИЈЕМНИ ИСПИТ

Пријемни испит полаже се пре уписа у први разред средње музичке школе и могу му приступити кандидати који имају завршену основну музичку школу и кандидати који немају завршену основну музичку школу ако претходно положе испит за ниво основне музичке школе.

Кандидати који нису завршили редовно основно школовање, а завршили су основне музичке школе могу да се упишу у средњу музичку школу где похађају наставу стручних предмета.

Школа може вршити проверу психофизичких предуслова за бављење музиком. Пријемни испит полаже се у јунском испитном року.

ПРОГРАМ ПРИЈЕМНИХ ИСПИТА ЗА СРЕДЊУ МУЗИЧКУ ШКОЛУ ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРИЈЕМНОГ ИСПИТА ЗА СВЕ ВОКАЛНО ИНСТРУМЕНТАЛНЕ ОДСЕКЕ	
СОЛФЕЂО	Мелодијска вежба с листа Ритмичко читање с листа Питања из Теорије музике (усмено)
ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	
КЛАВИР	Етида Полифона композиција Први став сонате Композиција по слободном избору
ХАРМОНИКА	Скала Етида Циклични облик- најмање 2 става или Тема са варијацијама Композиција по слободном избору
ХАРФА	Скала Етида Први став сонат или концерта или Тема са варијацијама Композиција по слободном избору
ГИТАРА	Скала Етида Композиција по слободном избору

ДУВАЧИ	Скала дурска и молска Етида Композиција по слободном избору
ГУДАЧИ (сви сем контрабаса)	Скала дурска и молска Етида Први став сонате или концерта
КОНТАРБАС	Скала дурска и молска Етида Композиција по слободном избору
СОЛО ПЕВАЊЕ	Једна вокализа Једна композиција старог мајстора Једна песма по слободном избору
ОДСЕК ЦРКВЕНЕ МУЗИКЕ	
Усмени део	Тропар крсне Славе Херувика (избор гласа) „Достојно јест”
ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Усмени део	Мелодијска вежба с листа Ритмичко читање с листа
Писмени део	Једногласни диктат Тест из Теорије музике

БОДОВИ	
Кандидат за упис у музичку школу за профиле музички извођач класичне музике, може да оствари највише 300 бодова на пријемном испиту, и то: I. 200 бодова за главни предмет: инструмент, односно певање, минимум остварених бодова је 120. II. 100 бодова из солфеђа са теоријом музике, минимум остварених бодова је 60.	
За упис у музичку школу на одсек за музичку теорију (образовни профил музички сарадник) и одсек за музичку продукцију и обраду звука (образовни профил дизајнер звука), кандидат полаже пријемни испит из три дела, и то: I. писмени испит из солфеђа. II. усмени испит из солфеђа. III. тест из теорије музике.	
Кандидат за упис у музичку школу за образовни профил музички сарадник и образовни профил дизајнер звука може да оствари највише 300 бодова на пријемном испиту, и то: I. 100 бодова из писменог испита из солфеђа, минимум остварених бодова је 60. II. 100 бодова из усменог испита из солфеђа, минимум остварених бодова је 60. III. 100 бодова из теста из теорије музике, минимум остварених бодова је 60.	

ГОДИШЊИ ИСПИТ

У музичкој школи полаже се и годишњи испит.

Годишњи испит из главног предмета полаже ученик школе која остварује програме музичког, односно балетског образовања и васпитања који је на крају школске године из главног предмета оцењен позитивном оценом.

Полаже се на крају наставног периода текуће школске године из предмета који су дефинисани правилником образовања и васпитања за средње музичке школе.

ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ	I разред: Главни предмет II разред: Главни предмет III разред: Главни предмет IV разред: Матурски испи
ОДСЕК ЦРКВЕНЕ МУЗИКЕ	I разред: Црквено појање са типиком, II разред: Црквено појање са типиком, III разред: Црквено појање са типиком, IV разред: Матурски испит
ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	I разред: Солфеђо, Хармонија II разред: Солфеђо, Хармонија III разред: Солфеђо, Хармонија IV разред: Матурски испит
ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	I РАЗРЕД: Звучно-музички процес, МИДИ II разред: Звучно-музички процес, МИДИ III разред: Звучно-музички процес, МИДИ IV разред: Матурски испит

РАЗРЕДНИ, ПОПРАВНИ И ДОПУНСКИ ИСПИТ

Успех ученика оцењује се и на испиту.

Испити се полажу по предметима и разредима.

У школи се полажу: *разредни, поправни и допунски испит*.

На разредни испит упућује се ученик који из оправданих разлога није присуствовао настави више од једне трећине предвиђеног броја часова, а оцењивањем се утврди да није остварио прописане циљеве, исходе и стандарде постигнућа у току савладавања школског програма.

Ученик се упућује на разредни испит и из предмета за који није организована настава.

Разредни испит ученик полаже у јунском и августовском испитном року.

Поправни испит ученик полаже у школи у којој стиче образовање и васпитање у августовском испитном року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

За ученика који полаже поправни испит у августовском испитном року, организује се припремна настава.

Ученик завршног разреда који је положио разредни испит има право да у истом испитном року полаже завршни или матурски испит, односно да полаже поправни испит ако није положио разредни испит.

Изузетно, редован ученик који није положио поправни испит може да заврши започети разред у истој школи наредне школске године, у својству ванредног ученика поновним полагањем неположеног испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа. Када заврши разред ванредан ученик има право да се у истој школској години упише у наредни разред, у истом својству.

Ученик завршног разреда који не положи поправни, завршни, односно матурски испит завршава започето образовање у истој школи у својству ванредног ученика полагањем испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа.

Допунски испит полаже ученик коме је одобрен прелазак у другу школу, односно други образовни профил у складу са овим законом, и полаже испите из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом који је ученик започео да савлађује, у роковима утврђеним решењем, сагласно општем акту школе.

Лице које се уписује у школу ради преквалификације полаже испите из стручних предмета које одреди комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора.

Лице које се уписује у школу ради доквалификације полаже допунске испите из предмета чији садржаји нису претежно исти, из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом и испите завршног разреда, о чему одлуку доноси комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора.

МАТУРА

Средње образовање се завршава полагањем испита на државном нивоу.

Врсте испита којима се завршава одређени ниво средњег образовања су: *општа матура, стручна и уметничка матура, завршни испит средњег стручног образовања, специјалистички и мајсторски испит.*

У средњем уметничком образовању и васпитању ученици полажу *уметничку матуру*. СД

Стручна и уметничка матура

Стручном матуrom проверава се усвојеност стручних компетенција и општих стандарда постигнућа након завршеног средњег стручног образовања и васпитања.

Уметничком матуrom проверава се усвојеност уметничких компетенција и општих стандарда постигнућа након завршеног средњег уметничког образовања и васпитања.

Програме стручне и уметничке матуре доноси министар, у складу са Законом

Право на полагање стручне и уметничке матуре

Стручну, односно уметничку матуру полаже ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи.

Стручну, односно уметничку матуру може да полаже одрасли након савладаног програма трогодишњег средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи по програму прилагођеном за одрасле.

Општа матура

Општом матуrom проверава се усвојеност општих стандарда постигнућа након завршеног средњег општег образовања и васпитања у гимназији, а који се прописују програмом опште матуре.

Програм опште матуре доноси министар, у складу са Законом.

Општу матуру полажу ученици након завршеног четвртог разреда средњег општег образовања и васпитања у гимназији.

Општу матуру, односно њен део може да полаже и ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања у складу са програмом опште матуре.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или језичким баријерама полаже општу матуру у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека.

Тимови за инклузивно образовање и пружање додатне подршке припремају услове за организовање и спровођење опште матуре.

ЦИЉЕВИ НАСТАВЕ У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ	
Циљеви средњег музичког образовања и васпитања	• развој кључних компетенција неопходних за даље образовање и активну улогу грађанина за живот у савременом друштву;
	• развијање музичких способности и музичко сазревање, како у техничком, тако и у интерпретативном смислу;
	• развијање стваралачких способности, критичког мишљења мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
	• стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу;
	• развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима;
	• развијање личног и националног идентитета кроз очување музичке традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
	• развијање позитивних људских вредности:
	• свест о важности здравља и безбедности;
	• оспособљавање за решавање музичких проблема, комуникацију и тимски рад;
	• поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавања различитости;
	• развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
	• развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике.

ПРОГРАМИ ОРЈЕНТИСАНИ НА ПРОЦЕСЕ И ИСХОДЕ УЧЕЊА

Структура програма наставе и учења свих обавезних предмета је конципирана на исти начин. На почетку се налази циљ наставе и учења предмета за сва четири разреда општег средњег образовања и васпитања.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању, а у оквиру Упутства за дидактичко-методичко остваривање програма налазе се препоруке за праћење и вредновање постигнућа ученика у односу на специфичности датог предмета.

Сви програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама ученика. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај.

Садржаји су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног наставног предмета.

Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Исходи који су дати у оквиру појединих програма наставе и учења се темеље на развоју кључних компетенција које желимо да ученици имају на крају средњег музичког образовања.

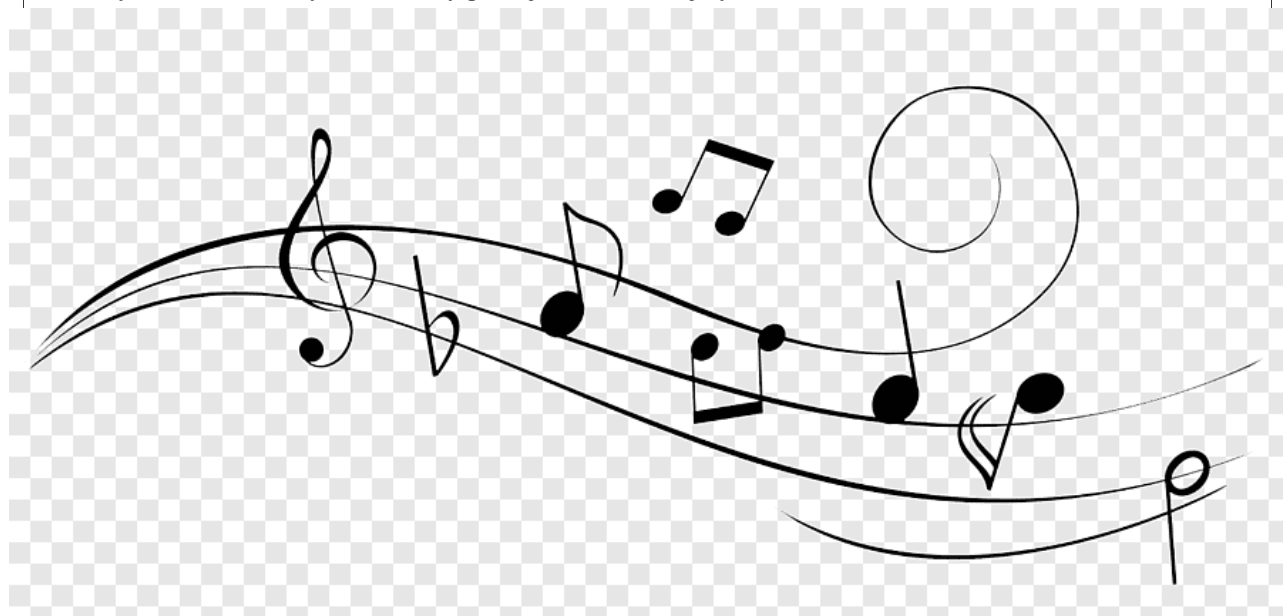
Улога наставника је врло важна јер програм пружа простор за слободу избора литературе и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.

Настава орјентисана на процес учења и исходе није усмерена само ка резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.

Програми наставе и учења су полазна основа и педагошко полазиште за развијање наставе и учења, за планирање годишњих и оперативних планова, као и непосредну припрему за рад.

Полазећи од датих исхода учења и садржаја, наставник уз дати програм планира наставу и учење према потребама одељења, групе или појединачно ученика.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:
• индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина учења, темпа учења и брзине напредовања;
• интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета;
• партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;
• активним и искуственим методама наставе и учења;
• уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневном животу;
• неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
• редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању исхода учења и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање је део професионалне улоге наставника који континуирано прати и вреднује:

- процес наставе и учења,
- исходе учења и
- себе и свој рад.

Оријентисаност нових програма наставе и учења на исходе и процес учења омогућава:

- објективније вредновање постигнућа ученика,
- осмишљавање различитих начина праћења и оцењивања,
- диференцирање задатака за праћење и вредновање ученичких постигнућа и
- боље праћење процеса учења.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању*. У настави оријентисаној на остваривање исхода учења вреднују се и процес учења и резултати учења.

Зависно од природе предмета и начини праћења и оцењивања ученика у музичкој школи су специфични и међусобно различити.

Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. У оквиру тога, идентификовање, разумевање и дефинисање музичких садржаја на којима се базира интерпретација има велики значај у праћењу наставе.

Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, те његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима и годишњим испитима (уколико се ради о извођачким предметима).

Веома важни показатељи у праћењу ученичких постигнућа су начин на који ученик учествује у активностима, како аргументује и доноси закључке.

Наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују у процесу учења, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење уместо критицизам.

Потребно је комбиновати различите начине оцењивања, тако да наставник може да сагледа слабе и јаке стране ученика.

Повратна информација се увек и након сваког вредновања даје ученику, која је конкретна и односи се на ученикове активности и продукте, а не на његову личност. На тај начин ученик разуме своју грешку и побољшава резултате у раду.

Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

У средњој музичкој школи настава се изводи као индивидуална, групна и разредна.

Час траје 45 минута.

Наставник корепетитор држи један час недељно сваком ученику у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ у оквиру додатне и допунске наставе, осим код главних предмета клавир, хармоника, гитара и харфа.

ПОДЕЛА ОДЕЉЕЊА НА ГРУПЕ ПРЕМА ВРСТИ ПРЕДМЕТА	
ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ	– Индивидуална настава: Главни предмет, Упоредни клавир – У групама од 2 ученика: Читање са листа, Клавирски дуо – У групама од 2 до 4 ученика: Камерна музика – У групама од 5 до 8 ученика: Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Контрапункт – У групама од 9 до 16 ученика: Етномузикологија, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Национална историја музике, Музички инструменти – У групама до 30 ученика: Оркестар/Хор
ОДСЕК ЦРКВЕНЕ МУЗИКЕ	- Индивидуална настава: Упоредни клавир -У групама од 2 ученика: Хорске партитуре -У групама до 3 ученика: Црквено појање са типиком, Стари завет, Нови завет, Црквено словенски језик, Историја хришћанства, Литургија -У групама од 5 до 8 ученика: Солфеђо, Хармонија, Контрапункт, Музички облици, Дириговање -У групама од 9 до 16 ученика: Историја музике са упознавањем музичке литературе, Музички инструменти, Традиционална музика, - Национална историја музике -У групама до 30 ученика: Хор
ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	– Индивидуална настава: Клавир – У групама од 2 ученика: Хорске партитуре – У групама од 4: Хармонска пратња – У групама од 5 до 8 ученика: Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Контрапункт, Дириговање, Увод у компоновање и Аранжирање – У групама од 9 до 16 ученика: Историја музике са упознавањем музичке литературе, Национална историја музике, Музички инструменти, Етномузикологија – У групама до 30 ученика: Хор
ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	– Индивидуална настава: Упоредни клавир – У групама по два ученика: Хорске партитуре – У групама од 5 до 8 ученика: Главни предмет, Звучно-музички процес, АУДИО, Основи дизајнирања звука за медије, Савремена хармонија са импровизацијом и оркестрацијом, Основи пројектовања електроакустичке композиције, Основи акустике, Аудио техника, Солфеђо, Хармонија, Контрапункт, Музички облици – У групама од 9 до 16 ученика: Историја музике са упознавањем музичке литературе, Музички инструменти, Национална историја музике – У групама до 30 ученика: Хор

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

Обавезни облици образовно-васпитног рада за редовног ученика су: настава – теоријска, практична и вежбе, додатна, допунска настава и пракса када су одређени планом и програмом наставе и учења, припремна настава и друштвено-корисни рад ако се у току школске године укаже потреба за њим.

Обавезни облици образовно-васпитног рада за ванредног ученика могу бити: настава, припремни и консултативно-инструктивни рад.

Изборни предмет ученик обавезно бира са листе изборних програма за верску наставу или грађанско васпитање.

Факултативни облици образовно-васпитног рада су: настава језика националне мањине са елементима националне културе, другог, односно трећег страног језика и предмета потребних за даље школовање, стручно оспособљавање или развој ученика и ваннаставни облици – хор, оркестар, позориште, екскурзија, културно-уметничке, техничке, проналазачке, хуманитарне, спортско-рекреативне и друге активности.

Факултативни облици образовно-васпитног рада обавезни су за ученике који се за њих одреде.

ДРУГИ ОБЛИЦИ НЕПОСРЕДНОГ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

У непосредне облике образовно-васпитног рад спадају: *додатна, допунска и припремна настава.*

Додатну наставу школа остварује за ученика који постиже изузетне резултате или показује интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета.

Додатни рад са ученицима професори планирају по посебном програму и са талентованим ученицима, припремајући их за такмичења (у Школи, граду, Републици), а посебан вид додатног рада обухвата припрема за матурске испите и упис на факултете. Тачан распоред додатног рада и број обухваћених ученика немогуће је унапред планирати, јер директно зависе од одређења ученика и термина такмичења. Планирани фонд часова по предмету за који се организује додатни рад је 30 часова годишње. Рад реализују професори које одређују стручна већа, у складу са својим плановима рада и потребама школе.

Допунску наставу школа остварује са ученицима који имају тешкоће у савладавању програма из појединих предмета или са ученицима који желе да унапреде постигнућа у одређеној наставној области. Ученик је обавезан да остварује допунску наставу ако се процени да је то потребно.

Допунски рад са ученицима на основу Закона о средњој школи, професор је у обавези, да организује допунски рад са ученицима. Годишњи фонд часова допунске наставе планира се током септембра месеца, зависно од потребе. Те потребе утврђују одељењска већа за свако одељење посебно. Тачан распоред допунског рада и број обухваћених ученика немогуће је унапред планирати због тога што директно зависе од броја ученика којима је овакав вид подршке потребан. Након његовог усвајања на седницама одељењског већа, тај план постаје саставни део Годишњег плана. Часове реализују предметни професори.

Припремну наставу школа остварује за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита, и за ванредног ученика.

Припремни рад за матуру. Већ неколико година професори који предају четвртог разреда врше припрему ученика за полагање изборних предмета на матурском испиту.

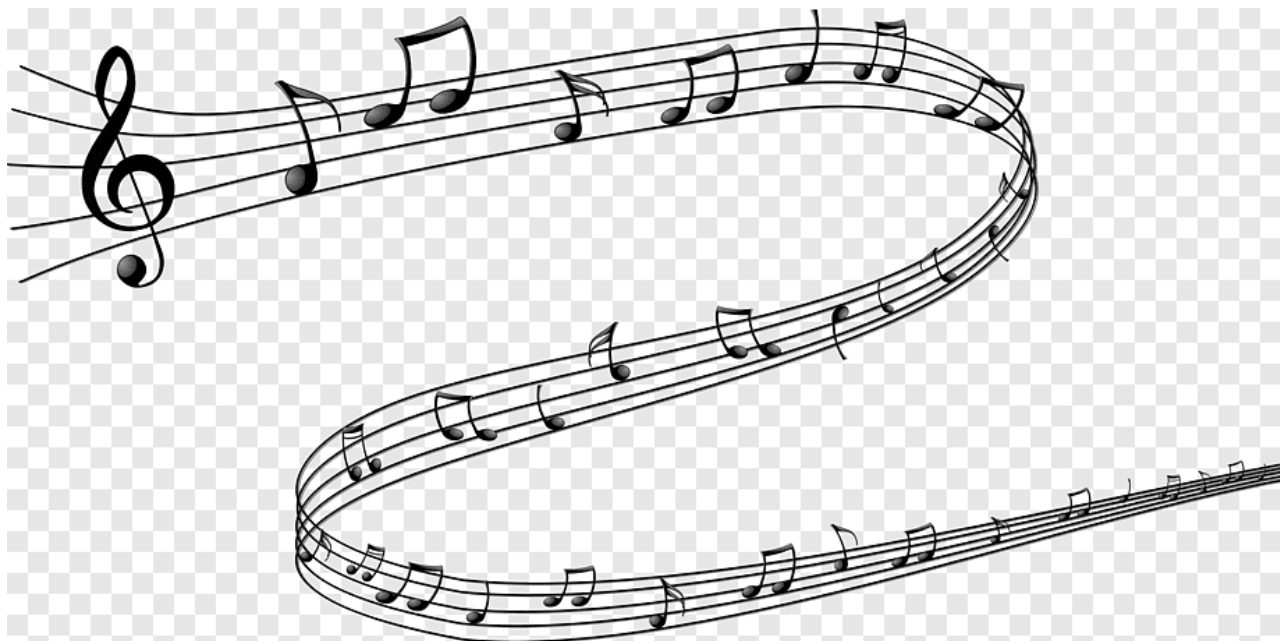
Припремни рад се реализује у другом полугодишту (када се ученици одреде за изборне предмете) по посебном распореду који се сачињава у зависности од одређења ученика. Педагошки колегијум почетком другог полугодишта сачињава анализу одређења ученика, а коначну одлуку доноси Наставничко веће.

Припремна настава остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит. Школа је дужна да организује припрему свих ученика за полагање матурских и завршних испита, односно опште, стручне и уметничке матуре и завршног испита

средњег стручног образовања, у обиму од најмање 5% од укупног годишњег броја часова из предмета из којих се полаже матурски, односно завршни испит, односно општа, стручна и уметничка матура и завршни испит средњег стручног образовања.

Рад је у потпуности прилагођен наведеним циљевима, али и захтевима ученика

За ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, који су укључени у редован систем образовања и васпитања, остварује се додатна подршка у складу са индивидуалним образовним планом.

ПРИЛОГ 3

НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ЗА ОПШТЕОБРАЗОВНЕ ПРЕДМЕТЕ СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

* Табеле обојене наранџастом бојом су са садржајима из најновијих наставних планова и програма, док је у табелама обојеним сивом бојом још увек важећи, а стари, наставни план и програм за ученике који су започели школовање по њему.

САДРЖАЈ ПРИЛОГА 3

ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ЗА СВЕ ОДСЕКЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	144
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ по старом програму	150
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	152
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК по старом програму	156
ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК	158
ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК по старом програму	162
ФИЛОЗОФИЈА	164
ПСИХОЛОГИЈА	167
СОЦИОЛОГИЈА	169
ИСТОРИЈА	172
МАТЕМАТИКА	187
ФИЗИКА	193
ИНФОРМАТИКА	195
РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА	199
ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ / ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ	201
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ по старом програму	207
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	208
ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	218
ВЕРСКА НАСТАВА – КАТОЛИЧКИ ВЈЕРОНАУК	224

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	I–IV разред / СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр.	
Циљ учења предмета	Циљ учења српског језика и књижевности је унапређивање језичке и функционалне писмености; стицање и неговање језичке и књижевне културе; оспособљавање за тумачење и вредновање књижевних дела; афирмисање и прихватање вредности хуманистичког образовања и васпитања ученика; развијање личног, националног и културног идентитета, љубави према матерњем језику, традицији и култури српског народа и других народа и етничких заједница.	
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују. С обзиром на сложеност предмета Српски језик и књижевност и области унутар предмета, неопходно је поступно остваривати све стандарде кроз све четири године средњошколског образовања, али поједини стандарди се могу видети и као конкретније повезани са одређеним исходом.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик има знања из области српског језика и српске и светске књижевности. Влада усменом и писаном комуникацијом: говори и пише поштујући књижевнојезичку норму, уобличава логичан и стилски складан говорени и писани текст, разуме и критички промишља оно што прочита, има развијен речник. Чита, доживљава и тумачи књижевно дело; користи читање да боље разуме себе, друге и свет око себе; прочитао је најважнија књижевна дела из националне и светске културне баштине. Има навику и потребу да развија говорну и читалачку културу, како ради сопственог усавршавања тако и ради очувања и богаћења националне културе.	
Основни ниво	Говори јасно и течно, поштујући књижевнојезичку норму; има културу слушања туђег излагања. Саставља једноставнији говорени или писани текст који је логичан, добро структуриран и стилски складан; користи оба писма (дајући предност ћирилици), влада основним писаним жанровима потребним за школовање и учешће у друштвеном животу. У различите сврхе чита књижевне и неуметничке текстове средње тежине, разуме књижевни и неуметнички текст средње сложености и критички промишља једноставнији књижевни и неуметнички текст. Има основна знања о језику уопште; разликује књижевни српски језик од дијалекта и има потребу да учи, чува и негује књижевни језик. Има основна знања о гласовима, речима и реченицама српског језика и зна да примени одређена граматичка правила у говору и писању. Има развијен речник, у складу са средњим нивоом образовања, а речи употребљава у складу са приликом. Познаје ауторе дела из обавезног школског програма и локализује их у контекст стваралачког опуса и у књижевноисторијски контекст. Наводи основне књижевноисторијске и поетичке одлике стилских епоха, праваца и формација у развоју српске и светске књижевности и повезује их са делима и писцима из обавезне лектире школског програма. Уочава и примерима аргументује основне поетичке, језичке, естетске и структурне особине књижевних дела из обавезне школске лектире. Формира читалачке навике и знања схватајући значај читања за сопствени духовни развој.	
Средњи ниво	Говори пред аудиторијумом о темама из области језика, књижевности и културе; саставља сложенији говорени или писани текст, прецизно износећи идеје; у различите сврхе чита теже књижевне и неуметничке текстове и има изграђен читалачки укус својствен образованом човеку; разуме и критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст. Има шири знања о језику уопште и основна знања о језицима у свету. Зна основне особине дијалеката српског језика и смешта развој књижевног језика код Срба у друштвени, историјски и културни контекст. Има шири знања о гласовима, речима и реченицама српског језика и та знања уме да примени у говору и писању. Има богат речник и види језик као низ могућности које му служе да се прецизно изрази. Тумачи кључне чињенице структуре књижевног текста као и његове тематске, идејне, поетичке, стилске, језичке, композиционе и жанровске особине. Познаје књижевне термине и адекватно их примењује у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом. Самостално уочава и анализира проблеме у књижевном делу и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста. Користи препоручену и ширу, секундарну литературу у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом.	

<i>Напредни ниво</i>	Анализира поетичке, естетске и структурне одлике књижевног текста. Поуздано позиционира књижевни текст у књижевнотеоријски и књижевноисторијски контекст. Примењује одговарајуће поступке тумачења адекватне књижевном делу и њима сагласну терминологију. Користи више метода и гледишта и компаративни приступ да употпуни своје разумевање и критички суд о књижевном делу. Самостално уочава и тумачи проблеме у књижевном делу и своје ставове уме да аргументује на основу примарног текста и литерарно-филолошког контекста. Критички повезује примарни текст са самостално изабраном секундарном литературом. Самостално одабира дела за читање према одређеном критеријуму, даје предлоге за читање и образлаже их. Познаје и примењује начине/стратегије читања усаглашене са типом текста (књижевним и неуметничким) и са жанром књижевног дела. Разуме улогу читања у сопственом развоју, али и у развоју друштва. Има развијену, критичку свест о својим читалачким способностима.
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Српски језик и књижевност садрже стандарде постигнућа за области: Језик, Књижевност и Језичка култура.	
Образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Српски језик и књижевност	
<i>Основни ниво у областима</i>	
1. Језик	СЈК. 1.1.1 - С.Ј.К. 1.1.6.
2. Књижевност	СЈК. 1.2.1 – СЈК. 1.2.9.
3. Језичка култура	СЈК. 1.3.1. – СЈК. 1.3.8.
<i>Средњи ниво у областима</i>	
1. Језик	СЈК. 2.1.1 - С.Ј.К. 2.1.6.
2. Књижевност	СЈК. 2.2.1 – СЈК. 2.2.9.
3. Језичка култура	СЈК. 2.3.1. – СЈК. 2.3.6.
<i>Напредни ниво у областима</i>	
Језик	СЈК. 3.1.1 - С.Ј.К. 3.1.5.
Књижевност	СЈК. 3.2.1 – СЈК. 3.2.9.
Језичка култура	СЈК. 3.3.1. – СЈК. 3.3.7.
Изборни садржаји: Књижевност и музика	Веза књижевности и музике може се обрадити читањем одломака о музици и уметности из романа <i>Прољеће Ивана Галеба</i> Владана Деснице, романа <i>Чајковски</i> Нине Берберове и <i>Неми пијаниста</i> Паоле Каприоло, и у приповеци Џона Апдајка „Музичка школа”, као и Моцартових <i>Писама</i> , чиме се уједно ученици упознају са псеудокњижевним жанром писма. Размишљање о феномену Битлса у књизи <i>Битлси – револуција у глави Јана Макдоналда</i> пружа могућност разумевања другачијег приступа музици и њеном односу са поп културом. Дело Фридриха Ничеа Рођење трагедије из духа музике пружа могућност за сагледавање корелативног односа уметности и мита. Плес као тематска и композициона инспирација у књижевности може се препознати у причи аргентинског писца Хулија Кортасара „Танго повратка”.

I разред			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ЈЕЗИК - Општи појмови о језику. - Историја књижевног језика код Срба. - Дијалекти српског језика екавског и ијекавског изговора. - Фонетика (са фонологијом и морфофонологијом). - Прозодија.	- разуме језик као систем и разликује основне науке о језику; - препозна особине књижевних језика пре реформе Вука Караџића; - разликује књижевни (стандардни) језик од дијалекта; - разликује дијалекте српског језика и екавски и ијекавски изговор; - разликује глас, фонему и графему; - класификује гласове према основним критеријумима; - одреди границу слога у типичним случајевима; - препозна гласовне алтернације и примени нормативна решења у вези с њима; - примени основна правила акценатске норме; - објасни појам и значај књижевности као уметности речи и утврди њене сличности/ разлике у односу на друге уметности и области културе;		
КЊИЖЕВНОСТ - Књижевност као уметност речи. - Читање и проучавање књижевности. - Књижевни родови и врсте. - Књижевност старог века. - Народна књижевност. - Средњовековна књижевност. - Хуманизам и ренесанса.	- тумачи књижевно дело са разумевањем његових жанровских карактеристика и књижевноисторијског контекста, користећи у анализи структурне и стилистичке елементе дела и употребљавајући секундарне изворе; - истражи и објасни стваралачку улогу мита у књижевности; - вреднује одлике античког епа, библијског стила и представе света; - повеже знања из историје и историје уметности старог века (сумерско-вавилонске, хебрејске, хеленске) са књижевним стваралаштвом тог раздобља; - поткрепљује примерима основне одлике народне књижевности (класификација, варијантност, формулативност); - анализира композиционе и стилистичке одлике народне бајке и вреднује поруке у односу на властито читалачко и интермедијално искуство; - препозна одлике средњовековне књижевности и испита њен значај за српску културу; - образложи на примерима важност свеукупног културног заокрета који се догодио у епохи хуманизма и ренесансе; - наведе главне мотиве, тематику и стилске одлике репрезентативних књижевних дела хуманизма и ренесансе и покаже разлике и сличности у односу на античку и средњовековну књижевност/културу; - издвоји мотиве везане за музику у анализи књижевног дела; - објасни улогу музике у тематском или формалном уобличавању књижевног дела;	Данило Киш <i>Рани јади,</i> Софокле: <i>Антигона,</i> <i>Еп о</i> <i>Гилгамешу,</i> Шекспир: <i>Ромео и</i> <i>Јулија</i>	Књижевност и музика Веза књижевности и музике може се обрадити читањем одломака о музици и уметности из романа <i>Чајковски</i> Нине Берберове и <i>Неми пијаниста</i> Паоле Каприоло, и у приповеци Џона Апдајка „Музичка школа“, као и Моцартових <i>Писама</i> , чиме се уједно ученици упознају са псеудокњижевним жанром писма. Размишљање о феномену Битлса у књизи <i>Битлси – револуција у глави</i> Јана Макдоналда.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА - Правопис. - Усмено и писано изражавање.	- примени одговарајућа правописна правила; - правилно распореди грађу при писању састава; - препозна некњижевни акценат и облик речи у свакодневной комуникацији и у говору јунака у драмским уметничким формама, а потом га исправља у сопственом говору; - чита с разумевањем књижевне и остале типове текстова.		

II разред			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ЈЕЗИК - Историја српског књижевног језика. - Функционални стилови српског књижевног језика. - Морфологија у ужем смислу.	- објасни развојне карактеристике српског књижевног језика од реформе Вука Караџића до данас; - објасни разлику између етимолошког и фонолошког правописа; - напише текст, примењујући форме и обележја публицистичког и административног стила; - објасни појам морфеме и разликује граматичку од творбене анализе речи (творбену основу и наставак и граматичку основу и наставак); - примени системска знања о врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама;		
КЊИЖЕВНОСТ - Барок у европској књижевности и барокне тенденције у српској књижевности. - Просветитељство и класицизам у српској књижевности. - Романтизам у европској и српској књижевности. - Реализам у европској и српској књижевности.	- наведе и објасни друштвено-историјске околности које су утицале на појаву барока у српској култури; - упоређи стилска средства барока са уметничким средствима претходних епоха (праваца); - одреди друштвени и културолошки значај просветитељских идеја, посебно у српској култури; - објасни утицај романтизма на формирање националног идентитета; - састави табелу са најзначајнијим представницима романтизма, њиховим делима и одликама; - упоређи стилске карактеристике европског и српског романтизма; - утврди разлике у приступу стварности романтизма и реализма; - упоређи и примерима илустрира књижевне одлике дела која припадају реализму; - дискутује о повезаности музике и књижевности у романтизму и реализму; - протумачи и вреднује посебности књижевних јунака и јунакиња реализма (проблем рода, идентитета, класне раслојености); - анализира и упоређи издвојене проблеме у књижевним делима која припадају различитим епохама; - образложи на примерима важност свеукупног културног заокрета који се догодио у епохи хуманизма и ренесансе; - наведе главне мотиве, тематику и стилске одлике репрезентативних књижевних дела хуманизма и ренесансе и покаже разлике и сличности у односу на античку и средњовековну књижевност/ културу; - издвоји мотиве везане за музику у анализи књижевног дела; - објасни улогу музике у тематском или формалном уобличавању књижевног дела;	П. П. Његош: <i>Горски вијенац</i> , А. С. Пушкин: <i>Евгеније Оњегин</i> , О. Балзак: <i>Чича Горио</i> , Л. Н. Толстој: <i>Ана Карењина</i>	Приликом обраде Толстојевог стваралаштва ученици могу читати и његове приповетке – „Кројцерову сонату“ (која је инспирисана Бетовеновом 9. сонатом за виолину и клавир и у којој је музика доминантна тема).
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис. Усмено и писано изражавање.	- примени правописна решења у вези са писањем скраћеница; - примени основна типографско-правописна решења у вези са куцаним текстом (размак и штампарски типови слога); - учествује у јавним разговорима са више учесника (на теме из области језика и књижевности); - обликује свој говор према ситуацији и примени књижевнојезичку норму; - састави сложенији текст, користећи се описом и приповедањем.		

III разред			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ЈЕЗИК • Творба речи. • Лексикологија. • Синтакса. • Стилистика. • Функционални стилови српског књижевног језика.	– препозна најважније типове творбе у српском језику – извођење, слагање, комбиновању творбу и претварање; – разликује значењске односе међу речима; – препозна лексичке механизме – метафору и метонимију; – разликује типове лексике с обзиром на порекло (народне речи, црквенословенске речи и позајмљенице) и сферу употребе (историзми, архаизми, неологизми, термини); – разликује некњижевну лексику од књижевне; – препозна и правилно користи устаљене изразе (фразеологизме); – разликује синтаксичке јединице и познаје све типове реченичних чланова; – препозна особине разговорног стила, посебно оне које га разликују од осталих стилова;		
КЊИЖЕВНОСТ • Модерна у европској и српској књижевности. • Међуратна и ратна књижевност.	– систематизује усвојена знања о књижевности, процењује сопствену успешност, идентификује тешкоће и, уколико их има, утврђује план за њихово превазилажење; – наведе и објасни друштвено-историјске околности које су довеле до појаве симболизма и естетике ларпурлартизма; – упоређи српску књижевност модерне са европском и одреди њене специфичности; – наведе примере декаденције у касној фази српске модерне; – повеже појаве у књижевности са друштвено-историјским околностима; – образложи утицај друштва на појаву ангажоване књижевности; – објасни везу између цеза као музике која одређује епоху и књижевних дела инспирисаних том музиком; – повеже формалне одлике књижевног дела (форма, тип приповедања, стилска средства) и његово значење;	Б. Станковић: <i>Нечиста крв</i> , И. Андрић: <i>На Дрини ћуприја</i> , А. П. Чехов: <i>Ујка Вања</i>	Током обраде стваралаштва Томаса Мана предвиђеног програмом, ученици могу читати и одломке из његовог романа <i>Доктор Фасутус</i> у којем је обрађена тема музике, компоновања, генијалности у музичком стваралаштву (продаја душе ђаволу).
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА • Правопис. • Усмено и писано изражавање.	– правилно пише цртицу у полусложеницама када су у једном реду и када се деле на крају реда; – примењује основна правила транскрипције имена из страних језика; – говори јавно и пред већим аудиторијумом о темама из језика, књижевности и културе; – саслуша туђе мишљење и узме га у обзир приликом своје аргументације; – активно учествује у јавној дебати – припреми се за дебату, аргументовано излаже и изведе закључке; – напише састав на тему из језика и књижевности, уважавајући начела правописа и језичке норме.		

IV разред – 99 часова			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ЈЕЗИК - Синтакса. - Стилистика. - Општа лингвистика.	- разликује основна значења и функције падежа; - разликује све типове независних предикатских реченица и препозна специјалне независне реченице; - разликује напоредне односе међу речима, синтагмама и реченицама; - препозна различите врсте зависних реченица; - правилно употреби и препозна значења личних глаголских облика; - препозна у тексту и наведе особине књижевноуметничког и научног стила; - процени поузданост података које преузима са интернета при писању текста научним стилем; - покаже основна општелингвистичка знања о еволуцији језика и сродности између неких језика;		
КЊИЖЕВНОСТ Послератна и савремена књижевност.	- утврди тематске, идејне, језичке, композиционе и жанровске особине књижевног текста; - протумачи књижевни текст стављајући га у одговарајући културноисторијски контекст; - користи књижевнотеоријске термине у тумачењу књижевног дела; - постави проблемско питање у вези са књижевноуметничким делом, износи суд о њему и аргументује свој суд; - повеже одређене теорије (егзистенцијализам, теорија рецепције/отовореног дела) са књижевноуметничким текстом; - препозна интертекстуалност; - самостално бира књижевна дела изван програма ослањајући се на стечена знања и усвојене вредности; - повеже историјске, религијске, политичке теме у делима која обрађује са изградњом или преиспитивањем националног идентитета у њима; - расправља о елементима родне осетљивости у делима која обрађује; - објасни везу између друштвених кретања у другој половини 20. века, стварања нових музичких праваца и њиховог одраза у књижевности;	Ф. М. Достојевски: <i>Злочин и казна</i> , И. Андрић: <i>Проклета авлија</i> , А. Ками: <i>Странац</i>	Спој музике и књижевности може се пратити и читањем поезије музичара Боба Дилана у књизи <i>Песме</i> . О Бобу Дилану и Леонарду Коену ученици могу читати у књизи Ричарда Баучера <i>Дилан и Коен</i> .
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА - Правопис. - Усмено и писано изражавање.	- правилно користи знаке интерпункције (тачку, запету, тачку са запетом, упитник, узвичник, две тачке, три тачке, црту, заграду, наводнике); - говори јавно и пред већим аудиторijумом о темама из језика, књижевности и културе; - напише састав на тему из језика и књижевности, уважавајући начела правописа и језичке норме.		

Образовни профил:	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Разред	IV	
Предмет:	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	
Просветни гласник:	Број 117 од 2013. године	
Циљеви наставе предмета:	Стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју српског језика и књижевности, језичкој култури изражавања неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе стечена знања на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље. Подстицање корелације са осталим преметима.	
Годишњи фонд часова:	99	Недељни фонд часова: 3

Начин остваривања програма предмета Програм предмета реализује се кроз групну наставу, путем теоријских предавања. Настава се одвија у учионици која подржава овакав облик наставе. Наставна грађа систематизована је по целинама које су у блиској вези, у циљу стицања што бољег образовања ученика као и повезивања овог предмета са осталим стручним предметима (музички облици, хармонија, контрапункт) као и шире. Свака већа јединица из градива мора бити пропраћена визуелним упутствима (читанка, лектира, табла), после којих иде низ различитих провера стеченог и усвојеног знања. Неопходно је ученике ангажовати приликом учења и обраде градива како би самосталним путем повезивали предмет са другим предметима и уочавали значај и сличности. Овим предметом потребно је развити љубав према српском језику и књижевности, као и култури изражавања.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма	Активност ученика	Корелација	Стандарди
КЊИЖЕВНОСТ: Проучавање књижевног дела (Смисао и задаци проучавања књижевности. Стварање књижевно-уметничког дела, слојевита структура дела.) Савремена књижевност (Опште одлике епохе, Д. Максимовић, В. Попа, Б. Миљковић, В. Парун, Б. Топић, С. Бекет, Д. Ковачевић).	Ученик разуме смисао проучавања књижевности, повезује и употребљава научену терминологију Ученик уочава разлику међу књижевним епохама, успешно их препознаје Ученик успешно анализира лектире и дела предвиђена планом и програмом и са разумевањем препознаје којој епохи припадају	Облици рада: рад у паровима, фронтални, групни, индивидуални Методе рада: рад на тексту, предавање, објашњавање, разговор, рад са учбеником.	Ученик активно слуша с разумевањем, повезује. Ученик учествује у групном раду, дискутује, пита, посматра, размењује сазнања са партнером у клупи, истражује и сам долази до нових сазнања, проналази који начин у раду њему лично највише одговара.	Корелација са: Психологијом, филозофијом, географијом, историјом, музичком културом	<i>Основни ниво:</i> Редовно чита књ. дела из обавезног школског програма, зна значајне представнике и дела из светске и српске књижевности. Укратко описује своја осећања и доживљај дела. Издвојене проблеме анализира у основним слојевима значења. Развија своје читалачке способности. <i>Средњи ниво:</i> Тумачи књижевна дела која су предвиђена планом и програмом. Самостално уочава и анализира значење и стилске аспекте књ. дела и уме да аргументује своје ставове. Има изграђене читалачке навике и читалачки укус својствен културном и образованом човеку.

Лектире: <i>Хамлет, Странац, Проклета авлија, Енциклопедија мртвих, Корени, Дрвни и смрт, Хазарски речник, Злочин и казна</i>	Рад на: – подстицању корелације са осталим предметима; – примењивању наученог у пракси.			Посебно истицање и преплитање са свим наставним јединицама традиције коју школа има и човека чије име носи.	<i>Напредни ниво:</i> Користи више метода и гледишта и компаративни приступ да употпуни своје разумевање и критички суд о књиж. делу. Повезује примарни текст са самостално изабраном секундарном литературом. Има критичку свест о својим читалачким способностима.
ЈЕЗИК: Синтакса (Зависне и независне реченице, Глаголски вид, Глаголски начини и глаголска времена, Напоредне конструкције).	Ученик усваја и разуме опште појмове о језику, науке која се бави језиком, а посебно реченичном структуром Ученик уочава и примењује знања из правописа српског језика Рад на: примењивању наученог у пракси. подстицању корелације са осталим предметима;	Облици рада: рад у паровима, фронтални, групни, индивидуални Методе рада: рад на тексту, предавање, објашњавање, разговор, рад са уџбеником.	Ученик активно слуша с разумевањем, повезује. Ученик учествује у групном раду, дискутује, пита, посматра, размењује сазнања са партнером у клупи, истражује и сам долази до нових сазнања, проналази који начин у раду њему лично највише одговара.	Корелација са предметима: Енглески језик, Италијански језик, историја	<i>Основни ниво:</i> Има основно знања о језику уопште, поштује свој и друге језике. Разликује књиж. језик од дијалекта. Разликује правилан од неправилног изговора гласа. Познаје врсте и подврсте речи. Правилно склапа реченицу, разликује синтак. јединице. <i>Средњи ниво:</i> Има шире знање о језику уопште, има основна знања о писму уопште као и о правопису. Зна осн. особине дијалеката. Познаје говорне органе и начин на који се гласови производе. Има шири знања о врстама и подврстама речи, користи се свим синтаксичким могућностима ср. језика. Има богат и разнолик лексички фонд. <i>Напредни ниво:</i> Разуме да постоји тесна веза између језика и мишљења, јасан му је појам текст. кохезије. Зна да акцентује једност. примере. Има детаљније знање о морфологији и творби речи. Има детаљније знање о употреби падежа и глаголских облика. Има основна знања о речницима и структури речничког чланка.
КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА Усмено изражавање Писмено изражавање	– Ученик разуме и правилно се изражава усменим и писаним путем – Ученик уочава и примењује стечена знања из области језика и књижевности	Облици рада: Вербално-дијалошки метод Методе рада: Разговор, практичан метод	Вербалним и практичним изражавањем ученик континуирано ради на проширењу својих сазнања, формира свој књижевни стил.	Корелација са предметима: Психологијом, филозофијом, географијом, историјом, музичком културом	<i>Основни ниво:</i> Говори разговетно, поштујући правила књижевног језика. Говорећи и пишући о некој теми јасно структурира казивање и повезује његове делове на одгов. начин. Користи оба писма дајући предност ћирилици, примењује основна правописна правила. <i>Средњи ниво:</i> Говори у званичним ситуацијама, јавно и пред већим аудиторijумом о темама из области језика и књижевности и културе. Саставља слож. говорени и писани текст, користећи се описом, припов. и излагањем. Примењује сложене стратегије читања. <i>Напредни ниво:</i> Дискутује о слож. темама из језика, књижев. и културе. Излаже и пише о темама из области језика, књижев. и културе, има развијене ораторске способности. Продубљено критички промишља сложенији текст. Процењује стилске поступке у књижевном и неуметничком тексту. Изграђује свест о себи као читаоцу.

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	I–IV разред / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења страног језика је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркултурално разумевање и професионални развој.	
Годишњи фонд часова	70 за 1, 2. и 3. разред, 66 за 4. разред	Недељни фонд часова: 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују. С обзиром на сложеност предмета Страни језик и области унутар предмета, неопходно је поступно остваривати све стандарде кроз све четири године средњошколског образовања, али поједини стандарди се могу видети и као конкретније повезани са одређеним исходом.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик влада језичким вештинама и знањима која му омогућавају да на страном језику разуме текстове које слуша или чита у приватном, јавном, образовном или професионалном контексту; комуницира писмено или усмено у формалним и неформалним ситуацијама. Посредујући у усменој или писаној комуникацији, ученик преноси поруке са страног на матерњи (први) језик и обрнуто. Владање страним језиком ученику омогућава стицање знања из различитих области која примењује у свакодневном животу, образовању и раду. Учењем страног језика ученик развија креативност, критичко мишљење, вештине комуникације, самосталност и сарадњу, уважавање различитости култура и културу дијалога.	
Основни ниво	Ученик користи страни језик у мери која му помаже да разуме садржај усмене поруке и кратке једноставне информације у вези са личним интересовањем и познатим областима и активностима. Учествоје у уобичајеном, свакодневном разговору, чита и проналази жељену информацију у текстовима са темом од непосредног личног интереса. Пише о различитим аспектима из непосредног окружења и ради сопствених потреба.	
Средњи ниво	Ученик користи страни језик да разуме суштину текста или да учествује у разговору или дискусији (нпр. школа, забава, спорт); сналази се у не/предвидивим ситуацијама када му је неопходно да користи страни језик и/или да у кратком усменом излагању оствари свој интерес. Пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања.	
Напредни ниво	Ученик користи страни језик да активно учествује у усменој комуникацији; да прати дужа и сложенија излагања или дискусије о конкретним или апстрактним темама из познатих општих или стручних тематских области, као и да објашњава своје ставове и/или образлаже различите предлоге. Чита и пише текстове о широком спектру тема у складу са општим и властитим интересовањима.	
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Енглески језик садрже стандарде постигнућа за области: језичке вештине, слушање, читање, говор, писање, знање о језику.		
Образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Енглески језик		
Основни ниво у областима		
1. Слушање	СТ. 1.1.1 - С.Т. 1.1.4.	
2. Читање	СТ. 1.2.1 – СТ. 1.2.5.	
3. Говор	СТ. 1.3.1. – С.ЈК. 1.3.7.	

4. Писање	СТ 1.4.1. – СТ 1.4.5.
5. Знање о језику	СТ 1.5.1. – СТ 1.5.6.
<i>Средњи ниво у областима</i>	
1. Слушање	СТ. 2.1.1 - С.Т. 2.1.4.
2. Читање	СТ. 2.2.1 – СТ. 2.2.6.
3. Говор	СТ. 2.3.1. – СТ. 2.3.7.
4. Писање	СТ 2.4.1. – СТ 2.4.5.
5. Знање о језику	СТ 2.5.1. – СТ 2.5.5.
<i>Напредни ниво у областима</i>	
1. Слушање	СТ. 3.1.1 - С.Т. 3.1.3.
2. Читање	СТ. 3.2.1 – СТ. 3.2.6.
3. Говор	СТ. 3.3.1. – СТ. 3.3.5.
4. Писање	СТ 3.4.1 – СТ 3.4.5.
5. Знање о језику	СТ 3.5.1. – СТ 3.5.5.
Изборни садржаји: Енглески језик	Први разред – најмање 5% од укупног годишњег фонда часова Основне поделе у музици; класична и забавна музика; основне поделе у оквиру класичне музике; Основне ознаке динамике и темпа с освртом на значења; Музички инструменти.
Изборни садржаји: Енглески језик	Други разред – најмање 10 % од укупног годишњег фонда часова Понављање и проширивање знања везаних за ознаке динамике и темпа с освртом на значења; Музички инструменти – општа подела; Биографије познатих композитора и извођача.
Изборни садржаји: Енглески језик	Трећи разред – најмање 15 % од укупног годишњег фонда часова Анегдоте и краће биографије познатих композитора и извођача; Музички инструменти – систематизација; Пропозиције такмичења и фестивала – актуелне пропозиције преузете са Интернета; упознавање ученика са административним стилем.
Изборни садржаји: Енглески језик	Четврти разред – најмање 15 % од укупног годишњег фонда часова Пропозиције такмичења и фестивала – актуелне пропозиције преузете са Интернета; упознавање ученика са административним стилем; Анегдоте и биографије познатих композитора и извођача; Израда портфолија.

Начин остваривања програма предмета Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
СЛУШАЊЕ разумевање говора; комуникативна ситуација; монолошко и дијалошко излагање; стандардни језик; изговор; информативни прилози; размена информација; култура и уметност; ИКТ;	- разуме и извршава упутства и налоге за различите активности у образовном контексту и у свакодневним (приватним и јавним) комуникативним ситуацијама; - разуме општи садржај и најважније појединости краћих монолошких и дијалошких излагања о познатим и узрасно примереним темама, у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор уз одговарајући број понављања или успоренији темпо говора; - разуме општи смисао информативних прилога (на интернету, радију, телевизији) о познатим или блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор уз одговарајући број понављања; - разуме основне елементе садржаја (актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог...) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама (исечци аудио-књига дијалошког карактера, радио-драма и других радијских снимака, краћих филмова и серија; видео спотови, прилози са јутјуба итд), у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме; - разуме суштину размене информација саговорника који разговарају о блиским и познатим темама, уз евентуална понављања и појашњавања; - разуме основне (суштинске) аргументе, жеље, потребе и мишљења саговорника, уколико су изнета једноставним језичким средствима, умереним темпом говора и уз евентуалну невербалну, паравербалну или визуелну подршку; - разуме најопштији садржај излагања у којима се на узрасно примерен начин тематизују опште друштвена питања; - разуме општи смисао и одређене препознатљиве појединости текстова класичне и савремене музике различитих жанрова;	<i>Focus 2</i> Pearson Longman, Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshow, Bartosz Michalowsky <i>Focus 3</i> Pearson Longman, Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshow, Bartosz Michalowsky	Српски језик - култура изражавања - читање са разумевањем општег значења и детаља - елементи приповедања Психологија - асертивно изражавање Стручни предмети - музика са текстом Информатика - медији - употреба различитих ИКТ вештина
ЧИТАЊЕ разумевање прочитаног текста; врсте текстова издвајање поруке и суштинских информација; препознавање основне аргументације; непознате речи; ИКТ	- разуме краће текстове о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, као и о темама културног, наставног и образовног контекста; - разуме општи садржај и допунске информације из обавештења или упозорења на јавним местима; - разуме једноставније описе догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке коју добија (имејлови, поруке, писма); - проналази и издваја релевантне информације из обавештења или проспеката и рекламних материјала; - разуме основну нит аргументације, чак и уколико не разуме све детаље текста; - разуме краће текстове на блиске, познате и обрађиване друштвене теме, препознаје најважније ауторове ставове и закључке; - разуме једноставне књижевне текстове различитих жанрова (поезија, проза, драма) у којима се појављују учесталије метафоре; - открива значење непознатих речи у писаном тексту на основу познатог контекста и језичког предзнања;		

ГОВОР усмено изражавање; неформални разговор; формална дискусија; функционална сарадња; интервјуисање; интонација; дијалог;	• усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; • користи релативно спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учионици са наставником и са осталим ученицима и ученицама; • описује особе, радњу, место, доживљај или актуелна дешавања у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке и ванјезичке елементе; • саопштава и интерпретира најважније информације садржаја писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; • саопштава и интерпретира најважније информације садржаја кратких емисија, видео записа на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; износи своје мишљење, • изражава и образлаже ставове и реагује на мишљење и ставове других (допадање/недопадање итд.), користећи познате и једноставне језичке елементе; • започиње и учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама; • представља укратко резултате самосталног истраживања на одређену тему; • интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве; користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;		
ПИСАЊЕ писмено изражавање врсте текста; описивање; стандардне формуле писаног изражавања; лексика и комуникативне функције; ИКТ;	• попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену; • пише белешке, поруке (имејлове, СМС поруке и сл.) да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања; • пише текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикана, детаљних упутстава; • резимира прочитани/преслушани текст о блиским, познатим и обрађиваним друштвеним темама користећи једноставна језичка средства; • пише о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања; • описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности користећи фреквентне речи и изразе; • пише о властитом искуству описујући своје утиске и осећања, изnoseћи мишљења, планове и очекивања, једноставним језичким средствима;		
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА интеркултурност; правила понашања; стереотипи; стилови у комуникацији на страном језику; ИКТ;	• препознаје и наводи најзначајније личности и догађаје културе земље/ земаља чији језик учи и разуме њихову улогу у светским оквирима; • познаје правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земље/ земаља чији језик учи; • препознаје најчешће стереотипе у вези са културом своје земље и земаља чији језик учи; • разликује основне облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи (у односу на категорије времена, простора и покрета у комуникацији, као нпр. тачност, лични простор, мимика и сл); • препознаје и користи најфреквентније регистре и стилове у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације; • истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања; • користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/земаља чији језик учи; • користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже).		

МЕДИЈАЦИЈА преношење поруке са матерњег на страни језик / са страног на матерњи; стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик / са страног на матерњи;	• преноси суштину и најважније појединости поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, једноставнија објашњења и обавештења, писмено и усмено; • у писаном облику резимира на структурисан начин садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције; • у усменом облику преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га исказаним или претпостављеним потребама саговорника; • користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.;		

Образовни профил:	Заједнички предмети за све одсеке у школи
Разред:	Четврти
Предмет:	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Просветни гласник:	бр. 4. из 1996. године
Циљеви наставе предмета:	Упознавање карактеристика система језика и језичких структура и усвајање вокабулара, укључујући и терминологију значајну за дати образовни профил; разумевање саговорника и усмених излагања о темама из свакодневног живота; оспособљавање ученика за давање информација о себи, нашој земљи, култури; оспособљавање за извршавање радних задатака у струци
Годишњи фонд часова:	64
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета Настава је групна и реализује се у учионици уз примену додатних средстава (речника, касетофона, ЦД плејера)

Садржај/ ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација	Стандарди
Учење, спорт и забава	Ученик се упознаје са различитим врстама зависних реченица и оспособљен је да их примени у свакодневном говору у вези са темом	Рад у групи или у паровима; фронтални облик рада; дијалогски метод рада	Ученик активно приступа при излагању новог градива тако што га повезује са претходно стеченим знањем и практично га примењује	Српски језик, италијански језик, физичко васпитање	<i>Основни ниво:</i> Ученик препознаје садржај писмене или усмене поруке из свакодневног говора. <i>Средњи ниво:</i> Ученик разуме суштину текста и користи научено у свакодневном говору. <i>Напредни ниво:</i> Ученик активно учествује у комуникацији и користи се сложенијим реченицама како би тачно изразио своје ставове

Породица, друштво и рад	Ученик проширује знања о употреби чланова, упознаје се са различитим врстама именица, функцијама и значењима заменица и разним облицима придева у вези са темом	Рад у групи или у паровима; фронтални облик рада; дијалогски метод рада	Ученик активно приступа при излагању новог градива, повезује ново градиво са претходно усвојеним и практично примењује новостечено знање	Српски језик, италијански језик, социологија	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме основне речи везане за лична интересовања и свакодневни говор. <i>Средњи ниво:</i> Ученик стиче основни вокабулар потребан за свакодневни говор. <i>Напредни ниво:</i> Ученик усваја вокабулар потребан за свакодневни говор у ком активно учествује и оспособљен је да изражава своје мишљење о одређеним темама.
Заштита човекове околине	Оспособљавање ученика да правилно користе одређене глаголске начине и времена и да их правилно употребљавају уз одређене прилоге и предлоге у вези са темом	Рад у групи или у паровима; фронтални облик рада; дијалогски метод рада	Ученик активно приступа при излагању новог градива тако што га повезује са претходно стеченим знањем и практично га примењује	Српски језик, италијански језик, биологија	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме садржај усмене или писмене поруке. <i>Средњи ниво:</i> Ученик користи научено како би учествовао у дискусијама и описивао своје утиске, планове, очекивања итд. <i>Напредни ниво:</i> Ученик активно учествује у комуникацији где правилно примењује научено, дискутује о конкретним или апстрактним темама из познатих или стручних тематских области
Лексикологија	Упознавање ученика са основним суфиксима за грађење речи	Рад на тексту	Ученик активно учествује у раду и практично примењује научене речи и изразе	Српски језик; енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме садржај усмене и писмене поруке. <i>Средњи ниво:</i> Ученик разуме суштину текста. <i>Напредни ниво:</i> Ученик користи научене речи и фразе у писменој и усменој комуникацији
Лексикографија	Ученик је оспособљен за употребу двојезичних речник, као и стручних речника; ученик је оспособљен за анализу стручних текстова и слично.	Рад на тексту	Ученик активно учествује у раду и повезује све до тада научене области, предлаже текстове за анализу	Српски језик; енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме садржај усмене и писмене поруке. <i>Средњи ниво:</i> Ученик разуме суштину текста. <i>Напредни ниво:</i> Ученик активно учествује у усменој комуникацији, прати дужа и сложенија излагања или дискусије из општих или стручних тематских области.

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	I–IV разред / ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења <i>страног језика</i> је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркултурално разумевање и професионални развој.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и система-тизују.С обзиром на сложеност предмета Страни језик и области унутар предмета, неопходно је поступно остваривати све стандарде кроз све четири године средњошколског образовања, али поједини стандарди се могу видети и као конкретније повезани са одређеним исходом.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик влада језичким вештинама и знањима која му омогућавају да на страном језику разуме текстове које слуша или чита у приватном, јавном, образовном или професионалном контексту; комуницира писмено или усмено у формалним и неформалним ситуацијама. Посредујући у усменој или писаној комуникацији, ученик преноси поруке са страног на матерњи (први) језик и обрнуто. Владање страним језиком ученику омогућава стицање знања из различитих области која примењује у свакодневном животу, образовању и раду. Учењем страног језика ученик развија креативност, критичко мишљење, вештине комуникације, самосталност и сарадњу, уважавање различитости култура и културу дијалога.	
Основни ниво	Ученик користи страни језик у мери која му помаже да разуме садржај усмене поруке и кратке једноставне информације у вези са личним интересовањем и познатим областима и активностима. Учествоје у уобичајеном, свакодневном разговору, чита и проналази жељену информацију у текстовима са темом од непосредног личног интереса. Пише о различитим аспектима из непосредног окружења и ради сопствених потреба.	
Средњи ниво	Ученик користи страни језик да разуме суштину текста или да учествује у разговору или дискусији (нпр. школа, забава, спорт); сналази се у не/предвидивим ситуацијама када му је неопходно да користи страни језик и/или да у кратком усменом излагању оствари свој интерес. Пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања.	
Напредни ниво	Ученик користи страни језик да активно учествује у усменој комуникацији; да прати дужа и сложенија излагања или дискусије о конкретним или апстрактним темама из познатих општих или стручних тематских области, као и да објашњава своје ставове и/или образлаже различите предлоге. Чита и пише текстове о широком спектру тема у складу са општим и властитим интересовањима.	
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Италијански језик садрже стандарде постигнућа за области: језичке вештине слушање, читање, говор, писање, знање о језику.		
Основни ниво у областима	образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Италијански језик	
1. Слушање	СТ. 1.1.1 – С.Т. 1.1.4.	
2. Читање	СТ. 1.2.1 – С.Т. 1.2.5.	
3. Говор	СТ. 1.3.1. – С.Т. 1.3.7.	
4. Писање	СТ 1.4.1. – С.Т 1.4.5.	
5. Знање о језику	СТ 1.5.1. – С.Т 1.5.6.	

<i>Средњи ниво у областима</i>	
1. Слушање	СТ. 2.1.1 - С.Т. 2.1.4.
2. Читање	СТ. 2.2.1 – СТ. 2.2.6.
3. Говор	СТ. 2.3.1. – СТ. 2.3.7.
4. Писање	СТ 2.4.1. – СТ 2.4.5.
5. Знање о језику	СТ 2.5.1. – СТ 2.5.5.
<i>Напредни ниво у областима</i>	
1. Слушање	СТ. 3.1.1 - С.Т. 3.1.3.
2. Читање	СТ. 3.2.1 – СТ. 3.2.6.
3. Говор	СТ. 3.3.1. – СТ. 3.3.5.
4. Писање	СТ 3.4.1 – СТ 3.4.5.
5. Знање о језику	СТ 3.5.1. – СТ 3.5.5.
Изборни садржаји: Италијански за соло певаче Први разред – најмање 5% од укупног годишњег фонда часова	- Основне поделе у музици; класична и забавна музика; основне поделе у оквиру класичне музике; - Основне ознаке динамике и темпа с освртом на значења; - Музички инструменти. - Додатно за ученике који уче италијански језик Соло - певачи: музички облици; врсте гласова; дијатонски тоналитети; основне ознаке динамике и темпа с освртом на значења истих одредница у свакодневном италијанском; писање испитног програма; превођење старих мајстора и арија које ученици певају на италијанском језику.
Други разред – најмање 10 %од укупног годишњег фонда часова	- Понављање и проширивање знања везаних за ознаке динамике и темпа с освртом на значења; - Музички инструменти - општа подела; - Биографије познатих композитора и извођача. - Додатно за ученике који уче италијански језик Соло - певачи: превођење старих мајстора и арија које ученици певају на италијанском језику; понављање и проширивање знања везаних за ознаке динамике и темпа с освртом на значења истих одредница у италијанском.
Трећи разред – најмање 15 % од укупног годишњег фонда часова	- Анегдоте и краће биографије познатих композитора и извођача; - Музички инструменти – систематизација; - Пропозиције такмичења и фестивала – актуелне пропозиције преузете са Интернета; упознавање ученика са административним стилем. - Додатно за ученике који уче италијански језик Соло - певачи: превођење старих мајстора и арија које ученици певају на италијанском језику.
Четврти разред – најмање 15 % од укупног годишњег фонда часова	- Пропозиције такмичења и фестивала – актуелне пропозиције преузете са Интернета; упознавање ученика са административним стилем; - Анегдоте и биографије познатих композитора и извођача; - Израда портфолија. - Додатно за ученике који уче италијански језик Соло певачи: превођење старих мајстора и арија које ученици певају на италијанском језику.

Начин остваривања програма предмета:

Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
СЛУШАЊЕ - разумевање говора; - комуникативна ситуација; - монолошко и дијалошко излагање; - стандардни језик; - изговор; - информативни прилози; - размена информација; - култура и уметност; - ИКТ;	- разуме и извршава упутства и налоге за различите активности у образовном контексту и у свакодневним (приватним и јавним) комуникативним ситуацијама; - разуме општи садржај и најважније појединости краћих монолошких и дијалошких излагања о познатим и узрасно примереним темама, у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор уз одговарајући број понављања или успоренији темпо говора; - разуме општи смисао информативних прилога (на интернету, радију, телевизији) о познатим или блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор уз одговарајући број понављања; - разуме основне елементе садржаја (актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог...) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама (исечци аудио-књига дијалошког карактера, радио-драма и других радијских снимака, краћих филмова и серија; видео спотови, прилози са јутјуба итд), у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме; повнављања и појашњавања; - разуме основне (суштинске) аргументе, жеље, потребе и мишљења саговорника, уколико су изнета једноставним језичким средствима, умереним темпом говора и уз евентуалну невербалну, паравербалну или визуелну подршку; - разуме најопштији садржај излагања у којима се на узрасно примерен начин тематизују опште друштвена питања; - разуме општи смисао и одређене препознатљиве појединости текстова класичне и савремене музике различитих жанрова;		Соло - певачи: превођење старих мајстора и арија које ученици певају на италијанском језику; понављање и проширивање знања везаних за ознаке динамике и темпа с освртом на значења истих одредница у италијанском.
ЧИТАЊЕ - разумевање прочитаног текста; - врсте текстова - издвајање поруке и суштинских информација; - препознавање основне аргументације; непознате речи; - ИКТ	- разуме краће текстове о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, као и о темама културног, наставног и образовног контекста; - разуме општи садржај и допунске информације из обавештења или упозорења на јавним местима; - разуме једноставније описе догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке коју добија (имејлови, поруке, писма); - проналази и издваја релевантне информације из обавештења или проспеката и рекламних материјала; - разуме основну нит аргументације, чак и уколико не разуме све детаље текста; - разуме краће текстове на блиске, познате и обрађиване друштвене теме, препознаје најважније ауторове ставове и закључке; - разуме једноставне књижевне текстове различитих жанрова (поезија, проза, драма) у којима се појављују учесталије метафоре; - открива значење непознатих речи у писаном тексту на основу познатог контекста и језичког предзнања;	<i>Espresso 1</i> Luciana Ziglio, Giovanna Rizzo Alma edizioni <i>Espresso 2</i> Maria Bali Giovanna Rizzo Alma edizioni	.

ГОВОР - услено изражавање; - неформални разговор; - формална дискусија; - функционална сарадња; - интервјуисање; - интонација; - дијалог;	- усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; - користи релативно спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учioniци са наставником и са осталим ученицима и ученицама; - описује особе, радњу, место, доживљај или актуелна дешавања у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке и вањезичке елементе; - саопштава и интерпретира најважније информације садржаја писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; - саопштава и интерпретира најважније информације садржаја кратких емисија, видео записа на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; - износи своје мишљење, изражава и образлаже ставове и реагује на мишљење и ставове других (допадање/недопадање итд.), користећи познате и једноставне језичке елементе; - започиње и учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама; - представља укратко резултате самосталног истраживања на одређену тему; - интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве; - користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;		
ПИСАЊЕ - писмено изражавање - врсте текста; - описивање; - стандардне формуле писаног изражавања; - лексика и комуникативне функције; - ИКТ;	- попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену; - пише белешке, поруке (имејлове, СМС поруке и сл.) да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања; - пише текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава; - резимира прочитани/преслушани текст о блиским, познатим и обрађиваним друштвеним темама користећи једноставна језичка средства; - пише о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања; - описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности користећи фреквентне речи и изразе; - пише о властитом искуству описујући своје утиске и осећања, износећи мишљења, планове и очекивања, једноставним језичким средствима;		
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА - интеркултурност; - правила понашања; - стереотипи; - стилови у комуникацији на страном језику; - ИКТ;	- препознаје и наводи најзначајније личности и догађаје културе земље/ земаља чији језик учи и разуме њихову улогу у светским оквирима; - познаје правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земље/ земаља чији језик учи; - препознаје најчешће стереотипе у вези са културом своје земље и земаља чији језик учи; - разликује основне облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи (у односу на категорије времена, простора и покрета у комуникацији, као нпр. тачност, лични простор, мимика и сл.);		

МЕДИЈАЦИЈА • преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; • стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи;	• препознаје и користи најфреквентније регистре и стилове у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације; • истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања; • користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/земаља чији језик учи; • користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже); • преноси суштину и најважније појединости поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, једноставнија објашњења и обавештења, писмено и усмено; • у писаном облику резимира на структурисан начин садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције; • у усменом облику преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га исказаним или претпостављеним потребама саговорника; • користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.;		

Образовни профил:	Заједнички предмети за све одсеке у школи
Разред:	Четврти
Предмет:	ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК
Просветни гласник:	бр. 4 из 1996. године
Циљеви наставе предмета:	Упознавање карактеристика система језика и језичких структура и усвајање вокабулара, укључујући и терминологију значајну за дати образовни профил; разумевање саговорника и усмених излагања о темама из свакодневног живота; оспособљавање ученика за давање информација о себи, нашој земљи, култури; оспособљавање за извршавање радних задатака у струци
Годишњи фонд часова:	64
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета Настава је групна и реализује се у учioniци уз примену додатних средстава (речника, касетофона, ЦД плејера)

Садржај/ ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација	Стандарди
Реченица (допусна, узрочна, начинска, погодбена, намерна)	Ученик се упознаје са различитим врстама зависних реченица и оспособљен је да их примени у свакодневном говору	Рад у групи или у паровима; фронтални облик рада; дијалогски метод рада	Ученик активно приступа при излагању новог градива тако што га повезује са претходно стеченим знањем и практично га примењује	Српски језик, енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик препознаје садржај писмене или усмене поруке из свакодневног говора. <i>Средњи ниво:</i> Ученик разуме суштину текста и користи научено у свакодневном говору. <i>Напредни ниво:</i> Ученик активно учествује у комуникацији и користи се сложенијим реченицама како би тачно изразио своје ставове

Именичка група (члан, именице, заменице, придеви)	Ученик проширује знања о употреби чланова, упознаје се са различитим врстама именица, функцијама и значењима заменица и разним облицима придева	Рад у групи или у паровима; фронтални облик рада; дијалошки метод рада	Ученик активно приступа при излагању новог градива, повезује ново градиво са претходно усвојеним и практично примењује новостечено знање.	Српски језик, енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме основне речи везане за лична интересовања и свакодневни говор. <i>Средњи ниво:</i> Ученик стиче основни вокабулар потребан за свакодневни говор. <i>Напредни ниво:</i> Ученик усваја вокабулар потребан за свакодневни говор у ком активно учествује и оспособљен је да изражава своје мишљење о одређеним темама.
Глаголска група (глаголи: конјунктив, слагање времена, неодређени глаголски облици; прилози; предлози; везници)	Оспособљавање ученика да правилно користе одређене глаголске начине и времена и да их правилно употребљавају уз одређене прилоге и предлоге	Рад у групи или у паровима; фронтални облик рада; дијалошки метод рада	Ученик активно приступа при излагању новог градива тако што га повезује са претходно стеченим знањем и практично га примењује	Српски језик, енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме садржај усмене или писмене поруке. <i>Средњи ниво:</i> Ученик користи научено како би учествовао у дискусијама и описивао своје утиске, планове, очекивања итд. <i>Напредни ниво:</i> Ученик активно учествује у комуникацији где правилно примењује научено, дискутује о конкретним или апстрактним темама из познатих или стручних тематских области.
Лексикологија	Упознавање ученика са основним суфиксима за грађење придева, глагола, као и са алтерацијом именица	Рад на тексту	Ученик активно учествује у раду и практично примењује научене речи и изразе	Српски језик; енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме садржај усмене и писмене поруке. <i>Средњи ниво:</i> Ученик разуме суштину текста. <i>Напредни ниво:</i> Ученик користи научене речи и фразе у писменој и усменој комуникацији
Лексикографија	Ученик је оспособљен за употребу двојезичних речник, као и стручних речника; ученик је оспособљен за анализу стручних текстова, либрета и сл.	Рад на тексту	Ученик активно учествује у раду и повезује све до тада научене области, предлаже текстове за анализу	Српски језик; енглески језик	<i>Основни ниво:</i> Ученик разуме садржај усмене и писмене поруке. <i>Средњи ниво:</i> Ученик разуме суштину текста. <i>Напредни ниво:</i> Ученик активно учествује у усменој комуникацији, прати дужу и сложенију излагања или дискусије из општих или стручних тематских области.

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	IV ФИЛОЗОФИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења Филозофије је да развијањем способности за систематско, самостално, проблемски интонирано, рефлексивно, креативно и критичко мишљење ученицима омогући и олакша мисаоно и вредносно оријантисање у савременом свету, да их оснажи у формирању сопственог погледа на стварност и пружи им ослонац за промишљено и одговорно одлучивање и деловање.	
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Годишњи фонд часова 66	Недељни фонд часова:2
	Стандарди образовних постигнућа су делимично достигнути пре наставе филозофије, јер су ученици савладали граматику-артикулисали логику и одређене историјске прилике, тако да кроз наставу Филозофије, у потпуности артикулишу логичке поступке и стичу знања у термилошком и сазнајном смислу о филозофским проблемима у историји филозофије, током и на крају 4.разреда. Због специфичности, тачније интердисциплинарности филозофије и њене отворености (због ње саме), ученици после средњег школовања такође могу стицати филозофска знања, али у складу са својим интересима, јер су добили основне смернице како филозофски истраживати и промишљати.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик је оспособљен да свестрано анализира стварност и решава теоријске и практичне проблеме, да своје ставове и уверења поткрепљује уверљивим логичким аргументима, просуди ваљаност и релевантност аргументације и критички користи разне врсте информација, руководећи се вредностима истине, добра, праведности и лепог, чији смисао и значај открива испитујући карактеристичне филозофске проблеме.	
<i>Основни ниво</i>	Ученик је у стању да интерпретира карактеристична питања и проблеме основних филозофских дисциплина у контексту одређених филозофских епоха, праваца и учења. Разликује карактер и методе филозофског и научног истраживања и критички сагледава домете и могућности различитих врста сазнања. Комбинује изворе информација и користи основну филозофску терминологију, као и симболички језик и логику у различитим облицима анализе, приказа и комуникације мисаоних садржаја. Уме да примени основне концепције практичне филозофије при вредновању различитих појава и поступака у природном и друштвеном окружењу и просуђивању властитих и туђих уверења и ставова.	
<i>Средњи ниво</i>	Ученик анализира проблемска чворишта филозофије и утицај најзначајнијих филозофских идеја на обликовање интелектуалних традиција и моралне и политичке културе у Европи. Тумачи репрезентативна становишта и контроверзе водећи рачуна о културно-историјском контексту и користи их да свесније приступи личним, локалним и глобалним проблемима које доноси савремени начин живота. Артикулише своје идеје и ставове у писаној и усменој размени, изражава их логички консеквентно и јасно, користећи филозофски речник.	
<i>Напредни ниво</i>	Ученик је развио проблемски начин мишљења који одговара природи филозофије, њеним истраживачким методама и отворености за стално преиспитивање. Дискутује о различитим филозофским темама, активно се служи логичким техникама и стручном терминологијом. Уме да напише артикулисан критички коментар на актуелне друштвене појаве, да критички промишља одломке из текстова. Суд о неком филозофском схватању, правцу, питању, проблему износи аргументовано, поредећи своју са интерпретацијама других. Осамостаљен је захваљујући унапређеној читалачкој култури и ефикасном коришћењу различитих извора и савремених информационо-комуникационих технологија.	

Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Филозофија садрже стандарде постигнућа за области: Логика и Историја филозофије.

Основни ниво у областима	• Постанак логике • Мишљење, језик и сазнање • Форме мишљења
Средњи ниво у областима	• Историја филозофије: • Проблеми архе-а, супстанције, методе, сазнања, етике, политике у одређеним филозофским дисциплинама, правцима
Напредни ниво у областима	• Логика: закони мишљења, увиђање противречности и логичких грешака уопште • Историја филозофије: способност самосталног промишљања и преиспитивања сваке области/теме, поређења са датим филозофским схватањем и са другим интерпретацијама и критичко промишљање уместо критицизма; у складу с тим даје коментар на актуелне околности и проналази сличности са неким од упознатих праваца; критичко промишљање одломака из текстова Платона, Аристотела, Бекона, Декарта, Канта, Ничеа;
Изборни садржаји: Филозофија и музика	Питагорејска филозофија, Диоген Лаертије, Животи и мишљења истакнутих филозофа Платон, Држава Аристотел, Поетика Борис Калин, Повијест филозофије, Артур Шопенхауер (и одабрани текстови) Фридрих Ниче, Рођење трагедије

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Логика – мишљење, језик и сазнање, форме мишљења	– приступи изучавању мишљења на неемпиријски односно нормативни начин, карактеристичан за логику; – примењује методе и правила дефинисања и класификовања појмова у структурисању различитих знања; – користи логичке форме, поступке и правила да анализира сазнајне процесе суђења и закључивања и одреди њихову ваљаност; – примерима илуструје различите функције језика и његову улогу у формирању и саопштавању мишљења; – примењује логичка правила и терминологију да у стандардној форми прикаже, анализира и евалуира аргументацију; – уочава типичне грешке у закључивању и доказивању са којима се сусреће у свакодневној комуникацији и различитим медијима и избегава их у сопственом мишљењу; – користи термине епистемологије, логике и опште методологије да опише филозофски приступ питањима сазнања; – анализира примере објашњења из емпиријских и теоријских наука и одређује разлику њихових логичких структура предмета и метода; – реконструише план неког научног истраживања и опише његове фазе, средства и употребу различитих метода и врста хипотеза; – процењује компаративне предности и ограничења примене индуктивног, дедуктивног и аналогичког закључивања у сазнању; – примени познавање структуре научног истраживања да систематизује знања стечена у различитим областима учења	<i>Логика за 3.разред гимназије и правно-биоротехничке школе</i> , Михајло Марковић, Завод за уджбенике, Београд	Математика, Физика, Српски језик и књижевност, Психологија, Социологија, Грађанско васпитање, Историја, стручни музички предмети у теоријском смислу

Филозофија – историја филозофије	– формулише филозофски релевантно питање и уочи филозофски проблем у неком тексту или феномену; – објасни због чега није могуће дати јединствено одређење тога шта је филозофија и чиме се она бави; – одреди место филозофије међу облицима духовне културе: мит, религија, наука, уметност; – пореди карактеристике, домене и могућности различитих извора и типова сазнања (чулног, разумског и умственог); – у прихватању сазнања и уверења предност даје рационалним разлозима у односу на друге ауторитете (откровење, традиција, мишљење већине); – анализира примере употребе различитих метода филозофског испитивања: дијалектичке, аналитичке, херменеутичке и феноменолошке, и процењује њихову специфичност у односу на научне методе; – служи се методама критичког читања текста и стручном терминологијом у артикулисаном приказу неке филозофске позиције; – у комуникацији са другима презентује, усмено или писмено, и уз употребу одговарајућих ИКТ средстава, идеје и аргументе на јасан, информативан и кохерентан начин, не намећући их другима; – ситуира решења филозофских проблема, дебате и аргументе у историјски контекст и одређује њихов утицај на светоназор одређене епохе; – прикаже на примерима карактеристичне проблеме појединих филозофских дисциплина (метафизика, епистемологија, логика, етика, естетика, политичка филозофија); – интерпретира проблеме, ауторске опусе и теорије који су репрезентативни за историјски развој филозофије; – процењује значај различитих метафизичких и епистемолошких схватања за формирање модерног научног приступа изучавању природе, човека и друштва; – користи идеје филозофски утемељеног умећа живљења (нпр. античких концепција умерености и еудајмоније) да конципира, практикује и промовише здрав и еколошки стил живота; – препознаје и избегава симплификације, предрасуде, стереотипије и уобичајене софизме у аргументацији; – аргументовано расправља о питањима културних и друштвених вредности и идеолошких оријентација у савременом друштву; – у дискусији разликује претпоставке и карактер сазнајног, моралног и естетског расуђивања, и у расправи о вредностима респектује принципе конзистентног логичког мишљења, коректног аргументовања и основне етичке вредности; – изводи практичне импликације одређене вредносне позиције и процењује њену релевантност или универзално важење неког етичког принципа у свакодневном контексту; – формулише (на подстицај филозофске лектире) властито становиште о одређеном вредносном питању у толерантној расправи са другима или у аргументованом писаном приказу (есеју); – расуђује о кључним димензијама и циљевима научног знања	<i>Филозофија за средњу школу,</i> Савић, Цветковић, Цекић	Математика, Физика, Српски језик и књижевност, Психологија, Социологија, Грађанско васпитање, Историја, стручни музички предмети у теоријском смислу;

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	Четири године	
Разред/ Предмет	Трећи/ПСИХОЛОГИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења Психологије је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме сложеност, разноврсност и развојне аспекте психичког функционисања људи у био-социо-културном контексту, посебно функционисање стваралачке личности, да повећа капацитет суочавања са изазовима адолесцентског доба и преузме одговорност за очување менталног здравља, функционисање у заједници и наставак школовања.	
	Годишњи фонд часова/70	Недељни фонд часова: 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Не постоје стандарди за предмет. Полазећи од датих исхода и кључних појмова садржаја наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Бавећи се кључним појмовима опште психологије ученик ће: развијати способност критичког мишљења, вештину успешне комуникације и функционисања у групи; унапређивати стратегије успешног учења, вежбања и јавног наступа, памћења и доношења одлука; формирати преференцију научног над лаичким приступом; разликовати употребу од злоупотребе психологије; повезивати психологију са другим наукама, уметношћу и културом; уважавати различитост међу људима и поштовати људска права; изражавати позитиван став према заштити и унапређењу менталног здравља.	
Основни ниво у областима	Ученик има знање о личности као јединству психичких процеса, особина и стања, о спреси психичког и телесног и теоријама које објашњавају природу личности, посебно стваралачке личности; аргументовано дискутује о утицају наслеђа, средине и личне активности на укупни развој личности и посебно развој музичких способности; препознаје специфичности методологије и мерних инструмената који се користе у психолошким истраживањима; уочава могућности и ограничења примене психолошких сазнања у описивању, тумачењу и предвиђању, како сопственог тако и понашања других особа и друштвених појава; прихвата улогу испитаника у психолошким истраживањима искључиво на бази добровољности, информисаности о сврси и процедурама истраживања и гаранције да добијени подаци неће бити злоупотребљени.	
	СПЕЦИФИЧНА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА-може генерално важити и за остале нивое, како још нису издати ни стандардни, ни специфицирани нивои	

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Психологија као наука и пракса	- правилно користи основне појмове који се односе на сазнајне, емоционалне и мотивационе аспекте личности; - прави везу између психологије као науке и других наука, уметности и културе; - препозна различите области примене психолошких сазнања као и животне ситуације у којима се људи обраћају психологу за помоћ; - на датом примеру психолошког истраживања одреди које су методе и технике коришћене;	Биљана Милојевић Апостоловић; <i>Психологија за други разред гимназије и трећих разреда средњих стручних школа</i> ; Нови Логос; 2010. Ирена Крешић, Ксенија Радош, Сулејман Хрњица, Владислав Панић; <i>Психологија за трећи разред средњих уметничких школа</i> ; ЗУНС; 1997.	Социологија, историја, антропологија, физиологија, музичко васпитање, физика, филозофија...
Личност као јединство психолошких процеса, особина и стања	- психички живот особе посматра као целину међусобно повезаних процеса, особина и стања чији се развој одвија током целог живота и као јединство психичког и телесног функционисања; - развој личности; - аргументовано дискутује о утицају наслеђа, средине и личне активности на развој личности		
Особа у социјалној интеракцији	- разликује облике и врсте социјалног учења на примерима; - уважава различитост међу људима, родну равноправност, поштује људска права и изражава негативан став према било ком облику насиља;		
Психологија музике	- примењује знања из опште психологије опажање на област опажања музике; - наведе структуру музичке способности и препозна различите приступе у њеном мерењу;		

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	Четири године	
Разред/ Предмет	Други разред / СОЦИОЛОГИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС“, број 87/17, 27/18 и др. Законима, 10/19 и 6/20. Правилник о плану и програму наставе и учења уметничког образовања и васпитања за средњу музичку школу.	
Циљ учења предмета	Циљ учења социологије је да кроз овладавање основним социолошким појмовима, теоријама, концептима и принципима, оспособи ученике да разумеју сложеност и разноврсност функционисања друштва на глобалном и локалном нивоу, факторе који делују у друштву и њихову међузависност, ради развијања знања, вештина и ставова неопходних за одговорно и успешно учешће у друштвеном животу, критички и конструктивно промишљање о односу појединца, институција и друштва, о проблемима савременог глобалног и српског друштва, начинима на који они настају и како се могу решавати.	
	Годишњи фонд часова: тридесет шест часова (36)	Недељни фонд часова: један час
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Исходи образовних постигнућа достижу се на крају другог разреда општег средњег образовања. Исходи ће се активирати више пута током школске године. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују. Неопходно је поступно остваривати све исходе кроз други разред средњошколског образовања. За социологију нису развијени стандарди постигнућа, план се базира на основу исхода. Образовни стандарди су у изради.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Учењем социологије ученик ће: развити способност за разумевање и критичко просуђивање друштвених појава, стећи увид у сложеност и међузависност друштвених односа и процеса и њихових социјалних, економских, политичких, културних, етничких, верских и других специфичности; повезати социолошка знања са знањима других наука; распологати функционалним знањима неопходних за оријентацију и активно и одговорно учешће у савременом друштву; унапредити вештину комуникације и развијати културу аргументованог дијалога; афирмативно изражавати свој и поштовати идентитет другог; развијати свест о разноврсности култура, вредности и ставова и потреби уважавања тих разлика. Изучавањем социологије ученик ће самовредновати своју улогу и открити потребу за личним друштвеним ангажманом у решавању друштвених проблема.	
Основни ниво	Објашњава и схвата специфичност социолошког приступа друштву. Интерпретира и разуме основне социолошке појмове и методолошке поступке и посебност социолошке перспективе у проучавању друштвених феномена. Ученик идентификује и описује различите микро, мезо и макро друштвене феномене. Ученик овладава основним сазнањима о структури и функцијама економског, културног религијског, политичког, демографског, урбаног и еколошког аспекта друштвеног живота. Ученик препознаје и разуме начин повезаности појединца, друштва и културе; разликује врсте друштвене стратификације као и димензије друштвених неједнакости. Ученик развија способност за разумевање и објашњавање савремене друштвене стварности.	
Средњи ниво	Ученик развија когнитивне способности за социолошко разумевање и истраживање савременог друштва и увиђа важност и предност научног приступа у објашњавању друштвених појава. Критички и креативно промишља друштво у ком живи у свим његовим аспектима и димензијама. Развија свест о различитим друштвеним односима, критички просуђује о специфичностима и разликама различитих појава и процеса у ширем и ужем друштвеном контексту. Ученик развија сензибилитет за препознавање и решавање различитих друштвених питања и проблема. Преиспитује и унапређује комуникацију и развија културу аргументованог дијалога.	

<i>Напредни ниво</i>	Користећи стечена знања и вештине ученик поседује социолошку писменост и одговорно учествује у животу заједнице, подржава друштвени активизам и промовисање универзалних људских вредности. На афирмативан начин изражава како свој лични став, тако и колективни идентитет, поштује другачије културе, религије и традиције и тако унапредује и развија дух интеркултуралности. Својим активностима у заједници доприноси заштити и неговању људских и мањинских права и основних демократских вредности и принципа. Критички просуђује и промовише идеју општег добра.

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Социолошки приступ друштву	- Објасни појам друштва и друштвених појава - Схвати и објасни садржај појмова од социолошких класика - Користи правилно, у усменом и писменом излагању, основне социолошке појмове	<i>Социологија</i> , за четврти разред гимназије и трећи разред средњих стручних школа, Клет, 2021. и 2020. Оригинална литература прилагођена за сваку тему и разни други извори, студије, истраживања, Устав Републике Србије и сл.	историја, српски језик и књижевност, грађанско васпитање, психологија, филозофија
Појединац, култура и друштво	- Објасни однос појединац-култура-друштво - Објасни појам и значај обичајних и моралних норми - Уважава индивидуалне, друштвене и културне различитости		
Социологија музике	Анализира друштвену условљеност музике и различитих музичких стилова		
Систем и организација друштва	Дефинише појмове друштвене структуре и друштвеног система и разликује њихове елементе		
Друштвена структура	Препознаје појам и врсте социјалне стратификације и на конкретним примерима, узроке и последице друштвених неједнакости		историја, грађанско васпитање
Друштвена промена и друштвени сукоби	- Препознаје различите историјске типове друштва. - Процењује значај промена у друштву и уочава узроке. Образложи добре и лоше стране експанзије информационих технологија		
Глобализација и транзиција	Критички процењује различите аспекте глобализације		историја, грађанско васпитање, филозофија
Становништво и еколошки проблеми	- Упореди и анализира демографска кретања у савременом свету и Србији - Идентификује феномен миграција као сталан глобални процес - Издвоји главне узроке еколошких проблема - Заузима активан став у односу на локалне и глобалне еколошке проблеме и питања одрживог развоја		историја, грађанско васпитање
Рад и економски аспект друштва	Објасни појам рада и поделу рада као основног феномена људског постојања		историја

Политика	- Опише и интерпретира појмове политике, моћи и државе - Промовише идеје владавине права и социјалне правде - Критички анализира достигнућа и мањкавости демократије и утврди важност владавине права и правне државе - Повеже појам и функције идеологије са конкретним примерима, изводежи закључке о могућим последицама манипулације		историја, грађанско васпитање
Медији и комуникација	- Аргументована расправља о функцији и утицају мас-медија - Препозна механизме медијске манипулације		историја, грађанско васпитање
Религија	- Објасни појам религије као важног облика друштвене свести - Наведе основне одлике секуларног друштва	<i>Социологија</i> , за четврти разред гимназије и трећи разред средњих стручних школа, Клет, 2021. и 2020. Оригинална литература прилагођена за сваку тему и разни други извори, студије, истраживања, Устав Републике Србије и сл.	историја, грађанско васпитање, верска настава
Породица	- Формулише социолошко одређење породице, њене историјске облике и функције - Дискутује о будућности породице		историја, грађанско васпитање, филозофија, верска настава, српски језик и књижевност
Девиијантност	- Препозна узроке и наведе облике девијантног понашања - Аргументовано дискутује о узроцима и облицима ризичног понашања младих		историја, грађанско васпитање, филозофија, верска настава, психологија
Млади у савременом друштву	Дискутује о положају и проблемима младих у Србији		психологија

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Разред/ Предмет	ПРВИ / ИСТОРИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, поштовању људских права и културних различитости, друштву и држави у којој живи.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Образовни стандарди за предмет историја за трећи циклус образовања концепцијски се ослањају на стандарде за крај обавезног, основног образовања и структурирани су као стандарди постигнућа и подељени су у три велике области: Историјска знања, Истраживање, тумачење и презентације и Историјске основе савременог друштва.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Настава и учење историје обогаћује знања о прошлости, развија аналитичке вештине за критичко сагледавање савременог света, његових историјских корена и актуелних цивилизацијских токова, припрема ученика за одговорно учешће у демократском друштву брзих друштвених, технолошких и економских промена, оспособљава га да кроз удруживање и сарадњу допринесе да се адекватно одговори на савремене изазове на локалном, регионалном, европском и глобалном нивоу. Ученику се кроз наставу историје омогућава развој групних идентитета, чиме се обогаћује и лични идентитет. Посебан акценат је стављен на разумевање историјских и савремених промена, на изградњу демократских вредности, поштовање људских права, развијање интеркултуралног дијалога и сарадњу, односа према разноврсној културно-историјској баштини, толерантног односа према другачијим ставовима и погледима на свет, проактиван однос у разумевању постојећих унутрашњих и регионалних конфликта са историјском димензијом и допринесу њиховом превазилажењу.	
<i>Основни ниво</i>	Ученик користи основна историјска знања (правилно употребљава историјске појмове, хронологију, оријентише се у историјском простору, познаје најважнију историјску фактографију) у разумевању појава и процеса из прошлости који су обликовали савремено друштво, као и одређене националне, регионалне, па и европски идентитет. Развијају се вештине неопходне за успостављање критичког односа према различитим историјским и друштвеним појавама. Ученик изграђује свест о сопственој одговорности у савременом друштву, развија ставове неопходне за живот у савременом демократском окружењу и учешћу у различитим друштвеним процесима (поштовање људских права, неговање културе сећања, толеранција и уважавање другачијег културног идентитета и наслеђа, и решавање неспоразума кроз изградњу консензуса).	
<i>Средњи ниво</i>	Ученик развија посебна историјска знања и нарочито аналитичке вештине компарације различитих извора информација, процењујући њихову релевантност, објективност и комплексност. Веома важну димензију наставе историје представља разумевање функционисања савременог света, његових историјских корена и оних појава које својим дугим трајањем обликују садашњицу.	
<i>Напредни ниво</i>	Ученик разуме, анализира и критички просуђује комплексније историјске, као и савремене догађаје, појаве и процесе са историјском димензијом, уз употребу различитих историјских извора. Ученик је у стању да уочи последице стереотипа и пропаганде на савремено друштво, људска права и политичко окружење, да аргументовано води дебату уз међусобно уважавање, неговање толеранције и унапређивање интеркултуралног дијалога, као и да писмено и графички приказује резултате свог истраживања уз коришћење одговарајућих компјутерских програма.	

Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет ИСТОРИЈА садрже стандарде постигнућа за области: Историјска знања, Истраживање, тумачење и презентације и Историјске основе савременог друштва

Основни ниво у областима

1. Историјска знања	2.ИС.1.1.1. – 2.ИС.1.1.2. – 2.ИС.1.1.3. – 2.ИС.1.1.4.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.1.2.1. – 2.ИС.1.2.2. – 2.ИС.1.2.3. – 2.ИС.1.2.4. – 2.ИС.1.2.5.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.1.3.1. – 2.ИС.1.3.2. – 2.ИС.1.3.3. – 2.ИС.1.3.4. – 2.ИС.1.3.5. – 2.ИС.1.3.6. – 2.ИС.1.3.7. – 2.ИС.1.1.4.

Средњи ниво у областима

1. Историјска знања	2.ИС.2.1.1. – 2.ИС.2.1.2. – 2.ИС.2.1.3.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.2.2.1. – 2.ИС.2.2.2.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.2.3.1.

Напредни ниво у областима

1. Историјска знања	2.ИС.3.1.1. – 2.ИС.3.1.2.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.3.2.1. – 2.ИС.3.2.2. – 2.ИС.3.2.3. – 2.ИС.3.2.4.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.3.3.1.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ ИСТОРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА - Хронолошки и научни оквири историје – историјски појмови и појмови историјске науке. - Хронологија и простор – стари, средњи и рани нови век. - Историјски извори (врсте, порекло, анализа, сазнајна вредност, примена у истраживању). - Анализа извора – примери (од праисторијских остатака и налазишта до савремених извора информација).	- у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове; - користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости; - идентификује порекло и процени сазнајну вредност различитих извора на основу њихових спољних и садржинских обележја; - објасни основе историјског научног метода у реконструкцији прошлости и уочава постојање различитих интерпретација; - анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима; - примењује основну методологију у елементарном историјском истраживању и резултате презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику; - препозна на конкретним примерима злоупотребу историје и изведе закључак о могућим последицама на развој историјске свести у друштву; - уочи и изрази став у односу на предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге врсте манипулација прошлости на конкретним примерима	Ернест Брајзах, <i>Историографија</i>, Београд, 2009. Андреј Митровић, <i>Пропитивање Клио</i>, Београд, 1996.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ СТАРОГ ВЕКА – Географски простор цивилизација старог века (Медитеран, Средњи и Далеки исток). – Основна обележја државног уређења цивилизација старог века (Египат, Месопотамија, Левант, минојски Крит, Микена, грчки полиси – Атина и Спарта, антички Рим). – Политички оквири (Грчко-персијски ратови, Пелопонески рат и пунски ратови) – Друштво и свакодневни живот у цивилизацијама старог века (друштвене групе и њихови односи, прожимање цивилизација на примеру државе Александра Великог и Римског царства, световни обичаји, однос према природи и здрављу, култура становања. – Привреда, наука, уметност и култура у цивилизацијама старог века (политеистичке и монотеистичке религије, писменост, књижевност, архитектура, ликовна и примењена уметност, науке, привредни односи и трговина – комуникација) – Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине цивилизација старог века – архитектура, календар, инфраструктура, наука, медицина, римско право, филозофија, позориште, демократија, беседништво, олимпијске игре, спортови, римски бројеви, арена, хришћанство и јудаизам...; римско наслеђе на територији Србије) – Истакнуте личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед, Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...	• поредећи историјске и географске карте датог простора, уочава утицај рељефа и климатских чинилаца на настанак цивилизација и кретање становништва; • наведе и лоцира најважније праисторијске и античке локалитете у Европи и Србији; • издвоји и међусобно пореди најважније одлике државних уређења у цивилизацијама старог века; • анализира положај и начин живота деце, жена и мушкараца, припадника различитих друштвених слојева и група у старом, средњем и раном новом веку; • идентификује основне елементе и одлике привреде у старом, средњем и раном новом веку; • пореди и илуструје примерима одлике свакодневног живота у старом, средњем и раном новом веку; • уочава присуство и препознаје важност тековина старог, средњег и раног новог века у савременом свету; • наведе типове државних уређења у периоду средњег и раног новог века и издвоји њихове специфичности; • анализира специфичности и утицај међународних односа на положај држава и народа; • идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у историјском и савременом контексту; • илуструје примерима значај прожимања различитих народа, култура и цивилизација; • препознаје утицај идеја и научно-техничких открића на промене и развој друштва, културе и образовања; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • разликује споменике из различитих епоха са посебним освртом на оне у локалној средини.	Вил Дјурант, <i>Источне цивилизације</i>, Београд, 1995. Зенон Косидовски, <i>Кад је Сунце било бог</i>, Београд, 1992. Милош Ђурић, <i>Историја старих Грка до смрти Александра Македонског у одабраним изворима</i>, Београд, 1975. Вил Дјурант, <i>Живот Грчке</i>, Београд, 1996. Николај Машкин, <i>Историја старог Рима</i>, Београд, 1991.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ – Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак. Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи. – Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани). – Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам). – Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи). – Српске земље и Балканско полуострво у раном средњем веку (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености). – Уређење државе и црква у средњем веку (типови европских монархија; република). – Држава Немањића и Српска црква у позном средњем веку (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, османска освајања у југоисточној Европи). – Српске владарске породице (Немањићи, Котроманићи, Лазаревићи, Бранковићи, Балшићи, Црнојевићи). – Опште одлике средњовековне културе и свакодневни живот (верски карактер културе, дворски живот и витешка култура, уметнички правци у српској средњовековној архитектури и уметности, културне области, школе и универзитети, проналасци; живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, сујеверје, болести и лечење, писана и визуелна култура код Срба). – Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века – легенде и митови, хералдика, ћирилица, светосавље, уметничка баштина, Косовска легенда...). – Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ Михаило, Ћирило и Методије, Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Мехмед II Освајач	• анализира положај и начин живота деце, жена и мушкараца, припадника различитих друштвених слојева и група у старом, средњем и раном новом веку; • идентификује основне елементе и одлике привреде у старом, средњем и раном новом веку; • пореди и илуструје примерима одлике свакодневног живота у старом, средњем и раном новом веку; • уочава присуство и препознаје важност тековина старог, средњег и раног новог века у савременом свету; • наведе типове државних уређења у периоду средњег и раног новог века и издвоји њихове специфичности; • анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду средњег и раног новог века; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту;	Група аутора, <i>Историја српског народа (I-II)</i>, Београд, 1981. Скаскин/Ванштајн, <i>Историја средњег века</i>, Београд, 2011.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ БЕКУ – Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (научна и велика географска открића, сусрет са ваневропским цивилизацијама, улога и значај великих европских градова – Фиренце, Венеције, Париза, Лондона, Антверпена, Амстердама; почеци грађанске класе, сталешко друштво, апсолутистичке монархије – примери Француске, Енглеске, Пруске, Аустрије, Русије, Шпаније). – Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). – Опште одлике културе раног новог века (идеје и уметност хуманизма и ренесансе; књижевност, политичка мисао). – Привреда и свакодневни живот (мануфактура, банкарство; свакодневни живот – живот на селу и граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). – Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). – Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). – Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине раног новог века – научна и техничка открића и културно-уметничка баштина). – Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V и Филип Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић.	• анализира положај и начин живота деце, жена и мушкараца, припадника различитих друштвених слојева и група у старом, средњем и раном новом веку; • идентификује основне елементе и одлике привреде у старом, средњем и раном новом веку; • пореди и илуструје примерима одлике свакодневног живота у старом, средњем и раном новом веку; • уочава присуство и препознаје важност тековина старог, средњег и раног новог века у савременом свету; • анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду средњег и раног новог века; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • наведе типове државних уређења у периоду средњег и раног новог века и издвоји њихове специфичности; • изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту;	Штефан Цвајг, <i>Звездани часови човечанства</i>, Београд, 2006. Ј. В. Тарле, <i>Историја новог века</i>, Београд, 2008. Драгољуб Живојиновић, <i>Успон Европе</i>, Београд, 2010. Група аутора, <i>Историја српског народа (III1-III2)</i>, Београд, 1981.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Разред/ Предмет	ДРУГИ / ИСТОРИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, поштовању људских права и културних различитости, друштву и држави у којој живи.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Образовни стандарди за предмет историја за трећи циклус образовања концепцијски се ослањају на стандарде за крај обавезног, основног образовања и структурирани су као стандарди постигнућа и подељени су у три велике области: Историјска знања, Истраживање, тумачење и презентације и Историјске основе савременог друштва.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Настава и учење историје обогаћује знања о прошлости, развија аналитичке вештине за критичко сагледавање савременог света, његових историјских корена и актуелних цивилизацијских токова, припрема ученика за одговорно учешће у демократском друштву брзих друштвених, технолошких и економских промена, оспособљава га да кроз удруживање и сарадњу допринесе да се адекватно одговори на савремене изазове на локалном, регионалном, европском и глобалном нивоу. Ученику се кроз наставу историје омогућава развој групних идентитета, чиме се обогаћује и лични идентитет. Посебан акценат је стављен на разумевање историјских и савремених промена, на изградњу демократских вредности, поштовање људских права, развијање интеркултуралног дијалога и сарадњу, односа према разноврсној културно-историјској баштини, толерантног односа према другачијим ставовима и погледима на свет, проактиван однос у разумевању постојећих унутрашњих и регионалних конфликта са историјском димензијом и допринесу њиховом превазилажењу.	
<i>Основни ниво</i>	Ученик користи основна историјска знања (правилно употребљава историјске појмове, хронологију, оријентише се у историјском простору, познаје најважнију историјску фактографију) у разумевању појава и процеса из прошлости који су обликовали савремено друштво, као и одређене националне, регионалне, па и европски идентитет. Развијају се вештине неопходне за успостављање критичког односа према различитим историјским и друштвеним појавама. Ученик изграђује свест о сопственој одговорности у савременом друштву, развија ставове неопходне за живот у савременом демократском окружењу и учешћу у различитим друштвеним процесима (поштовање људских права, неговање културе сећања, толеранција и уважавање другачијег културног идентитета и наслеђа, и решавање неспоразума кроз изградњу консензуса).	
<i>Средњи ниво</i>	Ученик развија посебна историјска знања и нарочито аналитичке вештине компарације различитих извора информација, процењујући њихову релевантност, објективност и комплексност. Веома важну димензију наставе историје представља разумевање функционисања савременог света, његових историјских корена и оних појава које својим дугим трајањем обликују садашњицу.	
<i>Напредни ниво</i>	Ученик разуме, анализира и критички просуђује комплексније историјске, као и савремене догађаје, појаве и процесе са историјском димензијом, уз употребу различитих историјских извора. Ученик је у стању да уочи последице стереотипа и пропаганде на савремено друштво, људска права и политичко окружење, да аргументовано води дебату уз међусобно уважавање, неговање толеранције и унапређивање интеркултуралног дијалога, као и да писмено и графички приказује резултате свог истраживања уз коришћење одговарајућих компјутерских програма.	

Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет ИСТОРИЈА садрже стандарде постигнућа за области: Историјска знања, Истраживање, тумачење и презентације и Историјске основе савременог друштва

Основни ниво у областима	
1. Историјска знања	2.ИС.1.1.1. – 2.ИС.1.1.2. – 2.ИС.1.1.3. – 2.ИС.1.1.4.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.1.2.1. – 2.ИС.1.2.2. – 2.ИС.1.2.3. – 2.ИС.1.2.4. – 2.ИС.1.2.5.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.1.3.1. – 2.ИС.1.3.2. – 2.ИС.1.3.3. – 2.ИС.1.3.4. – 2.ИС.1.3.5. – 2.ИС.1.3.6. – 2.ИС.1.3.7. – 2.ИС.1.1.4.
Средњи ниво у областима	
1. Историјска знања	2.ИС.2.1.1. – 2.ИС.2.1.2. – 2.ИС.2.1.3.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.2.2.1. – 2.ИС.2.2.2.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.2.3.1.
Напредни ниво у областима	
1. Историјска знања	2.ИС.3.1.1. – 2.ИС.3.1.2.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.3.2.1. – 2.ИС.3.2.2. – 2.ИС.3.2.3. – 2.ИС.3.2.4.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.3.3.1.

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ ИСТОРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустијске револуције до завршетка Првог светског рата. Историјски извори за изучавање периода од Индустијске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).	- у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове; - користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости; - објасни основе историјског научног метода у реконструкцији прошлости и уочава постојање различитих интерпретација; - анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима; - примењује основну методологију науке у елементарном историјском истраживању и резултате презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику; - препозна на конкретним примерима злоупотребу историје и изведе закључак о могућим последицама на развој историјске свести у друштву; - уочи и изрази став у односу на предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге врсте манипулација прошлошћу на конкретним примерима;	Ернест Брајзах, <i>Историографија</i> , Београд, 2009. Андреј Митровић, <i>Пропитивање Клио</i> , Београд, 1996.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање, историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (од средине XVIII до средине XIX века) – Индустијска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе). – Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма). – Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес). – Свакодневни живот и култура (промене у начину живота). – Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење). – Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу. – Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај). – Развој модерне српске државности (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа, Црна Гора у доба владичанства). – Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; научна и техничка открића (парна машина, средства транспорта...), културно-уметничко наслеђе и институције – Матица српска, Народна библиотека, Народни музеј.	• уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту; • илуструје примерима значај прожимања различитих народа, култура и цивилизација; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; • препознаје основне карактеристике различитих идеологија; • анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; • анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; • употреби податке из графикана и табела у једноставном истраживању; • упоређује, анализира и уочава разлике између свог и ставова других; • препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; • идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања. • користи сазнања из других научних области, ради потпунијег сагледавања историјских појава и процеса; • препозна историјске корене савремених институција и друштвених појава; • идентификује најважније друштвене групе, њихове улоге и односе у периоду новог века; • анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду новог века; • уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела и представа о прошлости на формирање националног идентитета.	Група аутора, <i>Историја српског народа (V1, V2, VI1, VI2)</i>, Београд, 1981. Радослав Љушић, <i>Србија 19. века</i>, Београд, 1996. Чедомир Попов, <i>Грађанска Европа</i>, Нови Сад, 1989.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање, историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА – Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније, опадање Османског царства). – Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот). – Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика; културна и просветна политика, свакодневни живот; Берлински конгрес, положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу). – Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Анексиона криза). – Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена). – Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; балкански ратови). – Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; научна и техничка открића (телефон, употреба електричне енергије и нафте, фотографија, филм, нове врсте оружја и саобраћајних средстава...), културно-уметничко наслеђе и институције – Народно позориште, академија наука, Народна банка, Српска музичка школа...	• уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту; • илуструје примерима значај прожимања различитих народа, култура и цивилизација; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; • препознаје основне карактеристике различитих идеологија; • анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; • анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; • употреби податке из графикона и табела у једноставном истраживању; • упоређује, анализира и уочава разлике између свог и ставова других; • препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; • идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања. • користи сазнања из других научних области, ради потпунијег сагледавања историјских појава и процеса; • препозна историјске корене савремених институција и друштвених појава; • идентификује најважније друштвене групе, њихове улоге и односе у периоду новог века; • анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду новог века; • уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела и представа о прошлости на формирање националног идентитета.	Слободан Јовановић, <i>Друга влада Милоша и Михаила Обреновића; Влада Милана Обреновића; Влада Александра Обреновића</i>, Београд 1990. Милорад Екмечић, <i>Устанак у Босни 1875-1878</i>, Београд, 1996. Милорад Екмечић, <i>Стварање Југославије 1790-1918. (1-2)</i>, Београд, 1989. Чedomир Попов, <i>Грађанска Европа</i>, Нови Сад, 1989.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање, историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ПРВИ СВЕТСКИ РАТ – Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, учешће Србије и Црне Горе; – преломнице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; – човек у рату – живот у позадини и на фронту; – живот под окупацијом и у избеглиштву; – Велики рат у сећању. – Уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; – лични доживљај рата.	• на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; • анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; • употреби податке из графикана и табела у једноставном истраживању; • упоређује, анализира и уочава разлике између свог и ставова других; • препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; • идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; • користи сазнања из других научних области, ради потпунијег сагледавања историјских појава и процеса; • препозна историјске корене савремених институција и друштвених појава; • идентификује најважније друштвене групе, њихове улоге и односе у периоду новог века; • анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду новог века; • уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела и представа о прошлости на формирање националног идентитета.	Милорад Екмечић, <i>Ратни циљеви Србије 1914</i>, Београд 1990. Андреј Митровић, <i>Србија у Првом светском рату</i>, Београд, 1984.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање, историја музике, национална историја музике, етномузикологија

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	ЧЕТИРИ ГОДИНЕ	
Разред/ Предмет	ТРЕЋИ / ИСТОРИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, поштовању људских права и културних различитости, друштву и држави у којој живи.	
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Образовни стандарди за предмет историја за трећи циклус образовања концепцијски се ослањају на стандарде за крај обавезног, основног образовања и структурирани су као стандарди постигнућа и подељени су у три велике области: Историјска знања, Истраживање, тумачење и презентације и Историјске основе савременог друштва.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Настава и учење историје обогаћује знања о прошлости, развија аналитичке вештине за критичко сагледавање савременог света, његових историјских корена и актуелних цивилизацијских токова, припрема ученика за одговорно учешће у демократском друштву брзих друштвених, технолошких и економских промена, оспособљава га да кроз удруживање и сарадњу допринесе да се адекватно одговори на савремене изазове на локалном, регионалном, европском и глобалном нивоу. Ученику се кроз наставу историје омогућава развој групних идентитета, чиме се обогаћује и лични идентитет. Посебан акценат је стављен на разумевање историјских и савремених промена, на изградњу демократских вредности, поштовање људских права, развијање интеркултуралног дијалога и сарадњу, односа према разноврсној културно-историјској баштини, толерантног односа према другачијим ставовима и погледима на свет, проактиван однос у разумевању постојећих унутрашњих и регионалних конфликта са историјском димензијом и допринесу њиховом превазилажењу.	
Основни ниво	Ученик користи основна историјска знања (правилно употребљава историјске појмове, хронологију, оријентише се у историјском простору, познаје најважнију историјску фактографију) у разумевању појава и процеса из прошлости који су обликовали савремено друштво, као и одређене националне, регионалне, па и европски идентитет. Развијају се вештине неопходне за успостављање критичког односа према различитим историјским и друштвеним појавама. Ученик изграђује свест о сопственој одговорности у савременом друштву, развија ставове неопходне за живот у савременом демократском окружењу и учешћу у различитим друштвеним процесима (поштовање људских права, неговање културе сећања, толеранција и уважавање другачијег културног идентитета и наслеђа, и решавање неспоразума кроз изградњу консензуса).	
Средњи ниво	Ученик развија посебна историјска знања и нарочито аналитичке вештине компарације различитих извора информација, процењујући њихову релевантност, објективност и комплексност. Веома важну димензију наставе историје представља разумевање функционисања савременог света, његових историјских корена и оних појава које својим дугим трајањем обликују садашњицу.	

<i>Напредни ниво</i>	Ученик разуме, анализира и критички просуђује комплексније историјске, као и савремене догађаје, појаве и процесе са историјском димензијом, уз употребу различитих историјских извора. Ученик је у стању да уочи последице стереотипа и пропаганде на савремено друштво, људска права и политичко окружење, да аргументовано води дебату уз међусобно уважавање, неговање толеранције и унапређивање интеркултуралног дијалога, као и да писмено и графички приказује резултате свог истраживања уз коришћење одговарајућих компјутерских програма.
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет ИСТОРИЈА садрже стандарде постигнућа за области: Историјска знања, Истраживање, тумачење и презентације и Историјске основе савременог друштва	
<i>Основни ниво у областима</i>	
1. Историјска знања	2.ИС.1.1.1. – 2.ИС.1.1.2. – 2.ИС.1.1.3. – 2.ИС.1.1.4.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.1.2.1. – 2.ИС.1.2.2. – 2.ИС.1.2.3. – 2.ИС.1.2.4. – 2.ИС.1.2.5.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.1.3.1. – 2.ИС.1.3.2. – 2.ИС.1.3.3. – 2.ИС.1.3.4. – 2.ИС.1.3.5. – 2.ИС.1.3.6. – 2.ИС.1.3.7. – 2.ИС.1.1.4.
<i>Средњи ниво у областима</i>	
1. Историјска знања	2.ИС.2.1.1. – 2.ИС.2.1.2. – 2.ИС.2.1.3.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.2.2.1. – 2.ИС.2.2.2.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.2.3.1.
<i>Напредни ниво у областима</i>	
1. Историјска знања	2.ИС.3.1.1. – 2.ИС.3.1.2.
2. Истраживање, тумачење и презентације	2.ИС.3.2.1. – 2.ИС.3.2.2. – 2.ИС.3.2.3. – 2.ИС.3.2.4.
3. Историјске основе савременог друштва	2.ИС.3.3.1.

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ ИСТОРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА – Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).	- у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове; - користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости; - идентификује порекло и процени сазнајну вредност различитих извора на основу њихових спољних и садржинских обележја; - објасни основе историјског научног метода у реконструкцији прошлости и уочава постојање различитих интерпретација	Ернест Брајзах, <i>Историографија</i>, Београд, 2009. Андреј Митровић, <i>Пропитивање Клио</i>, Београд, 1996.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА – Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). – Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). – Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). – Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). – Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање). – Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; научна и техничка открића (напредак медицине, појава радија, телевизије, звучног филма...); утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција; културно-уметничко наслеђе. – Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.	• анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима; • презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику резултате елементарног истраживања; • препозна на конкретним примерима злоупотребу историје и изведе закључак о могућим последицама на развој историјске свести у друштву; • уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; • образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; • идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; • препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права; • пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; • илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; • наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва;	Чедомир Попов. <i>Од Версаја до Данцига</i>, Београд, 1995. Андреј Митровић, <i>Време нетрпељивих</i>, Београд, 1974.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ – Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћене стране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. – Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз, окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. – Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН. – Уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; уништавање и пљачка културних и уметничких добара; лични доживљај рата. – Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић, Анте Павелић, Диана Будисављевић.	• уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; • образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; • објасни значење појмова геноцид и Холокауст;	Велимир Терзић, <i>Слом Краљевине Југославије 1941</i>, Београд, 1982. Питер Калвокорези/Гај Винт, <i>Тотални рат</i>, Београд 1987.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија
СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА – Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура. – Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. – Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан Ковачевић.	• изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; • препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; • критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; • покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; • уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима. • уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;	Бранко Петрановић, <i>Историја Југославије 1918–1988. (1–3)</i>, Београд, 1988.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА – Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. – Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији, култура и спорт. – Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.	• изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; • изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; • препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; • критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; • покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; • уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима. • уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; • на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; • учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;	Бранко Петрановић, <i>Историја Југославије 1918–1988. (1–3)</i>, Београд, 1988.	српски језик и књижевност, верска настава, грађанско васпитање историја музике, национална историја музике, етномузикологија

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	Четири године	
Разред/Предмет	МАТЕМАТИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења Математике је да ученик, усвајајући математичке концепте, знања, вештине и основе дедуктивног закључивања, развије апстрактно и критичко мишљење, способност комуникације математичким језиком и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.	
Годишњи фонд часова:	70 / 70 / 70 / 66.	Недељни фонд часова: 2 / 2 / 2 / 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Основа за писање исхода и избор садржаја били су програми Математике за основну школу, стандарди постигнућа ученика за крај обавезног основног и општег средњег образовања, међупредметне компетенције, циљ учења Математике као и чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичких језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног стицања и повезивања знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Учењем математике ученик је оспособљен да мисли математички, овладао је математичким знањима и концептима и критички анализира мисаоне процесе, унапређује их и разуме како они доводе до решења проблема. Развио је истраживачки дух, способност критичког, формалног и апстрактног мишљења, као и дедуктивно и индуктивно мишљење и размишљање по аналогији. Развио је способност математичке комуникације и позитивне ставове према математици и науци уопште. Ученик примењује математичка знања и вештине за решавање проблема из природних и друштвених наука и свакодневног живота, као и у професионалној сфери. Оспособљен је да стечена знања и вештине користи у даљем школовању.	
<i>Основни ниво</i>	Ученик решава једноставне математичке проблеме и описује основне природне и друштвене појаве. На основу непосредних информација ученик уочава очигледне законитости, доноси закључке и директно примењује одговарајуће математичке методе за решавање проблема. Израчунава и процењује метричке карактеристике објеката у окружењу. Процењује могућности и ризике у једноставним свакодневним ситуацијама. Ученик користи основне математичке записе и симболе за саопштавање решења проблема и тумачи их у реалном контексту.	
<i>Средњи ниво</i>	Ученик решава сложеније математичке проблеме и описује природне и друштвене појаве. Оспособљен је да формулише питања и претпоставке на основу доступних информација, решава проблеме и бира одговарајуће математичке методе. Користи информације из различитих извора, бира критеријуме за селекцију података и преводи их из једног облика у други. Анализира податке, дискутује и тумачи добијене резултате и користи их у процесу доношења одлука. Ученик просторно резонује (представља податке о просторном распореду објеката сликом или на менталном плану).	

Напредни ниво	Ученик решава сложене математичке проблеме и описује комплексне природне и друштвене појаве. Разуме математички језик и користи га за јасно и прецизно аргументовање својих ставова. Комплексне проблеме из свакодневног живота преводи на математички језик и решава их. Користи индукцију, аналогију, дедукцију и правила математичке логики у решавању математичких проблема и извођењу закључака. Користи методе и технике решавања проблема, учења и откривања која су базирана на знању и искуству за постављање хипотеза и извођење закључака.
Основни ниво у областима 1. Алгебра 2. Геометрија 3. Низови, функције, изводи 4. Комбинаторика, вероватноћа, статистика	Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Математика 2.МА.1.1.1. Користи природне, целе, рационалне и реалне бројеве, различите записе тих бројева и преводи их из једног записа у други. 2.МА.1.1.2. Израчунава вредност бројевног израза у коме се појављују сабирање, одузимање, множење, дељење, степеновање и кореновање и при томе по потреби користикалкулатор или одговарајући софтвер. 2.МА.1.1.3. Примењује правила заокруљивања бројева и процењује вредност израза уједноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.1.4. Трансформише једноставне алгебарске изразе. 2.МА.1.1.5. Решава једноставне проблеме који се свде на линеарне и квадратне једначине. 2.МА.1.1.6. Решава једноставне проблеме који се свде на линеарне неједначине и једноставне квадратне неједначине. 2.МА.1.1.7. Решава једноставне проблеме који се свде на систем две линеарне једначине са две непознате. 2.МА.1.1.8. Зна и разуме основне логичке и скуповне операције и користи их. 2.МА.1.2.1. Разуме концепте подударности и сличности геометријских објеката, симетрије, translације и ротације у равни. 2.МА.1.2.2. Израчунава и процењује растојања, обиме и површине геометријских фигура у равни користећи формуле. 2.МА.1.2.3. Израчунава и процењује површине и запремине геометријских тела у простору, користећи формуле. 2.МА.1.2.4. Користи координатни систем за представљање једноставних геометријских објеката у равни. 2.МА.1.2.7. Примењује тригонометрију правоуглог троугла у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.2.8. Уме да реализује и примени једноставне геометријске конструкције. 2.МА.1.3.1. Препознаје правилност у низу података (аритметички и геометријски низ...), израчунава чланове који недостају, као и суму коначног броја чланова низа. 2.МА.1.3.2. Разуме појам, израчунава вредност, користи и скицира график линеарне, квадратне, степене, експоненцијалне, логаритамске и тригонометријских функција синуса и косинуса. 2.МА.1.3.3. Анализира графички представљене функције (одређује нуле, знак, интервале монотоности, екстремне вредности и тумачи их у реалном контексту). 2.МА.1.3.4. У функцијама које су представљене графички или табеларно, анализира, примењује и приближно израчунава брзину промене помоћу прираштаја. 2.МА.1.4.1. Пребројава могућности (различитих избора или начина) у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.4.2. Примењује рачун са пропорцијама и процентни рачун при решавању једноставних практичних проблема. 2.МА.1.4.3. Разуме концепт вероватноће, израчунава и процењује вероватноће догађаја у једноставним ситуацијама. 2.МА.1.4.4. Графички представља податке у облику дијаграма и табела, анализира податке и њихову расподелу. 2.МА.1.4.5. Разуме појмове популације и узорка, израчунава и тумачи узорачку средину, медијану и мод. 2.МА.1.4.6. Примењује основна математичка знања за доношење финансијских закључака и одлука.

Средњи ниво у областима

1. Алгебра

2. Геометрија

3. Низови, функције, изводи

4. Комбинаторика, вероватноћа, статистика

2.МА.2.1.3. Израчунава вредност израза у коме се појављују и елементарне функције и притоме по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер.

2.МА.2.1.5. Трансформише алгебарске изразе.

2.МА.2.1.6. Решава проблеме који се свде на једначине у којима се појављују елементарне функције.

2.МА.2.1.7. Решава квадратне и једноставне рационалне неједначине.

2.МА.2.1.8. Решава проблеме који се свде на системе линеарних једначина са највише три непознате.

2.МА.2.1.9. Зна и користи логичке и скуповне операције, исказни рачун и појам релације (посебно поретка и еквиваленције).

2.МА.2.2.2. Уочава равне пресеке геометријских фигура у простору и рачуна њихову површину.

2.МА.2.2.3. Решава једноставне проблеме користећи једначину праве и криве другог реда.

2.МА.2.2.5. Примењује тригонометријске функције у једноставним реалним ситуацијама.

2.МА.2.3.3. Уме да скицира графике елементарних функција и да их трансформише користећи трансформације и дилатације дуж координатних оса.

2.МА.2.3.4. Решава проблеме користећи основна својства функција (област дефинисаности, периодичност, парност, монотоност...).

2.МА.2.3.6. Разуме концепт извода функције и примењује га у проблемским ситуацијама.

2.МА.2.4.1. Примењује правила комбинаторике за пребројавање могућности (различитих избора или начина).

2.МА.2.4.2. Решава проблеме користећи пропорцију и процентни рачун.

~~2.МА.2.4.3. Разуме концепт дискретне случајне величине и израчунава очекивану вредност, стандардно одступање и дисперзију (варијансу).~~

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА и кључни појмови садржаја програма	ИСХОДИ / По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
ЛОГИКА И СКУПОВИ Основне логичке и скуповне операције. Важнији закони закључивања. Функције. Елементи комбинаторике (пребројавање коначних скупова: правило збира и правило производа).	- користи логичке и скуповне операције; - користи функције и њихова својства; - примени једноставна правила комбинаторике за пребројавање коначних скупова;	Математика 1, Збирка решених задатака и тестова за I разред, Круг, Београд 2021.	Физика Филозофија Хармонија Контрапункт Солфеђо
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ Преглед различитих врста бројева (природни, цели, рационални, реални), операције и њихова својства. Апсолутна вредност. Степен броја са целобројним изложоцем.	- користи, приказује на бројевној правој и пореди природне, целе, рационалне и реалне бројеве; - преведе рационалне бројеве из једног записа у други; - на основу реалног проблема састави и израчуна вредност бројевног израза (са или без калкулатора), процени вредност једноставнијих израза и тумачи резултат;	Математика 1, Збирка решених задатака и тестова за I разред, Круг, Београд 2021.	

ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ Размера и пропорција, пропорционалност величина (директна и обрнута), примене (сразмерни рачун и рачун поделе). Процентни рачун. ПОДУДАРНОСТ Ставови подударности троуглова. Односи страница и углова троугла. Кружница и круг. Значајне тачке троугла. Четвороугао. Симетрије, ротација и транслација равни.	примени пропорцију и процентни рачун у реалном контексту;	<i>Математика 1,</i> Збирка решених задатака и тестова за I разред, Круг, Београд 2021.	Физика, Филозофија, Хармонија, Контрапункт, Солфеђо.
	- примени својства троуглова, четвороуглова и кругова, укључујући и примену у реалном контексту; - примени подударност у равни (симетрије, транслација, ротација); - примени ставове подударности у једноставнијим доказима;		
	трансформише целе и рационалне алгебарске изразе;		
РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ Полиноми и операције са њима, дељивост полинома. Растављање полинома на чиниоце. НЗС и НЗД полинома. Операције са рационалним алгебарским изразима (алгебарски разломци).	- решити линеарне једначине и неједначине; - графички представи линеарну функцију и анализира њен график; - решити проблем који се своди на линеарну једначину или систем линеарних једначина;	<i>Математика 2,</i> Збирка решених задатака и тестова за II разред, Круг, Београд 2021.	Физика Филозофија Хармонија Контрапункт Солфеђо
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, НЕЈЕДНАЧИНЕ И СИСТЕМИ Линеарне једначине и неједначине. Линеарна функција и њен график. Системи линеарних једначина са две непознате. Примене у реалним ситуацијама.	примени сличност у равни;		
СЛИЧНОСТ Мерење дужи и углова. Пропорционалност дужи. Талесова теорема. Сличност. Питагорина теорема.	- одреди вредности тригонометријских функција углова од 30°, 45° и 60°; - примени тригонометрију правоуглог троугла у реалним ситуацијама уз коришћење калкулатора.		
ТРИГОНОМЕТРИЈА ПРАВОУГЛОГ ТРОУГЛА Тригонометријске функције оштрог угла, основне тригонометријске идентичности. Решавање правоуглог троугла.	- трансформише и израчуна вредност једноставних израз са степенима користећи својства операција и функција, по потреби користећи калкулатор; - скицира график степене функције;		
СТЕПЕНОВАЊЕ И КОРЕНОВАЊЕ Степен чији је изложилац цео број. Функције $y = x^2$ и $y = x^3$. Степен чији је изложилац рационалан број.			

КВАДРАТНА ЈЕДНАЧИНА И КВАДРАТНА ФУНКЦИЈА Квадратне једначине са реалним решењима. Вијетове формуле и растављање квадратног тринома. Квадратна функција. Једноставне квадратне неједначине. ТРИГОНОМЕТРИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ Угао. Радијан. Тригонометријски круг. Основне тригонометријске функције. Адиционе формуле. ЕКСПОНЕНЦИЈАЛНА И ЛОГАРИТАМСКА ФУНКЦИЈА Експоненцијална функција. Једноставне експоненцијалне једначине. Логаритам, његова својства и примене. Логаритамска функција. Једноставне логаритамске једначине. СТЕРЕОМЕТРИЈА Површина и запремина праве призме и пирамиде. Прав ваљак и права купа, њихове површине и запремине. Сфера и лопта. Површина сфере и запремина лопте.	• реши једноставан проблем који се своди на квадратне једначине са реалним решењима и неједначине; • скицира и тумачи график квадратне функције;	<i>Математика 2</i>, Збирка решених задатака и тестова за II разред, Круг, Београд 2021.	Физика Филозофија Хармонија Контрапункт Солфеђо
	• израчуна вредност тригонометријске функције, по потреби користећи калкулатор; • примени адиционе формуле; • скицира графике основних тригонометријских функција.		
	• израчуна вредност експоненцијалне и логаритамске функције, по потреби користећи калкулатор; • реши једноставне експоненцијалне и логаритамске једначине;		
СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА Системи линеарних једначина са две и три непознате. Гаусов поступак. АНАЛИТИЧКА ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ Растојање двеју тачака, површина троугла. Разни облици једначине праве, угао између две праве. Кружница и однос праве и кружнице. НИЗОВИ Основни појмови о низовима. Аритметички и геометријски низ.	• примени Гаусов поступак за решавање система линеарних једначина; • реши једноставан проблем који се своди на систем линеарних једначина;	<i>Математика 3</i>, Збирка решених задатака и тестова за III разред, Круг, Београд 2021.	Физика Филозофија Хармонија Контрапункт Солфеђо
	• реши једноставне проблеме међусобних односа тачака и правих у координатној равни; • реши једноставне проблеме користећи једначине праве и кружнице; • примени услов додира и одреди једначину тангенте кружнице;		
	• примени аритметички и геометријски низ у једноставним ситуацијама.		

ФУНКЦИЈЕ Важнији појмови и својства реалних функција реалне променљиве. Преглед елементарних функција. Гранична вредност функције. Асимптоте.	• израчуна једноставне граничне вредности функција; • користи основна својства функција (домен, периодичност, парност, монотоност, нуле и знак...);	Математика 4, Збирка решених задатака и тестова за IV разред, Круг, Београд 2010.	Физика Филозофија Хармонија Контрапункт Солфеђо
ИЗВОД ФУНКЦИЈЕ Прираштај функције. Извод функције (проблем тангенте и брзине). Основне теореме о изводу, изводи елементарних функција. Испитивање функције и њен график.	• израчуна извод једноставних функција применом правила диференцирања; • испита ток и скицира график једноставне функције;		
КОМБИНАТОРИКА Основна правила. Варијације. Пермутације. Комбинације (без понављања). Биномни образац.	• примени елементе комбинаторике у једноставним реалним ситуацијама; • примени биномни образац на решавање једноставнијих проблема;		
ВЕРОВАТНОЋА И СТАТИСТИКА Случајни догађаји. Вероватноћа. Дискретне случајне величине. Популација, обележје и узорак. Очекивана вредност и дисперзија. Прикупљање, сређивање, графичко приказивање и нумеричка обрада података.	• одреди вероватноћу једноставнијег случајног догађаја; • одреди очекивану вредност и дисперзију дискретне случајне величине; • изврши мање статистичко истраживање, обради резултате, прикаже их и интерпретира.		

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	1 година	
Разред/Предмет	ФИЗИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења Физике јесте стицање елементарне функционалне писмености (природно-научне и техничке) и знања о основним физичким законима који описују појаве у природи и својства звука, оспособљавање ученика за примену знања у струци и свакодневном животу, стицање радних навика, одговорности и вештина за самосталани за тимски рад као и формирање основе за даље образовање.	
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Општа предметна компетенција представља опис шта ученици знају и могу да ураде на основу укупног општег образовања у физици. Она описује шта је крајња сврха учења физике као општеобразовног предмета у средњој школи. Кроз опште средњошколско учење физике очекује се да ученици повежу физичке законе и процесе са практичном применом и тако постигну научну писменост која ће им омогућити праћење и коришћење информација у области физике, исказаних језиком физике (физичким терминима, симболима, формулама и једначинама), дискусију и доношење одлука у вези с темама из области физике, значајним за појединца и друштво. На првом месту то се односи на безбедно руковање уређајима, алатима и комерцијалним производима и на бригу о животној средини. Поред тога, очекује се развијање истраживачког односа према окружењу кроз експериментални рад којим се упознаје научни метод, као и разумевање природе науке, научно истраживачког рада и подржавање доприноса науке квалитету живота појединца и развоју друштва.	
Основни ниво	2.ФИ.1.1.1. Описује и објашњава физичке појаве: равномерно праволинијско кретање, равномерно променљиво праволинијско кретање, пренос притиска кроз течности и гасове, пливање тела, механичка осциловања и таласи. 2.ФИ.1.1.6. Познаје услове за настајање звука и зна да наведе његова основна својства као механичког таласа. 2.ФИ.2.1.1. Описује и објашњава физичке појаве: равномерно кружно кретање, равномерно променљиво кружно кретање, хоризонталан хитац, сударе тела протицање идеалне течности, појам средње брзине, законе одржања, хармонијске пригушене осцилације.	
Средњи ниво	2.ФИ.2.1.4. Познаје основне величине којима се описују механички таласи; користи везе између ових величина за објашњење појава код таласа; објашњава својства звука. 2.ФИ.3.1.4. Описује и објашњава физичке појаве: котрљање, равномерно променљиво кружно кретање, пренос механичких таласа кроз течности и гасове, динамичка равнотежа тела, механичка осциловања и таласи; користи уређаје и мерне инструменте за одређивање физичких величина, на пример, коефицијент површинског напона, модул еластичности, фреквенција осциловања звучне виљушке, момент инерције, убрзање куглице која се котрља низ коси жлеб.	

Напредни ниво	2.ФИ.3.1.3. Објашњава појаве везане за принудне осцилације; пригушене осцилације, Доплеров ефекат и слагање таласа; зна да решава сложене задатке о осцилацијама и таласима.

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
1. Физичке основе акустике	- користи научни језик физике за описивање физичких појава; - објасни значај и улогу експеримента и теорије у описивању физичких процеса и појава, самостално припреми једноставнији пројекат и изведе одговарајуће физичко истраживање; - описује енергијске трансформације код хармонијских, пригушених и принудних осцилација; - разуме појам механичке резонанције, услове њеног настајања и примену; - опише и објасни звучне таласе и њихове карактеристичне величине; - примењује законе одбијања и преламања звука; - разликује звук, ултразвук и инфразвук и познаје њихову примену; - разликује карактеристике звука (висина, јачина, боја), - познаје штетан утицај буке и мере заштите; - компетентан је да користи мерне јединице и дигиталне технологије за мерење јачине и снаге звука; - уочава положај извора звука и удаљеност извора звука од пријемника и процењује начин простирања звука;	on line литература	Математика, музички инструменти, информатика
2. Музички инструменти и тонови	- користи научни језик физике за описивање физичких појава; - процењује и адаптира различите инструменте на основу њихових карактеристика; - примењује стечена знања и повезује звучне појаве са уметничким извођењем на инструментима;		
3.Акустика просторија	- користи научни језик физике за описивање физичких појава; - компетентан је да користи мерне јединице и дигиталне технологије за мерење јачине и снаге звука; - уочава положај извора звука и удаљеност извора звука од пријемника и процењује начин простирања звука; - процењује оптимална акустичка својства просторија (запремина, облик просторије, време реверберације), акустичко обликовање; - заштита од буке.		

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	1, 2, 3, 4. разред / ИНФОРМАТИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр...	
Циљ учења предмета	Циљ учења Информатике је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву. Ученик развија способност апстрактног и критичног мишљења о аутоматизацији послова уз помоћ информационо-комуникационих технологија и развија способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин	
Годишњи фонд часова	1, 2, 3. разред 35 часова, 4. разред 33 часа	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Учењем наставног предмета Информатика ученик је оспособљен да примени стечена знања и вештине из области информационо-комуникационих технологија ради испуњавања постављених циљева и задатака у свакодневном животу, даљем школовању и будућем раду. Развио је дигиталну писменост и способност апстрактног и критичног мишљења уз помоћ информационо-комуникационих технологија.	
СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	Специфичне предметне компетенције представљају опис специфичних способности ученика које му омогућавају да развије општу предметну компетенцију. Подразумевају способност за одговорно коришћење информационо-комуникационих технологија уз препознавање потенцијалних ризика и опасности, уметничко изражавање и формирање естетског става при коришћењу технологије и способност за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање, складиштење и преношење и представљање у графичком облику.	
Изборни садржаји: Информатика и музика	Приступање Интернету, самостално претраживање сајтова за преузимање нотног материјала. Рад, у оквиру вежбања, домаћих задатака из хармоније и контрапункта у програму за записивање нотног текста. Израђивање свог плаката за солистички концерт у оквиру рада са графиком у рачунару. Припремање радио драме са садржајем из Српског језика и књижевности у оквиру теме обраде звучних записа.	

Начин остваривања програма предмета:

Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутстава у специјализованом кабинету.

1. РАЗРЕД			
НАСТАВНА ТЕМА	ИСХОДИ/ По завршеној теми ученик ће бити у стању да...	Литература	Корелација
ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ	- објасни улогу ИКТ у свакодневном животу; • разуме изазове коришћења савремених технологија на одговоран и безбедан начин; • илуструје на примерима основне појмове информатике и рачунарства (појам информација и податак) • наведе основне области информатике и рачунарства; - кратко опише најважније догађаје у развоју ИКТ; • направи паралелу између развоја људског друштва и развоја информационо-комуникационих технологија; • безбедно користи дигиталне уређаје; - разликује и користи сервисе интернета; • приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај; - класификује информације са интернета и процењује њихов квалитет и поузданост; • спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету.	Филип Марић: <i>Рачунарство и информатика 1</i> , уџбеник за први разред гимназије. Клет	Стручни предмети: главни предмет, солфеђо, музички облици, хармонија, музички инструменти, контрапункт.
ПРЕДСТАВЉАЊЕ ПОДАТАКА НА РАЧУНАРУ	- познаје карактеристике различитих бројевних система; • преводи број из једног у други бројевни систем; - изводи основне рачунске операције у различитим бројевним системима; - користи јединице за мерење количине података; - објасни начин дигиталног записа података и бинарног записа природних бројева.		
АРХИТЕКТУРА РАЧУНАРСКОГ СИСТЕМА И ПРОГРАМСКА ПОДРШКА	- учава разлику између хардвера и софтвера; • наводи основне карактеристике компонената дигиталног уређаја и њихову улогу; • разликује системски од апликативног софтвера - објасни шта је оперативни систем и која је његова улога; • познаје основне типове апликативног софтвера; - разликује појмове и типове лиценци софтвера и садржаја који се деле.		
ОРГАНИЗАЦИЈА ПОДАТАКА И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ РАДНОГ ОКРУЖЕЊА	- разликује основе елементе графичког корисничког интерфејса; • прилагоди радно окружење кроз основна подешавања; • инсталира и деинсталира корисничке програме - сачува, модификује и организује податке; • разликује најчешће коришћене типове датотека; - подеси радно окружење текст процесора; • промени језик тастатуре; - примени правила слепог куцања.		
РАД СА ПРОГРАМИМА ЗА ОБРАДУ ТЕКСТА	- врши премештање садржаја између више отворених докумената; • ефикасно и тачно уноси и уређује неформатиран текст; - примењује основне елементе форматирања и структурирања текста; • уређује на елементарном нивоу текст применом нотација за обележавање; • постави напредне текстуалне и нетекстуалне елементе у креирани документ; - познаје основне параметре стилизовања текста на нивоу карактера, параграфа и страница; - користи и креира именоване стилове и модификује их; • користи елементе у тексту који се аутоматски ажурирају; - структурира текст и аутоматски генерише садржај; - познаје структуру, правила и формат која се примењују у форматирању докумената; - припрема документ за штампу и одштапа га.		

РАД СА ПРОГРАМИМА ЗА ИЗРАДУ СЛАЈД ПРЕЗЕНТАЦИЈА	• зна основне етапе при развоју слајд-презентације, • основне принципе доброг дизајна, • подешава радно окружење програма за израду слајд-презентација, • одабира одговарајући тип „погледа” на презентацију, • израђује фото-албум презентације, зна основне операције са слајдом, • дизајнира позадину и „мастер” слајд на задати начин, • додаје и форматира текстуалне објекте, • додаје нетекстуалне објекте, анимира објекте слајда, • анимира прелазе између слајдова, • израђује интерактивне презентације, (хипервезе, акциона дугмад), • подешава време трајања слајдова, аутоматизује презентацију, • подешава параметре штампе и штампа презентацију.		

2. РАЗРЕД			
НАСТАВНА ТЕМА	ИСХОДИ / По завршеној теми ученик ће бити у стању да...	Литература	Корелација
ИНФОРМАТИКА У МУЗИЦИ Примена рачунара у процесу учења музике; Основна својства звука; Формати звучних записа и њихова конверзија; Хардвер за рад са музиком; Музичке картице, микрофони, MIDI клавијатура /електрични клавир, звучници/ слушалице; Инсталирање хардвера; Софтверски алати за рад са музиком.	• објасни природу звука; • наведе основне компоненте хардвера за рад са музиком • користи софтверске алате за рад са музиком;	on line литература.	Стручни предмети: главни предмет, солфеђо, музички облици, хармонија, музички инструменти, контрапункт.
ПРОГРАМИ ЗА ТАБЕЛАРНА ИЗРАЧУНАВАЊА Основни појмови о програмима за рад са табелама; Подешавање радног окружења; Уношење различитих типова података у табелу; Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона; Примена основних аритметичких операција и уграђених функција за креирање формула. Форматирање ћелија; Копирање формула, релативно и апсолутно референцирање ћелија; Сортирање и филтрирање; Условно форматирање табела; Намена различитих типова графикана; Приказивање података из табеле помоћу графикана; Припрема документа за штампање.	• разликује основне елементе табеле; разлику је типове података; • унесе и мења податке у табеле; манипулише елементима табеле; • користи формуле за израчунавање статистика; користи апсолутно и релативно адресирање; • врши основно форматирање табеле; • сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; примењује условно форматирање; • представи визуелно податке на одговарајући начин; • форматира табеле и одштампа их;		

РАЧУНАРСКА ГРАФИКА Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели приказа боја, растерска и векторска графика); Рад у програму за растерску графику; Рад у програму за векторску графику.	• објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; • креира растерску слику у изабраном програму; • креира векторску слику у изабраном програму; користи алате за уређивање и трансформацију слике; • оптимизује креирану слику за приказ на различитим медијима; • одабере одговарајући формат записа слика;		

3. РАЗРЕД			
НАСТАВНА ТЕМА	ИСХОДИ / По завршеној теми ученик ће бити у стању да...	Литература	Корелација
УНОШЕЊЕ И ЕДИТОВАЊЕ НОТНОГ ЗАПИСА СА ТАСТАТУРЕ Упознавање програма <i>Muse score</i> и подешавање радне површине; Форматирање документа – партитуре (рад на документу): одабир инструмената, уношење и уређивање нота, метрономске ознаке и темпо, одређивање или промена такта, кључа и тоналитета. Триоле и друге неправилне нотне групе, артикулација, динамика, транспозиција; Уношење текста и графике (уређивање текста, симбола, инструмената, акорда); Издавање или додавање штива у партитури; Репродукција (Play) и њено подешавање: Mixer, Volume, Tempo; Скенирање партитура и њихов унос у Musescore; Употреба MIDI клавијатуре; Употреба микрофона; Снимање штива као аудио и MIDI снимка; Увоз датотека прављених у другим програмима за нотацију (нпр. Sibelius, Finale); Штампање штива и партитура.	• унесе и едитује нотни запис; • врши основне манипулације над нотним записом;		Стручни предмети: главни предмет, солфеђо, музички облици, хармонија, музички инструменти, контрапункт.
ЕКСПЕРИМЕНТИ СА ЗВУКОМ Физичке карактеристике звука; Појам дигитализације звука; Процес производње звука код музичких картица; Звук музичких синтисајзера – MIDI запис (*.mid, *.kar, итд.); Формати за чување звучних записа у рачунарима; MIDI формат и MIDI језик; Разлика између wav и MIDI формата; Конверзија између различитих формата звучних записа; Дигитална обрада звука; Концепт DAW програма; Снимање и обрада звука; Аудио ефекти; Примена виртуелних инструмената; Примена пакета звукова (Sample racks).	• разликује формате звучног записа и прави поделу на компримоване и некомпримоване; • врши основне манипулације над звучним записом; • врши конверзију између различитих формата звучних записа.		

4. РАЗРЕД			
НАСТАВНА ТЕМА	ИСХОДИ / По завршеној теми ученик ће бити у стању да...	Литература	Корелација
РАД СА ВИДЕО ЗАПИСОМ Манипулација са видео записом у одабраном програму: пребацивање видео материјала на рачунар; покретање и радни прозор програма за обраду видео записа; увоз материјала и креирање пројекта; чување видео записа на рачунару. Монтажа говора и музике у видео запису. Конверзија видео формата. Креирање видео клипова за веб странице. Постављање (Upload) видео клипова на веб страницу.	- разликује формате видео записа; - врши основне манипулације са видео записом; - врши конверзију између различитих формата видео записа; - креира видео клип са импортованим мултимедијалним материјалом; - креира видео клип за веб и поставља на веб страницу;		Стручни предмети: главни предмет, солфеђо, музички облици, хармонија, музички инструменти, контрапункт.
ГОТОВА ВЕБ ДИЗАЈН РЕШЕЊА Готова веб дизајн решења (WordPress, Weebly, Wix...). Блог, вики, електронски портфолио.	креира једноставни веб-сајт на основу готових веб решења (WordPress, Weebly, Wix...);		
ВЕБ ДИЗАЈН Универзални принципи Веб дизајна. Основе HTML-а, основни елементи и атрибути. Стили (CSS), основни селектори, својства и вредности.	- креира статичку веб-страницу коришћењем HTML-а; - стилизује веб-страницу коришћењем CSS-а.		

Образовни профил:	Заједнички предмети за све одсеке у школи
Разред	IV
Предмет:	РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА
Просветни гласник:	бр. 4/1996. и бр. 11/2013.
Циљеви наставе предмета:	Стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље. Подстицање корелације са осталим музичким предметима.
Годишњи фонд часова:	60.
Недељни фонд часова:	2.

Начин остваривања програма предмета Програм предмета реализује се кроз групну наставу (највише две групе), путем теоријских предавања и практичног дела на рачунарима. Настава се одвија у учионици опремљеној текстуалним, аудио-визуелним техничким средствима која подржавају овакав

облик наставе. Наставна грађа систематизована је по целинама које су у блиској вези и један део наредби је заједнички, у циљу стицања што бољег образовања ученика као и повезивања овог предмета са осталим стручним предметима (музички облици, хармонија, контрапункт), и шире. Свака већа јединица из градива мора бити пропраћена аудио-визуелним упутствима, после којих иде низ вежби за практично увежбавање виђеног.

Овим предметом потребно је развити љубав према информатици, интересовање за то како рачунари могу бити саставни део рада музичара.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Облици и методе рада	Активност ученика	Корелација
ЕКСПЕРИМЕНТИ СА ЗВУКОМ (45) Физички елементи звука. Синтеза звука у рачунарима. Музички тонови из компјутера. Формати за чување звучних записа (ЦМФ, МОД, МИД, ВОЦ и WAV). МИДИ језик и МИДИ формат. Софтвер за рад са звуком. Снимање звука и обрада дигитализованог сигнала. Појам дигитализације звука. Одређивање најповољније фреквенције и резолуције дигитализовања према карактеристикама звука који се уноси у рачунар. Едитовање звука. Појам и примена ефеката. Самостално примењивање дигиталних ефеката на снимљени сигнал у циљу експериментисања. Обрада звука у музичком контексту.	Рад на: упознавању хардверског дела рачунара потребном за извођење активности у обликовању и едитовању музичких записа; разликовању различитих могућности програма и овладавању вештинама и могућностима које пружа; подстицању корелације са осталим музичким предметима; примењивању наученог у пракси.	Вербално-дијалогски метод. Илустративно-демонстративан, аудио-визуелна техничка наставна средства (рачунари и видео упутства), текстуална (штампани и писани текстови).	Ученик активно слуша с разумевањем, повезује. Ученик учествује у групном раду, дискутује, посматра, упознаје могућности програма, размењује сазнања са партнером у клупи за рачунаром, истражује и сам долази до нових сазнања, проналази који начин у раду њему лично највише одговара.	Стручни предмети: главни предмет, солфеђо, музички облици, хармонија, музички инструменти, контрапункт.
РАЧУНАРСКЕ МРЕЖЕ (15) Значај рачунарских комуникација. Рачунарске мреже (мрежна картица, комуникационе линије, комуникациони софтвер). Организација рачунарских мрежа (топологија мреже, мрежни протоколи, модел клијент–сервер). Коришћење мрежа (пријава и одјава корисника, непосредна комуникација, пренос текста, претраживање база података и комерцијални сервиси). Примери неких мрежа: повезивање два рачунара, локална мрежа, ББС, Интернет.	Рад на: разликовању различитих могућности и овладавању вештинама које пружа рад у рачунарској мрежи; подстицању корелације са осталим музичким предметима; примењивању наученог у пракси.			

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи
Трајање школовања	4 године
Разред/ Предмет	I разред / ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ – II–IV / ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ
Просветни гласник	Службени гласник РС – Просветни гласник бр...
Циљ учења предмета	Циљ наставе физичког васпитања да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитнообразовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности детета – ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада
Годишњи фонд часова	70 Недељни фонд часова: 2
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичке вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Учењем наставног предмета Физичко васпитање ученик стиче вештине и овладава знањима о културним вредностима телесног вежбања. Стечена знања примењује у свакодневном животу, специфично-професионалним и ванредним животним ситуацијама. Разуме потребу редовног бављења физичком активношћу и континуираног развоја физичких способности и активно ради на њиховом унапређивању. Вежбајући унапређује здравље, здравље околине и квалитет живота. Путем различитих видова физичке активности исказује лични идентитет, креативност, емоције, комуницира, неутралише или смањује на најмању меру негативне утицаје савременог живота. Кроз предмет физичко васпитање развијају се: толеранција, хумани односи одговорност, поштовање правила, квалитетна међусобна комуникација, еколошки однос према природном окружењу, и способност за учешће у спортско-рекреативним и спортским активностима током целог живота.
<i>Основни ниво</i>	Достиже и одржава оптималан ниво физичких способности. Ученик је оспособљен да води бригу о властитом здрављу и здрављу околине. Препознаје и разуме законитости утицаја физичког вежбања на антрополошки статус. Спроводи физичко вежбање уз безбедносне, здравствено-хигијенске и организационо-техничке мере. Супротставља се свим облицима насиља у физичком васпитању, спорту и рекреативним активностима
<i>Средњи ниво</i>	Бира спортско-рекреативну активност у циљу одржавања и унапређивања физичких способности и здравља, у складу са сопственим потребама и интересовањима. У вежбању сарађује и помаже другима поштујући индивидуалне разлике. Редовно вежба у слободно време
<i>Напредни ниво</i>	Самоиницијативно примењује разноврсне програме и облике индивидуалног и колективног вежбања, уз поштовање индивидуалних разлика учесника у телесном вежбању. Преузима одговорност за сопствене изборе када је реч о животном стилу (физичка активност, исхрана, ризична понашања и др) и процењује дугорочне позитивне, односно негативне последице по здравље и квалитет живота појединца, породице и окружења
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет физичко васпитање садрже стандарде постигнућа за области: ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ, МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИЦИПЛИНЕ, ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	

Основни ниво у областима	Ученик зна функцију једноставних вежби и програма развоја моторичких способности; зна основну технику и тактику спортских грана; понаша се дисциплиновано поштујући мере безбедности у вежбању; зна да упореди вредности почетних и финалних резултата мерења моторичких способности у односу на референтне вредности за свој узраст и пол. У процесу вежбања сарађује са другима и помаже им уз поштовање индивидуалних разлика
Средњи ниво у областима	Ученик је у стању да самостално састави и примени програме вежбања препознавајући везу са здрављем и психо-физичким развојем; зна сложеније техничко-тактичке елементе спортске гране; примењује правилне поступке у случају незгоде током вежбања; вреднује и цени допринос физичке активности здрављу и квалитету живота. Учествоје у различитим спортским такмичењима и спортско-рекреативним активностима у школи и, у складу са интересовањима помаже у њиховом планирању и реализацији.
Напредни ниво у областима	Ученик је способан да самостално састави и изведе сложеније програме вежбања; самостално и у сарадњи са другима решава сложене тактичке задатке; препознаје основне законитости оптерећења у физичким и спортским активностима, промовише њихову улогу у унапређивању здравља и превентивно деловање на настанак хроничних незаразних обољења и социо-патолошких појава; редовно се бави спортским и спортско-рекреативним активностима у слободно време, и у складу са интересовањима учествује и помаже на школским такмичењима и другим манифестацијама. Користи физичку активност ради веће ефикасности учења и елиминисања штетних професионалних утицаја.

Начин остваривања програма предмета:

Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.

I РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	– сврсисходно примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – упореди и анализира резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак; – планира и примењује усвојене моторичке вештине у свакодневном животу; – игра један народни и један друштвени плес; – примењује и поштује основе принципе вежбаног процеса и правила тимских и спортских игара; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – навија фер;		Покрет као комуникацијска појава представља основу за корелацију између предмета физичко и музичко васпитање. Повезивање покрета са музиком даје могућност за примену тела као сопственог инструмента. У наставном процесу физичког васпитања усвајају се покрети руку, ногу и целог тела, преко осмишљених
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИЦИПЛИНЕ Атлетика Спортска гимнастика Физичка активност по избору Плес и ритмика Полигони	– разликује различите типове физичке активности; – примењује одговарајуће вежбе у складу са сопственим могућностима и потребама; – препозна ниво оптерећења током вежбања; – уочи грешке у извођењу покрета и кретања; – учествује на одељенском, разредном и другим такмичењима и/или спортско-рекреативним манифестацијама за које се школа определи; – помаже организацији школских спортских манифестација; – користи могућности за свакодневну физичку активност у окружењу и редовно вежба у складу са својим потребама; – примени принципе здраве исхране; – примењује правила безбедности у различитим физичким активностима у школи и ван школе;		дидактичких игара, који омогућавају: развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, координацију и равнотежу. Употребом и усавршавањем различитих начина покрета, ученици могу да изразе: расположење, темпо, динамику, тонску висину, ритам, репетицију.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА Физичко образовање Здравствена култура	– у групним активностима ради на остваривању заједничких циљева; – решава конфликте на социјално прихватљив начин; – при вежбању и кретању учи и негује естетске вредности; – коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања; – поштује здравствено-хигијенска и еколошка правила у вежбању; – редовно контролише своје здравље; – повезује штетан утицај које психоактивне супстанце имају на здравље		Покрет као комуникацијска појава представља основу за корелацију између предмета физичко и музичко васпитање. Повезивање покрета са музиком даје могућност за примену тела као сопственог инструмента. У наставним процесу физичког васпитања усвајају се покрети руку, ногу и целог тела, преко осмишљених дидактичких игара, који омогућавају: развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, координацију и равнотежу. Употребом и усавршавањем различитих начина покрета, ученици могу да изразе: расположење, темпо, динамику, тонску висину, ритам, репетицију.

II РАЗРЕД – ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Тестирање ученика. Примена националне батерије тестова. Кондициона припрема ученика.	– правилно примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – упоређи и анализира резултате тестирања са вредностима за свој узраст; – сагледа сопствени моторички статус и уз помоћ наставника примени вежбања у циљу његовог побољшања; – примењује усвојене моторичке вештине у различитим животним ситуацијама		Покрет као комуникацијска појава представља основу за корелацију између предмета физичко и музичко васпитање. Повезивање покрета са музиком даје могућност за примену тела као сопственог инструмента. У наставном процесу физичког васпитања усвајају се покрети руку, ногу и целог тела, преко осмишљених дидактичких игара, који омогућавају: развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, координацију и равнотежу. Употребом и усавршавањем различитих начина покрета, ученици могу да изразе: расположење, темпо, динамику, тонску висину, ритам, репетицију.
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИЦИПЛИНЕ Атлетика; Спортска гимнастика; Спортске игре и активности по избору; Спортске игре; Плес и ритмика; Активности по избору; Полигони	– игра један народни и један друштвени плес; – примењује и поштује основе принципе вежбаоног процеса, уз помоћ наставника примењује основне методе за развој моторичких способности; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – препозна и реши конфликтну ситуацију; – примењује одговарајуће вежбе у складу са сопственим могућностима и потребама; – уз помоћ наставника коригује грешке у извођењу покрета и кретања; – учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима; – помаже у организацији школских спортских манифестација;		

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА Физичко образовање Здравствена култура	– користи могућности за свакодневну физичку активност и редовно вежба; – повеже принципе здраве исхране и вежбање; – примењује правила безбедности у различитим физичким активностима; – решава конфликте на социјално прихватљив начин; – коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања; – редовно контролише своје здравље; – разликује позитиван и негативан утицај вежбања за репродуктивно здравље; повеже штетан утицај које енергетски напизи, психоактивне супстанце и недеозвољена средства имају на здравље.		Покрет као комуникацијска појава представља основу за корелацију између предмета физичко и музичко васпитање. Повезивање покрета са музиком даје могућност за примену тела као сопственог инструмента. У наставном процесу физичког васпитања усвајају се покрети руку, ногу и целог тела, преко осмишљених дидактичких игара, који омогућавају: развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, координацију и равнотежу. Употребом и усавршавањем различитих начина покрета, ученици могу да изразе: расположење, темпо, динамику, тонску висину, ритам, репетицију.

III РАЗРЕД-ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Тестирање ученика Кондициона припрема ученика (снага, брзина, издржљивост, гипкост, координација) Израда програма вежбања унапређивања моторичких способности	– бира и примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – анализира и упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст; – сагледа сопствене моторичке и функционалне и примени вежбања у циљу њиховог побољшања; – сврсисходно примени усвојене моторичке вештине у различитим животним ситуацијама;		
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ Атлетика Спортска гимнастика Спортске игре и активности по избору Плес и ритмика Полигони	– игра народни и друштвени плес; – примени основне принципе тренажног процеса и основне методе унапређивања моторичких способности; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – решава конфликтне ситуације; – примени одговарајуће вежбе у складу са могућностима и потребама; – самостално коригује грешке у извођењу покрета и кретања; – учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима; – помаже и учествује у организацији школских спортских манифестација;		

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА <i>Физичко образовање</i> <i>Здравствена култура</i>	– користи могућности за свакодневну физичку активност; – усклади исхрану са вежбањем; – примењује правила безбедности у различитим физичким активностима и преноси их друге учеснике у вежбању; – коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања; – редовно контролише своје здравље; – разликује позитиван и негативан утицај вежбања за репродуктивно здравље и примењује мере предострожности код себе и других; – не конзумира енергетске напитке, психоактивне и фармаколошке супстанце и друга недозвољена средства која имају штетан утицај на организам.		

IV РАЗРЕД – ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Тестирање ученика Кондициона припрема ученика (снага, брзина, издржљивост, гипкост, координација) Примена природних и изведених облика кретања у функцији развоја физичких способности	– бира и примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – анализира и упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст; – сагледа сопствене моторичке и функционалне и примени вежбања у циљу њиховог побољшања; – сврсисходно примени усвојене моторичке вештине у различитим животним ситуацијама;		Покрет као комуникацијска појава представља основу за корелацију између предмета физичко и музичко васпитање. Повезивање покрета са музиком даје могућност за примену тела као сопственог инструмента. У наставном процесу физичког васпитања усвајају се покрети руку, ногу и целог тела, преко осмишљених дидактичких игара, који омогућавају: развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, координацију и равнотежу. Употребом и усавршавањем различитих начина покрета, ученици могу да изразе: расположење, темпо, динамику, тонску висину, ритам, репетицију.
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ Атлетика Спортска гимнастика Спортске игре и активности по избору Спортске игре Плес и ритмика Полигон	– игра народне и друштвене плесове; – примени основне принципе тренажног процеса и основне методе унапређивања моторичких способности; – изради индивидуални програм вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – решава конфликтне ситуације; – примени одговарајуће вежбе у складу са могућностима и потребама; – учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима; – помаже и учествује у организацији школских спортских манифестација;		

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА Физичко образовање Здравствена култура	– користи могућности за свакодневну физичку активност; – усклади исхрану са вежбањем; – примењује правила безбедности у различитим физичким активностима и преноси их друге учеснике у вежбању; – коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања; – сагледа узроке и последице девијантог понашања на спортским приредбама; – редовно контролише своје здравље; – разликује позитиван и негативан утицај вежбања за репродуктивно здравље и примењује мере предострожности код себе и других; – одупре изазовима конзумирања енергетских напитака, психоактивних и фармаколошких супстанци и других недозвољених средстава. – адекватно реагује при пружању прве помоћи себи или другом лицу.	Покрет као комуникацијска појава представља основу за корелацију између предмета физичко и музичко васпитање. Повезивање покрета са музиком даје могућност за примену тела као сопственог инструмента. У наставном процесу физичког васпитања усвајају се покрети руку, ногу и целог тела, преко осмишљених дидактичких игара, који омогућавају: развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, координацију и равнотежу. Употребом и усавршавањем различитих начина покрета, ученици могу да изразе: расположење, темпо, динамику, тонску висину, ритам, репетицију.

Образовни профил:	Заједнички предмети за све одсеке у школи
Разред:	Четврти
Предмет:	ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ
Просветни гласник:	„Службени гласник СРС – Просветни гласник”, број 6/90. и бр. 11/2013.
Циљеви наставе предмета:	Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Садржај/ ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Одбојка	Примена правила игре уз савладане тактичко- техничке елеменате. Такмичење унутар одељења уз суђење од стране ученика.	Групни рад и рад у паровима и метода демонстрације и практичног вежбања.	Учествује у савладавању одређених техника као индивидуа и у склопу екипе иодређене савладане технике применјује у игри. Решава предвиђене задатке и активно учествује у раду	Биологија: значај физичког вежбања за организам, мишиће и локомоторни систем Хемија: потрошња енергије
Полигон за развој моторичких способности	Рад на усавршавању моторичких способности: брзина, кординација, снага, издржљивост.	Групни и индивидуални рад с посебним освртом на усавршавање моторичких способности.	Учествује у савладавању одређених полигонских елемената уз задате временске норме различите за дечаке и девојчице	Биологија: значај физичког вежбања за организам, мишиће и локомоторни систем Хемија: потрошња енергије Физика: равнотежа, тежиште тела
Вежбе снаге	Рад на развијању моторичких способности: снаге, издржљивости. Одржавање кондиције код ученика.	Индивидуални рад с посебним освртом на усавршавање моторичких способности.	Учествује у савладавању постављених задатака уз могућност додатних вежби за напредније ученике. Норме су различите за дечаке и девојчице.	Хемија: потрошња енергије Физика: равнотежа, тежиште тела Биологија: значај физичког вежбања за организам, мишиће и локомоторни систем
Корективна гимнастика	Рад на спречавању постуралних поремећаја (кифоза, лордоза, сколиоза)	Групни рад и индивидуални рад у зависности од потреба ученика као индивидуе.	Учествује у савладавању одређених корективних вежби с циљем превенције раније поменутих поремећаја.	Биологија: значај физичког вежбања за организам, мишиће и локомоторни систем Хемија: потрошња енергије

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	1. РАЗРЕД / ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења изборног програма грађанско васпитање је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности. По завршетку програма ученик ће бити у стању да: исказује поштовање, брани и афирмише људска права, демократију и владавину закона; критички разматра питања безбедности младих и процеса глобализације и доводи их у везу са поштовањем људских права; својим понашањем не угрожава своју и туђу безбедност; препозна ситуације угрожености нечијих права и проактивно делује; критички разматра утицај медија на безбедност младих и процес глобализације са аспекта поштовања људских права; проналази релевантне и поуздане изворе информација на којима заснива своје ставове о безбедности младих и процесу глобализације; у комуникацији активно слуша друге и дискутује аргументима.	
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа се достижу континуирано током наставе и из разрда у разред. Кроз истраживачки рад деца развијају задате компетенције које се могу верификовати даљим понашањем ученика, њиховом креативношћу и проактивношћу већ након неколико обрађених тема, наиме да ли усвајају и промењују научено. Такође постоји база за целоживотно учење које ће користити и након средњег школовања.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Програм доприноси развијању Кључних компетенција за целоживотно учење: комуникација на матерњем језику, комуникација на страном језику, учење учења, друштвене и грађанске компетенције, културолошка освешћеност и изражавање. Програм доприноси развијању Општих, међупредметних компетенција: компетенција за целоживотно учење, одговорно учешће у демократском друштву, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција. То се постиже на тај начин што ученици путем истраживачког и пројектног рада остварују исходе који су дати на нивоу теме и целог програма.	
Основни ниво	Ученик је у стању да учествује у доношењу правила понашања у групи и поштује их; препозна појаве које угрожавају безбедност младих; повезује угрожавање права младих са угрожавањем њихове безбедности; процени када му треба помоћ јер му је угрожена безбедност и зна коме да се обрати;	
Средњи ниво	учествује у доношењу правила понашања у групи и поштује их; препозна појаве које угрожавају безбедност младих; повезује угрожавање права младих са угрожавањем њихове безбедности; процени када му треба помоћ јер му је угрожена безбедност и зна коме да се обрати; понаша се на начин којим се не угрожавају ни сопствена ни туђа безбедност; предлаже активности које доприносе повећању безбедности младих; критички разматра утицај медија на безбедност младих; објасни на примеру процесе глобализације;	
Напредни ниво	учествује у доношењу правила понашања у групи и поштује их; препозна појаве које угрожавају безбедност младих; повезује угрожавање права младих са угрожавањем њихове безбедности; процени када му треба помоћ јер му је угрожена безбедност и зна коме да се обрати; понаша се на начин којим се не угрожавају ни сопствена ни туђа безбедност; предлаже активности које доприносе повећању безбедности младих; критички разматра утицај медија на безбедност младих; објасни на примеру процесе глобализације; критички разматра предности и недостатке глобализације; повезује процесе глобализације са степеном остварености људских права; објасни на примеру улогу међународних организација у процесу глобализације; критички разматра утицајмедија у процесу глобализације; наведе основне захтеве антиглобалистичких покрета.	

Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Грађанско васпитање садрже стандарде постигнућа за области: Безбедност младих и Глобализација.

Основни ниво у областима	Безбедност младих
Средњи ниво у областима	Безбедност младих и Глобализација
Напредни ниво у областима	Безбедност младих и Глобализација
Изборни садржаји:	Интернет, социолошка истраживања, медији

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ ТЕМА	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
Безбедност младих и глобализација	- учествује у доношењу правила понашања у групи и поштује их; - препозна појаве које угрожавају безбедност младих; - повезује угрожавање права младих са угрожавањем њихове безбедности; - процени када му треба помоћ јер му је угрожена безбедност и зна коме да се обрати; - понаша се на начин којим се не угрожавају ни сопствена ни туђа безбедност; - предлаже активности које доприносе повећању безбедности младих; - критички разматра утицај медија на безбедност младих; - објасни на примеру процесе глобализације; - критички разматра предности и недостатке глобализације; - повезује процесе глобализације са степеном остварености људских права; - објасни на примеру улогу међународних организација у процесу глобализације; - критички разматра утицај медија у процесу глобализације; - наведе основне захтеве антиглобалистичких покрета.	Приручник за грађанско васпитање, средње школе	Социологија, Филозофија, Психологија, Историја

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	2. разред/ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности. По завршетку програма ученик ће бити у стању да: исказује поштовање, брани и афирмише људска права, демократију и владавину закона; критички разматра питања о различитости међу људима и утицају медија и доводи их у везу са поштовањем људских права и равноправности; својим понашањем показује толеранцију на различитост и не дискриминише друге људе ни по ком основу; препознаје ситуације и облике дискриминације, угрожености нечијих права, манипулације информацијама и проактивно делује; критички разматра утицај медија на развој демократије у друштву; проналази релевантне и поуздане изворе информација на којима заснива своје ставове о уважавању различитости међу људима; интеркултуралности, родној равноправности и слободи медија; у комуникацији активно слуша друге и дискутује аргументовано.	
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа се достижу континуирано током наставе и из разрда у разред. Кроз истраживачки рад деца развијају задате компетенције које се могу верификовати даљим понашањем ученика, њиховом креативношћу и проактивношћу већ након неколико обрађених тема, наиме да ли усвајају и промењују научено. Такође постоји база за целоживотно учење које ће користити и након средњег школовања.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	• Компетенција за целоживотно учење; – Сарадња; – Решавање проблема; • Одговорно учешће у демократском друштву; – Рад са подацима и информацијама; • Дигитална компетенција; – Комуникација; • Одговоран однос према околини; • Одговоран однос према здрављу; – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	
Основни ниво	• Ученик је у стању да испољава у свом понашању толеранцију према различитости; • доведе у везу личне особине као димензије различитости и дискриминацију; • превиђа последице одрастања деце миграната у условима одвојености од породице, дома, отаџбине; • наведе облике дискриминације;	
Средњи ниво	• испољава у свом понашању толеранцију према различитости; • доведе у везу личне особине као димензије различитости и дискриминацију; • превиђа последице одрастања деце миграната у условима одвојености од породице, дома, отаџбине; • наведе облике дискриминације; – разликује ситуације укључености наспрам искључености у друштвени живот заједнице; • аргументује значај супротстављања различитим врстама стереотипа и предрасуда; • разликује интеркултуралност од мултикултуралности; • аргументовано дискутује о родној равноправности и родно заснованом насиљу у свету и Србији; • наведе неколико невладиних организација које се баве питањима заштите људских права и циљеве њихових активности;	

Напредни ниво	• испољава у свом понашању толеранцију према различитости; • доведе у везу личне особине као димензије различитости и дискриминацију; • превиђа последице одрастања деце миграната у условима одвојености од породице, дома, отаџбине; – наведе облике дискриминације; • разликује ситуације укључености наспрам искључености у друштвени живот заједнице; • аргументује значај супротстављања различитим врстама стереотипа и предрасуда; • разликује интеркултуралност од мултикултуралности; • аргументовано дискутује о родној равноправности и родно заснованом насиљу у свету и Србији; • наведе неколико невладиних организација које се баве питањима заштите људских права и циљеве њихових активности; • наведе најзначајније институције и документа у Србији и Европској унији које се баве заштитом равноправности; • доводи у везу слободу медија и развој демократије; • препознаје примере говора мржње у медијима; • критички разматра питање цензуре и сензационализма у медијима, границе између права на информисање и права на заштиту приватности; • наведе принципе новинарске етике; • критички се односи према комерцијалним програмима у медијима; • препозна примере манипулације информацијама у медијима; • редвиђа у ком правцу ће се медији у будућности развијати.
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Грађанско васпитање садрже стандарде постигнућа за области: Сви различити, а сви равноправни и Медији за грађане и грађани за медије.	
Основни ниво у областима	Сви различити, а сви равноправни. Медији за грађане и грађани за медије.
Средњи ниво у областима	Сви различити, а сви равноправни. Медији за грађане и грађани за медије.
Средњи ниво у областима	Сви различити, а сви равноправни. Медији за грађане и грађани за медије.
Изборни садржаји:	Интернет, медији, социолошка и друга истраживања, приручници

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Сви различити, а сви равноправни	- испољава у свом понашању толеранцију према различитости; - доведе у везу личне особине као димензије различитости и дискриминацију; - превиђа последице одрастања деце миграната у условима одвојености од породице, дома, отаџбине; - наведе облике дискриминације; - разликује ситуације укључености наспрам искључености у друштвени живот заједнице; - аргументује значај супротстављања различитим врстама стереотипа и предрасуда; - разликује интеркултуралност од мултикултуралности; - аргументовано дискутује о родној равноправности и родно заснованом насиљу у свету и Србији; - наведе неколико невладиних организација које се баве питањима заштите људских права и циљеве њихових активности; - наведе најзначајније институције и документа у Србији и Европској унији које се баве заштитом равноправности;	Приручник за грађанско васпитање, стручни приручници и презентације, интернет и документована истраживања	Социологија, Психологија, Историја, Филозофија
Медији за грађане и грађани за медије	- доводи у везу слободу медија и развој демократије; - препознаје примере говора мржње у медијима; - критички разматра питање цензуре и сензационализма у медијима, границе између права на информисање и права на заштиту приватности; - наведе принципе новинарске етике; - критички се односи према комерцијалним програмима у медијима; - препознаје примере манипулације информацијама у медијима; - предвиђа у ком правцу ће се медији у будућности развијати.	Приручник за грађанско васпитање, стручни приручници и презентације, интернет и документована истраживања	Социологија, Психологија, Историја, Филозофија

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи
Трајање школовања	4 године
Разред/ Предмет	3. разред / ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20
Циљ учења предмета	Циљ изборног програма Грађанско васпитање је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности. По завршетку програма ученик ће бити у стању да: – исказује поштовање, брани и афирмише људска права, демократију и владавину права; – критички разматра питања о учешћу грађана у демократском друштву, о миру и претњама миру; – својим понашањем показује толеранцију на различитост; – брани став о значају солидарности и волонтеризма за демократско друштво; – препознаје ситуације које угрожавају демократију и мир; – проналази релевантне и поуздане изворе информација на којима заснива своје ставове о људским правима, учешћу грађана у демократском друштву, негативним појавама у друштву и претњама миру; – у комуникацији активно слуша друге и дискутује аргументовано.

Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа се достижу континуирано током наставе и из разрда у разред. Кроз истраживачки рад деца развијају задате компетенције које се могу верификовати даљим понашањем ученика, њиховом креативношћу и проактивношћу већ након неколико обрађених тема, наиме да ли усвајају и промењују научено. Такође постоји база за целоживотно учење које ће користити и након средњег школовања.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Компетенција за целоживотно учење; Сарадња; Решавање проблема; Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Дигитална компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	
<i>Основни ниво</i>	Ученик ће бити у стању да наведе карактеристике људских права; – критички разматра механизме надзора поштовања људских права и санкционисања њиховог кршења; – опише контекст и начин борбе неког од истакнутих бораца за људска права у прошлости или садашњости; – образложи значај учешћа грађана на изборима и референдумима; – наведе пример успешне грађанске иницијативе и показује спремност да учествује у таквим активностима; – на изабраном примеру грађанске непослушности опише контекст настанка и последице до којих је довела; – изрази позитиван став према грађанској солидарности и волонтеризму;	
<i>Средњи ниво</i>	наведе карактеристике људских права; – критички разматра механизме надзора поштовања људских права и санкционисања њиховог кршења; – опише контекст и начин борбе неког од истакнутих бораца за људска права у прошлости или садашњости; – образложи значај учешћа грађана на изборима и референдумима; – наведе пример успешне грађанске иницијативе и показује спремност да учествује у таквим активностима; – на изабраном примеру грађанске непослушности опише контекст настанка и последице до којих је довела; – изрази позитиван став према грађанској солидарности и волонтеризму; – препозна појаве корупције и наведе начине њеног сузбијања; – наведе показатеље недостатка културе људских права; – доведе у везу угрожавање мира са људским правима; – наведе примере кршења хуманитарног права у прошлости и садашњости; – критички разматра економске политике са становишта наоружања и претњи миру; – образложи значај антиратног грађанског активизма и наведе пример; – наведе примере насилног екстремизма и начине на који се регрутују деца и млади; – критички разматра проблем насиља у спорту и изражава негативан став према њему; – наведе показатеље светског мира и државе најнижег и највишег индекса;	
<i>Напредни ниво</i>	наведе карактеристике људских права; – критички разматра механизме надзора поштовања људских права и санкционисања њиховог кршења; – опише контекст и начин борбе неког од истакнутих бораца за људска права у прошлости или садашњости; – образложи значај учешћа грађана на изборима и референдумима; – наведе пример успешне грађанске иницијативе и показује спремност да учествује у таквим активностима; – на изабраном примеру грађанске непослушности опише контекст настанка и последице до којих је довела; – изрази позитиван став према грађанској солидарности и волонтеризму; – препозна појаве корупције и наведе начине њеног сузбијања; – наведе показатеље недостатка културе људских права; – доведе у везу угрожавање мира са људским правима; – наведе примере кршења хуманитарног права у прошлости и садашњости; – критички разматра економске политике са становишта наоружања и претњи миру; – образложи значај антиратног грађанског активизма и наведе пример; – наведе примере насилног екстремизма и начине на који се регрутују деца и млади; – критички разматра проблем насиља у спорту и изражава негативан став према њему; – наведе показатеље светског мира и државе најнижег и највишег индекса; – критички процењује изазове и претње миру у будућности; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима и комуницира на конструктиван начин; – у сарадњи са другим ученицима учествује у дизајнирању и спровођењу истраживања и пројекта; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање и пројекат, користећи ИКТ и друге ресурсе на безбедан начин; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима; – процени сопствени допринос и других чланова у раду групе.	

Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Грађанско васпитање садрже стандарде постигнућа за области: Људска права, грађани и демократија и Мир и претње миру.

Основни ниво у областима	Људска права, грађани и демократија. Мир и претње миру
Средњи ниво у областима	Људска права, грађани и демократија. Мир и претње миру.
Средњи ниво у областима	Људска права, грађани и демократија. Мир и претње миру.
Изборни садржаји:	Интернет, документована истраживања, медији, приручници.

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Људска права, грађани и демократија	• наведе карактеристике људских права; • критички разматра механизме надзора поштовања људских права и санкционисања њиховог кршења; • опише контекст и начин борбе неког од истакнутих бораца за људска права у прошлости или садашњости; • образложи значај учешћа грађана на изборима и референдумима; • наведе пример успешне грађанске иницијативе и показује спремност да учествује у таквим активностима; • на изабраном примеру грађанске непослушности опише контекст настанка и последице до којих је довела; • изрази позитиван став према грађанској солидарности и волонтеризму; • препозна појаве корупције и наведе начине њеног сузбијања; • наведе показатеље недостатка културе људских права;	Приручник за грађанско васпитање, стручне презентације и смениари	Социологија, Филозофија, Историја,

Мир и претње миру	• доведе у везу угрожавање мира са људским правима; • наведе примере кршења хуманитарног права у прошлости и садашњости; • критички разматра економске политике са становишта наоружања и претњи миру; • образложи значај антиратног грађанског активизма и наведе пример; • наведе примере насилног екстремизма и начине на који се регрутују деца и млади; • критички разматра проблем насиља у спорту и изражава негативан став према њему; • наведе показатеље светског мира и државе најнижег и највишег индекса; • критички процењује изазове и претње миру у будућности; • у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима и комуницира на конструктиван начин; • у сарадњи са другим ученицима учествује у дизајнирању и спровођењу истраживања и пројекта; • прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање и пројекат, користећи ИКТ и друге ресурсе на безбедан начин; • сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима; • процени сопствени допринос и других чланова у раду групе.

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	4. разред / ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења изборног програма грађанско васпитање је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности. По завршетку програма ученик ће бити у стању да: – исказује поштовање, брани и афирмише људска права, демократију и владавину права; – критички разматра питања економских и социјалних права и права на здраву животну средину; – препозна ситуације дискриминације, угрожености нечијих права, манипулације информацијама и проактивно делује; – брани став о значају социјалне инклузије и родне равноправности; – својим понашањем не дискриминише друге људе ни по ком основу и не угрожава животну средину; – проналази релевантне и поуздане изворе информација на којима заснива своје ставове о уважавању економских и социјалних права и заштити животне средине; – активно слуша друге и дискутује аргументовано.	
Годишњи фонд часова	33	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа се достижу континуирано током наставе и из разрда у разред. Кроз истраживачки рад деца развијају задате компетенције које се могу верификовати даљим понашањем ученика, њиховом креативношћу и проактивношћу већ након неколико обрађених тема, наиме да ли усвајају и промењују научено. Такође постоји база за целоживотно учење које ће користити и након средњег школовања.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Компетенција за целоживотно учење; Сарадња; Решавање проблема; Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Дигитална компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	
<i>Основни ниво</i>	На крају разреда ученик ће бити у стању да – доведе у везу сиромаштво и друштвену неједнакост са степеном остварености људских права; – критички разматра проблеме незапослености и економске миграције; – препозна примере мобинга и наведе коме се треба обратити за помоћ; – образложи значај удруживања радника и борбе за њихова права; – идентификује примере дискриминације и експлоатације у области рада; – аргументовано дискутује о проблемима доступности хране, пијаће воде, образовања и здравствене заштите у савременом свету; – изрази позитиван став према афирмативним мерама у образовању осетљивих група и образложи њихов значај за социјални и економски развој друштва; – идентификује вредности на којима почива право на живот у здравој животној средини; – образложи значај Програма одрживог развоја до 2030. године; – аргументовано дискутује о одговорности различитих друштвених актера за еколошке проблеме настале услед људске активности;	

Средњи ниво	– доведе у везу сиромаштво и друштвену неједнакост са степеном остварености људских права; – критички разматра проблеме незапослености и економске миграције; – препозна примере мобинга и наведе коме се треба обратити за помоћ; – образложи значај удруживања радника и борбе за њихова права; – идентификује примере дискриминације и експлоатације у области рада; – аргументовано дискутује о проблемима доступности хране, пијаће воде, образовања и здравствене заштите у савременом свету; – изрази позитиван став према афирмативним мерама у образовању осетљивих група и образложи њихов значај за социјални и економски развој друштва; – идентификује вредности на којима почива право на живот у здравој животној средини; – образложи значај Програма одрживог развоја до 2030. године; – аргументовано дискутује о одговорности различитих друштвених актера за еколошке проблеме настале услед људске активности; – примерима илуструје успешне акције удружења која се баве очувањем животне средине и добробити животиња у свету и нашој земљи; – разликује релевантне и поуздане информације од манипулације информацијама о еколошким проблемима; – рационално користи природне и енергетске ресурсе; – предлаже активности којима се може постићи здравија животна средина и бољи квалитет живота људи, животиња и биљака; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – у сарадњи са другим ученицима учествује у дизајнирању и спровођењу истраживања и пројекта;
Напредни ниво	– доведе у везу сиромаштво и друштвену неједнакост са степеном остварености људских права; – критички разматра проблеме незапослености и економске миграције; – препозна примере мобинга и наведе коме се треба обратити за помоћ; – образложи значај удруживања радника и борбе за њихова права; – идентификује примере дискриминације и експлоатације у области рада; – аргументовано дискутује о проблемима доступности хране, пијаће воде, образовања и здравствене заштите у савременом свету; – изрази позитиван став према афирмативним мерама у образовању осетљивих група и образложи њихов значај за социјални и економски развој друштва; – идентификује вредности на којима почива право на живот у здравој животној средини; – образложи значај Програма одрживог развоја до 2030. године; – аргументовано дискутује о одговорности различитих друштвених актера за еколошке проблеме настале услед људске активности; – примерима илуструје успешне акције удружења која се баве очувањем животне средине и добробити животиња у свету и нашој земљи; – разликује релевантне и поуздане информације од манипулације информацијама о еколошким проблемима; – рационално користи природне и енергетске ресурсе; – предлаже активности којима се може постићи здравија животна средина и бољи квалитет живота људи, животиња и биљака; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – у сарадњи са другим ученицима учествује у дизајнирању и спровођењу истраживања и пројекта; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање и пројекат користећи ИКТ и друге ресурсе на безбедан начин; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима; – процени сопствени допринос и других чланова у раду групе.
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Грађанско васпитање садрже стандарде постигнућа за области: Економска и социјална права и Право на здраву животну средину.	
Основни ниво у областима	Економска и социјална права. Право на здраву животну средину.
Средњи ниво у областима	Економска и социјална права. Право на здраву животну средину.
Средњи ниво у областима	Економска и социјална права. Право на здраву животну средину.
Изборни садржаји:	Интернет, закони и права, Устав, приручници, истраживања, стручне презентације и семинари

Начин остваривања програма предмета:

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Економска и социјална права	- Ученик ће бити у стању да доведе у везу сиромаштво и друштвену неједнакост са степеном остварености људских права; - критички разматра проблеме незапослености и економске миграције; - препозна примере мобинга и наведе коме се треба обратити за помоћ; - образложи значај удруживања радника и борбе за њихова права; - идентификује примере дискриминације и експлоатације у области рада; - аргументовано дискутује о проблемима доступности хране, пијаће воде, образовања и здравствене заштите у савременом свету; - изрази позитиван став према афирмативним мерама у образовању осетљивих група и образложи њихов значај за социјални и економски развој друштва;	Приручник за грађанско васпитање, средње школе, стручне презентације и семинари, документи	Социологија, Психологија, Биологија, Екологија, Филозофија и други
Право на здраву животну средину	- идентификује вредности на којима почива право на живот у здравој животној средини; - образложи значај Програма одрживог развоја до 2030. године; - аргументовано дискутује о одговорности различитих друштвених актера за еколошке проблеме настале услед људске активности; - примерима илуструје успешне акције удружења која се баве очувањем животне средине и добробити животиња у свету и нашој земљи; - разликује релевантне и поуздане информације од манипулације информацијама о еколошким проблемима; - рационално користи природне и енергетске ресурсе; - предлаже активности којима се може постићи здравија животна средина и бољи квалитет живота људи, животиња и биљака; - у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; - у сарадњи са другим ученицима учествује у дизајнирању и спровођењу истраживања и пројекта; - прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање и пројекат користећи ИКТ и друге ресурсе на безбедан начин; - сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима; - процени сопствени допринос и других чланова у раду групе.	Приручник за грађанско васпитање, средње школе, стручне презентације и семинари, документи.	Социологија, Психологија, Биологија, Екологија, Филозофија и други.

Наставни одсек / Група	Заједнички предмети за све одсеке у школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	I, II, III, IV / ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, број 55/13.	
Циљ учења предмета	Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) јесте да пружи целовит православно поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик поседује знања из области хришћанског живота. Ученик стиче знање о тексту Светог Писма и схвата његов дубљи значај. Разумева улогу вере и религије у животу свакога човека и у друштву уопште. Упознаје се са суштином теолошке дисциплине кроз изучавање њеног историјског развоја. Упознаје се са литургичким, етичким и патристичким садржајем који је утицао на форму савременог богослужења. Разумева савремене друштвене околности и самим тим креира свој хришћански одговор на проблеме савременог друштва.	
Основни ниво	Ученик поседује елементарна знања из хришћанског живота (истине вере, молитва, пост, богослужење, црквени живот). Ученик поседује знања о историјском развоју хришћанства од прве хришћанске заједнице у Јерусалиму, преко Велике шизме 1054. године, реформације у 16. веку до савремених религијско-философских покрета који у себе укључују хришћанске концепте (религија савременог доба – „new age“ покрет). Ученик поседује знања о битним личностима везаних за хришћанство и схвата значај како личности светитеља тако и значај црквених јерархијских структура.	
Средњи ниво	Ученик поседује знања о процесу настајања историјских догмата, упознаје се са историјском структуром Цркве и учи да разликује историјско остварење Цркве (временост) од есхатолошког остварења Цркве (Царство Божје). Ученик поседује знања о феномену саборности (основни темељ демократског уређења) и упознаје се са 7 васељенских сабора православне Цркве који су се одвијали у периоду од 4–8. века. Ученик поседује знања о Светим оцима и начинима на који су они црквене истине представили својим савременицима. Ученик поседује знања о симболици хришћанског богослужења, односно стиче знања о суштини хришћанског богослужења која се крије иза његове форме. Ученик поседује знања из хришћанске етике и схвата њен утицај на човекову свакодневицу.	

Напредни ниво	Ученик дискутује о сложеном темама из историје развијања теолошких догмата и њиховом утицају на данашњу теолошку дисциплину. Има развијене вештине дијалогског процеса као и вештине дебатне способности. Критички чита и сагледава хришћанску литературу укључујући Свето Писмо, дела Светих отаца и дела савремених теолога. Свој став према теолошком делу износи систематизовано и аргументовано, стално имајући на уму примарни текст и његову повезаност са темељним текстом хришћанства – Светим Писмом. Ученик развија свој лични став према вери и своју личну животну философију.
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Верска настава – православни катихизис.	
Изборни садржаји: Православни катихизис и музика	Црквена музика је део шире области црквене уметности. Ученик се упознаје са предметом сакралне комуникације кроз музику. Ученик прати развој црквене музике како кроз источну традицију (старо српско певање – „византијско“) тако и кроз западну традицију (савремено српско певање). Кроз ова два система ученик има прилику да се упозна и са неумским нотним системом, који изводе Валаамски, Дечански и Ковиљски монаси, Дивна Љубојевић и др, а који се користи у старом српском певању и које се у многоструку разликује од савременог западног нотног система, а које се данас користи у грчкој Цркви. Ученик има могућност да се упозна како са делима композитора С. С. Мокрањца, Корнелија Станковића, који су хорски адаптирали црквену музику, тако и са делима Михаила Поповића, Ненада Барачког, музиколога и академика Димитрија Стефановића и др, који су вршили нотне записе српског певања.

Начин остваривања програма предмета:

1. РАЗРЕД			
ОБЛАСТИ/ ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Бог Откривења	- Наводи примере Откривења Бога у Библији, - разуме и тумачи израз homo religiosus, - препознаје изразе вере у Свету Тројицу у богослужбеним текстовима, - разуме да се Бог из љубави открива човеку, позивајући га у заједницу, - подстакнут да непосредније учествује у богослужењу Цркве, - може да примишља о личној одговорности у односу према Богу и ближњима, - може да разуме да се Божје Откривење дешава данас у Цркви и свету.	„Православни катихизис за ученике првог и другог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја српски језик и књижевност ликовна култура
Вера, знање и богопознање	- може да увиди разлику између знања које се односи на ствари и познања које се односи на личности, - може да препозна да је вера слободан избор човека и да се сведочи личним животом, - може да објасни да је богопознање у православном искуству плод личне, слободне заједнице човека са богом, - може да објасни да се вером живи кроз литургију и подвиг.		
Хришћанин – човек Цркве	- може да увиди да хришћанин постоји превасходно као члан конкретне литургијске заједнице - може да опише живот парохијске заједнице - може у основним цртама да објасни да се учешћем у литургијском сабрању ступа на пут богопознања - може да продискутује о православном схватању цркве - може да схвати да хришћанство подстиче човека на одговоран живот у заједници		

Свето Писмо – Књига Цркве	• може да именује различите књиге Светог Писма • може да наброји неке ауторе књига Светог Писма • може да истражује Свето Писмо користећи скраћенице и поделе на главе и стихове • зна да се посебност Светог Писма садржи у богонадахнутости • може да препозна карактер богонадахнутости кроз лично искуство надахњивања Светим Писмом • може да наведе неке примере повезаности Старог и Новог завета • може да закључи да је Свето Писмо књига Цркве, а не појединца.	„Православни катихизис за ученике првог и другог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја српски језик и књижевност ликовна култура.
Хришћански живот	• може да увиди да постоји разлика између народног и црквеног предања и да заузме став према њима • може да уочи да светост живота није могућа без истовремене заједнице са Богом и људима • зна да су сви људи призвани да буду свети • може да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво прве године		

2. РАЗРЕД			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Стварање света и човека	• Може да интерпретира учење Цркве о ставарању света • Може да објасни да је човек икона Божја зато што је слободан • Може да објасни да је човек подобије Бога зато што је способан за заједницу • Може да објасни да је Бог створио свет са циљем да вечно живи у заједници са Њим • Подстакнут је да просуђује о смислу постојања човека и света • Може да реазликује особености створеног и нествореног • Може да развија одговорност за сопствени живот и живот других • Може да преиспитује и вреднује сопствени однос према Богу, другом човеку и према творевини Божјој	„Православни катихизис за ученике првог и другог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, биологија.
Прародитељски грех	• може да објасни у чему се састоји прародитељски грех, • може да сагледа последице прародитељског греха и начин жиховог превазилажења, • може да објасни каква је улога човека у остваривању назначења света, • може да просуди о важности учествовања у литургијском сабрању за сопствено спасење, • подстакнут је да се одговорније односи према природи, • може да стекне увид у личну одговорност и своје поступке, • може да уочи значај покајања за своје спасење,	„Православни катихизис за ученике првог и другог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, биологија.

Свештена историја спасења (од Адама до Израила)	• може да уочи да се бог у старом и новом завету открива као личност и да позива човека у заједницу са њим, • може да на примеру каина и авелја закључи да је свако убиство – братоубиство, • може да закључи да је откривење аврааму почетак остваривања цркве у историји, • свестан је да је богопознање неопходан личан сусрет са богом, • може да разуме да је обећање потомства дато Авраму духовног карактера,	„Православни катихизис за ученике првог и другог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, биологија.
Свештена историја спасења од Мојсеја до Христа	• зна да је старозаветна вера, вера у једнога бога, • може да објани нека од старозаветних пророштава која су се остварила у личности христовој, • може да наведе који старозаветни догађаји јесу праслика сина божјег и новозаветне цркве, • може да повезује догађаје старозаветне и новозаветне историје, • може да уочи разлику између уобичајеног значења речи пророк и њеног библијског смисла, • зна да је месијанска идеја пристуна током старозаветне историје,	„Православни катихизис за ученике првог и другог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, биологија.
Старозаветна ризница	• може, да се постакут примерима, смелије суочи са грехом самооправдавања и сваким грехом уопште, • може да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво другог разреда.		

3. РАЗРЕД			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
Христос истинити Бог и истинити човек	• Може да разуме значење израза Нови Адам, Месија, Емануил, Логос • Може да изложи зашто је Исус Христос као посредник између Бога и људи једини спаситељ света • Може у основним цртама да опише зашто је могуће да се у новозаветној Цркви представља Бог • Може да наведе основне разлике између слике и иконе	„Православни катихизис за ученике трећег и четвртог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, географија.
Приближило се Царство Божје	• Може да закључи да је Царство Божје заједница са Христом • Може да увиди актуелности Христове проповеди • Зна да је Христова делатност и проповед позив свима у Царство Божје • Може да увиди како поуке Христове проповеди може да примени на сопствени живот		

Где је Христос ту је и Царство Божје	- Може да повеже Преображење Христово са литургијском песмом „Видјехом свјет истиниј...“ - Може да разуме да је свака заједничка трпеза израз заједништва - Може да разуме да Христос Тајном Вечером установљује начин на који ће остваривати засједницу са својим ученицима у све дане до свршетка века - Може да разуме да сва радост хришћанске вере извире из свести о победи над смрћу и Христовом сталном присуству - Може да, причешћујући се, доживљава себе као учесника Тајне Вечере - Може да разуме суштину Христовог страдања, вакрсења и вазнесења - Зна да је општење са Христом и данас могуће у заједници Духа Светога – у Цркви	„Православни катихизис за ученике трећег и четвртог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, философија, географија.
Мој живот у Христу	- Може да разуме да покајање (преумљење) значи постављање Царства Божјег за приоритет живота - Може да разуме да покајање подстиче човека да тражи Царство Божје - Зна да истински однос са Богом не сме бити формалистички - Свестан је значаја испуњавања Христових заповести у свом животу - Схвата да се учешћем на Литургији учествује у Царству Божјем		
Светотајински живот Цркве	- Може на основном нивоу да тумачи новозаветна сведочанства о значају Крштења - Може да схвати да је Крштење прихватање позива на светост - Може да објасни да миропомазање значи примање дарова Светога Духа и служење Цркви - Зна да су службе у Цркви дарови Светога Духа - Свестан је да све Тајне свој смисао добијају на Литургији		

4. РАЗРЕД			
ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
За живот света	- Може да препознаје елементе Свете Литургије. - Може да препозна да је благодатно искуство Литургије предокус Царства Божјег. - Може да назре космолошки и есхатолошки карактер литургије. - Може да схвати да се причешћем задобија отпуштање грехова, љубав нелицемерна, смелост према Богу, усвојење Царства Божјег. - свестан је да се његов живот у Цркви не ограничава на време служења Свете Литургије.	„Православни катихизис за ученике трећег и четвртог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006.	Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, философија, географија, биологија, социологија, грађанско васпитање.

Историја и есхатологија у Цркви	• Може да схвати да историја има есхатолошко усмерење. • Може да схвати разлог за гоњење хришћана у римском царству. • Може да схвати да нема суштинске разлике између светосавског и хришћанског етоса. • Може да наброји неке српске светитеље и да објасни како су они служили Богу и ближњима. • Може да доведе у везу виђење Таворске светлости са исихастичком праксом. • Свестан је могућности мистичког опита заједнице са Богом.	„Православни катихизис за ученике трећег и четвртог разреда средњих школа“, еп. др Игнатије Мидић, Саборност, 2006. Историја, српски језик и књижевност, ликовна култура, психологија, философија, географија, биологија, социологија, грађанско васпитање.
Хришћанство у савременом свету	• Постаје свестан да је егоизам суштински проблем човековог друштва. • Може критички да вреднује проблеме савремене цивилизације у светлу искуства Цркве (савремено схватање човека, љубави, слободе...). • Може да промишља о разлозима постојања болести и како се носити са њима са православног становишта. • Може да схвати да су болести зависности последица неиспуњености смислом и правим животним садржајима. • Свестан је да личност ниједног човека не сме да буде сведена на предмет, ствар или број. • Свестан је значаја јединствености, вредности и непоновљивости сопствене личности и личности других људи. • Свестан је да је деперсонализација човека исто што и десакрализација човека. • Може да увиди да је лек против опредмећења човека – искуство Цркве и да личност не постоји без заједнице слободе и љубави. • Схвата да је насиље немогуће ако је други за мене личност.	
Тачно изложење православне вере	• Може да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса.	

ПРИЛОГ 4

. НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ЗА СТРУЧНЕ ПРЕДМЕТЕ СРЕДЊЕ ШКОЛЕ¹

¹ Табеле обојене наранџастом бојом су са садржајима из најновијих наставних планова и програма, док је у табелама обојеним сивом бојом још увек важећи, али стари, наставни план и програм за ученике који су започели школовање по њему.

САДРЖАЈ ПРИЛОГА 4

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ И ЗАЈЕДНИЧКИ

КЛАВИР	230
КЛАВИР по старом програму	233
ВИОЛИНА	234
ВИОЛИНА по старом програму	241
ВИОЛА	242
ВИОЛОНЧЕЛО	247
КОНТРАБАС	252
ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО, КОНТРАБАС по старом програму	255
ХАРМОНИКА	257
ХАРМОНИКА по старом програму.	262
ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	263
ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ по старом програму.	268
ГИТАРА	270
ГИТАРА по старом програму	274
ХАРФА	275
ХАРФА по старом програму	280
СОЛО ПЕВАЊЕ.	281
СОЛО ПЕВАЊЕ по старом програму	286
СОЛФЕЂО (за одсек за класичну музику и одсек за музичку продукцију и обраду звука)	287
СОЛФЕЂО по старом програму (за одсек за класичну музику)	295
ХАРМОНИЈА (за одсек за класичну музику и одсек за музичку продукцију и обраду звука)	296
ХАРМОНИЈА по старом програму (за одсек за класичну музику)	303
МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ (за одсек за класичну музику и одсек за музичку продукцију и обраду звука)	304
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	310
КОНТРАПУНКТ	315
КОНТРАПУНКТ по старом програму (за одсек за класичну музику)	317
ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА	319
ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА по старом програму (за одсек за класичну музику)	322
ИСТОРИЈА МУЗИКЕ СА УПОЗНАВАЊЕМ МУЗИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ	323
ИСТОРИЈА МУЗИКЕ СА УПОЗНАВАЊЕМ МУЗИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ по старом програму (за одсек за класичну музику)	327

НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ	329
НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ по старом програму	331
КАМЕРНА МУЗИКА	333
КАМЕРНА МУЗИКА по старом програму	336
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за клавиристе	337
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за КЛАВИР по старом програму	346
ГУДАЧ (ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО И КОНТРАБАС).	348
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ГУДАЧЕ по старом програму	354
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ХАРМОНИКАШЕ	355
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ХАРМОНИКАШЕ по старом програму	358
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ЛИМЕНИ ДУВАЧИ.	363
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ЛИМЕНИ ДУВАЧИ по старом програму	364
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ГИТАРА	366
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ГИТАРА по старом програму.	368
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ХАРФА.	377
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ХАРФА по старом програму	379
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за СОЛО ПЕВАЧЕ	384
ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за СОЛО ПЕВАЧЕ по старом програму	387
КЛАВИРСКИ ДУО	390
ОРКЕСТАР.	391
ОРКЕСТАР по старом програму	394
ХОР по старом програму	395
УПОРЕДНИ КЛАВИР	
УПОРЕДНИ КЛАВИР по старом програму	
УПОРЕДНИ КЛАВИР, ЗА СОЛО ПЕВАЊЕ	
УПОРЕДНИ КЛАВИР ЗА СОЛО ПЕВАЊЕ по старом програму	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОДСЕК МУЗИЧКА ТЕОРИЈА

СОЛФЕЂО	402
СОЛФЕЂО по старом програму	410
ХАРМОНИЈА.	411
ХАРМОНИЈА по старом програму	419
ХАРМОНСКА ПРАТЊА	420
АРАНЖИРАЊЕ	421

КОНТРАПУНКТ по старом програму	427
КЛАВИР, А ПРОГРАМ	429
КЛАВИР Б ПРОГРАМ	432
КЛАВИР Ц ПРОГРАМ	434
КЛАВИР – Програм „А“ и „Б“ по старом програму	438
ХОРСКЕ ПАРТИТУРЕ	439
ДИРИГОВАЊЕ	441
ДИРИГОВАЊЕ по старом програму	443
УВОД У КОМПОНОВАЊЕ	445
УВОД У КОМПОНОВАЊЕ по старом програму	446

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОДСЕК МУЗИЧКА ПРОДУКЦИЈА И ОБРАДА ЗВУКА

ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ	448
САВРЕМЕНА МИДИ КОМПОЗИЦИЈА И ПРОДУКЦИЈА	451
ЗВУЧНО МУЗИЧКИ ПРОЦЕС – АУДИО	452
ОСНОВЕ ДИЗАЈНИРАЊА ЗВУКА ЗА МЕДИЈЕ	455
САВРЕМЕНА ХАРМОНИЈА	
СА ИМПРОВИЗАЦИЈОМ И ОРКЕСТРАЦИЈОМ	456
ОСНОВЕ ПРОЈЕКТОВАЊА ЕЛЕКТРОАКУСТИЧКЕ КОМПОЗИЦИЈЕ	457
АУДИОТЕХНИКА.....	459
ОСНОВИ АКУСТИКЕ	461

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОДСЕК ЦРКВЕНЕ МУЗИКЕ

ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ СА	461
СТАРИ ЗАВЕТ	446
НОВИ ЗАВЕТ	468
ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ ЈЕЗИК	474
ЛИТУРГИКА	477
ИСТОРИЈА ЦРКВЕ.	479

Наставни одсек / Група	ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1–4 разреда/ КЛАВИР	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак професионалног уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	105 часова	Недељни фонд часова: 3 часа недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	Обавезни минимум програма за ученике 1–2 разреда: шест етида – од тога три напамет; три полифоне композиције; две сонате или соната и концерт – једно дело у целини, друго делимично; три композиције разних стилова. Обавезни минимум програма за ученике 3. разреда: пет етида различитих техничких захтева; две полифоне композиције; две сонате или соната и концерт – једно дело у целини, друго делимично; три композиције разних стилова по слободном избору; у току године ученик обавезно треба јавно да изведе I или II и III став концерта за клавир и оркестар. Обавезни минимум програма за ученике 4. разреда: три концертне етиде; две полифоне композиције – обавезно један прелудијум и фуга; једна соната; три композиције различитих стилова.	
Испитни програм	За ученике 1. разреда: Једна етида; Једна трогласна инвенција Ј. С. Баха; Два става сонате (обавезан сонатни облик), Једна композиција по избору. За ученике 2. разреда: Једна етида, Три става свите – обавезни сарабанда и један брзи став – из Француске свите Ј. С. Баха или Свите Г. Ф. Хендла, или Прелудијум и фуга Ј. С. Баха; Једна соната или концерт – цело дело; Једна композиција по слободном избору. За ученике 3. разреда: Једна виртуозна етида; Два става из Енглеске свите Ј. С. Баха, или два става из Партите (два од обавезних ставова), или прелудијум и фуга; Цела соната; Једно дело из епохе романтизма. За ученике 4. разреда: Испитни програм се изводи напамет. Напомена: На завршном испиту морају бити заступљени сви стилови; уколико се не свира класична соната, већ соната из периода романтизма или XX века, класични период мора бити заступљен неким другим делом (нпр. варијације, фантазија, рондо и сл).	
Јавни наступи	Обавезна су 3 јавна наступа у току године.	
Смотре	За ученике 1. разреда: дурске и молске лествице на белим диркама, у размаку октаве, паралелно кроз четири октаве у шеснаестинама, арпеђа трозвука у основном положају кроз четири октаве паралелно; једна етида из програма За ученике 2. разреда: све дурске и молске лествице – сви тоналитети – кроз четири октаве у шеснаестинама, паралелно, у размаку октаве, као и хроматске скале кроз четири октаве паралелно; арпеђа трозвука – велико разлагање – у основном положају (без обртаја) кроз четири октаве паралелно; једна етида из програма. За ученике 3–4 разреда: све дурске и молске лествице – сви тоналитети – кроз четири октаве у шеснаестинама, паралелно, у размаку октаве, као и хроматске скале кроз четири октаве паралелно; арпеђа трозвука – велико разлагање – у основном положају (без обртаја) кроз четири октаве паралелно; арпеђа доминантног и умањеног септакорда у основном положају (без обртаја) кроз четири октаве у шеснаестинама; једна етида из програма.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално препозна и изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - користи десни и леви педал у складу са стилом музичког дела; - у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - коригује лоше извођење у току свирања; - повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; - интерпретира композицију технички и музички у стилу одређене епохе; - меморише текст примењујући различите начине памћења; - осмисли, уз помоћ наставника концепцију извођења одређеног дела; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - својим речима објасни фазе припрема за јавни наступ; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - самостално вежба	Етиде: К. Черни: <i>оп. 740, оп. 299</i> – избор Крамер-Биллов: <i>Етиде</i> – избор Ф. Лист: <i>оп. 1</i> – избор Е. Нојперт: <i>Етиде</i> – избор Полифоне композиције: Ј. С. Бах: <i>Трогласне инвенције, Француске свите</i> – избор Г. Ф. Хендл: <i>Свите</i> – избор Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора наведена су после програма за 4. разред.	Солфеђо, Хармонија, Читање с листа, Клавирски дуо, Камерна музика, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе.

2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; • самостално препозна и изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; • користи десни и леви педал у складу са стилом музичког дела; • у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; • коригује лоше извођење у току свирања; • повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; • интерпретира композицију технички и музички у стилу одређене епохе; • меморише текст примењујући различите начине памћења; • осмисли, уз помоћ наставника концепцију извођења одређеног дела; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • својим речима објасни фазе припрема за јавни наступ; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално вежба	Етиде: К. Черни: оп. 740, оп. 365 – избор; М. Клементи: Градус ад Парнаsum – избор; И. Мошелес: оп. 70 – избор; М. Мошковски: оп. 72 – избор; Ф. Лист: оп. 1 – избор; Е. Нојперт: Етиде – избор; Полифоне композиције: Ј. С. Бах: Француске свите, Енглеске свите, Прелудијуми и фуге – Добро темперовани клавир, I и II – избор. Г. Ф. Хендл: Свите – избор. Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора наведена су после програма за 4. разред.	Солфеђо, Хармонија, Читање с листа, Клавирски дуо, Камерна музика, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе.
3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; • самостално препозна и изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; • користи десни и леви педал у складу са стилом музичког дела; • у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; • коригује лоше извођење у току свирања; • повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; • интерпретира композицију технички и музички у стилу одређене епохе; • меморише текст примењујући различите начине памћења; • осмисли, уз помоћ наставника концепцију извођења одређеног дела; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • својим речима објасни фазе припрема за јавни наступ; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • самостално вежба	Етиде: К. Черни: оп. 740, Токата; М. Клементи: Градус ад Парнаsum – избор; И. Мошелес: оп. 70 – избор; М. Мошковски: оп. 72 – избор; Ф. Менделсон: оп. 104; Шуман–Паганини: Етиде оп. 3 – избор; А. Аренски: оп. 36; А. Рубинштајн: оп. 23; Ј. К. Кеслер: оп. 20, оп. 100 – избор. Полифоне композиције: Ј. С. Бах: Енглеске свите Партите. Италијански концерт. Добро темперовани клавир, I и II – избор. Г. Ф. Хендл: Свите – избор. Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора наведена су после програма за 4. разред.	Солфеђо, Хармонија, Читање с листа, Клавирски дуо, Камерна музика, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе.

4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално препозна и изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - користи десни и леви педал у складу са стилом музичког дела; - у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - коригује лоше извођење у току свирања; - повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; - интерпретира композицију технички и музички у стилу одређене епохе; - меморише текст примењујући различите начине памћења; - осмисли, уз помоћ наставника концепцију извођења одређеног дела; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - својим речима објасни фазе припрема за јавни наступ; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - самостално вежба.	Етиде: Ф. Шопен оп. 10 и 25 – избор; Ф. Лист–Паганини: Етиде – избор; Ф. Лист: Жубор шуме, Уздах, Игра патуљака; А. Скрјабин: оп. 8 - избор, оп. 2 цис-мол; С. Рахмањин: Етиде – слике оп. 33; К. Дебиси: Етиде, избор; С. Прокофјев: Етиде оп. 2; Полифоне композиције: Ј. С. Бах: Прелудијуми и фуге (ДТК I и II); Италијански концерт, Партите, Коралне предигре, Капричо Бе-дур, Токате, итд. Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора наведена су после програма за 4. разред.	Солфеђо, Хармонија, Читање с листа, Клавирски дуо, Камерна музика, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ –КЛАСИЧНА МУЗИКА /КЛАВИР
Разред:	4
Предмет:	КЛАВИР по старом програму
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013. бр. 4/1996.
Циљеви наставе предмета:	Развој активности унутрашњег и спољашњег слуха. Развој технике свесног меморисања. Изградња музичке фантазије и профилирање критеријума у области музичке естетике. Развој ученикове способности интегралног извођења музичког дела. Постизање ефикасности извођачког апарата. Проширивање знања из области музичке теорије. Постизање вештине извођења полиритмичких тешкоћа. Оспособљавање за даље школовање на факултетима
Годишњи фонд часова:	4. разред 99 часова
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма предмета: Настава се реализује кроз индивидуални рад и практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ.	Развој активности унутрашњег и спољашњег слуха. Развој технике свесног меморисања. Постизање ефикасности извођачког апарата. Постизање вештине извођења полиритмичких тешкоћа. Оспособљавање за даље школовање на факултетима	Настава се реализује кроз индивидуалан рад. Она је практична уз теоретска тумачења и упутства. Педагог мора да сагледа у потпуности личност ученика са којим ради, његове психофизичке способности.	Ученик активно приступа при упознавању са новим делом. Практично примењује стечена знања.	Солфеђо, теорија музике, музички облици, историја музике, хармонија, контрапункт, читање с листа, камерна музика и др.
МУЗИЧКО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ.	Изградња музичке фантазије и профилирање критеријума у области музичке естетике. Проширивање знања из области музичке теорије.	Педагог планира индивидуални програм за сваког ученика према његовим способностима	Активно учествује у раду. Самопроцењује напредак	
ОБЈЕДИЊАВАЊЕ ИНСТРУМЕНТАЛНИХ И МУЗИЧКО-ИНСТРУМЕНТАЛНИХ ЕЛЕМЕНАТА	Развој ученикове способности интегралног извођења музичког дела	Предложена литература је само основа за избор композиција, а она не искључује из рада остала слична дела других аутора.	Запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, дискутује, ослања се на претходно искуство.	

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧИ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Први, други, трећи, четврти разред / ВИОЛИНА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Виолина је да ученик кроз индивидуално и колективно музичко искуство усаврши вештине извођења различитих музичких стилова, развије своју креативност и инвентивност кроз свирање и импровизацију градећи своју уметничку личност кроз соло, камерно и оркестарско свирање и припремајући се тако за наставак уметничког образовања.	
Годишњи фонд часова	1, 2. и 3. разр. 105 часова / 4. разр. 99 часова	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. У оквиру тога, идентификовање, разумевање и дефинисање музичких садржаја на којима се базира интерпретација има велики значај у праћењу наставе. Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, те његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима и годишњим испитима. У оквиру свих наставних активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају првог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две дурске, истоимене молске скале кроз три октаве са разложеним трозвучима и четворозвучима и двохватима кроз најмање једну октаву (терце, сексте и октаве); десет етида; један концерт (I или II и III став) и једна предкласична соната (два става), четири комада различитог карактера. На крају другог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: Студије промена позиција и двогласа; четири дурских, истоимених молских и хроматских скала са разложеним трозвучима и четворозвучима које нису обрађиване у I разреду; десет етида; два дела велике форме: један концерт и једна класична соната (препоручују се два става из једне од Телеманових фантазија за соло виолину као припрема за извођење Бахових партита и соната за виолину соло); четири дела мале форме – комада. На крају трећег разреда ученици морају имати савладан минимум програма: од 4 до 6 трооктавних или четворооктавних, хроматских, дурских и молских скала са разлагањима трозвука и четворозвука; двохвати терце, кварте, сексте, октаве, прстOMETне октаве, дециме; десет етида различите проблематике; три дела мале форме различитог карактера; два става из сонате или партите за виолину соло J. C. Баха; став сонате из периода од барока до романтизма; концерт први односно други и трећи став једног или различитих аутора. На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: Техничке вежбе, скале и етиде које доприносе усавршавању програма, две етиде или каприса различитих аутора; два става из соло соната и партита J. C. Баха; концерт (цео); једно виртуозно дело и једно дело домаћег аутора.	

Испитни програм	У првом разреду испитни програм је: једна дурска и истоимена молска скала (кроз минимум 3 различита потеза), кроз три октаве са разложеним трозвучима и четворозвучима и двохватима кроз најмање једну оактаву (терце, сексте и октаве); две етиде од којих једна Кројцера (од броја 5 – редакција А. Јамполски); концерт I или II и III став, или цела соната; У другом разреду испитни програм је: дурска и истоимена молска скала, према тоналитету једне од композиција из испитног програма, са разложеним акордима и двогласима; терце, сексте, октаве. Скале треба изводити са потезима из групе лежећих, бацаних, скачућих и комбинованих; две етиде од којих једна Кројцера (од броја 10 – редакција А. Јамполски); концерт I или II и III став или цела соната; једно дело мале форме изабрано према склоностима ученика – техничке тешкоће нису одлучујуће. У трећем разреду испитни програм је: дурска и истоимена молска трооктавна или четворооктавна скала – према тоналитету једне од композиција из испитног програма са разлагањима трозвука и четворозвука уз обавезна минимум три потеза из групе лежећих, бацаних, скачућих или комбинованих; двохвати кроз минимум две октаве (терце, сексте и октаве) , две етиде различитих аутора, од којих је једна обавезно Кројцера у двозвучима (од бр. 29 – редакција А. Јамполски); један став из соло соната или партита Ј. С. Баха; Концерт I или II и III став; једно дело мале форме одабрано према склоностима ученика. У четвртном разреду испитни програм је: две етиде или каприса различитих аутора; два става из соло соната и партита Ј. С. Баха; концерт (цео); једно виртуозно дело.
Јавни наступи	У првом и другом разреду су обавезна три јавна наступа током школске године а у трећем и четвртном разреду четири јавна наступа.
Смотре	У четвртном разреду ученици на смотри свирају следећи програм: дурска и истоимена молска скала са разлагањима трозвука и четворозвука уз обавезна минимум три потеза из групе лежећих, бацаних, скачућих или комбинованих, као и двохвати (терце, сексте и октаве).

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик првог разреда ће бити у стању да: • систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; • примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • истражује начине добијања чисте интонације; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; • самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван школе; • самостално посећује концерте и друге музичке манифестације; • користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: – Р. Кројцер: 42 етиде (етиде од бр. 2–17), – Ж. Мазас: <i>Етиде оп. 36</i>, прва свеска, – Ф. Фиорило: 36 етида, – Ј. Донт: <i>Оп. 37</i>. Концерти: – А. Вивалди: <i>Концерти четири годишња доба</i>; – Т. Албини: <i>Концерт А-дур</i>; – Д. Кабелевски: <i>Омладински концерт</i>; – П. Нардини: <i>Концерт а-мол</i>; – Ј. С. Бах: <i>Концерт а-мол и Е-дур</i>; – Ј. Хајдн: <i>Концерт Ге-дур</i>. Дела мале форме: – М. Ивановић: <i>Фестивал мелодија I и III свеска</i>, Југословенски репертоар, <i>Од преткласике до модерне</i>, II свеска; – Римски-Корсаков: <i>Песма индијског госта</i>; – Д. Шостакович: <i>Романса</i>; – Л. ван Бетовен: <i>Контраданса и Менует</i>; – Ф. М. Верачини: <i>Ларго</i>; – К. В. Глук: <i>Мелодија</i>, и друга дела по избору наставника.	

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик другог разреда ће бити у стању да: • систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; • примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • истражује начине добијања чисте интонације; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; • самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван школе; • посећује концерте и друге музичке манифестације; • користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: – Р. Кројцер: <i>42 етиде</i> (препорука од бр. 2–17); – Ж. Ф. Мазес: <i>Етиде</i>; – Б. Кампањоли: <i>Етиде</i>; – Ф. Фиорило: <i>36 етида</i>; – Збирке различитих аутора и друге збирке по избору. Концерти, сонате, фантазије: – Ј. С. Бах: <i>Концерт Е-дур</i>; – А. Вивалди: <i>Сонате</i>; – Ж. Виоти: <i>Концерти бр. 22, 23 и 24</i>; – Г. Ф. Хендл: <i>Сонате</i>; – А. Корели: <i>Ла Фолиа</i>. Дела мале форме: – М. Ивановић: <i>Југословенски репертоар, Фестивал мелодија, Од преткласике до модерне, II и III свеска, Златне степенице, III свеска</i>; – П. И. Чајковски: <i>Баркарола, Јесења пема, Песма без речи</i>; – А. Хачатурјан: <i>Ноктурно</i>; – Х. Вјењавски: <i>Легенда, Мазурка, Пољска песма</i>; – Ф. М. Верачини: <i>Ларго</i>; – Ј. Хајдн: <i>Капричо</i>.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик трећег разреда ће бити у стању да: • систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; • примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • истражује начине добијања чисте интонације; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; • свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван школе; • самостално посећује концерте и друге музичке манифестације; • самостално чита с листа нотни материјал разноликог карактера и са лакоћом примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; • организује своје вежбање на начин који подразумева рад над свим техничким припремама и програму; • активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; • посећује концерте и друге музичке манифестације; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: – Р. Кројцер: <i>42 етиде</i>; – Мазас: <i>Етиде оп. 36</i> (Друга свеска); – Фиорило: <i>36 етида</i>; – П. Гавиње: <i>Етиде</i>; – Ш. Данкла: <i>20 етида оп. 73</i>. Дела велике форме: – В. А. Моцарт, – Ј. С. Бах: <i>Е-дур</i>; – Ј. Хајдн <i>Це-дур</i>; – Л. Шпор, Х. Виетан, Р. Кројцер, М. Брух, – Е. Лало: <i>Шпанска симфонија</i>; – Ф. Менделсон: <i>е-мол</i>, – Х. Вијењавски: <i>де-мол</i>, Концерти (сва три става) и цела соната из периода од класике до импресионизма; – Ј. С. Бах: <i>6 соната и партита за виолину соло; 6 соната за виолину и клавир</i>, – Г. Ф. Хендл: <i>Сонате за виолину и клавир</i>, – В. А. Моцарт: <i>Сонате за виолину и клавир</i>, – А. Дворжак: <i>Сонате за виолину и клавир</i>. Дела мале форме: Ф. Крајслер, Х. Вијењавски, П. де Сарасате, М. Равел, К. Сен-Санс, Б. Барток, П. И. Чајковски, Р. Шчедрин, С. Прокофјев	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик четвртог разреда ће бити у стању да: • примењује одговарајуће начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • самостално одабере или креира одговарајући прстомет у делима која свира; • са лакоћом свира у високим позицијама; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; • испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • изведе напамет солистички концерт у трајању од најмање 45 минута, са програмом који подразумева композиције различитог стила и карактера; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • посећује концерте и друге музичке манифестације; • користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • наступа солистички уз пратњу оркестра, односно клавирског сарадника на јавним наступима у школи и ван ње; • активно учествује и наступа са камерним ансамблима, гудачким и симфонијским оркестрима; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Збирке различитих аутора по избору наставника које одговарају могућностима ученика; – Кројцер: <i>42 етиде</i>; – Мазас: <i>Етиде оп. 36</i> (Друга свеска); – П. Гавиње: <i>Етиде</i>; – Ш. Данкла: <i>20 етида оп. 73</i>. – Ј. Донт: <i>Етиде и каприси оп. 35</i>; – Ј. Донт: <i>Студије Кројцерових и Родеових етида оп. 37</i>. Дела велике форме: Концерти (сва три става) и цела соната из периода од класике до импресионизма. Предложена литература за концерте следећих аутора: – В. А. Моцарт, М. Брух, Е. Лало (Шпанска симфонија); – Ф. Менделсон; – Х. Вијењавски; – А. Хачатурјан; – А. Глазунов. Сонате – Ј. С. Бах: <i>6 соната и партита за виолину соло</i>; – В. А. Моцарт: <i>Сонате за виолину и клавир</i>; – Л. ван Бетовен: <i>Сонате за клавир и виолину</i>; – Ц. Франк: <i>Соната за клавир и виолину</i>. Предложена литература за комаде следећих аутора: Ф. Крајслер, Х. Вијењавски, П. де Сарасате, Х. Ернст, М. Равел, К. Сен-Санс, Б. Барток, П. И. Чајковски, Р. Шчедрин, С. Прокофјев, Д. Шостакович и др.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА – ГУДАЧИ
Разред:	4.
Предмет:	ВИОЛИНА
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	4. разред 99 часова.
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма/предмета: Наставни процес се реализује индивидуално у учионици у којој је обавезан клавир. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Ученик разуме, повезује, уочава узрочно последичне везе, анализира дела. Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање психомоторичких способности у циљу развијања техничког апарата код ученика с посебним акцентом на повезаност музичких и техничких захтева (техника у служби музике).	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар).
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Развијање и даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Усавршавање меморије и музичког слуха. Усвајање одговарајућих знања из области музичке теорије и историје музике. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији) Развијање и профилирање естетско-музичких критеријума.	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика, како би у самосталном раду могао да развија и усавршава психомоторну релацију која иде од доживљаја звука према покрету, односно од представе према њеној реализацији.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању новог градива на часу.	

ИНСТРУМЕНТАЛНО – ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Припремање ученика за даље школовање и професионалну делатност. Развијање способности за концертну делатност, као и смисао за заједничко музицирање. Развијање афинитета према импровизацији и оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова. Стицање искуства на јавним наступима.	Систематично савладавање инструментално-извођачких и креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и техничких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у поваћавању захтева и хармоничном развоју ученикових инструменталних и музичких способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧИ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Први, други, трећи, четврти разред / ВИОЛА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Виола је да код ученика развије самосталност музичке интерпретације, изражавања и потпуно владање извођачким апаратом на нивоу средњешколског репертоара, оспособи га за самостални јавни наступ у професионалном окружењу, те припреми за наставак школовања на високошколским институцијама за музику.	
Годишњи фонд часова	1, 2. и 3. разред 105 часова / 4. разред 99 часова	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. У оквиру тога, идентификовање, разумевање и дефинисање музичких садржаја на којима се базира интерпретација има велики значај у праћењу наставе. Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, те његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима и годишњим испитима. У оквиру свих наставних активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају првог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две трооктавне скале (дур и мол) са потезима, двозвучима и арпеђима; три етиде различите проблематике; два комада различитог карактера; један концерт. На крају другог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две трооктавне скале (дур и мол) са потезима, двозвучима и арпеђима (начин извођења објашњен у садржајима и упутству); три етиде различите проблематике; два комада различитог карактера; један концерт; два става из Свита за виолончело соло Ј. С. Баха (транскрипција за виолу). На крају трећег разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две трооктавне скале (дур и мол) са потезима, двозвучима и арпеђима (начин извођења објашњен у садржајима и упутству); четири етиде различите проблематике; два комада различитог карактера; један концерт; два става из Ј. С. Бах: Свите за виолончело соло или Сонате и партите за виолину соло (транскрипције за виолу). На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две трооктавне скале (дур и мол) са потезима, двозвучима и арпеђима (начин извођења објашњен у садржајима и упутству); четири етиде различите проблематике; два комада различитог карактера; један концерт; два става из Ј. С. Бах: Свите за виолончело соло или Сонате и партите за виолину соло (транскрипције за виолу).	
Испитни програм	У првом разреду испитни програм је: трооктавна скала са потезима, двозвучима и арпеђима; две етиде различите проблематике; концерт I или II и III став, или I и II или III и IV став четвороставачног концерта; комад уз пратњу клавира. У другом разреду испитни програм је: трооктавна скала са потезима, двозвучима и арпеђима; две етиде различите проблематике; концерт I или II и III став; комад уз пратњу клавира. У трећем разреду испитни програм је: трооктавна скала са потезима, двозвучима и арпеђима; две етиде различите проблематике; концерт I или II и III став (са каденцама уколико су предвиђене); комад уз пратњу клавира; један став из Ј. С. Бах: <i>Свите за виолончело соло или Сонате и партите за виолину соло</i> (транскрипције за виолу). У четвртом разреду испитни програм је: две етиде различите проблематике; један комад различитог карактера; један концерт; два става из Ј. С. Бах: <i>Свите за виолончело соло или Сонате и партите за виолину соло</i> (транскрипције за виолу).	
Јавни наступи	Обавезна су четири јавна наступа током школске године.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик првог разреда ће бити у стању да: - правилно изводи техничке вежбе за усавршавање извођачког апарата, покрета и поставке; - примени различите начине решавања музичких и техничких захтева приликом свирања и вежбања; - истражује начине обликовања тона и коригује интонацију у току свирања; - препозна и примени законе метричког свирања на одговарајућем репертоару; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - користи различита изражајна средства у зависности од стила и карактера музичког примера уз помоћ наставника; - користи знања из области теорије музике приликом интерпретације музичког дела; - интерпретира композицију са основним карактеристикама стила и композитора (17–19. век); - описује својим речима и интерпретира елементе музичке форме: мотив, реченица, период, облик песме, соната, концерт; - наведе разлике између оригиналних композиција за виолу, аранжмана и транскрипција; - свира композиције напамет соло и уз пратњу клавира; - комуницира у заједничком свирању, примени принцип узајамног слушања и основне интеракције; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање и креативност у току јавног наступа; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - оствари музичку фантазију уз помоћ наставника; - активно слуша часове и јавне наступе других ученика; - аналитички и критички коментарише сопствено и туђе извођење; - самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; - доследно спроводи етапе рада и савладавања музичког дела.	Етиде – Збирке различитих аутора: <i>Изабране етиде за виолу</i> (В. Н. Кудрјавцев, уредник, Лењинград, „Музика“, 1987); <i>Изабране етиде за виолу</i> (Карел Моравец, уредник, Праг, „Artia“, 1951); <i>Студије виоле – Свеске 1 и 2</i> (У. Дринер, уредник, Касел, „Bärenreiter“); <i>Хрестоматија за виолу – Етиде</i> (Л. Х. Гуштина и Е. Ј. Стоклицаја, уреднице, Москва, „Музика“, 1989). Етиде – опуси аутора: А. Б. Бруни: <i>Метод за виолу са 25 етида</i>; А. Љвов: <i>24 каприса</i> (транскрипција); Б. Кампањоли: <i>41 каприс, оп. 22</i>; Ж. Ф. Мазас: <i>Етиде оп. 36</i> (транскрипција); Ј. Палашко: <i>12 етида, Оп. 55</i>; Ј. Палашко: <i>24 лаке мелодијске етиде, оп. 86</i>; Р. Кројцер: <i>42 етиде</i> (транскрипција). Сонате А. Вивалди: <i>12 Соната за виолу Оп. 2</i> (транскрипција); А. Вивалди: <i>6 Соната за виолончело Оп. 14</i> (транскрипција); Б. Марчело: <i>6 Соната за виолончело</i> (транскрипција); Г. Ф. Телеман: <i>Соната Б-дур</i>; Г. Ф. Телеман: <i>Соната Де-дур</i>; Х. Еклс: <i>Соната Ге-мол</i> (обрада П. Кленгел, „Петерс“, Лајпциг); <i>Мајсторске композиције за виолу и клавир</i> (избор соната) (Јан Албрехт, уредник, Братислава, „Опус“, 1987). Концерти: Б. Антјуфејев: <i>Концерт Ге-дур</i>; Г. Ф. Телеман: <i>Концерт Ге-дур</i>.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик другог разреда ће бити у стању да: • интерпретира композицију са значајнијим карактеристикама стила и композитора (17–19. век) користећи различита изражајна средства; • испољи креативност у остварењу музичке фантазије уз помоћ наставника; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • појасни структуру дела и да својим речима објасни значења различитих термина музичке форме; • наведе више различитих ознака за темпо, карактер, динамику, агогику и артикулацију и разуме њихово значење; • примени различите начине решавања музичких и техничких захтева приликом свирања и вежбања; • изводи техничке вежбе за усавршавање извођачког апарата, покрета и поставке; • примењује различите начине обликовања тона и самостално коригује интонацију и друге грешке у току свирања; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; • свира дуже композиције напамет, соло и уз пратњу клавира и примењује различите начине меморисања; • у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања и приметне интеракције; • испољи самопоуздање и креативност у току јавног наступа; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела; • коментарише изведене и слушане композиције у односу на уметнички доживљај, стилску препознатљивост, техничку припремљеност и емотивни утицај.	Етиде Збирке етида различитих аутора и опуси аутора наведени у садржајима за први разред: – П. Род: 24 <i>Каприса</i>, Оп. 22 (транскрипција); – Ф. Фиорило: 36 <i>каприса</i> за виолину, Оп. 3 (транскрипција). Соло бах – Ј. С. Бах: <i>Свите за виолончело соло</i> (транскрипција). Сонате Сонате и опуси аутора наведени у садржајима за први разред: – А. Вивалди: 6 <i>Соната за виолину оп. 5</i> (транскрипција); – В. Флектон: 4 <i>Сонате за виолу и континуо</i>; – Г. Ф. Телеман: <i>Мелодијски канони – 6 Соната за две виолине</i> (транскрипција за виоле). Концерти – А. Штамиц: <i>Концерт бр. 2, Ф-дур</i>; – Г. Ф. Хендл (Н. Casadesus): <i>Концерт ха-мол</i>; – И. Плејел: <i>Концерт Де-дур</i>; – Ј. Б. Аколај: <i>Концерт бр. 1</i> (транскрипција); – Ј. Б. Ванхал: <i>Концерт Це-дур</i> (транскрипција); – Ј. К. Бах (Н. Casadesus): <i>Концерт Це-дур</i>; – Ј. С. Бах: <i>Концерт Ес-дур</i> (реконструкција на основу BWV169, 49 и BWV1053); – К. Ф. Целтер: <i>Концерт Ес-дур</i>. Комади Збирке комада различитих аутора наведене у садржајима за први разред: – Ј. В. Каливода: <i>Ноктурна Оп. 186, Бр. 4 и 5</i>; – М. Маре (аранжман): <i>5 старих француских плесова</i>; – М. Равел: <i>Павана</i> (аранжман); – Р. Кларк: <i>Краћи комади за виолу и клавир</i>; – Р. Фукс: 6 <i>Фантазијских комада</i>, Оп. 117; – Х. Сит: Листови из албума, Оп. 39, Бр. 4–6. И друга литература која је одговарајућег музичког и техничког нивоа.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик трећег разреда ће бити у стању да: • интерпретира композицију са разрађеним карактеристикама стила и композитора (17–19. век), увиђајући аналогiju између различитих уметности и облика изражавања; • испољи креативност у остварењу музичке фантазије; • користи изражајна средства како би исказао различите емоције; • садржајне и структурне елементе композиције повеже са свирањем; • на основу базичне извођачке анализе уз помоћ наставника креира етапни план рада и интерпретације дела; • самостално користи различита изражајна средства у зависности од стила и карактера музичког примера; • осмисли различите начине решавања музичких и техничких захтева приликом свирања и вежбања; • прати развој извођачког апарата и ради на техничким проблемима извођачким покретима и поставци; • примењује различите начине обликовања тона и изражајно користи интонацију и вибрато у току свирања; • прикаже потпуну свест о позиционом свирању, интервалским односима при измени позиција, екстензијама рама шаке и размацама при свирању двохвата и акорада; • различито фразира; • самостално коригује грешке у току свирања; • меморише дужи музички текст, примењујући различите технике у одређеном времену; • познаје и може да наведе различите контексте у којима се проналази деоница виоле у уметничкој музици и другим жанровима; • испољи самопоуздање и креативност у току јавног наступа; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела; • аналитички сагледава и критички вреднује изведене и слушане композиције у односу на уметнички доживљај, стилску препознатљивост, техничку припремљеност и емотивни утицај; • критички прати сопствени развој.	– Ј. С. Бах: 6 <i>сола за виолину</i> – Сонате и партите (транскрипција); – Ј. С. Бах: <i>Свите за виолончело соло</i> (транскрипција). Етиде Збирке етида различитих аутора и опуси аутора наведени у садржајима за први и други разред – Ј. Донт: 24 Етиде, Оп. 35 (транскрипција); – П. Гавиње: 26 етиде (транскрипција); – Ф. А. Хофмајстер: 12 етида; – Ф. Херман: Техничке студије, Оп. 22. Сонате и опуси аутора наведени у садржајима за први и други разред – А. Корели: <i>Сонате оп. 5</i> (транскрипција); – Ј. Г. Граун: <i>Соната Бе-дур</i>; – П. Нардини (Alard): <i>Соната Бе-дур</i>; – Ф. Давид: <i>Сонатина</i>. Концерти – А. Штамиц: <i>Концерт бр. 1, Бе-дур</i>; – А. Штамиц: <i>Концерт бр. 2, Ф-дур</i>; – Г. Ф. Хендл (Н. Casadesus): <i>Концерт ха-мол</i>; – И. Плејел: <i>Концерт Ес-дур</i>; – Ј. Б. Ванхал: <i>Концерт Це-дур</i> (транскрипција); – Ј. К. Бах (Н. Casadesus): <i>Концерт Це-дур</i>.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар).

4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик 4. разреда ће бити у стању да: • интерпретира композицију са разрађеним карактеристикама композиторског и извођачког стила (17.-20. век); • самостално испољава креативност у остварењу музичке фантазије; • користи изражајна средства да би исказао различите емоције; • примењује стечена знања на другим предметима у раду на музичком делу; • анализира музички текст, креира интерпретацију и етапни план рада на музичком делу. • истражује виолски репертоар и креира лични; • слушањем препознаје најбитнија дела виолског репертоара; • испољава лични креативни израз уз способност варирања интерпретације (сегмената) музичког дела; • самостално креира различите приступе и начине у решавању музичких и техничких проблема; • користи извођачку технику и покрете у служби реализације музичких идеја. • самостално планира вежбање примењујући различите процедуре; • самостално коригује грешке у току свирања; • меморише дужи музички текст у одређеном времену; • самостално ради са клавирским сарадником уз виши ниво интеракције при заједничком музицирању; • испољи самопоуздање и креативност у току јавног наступа; • пренесе на публику лични уметнички израз; • аналитички сагледава и критички вреднује изведене и слушане композиције у односу на уметнички доживљај, стилску препознатљивост, техничку припремљеност и емотивни утицај; • учествује на јавним наступима у професионалном окружењу; • критички прати и планира сопствени развој.	– Ј. С. Бах: 6 сола за виолину – <i>Сонате и партите</i> (транскрипција); – Ј. С. Бах: <i>Свите за виолончело соло</i> (транскрипција). Етиде Збирке етида различитих аутора и опуси аутора наведени у садржајима за први, други и трећи разред: П. Ровели: <i>12 каприса</i> (транскрипција). Сонате Сонате и опуси аутора наведени у садржајима за први, други и трећи разред: – Ј. Б. Ванхал: Соната у Ес-дуру; – Ј. С. Бах: 3 Гамба сонате (транскрипција); – К. Стамиц: Соната у Бе-дуру; – Л. Бокерини: Соната Це-дур, Г.18; – М. Глинка: Соната де-мол. Концерти – А. Рола: <i>Концерт Ес-дур</i>; – А. Штамиц: <i>Концерт бр. 1, Бе-дур</i>; – А. Штамиц: <i>Концерт бр. 3 Ге-дур</i>; – Б. Мартину: <i>Концертна рапсодија</i>; – Ј. Б. Ванхал: <i>Концерт Це-дур</i> (транскрипција); – Ј. Шуберт: <i>Концерт</i>; – К. Бах (Н. Casadesus): <i>Концерт Це-дур</i>; – К. Штамиц: <i>Концерт Де-дур</i>; – Р. Бунин: <i>Концерт Оп. 22</i>; – С. Форсајт: <i>Концерт</i>; – Ф. А. Хофмајстер: <i>Концерт Бе-дур</i>; – Ф. А. Хофмајстер: <i>Концерт Де-дур</i>; – Ф. В. Х. Бенда: <i>Концерт Еф-дур</i>; – Х. Сит: <i>Концерт, Оп. 68</i>.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧИ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Први, други, трећи, четврти разред / ВИОЛОНЧЕЛО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Виолончело је да ученик кроз индивидуално и колективно музичко искуство усаврши вештине извођења дела различитих музичких стилова, развије своју креативност и инвентивност кроз свирање и импровизацију градећи своју уметничку личност кроз соло, камерно и оркестарско свирање, припремајући се тако за наставак уметничког образовања.	
Годишњи фонд часова	1., 2. и 3. разр. 105 часова/ 4. разр. 99 часова	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. У оквиру тога, идентификовање, разумевање и дефинисање музичких садржаја на којима се базира интерпретација има велики значај у праћењу наставе. Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, те његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима и годишњим испитима. У оквиру свих наставних активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају првог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две дурске и две молске скале са трозвучима и Д7, УМ7, различитим потезима и ритмичким варијацијама, кроз три октаве; четири етиде; два комада, једно дело велике форме. На крају другог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две дурске и две молске скале са трозвучима и Д7, УМ7, различитим потезима и ритмичким варијацијама кроз четири октаве; четири етиде; два комада; једно дело велике форме. На крају трећег разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две дурске и две молске скале са трозвучима и четворозвучима, терце сексте и октаве; три етиде; два комада различитог карактера; три става из Бахове свите; соната или концерт. На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан минимум програма: две дурске и две молске скале са трозвучима и четворозвучима, терце сексте и октаве; три етиде; два комада; два става из Бахових свита (1–3); концерт у целини.	
Испитни програм	У првом разреду испитни програм је: једна дурска скала са потезима, терцама, секстама, октавама (разложено), трозвучима и четворозвучима; једна етида из предложене литературе; Ј. С. Бах: један став из I свите; први став из једног од наведених концерата. У другом разреду испитни програм је: једна молска скала (хармонски мол) са потезима, терцама, секстама, октавама, трозвучима и четворозвучима; једна етида; комад; Ј. С. Бах: два става из I или II свите; први став из једног од наведених концерата У трећем разреду испитни програм је: једна дурска скала са потезима, терцама, секстама, октавама и трозвучима и четворозвучима; две етиде различитих техничких захтева; два става из свите – обавезно Прелудијум; цео концерт или цела соната. У четвртог разреду испитни програм је: две етиде; комад; два става из Бахових свита (1–3); концерт у целини.	
Јавни наступи	Обавезна су три јавна наступа током године.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик првог разреда ће бити у стању да: - се самостално штимује; - систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; - примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; - истражује начине добијања чисте интонације; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; - самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у школи и ван школе; - посећује концерте и друге музичке манифестације; - самостално користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде С. Ли: <i>40 етида оп. 31</i>; - Кумер: <i>Етиде</i>; - Доцауер: <i>Етиде II</i>; - Дипор: <i>Етиде</i>; - Мерк: <i>Етиде</i>; Р. Мац: <i>30 етида</i>; И. Попарић: <i>Етиде</i>; Д. Попер: <i>Етиде</i>. Комади Ј. С. Бах: <i>Ариозо</i>; Д. Попер: <i>Гавота</i>; П. И. Чајковски: <i>Ноктурно</i>; - Гопар: <i>Успаванка</i>; - Форе: <i>Елегија</i>; - Чајковски: <i>Сентиментални валцер</i>. Дела велике форме: Ј. Кленгел: <i>Кончерто Це-дур</i>; Г. Голтерман: <i>Кончерто бр. 1</i>; А. Вивалди: <i>Концерт Де-дур оп. 3 бр. 9</i>; Ј. С. Бах: <i>I свита Ге-дур, II свита д-мол</i>; Ј. Б. Самартини: <i>Соната Ге-дур</i>; А. Вивалди: <i>Соната за виолончело</i>; Б. Марчело: <i>Соната Це-дур</i>.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика - оркестар).

2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик другог разреда ће бити у стању да: - самостално се штимује; - систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; - примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; - истражује начине добијања чисте интонације; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; - самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у школи и ван школе; - самостално посећује концерте и друге музичке манифестације; - самостално користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: С. Ли: <i>40 етида</i>; Ј. Мерк: <i>Етиде</i>; Ж. Л. Дипор: <i>Етиде</i>; И. Попарић: <i>Етиде</i>; Р. Мац: <i>30 етида</i>; Ф. Грицмахер: <i>Етиде, I свеска</i>; Ј. Ј. Доцауер: <i>Етиде III свеска</i>; Д. Попер <i>Op. 73</i>. Комади: - Рахмањинов: <i>Серенада</i>; - Рахмањинов: <i>Вокализа</i>; В. Мокрањец: <i>Стара песма</i>; Ф. Купрен: <i>Пасторала</i>; Д. ван Генс: <i>Скерцо</i>; - К.Сен-Санс: <i>Алегро апасионато</i>. Дела велике форме: Б. Ромберг: <i>Концерт бр. 2 Де-дур</i>; А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i>; Ј. Кр. Бах: <i>Концерт це-мол</i>; Ј. Хајдн: <i>Концерт Де-дур – мали</i>; Ј. С. Бах: <i>Соло свита бр. 1 и бр. 2</i>; А. Корели: <i>Сонате</i>; Ђ. Червето: <i>Сонате</i>; Л. Бокерини: <i>Соната Це-дур</i>.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар).

3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик трећег разреда ће бити у стању да: • систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; • примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • истражује начине добијања чисте интонације; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; • самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван школе; • самостално посећује концерте и друге музичке манифестације; • самостално користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: – Ф. Грицмахер: <i>I свеска</i>; – Ј. Мерк: <i>Етиде</i>; – Ж. Л. Дипор: <i>Етиде</i>; – Ј. Ј. Доцауер: <i>Етиде</i>; – Д. Попер: <i>Етиде оп. 73</i>. Комади: – Гранадо: <i>Интермецо</i>; – К.Сен-Санс: <i>Лабуд</i>; – А. Глазунов: <i>Песма трубадура</i>; – П. Коњовић: <i>Хајдучка</i>; – Д. Деспић: <i>Сичилијана</i>; – Д. Попер: <i>Мазурка</i>; – И. Попарић: <i>Композиције за ансамбле виолончела</i> (број 4, 5, 6 и 8). Сонате: – Л. Бокерини: <i>Соната Ге-дур</i>; – А. Ариости: <i>Соната е-мол</i>; – Ке д Ервелоа – <i>Свита бр. 2</i>; – Ж. М. Екле: <i>Соната ге-мол</i>; – Б. Марчело: <i>Сонате</i>; – Г. Ф. Хендл: <i>Соната ге-мол</i>. Концерти: – Г. Голтерман: <i>Концерт а-мол и ха-мол</i>; – К. Давидов: <i>Концерт бр. 1</i>; – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i>; – К. Сен-Санс: <i>Концерт а-мол</i>. Свите – Ј. С. Бах: <i>Свита бр. 2 и 3</i>. Користити и друга дела одговарајућег техничког нивоа.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар).

4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној теми/области ученик четвртог разреда ће бити у стању да: • систематски примењује одговарајуће процедуре у стицању технике леве и десне руке; • примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; • истражује начине добијања чисте интонације; • контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • користи знања из области сродних предмета приликом интерпретације музичког дела; • самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; • испољава креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; • свирањем у ансамблу примењује принцип узајамног слушања; • учествује на јавним наступима у школи и ван школе; • самостално посећује концерте и друге музичке манифестације; • самостално користи предности дигитализације и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу.	Етиде – Ф. Грицмахер: <i>1 свеска</i>; – Ј. Мерк: <i>Етиде</i>; – Ж. Л. Дипор: <i>Етиде</i>; – Ј. Ј. Доцауер: <i>Етиде</i>; – Д. Попер: <i>Етиде оп. 73</i>; – А. Пјати: <i>Каприча</i>; – О. Франком: <i>Каприча</i>. Комади – М. Милојевић: <i>Легенда о Јефимији</i>; – П. И. Чајковски: <i>Песма без речи</i>; – К. Сен-Санс: <i>Алегро апасионато</i>; – Д. Попер: <i>Тарантела; Мађарска рапсодија; Концертантна полонеза</i>; – И. Попарић: <i>Композиције за ансамбле виолончела</i> (број 4, 5, 6 и 8). Сонате – Л. ван Бетовен: <i>Соната бр. 1</i>; – Ж. Б. Бревал: <i>Соната Ге-дур</i>; – Ф. Франкер: <i>Соната Е-дур</i>; – Л. Бокерини: <i>Соната А-дур</i>. Концерти – Ј. Кленгел: <i>Концерт де-мол</i>; – Л. Бокерини: <i>Концерт Бе-дур, Де-дур и Ге-дур</i>; – К. Сен-Санс: <i>Концерт а-мол оп. 33</i>; – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол, ПВ 35</i>; – Ф. Е. Бах: <i>Концерт а-мол</i>; – Е. Лало: <i>Концерт де-мол</i>; – Ј. Хајдн: <i>Це-дур концерт</i>; – Д. Кабалевски : <i>Концерт опус 49</i>. Свите – Ј. С. Бах: <i>Свита бр. 1, 2, 3</i> (по избору).	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар).

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Први циклус / Први, други / КОНТРАБАС	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Контрабас је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је одклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учесће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају првог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум : четири лествице; вежбе у I позицији; две техничке етиде (по избору), два комада са клавиром (по избору) На крају другог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум : четири лествице; вежбе кроз IV позиције; четири техничке етиде (по избору) четири комада са клавиром (по избору)	
Испитни програм	Ученик другог разреда контрабаса има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица са трозвуком (IV или V позиција);. две етиде , један комад по избору са клавирском пратњом.	
Јавни наступи	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	
Смотре	Ученик првог разреда на крају другог полугодишта има смотру са следећим програмом: Једна лествица; једна етида, један комад по избору са клавирском пратњом.	

Начин остваривања програма предмета

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик првог разреда ће бити у стању да: - правилно држи инструмент и познаје његове делове; - правилно држи гудало и користи основне потезе; - изведе основне техничке вежбе за десну руку; - користи нотно писмо за читање музичког дела; - примени музичке ознаке у извођењу композиције; - изведе техничке и вежбе за интонацију; - изведе вежбе за леву руку кроз позиције (минимум прва позиција); - изведе дурске и молске лествице са трозвучима кроз позиције (минимум прва позиција); - изведе лагане композиције различитог карактера соло и са корепетитором; - свира на интерним и јавним часовима; - испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	Школе за контрабас по избору Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. Симандл, Л. Штрајхер и друге <i>Лаке композиције са клавиром</i> (по избору) <i>Техничке етиде одговарајуће тежине</i> (Л. Раков, Ј. Кмент, А. Слама, И. Били, С. Ли и др.)	солфеђо
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик другог разреда ће бити у стању да: - примени основну технику свирања контрабаса кроз IV и V позицију; - изведе техничке и интонативне вежбе за леву руку кроз позиције; - изведе дурске и молске лествице са трозвучима кроз позиције; - изведе композиције различитог карактера; - свира на интерним и јавним часовима; - испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	<i>Школе за контрабас</i> по избору: Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. Симандл, Л. Штрајхер и друге. <i>Лаке композиције са клавиром</i> (по избору). <i>Техничке етиде одговарајуће тежине</i> (по избору).	солфеђо

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ
Трајање школовања	4 године
Циклус/Разред/Предмет	Други циклус / Трећи, четврти / КОНТРАБАС
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник” бр. 5 од 27. 5. 2019.
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Контрабас је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања. Постављање основа за разумевање значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.

Годишњи фонд часова	70 / 66 четврти разред	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учесће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	На крају трећег разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум: четири лествице; вежбе кроз позиције до тона Е; шест техничких етида (по избору), четири комада са клавиром (по избору) На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум четири лествице; вежбе кроз позиције до тона Ф; шест техничких етида (по избору), четири комада са клавиром (по избору).	
Испитни програм	Ученик трећег разреда контрабаса има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица са трозвуком кроз две октаве (VII или VIII позиција); две етиде (једна са клавирском пратњом), један комад по избору са клавирском пратњом. Ученик четвртог разреда контрабаса има годишњи испит са следећим програмом: Једна лествица са трозвуком кроз две октаве, две етиде (једна са клавирском пратњом), један комад по избору са клавирском пратњом.	
Јавни наступи	Ученик у сваком разреду има обавезна најмање два јавна наступа током године.	

Начин остваривања програма предмета

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик трећег разреда контрабаса: • примени основну технику свирања контрабаса кроз позиције закључно са VIII; • изведе техничке и интонативне • вежбе за леву руку кроз позиције; • користи вибрато; • изведе композиције различитог карактера; • учествује на интерним и јавним часовима; • испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Школе за контрабас по избору: – Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. Симандл, Л. Штрајхер и друге – Ј. Новосел: <i>Етиде за контрабас</i> – <i>Техничке етиде одговарајуће тежине</i> (по избору) – <i>Лаке композиције са клавиром</i> (по избору) – К. Трумпф: <i>Лаки комади за контрабас и клавир</i> – <i>Хрестоматија за контрабас I свеска</i> (са клавирском пратњом) – Б. Лаловић: <i>Дванаест малих етида</i> (са клавирском пратњом)	солфеђо

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	По завршеној области ученик четвртог разреда контрабаса: • примени основну технику свирања контрабаса до палчеве позиције; • изведе техничке и интонативне • вежбе за леву руку кроз позиције; • користи вибрато; • изведе орнаменте; • изведе лагане композиције различитог карактера; • учествује на интерним и јавним часовима; • испољи креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима. • самостално и свакодневно вежба; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Школе за контрабас по избору: – Л. Монтаг, М. Просеник, Ф. – Симандл, Л. Штрајхер и друге – Ј. Новосел: <i>Етиде за контрабас</i> – <i>Техничке етиде</i> одговарајуће тежине (по избору) – <i>Лаке композиције са клавиром</i> (по избору) – К. Трумпф: <i>Лаки комади за контрабас и клавир</i> – <i>Хрестоматија за контрабас I свеска</i> (са клавирском пратњом) – Б. Лаловић: <i>Дванаест малих етида</i> (са клавирском пратњом)	солфеђо

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧ
Разред:	1, 2, 3 и 4
Предмет:	ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО, КОНТРАБАС
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	4. разред 99 часова.
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма предмета Наставни процес се реализује индивидуално у учионици у којој је обавезан клавир. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација

ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Ученик разуме, повезује, уочава узрочно последичне везе, анализира дела. Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање психомоторичких способности у циљу развијања техничког апарата код ученика с посебним акцентом на повезаност музичких и техничких захтева (техника у служби музике)	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музичирање

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Развијање и даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Усавршавање меморије и музичког слуха. Усвајање одговарајућих знања из области музичке теорије и историје музике. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији)	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика, како би у самосталном раду могао да развија и усавршава психомоторну релацију која иде од доживљаја звука према покрету, односно од представе према њеној реализацији.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању новог градива на часу.	
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Развијање и профилирање естетско-музичких критеријума. Припремање ученика за даље школовање и професионалну делатност. Развијање способности за концертну делатност, као и смисао за заједничко музицирање. Развијање афинитета према импровизацији и оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова. Стицање искуства на јавним наступима.	Систематично савладавање инструментално-извођачких и креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и техничких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у повећавању захтева и хармоничном развоју ученикових инструменталних и музичких способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ / ХАРМОНИКА	
Трајање школовања	4 године	
Разред/Предмет	1, 2, 3. и 4. разред / ХАРМОНИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Хармоника је да код ученика развије вештине извођења кроз индивидуално музичко искуство, усавршавањем техничких и музичких елемената, разних начина извођења артикулације, динамике и употребе свих регистара кроз потпуно овладавање различитим стиливима, мотивисање ученика за самостални јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	105 (у 1, 2. и 3. разреду), 99 (у 4. разреду)	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1, 2. и 3. РАЗРЕД: шест етида различите техничке проблематике; две полифоне композиције; једна композиција цикличног облика; две композиције, по избору, различитог карактера. 4. РАЗРЕД: четири етиде различите техничке проблематике; две полифоне композиције; једна композиција цикличног облика; три композиције, по избору, различитог карактера, од којих једна мора бити од домаћег аутора.	
Испитни програм	1, 2. и 3. РАЗРЕД: лирска композиција по слободном избору; полифона композиција; циклична композиција; техничка композиција по слободном избору 4. РАЗРЕД: Матурски испит – испитни програм се изводи напамет.	
Јавни наступи	1. и 2. РАЗРЕД: у току школске године ученик мора имати најмање два јавна наступа. 3. и 4. РАЗРЕД: четири јавна наступа у току школске године	
Смотре	1, 2. и 3. РАЗРЕД: лествице; етида 4. РАЗРЕД: лествице; етида или соната старог мајстора (Д. Скарлати, К. Сеишас, Ф. Купрен...)	

Начин остваривања програма предмета:

Остваривање наставе се изводи кроз индивидуалну наставу, без обзира на способности ученика. Потребно је сваки час остварити кроз јасно прилагођавање програмских захтева и планираног градива са основним особинама ученика. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих односно сложенијих примера, у зависности од могућности ученика.

Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за поступно овладавање техничке поставке. Треба постићи одређени темпо кроз уједначен рад прстију у техничким вежбама и етидама, као и рад на техници меха. Рад на техници меха се прилагођава одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Транскрибоване композиције старих мајстора користе се путем упознавања стила, као припрема за полифонију и каснији развој сложеније слушне контроле. Разни комади и цикличне форме су потребне за развој музичке маште, смисла за облик и тонске боје, а важне су и за концентрацију ученика.

Употреба регистара треба да буде правилно постављена у односу на музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко-метричке стабилности, меморије, динамике, агогике и осталих елемената важно је за формирање комплетне музичке личности ученика

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте украса; - негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - критички прати сопствени развој; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	Етиде: З. Ракић, <i>Збирка етида за хармонику за ученике средње школе</i>; И. Хавличек, <i>Концертне етиде</i> – по избору; К. Черни, <i>ор. 740</i> – по избору у одговарајућој транскрипцији; К. Черни, <i>ор. 299</i> – по избору у одговарајућој транскрипцији; М. Клементи, <i>Етиде по избору</i> у одговарајућој транскрипцији; Ј. Крамер-Биллов, <i>Етиде по избору</i> у одговарајућој транскрипцији; Н. Чајкин, <i>Етиде за хармонику – А-дур, еф-мол, е-мол и де-мол</i>; Ј. Шишаков, „Три етиде за хармонику” (Москва, 1962. године); Д. Ракић, <i>Збирка етида за хармонику бр. 1</i>; М. Двиљански, „Етида-интермецо” (Москва, „Сов. композитор”, 1975. године) Полифоне композиције: Ј. С. Бах, Трогласне инвенције, по избору; Ј. С. Бах, Добро темперовани клавир, по избору Композиције цикличног облика: В. Золотарјов, Дечје свите – по избору („Антологија”, VIII свеска); Е. Јемељанов, „Скице природе” (Лењинград, „Сов. композитор”, 1960); В. Бонаков, „4 композиције на руске теме” (Москва, „Сов. композитор”, 1977); „Из дечјег живота” (Москва, „Музика”, 1990); „Пет лирских песама” (Москва, „Музика”, 1990); Ј. Дербенко, Свите и дечје свите – по избору; Г. Вдовин, „Пет тренутака” (Москва, „Сов. композитор”, 1979); П. Лондонов, „Маскарада играчака” (Москва, „Сов. композитор”, 1983); А. Репњиков, Дечја свита „Сувенири” Композиције по избору: Н. Римски-Корсаков, „Бумбаров лет” (Москва, „Сов. композитор”, 1980); Д. Скарлати, Сонате – по избору; П. И. Чајковски, „Годишња доба” – по избору; Н. Чајкин, „Лирски валцер” (Москва, „Музика”, 1984); П. Лондонов, „Сеоска слика” (Москва, „Музика”, 1980); А. Глазунов, Валцер (Москва, „Музика”, 1966); Ј. Дербенко, „Трк времена”; Ј. Шишаков, „Циркуски марш (Москва, „Сов. композитор”, 1984); А. Холминов, „Ноктурно” (Москва, „Сов. композитор”, 1984); А. Рибалкин, „Музички моменат” (Москва, „Музика”, 1967); К. Сен-Санс, „Лабуд” (Москва, „Сов. композитор”, 1989); М. Мошковски, „Тарантела” (Москва, „Сов. композитор”; Д. Шостакович, „Шпанска игра” (Москва, „Музика”, 1970). Поред наведене литературе може се користити и друга која одговара узрасту и техничким могућностима ученика.	Солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике са УМЛ, камерна музика и оркестар.

2. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - негује културу тона; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - критички прати сопствени развој; - користи носиоце звука за слушање музике; - препознаје музичке елементе у свирању других; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: З. Ракић: <i>Збирка етида за хармонику за ученике средње школе</i>; И. Хавличек, <i>Концертне етиде – по избору</i>; К. Черни, <i>ор. 740 – по избору</i>; К. Черни, <i>ор. 299 – по избору</i>; М. Клементи, <i>Етиде – по избору</i>; Ј. Крамер-Билов, <i>Етиде – по избору</i>; Г. Шендерјов, „24 концертне етиде” – по избору (Москва, „Музика”, 1990); <i>Gradus ad Parnasum</i>, 1. и 2. свеска – по избору; Д. Ракић, <i>Збирка етида за хармонику бр. 1</i>. Полифоне композиције: Ј. С. Бах, <i>Добро темпировани клавир</i>, по избору Композиције цикличног облика: В. Золотарјов, <i>Дечје свите</i> – по избору („Антологија”, VIII свеска); Ј. Дербенко, <i>Свите и дечје свите</i> – по избору; Ј. Холминов – <i>Свита</i> („Антологија” IV, „Музика”, Москва, 1987.); Н. Чајкин – <i>Соната бр. 1</i> („Антологија” IV – „Музика”, Москва, 1987.); Г. Шендерјов – <i>Руска свита</i> („Антологија” V – „Музика”, Москва 1988). Композиције по избору: В. Новиков – <i>Балада на тему „Караван”</i> (З. Ракић „Хармоника на концертној сцени” З. Ракић и Музичка Академија Источно Сарајево, 2000.); Д. Скарлати, <i>Сонате – по избору</i>; Ф. Купрен – <i>Изабрана дела, прва свеска</i> („Скорина”, Москва 1993.); А. Љадов, „Експромт” (Москва, „Сов. композитор”, 1990) „Музичка табакерка” (Москва, „Музика”, 1990); Ф. Шуберт, <i>Скерцо</i> (Москва, „Музика”, 1967); А. Репњиков, „Монолог” (Москва, „Сов. композитор”, 1974); „Басо остинато” (Москва, „Сов. композитор”, 1984); Ј. Дербенко, „Експромт” (Москва, „Сов. композитор”, 1986); „Нова кадрил” (Москва, „Сов. композитор”, 1987); Ј. Шишаков, „Експромт у ритму тарантеле” (Москва, „Сов. композитор”, 1987); П. Сеница, „Скерцо” (Кијев, „Муз. Украина”, 1980); А. Бородин, „Ноктурно” (Москва, „Музика”, 1982); Г. Камалдинов, „Лирска фантазија” (Москва, „Сов. композитор”, 1987); А. Кукубајев, „Скерцо” (Москва, „Сов. композитор”, 1982); Н. Паганини, „Карневал у Венецији” (Москва, „Сов. композитор”, 1968). Поред наведене литературе може се користити и друга која одговара узрасту и техничким могућностима ученика.	Корелација са предметима: солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике са УМЛ, камерна музика и оркестар.

3. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике, хармоније и музичких облика са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; • својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • негује културу тона; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: – З. Ракић, <i>Збирка етида за хармонику за ученике средње школе</i>; К. Черни, <i>Ор. 740 – по избору</i>; К. Черни, <i>ор. 299 – по избору</i>; – Ј. Крамер-Билов, <i>Етиде – по избору</i>; – Г. Шендерјов, „24 концертне етиде” – по избору; – М. Двиљански, <i>Етиде Це-дур, а-мол</i> (Москва, „Сов. композитор”, 1989); И. Лахер, <i>Етида а-мол</i> (Москва, „Сов. композитор”, 1989); – Г. Розелен, <i>Етида Ге-дур</i> (Москва, „Сов. композитор”, 1989); – Ф. Лекупе, <i>Етида Це-дур</i> (Москва, „Сов. композитор”, 1989); – Е. Јуцевич, <i>Етиде Е-дур, е-мол</i> (Кијев, 1963); – К. Мјасков, <i>Етида А-дур, а-мол</i> (Кијев, 1963); – С. Чапки, <i>Етиде Це-дур, ха-мол, а-мол, це-мол</i> (Кијев, „Музичка Украина”, 1963); Д. Ракић, <i>Збирка етида за хармонику бр. 1</i> Полифоне композиције: – Ј. С. Бах, <i>Избор из дела за оргуље</i>; – Ј. С. Бах, „Добро темперовани клавир” – по избору; – Д. Букстехуде, <i>Избор из дела за оргуље</i>; – Ј. Пахелбел, <i>Избор из дела за оргуље</i>; – Д. Шостакович, „24 прелудијума и фуге” – по избору Композиције цикличног облика: – В. Власов: „Пет погледа на Гулаг” (Навчална книга, Тернопил, 2004.); – Ј. Меисл: „Индијанске игре”, оп. 19 (2007); Ј. Шамо: <i>Соната бр. 3</i> (Москва, „Музика”, 1986); – В. Бонаков: <i>Соната-балада</i> (Москва, „Сов. композитор”, 1977); – В. Золотарјов: <i>Соната бр. 2</i> („Антологија” VI – „Музика”, Москва, 1989.); – А. Кусјакон: <i>Соната бр. 2</i> („Антологија” IX – „Музика”, Москва, 1997.) Композиције по избору: – Д. Скарлати: <i>Сонате – по избору</i>; – Ф. Купрен: <i>Изабрана дела</i>, прва свеска („Скорина”, Москва 1993.); – З. Божанић: <i>Токата</i> (оп. 2), (З. Ракић „Хармоника на концертној сцени” – З. Ракић и Музичка Академија Источно Сарајево, 2000); – Ј. Наимушин: „Скерцо” (Москва, „Музика”, 1990); – А. Журбин: „Токата” („Антологија” VI свеска); – Ј. Дербрнко: „Токата” (Москва, „Музика”, 1990); – П. Лондонов: „Скерцо-токата” (Москва, „Музика”, 1982); – Ф. Шуберт-Ф. Лист: „Шумски цар” (Москва, „Музика”, 1982). Поред наведене литературе може се користити и друга која одговара узрасту и техничким могућностима ученика.	Корелација са предметима: солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике са УМЈ, камерна музика и оркестар.

4. РАЗРЕД ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике, хармоније и музичких облика са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички најзахтевније композиције; • самостално транспонује једноставније композиције у блиске тоналитете; • појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • негује културу тона; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • критички учествује у процени напредовања других свирача; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: З. Ракић, <i>Збирка етида за хармонику за ученике средње школе</i>; К. Черни, <i>ор. 740 – по избору</i>; К. Черни, <i>ор. 299 – по избору</i>; Ј. Крамер-Биллов, <i>Етиде – по избору</i>; Г. Шенредјов: „24 концертне етиде” – по избору; Н. Паганини-Ф. Лист: „Велике етиде” – по избору (Кијев, „Музичка Украина” 1983.); Д. Ракић: <i>Збирка етида за хармонику бр. 1.</i> Полифоне композиције: Ј. С. Бах, избор из дела за оргуље; Ј. С. Бах, „Добро темперовани клавир” – по избору; Д. Шостакович, „24 прелудијума и фуге” – по избору. Композиције цикличног облика: В. Бонаков, <i>Симфонија бр. 1</i>; В. Бонаков, <i>Симфонија бр. 2</i>; А. Кусјаков – <i>Соната бр. 4</i>; П. И. Чајковски – „Годишња доба”; Д. Деспић – „Вињете”; Н. Паганини – <i>24 каприса</i> (избор). Композиције по избору: Д. Скарлати, <i>Сонате – по избору</i>; Ф. Купрен – <i>Изабрана дела, прва свеска</i> („Скорина”, Москва 1993.); Н. Vuori – „The Hour of the Wolf”; Е. Jokinen – „Alone”; Ј. Ganzer – <i>Version in G</i>; С. Губаидулина, <i>Де Профундис</i>; Б. Лоренцен – „Сузе”; З. Божанић – <i>Токата</i> (оп. 2) (З. Ракић „Хармоника на концертној сцени” – З. Ракић и Музичка Академија Источно Сарајево, 2000); Б. Симић – <i>Токата</i>; М. Мошковски – „Искре”; М. Мошковски – „Шпански капричо”; Ф. Менделсон – <i>Рондо-капричиозо</i>; Н. Паганини – <i>24 каприса</i> (избор); В. Золотарјов – <i>Рондо капричиозо</i>	Корелација са предметима: солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике са УМЛ, камерна музика и оркестар.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ХАРМОНИКА
Разред:	4.
Предмет:	ХАРМОНИКА
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Развој на усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине. Развој на примени разних начина извођења артикулација, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиција. Подстицање извођачких способности ученика, развој музичког укуса и љубави према музичким остварењима разних праваца. Развој јединства музичког и техничког код ученика кроз упознавање комплетне личности ученика, његових општих психофизичких особина.
Годишњи фонд часова:	1, 2 и 3 разред 105 часова / 4 разред 99 часова
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма предмета: Наставни процес се реализује индивидуално. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација. Развијање способности опажања, подстицање и даљег развоја индивидуалних уметничких способности и самоиницијативе у раду. Развијање и култивисање музичког укуса код ученика. Извођење композиција различитих географских поднебља, развијање духа интернационализма. Неговање љубави према вредним музичким остварењима. Изграђивање свестрано развијене личности са позитивним односом према раду, уметности и личној потреби за усавршавањем.

ТЕМЕ /ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Ученик разуме, повезује, уочава, анализира дела. Стално усавршава ефикасност извођачког апарата. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање психомоторичких способности у циљу развијања техничког апарата код ученика с посебним акцентом на повезаност музичких и техничких захтева.	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, свој напредак самопроцењује.	Теорија музике, Историја музике, Солфеђо
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Развија даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Усавршавање меморије и музичког слуха. Усвајање одговарајућих знања из области музичке теорије и историје музике. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији). Развијање и профилирање естетско-музичких критеријума.	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика, како би у самосталном раду могао да развија и усавршава психомоторну релацију која иде од доживљаја звука према покрету, односно од представе према њеној реализацији.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању новог градива на часу.	и групно музицирање (камерна музика – оркестар).

ИНСТРУМЕНТАЛНО –ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Припремање ученика за даље школовање и професионалну делатност. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Развијање афинитета према импровизацији и оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова. Стицање искуства на јавним наступима.	Систематично савладавање инструментално-извођачких и креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и техничких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у повећавању захтева и хармоничном развоју ученикових инструменталних и музичких способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	Теорија музике, Историја музике, Солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар).

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /ДУВАЧ	
Трајање школовања	четири године	
Циклус/Разред/Предмет	ПРВИ РАЗРЕД – ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Даљи развој и усавршавање технике дисања. Развој поставке функционалне и флексибилне амбажуре. Развој култивисања тонова. Развој технике прстију. Развој ка основним одликама стилских епоха којима може да прилагоди сопствену индивидуалност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање. Припремање ученика за професионалну делатност. Развој ученика ка солистичком, камерном и оркестарском извођењу.	
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе спроводи се кроз електронски дневник, евиденцију и процену јавних наступа, евиденцију и анализу резултата такмичења.	
Обавезни минимум	Све дурске и молске скале. Избор техничких вежби. Две различите школе етида. Композиције са клавиром у односу на захтеве инструмента.	
Испитни програм	ФЛАУТА, ОБОА, КЛАРИНЕТ, ТРУБА: једна дурска и једна молска скала (напамет), једна техничка етида (изводи се из нота), једна мелодијска етида (изводи се из нота), једна композиција уз клавирску пратњу (напамет). САКСОФОН Једна дурска и једна молска скала са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордима, терцама и разложеном скалом. две етиде различитог карактера. Комад или став цикличног дела уз пратњу клавира (изводи се напамет).	
Јавни наступи	Обавезна су четири јавна наступа у току школске године.	
Смотре	Полугодишња смотра технике.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и демонстрацију.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи учења	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- самостално вежба, поштујући одређене процедуре; - истражује начине чистог свирања и свесно коригује интонацију; - контролише квалитет тона у свим регистрима; - примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - учествује на јавним наступима концертима, такмичењима; - изведе задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - испољава самопоуздање и музикалност кроз интерпретацију; - критички вреднује изведене композиције; - свирањем у различитим камерним ансамблима примењује принцип узајамног слушања; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; - поштује музички бонтон.	Избор из препоручене литературе, који задовољава аспекте рада на свим музичко-техничким захтевима, везаним за узраст, а који обухвата радни материјал: – скале – техничке вежбе – етиде – циклично дело – сонату или концерт – виртуозно дело уз пратњу са клавиром. Наставник је у избору репертоара у обавези да следи и поштује оквире који су задани важећим наставним планом и програмом.	Повезивање са градивом које се обрађује на стручним и општим предметима (солфеђо, теорија музике, хармонија, клавир, историја, историја музике, књижевност) које је везано за обраду ритма, интонацију, историјске чињенице о репертоару, грађу и структуру примењеног композиционог поступка.

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ДУВАЧ		
Трајање школовања	четири године		
Циклус/Разред/Предмет	ДРУГИ РАЗРЕД – ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	Даљи развој и усавршавање технике дисања. Развој поставке функционалне и флексибилне амбажуре. Развој култивисања тонова. Развој технике прстију. Развој ка основним одликама стилских епоха којима може да прилагоди сопствену индивидуалност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање. Припремање ученика за професионалну делатност. Развој ученика ка солистичком, камерном и оркестарском извођењу.		
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3	
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе спроводи се кроз електронски дневник, евиденцију и процену јавних наступа, евиденцију и анализу резултата такмичења.		
Обавезни минимум	Све дурске и молске скале. Избор техничких вежби. Две различите школе етида. Композиције са клавиром у односу на захтеве инструмента.		

Испитни програм	ФЛАУТА, ОБОА, КЛАРИНЕТ, ТРУБА: 1 дурска и 1 молска скала (напамет), 1 техничка етида (изводи се из нота), 1 мелодијска етида (изводи се из нота), 1 композиција уз клавирску пратњу (напамет). САКСОФОН: Једна дурска и једна молска скала са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордима, терцама и разложеном скалом. 2 етиде различитог карактера. Комад или став цикличног дела уз пратњу клавира (изводи се напамет).
Јавни наступи	Обавезна су четири јавна наступа у току школске године.
Смотре	Полугодишња смотра технике.

Начин остваривања програма предмета: Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и демонстрацију.

ТЕМА/ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• континуирано вежба и свесно планира дневни рад који обухвата рад на тону, техници и репертоару; • примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева код самосталног вежбања; • примењује одређене процедуре у побољшању моторике; • контролише квалитет тона у свим регистрима; • свесно коригује интонацију, кроз примену аликвортних низова и истражује начине чистог свирања; • примењује различите артикулације у зависности од природе композиције • користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • изведе задане композиције напамет, поштујући три елемента, • аналитички, меморијски, • визуелни; • учествује на јавним наступима концертима, такмичењима; • испољава самопоуздање и музикалност кроз интерпретацију; • критички вреднује изведене композиције; • свирањем у различитим камерним ансамблима примењује принцип узајамног слушања; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; • поштује музички бонтон.	Избор из препоручене литературе, који задовољава аспекте рада на свим музичко-техничким захтевима, везаним за узраст, а који обухвата радни материјал: – скале – техничке вежбе – етиде – циклично дело – сонату или концерт – виртуозно дело уз пратњу са клавиром. Наставник је у избору репертоара у обавези да следи и поштује оквири који су задани важећим наставним планом и програмом.	Повезивање са градивом које се обрађује на стручним и општим предметима (солфеђо, теорија музике, хармонија, клавир, историја, историја музике, књижевност) које је везано за обраду ритма, интонацију, историјске чињенице о репертоару, грађу и структуру примењеног композиционог поступка.

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /ДУВАЧИ	
Трајање школовања	четири године	
Циклус/Разред/Предмет	ТРЕЋИ РАЗРЕД – ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Даљи развој и усавршавање технике дисања. Развој поставке функционалне и флексибилне амбажуре. Развој култивисања тонова. Развој технике прстију. Развој ка основним одликама стилских епоха којима може да прилагоди сопствену индивидуалност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање. Припремање ученика за професионалну делатност. Развој ученика ка солистичком, камерном и оркестарском извођењу.	
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе спроводи се кроз електронски дневник, евиденцију и процену јавних наступа, евиденцију и анализу резултата такмичења.	
Обавезни минимум	Све дурске и молске скале. Избор техничких вежби. Две различите школе етида. Композиције са клавиром у односу на захтеве инструмента.	
Испитни програм	ФЛАУТА: Једна дурска и једна молска скала напамет, једна техничка етида (из нота), једна мелодијска етида (из нота), једна композиција уз клавирску пратњу (напамет), два става сонате или први став концерта (из нота). ОБОА: Једна дурска и једна молска скала. Две етиде различитог карактера Два става сонате или концерта или комад уз клавирску пратњу. Соната, концерт или комад изводи се напамет. КЛАРИНЕТ: Једна дурска и једна молска скала са тоничним, доминантним и умањеним септакордима у распону три октаве. Две етиде различитог карактера. Комад уз прању клавира (изводи се напамет) САКСОФОН: Једна дурска и једна молска скала са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордима, терцама и разложеном скалом. 2 етиде различитог карактера. Комад или став цикличног дела уз пратњу клавира (изводи се напамет). ТРУБА: 1 дурска и 1 молска скала (напамет). 1 техничка етида. 1 мелодијска етида. Циклично дело или тема са варијацијама (напамет)	
Јавни наступи	Обавезна су четири јавна наступа у току школске године.	
Смотре	Полугодишња смотра технике.	

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и демонстрацију.

ТЕМА/ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- контролише амбажуру, дисање, интонацију, динамику, фразирање, и агогику; - примени технику свирања троструког језика; - испољи висок ниво креативности, сензибилитета, способност импровизације у свирању; - проналази нове начине за комбиновање информација, знања и стечених вештина у свирању; - развија самопоуздање и самопоштовање; - користи предности дигитализације и присуствује концертима класичне музике те формира сопствени критеријум и упознаје репертоар.	Избор из препоручене литературе, који задовољава аспекте рада на свим музичко-техничким захтевима, везаним за узраст, а који обухвата радни материјал: – скале – техничке вежбе – етиде – циклично дело – сонату или концерт – виртуозно дело уз пратњу са клавиром. Наставник је у избору репертоара у обавези да следи и поштује оквире који су задани важећим наставним планом и програмом.	Повезивање са градивом које се обрађује на стручним и општим предметима (солфеђо, теорија музике, хармонија, клавир, историја, историја музике, књижевност) које је везано за обраду ритма, интонацију, историјске чињенице о репертоару, грађи и структури примењеног композиционог поступка.

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /ДУВАЧ		
Трајање школовања	четири године		
Циклус/Разред/Предмет	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20		
Циљ учења предмета	Даљи развој и усавршавање технике дисања. Развој поставке функционалне и флексибилне амбажуре. Развој култивисања тонова. Развој технике прстију. Развој ка основним одликама стилских епоха којима може да прилагоди сопствену индивидуалност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање. Припремање ученика за професионалну делатност. Развој ученика ка солистичком, камерном и оркестарском извођењу.		
Годишњи фонд часова	99	Недељни фонд часова: 3	
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе спроводи се кроз електронски дневник, евиденцију и процену јавних наступа, евиденцију и анализу резултата такмичења.		
Обавезни минимум	Све дурске и молске скале. Избор техничких вежби. Две различите школе етида. Композиције са клавиром у односу на захтеве инструмента.		
Испитни програм	Програм изабран у складу са важећим Правилником о матури, а подразумева извођење концертног репертоара.		
Јавни наступи	Обавезна су четири јавна наступа у току школске године.		
Смотре	Полугодишња смотра технике.		

Начин остваривања програма предмета: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и демонстрацију.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- самостално креира план вежбања, користећи познату литературу; - свесно коригује интонацију, истражује начине чистог свирања; - примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева код самосталног вежбања; - контролише квалитет тона у свим регистрима; - примењује динамички дијапазон инструмента у свим регистрима; - користи све врсте артикулисања тона; - у интерпретацији примењује стилска обележја; - учествује на јавним наступима; - испољава самопоуздање и музикалност кроз интерпретацију; - свира задате композиције, напамет, соло и уз пратњу клавира; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - критички вреднује изведене композиције; - свирањем у различитим камерним ансамблима примењује принцип узајамног слушања; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Избор из препоручене литературе, који задовољава аспекте рада на свим музичко-техничким захтевима, везаним за узраст, а који обухвата радни материјал: – скале – техничке вежбе – етиде – циклично дело – сонату или концерт – виртуозно дело уз пратњу са клавиром. Наставник је у избору репертоара у обавези да следи и поштује оквири који су задани важећим наставним планом и програмом.	Повезивање са градивом које се обрађује на стручним и општим предметима (солфеђо, теорија музике, хармонија, клавир, историја, историја музике, књижевност) које је везано за обраду ритма, интонацију, историјске чињенице о репертоару, грађу и структуру примењеног композиционог поступка.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /ДУВАЧ
Разред:	4
Предмет:	ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ: ФЛАУТА, ОБОА, КЛАРИНЕТ, САКСОФОН, ТРУБА.
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	99
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма/предмета: Наставни процес се реализује индивидуално у учионици у којој је обавезан клавир. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Ученик разуме, повезује, уочава познате елементе. Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата. Оспособљавање за самостално учење и вежбање	Вербалне методе Практичан рад. Упућивање ученика у процес решавања проблема; демонстрација и илустрација.	Активно учествује у раду, практично примењује усвојена знања.	Теорија музике, биологија, физика, солфеђо
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Развијање вештине музичког начина размишљања. Усавршавање меморије и музичког слуха. Усвајање одговарајућих знања из области музичке теорије. Напоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији). Формирање и развијање естетско-музичких критеријума.	Вербалне методе (монолог, дијалог). Практичан рад. Демонстрација и илустрација, истраживачки рад	Запажа и препознаје знања стечена на другим предметима.	Теорија музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Припремање ученика за даље школовање и професионалну делатност. Развијање способности за концертну делатност, као и смисао за заједничко музицирање. Развијање способности да самостално креира интерпретације дела различитих стилова. Стицање искуства на јавним наступима.	Практичан рад на реализацији систематично савладаних инструментално-извођачких и креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и техничких компоненти код ученика.	Запажа, упоређује, знања са другим областима. Решава проблеме уз помоћ наставника. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	Теорија музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГИТАРА		
Трајање школовања	4 године		
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3. и 4. разред / ГИТАРА		
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Гитара, је да ученик кроз индивидуално и колективно музичко искуство усаврши вештине извођења различитих музичких стилова, развије своју креативност и инвентивност кроз свирање, градећи своју уметничку личност кроз соло и камерно музицирање, припремајући се тако за наставак уметничког образовања.		
Годишњи фонд часова:	105	Недељни фонд часова: 3	
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. У оквиру тога, идентификовање, разумевање и дефинисање музичких садржаја на којима се базира интерпретација има велики значај у праћењу наставе. Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, те његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима и годишњим испитима У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Обавезни минимум	За 1, 2. и 3. разред: Једна трооктавна скала са интервалима, арпеђима и каденцом; Две етиде; Циклично дело; Комад. За 4. разред: Концертна етида; Први став сонате; Виртуозни комад; Једна композиција домаћег аутора; Најмање један став Бахове партите, сонате или свите.		
Испитни програм	1. РАЗРЕД: Етида; Циклично дело; Комад. 2. РАЗРЕД: Етида; Циклично дело; Комад. 3. РАЗРЕД: Етида; Циклично дело; Комад; Два става из барокне свите (по могућству из неке од Бахових свита). 4. РАЗРЕД: Етида; Први став сонате; Комад; Два става из барокне свите (по могућству из неке од Бахових свита).		
Јавни наступи	Најмање два јавна наступа у току школске године		
Смотре	Етида; Једна трооктавна скала са интервалима, арпеђима и каденцом.		

Начин остваривања програма предмета: При избору композиција, нарочито у I разреду који је у извесном смислу спона основне и средње школе, треба се руководити идејом афирмисања правилног функционисања свирачког апарата, тј. стварањем чврсте психофизичке везе између ученика, инструмента и музике. Програм, поготово у почетку I разреда, не треба да садржи тешке композиције већ тежина мора бити у захтевима који се ученику постављају као што су тонска лепота и изражајност, фразирање, темпо, динамика, нијансирање боја, агогика. Оваквим континуираним приступом учврстиће се код ученика критички однос према захтевима музичког текста, а то је важан корак у правцу његовог осамостаљења.

При постављању или обради композиција из програма наставник је дужан да, бар у неколико реченица, упозна ученика са композитором и са временом и стилем у којем је дело настало. Различити видови анимације ученика учиниће интерпретацију маштовитијом, убедљивијом и разноврснијом.

Композиције из програма многобројне су и разноврсне. О њиховом избору одлучује наставник не заборављајући да етиде и техничке вежбе морају покрити све аспекте технике, а да остале композиције треба да су што различитије и по времену настанка (стил) и по карактеру.

Изузетно је важно да се наведени поступци почну доследно промењивати од самог почетка I разреда средње музичке школе јер представљају образац по коме се одвија професионално музичко школовање и дају чврсту и здраву основу за развој музичке личности.

Скале и одговарајуће интервале и вежбе вежбати почев од врло спорих темпа у легату и стакату, користећи различите прстореде десне руке и ритмичке варијанте.

У III разреду у програм улази и музика J. C. Баха те је, сходно томе, током године потребно урадити бар два става из неке свите – уколико професор не оцени да је могуће може се урадити и нека већа и сложенија композиција, нпр. фуга.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• препознаје и примењује све музичке ознаке; • имплементира искуства у свирању стечена на осталим музичким предметима; • критички вреднује сопствену интерпретацију на основу нивоа стеченог знања; • примењује шири спектар боја на гитари (од „понтичела” до „сул таста”) у зависности од карактера композиције; • користи различите технике меморисања текста; • самостално решава лакше техничке проблеме у композицији; • јасно фразира и прецизно изражава музички ток; • примени технику тремоло свирања на гитари; • имплементира основне агогичке појмове; • самостално вежба поштујући одређене техничке процедуре; • самостално обликује нокте у функцији добијања квалитетног тона; • учествује у јавним наступима у школи и ван ње.	Школе и етиде: – J. Јовичић: Школа за гитару II, III, IV и V део – Е. Пухол: Escuela rotanada – А. Карлеваро: Cuadernos no. 1, 2, 3, 4 – М. Каркаси: Етиде оп. 60 – број 1, 2, 3, 6, 7, 11, 12, 14, 19 – Ф. Сор – А. Сеговиа: 20 етида – број 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 15 – Н. Косте: Етиде оп. 38 – М. Ђулијани: Етиде оп. 48 – Д. Агуадо: Етиде – Л. Лењани: Каприча – Е. Пухол: Grado superior – број 1, 2. Друге етиде по избору наставника. Циклична дела: – М. Ђулијано: Сонатине оп. 71 – број 1, 2, 3 – Ф. Карули: Сонате – Ф. Молино: Сонате – А. Диабели: Соната Це-дур, А-дур – Г. Ф. Хендл: Сарабанда и варијације – М. Каркаси: Варијације Де-дур, А-дур – J. А. Логи: Партите а-мол, Це-дур – С. Л. Вајс: Свита „L’Infidelle”. Друга дела по избору наставника Комади – Избор комада од епохе ренесансе до XX века – Ц. Дауленд, Г. Санс, А. Мудара, Р. де Визе, С. Л. Вајс, Д. Агуадо, Ф. Сор, М. Ђулијани, Ф. Тарета, Х. Вила-Лобос, Л. Броувер. Друга дела по избору наставника.	Корелација између различитих предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици учествују као истраживачи, креатори и извођачи. У том смислу, у настави гудачких инструмента неопходно је константно и на различите начине примењивати синтезу знања стеченог на настави других предмета.

2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• примењује све музичке ознаке; • имплементира искуства у свирању стечена на осталим музичким предметима; • самостално решава лакше техничке проблеме у композицији; • примењује шири спектар боја на гитари (од „понтичела” до „сул таста”) у зависности од карактера композиције; • користи различите технике меморисања текста; • критички вреднује сопствену интерпретацију на основу нивоа стеченог знања; • јасно фразира и прецизно изражава музички ток; • имплементира основне агогичке појмове; • самостално вежба поштујући одређене техничке процедуре; • самостално обликује нокте у функцији добијања квалитетног тона; • учествује у јавним наступима у школи и ван ње.	Школе и етиде – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару III, IV и V свеска</i> – Е. Пухол: <i>Escuela rotonada</i> – А. Карлеваро: <i>Cuadernos no. 1, 2, 3, 4</i> – М. Каркаси: <i>Etude op. 60</i> – Ф. Сор-А. Сеговија: <i>20 етида</i> – Косте: <i>Etude op. 38</i> – М. Ђулијани: <i>Etude op. 48 и op. 100</i> – Д. Агуадо: <i>Etude</i> – Л. Лењани: <i>Каприча</i> – Е. Пухол: <i>Grado Superior</i>. руге етиде по избору наставника. Циклична дела: Сонате, сонатине, свите или варијације из литературе а по избору наставника. Комади: Избор комада из литературе за гитару од ренесансе до XX века – избор може да садржи и транскрипције (нпр. дела Албениза, Гранадоса и др.	Корелација између различитих предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици учествују као истраживачи, креатори и извођачи. У том смислу, у настави гудачких инструмента неопходно је константно и на различите начине примењивати синтезу знања стеченог на настави других предмета.
3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• препознаје и примењује све музичке ознаке; • имплементира искуства у свирању стечена на осталим музичким предметима; • критички вреднује сопствену интерпретацију на основу нивоа стеченог знања; • примењује шири спектар боја на гитари (од „понтичела” до „сул таста”) у зависности од карактера композиције; • користи различите технике меморисања текста; • самостално решава лакше техничке проблеме у композицији; • јасно фразира и прецизно изражава музички ток; • познаје барокне игре и њихове карактеристике • имплементира основне агогичке појмове; • самостално вежба поштујући одређене техничке процедуре; • самостално обликује нокте у функцији добијања квалитетног тона; • учествује у јавним наступима у школи и ван ње.	Школе и етиде – Ј. Јовичић: Школа за гитару III, IV и V део – Е. Пухол: Escuela ratonada – А. Карлеваро: Cuadernos 1, 2, 3, 4 – Ф. Сор-А. Сеговија: 20 етида – Косте: Етиде оп. 38 – Е. Пухол: Grado superior и етиде из Школе – Х. Вила-Лобос: Етиде – Х. Сагрерас: Етиде – Д. Агуадо: Етиде. Друге етиде из литературе по избору наставника – Ј. С. БАХ – 2 става из неке свите Циклична дела Сонате, варијације, свите из литературе а по избору наставника Комади Избор комада из литературе од ренесансе до XX века Друга дела по избору наставника.	Корелација између различитих предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици учествују као истраживачи, креатори и извођачи. У том смислу, у настави гудачких инструмента неопходно је константно и на различите начине примењивати синтезу знања стеченог на настави других предмета.

4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• препознаје и примењује све музичке ознаке; • имплементира искуства у свирању стечена на осталим музичким предметима; • критички вреднује сопствену интерпретацију на основу нивоа стеченог знања; • примењује шири спектар боја на гитари (од „понтичела” до „сул таста”) у зависности од карактера композиције; • користи различите технике меморисања текста; • самостално решава лакше техничке проблеме у композицији; • јасно фразира и прецизно изражава музички ток; • познаје барокне игре и њихове карактеристике; • имплементира основне агогичке појмове; • самостално вежба поштујући одређене техничке процедуре; • самостално обликује нокте у функцији добијања квалитетног тона; • учествује у јавним наступима у школи и ван ње; • креира сопствени прсторед, прилагођен индивидуалним способностима и карактеру композиције; • субјективно интерпретира композиције уз слободу музичког доживљаја одређену правилима епохе и стила.	Школе и етиде – Ј. Јовичић: Школа за гитару III, IV и V свеска; – Е. Пухол: Escuela rotonada; – А. Карлеваро: Cuadernos 1, 2, 3, 4; – Х. Вила-Лобос: Етиде; – Ф. Сор-А. Сеговија: 20 етида; – Н. Косте: Етиде оп. 38; – Е. Пухол: Grado superior и етиде из Школе; – Д. Агуадо: Етиде; – Х. Сагрерас: Етиде; Друге етиде из литературе. – Ј. С. БАХ – Два става из неке Бахове свите или нека Бахова композиција сложенијег садржаја и форме (нпр. Чакона де-мол и сл.). Циклична дела Сонате из шире литературе: – Ф. Сор: Соната оп. 22, оп. 25, оп. 15; – М. Ђулијани: Соната оп. 15; – А. Диабели: Соната Еф-дур; – М. М. Понсе: Сонатина меридионал, Соната класика; – Ф. М. Тороба: Сонатина Х. Турина: СОНАТА. У обзир долазе и развијене једноставачне сонатне форме као што су: М. Ђулијани: Grande ouverture, Grand sonata Eroika. Комади Избор комада од епохе ренесансе до XX века – потребно је у избор укључити бар једну композицију домаћег аутора: Д. Богдановића, В. Трајковића, Ј. Јовичића, В. Ивановића и др	Корелација између различитих предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици учествују као истраживачи, креатори и извођачи. У том смислу, у настави гудачких инструмента неопходно је константно и на различите начине примењивати синтезу знања стеченог на настави других предмета.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГИТАРИСТА
Разред:	1, 2, 3, 4
Предмет:	ГИТАРА
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Развој активности унутрашњег и спољашњег слуха. Развој технике свесног меморисања. Изградња музичке фантазије и профилирање критеријума у области музичке естетике. Развој ученикове способности интегралног извођења музичког дела. Постизање ефикасности извођачког апарата. Проширивање знања из области музичке теорије. Постизање вештине извођења полиритмичких тешкоћа. Оспособљавање за даље школовање на факултетима
Годишњи фонд часова:	105 (за 1, 2, 3 разред) 99 за 4 разред
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма предмета: Настава се реализује кроз индивидуални рад и практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Развој технике свесног меморисања. Постизање ефикасности извођачког апарата. Проширивање знања из области музичке теорије. Постизање вештине извођења полиритмичких тешкоћа. Оспособљавање за даље школовање на факултетима	Настава се реализује кроз индивидуалан рад. Она је практична уз теоретска тумачења и упутства. Педагог планира индивидуални програм за сваког ученика према његовим способностима. Предложена литература је само основа за избор композиција, а она не искључује из рада остала слична дела других аутора.	Ученик активно приступа при упознавању са новим делом. Активно учествује у раду. Самопроцењује напредак Запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, дискутује, ослања се на претходно искуство	Солфеђо, теорија музике, музички облици, историја музике, хармонија, контрапункт, читање с листа, камерна музика идр.
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Обједињавање инструменталних и музичко-инструменталних елемената Развој активности унутрашњег и спољашњег слуха. Изградња музичке фантазије и профилирање критеријума у области музичке естетике Развој ученикове способности интегралног извођења музичког дела.	Педагог мора да сагледа у потпуности личност ученика са којим ради, његове психофизичке способности Предложена литература је само основа за избор композиција, а она не искључује из рада остала слична дела других аутора	Практично примењује стечена знања. Запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, дискутује, ослања се на претходно искуство	

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА/ ХАРФА	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3. и 4. разред вис / ХАРФА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Харфа је да ученик кроз индивидуално и колективно музичко искуство усаврши вештине извођења дела различитих музичких стилова, развије своју креативност и инвентивност кроз свирање и импровизацију градећи своју уметничку личност кроз соло, камерно и оркестарско свирање, припремајући се тако за наставак уметничког образовања.	
Годишњи фонд часова:	105	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима харфе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	
Обавезни минимум	1. разред: 10 етида различитог карактера; 2 сонатине; 3 композиције за извођење. 2. разред: 5 етида различитог карактера; 1 композиција старих мајстора; једна сонатина или соната; две композиције за извођење 3. разред: 5 етида различитог карактера; 1 композиција старих мајстора; 1 сонатина или соната; 2 композиције за извођење. 4. разред: 5 етида различитог карактера; 1 композиција старих мајстора; једна сонатина или соната; две композиције за извођење.	
Испитни програм	1. разред: скале; две етиде различитог карактера; једна композиција старог мајстора; једна сонатина; једна композиција за извођење. 2. разред: скала; једна етида; једна сонатина или соната; једна композиција за извођење. 3. разред: скала; једна етида; једна сонатина или соната; две композиције различитог карактера за извођење. 4. разред: Матурски испит. Испитни програм се изводи напамет у свим разредима.	
Јавни наступи	Обавезна 2 јавна наступа у току године	

Начин остваривања програма предмета:

Наставник би требало својом инвентивношћу, знањем и искуством да прилагоди програм сваком ученику и непрестано га проширује и допуњава, пратећи и усвајајући све позитивне иновације на подручју харфистичке педагогије. Начин и редослед реализације програма одабира наставник по својој процени, подстичући ученике и на самостални избор појединих композиција. Својим радом наставник треба да подстиче критичност, самосталност, осећај одговорности и такмичарски дух. Изражавајући се музиком, ученик активира своје емоције и машту, као и креативни приступ музичкој репродукцији и наступима пред публиком. Све то развија ученикову личност, меморију, радне навике и утиче на његове ванмузичке активности обликујући га као целокупну личност.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
1. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• изведе лествице у различитим интервалима, супротном смеру и бржем темпу; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; • изведе динамички флажолете; • изведе етуфе и свира при табли; • изведе различите врсте арпеђа и задржи мелодичност у њима; • свира глисанда и изведе различите трилере и украсе; • изведе композиције са одговарајућим техничким захтевом, музикално и течно; • броји и обележава динамику и педале; • користи различите артикулације и изведе легато и стакато; • примени одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; • препозна тему кроз дело и испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; • свира дела барока и класицизма водећи рачуна о структури облика и одликама стила; • учествује у разговорима о извођењу на јавним наступу; • правилно вежба поштујући техничке процедуре; • користи информационе технологије у циљу стицања знања о стилу, композитору и извођачима.	– Ђ. Фројо: Техничке вежбе Комплетна метода; – М. Гроси: Техничке вежбе; – С. Мекдоналд и Л. В. Роло „Харфа за данас“; – Ј. Кондонасис „Свирати харфу“; – Е. Ларивиер, оп. 9; – Ф. Ј. Надерман: Етиде прелудијуми; – Т. Лабаре: Тридесететида; – Р. Н. Ч. Бокса: Етиде 1. део Оп. 34; – Е. Поцоли: Студије средњег нивоа; – Б. Андре 12 етида; – Ј. Ф. Рамо: Тамбурин, Ригодон; – А. Кабезон: Италијанска павана, Павана са варијацијама; – А. Корели: Жига, Гавот и Сарабанда. – Г. Ф. Хендл: „Тема са варијацијама“; – М. Глинка „Варијације на тему Моцарта“; – Ф. Ј. Надерман: Седам прогресивних соната; – Ј. Пари: Сонате; – А. Росети: Сонате; – Д. Ф. Кулхау „Тема са варијацијама“; – М. Глинка: Ноктурно; – Ј. Томас: Поздрав родној земљи; – А. Аселман: Извор, Мали валцер; – Ж. Ибер: Скерцето; – Ф. Годфроа: Фантазија; – Париш Алварс: Романсе, прва књига; – Г. Ф. Хендл: Пасакаља; – Е. Реније: Код потока; – М. Турније: Руска успаванка; – Д. Хенсон-Конан: Нови блуз“; – К. Салцедо: Песма у ноћи; – Г. Ф. Хендл: Чакона; – А. Аселман: Ноктурно; – А. Шалан: Валцер. – В. Миланковић: Ноктурно; – Д. Богдановић: Четири пролећна прелида.	Теорија музике, историја музике, солфеђо

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
2. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- самостално наштимује инструмент и замени жицу; - обликује тон, мотив и фразу; - обликује тон у складу са карактером и стилском одредницом композиције; - препозна и води полифоно гласове; - води мелодију у акордској поставци; - координира рад руку и ногу у задатом темпу; - меморише нотни текст различитим методама; - свесно исправља постојеће грешке истражујући нове начине вежбања; - изражајно свира и интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; - користи знања из теоретских предмета у интерпретацији музичког дела; - најави себе на јавном наступу, као и дело које свира; - се самостално припреми за наступ; - користи информационе технологије у циљу стицања знања о стилу, композитору и извођачима.	– Т. Лабаре: Комплетна метода – по избору; – Л. М. Магистрети: Техничке студије – по избору; – Ј. Ф. Надерман: Тридесет етида – по избору; – Р. Н. Ч. Бокса: I – Етиде- по избору; – Ј. Ф. Надерман: Сонате–Сонатине; – Ц. Пари: Сонате; – Ф. А. Росети: Сонате; – Ж-Б. Кардон: Соната у еф-молу и ес-дуру; – Ј. Л. Дусек: Соната у це-молу; – Ж-Б. Крумхолц: Соната; – Ј. С. Бах-Гранђани: Етиде; – А. Аселман: Циганка, Молитва, Мајска песма; – Ж. Ибер: Скерцето; Балада; – К. Дебиси. Девојка ланене косе; Месечина; – М. Турније: Лолита; – Г. Ф. Хендл: Пасакаља; – Ј. С. Бах-М. Гранжани: 12 етида за харфу оп. 45 број 6; – М. Турније: Јутро (концертна етида) – М. Глинка: Варијације на Моцартову тему; – Е. Париш Алвар: 24 Романсе – по избору; – С. Мекдоналд и Линда Вуд: Шпанска збирка за харфу; – Тедески. Импромпти етида; – К. Сен Санс: Фантазија	Хармонија, Музички облици, историја музике, солфеђо

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
3. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- самостално испише одговарајућу педализацију, прсторед и друге агогичке ознаке; - својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; - користи знања из теоретских предмета у интерпретацији музичког дела; - интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; - води тематски материјал у цикличним композицијама; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - обликује тонску боју у складу са карактером и стилском одредницом композиције; - критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; - користи рачунарске технологије у употреби упознавања епохе, композитора и извођења дела.	– Т. Лабаре: Комплетна метода – по избору; – Х. Реније: Техничка метода за харфу; – К. Салцедо: Техничке вежбе 1; – Ј. С. Бах-Гранђани: Етиде 3,4; – Ј. Ф. Надерман: Тридесет етида – по избору; – Ј. М. Дамаз: Етиде; – Р. Н. Ч. Бокса: – Етиде- по избору; – Ф. Ј. Дизи: 48 Етида – Ј. Ф. Надерман: Сонате–Сонатине; – Ф. А. Росети: Сонате; – Ж-Б. Кардон: Сонате; – Ј. Л. Дусек: Соната у це-молу, и Бе-Дуру – Ж-Б. Крумхолц: Соната; – А. Аселман: Балада, Извор, – М. Турније: Три слике; Четири прелида; – К. Дебиси: Арабеска – Г. Ф. Хендл: Чакона са варијацијама; – М. Турније: Јутро; – Д. Воткинс: Мала свита; – Е. Париш Алвар: 24 Романсе – по избору; – С. Мекдоналд и Линда Вуд: Шпанска збирка за харфу; – Г. К. Вагензајл: Концерт за харфу и оркестар. – Л. Фрајт: Прелиди; – И. Маринковић Легенда.	Хармонија, Контрапункт, Музички облици, историја музике, солфеђо

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
4. РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- самостално штимује инструмент; - препозна и води теме у цикличним композицијама; - препозна и води полифоно гласове; - самостално исписује педализацију, прсторед, динамику и артикулацију; - повеже модулацију са одговарајућом педализацијом; - обликује боју тона при извођењу композиција различитих стилова; - пригуши вибрацију претходних тонова, као и акорада; - изведе технике свирања у савременим композицијама; - одсвира фразе у складу са правилима стила и епохе укључујући емоције, маштовитост и уметнички сензибилитет; - појасни музички облик дела; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - самостално се припрема за наступ; - критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; - одсвира солистички и камерни концерт; - користи рачунарске технологије у употреби упознавања епохе, композитора и извођења дела.	– Л. М. Магистрети: Техничке студије – по избору; – Х. Реније: Техничка метода за харфу; – К. Салцедо: Модерна студија; – Ј. С. Бах-Гранђани: Етиде – 12 етида; – Ј. М. Дамаз: Етиде; – Р. Н. Ч. Бокса: – Етиде оп 34, други део – по избору; – Ф. Ј. Дизи: 48 Етида – А. Цабел: Извор – концертна етида – М. Турније: Према извору у шуми; – Ф. Годафроа: Етида 3. и 4.; – Г. Ф. Хендл: Варијације, Жига, Прелудиј и токата; – Ц. Франк: Свита; – Д. Скарлати: Сонате; – Ј. Ф. Надерман: Сонате–Сонатине; – Ф. А. Росети: Сонате; – Ж-Б. Кардон: Сонате; – Ј. Л. Дусек: Соната Бе-Дуру; – В. Мортари: Соната продиђо – Ж-Б. Крумхолц: Сонате – Г. Хикс: Соната; – Г. Б. Пешети: Соната – М. Гранђани: Фантазија на Хајднову тему; – Г. Пјерне; Импропти каприс; – М. Турније: Тема са варијацијама; – К. Дебиси: Арабеска – М. Турније: Јутро; – Х. Реније: Размишљање – Е. Париш Алвар: 24 Романсе – по избору; – Б. Андрес: 15 прелудијума; – С. Мекдоналд и Линда Вуд: Шпанска збирка за харфу; – Н. Рота: Сарабанда и токата; – Мчеделов: Варијације на Паганинијеву тему; – Г. ф. Хендл: Концерт за харфу Бе-дур; – И. Маринковић Легенда; – Д. Јовановић: Вајолет.	Хармонија, Контрапункт, Музички облици, историја музике, солфеђо

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /ХАРФА
Разред:	4. разред
Предмет:	ХАРФА
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013. бр. 4 /96.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	1, 2 и 3 разр. 105 часова / 4 разр. 99 часова
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма предмета: Наставни процес се реализује индивидуално у учионици у којој је обавезан клавир. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Ученик разуме, повезује, уочава узрочно последичне везе, анализира дела. Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање психомоторичких способности у циљу развијања техничког апарата код ученика с посебним акцентом на повезаност музичких и техничких захтева (техника у служби музике).	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика – оркестар)
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Развијање и даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Усавршавање меморије и музичког слуха. Усвајање одговарајућих знања из области музичке теорије и историје музике. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији) Развијање и профилирање естетско-музичких критеријума.	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика, како би у самосталном раду могао да развија и усавршава психомоторну релацију која иде од доживљаја звука према покрету, односно од представе према њеној реализацији.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању новог градива на часу.	

ИНСТРУМЕНТАЛНО – ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Припремање ученика за даље школовање и професионалну делатност. Развијање способности за концертну делатност, као и смисао за заједничкомузицирање. Развијање афинитета према импровизацији и оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова. Стцање искуства на јавним наступима.	Систематично савладавање инструментално-извођачких и креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и техничких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у повећавању захтева и хармоничном развоју ученикових инструменталних и музичких способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	Теорија музике, историја музике, солфеђо и групно музицирање (камерна музика - оркестар)

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/ Предмет	Први циклус / 1. и 2. разред; Други циклус / 3. и 4. разред / СОЛО ПЕВАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Учења предмета Соло певање је да ученик кроз даље музичко сазревање, како у вокално-техничком, тако и у интерпретативном смислу, буде у стању да, кроз индивидуално искуство и ниво постигнућа на коме се налази, изведе композиције различитих стилова и епоха и повеже их са другим уметностима, нарочито глумом, сценским покретом и књижевношћу као великом инспирацијом вокалне и оперске музике.	
Годишњи фонд часова:	За 1, 2. и 3. разред је 105, а за 4. разред је 99.	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима соло певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. У оквиру тога, идентификовање, разумевање и дефинисање музичких садржаја на којима се базира интерпретација има велики значај у праћењу наставе. Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, те његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима и годишњим испитима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	1. година: четири вокализе; три арије старих мајстора; две соло песме класичара или романтичара; две соло песме српских композитора; две соло песме словенских композитора. 2. година: четири вокализе; четири арије старих мајстора; две соло песме класичара или романтичара; две соло песме српских композитора; две соло песме словенских композитора; једна лакша оперска арија (од Глукове реформе). 3. година: три арије старих мајстора; једна арија из ораторијума, мисе или кантате; две соло песме композитора 19. века; једна соло песма композитора 20. или 21. века (осим српских и словенских композитора); две соло песме српских композитора; две соло песме словенских композитора; једна арија из опере, оперете или концертна арија (од Глукове реформе).	

Обавезни минимум	4. година: две арије старих мајстора; једна арија из ораторијума, мисе или кантате; две соло песме композитора 19. века; једна соло песма композитора 20. или 21. века (осим српских и словенских композитора); две соло песме српских композитора; две соло песме словенских композитора; две арије из опере, оперете или концертне арије (од Глукове реформе).
Испитни програм	1. година: једна вокализа; једна арија старог мајстора; једна соло песма класичара или романтичара; једна соло песма српског или словенског композитора. 2. година: једна арија старог мајстора; једна соло песма класичара или романтичара; једна соло песма српског композитора; једна соло песма словенског композитора. 3. година: једна арија старог мајстора; једна соло песма композитора 19. века; једна соло песма композитора 20. или 21. века (осим српских и словенских композитора); једна соло песма српског или словенског композитора; једна арија из опере, оперете или концертна арија. 4. година: Матурски испит. Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику.
Јавни наступи	Обавезна четири јавна наступа у току школске године.

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЗА 1. ГОДИНУ ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- контролише правилан певачки став и држање тела у току извођења музике; - правилно користи певачки апарат у зависности од техничких и музичких захтева композиције која се изводи; - употребљава резонатор гласа и користи различита вибрантна места зависно од регистара гласа; - разликује типове дисања и правилно од неправилног; - примењује различите вежбе дисања у циљу контроле положаја дијафрагме; - правилно формира високо импостиран тон и контролише интонацију при певању; - правилно артикулише, изговара и интерпретира текст композиције при певању; - контролише гестикулацију тела и мимику лица; - комуницира са корепетитором у извођењу музичког дела; - самостално ради на припреми за јавни наступ у циљу стицања самопоуздања; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - брине о гласу и примењује хигијену вокалног апарата (гласа); - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Вокализе: Н. Вакаи, Ђ. Конконе, Б. Лутген, Ј. Цајдлер, С. Маркези, Х. Панофка и други композитори сличних извођачких захтева. Стари мајстори: А. Скарлати, Ђ. Паизиело, Ф. Гаспарини, С. Роза, А. Калдара, Ђ. Б. Перголези, Х. Персел, Ђ. Ђордани и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме класичара и романтичара: В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ј. Хајдн, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, Ј. Брамс, А. Јенсен, Е. Григ, В. Белини, Г. Доницети, Ж. Масне, Ш. Гуно и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме српских композитора: С. Бинички, Д. Јенко, И. Бајић, С. Христић, Ј. Маринковић, З. Јовановић, М. Тајчевић, П. Коњовић и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме словенских композитора: М. И. Глинка, Ј. Хаце, М. Пребанда, П. И. Чајковски, И. Зајц, П. П. Булахов, А. Даргомижски, Р. М. Глиер, С. Тањејев, Н. Римски-Корсакови други композитори сличних извођачких захтева.	Италијански, упоредни клавир, солфеђо

ЗА 2. ГОДИНУ: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• контролише правилан певачки став и држање тела у току извођења музике; • правилно користи певачки апарат у зависности од техничких и музичких захтева композиције која се изводи; • употребљава резонатор гласа и користи различита вибрантна места зависно од регистара гласа; • контролише изједначавање регистара гласа уз помоћ наставника; • разликује типове дисања и правилно од неправилног; • примењује различите вежбе дисања у циљу ефикасније контроле положаја дијафрагме и подршке тона при певању на даху; • разликује правилне, меке атакe од тврде и шуштаве; • правилно формира високо импостиран тон и контролише интонацију при певању; • артикулише и примењује јасну дикцију при певању, тумачењу и интерпретирању текста композиције; • контролише гестикулацију тела и мимику лица; • комуницира са корепетитором у извођењу музичког дела; • испољава марљивост, мотивацију и позитиван приступ у учењу и раду; • самостално ради на припреми за јавни наступ у циљу стицања самопоуздања; • поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • брине о гласу и примењује хигијену вокалног апарата (гласа); • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике;	Вокализе: Б. Конконе, Б. Лутген, Ј. Цајдлер, М. Мирзојева, М. Бордоњи, Г. Росини и други композитори сличних извођачких захтева. Стари мајстори: А. Скарлати, Ђ. Паизиело, Ђ. Б. Перголези, Ф. Дуранте, Џ. Ф. Хендл, К. В. Глук, Ф. Кавали, Ј. А. Хасе, Д. Сари и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме класичара и романтичара: В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ј. Хајдн, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, А. Јенсен, Ј. Брамс, Х. Волф, Е. Григ, В. Белини, Г. Доницети, Ж. Масне, Ш. Гуно, Е. Шабрије и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме српских композитора: С. Бинички, Д. Јенко, И. Бајић, С. Христић, Ј. Маринковић, З. Јовановић, М. Тајчевић, П. Коњовић, К. Бабић, Д. Големовић и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме словенских композитора: М. И. Глинка, Ј. Хаце, М. Пребанда, П. И. Чајковски, И. Зајц, Ј. Готовац, П. П. Булахов, А. Даргомижски, Р. М. Глиер, С. Тањејев, Н. Римски-Корсаков, А. Дворжак, С. Рахмањин и други композитори сличних извођачких захтева. Лакша оперска арија: К. В. Глук, В. А. Моцарт и други композитори сличних извођачких захтева прилагођених узрасту и нивоу постигнућа ученика.	Италијански, упоредни клавир, солфеђо

ЗА 3. ГОДИНУ: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• контролише правилан певачки став и држање тела у току извођења музике; • правилно користи певачки апарат у зависности од техничких и музичких захтева композиције која се изводи; • контролише положај меког непца, ларинкса, језика и доње вилице при певању уз помоћ наставника; • контролише употребу резонатора гласа у току певање; • континуирано ради на изједначавању регистара гласа и разликује вибрантна места зависно од регистара гласа; • разликује типове дисања и примењује правилно костоабдоминално дисање; • успешно изводи различите вежбе дисања у циљу ефикасније контроле положаја дијафрагме и подршке тона при певању на даху; • изводи правилну припрему пред певање, формира правилну, меку атаку; • формира високо импостиран тон и контролише га при певању; • самостално обликује и динамички нијансира музичку фразу; • препознаје одређени захтев вокалне технике са којим се већ сусрео и примењује научене вештине у савладавању истог; • артикулише, примењује јасну дикцију и самостално тумачи и интерпретира текст композиције при певању; • интерпретира композиције поштујући стилске карактеристике различитих епоха; • контролише гестикалацију тела и мимику лица у циљу боље комуникације са публиком; • комуницира са корепетитором кроз интерпретацију музичког дела; • пева на страним језицима са којима се у вокалној литератури најчешће среће; • испољава систематичност у раду; • самостално ради на припреми за јавни наступ у циљу стицања самопоуздања; • поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • брине о гласу и примењује хигијену вокалног апарата (гласа); • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Стари мајстори: А. Скарлати, Ђ. Паизиело, Ђ. Б. Перголези, Ф. Дуранте, Б. Марчело, Т. Траста, Ђ. Сартти, Џ. Ф. Хендл, К. В. Глук, А. Вивалди, Ф. Кавали, Ј. А. Хасе, Д. Сари и други композитори сличних извођачких захтева. Арија из ораторијума, мисе или кантате: А. Вивалди, Ђ. Б. Перголези, Ј. С. Бах, Џ. Ф. Хендл, Ј. Хајдн, Ф. Менделсон и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме композитора 19. века: Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, Ј. Брамс, Х. Волф, Е. Григ, Ф. Лист, В. Белини, Г. Доницети, Ђ. Росини, Ђ. Верди, Ж. Масне, Ш. Гуно, Е. Шабрије, Е. Шосон, Л. Делиб, Ж. Бизе, Г. Малер и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме композитора 20. и 21. века: К. Дебиси, Р. Штраус, Г. Форе, Х. Дипарк, Ф. Пуланк, М. Равел, Р. Ан, Е. Сати, Б. Бритн, В. Вилиамс, С. Барбер, С. Донауди, П. Тости, Е. Гранадо, Ф. Обрадоре, М. де Фаља и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме српских композитора: С. Бинички, И. Бајић, С. Христић, Ј. Маринковић, П. Коњовић, М. Милојевић, К. Бабић, Д. Големовић, С. Рајичић, Д. Деспић, М. А. Расински, Д. Радић, В. Миланковић, М. Мишевић, С. С. Ковачевић, М. Стојадиновић и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме словенских композитора: Ј. Хаце, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Готовац, Л. М. Шкерјанц, М. Логар, П. И. Чајковски, Р. М. Глиер, С. Тањејев, Н. Римски-Корсаков, А. Дворжак, С. Рахмањин и други композитори сличних извођачких захтева. Арија из опере, оперете или концертна арија: К. В. Глук, В. А. Моцарт, Г. Доницети, Ђ. Росини, Ђ. Верди, В. Белини, Ђ. Пучини, Ш. Гуно, Ж. Масне, Ж. Бизе, П. И. Чајковски, Н. Римски-Корсаков, Б. Сметана, А. Дворжак, Ј. Штраус, Ф. Лехар, А. Саливан, Џ. Гершвин, И. Калман, П. Сорозабал, Ф. А. Барбиери, Р. Чапи, Г. Хименез и други композитори сличних извођачких захтева прилагођених узрасту и нивоу постигнућа ученика.	Италијански, упоредни клавир, солфеђо

ЗА 4. ГОДИНУ ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• контролише певачки став и држање тела у току извођења музике; • контролише положај меког непца, ларинкса, језика и доње вилице при певању; • правилно користи певачки апарат у зависности од техничких и музичких захтева композиције која се изводи и успешно примењује технику костоабдоминалног дисања и пева тон на даху; • контролише изједначеност регистара гласа; • богатим музичким језиком обликује и динамички нијансира музичке фразе; • повезује певање са другим уметностима, нарочито глумом, сценским покретом и књижевношћу; • процени, оцени и изрази мишљење како о свом тако и о туђем наступу; • брине о гласу и примењује хигијену вокалног апарата (гласа); • учествује на јавним наступима у школи и ван ње.	Стари мајстори: А. Скарлати, Ђ. Паизиело, Ђ. Б. Перголези, Н. Пичини, Н. Јомели, А. Чести, Б. Марчело, Т. Траета, Ђ. Сарти, Џ. Ф. Хендл, К. В. Глук, А. Вивалди, Ј. А. Хасе и други композитори сличних извођачких захтева. Арија из ораторијума, мисе или кантате: А. Вивалди, Ђ. Б. Перголези, В. А. Моцарт, Ј. С. Бах, Џ. Ф. Хендл, Ј. Хајдн, Ф. Менделсон, Ђ. Росини, Г. Форте и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме композитора 19. века: Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, Ј. Брамс, Х. Волф, Е. Григ, Ф. Лист, В. Белини, Г. Доницети, Ђ. Росини, Ђ. Верди, Ж. Масне, Ш. Гуно, Е. Шабрије, Е. Шосон, Л. Делиб, Ж. Бизе, Г. Малер и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме композитора 20. и 21. века: К. Дебиси, Р. Штраус, Г. Форте, Х. Дипарк, Ф. Пуланк, М. Равел, Р. Ан, Е. Сати, Б. Бритн, В. Вилиамс, С. Барбер, С. Донауди, П. Тости, Е. Гранадо, Ф. Обадорс, М. де Фаља и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме српских композитора: С. Бинички, И. Бајић, С. Христић, Ј. Маринковић, П. Коњовић, К. Бабић, М. Милојевић, Д. Големовић, С. Рајичић, Д. Деспић, М. А. Расински, Д. Радић, В. Миланковић, М. Мишевић, С. С. Ковачевић, М. Стојадиновић и други композитори сличних извођачких захтева. Соло песме словенских композитора: Ј. Хаце, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Готовац, Л. М. Шкерјанц, М. Логар, П. И. Чајковски, Р. М. Глиер, С. Тањејев, Н. Римски-Корсаков, А. Дворжак, С. Рахмањин и други композитори сличних извођачких захтева. Арија из опере, оперете или концертна арија: К. В. Глук, В. А. Моцарт, Г. Доницети, Ђ. Росини, Ђ. Верди, В. Белини, Ђ. Пучини, Ш. Гуно, Ж. Масне, Ж. Бизе, Л. Делиб, Ж. Офенбах, П. И. Чајковски, Н. Римски-Корсаков, Б. Сметана, А. Дворжак, Ј. Штраус, Ф. Лехар, А. Саливан, Џ. Гершвин, И. Калман, П. Сорозабал, Ф. А. Барбиери, Р. Чапи, Г. Хименез и други композитори сличних извођачких захтева прилагођених узрасту и нивоу постигнућа ученика.	Италијански, упоредни клавир, солфеђо

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА
Разред:	четврти
Предмет:	СОЛО ПЕВАЊЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник број 5 од 5. 7. 2010. године
Циљеви наставе предмета:	Развијање вишегласног (двогласног) певања, стилем да камера, музицирањем у камерном ансамблу (акапелла двоглас, клавирски дуо, дует уз пратњу клавира – компонован, камерни хор). Развијање камерног музицирања (практичан рад). Развијање хорског музицирања.
Годишњи фонд часова:	99
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма предмета Настава соло певања се реализује индивидуални у специјализованој учионици прилагођеној за индивидуалну наставу инструмента. Настава се организује као практична настава са два часа наставе са професором певања и још једним часом наставе са професором певања и професором корепетиције.

ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ВОКАЛНИ РАЗВОЈ	Даљи рад на развијању опсега и покретљивости гласа кроз сложеније техничке вежбе и употреба даха у динамичком нијансирању мелодије. Ученик је способан да користи своје тело као инструмент и да контролише у већој мери однос жељеног тона интерпретације и резултата. Ученик проналази механизме репродукције правилног тона и употребе даха, при чему добија основу за извођење компликованијих техничких елемената.	Рад на композицијама: СТАРИ МАЈСТОРИ – Калдара, Пајзијело, Перголези, Скарлати, Хендл, Марчело, Јомели, Чести и др. АРИЈА ИЗ ОРАТОРИЈУМА, МИСЕ ИЛИ КАНТАТЕ – Бах, Хендл, Хајдн, Перголези, Росини, Форте, Регер, Моцарт, Верди и други аутори сличних извођачких захтева. Метода рада: излагање, дијалог, демонстрација.	Активно учествује у раду кроз репродукцију новог и примену и повезивање већ познатог. Ученик критички приступа раду на часу уз дијалог и дискусију.	Солфеђо, хармонија, клавир
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Овладавање рада на високом интерпретативном нивоу и конкретизацији захтева различитих музичких стилова. Ученик је способан да интерпретира музичко дело са високим степеном професионализма у тумачењу композиторове уметничке воље. Ученик је способан да самостално обликује музички израз карактеристикама и специфичним обележјима сваког од стилова класичне музике.	Рад на композицијама: ПЕСМА СЛЕДЕЋИХ АУТОРА – Шуман, Шуберт, Брамс, Волф, Лист, Малер, Регер, Дебиси, Менделсон и др. аутори КОМПОЗИТОРИ XX ВЕКА – Р. Штраус, Хонегер, Равел, Респики, Дипарк, Веберн, Либерман и др. аутори. ЈУГОСЛОВЕНСКИ АУТОРИ – Рајичић, Деспић, Д. Радић, В. Перичић, К. Бабић, Милојевић, Бинички, Коњовић, Маринковић и др. Аутори Метода рада: излагање, дијалог и демонстрација.		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	1. разред – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19 и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњом смотром. Резултати смотре, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	/	
Испитни програм	Провера знања у виду смотре. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.	
Јавни наступи	Смотре, републичка и међународна такмичења.	
Смотре	Смотра се организује на крају школске године. Програм смотре предлаже актив солфеђа.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
Слушање музике Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација).	• својим речима објасни музичке појмове; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препозна музичке елементе кроз примере које слуша;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.
Мелодика Једногласно певање: – инсерти из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста; дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција тоналитета до 4 предзнака; молдур и мутације; хроматске пролазнице и скретнице; дијатонске модулације у паралелни, субдоминантни и доминантни тоналитет; транспоноване.	• изражајно пева тоналне једногласне композиције; • препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8, 9/8; • пева штимове дурских и молских тоналитета;		

Вишегласно певање: – двогласно певање – дијатоника и дијатонске модулације на доминанту или паралелу; – певање хармонских веза трогласно. Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо, фраза, динамика и артикулација. ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање: – појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету; – различитих типова дијатонских дурских и молских лествица. Опажање и интонирање: – интервала до дециме, двозвука у тоналитету, штимова од камертона (до 4 предзнака); – свих врста трозвука са обртајима, а умањеног и прекомерног са разрешењем; – строге и слободне хармонске везе на главним ступњевима; – доминантни септакорд (мд7) са обртајима и умањени септакорд. Диктати: једногласни мелодијски диктат: – записивање и транспоновање мотива; – записивање примера свираних по двотактима и диктата у целини; – записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама; – записивање метро-ритмичке окоснице; – записивање традиционалне, народне и староградске песме са текстом. РИТАМ Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте. Ритмичке врсте и фигуре: – четворорделна подела ритмичке јединице (разликовање ритмичких фигура сличних по изгледу); – чешћа употреба пауза и лигатура; – трорделни ритмови (проста деоба трордела, пунктиране фигуре, синкопиран трордел, са и без узмаха). Метричке врсте: – промена метра-из двордела у трордел и обрнуто; – мере: 5/8, 7/8, 9/8 у српским народним песмама; – одређивање метричке врсте у српским народним песмама. Равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе. Промена кључева. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО – Импровизација мелодије на задати ритам. – Употреба савремене технологије у настави.	• изражајно пева тоналне вишегласне композиције; • препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8, 9/8; • пева штимове дурских и молских тоналитета; • записује и пева хармонске везе; • записује ритмичке мотиве и окосницу; • записује мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целисти; • опажа, пева и записује интервале и акорде; • препознаје и изводи ритмичке фигуре трорделног ритма и четворорделне поделе јединице бројања; • препозна и изводи промену метра; • импровизује мелодију на задати ритам; • успешно употребљава савремену технологију у настави, као и музичке програме за записивање нотног текста.	Сви удбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други удбеници који доприносе остварењу наведених исхода. У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус / Разред/ Предмет	2. РАЗРЕД – СОЛФЕЋО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији	
Годишњи фонд часова	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњом смотром. Резултати смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум		
Испитни програм	Провера знања у виду смотре. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.	
Јавни наступи	Смотре, републичка и међународна такмичења.	
Смотре	Смотра се организује на крају школске године. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ / одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулацијом).	• својим речима објасни музичке појмове; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препозна музичке елементе кроз примере које слуша;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
МЕЛОДИКА / Једногласно певање: – инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста; – дијатоника фиксирање ступњева у оквиру хармонских функцијатоналитети до 5 предзнака; – упознавање модуса (певање лествица и каденци дорског, фригијског, лидијског и миксолидијског модуса); – алтерације у поступном покрету; – певање средњовековних о раних ренесансних композиција (једногласно и вишегласно); – дијатонске модулатије у тоналитете првог квинтног сродства и мутације; – транспоноване; – композиције са клавирском пратњом.	• изражајно пева тоналне и модалне једногласне и вишегласне композиције са алтерацијама; • препозна и пева старе градске песме и народне песме у мешовитим тактовима; • пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; • запише и пева хармонске везе;		

ВИШЕГЛАСНО ПЕВАЊЕ – инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста; – двогласно певање дијатоника са алтерацијама и дијатонским модулацијама; – певање хармонских веза, трогласно; – једногласно и вишегласно певање са карактером, темпом, фразирањем, динамиком и артикулацијом.	• изражајно пева тоналне и модалне једногласне и вишегласне композиције са алтерацијама; • препозна и пева старе градске песме и народне песме у мешовитим тактовима; • пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; • запише и пева хармонске везе;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода. У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање: – појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету; – различитих типова дурских и молских лествица, модуса и лествица Балкана. Опажање и интонирање: – интервала, двозвука у тоналитету – штимова од камертона (тоналитети до 5 предзнака); – свих врста трозвука са обртајима и четворозвука са разрешењем (I, V, VII); – строге и слободне хармонске везе на главним ступњевима (II, VII). Диктати Једногласни мелодијски диктат: – записивање и транспоноване мотива и двозвука; – записивање примера свираних по двотактима, фразама и диктата у целисти свираних на различитим инструментима; – записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактима; – записивање метро-ритмичке окоснице из литературе (инсерата из литературе, записивање традиционалне, народне и староградске песме са текстом).	• запише и пева хармонске везе; • запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу; • Запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целисти; • опажа, пева и записује интервале и акорде;	
РИТАМ Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском бас и са променом кључа. Ритмичке врсте и фигуре: – осмоделна подела, – дуола и мала триола, – троделни ритмови, проста деоба тродела и пунктиране фигуре, синкопирани тродел, са и без измаха. Метричке врсте: – промена метра – из дводела у тродел и обрнуто, у српским песмама и инструктивним композицијама; – мере – 5/8, 7/8, 9/8 у српским народним песмама; – равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе; – промене кључева. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО: – Импровизација мелодије на задати ритам; – Употреба савремене технологије у настави.	• препознаје и изводи ритмичке фигуре троделног ритма, четвороделне и осмоделне поделе јединице бројања; • препозна и изводи промену метра; • импровизује мелодију на задати ритам; • успешно употребљава савремену технологију у настави, као и музичке програме за записивање нотног текста.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ
Трајање школовања	Четири године
Циклус / Разред/ Предмет	3. РАЗРЕД – СОЛФЕЂО
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији
Годишњи фонд часова	70 Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњом смотром. Резултати смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
Обавезни минимум	
Испитни програм	Провера знања у виду смотре. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.
Јавни наступи	Смотре, републичка и међународна такмичења.
Смотре	Смотра се организује на крају школске године. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација).	• својим речима објасни музичке појмове; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препозна музичке елементе кроз примере које слуша;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери

МЕЛОДИКА

Једногласно певање

- стабилне и лабилне алтерације;
- алтеровани акорди и разрешења;
- инсerti из литературе, српске народне песме, теме у сонатном облику и облику ронда.

Алт кључ

- транспоноване из виолинског и бас кључа у алт и обрнуто;
- дијатонске и хроматске модулације у тоналитет 1. и 2. квонтног сродства;
- модална мелодика.

Вишегласно певање

- хомофоне, полифоне двогласне, трогласне и четворогласне композиције;
- композиције са клавирском пратњом;
- инсerti из литературе и инструктивне композиције различитих жанрова и музичких епоха.

- изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне композиције;
- препознаје и пева староградске песме и народне мелодије;
- пева и препознаје штимове дурских и молских тоналитета;

и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.

и у зависности од теме и области која се обрађује

– српске народне песме са текстом; – познате теме композиција у сонатном облику и у облику ронда са елементима дијатоники; – дијатонске и хроматске модулације. Певање мора имати карактер, темпо, фразирање, динамику и артикулацију.	• препознаје и пева староградске песме и народне мелодије; • пева и препознаје штимове дурских и молских тоналитета;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода. У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и интонирање – основних и хроматских тонова; – штимова свих тоналитета; – свих интервала до дециме; – свих трозвука у оквиру и изван тоналитета; – свих дијатонских септакорада; – хармонских веза на главним и споредним ступњевима, троглас и четвороглас, са и без модулације. Диктати – записивање једногласног, двогласног диктата са алтерацијама и модулацијама; – инсерти из литературе; – записивање по фразама или у цело, као вергл диктат; – записивање ритмичке окоснице; – транспоноване мотива; – транспоноване мотива; – равномерно читање у алт кључу.	• запише и пева хармонске везе; • запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу; • запише мелодијске диктате по двотактима, фразама или у целисти; • опажа, пева и записује интервале и акорде;	
РИТАМ – равномерно читање у алт кључу; – ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском, бас и алт кључу; – неправилне ритмичке групе – све врсте триола, квартоле, квинтоле, секстоле, промена метра; – полиритмија; – народни ритмови са променом метра.	• препознаје и изводи ритмичке фигуре са и без нотног текста; • препознаје и изводи промену метра;	
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО – импровизација мелодије на задати ритам; – употреба савремене технологије у настави.	• импровизује мелодију на задати ритам; • успешно употребљава савремену технологију у настави, као и музичке програме за записивање нотног текста.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус / Разред/ Предмет	4. РАЗРЕД – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији	
Годишњи фонд часова	66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњом смотром. Резултати смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Испитни програм	Провера знања у виду смотре. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.	
Јавни наступи	Смотре, републичка и међународна такмичења.	
Смотре	Смотра се организује на крају школске године. Програм смотре предлаже актив наставника солфеђа.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ: Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова (нарочито период импресионизма, 20-тог века и националне музике) са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација).	• својим речима изражава утиске о слушаном делу • препозна музичке елементе кроз слушне примере	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.
МЕЛОДИКА Једногласно певање – рекапитулација градива претходних година. Хроматске модулације – енармонске: – алтеровани акорди хроматског типа и разрешења (период романтизма, импресионизма и 20-тог века); – композиције са клавирском пратњом; – поставка тенор кључа; – транспоноване из тенор кључа у бас и виолински и обрнуто. Вишегласно певање: – инсерата из литературе, музичких епоха, различитих жанрова, српских народних песама; – двогласно певање-модулације, мутације, алтерације; – трогласно и четворогласно певање.	• изражајно пева једногласне и вишегласне инструктивне композиције • пева штимове дурских и молских тоналитета • пева алтерације, алтероване акорде • препозна и пева модулацију • препозна и пева староградске песме и народне мелодије • пева композиције са клавирском пратњом		

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање: – појединачни тонови у целом регистру; – свих врста дијатонских лествица. Опажање и интонирање: – интервала до дециме; – штимова од камертона; – свих врста трозвука; – хармонске везесви трозвуци и четворозвуци, са и без модулације; – свих врста четворозвука. Диктати: – Једногласни мелодијски; – записивање и транспоноване мотива; – записивање примера по двотактима, фразама и у целисти (вергл); – записивање двогласних диктатамодулације, мутације, алтерације; – записивање ритмичких мотива и ритмичких диктата; – записивање народне песме, староградске. Силабичне и мелизматичне песме. Ритам: – равномерно читање тенор и алт кључа; – ритмичко читање – обнављање целокупног градива; – неправилне ритмичке групе; – полиритмија; – примери из литературе. Музичко стваралаштво: – Импровизација мелодије на задати ритам или инсерата из литературе 20тог векаи периода импресионизма – Употреба савремене технологије у настави	• опажа све лествице; • запише и пева хармонске везе; • запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу; • запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целини (вергл); • запише двогласне диктате; • опажа, пева и запише интервале и акорде; • препозна и изводи промену метра и темпа; • равномерно ритмички чита у виолинском, бас, алт и тенор кључу; • изводи и записује неправилне ритмичке групе; • изводи композиције са полиритмијом; • разуме и објасни својим речима музичке појмове; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препозна музичке елементе кроз слушне примере.	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

Образовни профил:	Музички извођач – класична музика
Разред:	4. разред
Предмет:	СОЛФЕЂО
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996. и бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Координисање и примена знања ОМШ, Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачење музике, Континуирани развој музичности и музичке писмености, Корелација наставе солфеђа са инструменталном наставом, камерном музиком, хором, оркестром и другим музичким предметима
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у четири групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исходи:	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Мелодика – лабилне алтерације (елипсе и вантоналне доминанте); – модулације (двогласно и трогласно певање).	разумевање садржаја музике, развој музичности, угледног певања и прецизног извођења;	Индивидуални и групни рад, вербално-текстуална метода.	Ученици активно учествују у раду, индивидуално и групно, анализирају музички материјал.	Теме су повезане са инструменталном наставом, теоријом музике, као и осталим музичким предметима.
Интонирање и опажање – опажање модуса и мотива са модалним елементима; – опажање и интонирање хармонских веза (мутације и алтерације).	- рад на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста; - рад на опажању хармонских функција;			Теме су повезане са теоријом музике, хармонијом, контрапунктом.
Ритам – тенор кључ (равномерно ритмичко читање); – неправилне ритмичке фигуре (градиво 3. раз.) и квинтоле и секстоле; – ритмичко читање из литературе.	- рад на прецизном ритмичком извођењу; - корелација са инструменталном наставом;			Теме су повезане са инструменталном наставом, а и са осталим музичким предметима.
Диктати – једногласни диктати – из градива мелодике; – двогласни диктати (дијатоника, модулације); – ритмички диктати.	- разумевање садржаја музике и тачно записивање; - рад на опажању, памћењу и разумевању музичког текста.			Теме су повезане са наставом теорије музике, хармонијом и са осталим музичким предметима.

Наставни одсек / Група	ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	1. разред – ХАРМОНИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.	
Праћење и вредновање наставе	Годишњи фонд часова: 70	Недељни фонд часова: 2
	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања и наставља се током целе године. Резултати смотри и учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
	-	
	-	
Испитни програм	Школска, републичка и међународна такмичења из хармонија.	
Јавни наступи	Писмени део: хармонизација шифрованог баса (до 8 тактова)	
Смотре	Практични део: хармонска анализа примера из клавирске литературе класичара – до 20 тактова и свирање (4 такта) шифрованог баса	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
УВОД У ХАРМОНИЈУ Појам хармоније. Тонски систем – читање и писање нота у бас и виолинском кључу. Интервали: – врсте, – величина, – сазвучност – разрешење дисонантних интервала. Лествице – дијатонске дурске и молске лествице. Тоналитет – појам и структурална основа тоналитета и његово испољавање кроз однос главних трозвука.	- Користи стечена знања из теорије музике у решавању хармонских проблема. - Препознаје консонантне и дисонантне интервале и примењује њихово разрешење.	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

АКОРДИ – Појам и врсте акорада. Облици акорада – основни и обртаји. – Изградња квинтакорада на главним ступњевима. Многостраност квинтакорада. – Сродство акорада. – Тоналитет и функције акорада. СТРОГИ ХАРМОНСКИ СТАВ – Полифонија и хомофонија. – Мелодија. – Строги хармонски став. – Акордски и ванакордски тонови – општи појмови. – Хармонски ритам. – Критични тонови. – Каденце.	• Препознаје консонантне и дисонантне акорде. • Записује квинтакорде и обртаје главних ступњева и одређује многостраност квинтакорада у тоналитетима.	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС Мирјана Живковић, <i>Хармонија за II разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2004.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
КВИНТАКОРДИ ГЛАВНИХ СТУПЊЕВА – Квинтакорди. – Постављање квинтакорада главних ступњева у четворогласни хармонски став у дуру и хармонском молу. Везивање квинтакорада главних ступњева: – строга веза; – слободна веза; – полуслободна веза. – лиценција вођице. Мелодијски скокови у оквиру исте хармоније – промена положаја и слога. – Забрањена кретања. – Каденцирајући квартсектакорд.	• Дефинише сродство и функције акорада. • Слушно разликује хомофони и полифони став. • Класификује и слушно препознаје врсте каденци. • Примењује поставку квинтакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада главних ступњева. • Свира хармонске везе квинтакорада главних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.		
КВИНТАКОРДИ СПОРЕДНИХ СТУПЊЕВА – Изградња квинтакорада споредних ступњева и њихових обртаја у задатом тоналитету. – Споредни квинтакорди – увођење и разрешење. – Фригијски обрт. – Секвенце.	• Примењује поставку квинтакорада споредних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада главних и споредних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева. • Свира хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.		

СЕКСТАКОРДИ ГЛАВНИХ СТУПЊЕВА – Сектакорди – Изградња сектакорда и главних ступњева у оквиру тоналитета. – Сектакорди главних трозвука – увођење и разрешење.	• Примењује поставку сектакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада главних и споредних ступњева са сектакордима главних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе сектакорада главних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	Мирјана Живковић, <i>Хармонија за II разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2004. У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
СЕКСТАКОРДИ СПОРЕДНИХ СТУПЊЕВА – Споредни сектакорди – увођење и разрешење.	• Примењује поставку сектакорада споредних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада и сектакорада главних и споредних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада и сектакорада главних и споредних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	
КВАРТСЕКСТАКОРДИ – Изградња квартсектакорада главних ступњева главних ступњева у оквиру тоналитета. – Квартсектакорди: обртајни и случајни – увођење и разрешење.	• Примењује поставку квартсектакорада у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању свих дијатонских трозвука и њихових обртаја. • Слушно идентификује хармонске везе свих трозвука и њихових обртаја главних и споредних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	Средње образовање / ДРУГИ / ХАРМОНИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Најбитније је да ученик препозна и јасно дефинише законитости и логику хармонског језика, развије хармонски слух и способности у креирању хармонских задатака, који, у том смислу, имају приоритет на настави хармоније. Смер наставе се увек креће од звука ка теоријском тумачењу хармонских садржаја. Из тих разлога се не инсистира на дефиницијама већ на препознавању и извођењу хармонских садржаја, као и развоју креативности ученика. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Утврђивање и проверу знања из хармоније треба спроводити усменим, писаним и практичним путем, на разнолик и интересантан начин. Резултати годишњих смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	Препознавање и изградња акорада. Аналитичко тумачење једноставнијих модулирајућих примера из литературе.	
Смотре	Писмени део: хармонска анализа примера из литературе класичара – до 30 тактова. Усмени део: два питања из пређеног градива и свирање (4 такта) шифрованог баса и дијатонске модулације.	

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
ГЛАВНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ	• Препозна и изгради главне четворозвуке; • препозна и разреши критичне тонове у главним четворозвучима; • наведе начине увођења и разрешења главних четворозвука; • примени правила у везивању главних четворозвука; • слушно препозна хармонске везе главних четворозвука; • демонстрира написане хармонске везе главних четворозвука на клавиру.	Живковић, Мирјана. 2009. <i>Хармонија за други разред средње музичке школе</i>. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. Живковић, Мирјана; Петковић, Ивица. 2019. <i>Хармонија на диркама</i>. Београд: Креативни центар.	Музички облици, Клавир, Солфеђо, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Хор
ВАНАКОРДСКИ ТОНОВИ	• Препозна и примени ванакордске тонове у хармонизацији задатка и примерима из литературе.		

ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА	- Аналитички препозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе; - препозна и направи разлику између видова промене тоналитета у примерима из музичке литературе.	Живковић, Мирјана. 2014. <i>Хармонија за III и IV разред средње музичке школе</i> . Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	Музички облици, Клавир, Солфеђо, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Хор
ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА	- Презначи акорде у дијатонској модулацији; - свира дијатонску модулацију на клавиру; - повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром; изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка.	Живковић, Мирјана; Петковић, Ивица. 2019. <i>Хармонија на диркама</i> . Београд: Креативни центар. Деспих, Дејан. <i>Хармонија са хармонском анализом</i> . 2014. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	

Наставни одсек / Група	Одсек класичне музике / музички извођач класичне музике		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	Средње образовање / ТРЕЋИ / ХАРМОНИЈА		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	Овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.		
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2	
Праћење и вредновање наставе	Најбитније је да ученик препозна и јасно дефинише законитости и логику хармонског језика, развије хармонски слух и способности у креирању хармонских задатака, који, у том смислу, имају приоритет на настави хармоније. Смер наставе се увек креће од звука ка теоријском тумачењу хармонских садржаја. Из тих разлога се не инсистира на дефиницијама већ на препознавању и извођењу хармонских садржаја, као и развоју креативности ученика. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Утврђивање и проверу знања из хармоније треба спроводити усменим, писаним и практичним путем, на разнолик и интересантан начин.		
Обавезни минимум	Препознавање и изградња акорада. Аналитичко тумачење једноставнијих модулирајућих примера. Израда и свирање једноставнијих задатака.		

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
СПОРЕДНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ	- Гради и имплементира (при секвентном понављању) споредне четворозвуке. - Препозна разрешења споредних четворозвука у хармонској анализи на примерима из литературе.	Живковић, Мирјана. 2014. <i>Хармонија за III и IV разред средње музичке школе</i> . Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. Живковић, Мирјана, Петковић, Ивица. 2019. <i>Хармонија на диркама</i> . Београд: Креативни центар. Деспић, Дејан. <i>Хармонија са хармонском анализом</i> . 2014. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	Музички облици, Солфеџо, Контрапункт, Упоредни клавир, Хор, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Теорија музике
АЛТЕРОВАНА ХАРМОНИЈА	- Разликује дијатонске и алтероване тонове и акорде у лествицама; - изгради структуру алтерованих акорада дијатонског и хроматског типа; - разрешити критичне тонове у алтерованим акордима; примени правила у везивању алтерованих акорада и њихових обртаја; - слушно идентификује хармонске везе алтерованих акорада и њихових обртаја; - свира хармонске везе алтерованих акорада и њихових обртаја на клавиру.		
ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА	- Аналитички препозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе; - препозна и направи разлику између видова промене тоналитета у примерима из музичке литературе.		
ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА	- Презначи акорде у дијатонској модулацији; - свира дијатонску модулацију на клавиру; - повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром; - изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка.		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус / Разред/ Предмет	Средње образовање / ЧЕТВРТИ / ХАРМОНИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.	
Годишњи фонд часова:	66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Најбитније је да ученик препозна и јасно дефинише законитости и логику хармонског језика, развије хармонски слух и способности у креирању хармонских задатака, који, у том смислу, имају приоритет на настави хармоније. Смер наставе се увек креће од звука ка теоријском тумачењу хармонских садржаја. Из тих разлога се не инсистира на дефиницијама већ на препознавању и извођењу хармонских садржаја, као и развоју креативности ученика. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Утврђивање и проверу знања из хармоније треба спроводити усменим, писаним и практичним путем, на разнолик и интересантан начин. Резултати годишњег испита употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. Предвиђена су четири писмена задатка, односно по два у сваком полугодишту у трајању од два школска часа.	

Обавезни минимум Испитни програм	Препознавање и свирање краћих примера хроматске и енхармонске модулације. Писмени део: хармонизација модулирајућег сопрана и модулирајућег шифрованог баса . Усмени део: два питања из пређеног градива. Практични део: свирање примера.

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА ДИЈАТОНСКОГ ТИПА	- Имплементира у задацима хроматску модулацију дијатонског типа; - свира примере на клавиру; - направи разлику између средстава дијатонске и хроматске модулације дијатонског типа у хармонској анализи на примерима из литературе; - повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром; - дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе.	Живковић, Мирјана. 2014. <i>Хармонија за III и IV разред средње музичке школе</i> . Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	Музички облици, Солфеђо, Контрапункт, Упоредни клавир, Хор, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Теорија музике.
ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА (ПРОМЕНА СКЛОПА АКОРДА; ТЕРЦНЕ СРОДНОСТИ; ЕЛИПТИЧНЕ ВЕЗЕ)	- Својим речима објасни средства хроматске модулације; - препозна све врсте хроматских модулација у примеру из музичке литературе; - слушно препозна хроматске модулације; - усмено изради и одсвира краће фразе користећи хроматску модулацију; - анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже хроматску модулацију.	Деспић, Дејан. <i>Хармонија са хармонском анализом</i> . 2014. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	
ЕНХАРМОНСКА МОДУЛАЦИЈА (УМАЊЕНИ ЧЕТВОРОЗВУК)	- Имплементира у задацима енхармонску модулацију; - усмено изради и одсвира краће фразе користећи енхармонску модулацију; - анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже енхармонску модулацију; - повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром; - дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе.		

ЕНХАРМОНСКА
МОДУЛАЦИЈА (МАЛИ
ДУРСКИ СЕПТАКОРД,
ТВРДО УМАЊЕНИ
СЕПТАКОРД,
МЕКО УМАЊЕНИ
СЕПТАКОРД,
ПРЕКОМЕРНИ
КВИНТАКОРД)

- Имплементира у задацима енхармонску модулацију;
- усмено изради и одсвира краће фразе користећи енхармонску модулацију;
- анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже енхармонску модулацију;
- повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром;
- дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР
Разред:	4
Предмет:	ХАРМОНИЈА
Просветни гласник:	Београд, јун 2013.
Циљеви наставе предмета:	Развој улоге хармоније у музици; развој основних елемената хармоније; развој акордских веза; развој промене тоналитета (хроматска и енхармонска модулација); развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
1. Хроматска модулација. 2. Енхармонска модулација.	- разуме, - повезује, - уочава узрочно последичне везе, - анализира дела, - усваја основне законитости и логику хармонског језика, - развија хармонски слух, - савладава промене тоналитета, - развија препознавање и анализу хармонских стилова.	Изrada хармонских задатака кроз групни и индивидуални рад. Методе рада: монолошка, дијалошка, рад на нотном тексту, писани радови, демонстрација, практичан рад.	Активно учествује у групном раду, практично примењује стечена знања, активно приступа при излагању новог градива и изради задатака на часу, активно учествује у групном певању израђених задатака, самостално свира каденце, краће хармонске везе као и ток хроматске и енхармонске модулације.	Теорија музике – лествице, интервали, акорди. Музички облици – мотив, реченица, период, сонатни облик, фуга. Солфеђо – лествице, интервали алтер овани тонови, алтеровани акорди.

Наставни одсек / Група	Заједнички предмет за све одсеке у средњој школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	II разред / МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
Веза образовних стандарда и исхода програма наставе и учења	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.	
Општа предметна компетенција	Ученик има знања о историјском, теоријском и извођачком аспектима музике класицизма, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење музичких дела.	

Начин остваривања програма предмета: Програм предмета се креће од елемената музичких облика ка већим целинама и сложенијим формалним решењима. Почетни ниво подразумева уочавање и издвајање најмањих ритмичко-мелодијских целина и праћење њихових даљих понављања и трансформација у музичком току. Предлог је да се мотивски ниво усавршава кроз анализу адекватних примера из литературе, самостално писање мотивских радова на задати мотив и слушни тест на основу кога ће ученици звучно препознавати различите мотивске радове. Савладавање мотивског нивоа, води ка њиховој инкорпорацији у најмање метричко-формалне целине (једнотакт, двотакт, четвортакт) чије понављање и касније развијање учествује у формирању интегралних делова музичког тока – музичке реченице. У том смислу, предлог је да се музичка реченица постави преко стандардног модела ($n + n + 2n$), а да се касније обрађују другачије реализације реченичне структуре у литератури и одступања од стандардног модела.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЕЛЕМЕНТИ МУЗИЧКОГ ОБЛИКА	• препозна и издвоји мотив у музичком делу; • разликује мотивске радове упоређујући два мотива; • издвоји музичку реченицу као интегрални део музичког тока. • развије вештину читања акорада у клавирској партитури; • користи знања стечена на хармонији при анализи структуралног нивоа; • прати активност различитих музичких компонената у току композиције; • активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока; • слуша музику на принципу понављања и промене музичких сегмената;	Душан Сковран, Властимир Перичић <i>Наука о музичким облицима</i> <i>Клавирске сонате: В. А. Моцарт, Ф. Ј. Хајдн, Л. В. Бетовен</i>	Корелација са наставом главног инструмента, клавира, историје музике, солфеџа и хармоније.

ОБЛИК ПЕСМЕ И ПРИМЕНА	- разликује и препозна три типа песама; - аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења; - примени стечена знања на програм који изводи на главном предмету.	Душан Сковран, Властимир Перичић <i>Наука о музичким облицима</i> <i>Клавирске сонате:</i> В. А. Моцарт, Ф. Ј. Хајдн, Л. В. Бетовен	Корелација са наставом главног инструмента, клавира, историје музике, солфеђа и хармоније
СВИТА	- ученик зна порекло и врсте свите као цикличне форме; - учава структуру барокног дводела; - учава тематски материјал и технику обраде у време барока; - препознаје карактеристике игара барокне свите.	Душан Сковран – Властимир Перичић <i>Наука о музичким облицима</i> Ј. С. Бах: <i>Француске и енглеске свите.</i>	
КОНТРАПУНКТСКЕ ВАРИЈАЦИЈЕ	- примени знања о варијацијама на остинатни бас како на предмету музички облици, тако и на часу инструмента; - препозна све начине варирања на кантус фирмус.	Душан Сковран, Властимир Перичић <i>Наука о музичким облицима</i> Ј. С. Бах: <i>Пасакаља у це-молу, BWV 582;</i> <i>Чакона у де-молу, BWV 1004.</i>	

Наставни одсек / Група	Заједнички предмет за све одсеке у средњој школи	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	III разред / МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Веза образовних стандарда и исхода програма наставе и учења	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.	
Општа предметна компетенција	– Ученик има знања о историјском, теоријском и извођачком аспектима музике класицизма, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење музичких дела; – развија компетенције целоживотног учења; – вештине комуникације; – рад са подацима и информацијама; – вештине сарадње; – естетске вредности.	

Начин остваривања програма предмета: Након добро постављене основе, савладавање сложенијих формалних образаца (песме, ронда, сонатног облика, варијација и сонатног ронда) представљаће лакши изазов. Предлози за остваривање наставе предмета Музички облици у другој и трећој години учења кључно се свode на:

- Већ поменути смер остваривања програма од звука ка теоријској експликацији.
- Анализу композиција које ученици свирају/певају на главном предмету, или пак обрађују/изводе на предмету Дириговање, Камерна музика, Оркестру и Историји музике. То нужно повлачи за собом следећи предлог.
- У избору примера за анализу обавезно изаћи из оквира клавирске литературе и узети у обзир дела писана за мање камерне саставе или оркестарске композиције.
- Подстицање ученика на самостално изношење аргументације током аналитичких недоумица.
- Представљање предмета Музички облици као својеврсну сублимацију других музичких дисциплина, кроз истицање преклапајућих елемената са предметима Контрапункт (кантус фирмус у вези са пасакаљом, имитација и инверзија код жиге у свити, фугато код барокне свите или у касним Бетовеновим клавирским сонатама), Хармонија (каденце, секвенце, тонални односи, модулације) и Историја музике (стилске одреднице музичког језика епохе којој дело припада).

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ОБЛИК СЛОЖЕНЕ ПЕСМЕ	• препозна сложену трodelну песму, као формално решење самосталне; • композиције или једног од ставова сонатног циклуса; • коментарише појаву различитих музичких компонената у току композиције; • активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока; • слуша музику на принципу понављања и промене музичких сегмената; • аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења; • повеже своја извођачка искуства са усвојеним формалним обрасцима; • примени стечена аналитичка знања на програм који изводи на главном предмету.	Душан Сковран, Властимир Перичић <i>Наука о музичким облицима</i> <i>Клавирске сонате Хајдна, Моцарта, Бетовена</i> Шуберт: <i>Музички моменти</i> Шопен: <i>Мазурке</i>	Корелација са наставом инструмента, хармоније, солфеђа, контрапункта, историје музике
ОРНАМЕНТАЛНЕ И КАРАКТЕРНЕ ВАРИЈАЦИЈЕ	• звучно препознаје принцип варирања у музици; • примени знања о варијацијама (порекло, развој и врсте варијација) како на часу; музичких облика, тако на часу главног предмета – инструмента; • препознаје и разликује различите поступке технике обраде тематског материјала; • препозна у примерима из музичке литературе све разматране појаве и карактеристике варијација.	Душан Сковран, Властимир Перичић <i>Наука о музичким облицима</i> Сонате: Хајдна, Моцарта, Бетовена Дела камерне музике Брамса, Дворжака, Рахмањина	Корелација са наставом инструмента, хармоније, солфеђа, контрапункта, историје музике

СОНАТА	• препозна елементе сонатног облика у композицијама; • препознаје различите типове излагања • Препозна и примени, захваљујући бројним анализама соната све варијанте у грађи делова или форме класичног сонатног облика • самостално слушањем огређених соната препозна облик и уочи основне делове и наступе тема	Душан Сковран – Властимир Перичић Наука о музичким облицима Сонате: Скарлати, Хајдн, Моцарт, Бетовен, Шуберт	Корелација са наставом инструмента, хармоније, солфеђа, контрапункта, историје музике
РОНДО	• разликује три типа класичног ронда; • развије способност брзог уочавања наступа тема, њихове грађе и тоналног плана која ће му олакшати праћење и брже савладавање у настави инструмента и хармоније • самостално на основу раније стеченог знања о об лику песме, реченици, периоду лакше уочи грађу, а тиме и нове делове – теме у ронду	Душан Сковран – Властимир Перичић / Наука о музичким облицима Сонате: Ф. Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. В. Бетовен	Корелација са наставом инструмента, хармоније, солфеђа, контрапункта, историје музике
Наставни одсек / Група	Заједнички предмет за све одсеке у средњој школи		
Трајање школовања	4 године		
Циклус/Разред/Предмет	IV разред / МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.		
Годишњи фонд часова:	66	Недељни фонд часова: 2	
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.		
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	• Ученик има знања о историјском, теоријском и извођачком аспекту музике класицизма, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење музичих дела; • развија компетенције целоживотног учења; • вештине комуникације; • рад са подацима и информацијама; • вештине сарадње; • естетске вредности.		

Начин остваривања програма предмета: Схватање музичког дела прати двојака проблематика и одвија се на два нивоа. Са једне стране, музичко дело се поима на основу чулних података (у том процесу се преплићу објективне звучне чињенице – оно што чујемо и субјективни доживљај слушаоца), а са друге на основу нотног записа (партитуре) са крајњим исходиштем у анализи музике. Вештине којима ученик треба да овлада на овом предмету управо иду у том смеру: од конкретног музичког примера до његове теоретизације, тумачења и анализе, а у спровођењу наставе треба га доследно следити на свим нивоима учења.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗУЗЕЦИ У СОНАТНОМ ОБЛИКУ	- установи елементе који повезују различите ставове сонатног циклуса; - чита партитуре писане за више инструмената; - користи знања стечена на хармонији при анализи структуралног нивоа; - упореди хармонска средства музичког језика класицизма и романтизма; - активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока; - слуша музику на принципу понављања и промене музичких сегмената; - идентификује формални образац на основу истовременог слушања композиције и праћења партитуре; - аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења; - повеже своја извођачка искуства са усвојеним формалним обрасцима; - примени стечена аналитичка знања на програм који изводи на главном предмету;	- Душан Сковран, Властимир Перичић. <i>Наука о музичким облицима</i> Ј. Хајдн: Клавирска соната, Ноб XVI/2, 1. став; Клавирска соната, Ноб XVI/32, 1. став; Клавирска соната, Ноб XVI/35, 1. став; Клавирска соната, Ноб XVI/36, 1. став; Клавирска соната, Ноб XVI/44, 1. став. В. А. Моцарт: Клавирска соната, кв. 280, 2. став; Виолинска соната, кв. 303, 2. став; Клавирска соната, кв. 311, 1. став; Клавирска соната, кв. 332, 2. и 3. став; Клавирска соната, кв. 457, 1. став; Клавирска соната, кв. 545, 1. став. Л. В. Бетовен: Клавирска соната, оп. 2, бр. 1, 2. и 4. став; Клавирска соната, оп. 10, бр. 1, 1. и 2. став; Клавирска соната, оп. 10, бр. 2, 1. став; Клавирска соната, оп. 10, бр. 3, 2. став; Клавирска соната, оп. 31, бр. 2, 1. и 2. став; Клавирска соната, оп. 49, бр. 1, 1. став; Клавирска соната, оп. 90, 1. став. Ф. Шуберт: Клавирска соната, оп. 120, D664, 1. и 3. став; Клавирска соната, оп. 122, D568, 1. став.	Корелација са наставом главног инструмента, клавира, историје музике, солфеђа, контрапункта и хармоније
СОНАТНИ РОНДО	- препозна грађу ронда са три теме, кроз коју ће обновити своје раније стечено знање; - препозна разлику између ронда са три теме и сонатног ронда; - идентификује и препозна врсту ронда; - у анализама сонатног ронд са лакоћом и брзином препозна грађу и делове облика, уочавајући прито четири наступа основне теме, али и остале теме у ронду.	В. А. Моцарт: Клавирска соната, кв. 281, 3. став; Виолинска соната, кв. 296, 3. став; Клавирска соната, кв. 309, 3. став; Клавирска соната, кв. 311, 3. став; Клавирски концерт, кв. 450, 3. став; Клавирска соната, кв. 533, 3. став; Клавирска соната, кв. 576, 3. став.	

СОНАТНИ РОНДО	• препозна грађу ронда са три теме, кроз коју ће обновити своје раније стечено знање; • препозна разлику између ронда са три теме и сонатног ронда; • идентификује и препозна врсту ронда; • у анализама сонатног ронда са лакоћом и брзином препозна грађу и делове облика, уочавајући притом четири наступа основне теме, али и остале теме у ронду.	– Л. В. Бетовен: Клавирска соната, оп. 2, бр. 2, 4. став; Виолинска соната, оп. 5, бр. 1, 3. став; Клавирска соната, оп. 7, 4. став; Клавирска соната, оп. 13, 3. став; Клавирска соната, оп. 28, 4. став; Клавирска соната, оп. 51, бр. 2; Клавирска соната, оп. 90, 2. став.	Корелација са наставом главног инструмента, клавира, историје музике, солфеђа, контрапункта и хармоније
СОНАТНИ ЦИКЛУС У КЛАСИЦИЗМУ	• примени знања о раније наученим музичким формама из области циклуса, варијација, облика песме, током анализе сонатног циклуса; • анализира све ставиве сонатног циклуса препознајући у њима облик; • све разматране појаве препозна у примерима из музичке литературе; • са лакоћом током слушања без унида у нотни текст препозна сонатни циклус, али и грађу појединих ставова; • лакше разуме и сагледа грађу задатог циклуса на часовима инструмента.	– В. А. Моцарт: Увертира за оперу Фигарова женидба. – Л. В. Бетовен: Клавирска соната, оп. 2, бр. 1, 4. став; Клавирска соната, оп. 7, 2. став; Клавирска соната, оп. 10, бр. 2, 2. став; Клавирска соната, оп. 13, 1. став; Клавирска соната, оп. 81а, 1. став; Клавирска соната, оп. 111, 1. став. – Литературу по избору проширити на камерна и симфонијска дела Ј. Хајдна, В. А. Моцарта и Л. В. Бетовена.	
ИНСТРУМЕНТАЛНИ КОНЦЕРТ	• у примерима из музичке литературе препозна форму и особености барокног концерта; • да у сарадњи са професором препозна у анализи све елементе класичних концерата; • са прецизношћу, самостално приступи анализи класичног концерта олакшавајући схватање музичке форме на часу главног предмета.	– А. Вивалди: Концерт за два виолончела, RW 531; – В. А. Моцарт: Клавирски концерт, кв. 414; Клавирски концерт, кв. 450; Клавирски концерт, кв. 466; Клавирски концерт, кв. 488; – Л. В. Бетовен: Клавирски концерт, бр. 5; – Е. Григ: Клавирски концерт, оп. 16; – А. Дворжак: Концерт за виолончело, оп. 104.	
СОНАТНИ ОБЛИК И СОНАТНИ ЦИКЛУС У РОМАНТИЗМУ	• Схвати основне разлике у начину грађе сонате у периоду класицизма са сонатним ставом у романтизму. • Развије способност брзог уочавања бројних промена у распореду и грађи појединих ставова, олакшавајући му праћење и брже савладавање захтева у настави инструмента. • Прати ток симфонијске партитуре, тј. наступе тема, делове грађе, форме реченица, периода или фрагментарних структура у целокупном прегледу свих оркестарских деоница.	– Ф. Шуберт: Клавирска соната, оп. 120, D664, 1. и 3. став; Клавирска соната, оп. 122, D568, 1. став; Клавирска соната, оп. 143, D784, 1. став; Клавирска соната, оп. 147, D575, 1. став; Клавирска соната, оп. 164, D537, 1. став; Клавирска соната у Е-дуру, D459, 1. став.	
СЛОБОДНИЛИ ИНСТРУМЕНТАЛНИ, ВОКАЛНИ И МУЗИЧКО-СЦЕНСКИ ОБЛИЦИ	• Без било какве бојазности приступи анализи веће музичке форме као што је фантазија; • схвати појам слободнијег облика у музичкој литератури и његове особености; • кроз вежбу већег броја музичких примера брже и прецизније уочи грађу слободних облика као и мање музичке форме у њима као што су облик песме	Душан Сковран, Властимир Перичић. <i>Наука о музичким облицима.</i>	

Наставни одсек / Група	Заједнички предмет за све одсеке у средњој школи		
Трајање школовања	4 године		
Циклус/Разред/Предмет	Други / МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Музички инструменти је стицање знања о инструментима и развијање вештина у препознавању звучних карактеристика и солистичке и оркестарске употребе.		
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	На часовима музичких инструмената вредновање наставе се може вршити уз помоћ усменог одговарања, контролних задатака, као и у степену успешности у игрању квиза знања. Такође, самосталне ученичке припреме и усмене презентације задатог музичког инструмента могу бити елемент вредновања наставе.		
Обавезни минимум	Познавање основне грађе музичких инструмената		
Испитни програм	Нема испита		

Начин остваривања програма предмета: Предмет Музички инструменти обухвата ученике другог разреда средње музичке школе Одсека за класичну музику и Одсека за музичку теорију. Настава се изводи у групама. Аналитички део наставне јединице обрађује се заједнички. Програм за овај предмет је изузетно разноврстан па би наставник требало да одабере она дела из музичке литературе која ће одговарати техничким захтевима из садржаја, а допринети остваривању исхода.

Процес учења обухвата упознавање са историјским развојем музичких инструмената, са улогом и значајем инструмента у солистичком и групном музицирању (камерном и оркестарском), правилима која владају у ансамблима и упознавање основних законитости исписивања и уређења партитуре. Рад на овом предмету обухвата и мању анализу дела: инструментални састав и број предвиђених инструмената, обим мелодија датих у музичком примеру и усаглашавање са другим инструментима. Ученика оспособити да препозна звучну боју сваког музичког инструмента у солистичком свирању, али и слушном опажању и издвајању музичког инструмента из скупног звука.

Приликом обраде сваког музичког инструмента требало би да буде ангажован професор или ученик који свира музички инструмент који се на часу обрађује како би ученици могли најпре уживо да чују звук инструмента. Такође, обавезна је и употреба музичког уређаја због слушања оркестарских нотним примера. Континуирано радити на повезивању садржаја из других музичких предмета са којим је овај предмет у корелацији, као и на обогаћивању музичке терминологије и обрађивању различите техничке проблематике.

Целокупна техничка проблематика може се обрадити и схватити кроз практични приказ и упоређивање инструмената, а било би пожељно да све буде поткрепљено адекватним примерима из литературе. На часу се интеракција са ученицима може подстаћи осмишљеним квизовима знања о музичким инструментима, једном или више њих. Такође, могуће је да ученици самостално припремају предавања (у виду презентације) о инструменту.

У процесу рада корисно је да наставник ученицима сугерише самостално слушање одређених композиција код куће, композиција које нису на часу обрађене а које су такође у вези са наставном јединицом. Упутити ученика не само на композицију, већ и на одређена извођења која су квалитативно

потврђена и на тај начин значајна, јер упознавање са пуним ефектом и дејством музике захтева и квалитетно извођење и квалитет звука. На тај начин се подстиче активно слушање, анализа квалитета извођења и развој критичког мишљења.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
АКУСТИЧКЕ ОСОБИНЕ ЗВУКА	- самостално напише аликвотни низ; - својим речима објасни разлике између природног и темперованог штимвања; - наброји главне одлике камертона; - наведе предности и мане приликом свирања у затвореном и/или отвореном простору; - користи предности дигитализације у слушању и анализирању музике.	Дејан Деспих: <i>Музички инструменти</i>	Дириговање, оркестар, историја музике
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	- разликује групе инструмената и њихове главне представнике; - опише основну грађу сваког инструмента, извођачке технике и заступљеност у литератури;		
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	у слушном примеру препозна инструменте, односно ансамбле према звучним карактеристикама;		
ИНСТРУМЕНТАЛНИ АНСАМБЛИ	- повеже развој инструмената са заступљеношћу у врстама оркестара у историјском контексту; - наведе могући распоред инструменталиста у симфонијском оркестру на сцени; - наведе инструментални поредак у оркестарској партитури;		

Списак композиција за слушање

Л. ван Бетовен – Пета симфонија (2. став)
П. Хиндемит – Соната за виолу in F, оп. 11 бр. 4

Виолина

Ј. Брамс – Мађарске игре (1. став, 5. став)
Л. ван Бетовен – Трећа симфонија, 2. став (+ обоа)
Ђ. Росини – Сврака крадљивица
Е. Григ – Пер Гинт свита бр. 2 (Солвејгина песма)
Ф. Менделсон – Хебриди (+виолончела, виоле и фаготи)
В. А. Моцарт – Симфонија ге-мол, 1. став (KV 550)
Б. Сметана – Моја домовина (Влтава)
Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (уводни делови 1., 2. и 4. става)
П. И. Чајковски – Свита Лабудово језеро Pas d'action (+виолончело)

Виола

Х. Берлиоз – Харолд у Италији (почетак 1. става са харфом)
В. А. Моцарт – Синфонија Concertante
Р. Штраус – Дон Кихот (+виолончело)
Р. Шуман – Marchenbilder
Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал

Виолончело

Ј. Брамс – Трећа симфонија (3. став)

П. И. Чајковски – Четврта

симфонија (1. став) Ф. Шуберт

– Осма симфонија (1. став)

Ж. Бизе – Свита Арлезијанки

бр. 1 (1. став) Р. Штраус –

Дон Кихот (+виола)

С. Франк – Симфонија де-мол

(+виоле, контрабаси) П. И. Чајковски

– Варијације на рококо тему

П. И. Чајковски – Шеста

симфонија (2. став) К. Сен-

Санс – Карневал животиња,

Лабуд

Ћ. Росини – Увертира Виљем Тел (почетак)

Ј. Брамс – Клавирски концерт бр. 2, Бе-дур (почетак 3. става и

реприза са сордином) Л. ван Беровен – Девета симфонија (4. став

почетак са контрабасима)

Р. Вагнер – Увертира Тристан и Изолда (почетак)

Гудачи

П. И. Чајковски – Шеста симфонија, 2.

став (pizzicato) П. И. Чајковски –

Увертира 1812,

П. И. Чајковски – Серенада за гудаче

П. И. Чајковски – Елегија за гудаче

А. Парт – Cantus in memoriam Benjamin Britten
М. Равел – Интродукција и алегро
Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (2. став, + харфа)
А. Дворжак – Симфонија из Новог света
А. Дворжак – Елегија за гудаче
В. А. Моцарт – Мала ноћна музика
С. Барбер – Адађо за гудаче
А. Шнитке – Concerto grosso, бр. 1
Ј. С. Бах – Свите за гудаче
А. Вивалди – Четири годишња доба
А. Корели – Concerto grosso, оп. 6
Б. Бритн – Једноставна симфонија
С. Франк – Симфонија де-мол
Ј. С. Бах – Бранденбуршки концерт бр. 3
Ћ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
Л. ван Бетовен – Седма симфонија (2. став)

Харфа

М. Равел – Интродукција и алегро
М. Равел – Болеро
Е. Григ – Пер Гинт свира бр. 2, оп. 55 (Солвејгина пемса; гудачи)
В. А. Моцарт – Концерт за флауту и харфу
Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 2 (3. став са флаутом)
Б. Сметана – Моја домовина, Вишеград
С. Франк – Симфонија де-мол (2. став)
Н. Римски-Корсаков – Шехерезада
И. Стравински – Петрушка
П. И. Чајковски – свита Лабудово језеро Pas d'action (+виолина и виолончело)
П. И. Чајковски – Шчелкунчик, Валцерт цвећа
Д. Шостакович – Пета симфонија (завршетак 3. става – тема у флажолетима)
К. Дебиси – Прелид за поподне једног фауна

Клавир

И. Стравински – Петрушка
Д. Шостакович – Прва симфонија (4. став)

Барокни концерти

Ф. Пуланк – Француска свита за дуваче

Флаута

М. Равел – Болеро

Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 2 (2. став са харфом) В. А. Моцарт – Концерт за флауту и харфу

М. Равел – Интродукција и алегро

Б. Сметана – Моја домовина, Влтава

Ј. С. Бах – Свита бр. 2, ха-мол

П. И. Чајковски – Концерт за клавир бе-мол (почетак 2. става) П. И. Чајковски – Шчелкунчик, Игра фрула (три флауте)

П. И. Чајковски – Шчелкунчик, Кинеска игра (флаута и мала флаута) К. Дебиси – Прелид за поподне једног фауна

Е. Григ – Пер Гинт свира бр. 1, Јутро

Мала флаута

Ђ. Росини – Сврака крадљивица

Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел

(финале) М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур

П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)

П. И. Чајковски – Шчелкунчик, Кинеска игра (флаута и мала флаута)

Обоа

М. Равел – Болеро

П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)

П. И. Чајковски – Свита из Лабудовог језера (тема лабудова са харфом) П. И. Чајковски – Увертира 1812

Ј. Брамс – Концерт за виолину (почетак 2. става) М. Равел – Купренов гроб (почетак), Менует

Ф. Шуберт – Девета симфонија (1. став, почетак) Е. Григ – Пер Гинт свита бр. 1, Јутро

Енглески рог

П. И. Чајковски – Италијански капричо

М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур

Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (почетак, 3. став + обоа)

Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал

Р. Штраус – Симфонија доместика

Ј. Сибелиус – Лабуд из Tuonele

А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (почетак 3. става)

С. Франк – Симфонија де-мол (почетак 3. става)

Кларинет

М. Равел – Болеро (и кларинет in Es)
П. И. Чајковски – Пета симфонија (1. став, Allegro + фагот)
П. И. Чајковски – Франческа да Римини (2. тема)
М. Равел – Интродукција и алегро
М. Равел – Моја домовина, Влтава
М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур (in Es)
Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став, in Es)
Р. Штраус – Тил Ојленшпигл (in D)
И. Стравински – Посвећење пролећа (in D)
И. Стравински – Жар птица (in D)
Г. Малер – Симфоније
А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (4. став)
Ј. Брамс – Прва симфонија (почетак 3. става)
Р. Вагнер – Танхојзер (почетак)

Бас-кларинет

С. Франк – Симфонија де-мол
А. Хачатуријан – Концерт за клавир (почетак 2. става)
П. И. Чајковски – Шчелкунчик, Игра шећерне вила (са челестом)

Труба

М. Равел – Болеро (са и без сордине)
П. И. Чајковски – Четврта симфонија (+ хорне, тромбони, туба) П. И. Чајковски – Увертира 1812
Б. Сметана – Моја домовина, Вишеград
П. И. Чајковски – Италијански капричо (почетак) М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (4. став) Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
П. Дика – Чаробњаков ученик (почетак са сординама) М. Мусоргски
М. Равел – Слике са изложбе, Променада (ставови и са и без сордине) Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
Ђ. Верди – Аида, Велики марш
Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
И. Стравински – Петрушка
М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе *coluemat*

Саксофон

М. Равел – Болеро (сопранино, сопран, тенор)
Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (2. став)
М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе

Дувачи

Р. Штраус – Серенада за дуваче
Ф. Пуланк – Француска свита за диваче,
А. Дворжак – Серенада за дуваче и контрабас
П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (3. став)
А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (4. став)

Блех

Р. Вагнер – Валкире
П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став)
М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе, Велика врата Кијева
Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Тимпани

Е. Григ – Концерт за клавир а-мол
Ј. Хајдн – Симфонија бр. 103
Б. Сметана – Моја домовина, Табор
Л. ван Бетовен – Девета симфонија (2. и 4. став)
Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (крај 3. става са енглеским рогом; почетак 4. става)
А. Дворжак – Симфонија Из Новог света
Д. Шостакович – Прва симфонија (соло епизода у 4. ставу)
Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра
Велики бубањ
Х. Берлиоз – Фантастична симфонија
И. Стравински – Петрушка

Триангл

Ђ. Росини – Сврака крадљивица
Ј. Брамс – Мађарска игра бр. 1

Ј. Брамс – Четврта симфонија (3. став)

П. И. Чајковски – Италијански капричо
Ф. лист – Концерт за клавир бр. 1 (3. став)
Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
Д. Ф. Е. Обер – Нема из Портичија
И. Стравински – Петрушка

Чинели

Ђ. Росини – Сврака крадљивица
Б. Сметана – Моја домовина, Блањик
П. И. Чајковски – Италијански капричо
Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
Д. Ф. Е. Обер – Нема из Портичија

Даире

П. И. Чајковски – Италијански капричо
Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал

Добош (мали бубањ)

Д. Кабалевски – Концерт за виолину
Ђ. Росини – Сврака крадљивица
М. Равел – Болеро
М. Равел – Концерт за клавир in G
Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (1. став)
Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
Д. Ф. Е. Обер – Увертира Fga diavolo
П. И. Чајковски – Увертира 1812
И. Стравински – Петрушка
П. И. Чајковски – Италијански капричо
Д. Шостакович – Прва симфонија (почетак 4. става)
Д. Шостакович – Седма симфонија (1. став)

Челеста

М. Равел – Болеро
Б. Барток – Музика за гудачке инструменте, перкусије и челесту
И. Стравински – Петрушка
П. И. Чајковски
Шчелкуншчик, Игра шећерне виле

Звона

П. И. Чајковски – Четврта симфонија (крај)
П. И. Чајковски – Увертира 1812 (крај)

A. Парт – Cantus in memoriam Benjamin Britten
 И. Стравински – Петрушка
 Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став епизода Dies Irae)
 Ксилофон
 И. Стравински – Петрушка
 К. Сен-Санс – Dance macabre

Бич

М. Равел – Концерт за клавир in G

Оргуље

Ј. С. Бах – Токата и fuga де-мол BWV 565
 Ф. Пуланк – Концерт за оргуље
 Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Там-там

П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
 И. Стравински – Петрушка
 М. Равел – Моја мајка гуска (епизода Царица пагода)

Кастањете

М. Глинка – Арагонска хота
 Н. Римски-Корсаков – Шпански капричо
 Ж. Бизе – Кармен
 С. Мокрањец – Четврта руковат
 К. Дебиси – Иберија

Перкусије

К. Орф – Кармина бурана

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ, Одсек зацрвену музику	
Трајање школовања	4 године	
Разред/ Предмет	III разред / КОНТРАПУНКТ	
Просветни гласник	Службени гласник РС - Просветни гласник бр...	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Контрапункт је да код ученика развије знања у области историјског развоја и техничких својстава ренесансног контрапункта, као и вештину препознавања ренесансних музичких облика и композиционих поступака.	
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.	
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик има знања о историјском, теоријском и извођачком аспекту ренесансне музике, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење ренесансних музичих дела.	
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај средњег стручног образовања за предмет контрапункт из области основа, композиционих поступака и духовних и световних облика у ренесансној музици.		

Начин остваривања програма предмета групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ ВОКАЛНОГ КОНТРАПУНКТА	- именује облике раног вишегласја на основу записа или звука; - пева у групи или уз инструменталну пратњу композиције раног вишегласја; - препозна различите извођачке саставе ренесансних композиција на основу звука или записа; - именује врсте старих нотација на основу записа;	Властимир Перичић <i>Вокални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЛ, музички облици, хармонија
КОМПОЗИЦИОНИ ПОСТУПЦИ У МУЗИЦИ РЕНЕСАНСЕ	- опажа, препозна и запише све врсте модуса; - анализира мелодијско– ритмичке карактеристике у ренесансним композицијама; - препозна и коментарише композиционе полифоне поступке након одслушаних или изведених делова композиције;		
ДУХОВНИ И СВЕТОВНИ ОБЛИЦИ РЕНЕСАНСЕ	- објасни историјски развој духовних и световних облика ренесансе, њихове врсте и наведе најзначајнија дела и композиторе; - слушно препозна и анализира духовне и световне облике ренесансе;		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ,		
Трајање школовања	4 године		
Разред/ Предмет	IV разред / КОНТРАПУНКТ		
Просветни гласник	Службени гласник РС - Просветни гласник бр...		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Контрапункт је да код ученика развије знања у области историјског развоја и техничких својстава барокног контрапункта, као и вештину препознавања барокних музичких облика и композиционих поступака.		
Годишњи фонд часова	66	Недељни фонд часова: 2	
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.		
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик има знања о историјском, теоријском и извођачком аспекту барокне музике, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење барокних музичких дела.		
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај стручног средњег образовања за предмет Контрапункт садрже стандарде постигнућа за области: основе, композициони поступци, инструментални и вокално-инструментални облици барока.			

Начин остваривања програма предмета групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ БАРОКНОГ КОНТРАПУНКТА	- објасни разлике између ренесансног и барокног контрапункта; - слушно препозна и анализира инструменталне и вокално-инструменталне облике барока; - препозна различите инструменталне групе барокних композиција на основу звука или записа; - анализира мелодијско-ритмичке карактеристике барокних композиција; - објасни развој тоналне хармоније; - осмисли самостално или уз помоћ наставника краћу барокну мелодију;	Властимир Перичић <i>Инструментални и вокално-инструментални контрапункт</i> Мирјана Живковић <i>Инструментални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЛ, музички облици, хармонија
КОМПОЗИЦИОНИ ПОСТУПЦИ У МУЗИЦИ БАРОКА	препозна и коментарише композиционе полифоне поступке након одслушаних или изведених делова композиције;		
ИНСТРУМЕНТАЛНИ И ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ ОБЛИЦИ БАРОКА	- наведе врсте и основне карактеристике барокних облика; - слушно препозна и анализира барокне облике.		
Програм смотре/испита: 1. Израда експозиције фуге на задату тему. 2. Анализа фуге; 3. Слушни тест (препознавање музичких облика барока).			

Образовни профил:	Музички извођач – класична музика / Музички сарадник -теоретичар
Разред:	4
Предмет:	КОНТРАПУНКТ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр 4 /1996. и бр 11/ 2013.
Циљеви наставе предмета:	Сагледавање историјског развоја контрапункта. Оспособљавање за усавршавањем рада на инструменталном контрапункту. Упознавање са барокном инструменталном полифонијом.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета Ученици су подељени у групе (разред је подељен ради извођења групне наставе), реализује се у специјализованој учионици са клавиром, као и уређајима за репродуковање музике. Настава се одвија као теорија и као вежбе у виду практичне израде задатака на табли са линијским системом. Слушање музичких примера и анализа дела инструментане музике барока.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Двогласни инструментални полифони став.	Основни циљ учења је да ученик схвати начин како да гради инструментални музички ток водећи паралелно две мелодијске линије	Израда задатака на табли и индивидуално у свескама, слушање примера из литературе и повезивање са оним шта се израђује на часу.	Активно учествује при излагању новог градива и изради задатака на часу.	Корелација са предметом Историја музике Музички облици и Хармонија.
Инвенција	Циљ учења је да ученик схвати имитациони поступак и начин изградње облика и потом примени технику компоновања.	Израда задатака, анализа полифоног става. Слушање звучних примера и практично на клавиру	Ученик практично примењује знања	
Вишегласни инструментални став	Циљ учења је да ученик разуме, да схвати начин вођења истовремено три мелодијске линије, да градиво повеже са претходним градивом из двогласа.	Слушање примера из литературе, израда примера, дијалог, израда примера индивидуално и анализа радова на часу.	Ученик запажа разлику између двогласа и трогласа, упоређује и примењује стечено знање како би успео да оствари успех у изради трогласног става.	Корелација са предметом Хармонија.
Фуга	Циљ учења је да ученик научи да препознаје дела барокне полифоније, да се оспособи да компонује у барокном полифоном стилу.	Анализа примера и израда инструменталних полифоних облика, на табли и индивидуално.	Ученик активно учествује у раду, примењује своја знања и самопроцењује напредак. Ослања се на претходно искуство у изради задатака.	Корелација са предметом Историја музике, Музички облици и Хармонија.

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	Први разред / ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Етномузикологија је да код ученика развије знања и вештине које доприносе разумевању основних појмова етномузикологије, да их упозна са карактеристикама вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике, као и да формира однос према музичком наслеђу.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Етномузикологије најбитније је развијање функционалног размишљања о музици али и, не мање битно, савладавање вештина употреба метода у етномузикологији. Смер наставе је такав да се увек креће од конкретног музичког примера ка његовом тумачењу, уз примену одговарајућих поступака. Оцењивање се врши усмено и писмено када су у питању теоретска знања и практично у смислу реализације задатака који се односе на конкретну примену одређених метода.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
РАЗВОЈ ЕТНОМУЗИКОЛОШКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	- објасни друштвено-историјски и културолошки контекст у коме су се стекли услови за развој етномузикологије у свету; - издвоји значајна открића која су утицала на развој етномузикологије; - наведе сличности и разлике између етномузикологије и сродних дисциплина; - објасни различите теоријске оријентације у етномузикологији; - објасни допринос српских композитора 19. и прве половине 20. века за развој етномузикологије у Србији	Dević, Dragoslav: <i>Etnomuzikologija</i> I и II deo (skripta), Beograd, FMU, 1981. Девић, Драгослав: „Сакупљачи народних мелодија у Србији и њихове збирке“, ГЕМ у Београду, књ. 22–23, Београд, Етнографски музеј у Београду, 1960, 99–122.	Национална историја музике; Српски језик и књижевност; Теорија музике са хармонијом; Музички инструменти; Историја; Географија; Информатика
ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА СРБИЈЕ	- звучно разликује различите врсте хетерофоније; - звучно препознаје старије и новије двогласно певање; - покаже на карти територијалне целине у Србији у којима је заступљена једногласна и/или вишегласна вокална пракса	Големовић, Димитрије О. <i>Народна музика Југославије</i> : XVI квиз Музичке омладине Србије, Београд, Музичка омладина Србије, 1997; Dević, Dragoslav: <i>Etnomuzikologija</i> I и II deo (skripta), Beograd, FMU, 1981.	
ИДИОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ	- наведе разлике према којима је извршена општа класификација традиционалних музичких инструмената; - наведе функцију и репертоар идиофоних инструмената; - звучно разликује идиофоне инструменте; - упореди доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике	Големовић, Димитрије О.: <i>Народна музика Југославије</i> : XVI квиз Музичке омладине Србије, Београд, Музичка омладина Србије, 1997; Dević, Dragoslav: <i>Etnomuzikologija</i> , III deo – instrumenti (skripta), Beograd, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1977.	

МЕМБРАНОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ	- наведе разлике према којима је извршена општа класификација традиционалних музичких инструмената; - наведе функцију и репертоар мембранофоних инструмената; - звучно разликује мембранофоне инструменте; - упореди доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ, ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	Други разред / ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20		
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Етномузикологија је да код ученика развије знања и вештине које доприносе разумевању основних појмова еетномузикологије, да их упозна са карактеристикама вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике, као и да формира однос према музичком наслеђу.		
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	На часовима Етномузикологије најбитније је развијање функционалног размишљања о музици али и, не мање битно, савладавање вештина употреба метода у етномузикологији. Смер наставе је такав да се увек креће од конкретног музичког примера ка његовом тумачењу, уз примену одговарајућих поступака. Оцењивање се врши усмено и писмено када су у питању теоретска знања и практично у смислу реализације задатака који се односе на конкретну примену одређених метода.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ОБРЕДНА И ОБИЧАЈНА ВОКАЛНА ПРАКСА	- разликује обредну и обичајну вокалну праксу; - наведе различите музичке жанрове обредне и обичајне вокалне праксе; - звучно разликује песме календарског циклуса; - наброји територијалне целине у Србији у којима је заступљена обредна и обичајна вокална пракса; - наведе елементе потребне за анализу мелопоетских облика	1. Dević, Dragoslav: Етномузикологија I и II део (skripta), Beograd, FMU, 1981. 2. Девих, Драгослав: „Сакупљачи народних мелодија у Србији и њихове збирке“, ГЕМ у Београду, књ. 22-23, Београд, Етнографски музеј у Београду, 1960, 99-122.	Српски језик и књижевност; Теорија музике са хармонијом; Музички инструменти; Историја; Географија; Национална историја музике; Социологија; Информатика.
АЕРОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ	- разликује према грађи аерофоне дувачке инструменте; - наведе функцију и репертоар који се изводи на аерофоним инструментима; - покаже на карти територијалне целине у Србији у којима су заступљени аерофони дувачки инструменти; - звучно разликује сваки аерофони дувачки инструмент; - упоређи доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике;	Големовић, Димитрије О.: <i>Народна музика Југославије</i> : XVI квиз Музичке омладине Србије, Београд, Музичка омладина Србије, 1997. Dević, Dragoslav: <i>Etnomuzikologija, III deo – instrumenti</i> (skripta), Beograd, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1977.	Српски језик и књижевност; Теорија музике са хармонијом; Музички инструменти; Историја; Географија; Национална историја музике; Социологија; Информатика
КОРДОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ	- разликује према грађи кордофоне инструменте; - наброји сличности и разлике кордофоних инструмената који се јављају на простору бивше Југославије; - звучно разликује сваки кордофони инструмент; - упоређи доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике;		
ИНСТРУМЕНТАЛНИ АНСАМБЛИ	- звучно препозна све инструменталне традиционалне ансамбле у одслушаним примерима; - упоређи доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике;		

НОВОКОМПОНОВАНА И ПОПУЛАРНА МУЗИКА	- објасни мотиве и друштвено-историјски оквир за појаву новокомпоноване музике у Србији; - објасни феномен World music у Србији; - критички просуђује нове музичке појаве у друштву.	Ђорђевић, Оливер: „О зачецима и почецима ворлд мусиц у Србији током 1980-их и 1990-их година“, Етноумље бр. 19-22, Ворлд Мусиц Асоцијација Србије, Београд, 2012, 98-132.	Српски језик и књижевност;
		Закић, Мирјана и Ненић, Ива: „Ворлд мусиц у Србији: елузивност, развој, потенцијали“, Етноумље бр. 19-22, Ворлд Мусиц Асоцијација Србије, Београд, 2012, 166-174.	Теорија музике са хармонијом; Музички инструменти; Историја; Географија; Национална историја музике; Социологија; Информатика

Образовни профил:	Музички извођач Музички сарадник
Разред	IV
Предмет:	ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА
Просветни гласник:	
Циљеви наставе предмета:	Анализа текста и музичких морфолошких компоненти традиционалне песме и упознавање ученика са вокалном, инструменталном и вокално-инструменталном традицијом балканских народа.
Годишњи фонд часова:	33
Недељни фонд часова:	1

Начин остваривања програма предмета Програм се реализује кроз групну наставу (теоријски и практични део), у учионици са текстуалним, визуелним и аудитивним средстима која омогућавају овакав вид наставе.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
АНАЛИЗА МЕЛОПОЕТСКИХ ОБЛИКА (11) облик, каденце, ритам, тонски низови и обим.	Упознавање ученика са морфолошким компонентама традиционалне песме кроз примере наше вокалне традиције.	Комбиновани метод рада (монолошки, групни и индивидуални рад), са акцентом на вежбама одн. конкретној анализи мелопоеетских облика.	Активно приступа при излагању новог градива и анализи примера на часу.	Српски језик и књижевност – стих у народном певању. Музички облици – облик, каденце. Теорија музике – тонски низови
ОРГАНОЛОГИЈА (10) инструментални ансамбли музички инструменти (идиофони, мембранофони и кордофони) певање уз гусле градски фолклор и новокомпонована музика	Упознавање ученика са инструменталним ансамблима кроз делимично понављање прошлогодишњег градива – музички инструменти. Осим тога, акценат се ставља и на обучавање ученика да разликују традиционалну музику од осталих видова употребе традиционалне музике у данашње време.	Комбиновани метод (монолошки и групни рад који се односи на практични део наставе – слушање и анализирање музичких примера).	Активно учествује у раду и практично примењује стечена знања.	Српски језик и књижевност – епска традиција.
КАРАКТЕРИСТИКЕ НАРОДНОГ ПЕВАЊА БАЛКАНСКИХ НАРОДА (12) Црна Гора, Хрватска, Босна и Херцеговина, Македонија, Бугарска, Грчка, Албанија Македонија	Упознавање ученика са нашом вокалном традицијом и народним певањем на Балкану. Циљ је да се са ученицима ради, како на самој теорији вокалне праксе, тако и на развијању способности за разликовање звучних карактеристика вокалне традиције сваког народа.	Комбиновани метод (монолошки и групни рад – слушање и анализирање музичких примера).	Активно учествује у раду.	Историја – историја балканских народа.

ЛЕСТВИЦЕ И ИНТЕРВАЛИ (15) Врсте лествица – општа подела дијатонских лествица. Хроматске лествице. Модуси. Лествице специфичне грађе. Интервали – обрада. Лествични интервали. Многостраност интервала.	Рад на: подстицању и корелацији са осталим музичким предметима; унапређивању упознавања музичке теорије и решавању њених задатака. Унапређивање: практично примењивање задатака.	Вербално монолошки метод, вербално-дијалогски метод, комбиновани метод, анализа нотних примера, израда диференцираних задатака.	Учествује у групном раду, дискутује, пита, чита, уочава узрочно последичне везе, анализира дела у складу са градивом, активно приступа при излагању новог градива и изради задатака на часу, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак, ослања се на претходно искуство.	Корелација са предметима: солфеђо, музички облици, хармонија, контрапункт, историја музике, музички инструменти.
АКОРДИ (15) Акорди – општа подела. Лествични акорди. Трозвучи. Многостраност трозвука. Четворозвучи. Многостраност четворозвука. Грађење трозвука и четворозвука у тоналитетима. Каденце. Транспозиција.				

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ДИЗАЈН ЗВУКА, ОДСЕК ЗА		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	Други разред / ИСТОРИЈА МУЗИКЕ СА УПОЗНАВАЊЕМ МУЗИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	Циљ учења Историје музике је да код ученика развије свест о значају и улози музике кроз развој цивилизације и друштва, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.		
Годишњи фонд часова:	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа	
Праћење и вредновање наставе	У процесу вредновања резултата учења наставник је фокусиран на ученичке ставове и мотивацију за учествовање у музичким активностима кроз слушање, извођење и стваралаштво. Теоретско знање има своју примену и функцију у изражавању ученика кроз музику и у контакту са музиком. Сумативно вредновање је осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. У смислу активности, постигнућа ученика се могу проценити на основу доприноса ученика кроз индивидуалан и групни рад, израду креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), кроз начин размишљања у анализи музичких дела, као и у односу на специфичне вештине.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
МУЗИКА ПРЕТКЛАСНОГ ДРУШТВА И СТАРОГ ВЕКА	• препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања; • демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема; • препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама; • препозна утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ...); • препозна музику различитих народа Старог века;	Соња Маринковић, <i>Историја музике за други и трећи разред средње музичке школе</i> , Завод за уџбенике, 2003, Београд; Роксанда Пејовић, <i>Историја музике за музичке школе</i> , књига	Српски језик и књижевност; Историја; Хармонија; Музички облици; Музички инструменти; Информатика;

МУЗИКА СРЕДЊЕГ ВЕКА	- уочи сличности и разлике између ранохришћанске, православне и римокатоличке духовне музике; - сагледа улогу музике у средњовековној Србији у односу на музику византијске и грегоријанске традиције средњег века;	прва, Завод за уџбенике и наставна средства, 1979, Београд; Ј. Андреис, <i>Хисторија гласбе</i>, треће издање, 1988, Загреб.	
МУЗИКА РЕНЕСАНСЕ	- разликује ренесансну полифонију од средњовековног вишгласја; - уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; - анализира начине коришћења изражајних средстава, у одабраним музичким примерима, из различитих култура, стилова и жанрова; - презентује развој музичких инструмената и облика закључно са бароком; - повеже музичке облике са извођачким саставом; - уочава, у свакој од епоха, међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима; - објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; температура и заједничко свирање); - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво; - разматра како универзални језик уметности доприноси уважавању мултикултуралности и интеркултуралне сарадње; - дискутује о сличностима и разликама у култури, историјским стиливима, идејама и начинима изражавања водећих уметника; - дискутује о томе како уметничка баштина доприноси стварању културног идентитета и развоју друштва; - извештава о посетама или учешћу у дешавањима у институцијама културе (радионице, акције...).	Соња Маринковић, <i>Историја музике за други и трећи разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике, 2003, Београд; Роксанда Пејовић, <i>Историја музике за музичке школе</i>, књига прва, Завод за уџбенике и наставна средства, 1979, Београд; Ј. Андреис, <i>Хисторија гласбе</i>, треће издање, 1988, Загреб.	Српски језик и књижевност; Историја; Хармонија; Музички облици; Музички инструменти; Информатика.

МУЗИКА БАРОКА	• разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике до краја барока; • објасни настанак и развој опере и њен синкретички карактер; • препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника ренесансе и барока; • презентује развој музичких инструмената и облика закључно са бароком; • повеже музичке облике са извођачким саставом; • уочава, у свакој од епоха, међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима; • објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; температура и заједничко свирање); • користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво; • разматра како универзални језик уметности доприноси уважавању мултикултуралности и интеркултуралне сарадње; • дискутује о сличностима и разликама у култури, историјским стиливима, идејама и начинима изражавања водећих уметника; • дискутује о томе како уметничка баштина доприноси стварању културног идентитета и развоју друштва; • извештава о посетама или учешћу у дешавањима у институцијама културе (радионице, акције...).	Соња Маринковић, <i>Историја музике за други и трећи разред средње музичке школе</i> , Завод за уџбенике, 2003, Београд; Роксанда Пејовић, <i>Историја музике за музичке школе</i> , књига прва, Завод за уџбенике и наставна средства, 1979, Београд; Ј. Андреис, <i>Хисторија гласбе</i> , треће издање, 1988, Загреб.	Српски језик и књижевност; Историја; Хармонија; Музички облици; Музички инструменти; Информатика.

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ДИЗАЈН ЗВУКА, ОДЕК ЗА	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	Трећи разред / ИСТОРИЈА МУЗИКЕ СА УПОЗНАВАЊЕМ МУЗИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења Историје музике је да код ученика развије свест о значају и улози музике кроз развој цивилизације и друштва, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.	
Годишњи фонд часова:	70 часова	Недељни фонд часова: 2 часа
Праћење и вредновање наставе	У процесу вредновања резултата учења наставник је фокусиран на ученичке ставове и мотивацију за учествовање у музичким активностима кроз слушање, извођење и стваралаштво. Теоретско знање има своју примену и функцију у изражавању ученика кроз музику и у контакту са музиком. Сумативно вредновање је осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. У смислу активности, постигнућа ученика се могу проценити на основу доприноса ученика кроз индивидуалан и групни рад, израду креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), кроз начин размишљања у анализи музичких дела, као и у односу на специфичне вештине.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / по завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
МУЗИКА 18. ВЕКА На прелазу између барока и класицизма: рококо, преткласицизам	• препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања; • демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема; • препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама; • препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника преткласицизма (18 века)	Соња Маринковић, <i>Историја музике за други и трећи разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике, 2003, Београд; Роксанда Пејовић, <i>Историја музике за музичке школе</i>, књига прва, Завод за уџбенике и наставна средства, 1979, Београд; Ј. Андреис, <i>Хисторија гласбе</i>, треће издање, 1988, Загреб.	Српски језик и књижевност; Историја; Хармонија; Музички облици; Музички инструменти; Информатика;

МУЗИКА КЛАСИЦИЗМА – Друга половина 18. века	• препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања; • демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема; • препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама; • препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника класицизма (18 века) • објасни развој сонате, концерта и симфоније и улогу и карактер ставова у сонатном циклусу класицизма и романтизма; • установи сличности и разлике у развоју класичних вишеставачних облика у класицизму; • повеже музичке облике са извођачким саставом; • разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике у класицизму • објасни развој опере током класицизма • препозна програмска дела у свакој од пређених области и разликује их према стилским карактеристикама; • критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима); • уочава у свакој од епоха међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима; • објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; температура и заједничко свирање); • користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Соња Маринковић, <i>Историја музике за други и трећи разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике, 2003, Београд; Роксанда Пејовић, <i>Историја музике за музичке школе</i>, књига прва, Завод за уџбенике и наставна средства, 1979, Београд; Ј. Андреис, <i>Хисторија гласбе</i>, треће издање, 1988, Загреб.	Српски језик и књижевност; Историја; Хармонија; Музички облици; Музички инструменти; Информатика;

МУЗИКА 19. ВЕКА – РОМАНТИЗАМ: РАНИ РОМАНТИЗАМ	• препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања; • демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема; • препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама; • препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма (19.века); • објасни развој сонате, концерта и симфоније и улогу и карактер ставова у сонатном циклусу романтизма; • установи сличности и разлике у развоју класичних вишеставачних облика у романтизму; • повеже музичке облике са извођачким саставом; • разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике у романтизму; • објасни развој опере током романтизма; • препозна програмска дела у свакој од пређених области и разликује их према стилским карактеристикама; • критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима); • уочава у свакој од епоха међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима; • објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; температура и заједничко свирање); • користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Соња Маринковић, <i>Историја музике за други и трећи разред средње музичке школе</i> , Завод за уџбенике, 2003, Београд; Роксанда Пејовић, <i>Историја музике за музичке школе</i> , књига прва, Завод за уџбенике и наставна средства, 1979, Београд; Ј. Андреис, <i>Хисторија гласбе</i> , треће издање, 1988, Загреб.	Српски језик и књижевност; Историја; Хармонија; Музички облици; Музички инструменти; Информатика;

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР
Разред	IV
Предмет:	ИСТОРИЈА МУЗИКЕ С УПОЗНАВАЊЕМ МУЗИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996. и бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање на разликовању различитих музичких одлика у односу на временску динстанцу. Подстицање корелације са осталим музичким преметима. Усавршавање способности за класификацију периода музичке историје. Развој на стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе. Развој и усавршавање на познавању музичке литературе.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета: Програм предмета реализује се кроз групну наставу (највише две групе), путем теоријских предавања и практичног дела који се односи на аналитички приступ слушању/упознавању музичке литературе. Настава се одвија у учионици опремљеној текстуалним, визуелним и аудитивним средствима која подржавају овакав облик наставе.

Наставна грађа систематизована је по историјско-стилским целинама у циљу стицања што ширег општемузичког образовања ученика као и повезивања овог предмета са осталим стручним (музички облици, хармонија, контрапункт) као и ширестручним предметима (историја књижевности, историја, историја

уметности). Свака већа јединица из градива мора бити пропраћена звучним, тј. Слушним примерима, док највећи ствараоци морају бити и слушно и аналитички обрађени. У ту сврху треба увек бирати најпопуларнија дела, деци доступна и једноставна за памћење. Неопходно је што више ученике ангажовати приликом слушања музике, користећи партитуре, ноте, ликовне или филмске, видео прилоге. Изучавајући најзначајније појаве и ствараоце ученици треба да се служе свом расположивом литературом: Ј. Andreis: *Historija muzike I, II, III*; Роксанда Пејовић: *Историја музике I, II*; Соња Маринковић: *Историја музике*; Б. Радовић: *Мала историја музике*

Самим тим метода рада не треба да буде искључиво вербална и наративна, већ дијалогска, на основу прочитаног а и слушаног. Такође је пожељно да се користе различити тестови, за одређене стваралачке области или ликовне, за упоређивање различитих области, стилова или жанрова. Овим предметом потребно је развити љубав према музици, интересовање за посету концерата, активно слушање музике преко различитих средстава. За поједине области могуће је урадити семинарске радове, читати их јавно и тиме развијати процес мишљења, повезивања, закључивања и развијати елементе писмености и изражавања.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
РОМАНТИЗАМ II Немачка инструментална музика друге половине XIX века: Брамс, Брукнер, Малер, Штраус, француска инструм. музика друге половине XIX века – Франк. Националне школе у XIX веку. Руска нац. а. Глинка, Петровић и Чајковски. Чешка нац. школа - Сметана, Дворжак. Шпанска, норвешка и финска музика – Де Фаља, Григ, Сибелијус.	Рад на: разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу; подстицању корелацији са осталим музичким предметима; унапређивању упознавања музичке литературе. Унапређивање: способности за класификацију периода музичке историје; знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе.	вербално монолошки метод; вербално-дијалогски метод; комбиновани метод; одлазак на концерте и оперске представе; анализа нотних, аудио и видео примера.	Учествује у групном раду, дискутује, пита, чита, сагледава партитуру, упознаје аудио и видео издања. Ученик активно слуша с разумевањем, повезује, уочава узрочно последичне везе, активно познаје музичку литературу кроз слушање музике, анализира дела.	Историја с историјом културе и цивилизације, Српски језик, Солфеђо, Музички облици, Хармонија, Контрапункт, Увод у компоновање
ИМПРЕСИОНИЗАМ Стилске одлике импресионизма. Дебиси, Равел, Скрјабин.	Рад на: разликовању различитих муз. карактеристика у односу на временску динстанцу; подстицању корелацији са осталим музичким предметима; унапређивању упознавања музичке литературе. Унапређивање: способности за класификацију периода музичке историје; знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе.			

СТИЛСКЕ ОДЛИКЕ МУЗИКЕ XX ВЕКА Експресионизам, извори и главни представници: Шенберг, Берг и Веберн. Националне школе у музици XX века. Стравински, Барток, Јаначек. Неокласицизам у европској музици XX века. Шесторица у Француској. Хиндемит, Прокофјев, Шостакович. Стилска стремљења у музици друге половине XX века (од 1945. до данас).	Рад на: разликовању различитих муз. карактеристика у односу на временску динстанцу; подстицању корелацији са осталим музичким претметима; унапређивању упознавања музичке литературе. Унапређивање: способности за класификацију периода музичке историје; знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе.			

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ; ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА, ОДСЕК		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	Четврти разред / НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20		
Циљ учења предмета	Циљ учења Националне историје музике је да код ученика развије свест о значају и улози музике у развоју српске државе и друштва, да укаже на специфичности њеног идентитета и интегритета у оквиру припадности европској музици, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.		
Годишњи фонд часова:	33	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичке ставове и мотивацију за учествовање у музичким активностима кроз слушање, извођење и стваралаштво. Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у изражавању ученика кроз музику и у контакту са музиком. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. У смислу активности, постигнућа ученика се могу проценити на основу доприноса ученика кроз индивидуалан и групни рад, израду креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), кроз начин размишљања у анализи музичких дела, као и у односу на специфичне вештине.		

Начин остваривања програма предмета:кјнк

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
СРЕДЊОВЕКОВНА МУЗИКА У СРБИЈИ	• препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања; • демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема; • препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама; • препозна репрезентативне музичке примере средњовековне музике	Др Соња Маринковић: „Историја српске музике“, Завод за уџбенике, Београд, 2008. година Др Даница Петровић: <i>Српска црквена музика у прошлом и нашем времену</i>, Pro musica, 143, Београд 1990, 12, 35. Др Даница Петровић: <i>Српска црквена музика – општи увод, периодизација, најстарији период</i>, Pro musica, 144, Београд, 1990, 6–8. Др Даница Петровић: <i>Српска духовна музика у раном средњем веку</i>, Pro musica, 144, Београд, 1991, 8–10. Др Даница Петровић: <i>Рани словенски литургијски рукописи и прва оригинална дела српске певане поезије</i>, Pro musica, 145, Београд 1991, 10–12. Др Даница Петровић: <i>Како се у Србији појало у 14. и 15. веку</i>, Pro musica 146, Београд, 1991, 8–10.	Историја; Српски језик и књижевност; Теорија музике са хармонијом; Етномузикологија; Музички инструменти; Информатика
МУЗИКА 19. ВЕКА – ПРЕДРОМАНТИЗАМ	• упореди развој музике у Србији са развојем музике у Европи 19. и 20. века; • коментарише разлоге за појаву типичних жанрова српске музике 19. века • препозна репрезентативне музичке примере и најзначајније представнике музике у Србији током 19. века	Др Соња Маринковић: „Историја српске музике“, Завод за уџбенике, Београд, 2008.	
РОМАНТИЗАМ – МОКРАЊЧЕВО ДОБА	• препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама; • препозна репрезентативне музичке примере и најзначајније представнике музике у Србији током 20. века; • упореди развој музике у Србији са развојем музике у Европи у 20. веку; • коментарише разлоге за појаву типичних жанрова српске музике 20. века	Др Соња Маринковић: „Историја српске музике“, Завод за уџбенике, Београд, 2008. година	
МУЗИКА У СРБИЈИ 20. ВЕКА Између два светска рата – МОДЕРНА, МОДЕРНИЗМИ (експресионизам, неокласицизам)	• објасни карактеристике нових музичких праваца, жанрова и облика у периоду Модерне између два светска рата • уочи присуство авангардних и постмодернистичких тенденција европске музике у српској музици првој половини 20. века • критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима)	Др Соња Маринковић: „Историја српске музике“, Завод за уџбенике, Београд, 2008. година	

МУЗИКА У СРБИЈИ друге половине 20. ВЕКА	уочи присуство авангардних и постмодернистичких тенденција европске/америчке музике у српској музици друге половине 20. века критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима); уочи међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима у 20 веку; – објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности - музика и политика/друштво; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво	Др Соња Маринковић: „Историја српске музике“, Завод за уџбенике, Београд, 2008. година	Историја; Српски језик и књижевност; Теорија музике са хармонијом; Етномузикологија; Музички инструменти; Информатика

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / МУЗИЧКИ САРАДНИК
Разред	IV
Предмет:	НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ
Просветни гласник:	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску дистанцу и унапређење сазнања стваралаштва истакнутих композитора сваке епохе.
Годишњи фонд часова:	33
Недељни фонд часова:	1

Програм се реализује кроз групну наставу (теоријски и практични део), у учионици са текстуалним, визуелним и аудитивним средствима која омогућавају овакав вид наставе.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма	Активност ученика	Корелација
Извори и корени српске музике почеци музике код Словена српска средњовековна музика турски период (XV–XVII в.)	Упознавање ученика са развојем наше националне музике, од досељавања Словена на балканско полуострво до 18. века.	Комбиновани метод рада (монолошки и групни рад).	Активно приступа при излагању новог градива и анализи примера на часу.	Историја са историјом културе и цивилизације.
Почеци грађанске музике – XVIII в. (2)	Упознавање ученика са периодом у којем се наша музичка традиција сусреће са европским рационализ. и утицајима руско-украјинске црквене традиције.	Комбиновани метод (монолошки и групни рад).	Активно учествује у раду и практично примењује стечена знања.	Историја са историјом културе и цивилизације.

Романтизам у српским земљама Музика у Милошевој Србији претходници К. Станковића К. Станковић и почеци романтизма. Даворин Јенко и чешки музичари у Србији 19. века.	Упознавање ученика са развојем наше музике у првој половини 19. века – почеци развоја српске уметничке музике, са акцентом на стваралаштво композитора из овог периода.	Комбиновани метод (монолошки и групни рад – слушање и анализирање музичких примера).	Активно учествује у раду.	Историја музике са упознавањем музичке литературе Историја са историјом културе и цивилизације.	
Јосиф Маринковић (2)	Упознавање са радом и стваралаштвом овог истакнутог композитора.			Комбиновани метод – слушање и анализирање музичких примера).	Историја музике са упознавањем музичке литературе
Стеван Мокрањац (4)	Упознавање ученика са композиторским радом (стилским и жанровским одликама) Стевана Ст. Мокрањца.				

Војвођански музичари периода романтике (2)	Упознавање са радом и стваралаштвом војвођанских музичара, ал са детаљним освртом на рад композитора Исидора Бајића.	Комбиновани метод (монолошки и групни рад – слушање и анализирање музичких примера)	Активно учествује у раду.	Историја музике са упознавањем музичке литературе
Српска музика на прелазу у XX век (3) Станислав Бинички Петар Крстић Божидар Јоксимовић	Упознавање са стваралаштвом композитора тзв. београдске школе, истаћи њихов значајан помак у жанровском погледу.			
Музика XX века (8) први модерни правци 20. века (Коњовић, Милојевић, Христић, Славенски) настављачи националног смера представници европске модерне у међуратном периоду (прашка група) тенденције у српској музици после II светског рата.	Упознавање ученика са развојем наше уметничке музике у 20. веку, ал са акцентом на заоставштину композитора ове епохе.			

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ	
Трајање школовања	4 разреда	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3, 4 / КАМЕРНА МУЗИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Камерна музика је да код ученика развије способност за постизање звучног склада и заједничку интерпретацију дела у стилу епохе и композитора кроз свирање/певање у различитим ансамблима као и оспособљавање за јавне наступе и наставак професионалног школовања	
Годишњи фонд часова	35/35/70/66	Недељни фонд часова: 1/1/2/2
Праћење и вредновање наставе	На часовима камерне музике најбитније је развијање музичких способности у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд и напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. Уколико је ученик на почетку године упознат са критеријумима оцењивања мања је вероватноћа да ће доћи до неспоразума или нејасног вредновања његовог залагања. Треба константно подстицати ученике на даље напредовање, али им и предочавати музичке тенденције и врхунска достигнућа. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	три композиције различитих стилских епоха или различитог карактера	
Испитни програм		
Јавни наступи	Јавни наступи у оквиру и ван школе, наступи на такмичењима и фестивалима	
Смотре	Минимум једна композиција писана за дуо, трио, квартет или већи ансамбл	

Начин остваривања програма предмета:

Камерна музика обухвата ученике првог, другог, трећег и четвртог разреда средње школе. Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста. Литературу за камерну музику чини избор композиција различитих стилова које су писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава. Наставник има могућност да по слободном избору одабере и композиције које нису наведене у предлогу литературе водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим техничким могућностима и музичким интересовањима. У оквиру школовања би било препоручљиво да ученик свира/пева у различитим ансамблима, од дуа, трија, квартета надаље, као и да сарађује са различитим групама инструмената.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- усагласи индивидуално свирање или певање са групним свирањем; - усклади интонацију, артикулацију и динамичке ознаке са осталим члановима камерног састава; - дефинише своју улогу у камерном саставу и перципира улогу осталих чланова камерног састава; - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; - комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - покаже спремност за тимски рад; - користи доступне носеоце звука у истраживању и слушању музике; - поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла	ПРВИ РАЗРЕД Дуо и трио, сонате: А. Корели, Ж. М. Леклер, Ђ. Тартини, А. Вивалди, П. А. Локатели, Г. Ф. Хендл, Ђ. Самартини, Б. Марчело, Ф. М. Верачини, Г. Ф. Телеман, Т. Албинони и др. Дуа: Ј. Ф. Мазас, И. Плејел, Б. Барток (виолине), Ј. Б. Грос, Д. Попер (виолончела); Ф. Карули, Ф. Сор (гитаре); К. Ф. Е. Бах, Ж. Б. де Боамортје, Л. ван Бетовен (флауте); А. Габучи, Л. Кираљи (кларинети), В. А. Моцарт (хорне); Ф. Шуберт, М. Равел, К. Дебиси (флаута или виолина и харфа); Ђ. Качини, М. Ђулијани, енглеске, француске, шпанске песме (глас и гитара); В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, А. Дијабели, Ј. К. Бах, М. Клементи (клавирски дуо) и др. Трија без клавира: Ј. Ј. Кванц, Ж. Б. де Боамортје, М. фон Вебер, П. Хофер, В. А. Моцарт и др. Клавирска трија: Ј. Кленгел, А. Роули, К. Бом, Ј. Хајдн, К. Рајнеке и др. Два гласа и клавир: Б. Марчело, Л. ван Бетовен, Р. Шуман, М. Глинка, Ф. Менделсон и др. Гудачки квартети: И. Плејел, К. Штамиц, В. А. Моцарт, Ј. Хајдн, Ф. Менделсон, Ф. Шуберт и др. ДРУГИ РАЗРЕД Дуо и трио сонате: Ј. С. Бах, Ј. Ј. Кванц, А. Корели, Ж. М. Леклер, Ђ. Тартини, А. Вивалди, П. А. Локатели, Г. Ф. Хендл, Ђ. Самартини, Б. Марчело, Ф. М. Верачини, Г. Ф. Телеман, Т. Албинони и др. Дуа: Л. Бокерини, Ш. Данкла, И. Плејел, Б. Барток (виолине); Ј. Ј. Кванц, Г. Ф. Телеман, Г. Ф. Хендл, Ж. Б. де Боамортје (флауте); Ж. Лефевр (два кларинета), Ђ. Росини, В. А. Моцарт (хорне); В. А. Моцарт, Ј. Хајдн, Ф. Шуберт (виолина и клавир), В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ф. Пуланк, Ј. Брамс, Е. Григ, К. Дебиси (клавирски дуо) и др. Две виолине и клавир: Комади Д. Шостаковича, Б. Годара, Ј. Сука и др. Трија без клавира: В. Диверноа, К. Кројцер, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Ј. Ј. Кванц, Ж. Б. де Боамортје и др. Клавирска трија: Ј. Хајдн, Л. ван Бетовен, В. А. Моцарт, Х. Сит и др. Два гласа и клавир: Л. ван Бетовен, Р. Шуман, А. Дворжак, А. Рубинштајн, Ф. Менделсон и др. Гудачки квартети: В. А. Моцарт, Ј. Хајдн, Ф. Менделсон, Ф. Шуберт и др.	Главни предмет Хор/Оркестар Читање с листа Солфеђо Теорија музике Хармонија Историја музике

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ • усагласи индивидуално свирање или певање са групним свирањем; • усклади интонацију, артикулацију и динамичке ознаке са осталим члановима камерног састава; • дефинише своју улогу у камерном саставу и перципира улогу осталих чланова камерног састава; • примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; – комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • испољи самопоуздање у току јавног наступа; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • покаже спремност за тимски рад; • користи доступне носиоце звука у истраживању и слушању музике; • поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	ТРЕЋИ РАЗРЕД Дуо и трио сонате: Ј. С. Бах, Ј. Ј. Кванц, А. Корели, Ж. М. Леклер, Ђ. Тартини, А. Вивалди, П. А. Локатели, Г. Ф. Хендл, Ф. М. Верачини, Г. Ф. Телеман, Т. Албинони и др. Дуа: Ж. Ибер, М. Ђулијани, Ф. Карули, А. Пјацола (флаута и гитара); М. де Фалба, И. Албениз, Е. Гранадо (гитаре); Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Ф. Шуберт, Л. Шпор (виолина и виола); Б. Мартину, М. Равел (виолина и чело), Х. Вијењавски (виолине); С. Рахмањин, К. Дебиси, Е. Сати, Ј. Брамс, А. Дворжак, М. Равел, (клавирски дуо) и др. Два инструмента и клавир: М. Брух, М. Глинка, К. Рајнеке, Ж. Ибер, Б. Мартину, А. Хачатурјан, Ф. Пуланк, Ф. Менделсон, Д. Мијо и др. Трија без клавира: Л. ван Бетовен, Ј. Ј. Кванц, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Ж. Ибер и др. Клавирска трија: Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ф. Шуберт, А. Дворжак, А. Арени, Ф. Менделсон, С. Рахмањин и др. Гудачки квартети: Л. Бокерини, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, А. Бородин, А. Дворжак, П. И. Чајковски и др. Квинтети: Л. Бокерини, В. А. Моцарт, Ф. Шуберт, А. Дворжак и др. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД Дуо и трио сонате: Ј. С. Бах, Ј. Ј. Кванц, А. Корели, Ж. М. Леклер, Ђ. Тартини, А. Вивалди, П. А. Локатели, Г. Ф. Хендл, Ф. М. Верачини, Г. Ф. Телеман, Т. Албинони и др. Дуа: Ж. Ибер, М. Ђулијани, А. Пјацола (флаута и гитара); Л. ван Бетовен, Ф. Пуланк (кларинет), М. де Фалба, И. Албениз Е. Гранадо (гитаре), Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Б. Мартину, Ф. Шуберт, Л. Шпор (виолина и виола); Б. Мартину, М. Равел (виолина и чело), Х. Вијењавски (виолине), С. Рахмањин, К. Дебиси, Е. Сати, Ј. Брамс, А. Дворжак, М. Равел, Д. Шостакович, В. Лутославски (клавирски дуо) и др. Два инструмента и клавир: М. Брух, М. Глинка, К. Рајнеке, Ж. Ибер, Б. Мартину, А. Хачатурјан, Ф. Пуланк, Ф. Менделсон, Д. Мијо и др. Трија без клавира: Л. ван Бетовен, Ј. Ј. Кванц, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Ж. Ибер и др. Клавирска трија: Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ф. Шуберт, Р. Шуман, К. Шуман, А. Дворжак, Д. Шостакович, А. Арени, Ф. Менделсон, М. Равел, Г. Форе, С. Рахмањин и др. Гудачки квартети: Л. Бокерини, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, А. Бородин, А. Дворжак, П. И. Чајковски, Б. Бритн, Л. Јаначек, Д. Шостакович, М. Равел, К. Дебиси, С. Прокофјев, Ф. Глас, Б. Барток, Е. Виља-Лобос, А. Веберн и др. Квинтети: Ф. Данци, Л. Бокерини, В. А. Моцарт, Ф. Шуберт, А. Дворжак, Д. Шостакович... Дувачки секстети: Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, К. Рајнеке...	Главни предмет Хор/Оркестар Читање с листа Солфеђо Теорија музике Хармонија Историја музике

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА
Разред:	4.
Предмет:	КАМЕРНА МУЗИКА
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996. и бр. 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност, развијање способности за заједничко музицирање, оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	4 разред – 66 часова
Недељни фонд часова:	4 разред – 2 часа

Начин остваривања програма предмета Наставни процес се реализује у групи од најмање троје ученика. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ТЕМЕ /ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Инструментални и музички развој	Усавршавање способности за заједничким музицирањем. Неговање и међусобно усклађивање интонације. Познавање и слушање других гласова у ансамблу. Развијање способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад.	Рад на унапређивању способности усаглашавању индивидуалног са групним музицирањем. Рад на усаглашавању интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања. Рад на развијању способности комуницирања, дијалога и ефикасне сарадње са другим члановима.	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Главни предмет – инструмент, читање с листа, корепетиција
Развој аналитичности у приступу нотном тексту	Ученик стиче способност да са лакоћом уочава, разуме и прецизно интерпретира ритмички, мелодијски и хармонски садржај дела, као и музичку форму и историјски контекст у којем је дело настало. Развија потребу за разумевањем нотног текста до нивоа да примена знања и вештина које стиче у оквиру других предмета (солфеђо, хармонија, теорија, контрапункт, историја) постаје рутина. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање потребе ученика за разумевањем нотног текста постиже се кроз излагање, демонстрацију, илустрацију и стимулацију дијалога и дискусије на часу и задавање домаћих задатака кроз које се стичу потребне навике. Поступно усложњавање задатака кроз примену адекватних уџбеника. Задавање примера за импровизацију, хармонизацију, транспозицију. Групни рад, предвиђен наставним планом и програмом од велике је помоћи као додатни начин стимулација ученика јер утиче на развој позитивне компетативности.	Активно учествује у раду кроз свирање и учествовање у дискусији, практично примењује знања стечена у оквиру овог предмета и предмета са којима је читање с листа у корелацији, изграђује способност за самопроцену напретка.	Главни предмет – Харфа, теорија музике, солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике, историја културе са историјом цивилизације и групно музицирање – камерна музика, упоредни клавир

Развој музичког израза у приступу нотном тексту	Развијање и даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Сагледавање узрочно-последичних веза између мелодијског, ритмичког и хармонског садржаја дела, као и форме и стила са музичким изразом који је садржајем и стилском припадношћу дела условљен. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији). Развијање и профилирање естетско-	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика и развијање способности да без претходног увежбавања оствари музички садржајну и стилски адекватну интерпретацију нотног текста адекватног нивоа сложености. Са тим циљем користе се методе излагања, демонстрације, илустрације и дијалога.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању музичког израза на часу.	
Обједињавање аналитичности и музичког израза у приступу нотном тексту	Оспособљавање ученика за даље школовање и професионалну делатност кроз овладавање техником „прима виста“ (тј. вештином читања с листа). Развијање афинитета према анализи музичког текста (хармонској, структуралној), хармонизацији, импровизацији и транспозицији. Оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова кроз разумевање не само форме и садржаја дела већ и историјског контекста у којем је настало.	Систематично овладавање техником „прима виста“ (тј. вештином читања с листа) и савладавање креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и аналитичких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у повећавању захтева и хармоничном развоју ученикових способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику/Музички извођач класичне музике/ЧИТАЊЕ С ЛИСТА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4 године / 1–4. / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за клавиристе	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Читање с листа за инструменте са диркама је да код ученика развију знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста, разумевање и упознавање музичке литературе и корепетиторску праксу.	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33	Недељни фонд часова:1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Читања с листа критеријум у оцењивању је уложен труд, квалитет рада ученика, његово напредовање по питању течног читања и сналажења у нотном тексту, јавни наступи, резултати на смотри и практична примена стечених вештина у клавијеској сарадњи (корепетицији).	
Обавезни минимум	За 1–4. разреда: • 10 етида • 15 композиција различитог садржаја, облика и карактера • 8 композиција предвиђених за корепетицију	
Смотре	Смотра (на крају школске године – 1, 2, 3 и 4. разред): • – Једна композиција за клавир (читање с листа) • – Једна композиција за корепетицију • – Транспозиција	

Начин остваривања програма предмета: Часови предмета Читање а листа одвијају се у групама од 2 ученика.

Наставу читања с листа треба започети најједноставнијим вежбама, моделима, каденцама, а касније етидама или композицијама, које се раде у нижим разредима основне музичке школе. Најважније је инсистирати на континуираном кретању кроз текст – без прекида или задржавања. Ритам мора бити изведен без грешке, пулс уједначен – у оном темпу у коме се могу извести претходни захтеви. Погрешно одсвиране ноте могу се толерисати и због њих не треба прекидати читање; пре свирања треба прегледати текст (предзнаци, облик, .). Када се код ученика учврсти способност непрекидног кретања кроз композицију и потпуно правилног ритмизирања, могу му се постављати детаљнији захтеви у вези са темпом, и са комплетним музичким изражавањем – фразирање, динамика, артикулација, боја... Постепено ширити сложеност читаног текста.

Вежбе транспонована почине транспонованем најједноставнијих примера, напредујући у сложености фактуре.

Настава подразумева упутства за вежбање, указивање на одређену проблематику са којом се срећемо у музичкој литератури и, свакако, како је решити и превазићи. Пракса треба да омогући ученику његов несметан рад над композицијама код куће, на часу, на репетицијама камерних ансамбала, хора, оркестра.

У припреми дела за корепетицију треба обратити пажњу на савладавање деонице клавира, као и деонице солисте и упознати ученика са карактеристикама и финесама пратње појединих инструмената и певача. Пожељно је, да у сарадњи са наставницима главног предмета солиста, ученик јавно наступи у улози корепетитора

два

пута

у

току

школске

године.

Редовни домаћи задаци обезбеђују и подстичу континуирани самостални рад ученика на унапређењу вештине читања с листа и упознавању музичке литературе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / од 1–4. разреда	Литература	Корелација са другим предметима
Од 1–4. разреда ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; • анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; • примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; • опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; • проналази начине за самостално вежбање; • покаже самопоуздање и сналажљивост у кретању кроз текст; • транспонује једноставније композиције за секунду и терцу навише и наниже; • отпрати вокалног и/или инструменталног извођача у једноставнијој композицији.	1. разред: Аутентичне каденце дурских и молских тоналитета на белим диркама Вежбе за развијање меморије и брзог памћења, одгонетање наставника или завршетка једне мисли или реченице, транспонување једноставних вежбица у тоналитете за секунду навише и наниже: – Почетне школе за клавир: А. Николајева, Ј. Кршић – Е. Гњесина: Клавирска абецеда – А. Диверноа: Етиде оп. 76 – А. Лешхорн: Етиде оп. 192 – Лемоан: Етиде оп. 37 – Х. Беренс: Етиде оп. 70 – Избор сонатина за II разред основне школе – Композиције аутора XVII и XVIII века 1а, 1б, 2 – Ј. С. Бах: Мале композиције – „Наши композитори за мале пијанисте” – збирка – Албум југословенских клавирских композиција; – Први кораци, I и II свеска; – Први успеси, I и II свеска; – Б. Барток: Микрокосмос, I и II свеска; – Р. Шуман: оп. 68; – С. Мајкапар: оп. 16; – Д. Кабалевики: 24 лаке композиције оп. 30; – Д. Скарлати: Мале игре и комади; – К. Ф. Е. Бах: Мали комади за клавир; – Збирке ренесансних композиција; – Р. Шуман: Албум за младе; – Ф. Шуберт: Збирка игара; – П. И. Чајковски: Албум за младе; – С. Прокофјев: „Музика за децу” оп. 65; – Ц. Франк: 18 мањих комада; – А. Хачатурјан: 10 комада.	

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Избор литературе за корепетицију Поред предложене литературе у избор композиција за корепетицију могу доћи у обзир и други комади предвиђени по програму за први циклус основне музичке школе (све инструменталне групе и певање). Виолина: Дејан Марковић: I, II и III свеска; Дејан Марковић: Нека увек буде песма, I и II свеска Хрестоматија I и II свеска Златне степенице I и II свеска; Л. Миранов: Песме и плесови старих мајстора; Ј. С. Бах: Лаки концертино; Е. Кохлер: Концертино Ге-дур; Љ. Николић: Концертино Ге-дур; А. Вивалди: Концертино Ге-дур; Виола: Дела по избору наставника. Виолончело: Хрестоматија I и II свеска; Р. Мац: Мала свита. Контрабас: Н. Бакланова: Збирка лаких комада; Уварова-Миљушких Хавшенко: Збирка класичних комада. Тамбура: П. И. Чајковски: Наполитанска песма; Н. Бакланова: Хоровод; Ж. Ф. Рамо: Тамбурин.	
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Флаута: М. Мирковић-М. Егић: Збирка лаких комада; Р. ле Рој и Х. Класенс: I и II свеска; Други комади за кларинет и обоу предвиђени по програму за први циклус основне музичке школе Труба: Алојз Стрнад: Композиције за трубу и клавир. Вокална литература: Ф. Абт: Мелодијске вежбе; Х. Панофка: Мелодијске вежбе; Ђ. Конконе: Мелодијске вежбе; Р. Тирнанић: Песме и арије старих мајстора – избор из I свеске.	

2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– А. Бертини Етиде оп. 100 – Ј. Кршић: Клавирска вежбанка за 2. Разред ОМШ – Ј. С. Бах: Мале композиције – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми и фугете – Разне лакше полифоне композиције – само два гласа – Д. Кабалевики оп. 51: Варијације Еф-дур – Ф. Кулау: Варијације Ге-дур – Први успеси: II свеска – Ј. Хајдн: Мале игре, 10 немачких игара, 12 менуета, лакше сонатине – избор из Збирке Шишмановић Кршић – В. А. Моцарт: 14 лакших композиција, Бечке сонатине – А. Гречанинов: Дечја књига – Л. ван Бетовен: Екосезе и немачке игре, Варијације – избор лакших – Б. Барток: Микрокосмос II и III свеска – В. Лутославски: 12 малих комада – П. И. Чајковски: Албум за младеж, Годишња доба – избор лакших – Ф. Шуберт: Збирка игара I и II свеска, 6 лакших комада – Р. Шуман: оп. 124 Албумблатер – Е. Григ: оп. 17 Норвешке игре, Лирски комади – избор и композиције сличне тежине по избору наставника.	
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Избор литературе за корепетицију Поред предложене литературе у избор композиција за корепетицију могу доћи у обзир и други комади предвиђени по програму за први циклус основне музичке школе (све инструменталне групе и певање). Виолина: Д. Марковић: Комади III и IV свеска; Ј. Скрипач: II свеска; П. Николић: Варијације А-дур; Н. Бакланова: Сонатина; Б. Мартину: Сонатина; Од предкласике до модерне I и II свеска; Ђ. Тартини: Сарабанда; Г. Ф. Телеман: Сарабанда и Гавота; Л. Бокерини: Менует; П. Стојановић: Романса; А. Марчело: Граве и Алегро; А. Корели: Алегро Де-дур; А. Рубинштајн: Преслица; Н. Бакланова: Кончертино; И. Зајц: Кончертино Ге-дур; А. Вивалди: Концерт Де-дур; Ге-дур; а-мол и други; А. Комаровски: Концерт А-дур; Ђ. Б. Виоти: Концерт Це-дур оп. 23; В. А. Моцарт: Мали концерт; Г. Ф. Телеман: Сонатине. Дела за виолу по избору наставника. Виолончело: Р. Мац: Свита Це-дур, Соната да камера; Мати: Комади II и III свеска; Ж. Б. Бревал: Кончертино; Ш. Бодио: Кончертино Це-дур; А. Вивалди: Концерт Це-дур; а-мол; К. Штамиц: Концерт Це-дур; В. А. Моцарт: Песме; Л. ван Бетовен: Песме. Дела за контрабас по избору наставника.	

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Тамбура: В. А. Моцарт: Турски марш; Б. Фиготин: Романса; О. Ридинг: Концерт ха-мол оп. 35; Л. К. Дакен: Кукавица; А. Вивалди: Концерт а-мол. Флаута: Р. ле Рој и Х. Класенс: III и IV свеска; К. В. Глук: Песма Орфеја; В. А. Моцарт: Анданте Це-дур; А. Вивалди: Кончерто бр. 5 Еф-дур; Г. Ф. Телеман: Соната. Разни комади и лакши сонатни облици за све дувачке инструменте.	
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Вокална литература: Б. Цвејић: За младе певаче; Избор лакших песама југословенских аутора (Бинички, Милојевић, Зајц, Берко и други); Избор лакших оперских арија (подразумева се да су лакше за пијанисте): В. А. Моцарт: Арија Сузана из „Фигарове женидбе”; Ђ. Росини: Серенада Алмавиве из „Севилског берберина”; П. И. Чајковски: Успаванка Марије из „Мазепе”; Ђ. Верди: Арија Ацучене из „Трубадура”; Ђ. Пучини: Арија Манон из „Манон Леско” и слично.	
3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		– Ј. Кршић: Клавирска читанка за 3. Разред ОМШ – Д. Скарлати: Сонате – лакше – Ј. С. Бах: Прелудијуми из Добро темперованог клавира – Ј. Хајдн: Сонате – избор – В. А. Моцарт: Сонате – избор – Ф. Шопен: Валцери, Мазурке – Ф. Шуберт: Валцери – П. И. Чајковски: Годишња доба – избор – Ј. Брамс: оп. 39 – 16 валцера – Е. Григ: Лирски комади – К. Дебиси: Дечји кутак – С. Прокофјев: Пролазне визије – избор – и друга дела сличне тежине по избору наставника Избор литературе за корепетицију: Поред предложене литературе у избор композиција за корепетицију могу доћи у обзир и други комади предвиђени по програму за први и други циклус основне музичке школе (све инструменталне групе и певање). Виолина: Ј. Хајдн: Концерт Це-дур; Н. Раков: Кончертино; – Д. Кабалевски: Концерт; Ј. С. Бах: Концерт Е-дур; де-мол; А. Вивалди: Концерт Це-дур; М. Брух: Адађо оп. 56; Јосип Славенски: Југословенска песма и игра; В. А. Моцарт: Рондо Бе-дур и Ге-дур; Ј. ван Бетовен: Менует: Ге-дур; Рондо Ге-дур; Ш. Берио: Фантазија оп. 100; Валцер оп. 58.	

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Виола: М. Глинка: Мазурка; И. Стравински: Пасторала; А. Љадов: Прелудијум оп. 11 бр. 1; Живорад Грбић: Албум за младе виолисте; Виолончело: Г. Форте: „После сна”; Станојло Рајичић: Елегија; Ј. Хајдн: Концерт Це-дур; Л. Бокерини: Концерт Бе-дур; А. Бородин: Серенада; П. И. Чајковски: Романса оп. 5; Л. Бокерини: Ларго и Алегро; Дела за контрабас по избору наставника. Тамбура: Ф. Шуберт: Пчелица; А. Хачатурјан: Ноктурно; П. И. Чајковски: Баркарола; Н. Раков: Кончертино; Д. Кабалеви: Омладински концерт; Ј. С. Бах: Концерт Е-дур.	
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Флаута: Г. Ф. Телеман: Соната Еф-дур; Г. Ф. Хендл: Сонате бр. 4, 6 и 7; Ј. С. Бах: Сонате бр. 4 и 6; А. Вивалди: Концерт бр. 1 и 2; Ж. М. Леклер: Соната ха-мол. Обоа: Р. Шуман: Романса; Г. Ф. Хендл: Концерт ге-мол; Соната бр. 2; Кларинет: К. Стамиц: Концерт Ес-дур; Л. Перминов: Балада; Бруно Барун: Минијатуре. Труба: Калиновски: Збирка игара и мелодија; Ј. Хајдн: Концерт Ес-дур II став; Дела за остале лимене дувачке инструменте по избору наставника. Вокална литература А. Скарлати: Песме и Арије; Д. Чимароза: Пасме и Арије; Ј. Хајдн: Песме; Г. Ф. Хендл: Арије; Миховил Логар: Успаванка; Станојло Рајичић: Песме; З. М. Шкерјанц: Песме; Радмила Тирнанић: Песме и арије старих мајстора III свеска. Балетска литература: Милан Замуровић: „Клавирске минијатуре” за балетске и музичке школе – свеска 3; П. И. Чајковски: „Лабудово језеро” II чин – „Валс невеста”; бр. 17 Општи валс.	

		Хорска литература: М. Тајчевић: Народне песме за двогласни дечји или женски хор; С. Мокрањац: Руковети – избор. Клавирски концерти: Поједини ставови из концерата за клавир и оркестар: Ј. С. Бах, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. В. Бетовен, Ф. Шопен, итд.	
4. разред	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – Ј. Кршић: Клавирска читанка за 4. Разред ОМШ; – Ј. С. Бах: Голдберг варијације – избор; Партите – избор; – В. А. Моцарт: Сонате – избор, Фантазије; Рондо; – Ј. Хајдн: Сонате – избор; – Л. ван Бетовен: Сонате – избор лакших појединих ставова; – Ф. Шопен: Ноктурна – избор, Прелиди – избор; – Р. Шуман: Дечје сцене; – Ф. Шуберт: Музички моменти; – К. Дебиси: Прелиди – избор; – А. Скрјабин: Прелиди оп. 11 – избор; – Џ. Гершвин: Прелиди; – С. Рахмањин: Музички комади и прелиди – избор, и остале композиције сличног нивоа по избору наставника. Виолина: Ф. Менделсон: Концерт е-мол; А. Вијетан: Концерт бр. 2 и 4; Л. ван Бетовен: Романса Ге-дур и Еф-дур; Ј. Брамс: Успаванка оп. 49 бр. 4; Скерцо; Валцер оп. 39 и оп. 15; М. Бравничар: Млади концертант II; М. Брух: Концерт ге-мол; Б. Барток: Пет словачких народних песама; П. И. Чајковски: Анданте кантабиле оп. 11; Баркарола оп. 37 бр. 6; Романса оп. 5; Меланхолична серенада оп. 26; Три комада оп. 42; А. Дворжак: Албум за виолину и клавир; Е. Григ: Лирски комади оп. 38; Ј. Хајдн: Серенада; Г. Ф. Хендл: 25 комада; Миливоје Ивановић: Од преткласике до модерне III свеска Југословенски аутори за виолину и клавир; Д. Кабалевски: Албум комада; Милоје Милојевић: Елегија; Б. Мартину: Сонатина; Д. Шостакович Три игре; Четири прелудијума; В. А. Моцарт: Концерти Ге-дур и А-дур.	
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Виола: В. А. Моцарт: Концерт Це-дур; А. Вивалди: Концерт Еф-дур; Ј. С. Бах: II концерт Е-дур; Дејан Деспих: Балада. Виолончело: П. И. Чајковски: Песма јесени; Анданте кантабиле оп. 11; Г. Форе: Елегија; Е. Гранадос: Шпанска игра; Г. Ф. Хендл: Адађо и Алегрето; Ј. Хајдн: Концерт Де-дур; Л. Бокерини: Менует; Рондо. Дела за контрабас по избору наставника.	

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Тамбура: Д. Радић: Песма и игра; К. Бабић: Алегро за тамбуру; Н. Р. Корсаков: Бумбаров лет; Ж. М. Леклер: Тамбурин; Ф. Менделсон: Концерт е-мол; В. А. Моцарт: Концерт Бе-дур. Флаута: Ј. С. Бах: Соната бр. 7; Ж. М. Леклер: Концерт Це-дур; Г. Форе: Фантазија; В. А. Моцарт: Концерт Ге-дур и Де-дур; Ј. Хајдн: Концерт Де-дур. Обоа: Д. Чимароза: Концерт; Т. Албинони: Концерт Бе-дур и Де-дур; Б. Барток: Три народне песме за обоу; Ј. Хајдн: Концерт Ге-дур; В. А. Моцарт: Концерт Ес-дур; Кларинет: К. М. Вебер: Кончертино; Ф. Крамарж: Концерт Ес-дур; Р. Шчедрин: Комади; Б. Барток: Комади.	
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Труба: Л. В. Бетовен: Романса; Р. Глиер: Анданте и Варијације.	
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Вокална литература: Петар Коњовић: Лирика; Моја земља; Борис Папандопуло: Песме; Јосиф Маринковић: Песме; Милоје Милојевић: Песме; А. Хачатуријан: Песме; С. Прокофјев: Песме; С. Рахмањин: Песме; Ф. Шуберт: Песме; Р. Шуман: Песме; Дуети; Ф. Менделсон: Дуети; А. Перизоти: Старе арије; Из албума „Југословенских соло песама” – I, II и III свеска. Балетска литература: Милан Замуровић: „Клавирске минијатуре” за балетске и музичке школе IV свеска; Л. Делиб: „Копелија” – I чин – Славенске теме са варијацијама. Хорска литература: М. Тајчевић: Народне песме за децји и женски трогласни хор; Ст. Мокрањац: Руковети – избор. Клавирски концерти: Поједини ставови из концерата за клавир и оркестар: Ј. С. Бах, Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. В. Бетовен, Ф. Шопен, итд.	

Образовни профил:	Музички извођач –класична музика /КЛАВИР
Разред:	4.
Предмет:	ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за КЛАВИР
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4-1996 и бр. 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	1, 2 и 3 разр. 35 часова/ 4 разр. 33 часа
Недељни фонд часова:	1

Начин остваривања програма предмета: Наставни процес се реализује у учионици у групи по два ученика. Реализација: практичан рад, дијалог и демонстрација.

ТЕМЕ / ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Развој аналитичности у приступу нотном тексту	Ученик стиче способност да са лакоћом уочава, разуме и прецизно интерпретира ритмички, мелодијски и хармонски садржај дела, као и музичку форму и историјски контекст у којем је дело настало. Развија потребу за разумевањем нотног текста до нивоа да примена знања и вештина које стиче у оквиру других предмета (солфеђо, хармонија, теорија, контрапункт, историја) постаје рутина. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање потребе ученика за разумевањем нотног текста постиже се кроз излагање, демонстрацију, илустрацију и стимулацију дијалога и дискусије на часу и задавање домаћих задатака кроз које се стичу потребне навике. Поступно усложњавање задатака кроз примену адекватних уџбеника. Задавање примера за импровизацију, хармонизацију, транспозицију. Групни рад, предвиђен наставним планом и програмом од велике је помоћи као додатни начин стимулисања ученика јер утиче на развој позитивне компетативности.	Активно учествује у раду кроз свирање и учествовање у дискусији, практично примењује знања стечена у оквиру овог предмета и предмат са којима је читање с листа у корелацији, изграђује способност за самопроцену напретка.	Главни предмет – клавир, теорија музике, солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике, историја културе са историјом цивилизације и групно музицирање(камер на музика и корепетиција)

Развој музичког израза у приступу нотном тексту	Развијање и даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Сагледавање узрочно-последичних веза између мелодијског, ритмичког и хармонског садржаја дела, као и форме и стила са музичким изразом који је садржајем и стилском припадношћу дела условљен. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији). Развијање и профилирање естетско-музичких критеријума.	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика и развијање способности да без претходног увежбавања оствари музички садржајну и стилски адекватну интерпретацију нотног текста адекватног нивоа сложености. Са тим циљем користе се методе излагања, демонстрације, илустрације и дијалога.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању музичког израза на часу.	Главни предмет – клавир, теорија музике, солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике, историја културе са историјом цивилизације и групно музицирање(камер на музика и корепетиција)
Обједињавање аналитичности и музичког израза у приступу нотном тексту	Оспособљавање ученика за даље школовање и професионалну делатност кроз овладавање техником „прима виста“ (тј. вештином читања с листа). Развијање афинитета према анализи музичког текста (хармонској, структуралној), хармонизацији, импровизацији и транспозицији. Оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова кроз разумевање не само форме и садржаја дела већ и историјског контекста у којем је настало. Развијање смисла за заједничко музицирање кроз заједничко читање четвороручних примера.	Систематично овладавање техником „прима виста“ (тј. вештином читања с листа) и савладавање креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и аналитичких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у поваћавању захтева и хармоничном развоју ученикових способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику/Музички извођач класичне музике/ЧИТАЊЕ С ЛИСТА	
Трајање школовања	4	
Циклу /Разред/Предмет	4 године / 1–4. / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА (гудачки инструменти)	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Читање с листа за инструменте са диркама је да код ученика развију знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста, разумевање и упознавање музичке литературе и корепетиторску праксу.	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33	Недељни фонд часова: 1/1/1/1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Читања с листа критеријум у оцењивању је уложен труд, квалитет рада ученика, његово напредовање по питању течног читања и сналажења у нотном тексту и практична примена стечених вештина у оркестру.	

Начин остваривања програма предмета: Часови предмета Читање а листа одвијају се у групама од 2 ученика. На часовима овог предмета треба водити рачуна о томе да се ученици подучавају вештини читања с листа (*prima vista*) уз помоћ за то одабраних примера, који ће у односу на разред и узраст, обухватати све шири дијапазон захтева у тексту, почев од једноставнијих ритмова, динамичких и артикулационих ознака, па све до комплексних одељака који у себи садрже што више ознака и комплексне мело-ритмичке целине. Свакако треба избећи ситуацију да се примери из литературе изводе примарно *prima vista*, и да је то сврха часа.

Оркестарска литература чини изузетно важан део репертоара будућих оркестарских свирача, инструменталиста и треба јој приступити озбиљношћу којом се приступа и инструментално-солистичком репертоару. Изводе из оркестарске литературе треба пажљиво проучити, упутити ученика на слушање дате композиције, проширити знање о композитору, периоду и стилу и коначно, задати да се увежба.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи / По завршеној теми/ области ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
ВИОЛИНА 1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; - опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; - проналази начине за самостално вежбање;	Први разред – Оркестарска сола Милорад Ђуричић: <i>Оркестарске студије за виолину</i> , I свеска (први и други разред); – А. Корели: <i>Концерто гросо оп. 6 бр. 7</i> ; – Г. Торели: <i>Симфонија це-мол оп. 6</i> ; – А. Вивалди: <i>Концерто гросо оп. 3</i> ; <i>Симфонија</i> ; – Л. Соркочев: <i>Симфонија бр. 6 Де-дур</i> ; <i>Симфонија бр. 4 Еф-дур</i> ; <i>Симфонија бр. 3 Де-дур</i> ; – К. Штамиц: <i>Оркестарски кuartет оп. 4</i> ; – Ј. С. Бах: <i>Бранденбуршки концерт бр. 5 Де-дур</i> ; <i>Бранденбуршки концерт бр. 1 Еф-дур</i> ; <i>Бранденбуршки концерт бр. 3 Ге-дур</i> ; – Ј. Хајдн: <i>Симфонија бр. 31 Де-дур</i> .	

ВИОЛИНА 2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; - опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; - проналази начине за самостално вежбање; - покаже самопоуздање и снажљивост у кретању кроз текст; - препозна дела и деонице инструмента у камерним и оркестарским композицијама.	Други разред – Оркестарска сола. – Ј. Хајдн: <i>Симфонија бр. 88, Симфонија бр. 94, Симфонија бр. 31 Де-дур, Симфонија бр. 101 Де-дур, Симфонија бр. 104 Де-дур, Симфонија бр. 94 Ге-дур, Симфонија бр. 103 Ес-дур</i>; – В. А. Моцарт: <i>Симфонија бр. 35 Де-дур, Симфонија бр. 41 Це-дур, Симфонија бр. 39 Ес-дур, Фигарова женидба – увертира</i>; – Ф. Шуберт: <i>Симфонија бр. 8 ха-мол.</i>	
ВИОЛИНА 3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Трећи разред – Оркестарска сола. Милорад Ђуричић: Оркестарске студије за виолину свеска I и II (трећи и четврти разред) и друга литература која одговара захтевима програма. – В. А. Моцарт: <i>Чаробна фрула – увертира, Арија Морена, Отмица из Сараја – увертира, Симфонија бр. 38 Де-дур, Симфонија бр. 41 Це-дур, Симфонија бр. 40 ге-мол, Симфонија бр. 41 Це-дур, Симфонија бр. 40 ге-мол</i>; – Б. Сметана: <i>Продана невеста – увертира</i>; – Ј. Мајседер: <i>Сцена из балета</i>; – Ђ. Росини: <i>Виљем Тел – увертира</i>; – Л. Делиб: <i>Копелија – свита из балета</i>; – Б. Бритн: <i>Једноставна симфонија II став, Једноставна симфонија IV став</i>; – В. Мокрањац: <i>Дивертименто за гудаче.</i>	
ВИОЛИНА 4. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Четврти разред – Оркестарска сола. – Л. ван Бетовен: <i>III симфонија Ес-дур оп. 55, IV симфонија Бе-дур оп. 60, VI симфонија Еф-дур оп. 68, VII симфонија А-дур оп. 92, IX симфонија де-мол, оп. 125; Леонора бр. 3 пр. 72а – увертира</i>; – Ј. Брамс: <i>Концерт за клавир оп. 15, I симфонија це-мол оп. 68, II симфонија Де-дур оп. 73</i>; – Ф. Шуберт: <i>Симфонија ха-мол</i>; – А. Адам: <i>Жизела – свита из балета</i>; – А. Дворжак: <i>IX симфонија е-мол</i>; – Б. Сметана: <i>Влтава – симфонијска поема бр. 2</i>; – П. И. Чајковски: <i>Лабудово језеро – балетска свита, IV симфонија еф-мол оп. 36</i>; – П. Коњовић: <i>Велика чочечка игра – опера „Коштана”</i>; – С. Рајичић: <i>Симфонија ин Е.</i>	

ВИОЛА 1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; • анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; • примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; • опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; • проналази начине за самостално вежбање; • покаже самопоуздање и снажљивост у кретању кроз текст;	Први разред – Оркестарска сола. – Ј. С. Бах: Концерти: Бранденбуршки концерт бр. 1; Бранденбуршки концерт бр. 2 (први став), Концерт за виолину а-мол. – Ј. Хајдн: Симфоније: Симфонија бр. 12. – В. А. Моцарт: Увертира: „Чаробна фрула”. – Л. Керубини: Увертира: „Водоноша”. – Л. ван Бетовен: Увертира: „Леонора” бр. 1 оп. 72а, Концерти: Концерт за клавир бр. 4 оп. 58; Концерт за виолину Де-дур оп. 61. Миса Солеmnис оп. 123. – Ф. Шуберт: Симфонија бр. 4 це-мол („Трагична”), Концерти: Концерт за клавир а-мол оп. 54. – Р. Шуман: Концерт: Концерт за клавир, а-мол, оп. 54. – Ф. Менделсон: Симфоније: Симфонија бр. 3 а-мол оп. 56 („Шкотска”), Увертире: „Сан летње ноћи” оп. 21; „Сан летње ноћи”: Скерцо оп. 61. – Ђ. Верди: Опера: „Бал под маскама”.	
ВИОЛА 2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• препозна дела и деонице инструмента у камерним и оркестарским композицијама.	Други разред – Оркестарска сола. – Ј. С. Бах: Концерти: Бранденбуршки концерт бр. 3 Ге-дур. Концерт за виолу Е-дур. – Ј. Хајдн: Симфоније: Симфонија: бр. 16. – В. А. Моцарт: Увертире: „Фигарова женидба”; „Идоменео”; „Дон Жуан”. – Ђ. Росини: Увертира: „Севилски берберин”. – Л. ван Бетовен: Увертире: „Леонора” бр. 2 оп. 72а; „Леонора” бр. 3 оп. 72а. – Симфоније: Симфонија бр. 7 А-дур оп. 92. – К. М. Вебер: Увертире: „Чаробни стрелац”; „Еуријанте”. – Ф. Шуберт: Симфонија: Симфонија бр. 7 Це-дур. – Р. Шуман: Симфоније: Симфонија бр. 2 оп. 61; – Ф. Менделсон: Концерти: Концерт за виолину е-мол, оп. 64. – Ђ. Верди: Опера: „Аида”; „Отело”.	

ВИОЛА 3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; - опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; - проналази начине за самостално вежбање; - покаже самопоуздање и сналажљивост у кретању кроз текст;	Трећи разред – Оркестарска сола. – Ј. С. Бах: Концерти: Бранденбуршки концерт бр. 4 Ге-дур; Бранденбуршки концерт бр. 5 Де-дур Концерт за флауту, виолину и клавир а-мол. – Ј. Хајдн: Симфоније: Симфонија бр. 99. – В. А. Моцарт: Увертире: „Кози Фан Туте”, Симфоније: Симфонија бр. 35 Де-дур („Хафнер”). – Ђ. Росини: Увертира: „Сврака крадљивица”. – Л. ван Бетовен: Симфоније: Симфонија бр. 3 Ес-дур, оп. 55 („Ероика”); Симфонија бр. 5 це-мол, оп. 67; Концерти: Концерт за клавир бр. 5, оп. 73. – К. М. Вебер: Увертире: „Прециоза”; „Оберон”. – Р. Шуман: Симфоније: Симфонија бр. 1 Бе-дур, оп. 38; Симфонија бр. 3 Ес-дур, оп. 97. – Ф. Менделсон: Симфоније: Симфонија бр. 5 де-мол, оп. 107 („Реформацијска”); Симфонија бр. 4 де-мол, оп. 90 („Италијанска”). – Г. Мајербер: Увертира: „Хугеноти”. – Ђ. Верди: Опера: „Трубадур”.	
ВИОЛА 4. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	препозна дела и деонице инструмента у камерним и оркестарским композицијама.	Четврти разред – Оркестарска сола. – Ј. С. Бах: Концерти: Бранденбуршки концерт бр. 6 Бе-дур, Концерт за клавир де-мол. – В. А. Моцарт: Симфоније: Симфонија бр. 36 („Линцер”); Симфонија бр. 40 ге-мол; Симфонија бр. 41 („Јупитер”). – Л. ван Бетовен: Увертира: „Криолан” оп. 67; Симфоније: Симфонија бр. 6 Еф-дур оп. 68 („Пасторална”); Симфонија бр. 9 де-мол оп. 125. – К. М. Вебер: Увертире: „Јубиларна увертира”. – Ф. Шуберт: Симфонија бр. 2 Бе-дур. – Р. Шуман: Увертире: Увертира „Манфред” оп. 115, Симфоније: Симфонија бр. 4 де-мол, оп. 120. – Ф. Менделсон: Увертире: Увертира „Фингалова пећина” („Хербиди”) оп. 26. – Ж. Бизе: Опера: „Кармен”. – Ђ. Верди: Опера: „Риголето”.	

ВИОЛОНЧЕЛО 1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; - опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; - проналази начине за самостално вежбање; - покаже самопоуздање и снажљивост у кретању кроз текст; - препозна дела и деонице инструмента у камерним и оркестарским композицијама.	Реља Ћетковић, Оркестарске студије за виолончело, 1 свеска („Нота”, Књажевац, 1979. први, други, трећи, четврти разред смш). Први разред – Оркестарска сола. – Ј. Хајдн: Симфонија бр. 88; Симфонија бр. 94 Ге-дур; Симфонија бр. 101 Де-дур – часовник; Симфонија бр. 103 Ес-дур; Симфонија бр. 104 Де-дур – Лондонска. – В. А. Моцарт: Чаробна фрула – увертира; Дон Жуан – увертира; Фигарова женидба – увертира; Симфонија бр. 30 Де-дур – Хафнерт; Симфонија бр. 40 ге-мол; Симфонија бр. 41 Це-дур – Јупитер. – Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 1 Це-дур оп. 21; Симфонија бр. 2 Де-дур оп. 36; Симфонија бр. 3 Ес-дур оп. 55 – Ероика; Симфонија бр. 5 це-мол оп. 67; Симфонија бр. 6 Еф-дур оп. 68 – Пасторална; Симфонија бр. 7 А-дур оп. 92; Симфонија бр. 9 де-мол оп. 125; Увертира Леонора бр. 3 оп. 72а.	
ВИОЛОНЧЕЛО 2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Други разред – Оркестарска сола. – Л. ван Бетовен: Увертира „Кориолан” оп. 62. – Ф. Шуберт: Симфонија бр. 4 це-мол – Трагична; Симфонија бр. 2 Бе-дур; Симфонија бр. 7 Це-дур; Симфонија бр. 8 ха-мол –Недовршена. – Р. Шуман: Симфонија бр. 1 Бе-дур оп. 38; Симфонија бр. 2 Це-дур оп. 61; Симфонија бр. 4 де-мол оп. 120. – Ф. Менделсон: Симфонија бр. 3 е-мол оп. 56 – Шкотска; Симфонија бр. 4 А-дур оп. 90. – Италијанска; Симфонија бр. 5 де-мол оп. 107 – Реформациска; Увертира Фингалова пећина оп. 26. – К. М. Вебер: Оберон – увертира; Чаробни стрелац– увертира; Еуријанте–увертира. – Вебер-Берлиоз: Позив на игру оп. 65. – Х. Берлиоз: Фантастична симфонија оп. 14, Симфонија са виолом облигато Харолд у Италији оп. 16; Римски карневал оп. 17.	
ВИОЛОНЧЕЛО 3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Трећи разред – Оркестарска сола. – А. Понкиели: Ђоконда–Игра сатова. – Ђ. Росини: Севилски берберин – увертира; Виљем Тел – увертира. – М. И. Глинка: Руслан и Лјудмила – увертира. – Ж. Бизе: Арлезијанка – Свита бр. 1. – Ј. Брамс: Симфонија бр. 1 це-мол оп. 68; Симфонија бр. 4 е-мол оп. 98; Симфонија бр. 2, Де-дур оп. 73; Симфонија бр. 3, Еф-дур оп. 90; Концерт за клавир бр. 2 Бе-дур оп. 83. – Б. Сметана: Продана невеста – увертира. – П. И. Чајковски: Словенски марш оп. 31; Серенада за гудаче Це-дур оп. 48; <i>Лабудово језеро</i> – Свита из балета – оп. 20; Симфонија бр. 4 Ес-дур оп. 36; Симфонија бр. 5 е-мол оп. 64; Симфонија бр. 6 ха-мол оп. 74 – Патетична; – Концерт за клавир бр. 1 оп. 23; Ромео и Јулија – увертира-фантазија.	

КОНТРАБАС		Четврти разред – Р. Штраус: Симфонија бр. 1 еф-мол; Дон Жуан – симфонијска поема; Макбет; Смрт и преображење; Тил Ојленшпигел; Тако је говорио Заратустра, Дон Кихот; Живот јунака; Симфонија доместика. – П. И. Чајковски: Серенада за гудаче; Свита за оркестар бр. 3; бр. 4; Крцко Орашчић; Симфонија бр. 1 ге-мол; бр. 2 це-мол; бр. 3; бр. 4; бр. 5; бр. 6; Манфред; Италијански капричо; Увертира 1812; Ромео и Јулија; Франческа Римини; Успавана лепотица; Евгеније Оњегин; Мазепа – опера; Пикова Дама; Чаробница – опера. – Ђ. Верди: опере Риголето; Трубадур; Травијата; Бал под маскама; Моћ судбине; Макбет; Дон Карлос; Аида; Отело; Фалстаф; Реквијем.	

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ГУДАЧ (ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО И КОНТРАБАС)
Разред:	1, 2, 3, 4.
Предмет:	ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ГУДАЧЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за што лакше и тачније читање нових дела (углавном оркестарских), владање тоналитетом, правилним ритмом и опажање свих музичких ознака које се могу уочити у задатој композицији као што су: динамичке ознаке, потези, знакови за начине свирања, ознаке за промену темпа.
Годишњи фонд часова:	1, 2, 3 / 35 часова; 4. 33 часа.
Недељни фонд часова:	1 час

Начин остваривања програма предмета: Наставни процес се реализује у учионици у групи по два ученика. Реализација: практичан рад, дијалог и демонстрација

ТЕМЕ /ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНО ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Припремање ученика за даље школовање и професионалну делатност. Развијање способности за заједничко свирање у оркестру	Систематско савладавање инструментално извођачких захтева кроз дела од Барока до најсавременијих дела XX века (од лакшег ка тежем. . .)	Активно учествује у раду практично примењујући стечена знања. Запажа, повезује и примењује знања са другим областима. Решава проблеме ослањајући се и на предходна искуства	Солфеџо, теорија музике, историја музике, као и групно музицирање (камерна музика и оркестар)

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику / Музички извођач класичне музике / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4 године / 1–4. / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ХАРМОНИКАШЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Читање са листа је да код ученика развију знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста, оспособљавање за корепетиторску праксу и упознавање ученика са широм инструменталном и вокалном литературом.	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33	Недељни фонд часова: 1/1/1/1
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	

Начин остваривања програма предмета: Остваривање наставе се изводи кроз индивидуалну наставу, без обзира на способности ученика. Настава се остварује два часа недељно, односно седамдесет часова годишње. Потребно је сваки час остварити кроз јасно прилагођавање програмских захтева и планираног градива са основним особинама ученика. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих односно сложенијих примера, у зависности од могућности ученика.

Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за поступно овладавање техничке поставке. Треба постићи одређени темпо кроз уједначен рад прстију у техничким вежбама и етидама, као и рад на техници меха. Рад на техници меха се прилагођава одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Транскрибоване композиције старих мајстора користе се путем упознавања стила, као припрема за полифонију и каснији развој сложеније слушне контроле. Разни комади и цикличне форме су потребне за развој музичке маште, смисла за облик и тонске боје, а важне су и за концентрацију ученика.

Употреба регистара треба да буде правилно постављена у односу на музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко-метричке стабилности, меморије, динамике, агогике и осталих елемената важно је за формирање комплетне музичке личности ученика.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита и свира течно с листа вежбе одвојено и са обе руке истовремено; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - индетификује одређене проблеме и издвоји важна места у композицији коју чита; - импровизује задату мелодију; - спретно изведе технички захтевније композиције; - самостално транспонује композиције; - негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички прати сопствени развој; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	1. разред – З. Ракић: Хармоника, 1. и 2. разред – В. Вуковић-Терзић: Школа за клавирску хармонику 1. и 2. разред – А. Факин: Школа за клавирску хармонику 1. и 2. разред – М. Барачкова: Оригиналне солистичке композиције домаћих и страних аутора 1. свеска – Л. Међери: Избор композиција за хармонику – Друга одговарајућа литература.	Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.
2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита и свира течно с листа вежбе одвојено и са обе руке истовремено; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - индетификује одређене проблеме и издвоји важна места у композицији коју чита; - импровизује задату мелодију; - спретно изведе технички захтевније композиције; - самостално транспонује композиције; - негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички прати сопствени развој; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	2. разред – З. Ракић: Хармоника, 3. разред – В. Вуковић-Терзић: Школа за клавирску хармонику 3. разред – А. Факин: Школа за клавирску хармонику – М. Барачкова: Оригиналне солистичке композиције домаћих и страних аутора 2. свеска – Ф. Криг: Мале композиције заборављених мајстора XVIII века – З. Вукосављев: Композиције за хармонику III и IV разред – Л. Међери: Избор композиција за хармонику X. П. Хесе: Полифони комади 2. свеска – Љ. Мицић: Збирка етида и одабраних композиција 3. и 4. разред – Друга одговарајућа литература.	

3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа вежбе одвојено и са обе руке истовремено; • самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; • индетификује одређене проблеме и издвоји важна места у композицији коју чита; • импровизује задату мелодију; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално транспонује композиције; • негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • критички прати сопствени развој; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	3. разред – 3. Ракић: Хармоника, 4. и 5. разред – В. Вуковић-Терзић: Избор етида и композиција 1. свеска – В. Вуковић-Терзић: Избор етида за клавирску хармонику 2. свеска – В. Вуковић-Терзић: Избор композиција за клавирску хармонику 3. свеска – Љ. Мицић: Збирке етида и одабраних композиција 4. и 5. разред – Факин: Школа 3. свеска – 3. Вукосављевић: Композиције за хармонику 4. и 5. разред – Х. П. Хесе: Полифони комади 2. свеска – Л. Међери: Избор композиција за хармонику	Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.
4. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа вежбе одвојено и са обе руке истовремено; • самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; • индетификује одређене проблеме и издвоји важна места у композицији коју чита; • импровизује задату мелодију; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално транспонује композиције; • негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; • пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); • критички прати сопствени развој; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	4. разред – 3. Ракић: Хармоника, 6. разред – В. Вуковић – Терзић: Избор етида 2. свеска – В. Вуковић – Терзић: Избор композиција 3. свеска – Љ. Мицић: Збирке етида и композиција 6. разред К. Черни-Буковски: Етиде – Д. Ракић: Збирка етида бр. 1 – Ј. С. Бах: Двогласне и трогласне инвенције – Л. Међери: Избор композиција за хармонику – 3. Вукосављевић: Композиције за хармонику 6. разред	Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику/Музички извођач класичне музике/ЧИТАЊЕ С ЛИСТА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4 године / 1–4. / ЧИТАЊЕ СА ЛИСТА – ДУВАЧИ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Читање са листа је да код ученика развију знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста и за разумевање и упознавање музичке литературе	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33	Недељни фонд часова: 1/1/1/1
Праћење и вредновање наставе	На часовима читања с листа, најбитније је развијати знања и вештине у брзом и течном читању нотног текста. Опажањем релевантних музичких елемената ученик остварује напредак у интерпретирању деоница и проналази начине за самостално вежбање. Критеријум у оцењивању је првенствено уложени труд ученика, његова посвећеност и напредовање, у складу са психо-физичким, менталним и музичким способностима. Неопходно је обезбедити пријатну атмосферу на часу, а код ученика потенцирати осећај сигурности и подршке. Рад ученика процењује се на основу целокупног ангажовања током године.	
Обавезни минимум	Обавезни минимум програма: – 10 етида, – 2 композиције за камерно музицирање, – 10 оркестарских сола.	
Смотре	– 2 оркестарска сола – 1 соло <i>prima vista</i> (по избору наставника).	

Начин остваривања програма предмета: Приликом остваривањем наставе и учења читања с листа треба узети у обзир повезаност са главним предметом, камерном музиком и оркестром. Видна је и веза са солфеђом, теоријом музике, хармонијом, контрапунктом, музичким облицима и историјом музике. Знања стечена на часовима треба да омогуће ученику њихову најширу примену у пракси.

Наставу треба започети нотним текстовима једноставнијег садржаја. Пре свирања потребно је анализирати текст и унутрашњим слухом опажати мелодијске и хармонске покрете. У свирању, најважније је инсистирати на континуираном кретању кроз текст, без прекида или задржавања. Ритам мора бити изведен без грешке, у темпу у коме се могу остварити сви захтеви. Погрешно одсвиране ноте могу се толерисати. Неопходно је развијати самопоуздање, сналажљивост и брзо реаговање у кретању кроз текст. Примењујући добијена упутства у решавању текстуалне проблематике, а када се учврсти способност непрекидног кретања кроз текст потпуно правилног ритмизирања, могу се поставити и детаљнији захтеви у вези са темпом и комплетним музичким изражавањем (фразирање, динамика, артикулација, боја...). Веома је корисно учење напамет оркестарских деоница, чиме се поспешује развијање меморије.

Да би се ученици лимених дувачких инструмената правилно развијали током четворогодишње наставе читања с листа, неопходна је стална контрола амбажуре, дисања и рад на проширењу дисајних капацитета. Тонске и техничке вежбе на почетку сваког часа су неизоставне. Наставник је у обавези да провери да ли су захтеви претешки или прелаки, и у сваком тренутку изабере литературу која даје најбоље резултате.

Коришћењем предности дигитализације у слушању музике и присуством на концертима класичне музике, ученици упознају музичку литературу и деонице својих инструмената у камерним и оркестарским делима.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; - транспонује у предвиђене тоналитете; - оствари захтеве у читању нотног текста у вези са темпом, фразирањем, динамиком, артикулацијом, бојом...; - проналази начине за самостално вежбање; - покаже самопоуздање и снажљивост; - препозна дела и деонице инструмента у камерним и оркестарским композицијама.	Први разред – Оркестарска сола Марко Крањчевић: Оркестарске студије за трубу, I свеска Л. ван Бетовен: <i>Фиделио</i>; Р. Вагнер: <i>Мајстори певачи</i>; В. А. Моцарт: <i>Чаробна фрула</i>; Г. Доницети: <i>Кћи пука</i>; Г. Мајербер: <i>Хугеноти</i>; В. А. Моцарт: <i>Фигарова женидба</i>, Симфонија Ес-дур; Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 5 це-мол; К. М. в Вебер: <i>Јубел</i> – увертира, <i>Оберон</i>; Х. Марше: <i>Темплар и Јеврејка</i>; Р. Вагнер: <i>Мајстори певачи</i>; Х. Берлиоз: <i>Фаустово проклетство</i>; Верди: <i>Трубадур</i>; <i>Бал под маскама</i>; Р. Вагнер: <i>Лоенгрин</i>, <i>Парсифал</i>, <i>Валкире</i>, <i>Танхојзер</i>; Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 1 Це-дур; Б. Ф. Обе: <i>Нема из Портичија</i>; Ј. Лахнер: <i>Реблнлег – Неалег</i>; Х. Берлиоз: <i>Ослобођење од ропства</i>; К. Голдмарк: Симфонија Ес-дур; Л. Спор: Симфонија; Ф. Менделсон: <i>Хебриди</i>; Г. Мајербер: <i>Хугеноти</i>; К. Кројцер: <i>Расипник</i>; Ј. Халеви: <i>Јеврејин</i>.	
2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Други разред Марко Крањчевић: Оркестарске студије за трубу, I свеска. Р. Вагнер: <i>Прстен Нибелунга</i>; Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 3 Ес-дур; Р. Вагнер: <i>Лоенгрин</i>; <i>Тристан и Изолда</i>; <i>Сумрак богова</i>; Ф. Менделсон: <i>Мирно море</i>; <i>Срећан пут</i>; Ђ. Верди: <i>Аида</i>; Ф. Супе: <i>Песник и сељак</i>; Ж. Бизе: <i>Кармен</i>; Е. Хампердинк: <i>Ивица и Марица</i>; Ј. С. Бах: <i>Божјићи ораторијум</i> – Арија; Г. Ф. Хендл: Арија; Ј. С. Бах: Арија; Ј. С. Бах: Кантата за сва времена; Г. Ф. Хендл: <i>Dettinger te Deum</i> Анонимус: Концерт за 7 труба и тимпане; Ј. С. Бах: <i>Бранденбуршки концерт</i> Еф-дур; К. Монтеверди: <i>Орфеј</i>; <i>Favola in musica</i> Анонимус: <i>Две фанfare</i>; Л. Моцарт: Концерт за трубу.	
3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Трећи разред Марко Крањчевић: Оркестарске студије за трубу, II свеска; Л. ван Бетовен: Увертира „<i>Леонора</i>” бр. 3 оп. 72а; Ђ. Росини: <i>Виљем Тел</i> – увертира; <i>Семирамида</i> – увертира; Н. Римски-Корсаков: <i>Цар Салтан</i> – свита из опере; Х. Берлиоз: <i>Римски карневал</i> – увертира оп. 9; Х. Берлиоз: <i>Беатриса и Бенедикт</i> – увертира; Ж. Бизе: <i>Арлезијанка</i> – Свита бр. 2; Ј. Брамс: <i>Трагична увертира</i>; Ф. Шуберт: Симфонија бр. 7 Е-дур; П. И. Чајковски: Италијански капричо оп. 45; Симфонија бр. 4 оп. 36; Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 9 де-мол оп. 125; А. Дворжак: Симфонија бр. 9 (5) е-мол оп. 95; Концерт за виолончело ха-мол оп. 104; Н. Римски-Корсаков: Шпански капричо оп. 34; <i>У стени</i>; Шехерезада оп. 35; С. Рахмањин: <i>Рапсодија на Паганинијеву тему</i> оп. 43; Р. Штраус: <i>Тил Ојленшпигел</i> – симфонијска поема оп. 28; Г. Ф. Хендл: <i>Израел у Египту</i>; А. Тома: <i>Мињон</i> – увертира; Ђ. Верди: <i>Реквијем</i>; Р. Вагнер: <i>Фауст</i> – увертира; М. Де Фаља: <i>Тророги шешир</i>; З. Кодаљ: <i>Мађарски псалм</i>; Г. Шарпанције: <i>Импресије из Италије</i>; К. Дебиси: <i>Море</i>.	

3. разред	одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја;	Е. Елгар: Енигма варијације оп. 36; Брукнер: Симфонија бр. 4 И. Стравински: Ватромет оп. 4; Ф. в Супе: <i>Песник и сељак</i> – увертира; П. И. Чајковски: Словенски марш оп. 31; Е. Алтонен: <i>Хирошима</i> – симфонија; М. Равел: <i>Дафнис и Клое</i> – балетска свита;
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете;	
4. разред	примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике;	Четврти разред Марко Крањчевић – Ђорђа Тошића: Оркестарске студије за трубу, II свеска;
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- транспонује у предвиђене тоналитете; - оствари захтеве у читању нотног текста у вези са темпом, фразирањем, динамиком, артикулацијом, бојом...; - проналази начине за самостално вежбање; - покаже самопоуздање и сналажљивост; - препозна дела и деонице инструмента у камерним и оркестарским композицијама.	С. Прокофјев: <i>Заљубљен у три наранџе</i> – марш; <i>Руска увертира</i>; ~~М. Лавт. Реподјаја~~ <i>Крилати</i> – симфонија; <i>Шпанска поема</i> И. Стравински: <i>Жар птица</i> – свита; О. Респики: <i>Римске свечаности</i> – симфонијска поема; <i>Римске пиније</i> – симфонијска поема; Л. Розички: <i>Пан Твардовки</i> – балет; 3. Кодаљ: <i>Хари Јанош</i> – свита; Д. Скарлати – А. Касела: Токата; И. Стравински: <i>Петрушка</i> – балет; <i>Пулчинела</i> – свита; С. Прокофјев: <i>Александар Невски</i> – кантата; Скитска свита; Џ. Гершвин: <i>Американац у Паризу</i>; Концерт за клавир Еф-дур; Б. Бритн: Варијације и фуга на Перслову тему; Д. Шостакович: Концерт за трубу оп. 35, Симфонија бр. 5; Симфонија бр. 9; Е. Лало: <i>Шпанска симфонија</i> – за виолину и оркестар; С. Прокофјев: <i>Поручник Киже</i> оп. 60; <i>Ромео и Јулија</i> – Балетска свита бр. 1 оп. 64 бис; <i>Пећа и џук</i>; Ј. Сибелијус: Концерт за виолину оп. 47; А. Скрјабин: <i>Поема екстазе</i> оп. 54; К. Дебиси: <i>Празник</i>; Б. Барток: Концерт за виолу; Концерт за клавир бр. 2.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /ДУВАЧ
Разред:	1, 2, 3, 4
Предмет:	ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ДУВАЧЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност, развијање способности за оркестарску делатност као и смисао за заједничко музицирање, развој ученика на савладавању вештине брзог и течног читања нотног текста, оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	1, 2, 3 / 35 часова; 4 разред – 33 часа.
Недељни фонд часова:	1

Начин остваривања програма предмета: Наставни процес се реализује индивидуално или у групи од по двоје ученика. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ТЕМЕ /ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Инструментални и музички развој	Ученик разуме, повезује, уочава узрочно последичне везе, анализира дела. Развој ученика на савладавању вештине брзог и течног читања нотног текста. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Рад на оспособљавању ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задани нотни текст поштујући све задане параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам...). Рад на оспособљавању ученика за анализу текста и развијење способност да унапред види нотни материјал, а по могућству и чује мелодијске и хармонске покрете који следе. Развијање општег познавања музичке литературе.	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Главни предмет – инструмент, камерна музика, оркестар.

Наставни одсек / Група	Одсек за класичну музику/Музички извођач класичне музике/ЧИТАЊЕ С ЛИСТА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4 године /1-4. / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ГИТАРА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Читање са листа је да код ученика развију знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста и за разумевање и упознавање музичке литературе.	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33	Недељни фонд часова: 1/1/1/1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Читања с листа критеријум у оцењивању је уложен труд, квалитет рада ученика, његово напредовање по питању течног читања и сналажења у нотном тексту и практична примена стечених вештина у оркестру.	

Начин остваривања програма предмета: Предмет читање с листа повезан је са главним предметом и предметом камерна музика што и треба имати у виду приликом остваривања плана и програма. Несумњиво је да је овај предмет повезан и са другим музичким дисциплинама: солфеђо, теорија музике, хармонија, контрапункт, музички облици и историје музике.

Наставу изводити индивидуално или у паровима како би ефекат обуке био што је могуће већи. Знања стечена на часовима овог предмета треба да омогуће ученику њихову најширу примену у пракси.

Наставу читања с листа треба започети најједноставнијим вежбама, етидама или композицијама, које се раде у нижим разредима основне музичке школе. Најважније је инсистирати на континуираном кретању кроз текст – без прекида или задржавања. Ритам мора бити изведен без грешке, пулс уједначен – у оном темпу у коме се могу извести претходни захтеви. Погрешно одсвиране ноте могу се толерисати и због њих не треба прекидати читање; пре свирања треба прегледати текст (предзнаци, темпо итд.). Када се код ученика учврсти способност непрекидног кретања кроз композицију и потпуно правилног ритмизирања, могу му се постављати детаљнији захтеви у вези са темпом, и са комплетним музичким изражавањем – фразирање, динамика, артикулација, боја и остало.

Постепено ширити опсег читаног текста. Настава подразумева упутства за вежбање, указивање на одређену проблематику са којом се срећемо у музичкој литератури и, свакако, како је решити и превазићи. Пракса треба да омогући ученику његов несметан рад над композицијама код куће, на часу и у оквиру камерних ансамбала. Кроз четири године обуке на овом предмету техника „прима виста” треба да буде рутинска и уобичајена ствар као саставни и неодвојиви део културе ученика са средњим образовањем.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1–4. разреда ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; - опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; - проналази начине за самостално вежбање; - покаже самопоуздање и снажљивост у кретању кроз текст; - познавање музичких и техничких ознака унутар текста; - познавање нота на различитим жицама и у оквиру различитих позиција.	Први разред: – Ј. Јовичић: Школа гитаре за младе почетнике Јован Јовичић: Школа за гитару I и II део; – С. Прек: Албум I, II, III; – В. Андре: Збирка композиција за класичну гитару. Деонице камерне музике и друга дела по избору наставника. Други разред: – Ј. Јовичић: Школа за гитару II и III део; – В. Андре: Збирка композиција за класичну гитару; – Ф. Ноад: Ренесансна гитара; Барокна гитара; Класична гитара Друга литература по избору наставника. Трећи разред: – Ф. Ноад: Ренесансна гитара; Барокна гитара; Класична гитара; – У. Петерс: Класици гитаре I–V; Лаки примери савремене музике и примери у којима постоји неправилан ритам и друга литература по избору наставника. Четврти разред: – Ф. Ноад: Ренесансна гитара; Барокна гитара; Класична гитара; – У. Петерс: Класици гитаре I–V. Примери савремене музике и примери у којима постоји неправилан ритам, и друга литература по избору наставника.	

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ		
Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ / МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4 године / 1–4. / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА – ХАРФА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Читање са листа је да код ученика развију знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста и за разумевање и упознавање музичке литературе.	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33	Недељни фонд часова: 1/1/1/1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Читања с листа критеријум у оцењивању је уложен труд, квалитет рада ученика, његово напредовање по питању течног читања и сналажења у нотном тексту и практична примена стечених вештина у оркестру.	

Начин остваривања програма предмета: Часови предмета Читање а листа одвијају се у групама од 2 ученика. На часовима овог предмета треба водити рачуна о томе да се ученици подучавају вештини читања с листа (prima vista) уз помоћ за то одабраних примера, који ће у односу на разред и узраст, обухватати све шири дијапазон захтева у тексту, почев од једноставнијих ритмова, динамичких и артикулационих ознака, па све до комплексних одељака који у себи садрже што више ознака и комплексне мело-ритмичке целине. Свакако треба избећи ситуацију да се примери из литературе изводе примарно primavista, и да је то сврха часа.

Оркестарска литература чини изузетно важан део репертоара будућих оркестарских свирача, инструменталиста и треба јој приступити озбиљношћу којом се приступа и инструментално-солистичком репертоару. Изводе из оркестарске литературе треба пажљиво проучити, упутити ученика на слушање дате композиције, проширити знање о композитору, периоду и стилу и коначно, задати да се увежба.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
Први разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике;	- Оркестарска сола Ш. В. Глук: Орфеј и Еуридика – Увертира; 22 Соло са хором; 24 Арија – транспозиција за тенор; М. И. Глинка: Иван Сусањин – арија; М. П. Мусоргски: Ноћ на голом брду; Ђ. Пучини: Боеми – предигра за 3. чин; Тоска – молитва из 2. чина; Ђ. Доницети: Љубавни напатак – арија – ромаса Неморина; Ж. Бизе: Кармен – 3. чин, 2. чин; К. Сен-Санс: Самсон и Далила – арија Далиле из 2. Чина; Б. Сметана: Влтава – симфонијска поема из циклуса „Моја домовина”.	

Други разред	• одсвира без прекида и задржавања задани нотни текст једноставнијег садржаја; • анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; • примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике;	– Оркестарска сола – Ђ. Верди: Аида – интродукција, хор, сцена и дует из 2. Чина; – А. Томас: Мињон; – Џ. Франк: Симфонија у де – молу – 2. Став; – Ж. Бизе: Арлежанка – друга оркестарска свита – 1. Пасторала, 2. Интермецо, 3. Менует; – П. И. Чајковски: Ромео и Јулија – увертира – фантазија; Италијански капричо; – Ј. Славенски: Симфонија оријента – Јевреји; 2. Левант; – А. Обрадовић: Скерцо – увертира; – П. Маскањи: Кавалерија Рустикана; – Б. Сметана: Вишехрад.	
Трећи разред	• опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; • проналази начине за самостално вежбање; • покаже самопоуздање и сналажљивост у кретању кроз текст; • препозна дела и деонице харфе у камерним и оркестарским композицијама	– Оркестарска сола – Р. Штраус: Дон Жуан; – П. И. Чајковски: Лабудово језеро; – Ђ. Верди: Маскенбал – 1. чин; Моћ судбине – Увертира; 4. чин бр. 17 Мелодија; – Х. Берлиоз: Фантастична симфонија, 2. Став: Валцер; – Б. Бритн: Водич за младе у оркестру – 1. Варијација; – Р. Леонкавало: Пајаци – песма птица; – К. М. Вебер/Берлиоз: Брз плес; – Х. В. Хенце: Ондин – 1. чин.	
Четврти разред	• проналази начине за самостално вежбање; • покаже самопоуздање и сналажљивост у кретању кроз текст; • препозна дела и деонице харфе у камерним и оркестарским композицијама	– Оркестарска сола – Б. Барток: Концерт за оркестар – 4. став – Интермецо; – А. Брукнер: Симфонија бр. 8 – 3. став-Адађо; – Ђ. Доницети: Лучија ди Ламермур – 1. Чин, бр. 2; Каденца у седмом такту; – М. Равел: Alborada del Gracioso; Клавирски концерт Ге-Дур – ге-мол-1. став; Цигане; – И. Стравински: Симфонија у три става – 2. став; – П. Чајковски: Крцко Орашчић, балет – 2. чин – Валцер цвећа; – Р. Вагнер: Валкире, 3. Чин – 3. сцена	

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / ХАРФИСТА
Разред:	4
Предмет:	ЧИТАЊЕ С ЛИСТА за ХАРФИСТУ
Просветни гласник:	„Просвети гласник” бр. 4/1996. и 10 /2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност. Развијање инструменталне технике кроз музику као средства музичког развоја. Развијање способности за концертну делатност као и смисао за заједничко музицирање. Оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	4 разред 33 часа
Недељни фонд часова:	1

Начин остваривања програма предмета: Настава се одвија у групи од два ученика. Реализација: практичан рад, дијалог и демонстрација

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Развој аналитичност и у приступу нотном тексту	Ученик стиче способност да са лакоћом уочава, разуме и прецизно интерпретира ритмички, мелодијски и хармонски садржај дела, као и музичку форму и историјски контекст у којем је дело настало. Развија потребу за разумевањем нотног текста до нивоа да примена знања и вештина које стиче у оквиру других предмета (солфеђо, хармонија, теорија, контрапункт, историја. . .) постаје рутина. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.	Систематично изграђивање потребе ученика за разумевањем нотног текста постиже се кроз излагање, демонстрацију, илустрацију и стимулацију дијалога и дискусије на часу и задавање домаћих задатака кроз које се стичу потребне навике. Поступно усложњавање задатака кроз примену адекватних уџбеника. Задавање примера за импровизацију, хармонизацију, транспозицију. Групни рад, предвиђен наставним планом и програмом од велике је помоћи као додатни начин стимулисања ученика јер утиче на развој позитивне компетативности.	Активно учествује у раду кроз свирање и учествовање у дискусији, практично примењује знања стечена у оквиру овог предмета и предмета са којима је читање с листа у корелацији, изграђује способност за самопроцену напретка.	Главни предмет – Харфа, теорија музике, солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике, историја културе са историјом цивилизације и групно музицирање- камерна музика, упоредни клавир

Развој музичког израза у приступу нотном тексту	Развијање и даљи рад на усавршавању вештине музичког начина размишљања. Сагледавање узрочно-последичних веза између мелодијског, ритмичког и хармонског садржаја дела, као и форме и стила са музичким изразом који је садржајем и стилском припадношћу дела условљен. Надоградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (концерти, семинари, разни медији). Развијање и профилирање естетско-музичких критеријума.	Постепено формирање јасних звучних представа код ученика и развијање способности да без претходног увежбавања оствари музички садржајну и стилски адекватну интерпретацију нотног текста адекватног нивоа сложености. Са тим циљем користе се методе излагања, демонстрације, илустрације и дијалога.	Запажа, упоређује, при мењује, повезује знања са другим областима. Дискутује и активно приступа савладавању музичког израза на часу.	Главни предмет – Харфа, теорија музике, солфеђо, хармонија, контрапункт, музички облици, историја музике, историја културе са историјом цивилизације и групно музицирање- камерна музика, упоредни клавир
Обједињавање аналитичности и музичког израза у приступу нотном тексту	Оспособљавање ученика за даље школовање и професионалну делатност кроз овладавање техником „прима виста“ (тј. вештином читања с листа). Развијање афинитета према анализи музичког текста (хармонској, структуралној), хармонизацији, импровизацији и транспозицији. Оспособљавање за самостално креирање интерпретације дела различитих стилова кроз разумевање не само форме и садржаја дела већ и историјског контекста у којем је настало.	Систематично овладавање техником „прима виста“ (тј. вештином читања с листа) и савладавање креативних захтева у складу са принципом јединства развоја музичких и аналитичких компоненти код ученика. Прилагођавање програма за сваког ученика, водећи рачуна о поступности у повећавању захтева и хармоничном развоју ученикових способности.	Запажа, упоређује, примењује, повезује знања са другим областима Решава проблеме ослањајући се на претходна искуства. Проналази нотни материјал, слуша различита извођења.	

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1 01504 / ЧИТАЊЕ С ЛИСТА ЗА СОЛО ПЕВАЧЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Учења предмета Читање са листа је да код ученика развије знања и вештине неопходне за брзо и течно читање нотног текста и за разумевање и упознавање музичке литературе. Предмет читање с листа повезан је са главним предметом, предметом камерна музика и предметом хор што и треба имати у виду приликом остваривања плана и програма. Несумњиво је да је овај предмет уско повезан и са другим музичким предметима: солфеђо, теорија музике, хармонија, контрапункт, музички облици и историје музике.	
Годишњи фонд часова:	Први/други/трећи/четврти разред: 35/35/35/33	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Читања с листа критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, и практична примена на настави главног предмета, камерне музике и хора.	
Обавезни минимум	Обавезни минимум програма: За први и други разред: а) 12 лакших вокализа без текста и са текстом на италијанском језику; б) 12 лакших композиција старих мајстора из периода ренесансе и барока. За трећи и четврти разред: а) 10 композиција из периода класицизма и романтизма; б) 10 лакших композиција српских и словенских композитора; в) две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање; г) две композиције за хор.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ за 1, 2, 3. и 4. разред	- отпева без прекида и задржавања задати нотни текст једноставнијег садржаја; - анализира текст и унутрашњим слухом чује мелодијске и хармонске покрете; - анализира, правилно чита и акцентује литерарни текст;	Први разред – Лакше вокализе без текста и са текстом на италијанском језику: Ф. Абт, Ј. Цајдлер, Н. Вакаи и други композитори сличних извођачких захтева – Лакше композиције старих мајстора из периода ренесансе и барока: А. Калдара, Ђ. Каћини, А. Фалкониери, П. П. Бенчини, А. Скарлати и други композитори сличних извођачких захтева. Други разред – Захтевније вокализе без текста и са текстом на италијанском језику: Ј. Цајдлер, Н. Вакаи, Ђ. Конконе: оп. 9, С. Маркези и други композитори сличних извођачких захтева; – Захтевније композиције старих мајстора: А. Скарлати, Ђ. Карисими, Ђ. Качини, Ђ. Ђордани, Ђ. Бонончини, А. Фалкониери, Ђ. Б. Перголези, Г. Ф. Хендл, Х. Персел и други композитори сличних извођачких захтева.	

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ за 1, 2, 3. и 4. разред	• примењује добијена упутства за решавање одређене текстуалне проблематике; • опажа релевантне музичке елементе у циљу интерпретације задате деонице; • проналази начине за самостално вежбање; • покаже самопоуздање и сналажљивост у кретању кроз текст; • препозна вокална дела и певачке деонице у камерним и хорским композицијама.	Трећи разред – Композиције из периода класицизма и романтизма: В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен, Ј. Хајдн, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Менделсон, Е. Григ, Ф. Лист, В. Белини, Г. Доницети, Ж. Маснеи други композитори сличних извођачких захтева; – Лакше композиције српских и словенских композитора: И. Бајић, Д. Јенко, Ј. Маринковић, М. И. Глинкаи други композитори сличних извођачких захтева; – Дуети из периода барока и романтизма; – Лакше хорске композиције. Четврти разред: – Композиције српских и словенских композитора: И. Бајић, Д. Јенко, Ј. Маринковић, М. Милојевић, П. Коњовић, К. Бабић, Д. Големовић, С. Рајичић, Д. Деспић, М. А. Расински, Д. Радић, В. Миланковић, М. Мишевић, С. С. Ковачевић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хаџе, М. И. Глинка, С. Рахмањинов, П. И. Чајковски, Н. Римски-Корсаков, А. Дворжак и други композитори сличних извођачких захтева; – Композиције 20. и 21. века са различитих говорних подручја: К. Дебиси, Р. Штраус, Г. Форе, Х. Дипарк, Ф. Пуланк, М. Равел, Р. Ан, Е. Сати, Б. Бритн, В. Вилиамс, С. Барбер, С. Донауди, П. Тости, Е. Гранадо, Ф. Обрадорс, М. де Фаља и други композитори сличних извођачких захтева – Дуети из периода барока и романтизма; – Хорске композиције.	

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	2 /1, 2, 3, 4 / КЛАВИРСКИ ДУО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Клавирски дуо је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и да се кроз камерно музичко искуство развије способност комуницирања којом се подстиче директни трансфер знања и развија вештина дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње и тимског рада.	
Годишњи фонд часова:	35/35/35/33 часова	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима клавирског дуа најбитније је развијање духа заједништва и поверења које ће се највише исплатити на сцени. Учење заједничког дисања у циљу постизања јасне ритмичке структуре и симултаног исказивања идеја треба да буду основ вредновања. Критеријум у оцењивању треба да буде уложен труд и напредак ученика у односу на њихово лично и заједничко напредовање и у складу са њиховим могућностима. Пријатна атмосфера на часовима одагнаће све страхове и несигурности и допринеће потпуном остваривању потенцијала оба ученика. Јасно неговати и награђивати примену теоријски знања у функцији доброг извођења музичког дела.	
Обавезни минимум	Први разреди други разред – шест композиција различитих стилова. Трећи разред и четврти разред – осам композиција различитих стилова.	
Испитни програм	Не полаже се испит.	
Јавни наступи	Обавезна два јавна наступа у току године.	
Смотре	Смотра се одржава на крају школске године. Две композиције различитог карактера су предвиђене за смотру.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред:	• познаје музичку фактуру дела; • лако чита нотни текст; • користи леви и десни педал у зависности од положаја за клавиром; • изводи дела која нису оригинално писана за клавир или за клавирски дуо;	– В. А. Моцарт: Шест соната за клавир четвороручно, фуга Ге-дур К. Анх 45/375д и Алегро це-мол К. Анх 44/426 а за два клавира; – Лудвиг ван Бетовен: Три марша оп. 45; – Јохан Кристијан Бах: Сонате Еф-дур, Ге-дур, А-дур; – Бела Барток: Микрокосмос; – Јоханес Брамс: Валцери, Мађарске игре; – Антоњин Дворжак: Словенске игре; – Фредерик Шопен: Варијације; – Франсис Пуланк: Соната за клавир четвороручно;	Солфеђо, Хармонија, Историја музике, Музички облици.

1. разред:	• познаје музичку фактуру дела; • лако чита нотни текст; • користи леви и десни педал у зависности од положаја за клавиром; • изводи дела која нису оригинално писана за клавир или за клавирски дуо; • примени атрикулациону технику • износи своја запажања о делу које изводе; • свира различита дела симфонијског и камерног репертоара; • критички вреднује своје и заједничко извођење; • покаже спремност за тимски рад; • поштује договорена правила извођења; • аналитички приступа музичком делу; • повеже и примени знање са главног предмета; • повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; • осмисли са сарадником из клавирског дуа и/или уз помоћ наставника концепцију извођења; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за истраживање и слушање музике различитих стилова.	– Игор Стравински: Пећа и вук – свита – Валериј Гаврилин: Скице за балет „Ањута”, циклус Комади за клавир, валцери за клавир – Дејан Деспих: Токата за клавир у четири руке оп. 178 – Владимир Тошић: Дуал и Триал – Морис Равел: Моја мајка гуска – Камиј Сен-Санс: Игра смрти, Berceuse, Op. 105, Карневал животиња – Муцио Клементи: 5 соната и дуета оп. 1a – Фридрих Кулау: Адађо и Рондо оп. 124, Патетични алегро оп. 123 – Карл Марија фон Вебер: 12 Алеманди, оп. 4 – Морис Мошковски: Шпански албум оп. 21 – Раинхолд Глиер: Албум клавирских композиција – Антон Диабели: Ала Турка – Феликс Менделсон: Бриљантни алегро оп. 92, Анданте и варијације оп. 83a – Антон Рубинштајн: Бал под маскама, Оп. 103 – Роберт Шуман: Слике са истока оп. 66, Балске сцене, Оп. 109 – Карл Черни: 3 бриљантне фантазије на тему бриљантне фантазије Франца Шуберта оп. 339 – Макс Регер: 6 Бурлески, Оп. 58 – Михаил Иванович Глинка: Капричо на руске теме – Франц Шуберт: Алегро а-мол Д. 947 – Игнац Мошелес: 3 карактеристична комада, Оп. 142 – Јулиус Заребски: 3 галске игре оп. 2 – Цезар Кјуи: 3 комада оп. 69 – Едвард Григ: свита Пер Гинт – Лудвиг ван Бетовен: симфоније – Јохан Себастијан Бах: токата и фуга де-мол, концерти за два харписхорда, Брандербуршки концерти – Жорж Бизе: опера „Кармен” – Сергеј Рахмањин: Свите за два клавира оп. 5 и оп. 17, Руска рапсодија - И друге композиције и транскрипције за клавир у 4 руке и за 2 клавира сличне тежине.	Солфеђо, Хармонија, Историја музике, Музички облици.

2. разред:	• познаје музичку фактуру дела; • лако чита нотни текст; • користи леви и десни педал у зависности од положаја за клавиром; • изводи дела која нису оригинално писана за клавир или за клавирски дуо; • примени атрикулациону технику • износи своја запажања о делу које изводе; • свира различита дела симфонијског и камерног репертоара; • критички вреднује своје и заједничко извођење • покаже спремност за тимски рад; • поштује договорена правила извођења; • аналитички приступа музичком делу; • повеже и примени знање са главног предмета; • повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; • осмисли са сарадником из клавирског дуа и/или уз помоћ наставника концепцију извођења; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за истраживање и слушање музике различитих стилова.	– Волфганг Амадеус Моцарт: Шест соната за клавир четвороручно, fuga Ге-дур К. Анх 45/375д и Алегро це-мол К. Анх 44/426а за два клавира, – Лудвиг ван Бетовен: Три марша оп. 45 – Јохан Кристијан Бах: Сонате Еф-дур, Ге-дур, А-дур – Бела Барток: Микрокосмос – Јоханес Брамс: Валцери , Мађарске игре – Антоњин Дворжак: Словенске игре – Фредерик Шопен: Варијације – Франсис Пуланк: Соната за клавир четвороручно – Игор Стравински: Пећа и вук – свита – Валериј Гаврилин: Скице за балет „Ањута”, циклус Комади за клавир, валцери за клавир – Дејан Деспић: Токата за клавир у четири руке оп. 178 – Владимир Тошић: Дуал и Триал – Морис Равел: Моја мајка гуска – Камиј Сен-Санс: Игра смрти, Berceuse, Op. 105, Карневал животиња – Муцио Клементи: 5 соната и дуета оп. 1а – Фридрих Кулау: Адађо и Рондо оп. 124, Патетични алегро оп. 123 – Карл Марија фон Вебер: 12 Алеманди, оп. 4 – Морис Мошковски: Шпански албум оп. 21 – Раинхолд Глиер: Албум клавирских композиција – Антон Диабели: Ала Турка – Феликс Менделсон: Бриљантни алегро оп. 92, Анданте и варијације оп. 83а – Антон Рубинштајн: Бал под маскама, Оп. 103 – Роберт Шуман: Сlike са истока оп. 66, Балске сцене, Оп. 109 – Карл Черни: 3 бриљантне фантазије на тему бриљантне фантазије Франца Шуберта оп. 339 – Макс Регер: 6 Бурлески, Оп. 58 – Михаил Иванович Глинка: Капричо на руске теме – Франц Шуберт: Алегро а-мол Д. 947 – Игнац Мошелес: 3 карактеристична комада, Оп. 142 – Јулиус Заребски: 3 галске игре оп. 2 – Цезар Кјуи: 3 комада оп. 69 – Едвард Григ: свита Пер Гинт – Лудвиг ван Бетовен: симфоније	Солфеђо, Хармонија, Историја музике, Музички облици.

2. разред:	• исти као напред.	– Јохан Себастијан Бах: токата и fuga де-мол, концерти за два харпсхорда, Брандербуршки концерти – Жорж Бизе: опера „Кармен” – Сергеј Рахмањин: Свите за два клавира оп. 5 и оп. 17, Руска рапсодија - И друге композиције и транскрипције за клавир у 4 руке и за 2 клавира сличне тежине	
3. разред	• познаје музичку фактуру дела; • лако чита нотни текст; • користи леви и десни педал у зависности од положаја за клавиром; • изводи дела која нису оригинално писана за клавир или за клавирски дуо; • примени артикулациону технику • износи своја запажања о делу које изводе; • свира различита дела симфонијског и камерног репертоара; • критички вреднује своје и заједничко извођење • покаже спремност за тимски рад; • поштује договорена правила извођења; • аналитички приступа музичком делу; • повеже и примени знање са главног предмета; • повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације; • осмисли са сарадником из клавирског дуа и/или уз помоћ наставника концепцију извођења; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње;	– Волфганг Амадеус Моцарт: Шест соната за клавир четвороручно, fuga Ге-дур К. Анх 45/375д и Алегро це-мол К. Анх 44/426а за два клавира, – Лудвиг ван Бетовен: Три марша оп. 45 – Јохан Кристијан Бах: Сонате Еф-дур, Ге-дур, А-дур – Бела Барток: Микрокосмос – Јоханес Брамс: Валцери , Мађарске игре – Антоњин Дворжак: Словенске игре – Фредерик Шопен: Варијације – Франсис Пуланк: Соната за клавир четвороручно – Игор Стравински: Пећа и вук – свита – Валериј Гаврилин: Скице за балет „Ањута”, циклус Комади за клавир, валцери за клавир – Дејан Деспић: Токата за клавир у четири руке оп. 178 – Владимир Тошић: Дуал и Триал – Морис Равел: Моја мајка гуска – Камиј Сен-Санс: Игра смрти, Berceuse, Op. 105, Карневал животиња – Муцио Клементи: 5 соната и дуета оп. 1а – Фридрих Кулау: Адађо и Рондо оп. 124, Патетични алегро оп. 123 – Карл Марија фон Вебер: 12 Алеманди, оп. 4 – Морис Мошковски: Шпански албум оп. 21 – Раинхолд Глиер: Албум клавирских композиција – Антон Диабели: Ала Турка – Феликс Менделсон: Бриљантни алегро оп. 92, Анданте и варијације оп. 83а – Антон Рубинштајн: Бал под маскама, Оп. 103 – Роберт Шуман: Слике са истока оп. 66, Балске сцене, Оп. 109 – Карл Черни: 3 бриљантне фантазије на тему бриљантне фантазије Франца Шуберта оп. 339 – Макс Регер: 6 Бурлески, Оп. 58 – Михаил Иванович Глинка: Капричо на руске теме	

3. разред	• исто као напред и: • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за истраживање и слушање музике различитих стилова.	– Франц Шуберт: АLEGRO а-мол Д. 947 – Игнац Мошелес: 3 карактеристична комада, Оп. 142 – Јулиус Заребски: 3 галске игре оп. 2 – Цезар Кјуи: 3 комада оп. 69 – Едвард Григ: свита Пер Гинт – Лудвиг ван Бетовен: симфоније – Жорж Бизе: опера „Кармен” – Јохан Себастијан Бах: токата и фуга де-мол, концерти за два харписхорда, Брандербуршки концерти – Сергеј Рахмањин: Свите за два клавира оп. 5 и оп. 17, Руска рапсодија - И друге композиције и транскрипције за клавир у 4 руке и за 2 клавира сличне тежине.	Солфеђо, Хармонија, Историја музике, Музички облици.
4. разред:	• познаје музичку фактуру дела; • лако чита нотни текст; • користи леви и десни педал у зависности од положаја за клавиром; • изводи дела која нису оригинално писана за клавир или за клавирски дуо; • примени атрикулациону технику • износи своја запажања о делу које изводе; • свира различита дела симфонијског и камерног репертоара; • критички вреднује своје и заједничко извођење • покаже спремност за тимски рад; • поштује договорена правила извођења; • аналитички приступа музичком делу; • повеже и примени знање са главног предмета; • повеже знање из теоријских музичких предмета са елементима интерпретације;	– Волфганг Амадеус Моцарт: Шест соната за клавир четвороручно, фуга Ге-дур К. Анх 45/375д и АLEGRO це-мол К. Анх 44/426а за два клавира, – Лудвиг ван Бетовен: Три марша оп. 45 – Јохан Кристијан Бах: Сонате Еф-дур, Ге-дур, А-дур – Бела Барток: Микрокосмос – Јоханес Брамс: Валцери, Мађарске игре – Антоњин Дворжак: Словенске игре – Фредерик Шопен: Варијације – Франсис Пуланк: Соната за клавир четвороручно – Игор Стравински: Пећа и вук – свита – Валериј Гаврилин: Скице за балет „Ањута”, циклус Комади за клавир, валцери за клавир – Дејан Деспић: Токата за клавир у четири руке оп. 178 – Владимир Тошић: Дуал и Триал – Морис Равел: Моја мајка гуска – Камиј Сен-Санс: Игра смрти, Berceuse, Оп. 105, Карневал животиња – Муцио Клементи: 5 соната и дуета оп. 1а – Фридрих Кулау: Адађо и Рондо оп. 124, Патетични аLEGRO оп. 123 – Карл Марија фон Вебер: 12 Алеманди, оп. 4 – Морис Мошковски: Шпански албум оп. 21 – Раинхолд Глиер: Албум клавирских композиција – Антон Диабели: Ала Турка – Феликс Менделсон: Бриљантни аLEGRO оп. 92, Анданте и варијације оп. 83а – Антон Рубинштајн: Бал под маскама, Оп. 103 – Роберт Шуман: Сlike са истока оп. 66, Балске сцене, Оп. 109	Солфеђо, Хармонија, Историја музике, Музички облици.

4. разред:	Исто као у претходној ћелији и: - осмисли са сарадником из клавирског дуа и/или уз помоћ наставника концепцију извођења; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи носиоце звука за истраживање и слушање музике различитих стилова.	– Карл Черни: 3 бриљантне фантазије на тему бриљантне фантазије Франца Шуберта оп. 339 – Макс Регер: 6 Бурлески, Оп. 58 – Михаил Иванович Глинка: Капричо на руске теме – Франц Шуберт: Алегро а-мол Д. 947 – Игнац Мошелес: 3 карактеристична комада, Оп. 142 – Јулиус Заребски: 3 галске игре оп. 2 – Цезар Кјуи: 3 комада оп. 69 – Едвард Григ: свита Пер Гинт – Лудвиг ван Бетовен: симфоније – Јохан Себастијан Бах: токата и фуга де-мол, концерти за два харпсихорда, Брандербуршки концерти – Жорж Бизе: опера „Кармен” – Сергеј Рахмањин: Свите за два клавира оп. 5 и оп. 17, Руска рапсодија И друге композиције и транскрипције за клавир у 4 руке и за 2 клавира сличне тежине.	Солфеђо, Хармонија, Историја музике, Музички облици.

Наставни одсек / Група	Музички извођач класичне музике	
Трајање школовања	4 разреда	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3, 4 разред / ОРКЕСТАР	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Оркестар је да код ученика развије знања и вештине потребне за извођење оркестарске литературе и да кроз музичко искуство подстиче оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ, свирање у већим и мањим оркестарским ансамблима, развијање креативности и формирање стваралачког и критичког мишљења	
Годишњи фонд часова	70/70/70/66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима оркестра, кључно је унапређивање музичких способности и стварање жеље за радом и успехом у групном музицирању. Јавне наступе користити као подстицајни и мотивишући елемент за развој самопоуздања, сигурности и задовољства кроз заједничко музицирање. Сценским наступом овај предмет добија потпуни смисао. Критеријум за оцењивање је присуство и уложен лични ангажман ученика, напредовање у складу са његовим музичким могућностима, квалитет свирања (развој извођачке технике) и ниво научених композиција, као и учествовање на јавним наступима.	
Обавезни минимум	један јавни наступ	
Јавни наступи	Концерт поводом Дана школе, домаћа и међународна такмичења и фестивали, сарадња са другим школама, наступи у школи и ван ње	

Начин остваривања програма предмета: Предмет Оркестар обухвата ученике првог, другог, трећег и четвртог разреда средње музичке школе Одсека класичне музике (Виолина, Виола, Виолончело, Контрабас, Флаута, Обоа, Кларинет, Труба, Саксофон). Уколико

постоји потреба, ученик који свира харфу може похађати предмет Оркестар уместо предмета Хор. Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора. Средње музичке школе требало би да формирају симфонијски оркестар. Уколико то није могуће, а у односу на ученичке капацитете, могу се формирати гудачки оркестар, дувачки оркестар, камерни оркестар, оркестар хармоника, трзаних жичаних инструмената или нестандартни оркестарски ансамбли, са одговарајућим изменама што се тиче програма. Програм за предмет Оркестар је јединствен, разликује се само годишњи фонд часова. Процес учења заснива се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика различитог узраста. Концепција програма требало би да буде базирана на активностима у оквиру школског календара, техничком и музичком савладавању исхода и да делује подстицајно на ученике. Транскрипције композиција су некада неопходне. Оне прилагођавају дело постојећем оркестарском ансамблу у школи, под условом да су професионално урађене. Рад са оркестром обухвата вежбе правилног седења, усклађивање прстореда и штрихова, савладавање самосталног штимовања, уједначавање боја инструмената и инструменталних корпуса, увежбавање деоница и свирање оркестарских композиција и оркестарских пратњи различитих епоха и карактера. У случају да школа има потребне капацитете, могуће је изводити лакша вокално-инструментална дела. Континуирано би требало да се ради на интонативном, ритмичком и артикулационом усаглашавању, фразирању и динамичкој обради кроз примере из литературе. Рад на предмету Оркестар укључује и објашњавање музичке терминологије која се јавља у штимовима односно у партитури. Ученика би требало усмеравати на слушање и опажање деонице у којој свира, као и осталих деоница ради логичног уобличавања целокупне тонске слике. Рад са оркестром подразумева и комуникацију на релацијама ученик-наставник/диригент и ученик-концерт-мајстор/вођа деонице. На тај начин ученик се технички оспособљава за будућу оркестарску праксу и сарадњу са диригентима. Улогу концертмајстора и вође деонице би требало неговати. На овај начин се развија мотивација код ученика, подстиче инспиративна атмосфера и развија се дисциплина као врлина која доводи до високог квалитета извођења. Читање с листа не сме бити занемарено, а пожељне су и повремене одвојене пробе. У процесу рада корисно је преслушавање снимака сопствених наступа, као и слушање других извођења помоћу доступних носилаца звука (предности дигитализације). На тај начин се подстиче активно слушање, анализа квалитета извођења и развој критичког мишљења.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- користи стечена теоретска знања приликом читања и интерпретације музичког дела; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; - прати диригента; - коригује интонацију у току извођења; - активно учествује у уобличавању уметничког дела кроз интерпретацију; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања у ансамблу; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Симфонијски оркестар: Ј. К. Бах: <i>Симфоније</i> ; Ј. С. Бах: <i>Оркестарске свите</i> ; Г. Ф. Хендл: <i>Музика на води</i> ; <i>Музика за ватромет</i> ; В. А. Моцарт: <i>Симфоније</i> , <i>Увертира из опере Титусово милосрђе</i> ; <i>Црквене сонате</i> ; Ј. Хајдн: <i>Симфоније</i> ; К. В. Глук: <i>Увертире из опера Орфеј и Еуридика</i> и <i>Ифигенија на Аулиди</i> ; Ф. Шуберт: <i>Розамунд интермецо</i> ; П. Маскањи: <i>Кавалерија рустикана интермецо</i> ; Ј. Брамс: <i>Мађарске игре</i> ; А. Дворжак: <i>Словенске игре</i> ; Арије и концерти барокних, класичарских и романтичарских композитора: Бах, Хендл, Вивалди, Албиниони, Хајдн, Моцарт, Чајковски, Григ, Шопен, Штамиц... и дела сличне тежине.	Главни предмет, Камерна музика, Читање с листа, Историја музике, Музички облици.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• користи стечена теоретска знања приликом читања и интерпретације музичког дела; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; • комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; • прати диригента; • коригује интонацију у току извођења; • активно учествује у уобличавању уметничког дела кроз интерпретацију; • учествује на јавним наступима у школи и ван ње; • поштује договорена правила понашања у ансамблу; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Гудачки оркестар: В. Ђорђевић: <i>Српске игре за гудачки оркестар</i>; Ј. Славенски: <i>Свита за гудачки оркестар</i>; В. Перичић: <i>Песма и игра за виолину или кларинет и оркестар</i>; Д. Деспић: <i>Почасница Стевану Мокрањцу</i>; М. Тајчевић: <i>Дивертимента бр. 2 и 3</i>; Ј. Пахелбел: <i>Канон и жига</i>; Т. Албини: <i>Синфоније, Адађо</i>; Г. Ф. Телеман: <i>Свита Дон Кихот</i>; А. Вивалди: <i>Синфоније; Четири годишња доба</i>; Ј. С. Бах: <i>Свите</i>; Ђ. Тартини: <i>Синфонија у А-дуру, Анданте и Престо</i> (ар. Е. Бонели); Жан-Филип Рамо: <i>Свите</i> (ставови); П. Хиндемит: <i>Пет комада за гудаче</i>; А. Корели: <i>Кончерта гроса, Свита</i>; В. А. Моцарт: <i>Дивертимента, Серенаде</i>; А. Дворжак: <i>Ноктурно, Серенада за гудачки оркестар</i> (ставови); О. Респиги: <i>Античке игре и арије</i>; П. Маскањи: <i>Увертира за Кавалерију рустикану</i>; Е. Григ: <i>Две елегичне мелодије</i>; Б. Бритн: <i>Једноставна симфонија</i>; Е. Елгар: <i>Серенада за гудачки оркестар, Уздаси, Елегија за гудачки оркестар</i>; П. Чајковски: <i>Серенада за гудачки оркестар, Елегија за гудачки оркестар</i>; С. Прокофјев: <i>Менует</i>;	Главни предмет, Камерна музика, Читање с листа, Историја музике, Музички облици.
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Дувачки оркестар: Ј. Готовац: <i>Еро с онога света</i>; З. Бозоти: <i>Тамо далеко</i>; А. Дворжак: <i>Словенска игра бр. 8</i>; П. И. Чајковски: <i>Словенски марш</i>; С. Прокофјев: <i>Марш из опере Заљубљен у 3 нарање</i>; Ј. Штраус: <i>На лепом плавом Дунаву; Пролећно доба, Живот уметника, Циганин барон – потпури</i>; Винко Савник: <i>Мотив из Оспа потпури, Свечана корачница</i>; Ж. Бизе: <i>Кармен потпури</i>; Б. Сметана: <i>Продана невеста потпури</i>; Ђ. Верди: <i>Травијата потпури, Набуко увертира, Трубадур увертира</i>; Ф. Супе: <i>Фест увертира, Лака коњица увертира, Песник и сељак увертира</i>; Ђ. Росини: <i>Регина увертира</i>; Д. Јенко: <i>Ћидо увертира</i>; Ж. Офенбах: <i>Орфеј у паклу увертира</i>; Р. Вагнер: <i>Танхојзер увертира</i>; К. Фридман: <i>Поздрав Берну</i>; В. Мустајбашевић: <i>Стазама хероја, Свети Сава, Карађорђе</i>; Родионов: <i>Поема</i>; Луј Андерсон: <i>Празник трубача</i>; Вили Лефлер: <i>Дикси парада</i>; К. Бортнер: <i>Екстра пост марш, Дунав дикси</i>; Хилгар: <i>Манеген дикси</i>; Н. Доппински: <i>Обала, Мисисипи дикси</i>; Путарек: <i>Поздрав Београду – марш</i>, и дела сличне тежине. Оркестар хармоника: Р. Бручи: <i>Симфонијета, Прелудијум, Арија и Финале, Имагинација</i>; П. Озгијан: <i>Метаморфозе</i>; Б. Бјелински: <i>Фестивалска симфонијета, Орфеј XX века, Дивертименто</i>; Иванов: <i>Музички моменат, Мазурка, Поход</i>; Б. Р. Нешић: <i>Три епизоде</i>; Пашићан: <i>Српска свита</i>; Ј. Мећери: <i>Прелудијум и скерцо, Интермецо</i>; Говедник: <i>Токата</i>; Х. Бреме: <i>Пасторала и fuga на Хендлову тему, Симфонијска предигра</i>; Јакоби: <i>Симфонијска свита; Шпанске импресије</i>; Р. Виртнер: <i>Варијације за оркестар хармоника</i>; Х. Херман: <i>Руска фантазија Оригинале композиције за соло хармонику и оркестар</i>. Херман, Мар, Фелд, Милер, Рубков, Ризољ и др. Разне транскрибоване композиције за оркестар хармоника Ј. С. Бах, Ј. Брамс, Ђ. Росини, А. Бородин, А. Хачатуријан, А. Дворжак и др.	Главни предмет, Камерна музика, Читање с листа, Историја музике, Музички облици. Главни предмет, Камерна музика, Читање с листа, Историја музике, Музички облици.

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА
Разред:	4
Предмет:	Оркестар
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996 и бр. 10 /2013
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност, развијање способности за рад у ансамблу и заједничко музицирање, оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	4 разред – 66 часова
Недељни фонд часова:	2 часа

Начин остваривања програма предмета: Наставни процес се реализује у групама, по деоницама, као и у целом саставу оркестра. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ТЕМЕ /ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Инструментални и музички развој	Усавршавање способности за заједничко музицирање. Неговање и међусобно усклађивање интонације Познавање и слушање других учесника и инструмената у ансамблу. Развијање способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад.	Рад на унапређивању способности усаглашавања индивидуалног са групним музицирањем. Рад на усаглашавању интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног, оркестарског музицирања. Рад на развијању способности комуницирања, дијалога и ефикасне сарадње са другим члановима.	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Главни предмет – инструмент, читање с листа, камерна музика, страни језици, историја уметности, историја музике, контрапункт, хармонија

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ САРАДНИК, МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ, МУЗИЧКА ПРОДУКЦИЈА, ЦРКВЕНА МУЗИКА	
Трајање школовања	4 разреда	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3, 4. разред / ХОР	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Хор је да код ученика развије знања и вештине потребне за извођење дела хорске литературе и да кроз музичко искуство подстиче оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ, развијање креативности и формирање стваралачког и критичког мишљења.	
Годишњи фонд часова	70/70/70/66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима хора, кључно је унапређивање музичких способности и стварање жеље за радом и успехом у групном музицирању. Јавне наступе користити као подстицајни и мотивишући елемент за развој самопоуздања, сигурности и задовољства кроз заједничко музицирање. Сценским наступом овај предмет добија потпуни смисао. Критеријум за оцењивање је присуство и уложен лични ангажман ученика, напредовање у складу са његовим музичким могућностима, квалитет певања и ниво научених композиција, као и учествовање на јавним наступима.	
Обавезни минимум	Један јавни наступ.	
Јавни наступи	Концерт поводом Дана школе, прослава школске славе Св. Сава, домаћа и међународна такмичења и фестивали, сарадња са другим школама, наступи у школи и ван ње.	

Начин остваривања програма предмета:

Предмет Хор обухвата ученике првог, другог, трећег и четвртог разреда средње музичке школе Одсека за музичку теорију, Одсека за црквену музику и Одсека за класичну музику (Клавир, Гитара, Харфа и Соло певање). Ученици са Одсека за музичку продукцију и обраду звука похађају предмет Хор у првом и другом разреду. Уколико постоји потреба, ученик који свира харфу може похађати предмет Оркестар уместо предмета Хор. Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора. Ученицима који похађају други одсек, који у свом плану нема овај предмет, а имају посебна интересовања, капацитет и жељу, требало би омогућити учествовање у раду хорског ансамбла. Овом ученику учешће у групном вокалном музицирању представља слободну активност која не подлеже оцењивању. Средње музичке школе би требало да формирају мешовити хор. Уколико то није могуће, а у односу на ученичке капацитете, могу се формирати женски хор, мушки хор или мањи/други хорски ансамбли, са одговарајућим изменама што се тиче програма. Известан број ученика се у овом периоду налази у фази мутирања, па би наставник требало са пажњом да приступи овом проблему. Уколико ученик није у могућности да активно учествује у хорском ансамблу, потребно је омогућити му аналитички, теоријски, слушни практични приступ делима која се обрађују. Програм за предмет Хор је јединствен, разликује се само годишњи фонд часова. Процес учења заснива се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика различитог узраста. Концепција програма требало би да буде базирана на активностима у оквиру школског календара, техничком и музичком савладавању исхода и да делује стимулативно/подстицајно на ученике. Рад са хором обухвата вежбе правилног седења, дисања, вежбе вокалне технике, вокализе за уједначавање боје и интонације, увежбавање деоница и певање хорских композиција а капела или са инструменталном пратњом. У случају да школа има потребне капацитете, могуће је изводити лакша вокално-инструментална дела. Континуирано би требало да се ради на интонативном, ритмичком и артикулационом усаглашавању, дикцији, фразирању и динамичкој обради кроз техничке вежбе али и примере из литературе. Употребу клавира пожељно је свести на минимум. У процесу рада корисно је преслушавање снимака сопствених наступа, као и слушање помоћу доступних носилаца звука (предности дигитализације). На тај начин се подстиче активно слушање, анализа квалитета извођења и развој критичког мишљења.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- користи стечена теоретска знања приликом читања и интерпретације музичког дела; - примењује правилну вокалну технику и јасну дикцију; - комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; - прати диригента; - интонира чисто у току извођења; - активно учествује у уобличавању уметничког дела кроз интерпретацију; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања у ансамблу; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Стеван Стојановић Мокрањац: <i>Три песме по певању Вука Караџића, Две народне песме из XVI века (И кличе девојке; Када ми се Радосаве), Четири обредне кајде, Опело делови, Акатист Богородици, Литургија Св. Јована Златоустог (и за трогласни женски хор) делови, Тебе Бога хвалим, Руковети</i> (II, IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIV, XV); П. Коњовић: <i>Три женска хора са клавиром оп. 11 (Ој за гором, Орошен ђердан, Враголан)</i>; С. Бинички: <i>Литургија и Опело делови</i>; Ј. Славенски: <i>Вода звира, Две народне, Народне из Србије</i>; К. Манојловић: <i>Север дува, Три женска хора, Литургија и Опело делови</i>; М. Тајчевић: <i>Додолске песме (за женски хор), Литургија делови</i>; И. Бајић: <i>Српкиња</i>; В. Илић: <i>Запис из 1492</i> (за женски хор); К. Бабић: <i>Три мадригала, само мало другачија; Соса и сат</i> (за женски и мешовити хор); <i>Жабља идила; Разбрајалице</i> (за женски и мешовити хор); Р. Петровић: <i>Мадригал, Четири минијатуре</i> (за женски хор); М. Кузмановић: <i>Тројанац</i>. Дела В. Илића, М. Тајчевића, Д. Максимовића, М. Живковић, Д. Деспића, А. Вујића, Д. Големовића и др. Дела полифоне фактуре: О. ди Ласо, Палестрина, Монтеверди, Маренцио, Гастолди, де Виторија, Веки, Феста... Духовна и световна дела следећих композитора: Кедров, Касторски, Чајковски, Рахмањин, Чесноков... Бах, Моцарт, Брамс, Шуберт, Росини, Пуланк... Д. Шуплевски, П. Љондев, З. Кодаљ, Ф. Кутев, Ж. Фирфов, Т. Скаловски, Д. Христов... и дела сличне тежине.	Солфеђо Теорија музике Хармонија Свирање хорских партитура Историја музике Музички облици

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР
Разред:	4
Предмет:	ХОР
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996. и бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Припремање ученика за професионалну делатност, развијање способности за рад у ансамблу и заједничко музицирање, оспособљавање ученика за даље школовање и перманентно усавршавање.
Годишњи фонд часова:	4 разред – 66 часова
Недељни фонд часова:	2 часа

Начин остваривања програма/предмета: Наставни процес се реализује у групама, по гласовима, као и у целом саставу. Реализација: практичан рад, излагање, дијалог, илустрација и демонстрација.

ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Вокални и музички развој	Усавршавање способности за заједничко музицирање. Неговање и међусобно усклађивање интонације Познавање и слушање других гласова у ансамблу. Развијање способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад.	Рад на унапређивању способности усаглашавања индивидуалног са групним музицирањем. Рад на усаглашавању интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног, хорског музицирања. Рад на развијању способности комуницирања, дијалога и ефикасне сарадње са другим члановима.	Активно учествује у раду, практично примењује стечена знања, самопроцењује напредак.	Главни предмет – инструмент или солфеђо, читање с листа, камерна музика, страни језици, историја уметности, историја музике, контрапункт, хармонија, веронаука

Наставни одсек / Група	ОДСЕК КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ/ МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1–4 разред / УПОРЕДНИ КЛАВИР	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Упоредни клавири је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Годишњи фонд часова	1–3 разреда 35 часова / 4. разред 33 часа годишње	Недељни фонд часова: 1 час недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	Обавезан минимум програма за ученике 1. разреда: – лествице и трозвучи по програму – 25 композиција – вежбе, етиде и разни комади Обавезан минимум програма за ученике 2. разреда: – 4 етиде са различитим техничким захтевима; – једна сонатина – 4 композиције по слободном избору различитог карактера и стила (од старих мајстора до савременог стваралаштва) – лествице и акорди по програму Обавезан минимум програма за ученике 3. разреда: – 4 етиде са различитим техничким захтевима; – 2 композиције полифоне стила; – 4 композиције по слободном избору. – 1 став сонатине – лествице и акорди по програму Обавезан минимум програма за ученике 4. разреда: – лествице и акорди по програму – три композиције по слободном избору – једна полифоне композиција – један став сонатине или варијације варијација – једна композиција домаћег аутора и један комад	
Испитни програм	Упоредни клавири нема испит на крају школске године	
Јавни наступи	Обавезна су 2 јавна наступа у току године.	
Смотре	За ученике другог разреда: једна етида; један став сонатине; један комад. Ученици првог, трећег и четвртог разреда немају смотре на крају школске године.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЗА ПРВИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- именује делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; - се оријентише на клавијатури; - правилно седи за клавиром; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; - препозна и користи основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију; - примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; - свира кратке композиције напамет; - самостално и/или уз помоћ наставника контролише квалитет звука.	Школе за клавир: Јела Кршић: <i>Клавирска читанка за I и II разред</i> Александар Николајев: <i>Почетна школа</i> Фердинанд Бајер: <i>Почетна школа</i> Жан Баптист-Диверноа: <i>Етиде оп. 176</i> Хенри Лемоан: <i>Етиде оп. 37</i> И друге почетне школе.	Солфеђо, Хармонија, Читање с листа, Камерна музика, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе
ЗА ДРУГИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; - одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; - препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; - користи педал у делима; - уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; - чује и примени више динамичких нивоа: пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; - јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; - осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; - самостално и изражајно свира композиције напамет.	Етиде: – Жан Баптист-Диверноа: <i>Етиде оп. 176</i> , – Хенри Лемоан: <i>Етиде оп. 37</i> , – Стефан Хелер: <i>Етиде</i> , избор Композиције полифоног стила: – Јохан Себастијан Бах: <i>Мале композиције</i> – Георг Фридрих Хендл: <i>Избор композиција</i> Сонатине: – Избор: Јохан Баптист Ванхал, Тобиас Хаслингер, Игнац Плејел, Лудвиг ван Бетовен Композиције по слободном избору: – Јела Кршић: <i>Хрестоматија за II разред</i> И друге комп. одговарајуће тежине.	

ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; • јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; • транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; • примени више динамичких нијанси у свирању; • обликује тон у складу са музичким и техничким захтевима дела; • појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме; • свира двозвуке са јасним диференцирањем мелодијске линије; • свесно користи директан и синкопирани педал; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; • свира једноставну пратњу на задату мелодију.	Етиде: – Карл Черни: <i>Етиде оп. 849</i>, – Хенри Бертини: <i>Етиде оп. 100</i>, – Херман Беренс: <i>Етиде оп. 88</i>. Композиције полифоног стила: – Јохан Себастијан Бах: Мале композиције, – Георг Фридрих Хендл: Избор композиција. Сонатине: – Избор: Јохан Баптист Ванхал, Тобиас Хаслингер, Игнац Плејел, Лудвиг ван Бетовен, Муцио Клементи. Композиције по слободном избору: – Јела Кршић: <i>Хрестоматија за III разред</i>, – Збирка <i>Наши композитори за младе пијанисте</i>. И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, Хармонија, Читање с листа, Камерна музика, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе
ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа вежбе са обе руке или одвојено; • самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; • примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; • коригује лоше извођење у току свирања; • у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; • појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; • негује културу тона; • критички прати сопствени развој; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: – Карл Черни: етиде оп. 299, – Херман Беренс: етиде оп. 88 и оп. 61, – Јела Кршић-Ранковић: Избор етида. Композиције полифоног стила: – Јохан Себастијан Бах: Мале композиције за клавир, – Јохан Себастијан Бах: 6, 12 малих прелудијума. Сонатине: – Избор: Јохан Баптист Ванхал, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен, Муцио Клементи. Композиције по слободном избору: – Едвард Григ: Лирски комади, – Сергеј Прокофјев: Музика за децу, – Клод Дебиси: Мали црнац. И друге композиције одговарајуће тежине.	

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА
Разред:	4.
Предмет:	УПОРЕДНИ КЛАВИР
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Развој извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање. Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик изучава
Годишњи фонд часова:	33
Недељни фонд часова:	1

Начин остваривања програма предмета Настава се реализује кроз индивидуални рад и практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Развој извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање.	Настава се реализује кроз индивидуалан рад. Она је практична уз теоретска тумачења и упутства.	Ученик активно приступа при упознавању са новим делом. Практично примењује стечена знања.	Солфеђо, теорија музике, музички облици, историја музике,
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ		Педагог мора да сагледа у потпуности личност ученика и његове психофизичке способности. Планира индив. програм за сваког ученика. Предложена литература је само основа не искључује из рада остала слична дела.	Активно учествује у раду. Самопроцењује напредак	хармонија, контрапункт,
МУЗИЧКО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик учи.		Запажа, упоређује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са др. областима, ослања се на претходно искуство.	главни инструмент, камерна музика и др.

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ, главни предмет СОЛО ПЕВАЊЕ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	1-4. разреда/УПОРЕДНИ КЛАВИР, главни предмет СОЛО ПЕВАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања	
	Годишњи фонд часова: 35	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Уколико је ученик на почетку године упознат са критеријумима оцењивања мања је вероватноћа да ће доћи до неспоразума или нејасног вредновања његовог залагања. Треба константно подстицати ученике на даље напредовање, али му и предочавати музичке тенденције и врхунска достигнућа. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, и резултати смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења и улазе у коначну оцену на крају године.	
Обавезни минимум	Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – 3 композиције по слободном избору од чега обавезно 1 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина, или циклус варијација – једна композиција домаћег аутора.	
Јавни наступи	Два у току године.	

Начин остваривања програма предмета: Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе клавира као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту).

За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу.

Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми који могу проузроковати и физичке повреде.

Свирањем у ансамблу, као и композиција везаним за пратњу њихових певачких композиција, они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговање заједничке музичке идеје и прилагођавање свог извођачког хабитуса. Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптималан програм у којем ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве истовремено уживајући у свирању.

Обавезно у јавном наступу извести једну пратњу композиције уз певање ученика (ученик и свира и пева). Клавирске деонице за пратњу изабрати у сарадњи са корепетитором. Ученицима Етно одсека помоћи у хармонизовању пратње песме које певају на главном предмету.

Препоручује се и заједничко музицирање наставника и ученика, али и ученика међусобно. На тај начин ученик се опушта у заједничком свирању и схвата музичку колегијалност без обзира на звање (ученик, професор).

Наставник и родитељи морају бити главна карика у развоју личности ученика. Наставник ће обазривим, интроспективно аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција или амбиција родитеља. Такмичења могу бити један од показатеља достигнућа ученика, али треба бити обазрив у избору такмичења и односу очекивања и реалног стања ученика.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује лоше извођење у току свирања; - примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње;	Етиде: Херман Беренс: етиде оп. 61; Карл Черни: етиде оп. 299, I свеска; Алберт Лешхорн: етиде оп. 381. И друге етиде одговарајуће тежине. Композиције полифоног стила: Јохан Себастијан Бах: Мали прелудијуми; Георг Фридрих Хендл: избор композиција, редакција Јела Кршић. И друге полифоне композиције одговарајуће тежине. Сонатине и сонате: Јозеф Хајдн: Сонатине и сонате; Волфганг Амадеус Моцарт: Бечке сонатине; Фридрих Кулау: Сонатине. И друге сонатине и сонате одговарајуће тежине.	

1. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Композиције по слободном избору: Станојло Рајичић: Свита де-мол, Мала клавирска свита; Јован Бандур: Успаванка; Марко Тајчевић: Дјеци, Мала свита; Наши композитори за младе пијанисте. Петар Стојановић: Дечји кутак; Јаков Готовац: Минијатуре; Едвард Григ: Лирски комади; Дмитриј Кабалеvски: Дечје композиције; Николај Черепњин: Десет веселих комада; Александар Гречанинов: комади оп. 99; Роберт Шуман: Албум за младе, Сонатина Ге-дур; Сергеј Прокофјев: Музика за децу; Антоњин Дворжак: Два бисера; Модест Мусоргски: Суза; Дмитриј Шостакович: Игра лутака; Генади Карганов: Албум за младе оп. 21; Хенрик Пахуљски: Прелудијум це-мол; Раинхолд Глијер: Дванаест лаких комада оп. 31; Доменико Скарлати: Пет лаких комада; Золтан Кодаљ: Дечје игре; Лудвиг ван Бетовен: За Елизу. И друге композиције одговарајуће тежине.
2. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • примени знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • учествује на јавним наступима у школи; • вежба самостално на начин који је утврдио са наставником; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике. Етиде: Карл Черни: етиде оп. 299; Јохан Баптист-Крамер и Ханс фон Билоv: етиде; Алберт Лешхорн: Етиде оп. 66; Херман Беренс: етиде оп. 61; И друге етиде одговарајуће тежине. Композиције полифоновог стила: Јохан Себастијан Бах: Мали прелудијуми; Јохан Себастијан Бах: Двогласне инвенције; Георг Фридрих Хендл: Избор композиција за клавир. И друге полифоне композиције одговарајуће тежине. Сонатине, сонате, варијације: Јозеф Хајдн: сонате Еф-дур, Де-дур, е-мол, Де-дур, цис-мол (редакција Раух); Волфганг Амадеус Моцарт: сонате Еф-дур KV 280, Це-дур KV 330, Це-дур KV 309, Еф-дур KV 332, Бе-дур KV 333, Де-дур KV 311, Бе-дур KV 570, А-дур KV 331, Ес-дур KV 282, Ге-дур KV 283; Лудвиг ван Бетовен: Соната гемол оп. 49 и друге сонате. Лудвиг ван Бетовен: Шест варијација Гедур „Нел кор пју нон ми сенто”; Јозеф Хајдн: Избор оригиналних композиција; Карл Марија фон Вебер: Анданте с варијацијама оп. 3; Дмитриј Кабалеvски: Лаке варијације, оп. 51; Константин Сорокин: Песма са варијацијама; Исак Беркович: Варијације. И друге варијације и сонате одговарајуће тежине. Композиције по слободном избору: Феликс Менделсон: Песме без речи; Едвард Григ: Лирски комади; Франц Шуберт: Два скерца; Сергеј Прокофјев: Музика за децу; Клод Дебиси: Мали црнац; Јан Дусик: Матине; Бохуслав Мартину: Лутке; Доменико Чимароза: Сонате; Дмитриј Кабалеvски: Дечји комади Оп. 27; Витолд Лутославски: Народне мелодије; Бела Барток: За децу, Микрокосмос III и IV свеска.

2. разред		Станојло Рајичић: Мала свита; Јосип Славенски: Игре и песме са Балкана; Василије Мокрањец: Мала свита; Петар Стојановић: Дечји кутак; Јела Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте; Миховил Логар: Два менуэта; И друге композиције одговарајуће тежине. Композиције за четвороручно свирање: Карл Рајнеке: Оп. 24, Варијације на Бахову сарабанду; Волфганг Амадеус Моцарт: Оригиначне четвороручне композиције – сонате Де-дур, Бе-дур, Еф-дур, Це-дур, Фантазија еф-мол; Франц Шуберт: Оригиначне четвороручне композиције – соната це-мол; Адолф Јенсен: 4 комада Оп. 45; Антоњин Дворжак: Багателе оп. 47; Јохан Кристијан Бах: Соната Ефдур; Јохан Кристијан Бах: Мали комади; Роберт Шуман: 12 комада за клавир оп. 85. И друге композиције одговарајуће тежине.	
3. разред	• чита и свира течно с листа са обе руке; • примени знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • схвата конструкцију дела и уме да објасни значења термина музичке форме; • наведе и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • обликује тон у складу са захтевима композиције; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: Карл Черни: Етиде Оп. 299; Јохан Баптист-Краммер и Ханс фон Биллов: Етиде. И друге етиде одговарајуће тежине. Композиције полифоног стила: Јохан Себастијан Бах: Француске свите – поједини ставови; Георг Фридрих Хендл: Избор композиција за клавир. И друге полифоне композиције одговарајуће тежине. Сонате и варијације: Јозеф Хајдн: сонате Еф-дур, Де-дур, е-мол, Де-дур, цис-мол (редакција Раух); Волфганг Амадеус Моцарт: сонате Еф-дур KV 280, Це-дур KV 330, Це-дур KV 309, Еф-дур KV 332, Бе-дур KV 333, Де-дур KV 311, Бе-дур KV 570, А-дур KV 331, Ес-дур KV 282, Ге-дур KV 283; Лудвиг ван Бетовен: Варијације Ге-дур на оригиналну тему; Исак Беркович: Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему; Дмитриј Кабалеvски: Лаке варијације Бе-дур оп. 40; Лудвиг ван Бетовен: Рондо Це-дур, Багателе оп. 33, Екосезе; Волфганг Амадеус Моцарт: Рондо Де-дур, Фантазија де-мол; Георг Фридрих Хендл: Концерт Еф-дур; Јохан Кристијан Бах: Концерт Де-дур, Бе-дур. Друге варијације и сонате одговарајуће тежине. Композиције по слободном избору: Марко Тајчевић: Српске игре; Петар Стојановић: Дечји албум; Миховил Логар: Композиције за клавир; Дејан Деспих: Сонатина in F; Наши композитори за младе пијанисте; Јосип Славенски: Игре и песме са Балкана; Зоран Јовановић: Минијатуре за клавир I и II свеска, Бела сонатина, Црна сонатина, Мини концертино, Дечји концертино; Клод Дакен: Кукавица, Ласта; Жан Филип Рамо: Тамбурен, Два ригодона; Феликс Менделсон: Песме без речи; Роберт Шуман: Албум за младе; Едвард Григ: Лирски комади III и IV свеска; Франц	

3. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • примени знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • схвата конструкцију дела и уме да објасни значења термина музичке форме; • наведе и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • обликује тон у складу са захтевима композиције; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Шуберт: Два скерца, Музички тренуци еф-мол и цис-мол; Хоакин Турина: Минијатуре; Александар Гречанинов: Пастели оп. 3; Михаил Иванович Глинка: Тарантела; Жак Ибер: Истуар; Алфредо Казела: 11 дечјих комада; Балдасаре Галупи: Сонате; Доменико Чимароза: Сонате; Јохан Кристијан Бах: Сонате.	
		Макс Регер: 10 малих комада оп. 44; Арам Хачатуријан: Дечји албум; Петар Илић Чајковски: Годишња доба; Александар Бородин: Мала свита; Антоњин Дворжак: Силуете оп. 8, Валцери оп. 54; Збирка клавирских композиција од XI века до данас: I, II и III свеска (редакција Ружице Ранковић); Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић); 100 година музике за клавир: I, II, III и IV свеска (редакција Миланке Мишевић); Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић); И друге композиције одговарајуће тежине. Композиције за четвороручно свирање: Франц Шуберт: Оригиначне четвороручне композиције; Роберт Шуман: Слике са истока Оп. 66; Игор Стравински: Три лака комада; Волфганг Амадеус Моцарт: Оригиначне четвороручне композиције; Лудвиг ван Бетовен: Пет лаких комада за четири руке; Морис Равел: Моја мајка гуска; Оторино Респики: Шест малих комада; Алфредо Казела: Пупацети; Беджих Сметана: Рондо за два клавира – осморушно (избор). И друге композиције одговарајуће тежине.	

4. разред ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– чита и свира течно с листа са обе руке; – повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; – препозна период настанка одређене композиције; – спретно изведе технички захтевније композиције; – самостално хармонизује једноставни тематски материјал; – појасни конструкцију дела и објасни значења термина музичке форме; – својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; – учествује на јавним наступима у школи – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: Карл Черни: Етиде Оп. 299, III и IV свеска; Јохан Баптист-Крамер и Ханс фон Биллов: Етиде; Друге етиде одговарајуће тежине. Композиције полифоног стила: Јохан Себастијан Бах: Француске свите – поједини ставови; Георг Фридрих Хендл: Избор композиција; Јохан Себастијан Бах: Енглеске свите – поједини ставови. Друге полифоне композиције одговарајуће тежине. Сонате и варијације: Јозеф Хајдн: сонате Еф-дур, Де-дур, е-мол, Де-дур, цис-мол (редакција Раух); Волфганг Амадеус Моцарт: сонате Еф-дур KV 280, Це-дур KV 330, Це-дур KV 309, Еф-дур KV 332, Бе-дур KV 333, Де-дур KV 311, Бе-дур KV 570, А-дур KV 331, Ес-дур KV 282, Ге-дур KV 283; Лудвиг ван Бетовен: Сонате; Варијације Гедур на оригиналну тему; Исак Беркович: Варијације на тему Паганинија; Варијације на руску тему; Дмитриј Кабелевски: Лаке варијације Бедур оп. 40; Лудвиг ван Бетовен: Рондо Цедур, Багателе оп. 33, Екосезе; Волфганг Амадеус Моцарт: Рондо Дедур, Фантазија де-мол; Георг Фридрих Хендл: Концерт Еф-дур; Јохан Кристијан Бах: Концерт Де-дур, Бе-дур; Друге варијације и сонате одговарајуће тежине.	
		Композиције по слободном избору: Марко Тајчевић: Српске игре; Миховил Логар: Композиције за клавир; Дејан Деспих: Сонатина in F; Наши композитори за младе пијанисте; Јосип Славенски: Игре и песме са Балкана; Петар Стојановић: Дечји кутак; Клод Дакен: Кукавица, Ласта; Жан Филип Рамо: Тамбурен, Два ригодона; Феликс Менделсон: Песме без речи; Роберт Шуман: Албум за младе; Едвард Григ: Лирски комади III и IV свеска; Франц Шуберт: Два скерца, Музички тренуци ефмол и цисмол; Јоаким Турина: Минијатуре; Александар Гречанинов: Пастели оп. 3; Михаил Иванович Глинка: Тарантела; Жак Ибер: Истуар; Алфред Казела: 11 дечјих комада; Балдасаре Галупи: Сонате; Доменико Чимароза: Сонате; Јохан Кристијан Бах: Сонате; Макс Регер: 10 малих комада оп. 44; Арам Хачатуријан: Дечји албум; Петар Илић Чајковски: Годишња доба; Александар Бородин: Мала свита; Антоњин Дворжак: Силуете оп. 8, Валцери оп. 54; Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић); И друге композиције одговарајуће тежине. Композиције за Четвороручно свирање: Франц Шуберт: Оригиначне четвороручне композиције; Роберт Шуман: Сlike са истока, Оп. 66; Игор Стравински: Три лака комада; Волфганг Амадеус Моцарт: Оригиначне четвороручне композиције; Лудвиг ван Бетовен: Пет лаких комада за четири руке; Морис Равел: Моја мајка гуска; Оторино Респики: Шест малих комада; Алфредо Казела: Пупацети; Беджих Сметана: Рондо за два клавира – осморушно; И друге композиције одговарајуће тежине.	

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / СОЛО ПЕВАЧ
Разред:	4
Предмет:	УПОРЕДНИ КЛАВИР ЗА СОЛО ПЕВАЧЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10 /2013. бр 4 /1996.
Циљеви наставе предмета:	Развој извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање. Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик изучава.
Годишњи фонд часова:	4. разред 33.
Недељни фонд часова:	1

Начин остваривања програма предмета Настава се реализује кроз индивидуални рад и практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ТЕМЕ /ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Развој извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање.	Настава се реализује кроз индивидуалан рад. Она је практична уз теоретска тумачења и упутства. Педагог мора да сагледа у потпуности личност ученика и његове психофизичке способности.	Ученик активно приступа при упознавању са новим делом. Практично примењује стечена знања. Активно учествује у раду. Самопроцењује напредак	Солфеђо, теорија музике, музички облици, историја музике, хармонија, контрапункт, соло певање, камерна музика и др.
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ, МУЗИЧКО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик учи.	Планира индивидуални програм за сваког ученика. Предложена литература је само основа за избор композиција, а она не искључује из рада остала слична дела других аутора.	Запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, дискутује, ослања се на претходно искуство итд.	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОДСЕК МУЗИЧКА ТЕОРИЈА

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус / Разред/ Предмет	1. разред – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији.	
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	/	
Испитни програм	Слушни тест: Опажање штимова, лествица, простих интервала и трозвука. Једногласни диктат: Модулације у доминантни тоналитет или мутација. Умени део: Мелодијски пример (певање с листа) у оквиру пређеног градива из области мелодике; Ритмичко читање у оквиру пређеног градива.	
Јавни наступи	Школска, републичка и међународна такмичења из солфеђа и теорије музике.	
Смотре	Годишњи испит.	

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
Мелодика <i>Једногласно певање:</i> дијатоника, мол/дур и мутација, хроматске пролазнице и скретнице, дијатонске модулације у доминантну, субдоминанту, паралелу. <i>Двогласно певање:</i> инсерата из литературе, композиција различитих жанрова и музичких епоха, аранжмана српских и народних песама са и без текста: двогласно певање – дијатонске модулације на доминанту или паралелу, певање хармонских веза. Једногласно и вишегласно певање са карактером, поштовањем задатог темпа, фразе, динамике и артикулације	изражајно пева једногласне и вишегласне композиције; пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; записује и пева хармонске везе; пева староградске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8 и 9/8; интонативно чисто изводи двогласне композиције, са концентрацијом на своју мелодијску линију и сарадњу са учеником са којим изводи;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

ИНТОНИРАЊЕ И ОПАЖАЊЕ. Диктати: – појединачних тонова у целом регистру; – типова дурских и молских лествица; – једногласних диктата са модулацијом, мутацијом-тоналитети до 4 предзнака; – интервала и акорада ван тоналитета; – штимова; – двозвука у тоналитету до октаве; – хармонске везе (главни ступњевци). Диктати: – записивање дијатонских тонова према каденци тоналитета који се обрађује; – записивање апсолутних висина тонова; – записивање дијатонских двозвука; – записивање ритмичких диктата.	• опажа тонове кроз целу клавијатуру; • препознаје и записује дијатонске лествице; • успешно записује диктате са модулацијом и мутацијом; • препознаје штимове; • записује двозвуке у тоналитету; • препознаје и записује интервале и акорде ван тоналитета, као и хармонске везе; • записује ритмичке мотиве;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
РИТАМ: – равномерно читање у виолинском и бас кључу; – парлато; – ритмичке врсте и фигуре (четворodelна подела ритмичке јединице за бројање, троделни ритмови, народни ритмови...); – промене метра – из двodelа у тродел и обрнуто; – мере: 5/8, 7/8, 9/8; – одређивање метричке врсте у српским народним песмама.	• импровизује мелодију на задати ритам; • препознаје ритмичке фигуре тоделног ритма и четворodelне поделе; • препознаје и изводи поделу метра;		
СЛУШАЊЕ одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација).	• својим речима зна да објасни музичке појмове; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препознаје музичке елементе кроз примере које слуша;		

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО: – Импровизација мелодије на задати ритам; – Употреба савремене технологије у настави.	• импровизује мелодију на задати ритам; • успешно употребљава савремену технологију у настави, као и музичке програме за записивање нотног текста;		
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ: – Дијатонске дурске и молске лествице, хроматске дурске и молске лествице, прости интервали; – Трозвуци, лествични квинтакорди; – Доминантни септакорд са обртајима; – Ознаке за динамику, темпо, карактер и артикулацију.	• препознаје, гради дурске и молске лествице, као и њихове варијанте и успешно користи у мелодијским примерима и диктатима; • препознаје и гради хроматске лествице и успешно користи у мелодијским вежбама и диктатима; • препознаје трозвуке и четворозвуке и успешно их користи у мелодијским вежбама и диктатима.		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус / Разред/ Предмет	2. РАЗРЕД – СОЛФЕЂО		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20		
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији.		
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3	
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Обавезни минимум	/		
Испитни програм	Слушни тест: • опажање штимова, лествица, интервала до дециме, трозвука и доминантног септакорда са обртајима. Писмени део: • једногласни диктат, са модулацијом и мутацијом, • двогласни диктат хомофоног типа. Усмени део: • мелодијски пример (певање с листа) у оквиру пређеног градива из области мелодике, • ритмичко читање са променом метра у оквиру пређеног градива.		
Јавни наступи	Школска, републичка и међународна такмичења.		
Смотре	Годишњи испит.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима

МЕЛОДИКА: – једногласно певање инсерата из литературе, – дијатоника-фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција (тоналитети до пет предзнака), – упознавање модуса, – алтерације у поступном покрету, – певање средњовековних и раних ренесансних композиција, – дијатонске модулације у 1.квинтно сродство и мутација, – транспонованье. Композиције са клавирском пратњом.	• изражајно пева тоналне и модалне композиције са и без алтерација; • препозна и пева староградске композиције и народне мелодије у 5/8, 7/8, и 9/8; • пева штимове дурских и молских тоналитета;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ: – опажање појединачних тонова у целом регистру и клавијатури; – опажање различитих типова дијатонских дурских и молских лествица, модуса и лествица са Балкана; – опажање и интонирање интервала и двозвука у тоналитету; – штимова до 5 предзнака; – трозвука са обртајима и четворозвука; – хармонске везе, главни и споредни ступњеви. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО: – Импровизација мелодије на задати ритам; – Употреба савремене технологије у настави. СЛУШАЊЕ одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација). РИТАМ: – ритмичко читање уз обележена темпа, фразе, акценте, у виолинском и бас кључу и са променом кључа. Ритмичке врсте и фигуре: – осмоделна подела; – дуола и мала триола; – троделни ритмови (проста деоба тродела, пунктиране фигуре, синкопирани тродел, са и без узмаха); Метричке врсте: – промене метра; – мере: 5/8, 7/8, 9/8.	• записује и пева хармонске везе; • записује ритмичке мотиве и ритмичку окосницу; • записује мелодијске диктате по двотактима; • опажа, пева и записује интервале и акорде; • импровизује мелодију на задати ритам; • успешно употребљава савремену технологију у настави, као и музичке програме за записивање нотног текста; • својим речима објашњава музичке појмове; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препознаје музичке елементе кроз примере које слуша; • препознаје музичке елементе кроз примере за слушање музике; • препознаје и изводи ритмичке фигуре троделног ритма, четвороделне и осмоделне јединице бројања; • препознаје и изводи промену метра;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ: – Модуси и лествице са Балкана; – Сложени интервали. Четворозвучи: – Доминантни септакорд са обртајима и седам врста дијатонских септакорада у основном облику.	• препознаје, гради дурске и молске лествице, њихове варијанте и модусе, успешно користи у мелодијским примерима и диктатима; • препознаје и гради сложене интервале; • препознаје трозвуке и четворозвуке и успешно користи у мелодијским вежбама и диктатима.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	3. разред – СОЛФЕЂО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији.	
Годишњи фонд часова	105	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	/	
Испитни програм	Писмени део: Записивање једногласног (модулације, алтерације), двогласног диктата (хомофони слог са алтерацијама) и хармонских веза. Усмени део: Мелодијски пример (певање с листа) у оквиру пређеног градива из области мелодике. Ритмичко читање са променом метра у оквиру пређеног градива из области ритма.	
Јавни наступи	Школска, републичка и међународна такмичења	
Смотре	Годишњи испит	

Начин остваривања програма предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима

МЕЛОДИКА: <i>Једногласно певање</i> – стабилне и лабилне алтерације; – алтеровани акорди и разрешења; – инсerti из литетратуре, српске народне песме, теме у сонатном облику и облику ронда. <i>Алт кључ</i> – транспоноване из виолинског и бас кључа у алт и обрнуто; – дијатонске и хроматске модулације у тоналитет 1. и 2. квонтног сродства; – модална мелодика.	• изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне композиције; • препознаје и пева староградске песме и народне мелодије; • пева и препознаје штимове дурских и молских тоналитета.	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

ВИШЕГЛАСНО ПЕВАЊЕ – хомофоне, полифоне двогласне, трогласне и четворогласне композиције; композиције са клавирском пратњом; инсerti из литературе; српске народне песме са текстом; познате теме композиција у сонатном облику и у облику ронда са елементима дијатонике, дијатонске и хроматске модулације Певање мора имати карактер, темпо, фразирање, динамику и артикулацију	• изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне композиције • препознаје и пева староградске песме и народне мелодије • пева и препознаје штимове дурских и молских тоналитета	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и интонирање – основних и хроматских тонова; штимова свих тоналитета; свих интервала до дециме; свих трозвука у оквиру и изван тоналитета; свих дијатонских септакорада; хармонских веза на главним и споредним ступњевима, троглас и четвороглас, са и без модулације Диктати – записивање једногласног, двогласног диктата са алтерацијама и модулацијама; инсerti из литературе; записивање по фразама или уцело, као вергл диктат; записивање ритмичке окоснице; транспоноване мотива	• записује и пева хармонске везе • записује ритмичке мотиве и ритмичку окосницу • записује мелодијске диктате по двотактима, фразама или у целости • опажа, пева и записује интервале и акорде		
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО: – импровизација мелодије на задати ритам – употреба савремене технологије у настави	• импровизује мелодију на задати ритам • успешно употребљава савремену технологију у настави, као и музичке програме за записивање нотног текста		
СЛУШАЊЕ одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: – развоја естетских критеријума – међупредметне корелације – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација) РИТАМ: – равномерно читање у алт кључу – ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском, бас и алт кључу – неправилне ритмичке групе-све врсте триола, квартоле, квинтоле, секстолепромена метра – полиритмија – народни ритмови са променом метра	• својим речима објашњава музичке појмове • својим речима изражава утиске о слушаном делу • препознаје музичке елементе кроз примере које слуша		
	• препознаје и изводи ритмичке фигуре са и без нотног текста • препознаје и изводи промену метра		

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ: – модуси – четворозвуци (доминантни септакорд и обртаји, седам дијатонских септакорада) – алтеровани акорди хроматског типа	• препознаје, гради дурске и молске лествице, као и њихове варијанте и успешно користи у мелодијским примерима и диктатима • препознаје и интонира модусе • препознаје и гради хроматске лествице и успешно користи у мелодијским вежбама и диктатима • препознаје трозвуке и четворозвуке и успешно користи у мелодијским вежбама и диктатима • препознаје и гради алтероване акорде		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	4. РАЗРЕД – СОЛФЕЋО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме, кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној међупредметној корелацији	
Годишњи фонд часова	99	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Обавезни минимум	/	
Испитни програм	Матурски испит	
Јавни наступи	Школска, републичка и међународна такмичења	
Смотре	Годишњи испит	

Начин остваривања програма предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	ИСХОДИ / Ученик ће бити у стању да:	Литература	Корелација са другим предметима
МЕЛОДИКА: Једногласно певање – рекапитулација градива претходних година Хроматске модулације – енхармонске – алтеровани акорди хроматског типа и разрешења (период романтизма, импресионизма и XX века) – композиције са клавирском пратњом – поставка тенор кључа – транспоноване из тенор кључа у бас и виолински и обрнуто Вишегласно певање – инсерата из литературе, музичких епоха, различитих жанрова, српских народних песама – двогласно певање – модулације, мутације, алтерације – трогласно и четворогласно певање	• изражајно пева једногласне и вишегласне инструктивне композиције • пева штимове дурских и молских тоналитета • пева алтерације, алтероване акорде • препозна и пева модулацију • препозна и пева староградске песме и народне мелодије • пева композиције са клавирском пратњом	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ: Опажање – појединачни тонови у целом регистру; свих врста дијатонских лествица; Опажање и интонирање: – интервала до дециме; штимова од камертона; свих врста трозвука; хармонске везе – сви трозвучи и четворозвучи, са и без модулације; свих врста четворозвука. Диктати: – једногласни мелодијски: – записивање и транспоноване мотива; – записивање примера по двотактима, фразама и у целини (вергл); – записивање двогласних диктата-модулације, мутације, алтерације; – записивање ритмичких мотива и ритмичких диктата; – записивање народне песме, староградске. Силабичне и мелизматичне песме.	• опажа све лествице; • записује и пева хармонске везе; • записује ритмичке мотиве и ритмичку окосницу; • записује мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целини (вергл); • записује двогласне диктате; • опажа, пева и запише интервале и акорде;	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО: Импровизација мелодије на задати ритам или инсерата из литературе XX века и периода импресионизма. – Употреба савремене технологије у настави. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ: Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова (нарочито период импресионизма, 20-тог века и националне музике) са циљем: – развоја естетских критеријума; – међупредметне корелације; – препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација). РИТАМ: – равномерно читање тенор и алт кључа; – ритмичко читање-обнављање целокупног градива; – неправилне ритмичке групе; – полиритмија; – примери из литературе. ТЕОРИЈА МУЗИКЕ: Осврт на целокупно градиво теорије музике.	• импровизује мелодију на задати ритам или хармонију; • користи доступне носиоце звука; • својим речима изражава утиске о слушаном делу; • препознаје музичке елементе кроз слушне примере; • препознаје и изводи промену метра и темпа; • равномерно ритмички чита у виолинском, бас, алт и тенор кључу; • изводи и записује неправилне ритмичке групе; • изводи композиције са полиритмијом; • разуме и објасни својим речима музичке појмове; • има знање из свих лествица, модуса, интервала, трозвука, четворозвука, динамике, артикулације; • успешно препознаје приликом записивања, слушања и анализе музичких облика.	

Образовни профил:	МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР
Разред:	4. разред
Предмет:	СОЛФЕЋО
Просветни гласник:	28. јун 2013. год.
Циљеви наставе предмета:	Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање извођења и тумачење музике. Континуирани развој музикалности и музичке писмености. Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеђа са садржајима на настави хора и свим другим видовима теоретске наставе. Развој музикалности и музичке писмености и поставке основа за даљи рад на изучавању теоријских дисциплина у настави музике, хармоније, анализе музичког облика, контрапункта, аранжирања, компоновања.
Годишњи фонд часова:	99
Недељни фонд часова:	3

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
МЕЛОДИКА – рекапитулација градива кроз примере из литературе и инструктивне вежбе; – хроматске и енхармонске модулације; – једногласно, двогласно и вишегласно певање са мутацијом алтерацијама и модулацијама; – тенор кључ (равномерно читање и интонирање). ИНТОНИРАЊЕ И ОПАЖАЊЕ – опажање двозвука у тоналитету и од камертона; – хармонске везе (дијатоника и дијатонске модулације); – опажање модуса и модалних елемената. РИТАМ – равномерно читање – тенор и алт кључ; – ритмичко читање(све врсте триола, квинтола, секстола); – примери из литературе.	• разумевање садржаја музике и оспособљеност за опажање, извођење и тумачење музике;	Индивидуални и групни рад, вербално-текстуална метода	Ученици активно учествују у раду, индивидуално и групно анализирају музички материјал Ученици активно учествују у раду, индивидуално и групно анализирају музички материјал	Теме су повезане са инструменталном наставом, теоријом музике, као и осталим музичким предметима
	• оспособљеност за опажање и извођење; • развијање функционалног мишљења; • рад на развоју апсолутног слуха; • развијање правилног ритмичког разумевања музичког текста; • течно и тачно ритмичко читање;			
ДИКТАТИ – мело-ритмички диктати; двогласни диктати (дијатоника, мутација, алтерације, модулације); ритмички диктати.	• оспособљеност за записивање музичког текста, функционалног и интервалског начина мишљења и музичке меморије;			

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ САРАДНИК – ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус / Разред/ Предмет	1. разред – ХАРМОНИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Испитни програм	1. Писмени део: хармонизација сопрана (8 тактова) и шифрованог баса (8 тактова). 2. Усмени део: два питања из пређеног градива. 3. Практични део: свирање (4 такта) шифрованог баса.	
Јавни наступи	Школска, републичка и међународна такмичења из хармонија.	
Смотре	Писмени део: хармонизација сопрана и шифрованог баса. Практични део: свирање хармонских каденци.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
УВОД У ХАРМОНИЈУ Појам хармоније. Тонски систем – читање и писање нота у бас и виолинском кључу. Интервали: – врсте, – величина, – сазвучност – – разрешење дисонантних интервала. Лествице – дијатонске дурске и молске лествице. Тоналитет – појам и структурална основа тоналитета и његово испољавање кроз однос главних трозвука.	- Користи стечена знања из теорије музике у решавању хармонских проблема. - Препознаје консонантне и дисонантне интервале и примењује њихово разрешење.	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници који доприносе остварењу наведених исхода.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.

АКОРДИ – Појам и врсте акорада. Облици акорада – основни и обртаји. – Изградња квинтакорада на главним ступњевима. Многостраност квинтакорада. – Сродство акорада. – Тоналитет и функције акорада. – Строги хармонски став – Полифонија и хомофонија. – Мелодија. – Строги хармонски став. – Акордски и ванакордски тонови – општи појмови. – Хармонски ритам. – Критични тонови. – Каденце. КВИНТАКОРДИ ГЛАВНИХ СТУПЊЕВА – Квинтакорди. – Постављање квинтакорада главних ступњева у четворогласни хармонски став у дуру и хармонском молу. Везивање квинтакорада главних ступњева: – строга веза; слободна веза; полуслободна веза. – лиценција вођице. Мелодијски скокови у оквиру исте хармоније – промена положаја и слога. – Забрањена кретања. – Каденцирајући квартсекстакорд. КВИНТАКОРДИ СПОРЕДНИХ СТУПЊЕВА – Изградња квинтакорада споредних ступњева и њихових обртаја у задатом тоналитету. – Споредни квинтакорди – увођење и разрешење. – Фригијски обрт. – Секвенце.	• Препознаје консонантне и дисонантне акорде. • Записује квинтакорде и обртаје главних ступњева и одређује многостраност квинтакорада у тоналитетима. • Дефинише сродство и функције акорада. • Слушно разликује хомофони и полифони став. • Класификује и слушно препознаје врсте каденци. • Примењује поставку квинтакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада главних ступњева. • Свира хармонске везе квинтакорада главних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка. • Примењује поставку квинтакорада споредних ступњева у строгом хармонском ставу. Примењује правила у везивању квинтакорада главних и споредних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева. Свира хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС Мирјана Живковић, <i>Хармонија за II разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2004. У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује

СЕКСТАКОРДИ ГЛАВНИХ СТУПЊЕВА – Сектакорди – Изградња сектакорда и главних ступњева у оквиру тоналитета. – Сектакорди главних трозвука – увођење и разрешење.	• Примењује поставку сектакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада главних и споредних ступњева са сектакордима главних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе сектакорада главних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	Мирјана Живковић, <i>Хармонија за II разред средње музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2004. У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
СЕКСТАКОРДИ СПОРЕДНИХ СТУПЊЕВА – Споредни сектакорди – увођење и разрешење.	• Примењује поставку сектакорада споредних ступњева у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању квинтакорада и сектакорада главних и споредних ступњева. • Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада и сектакорада главних и споредних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	
КВАРТСЕКСТАКОРДИ – Изградња квартсектакорада главних ступњева главних ступњева у оквиру тоналитета. – Квартсектакорди: обртајни и случајни – увођење и разрешење.	• Примењује поставку квартсектакорада у строгом хармонском ставу. • Примењује правила у везивању свих дијатонских трозвука и њихових обртаја. • Слушно идентификује хармонске везе свих трозвука и њихових обртаја главних и споредних ступњева. • Препознаје тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе. • Повезује хармонизацију задатка са његовом формалном структуром. • Коментарише квалитет хармонског задатка.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ / МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус / Разред/ Предмет	Средње образовање / ДРУГИ / ХАРМОНИЈА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима хармоније најбитније је да ученик препозна и јасно дефинише законитости и логику хармонског језика, развије хармонски слух и способности у креирању хармонских задатака, који, у том смислу, имају приоритет на настави хармоније. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу хармонских садржаја. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу хармонских садржаја, као и развоју креативности ученика. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотре, као и учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. У сваком разреду су предвиђена четири писмена задатка, односно по два у сваком полугодишту у трајању од два школска часа.	
Обавезни минимум	Препознавање и изградња акорада. Аналитичко тумачење једноставнијих модулирајућих примера из литературе. Израда и свирање једноставнијих задатака.	
Испитни програм	Писмени део: хармонизација сопрана (8 тактова) и шифрованог баса (8 тактова) Усмени део: два питања из пређеног градива Практични део: свирање дијатонске модулације и шифрованог баса (4 такта)	
Јавни наступи	Групно певање и свирање израђених хармонских задатака	
Смотре	Писмени део: хармонизација сопрана и шифрованог баса Усмени део: једно питање из пређеног градива Практични део: свирање дијатонске модулације	

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ГЛАВНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ	• Препозна и изгради главне четворозвуке; • препозна и разреши критичне тонове у главним четворозвучима; • наведе начине увођења и разрешења главних четворозвука; • примени правила у везивању главних четворозвука; • слушно препозна хармонске везе главних четворозвука; • демонстрира написане хармонске везе главних четворозвука на клавиру.	Живковић, Мирјана. 2009. <i>Хармонија за други разред средње музичке школе</i> . Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. Живковић, Мирјана; Петковић, Ивица. 2019. <i>Хармонија на диркама</i> . Београд: Креативни центар.	Аранжирање, Хармонска пратња, Музички облици, Свирање хорских партитура, Хор, Клавир, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Солфеђо
ВАНАКОРДСКИ ТОНОВИ	• Препозна и примени ванакордске тонове у хармонизацији задатка и примерима из литературе.		
ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА	• Аналитички препозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе; • препозна и направи разлику између видова промене тоналитета у примерима из музичке литературе.	Живковић, Мирјана. 2014. <i>Хармонија за III и IV разред средње музичке школе</i> . Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. Живковић, Мирјана; Петковић, Ивица. 2019. <i>Хармонија на диркама</i> . Београд: Креативни центар. Деспић, Дејан. <i>Хармонија са хармонском анализом</i> . 2014. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	
ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА	• Презначи акорде у дијатонској модулацији; • свира дијатонску модулацију на клавиру; • повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром; • изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка.		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ / МУЗИЧКИ САРАДНИК		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	Средње образовање / ТРЕЋИ / ХАРМОНИЈА		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	Овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.		
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2	
Праћење и вредновање наставе	На часовима хармоније најбитније је да ученик препозна и јасно дефинише законитости и логику хармонског језика, развије хармонски слух и способности у креирању хармонских задатака, који, у том смислу, имају приоритет на настави хармоније. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу хармонских садржаја. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу хармонских садржаја, као и развоју креативности ученика. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита, као и учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.У сваком разреду су предвиђена четири писмена задатка, односно по два у сваком полуугодишту у трајању од два школска часа.		

Обавезни минимум	Препознавање и изградња акорада. Аналитичко тумачење једноставнијих модулирајућих примера. Израда и свирање једноставнијих задатака.
Испитни програм	Писмени део: хармонизација сопрана и модулирајућег шифрованог баса Усмени део: два питања из пређеног градива Практични део: свирање примера
Јавни наступи	Групно певање и свирање израђених хармонских задатака

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
СПОРЕДНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ	- Гради и имплементира (при секвентном понављању) споредне четворозвуке. - Препозна разрешења споредних четворозвука у хармонској анализи на примерима из литературе.	Живковић, Мирјана. 2014. <i>Хармонија за III и IV разред средње музичке школе</i> . Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. Живковић, Мирјана; Петковић, Ивица. 2019. <i>Хармонија на диркама</i> . Београд: Креативни центар. Деспић, Дејан. <i>Хармонија са хармонском анализом</i> . 2014. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	Музички облици, Солфеђо, Контрапункт, Клавир, Свирање хорских партитура, Хор, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Теорија музике
АЛТЕРОВАНА ХАРМОНИЈА	- Разликује дијатонске и алтероване тонове и акорде у лествицама; - изгради структуру алтерованих акорада дијатонског и хроматског типа; - разрешити критичне тонове у алтерованим акордима; примени правила у везивању алтерованих акорада и њихових обртаја; - слушно идентификује хармонске везе алтерованих акорада и њихових обртаја; - свира хармонске везе алтерованих акорада и њихових обртаја на клавиру.		
ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА	- Аналитички препозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе; - препозна и направи разлику између видова промене тоналитета у примерима из музичке литературе.		
ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА	- Презначи акорде у дијатонској модулацији; - свира дијатонску модулацију на клавиру; - повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром; - изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка.		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ / МУЗИЧКИ САРАДНИК		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	Средње образовање / ЧЕТВРТИ / ХАРМОНИЈА		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	Овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.		
Годишњи фонд часова:	66	Недељни фонд часова: 2	
Праћење и вредновање наставе	На часовима хармоније најбитније је да ученик препозна и јасно дефинише законитости и логику хармонског језика, развије хармонски слух и способности у креирању хармонских задатака, који, у том смислу, имају приоритет на настави хармоније. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу хармонских садржаја. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу хармонских садржаја, као и развоју креативности ученика. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати матурског испита, као и учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. У сваком разреду су предвиђена четири писмена задатка, односно по два у сваком полугодишту у трајању од два школска часа.		
Обавезни минимум	Препознавање и свирање краћих примера хроматске и енхармонске модулације. Израда једноставнијих задатака.		
Испитни (матурски) програм	Писмени део: хармонизација модулирајућег сопрана и модулирајућег шифрованог баса Усмени део: два питања из пређеног градива Практични део: свирање примера		
Јавни наступи	Групно певање и свирање израђених хармонских задатака		
Смотре	/		

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА ДИЈАТОНСКОГ ТИПА	- Имплементира у задацима хроматску модулацију дијатонског типа; - свира примере на клавиру; - направи разлику између средстава дијатонске и хроматске модулације дијатонског типа у хармонској анализи на примерима из литературе; - повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром; - дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе.	Живковић, Мирјана. 2014. <i>Хармонија за III и IV разред средње музичке школе</i>. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. Деспић, Дејан. <i>Хармонија са хармонском анализом</i>. 2014. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.	Увод у компоновање, Музички облици, Солфеђо, Контрапункт, Клавир, Хор, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Теорија музике, Свирање хорских партитура
ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА (ПРОМЕНА СКЛОПА АКОРДА; ТЕРЦНЕ СРОДНОСТИ; ЕЛИПТИЧНЕ ВЕЗЕ)	- Својим речима објасни средства хроматске модулације; - препозна све врсте хроматских модулација у примеру из музичке литературе; - слушно препозна хроматске модулације; - усмено изради и одсвира краће фразе користећи хроматску модулацију; - анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже хроматску модулацију.		
ЕНХАРМОНСКА МОДУЛАЦИЈА (УМАЊЕНИ ЧЕТВОРОЗВУК)	- Имплементира у задацима енхармонску модулацију. - Усмено изради и одсвира краће фразе користећи енхармонску модулацију; - анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже енхармонску модулацију; - повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром; - дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе.		
ЕНХАРМОНСКА МОДУЛАЦИЈА (МАЛИ ДУРСКИ СЕПТАКОРД, ТВРДО УМАЊЕНИ СЕПТАКОРД, МЕКО УМАЊЕНИ СЕПТАКОРД, ПРЕКОМЕРНИ КВИНТАКОРД)	- Имплементира у задацима енхармонску модулацију. - Усмено изради и одсвира краће фразе користећи енхармонску модулацију; - анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже енхармонску модулацију; - повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром; - дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе.		

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА /МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР
Разред:	4
Предмет:	Хармонија
Просветни гласник:	Београд, јун 2013.
Циљеви наставе предмета:	Развој улоге хармоније у музици;развој основних елемената хармоније;развој акордских веза;развој промене тоналитета(хроматска и енхармонска модулација);развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма/предмета: Ученици су подељени у групе, настава се одвија у специјализованим учионицама, ученици активно учествују у раду – индивидуално и групно, настава је теоријска, практична, вежбе.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
1. Хроматска модулација. 2. Енхармонска модулација.	- разуме, - повезује, - учава узрочно последичне везе, - анализира дела, - усваја основне законитости и логику хармонског језика, - развија хармонски слух, - савладава промене тоналитета, - развија препознавање и анализу хармонских стилова	Израда хармонских задатака кроз групни и индивидуални рад. Методе рада: монолошка, дијалошка, рад на нотном тексту, писани радови, демонстрација, практичан рад.	Активно учествује у групном раду, практично примењује стечена знања, активно приступа при излагању новог градива и изради задатака на часу, активно учествује у групном певању израђених задатака, самостално свира каденце, краће хармонске везе као и ток хроматске и енхармонске модулације.	Теорија музике – лествице, интервали, акорди. Музички облици – мотив, реченица, период, сонатни облик, фуга. Солфеђо – лествице, интервали алтер овани тонови, алтеровани акорди.

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ САРАДНИК – ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	1. / ХАРМОНСКА ПРАТЊА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Хармонска пратња је да код ученика развију знања и вештине везане за извођење, интерпретацију и импровизацију музике у зависности од музичких захтева.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима хармонске пратње најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, већ у првом разреду, инсистира се на препознавању и тумачењу музичких садржаја, као и развоју креативности. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити стимулативну, радну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Утврђивање и проверу знања из хармонске пратње треба спроводити усменим, писаним и практичним путем, на разнолик и интересантан начин.	
Јавни наступи	Учешће на јавном наступу употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред УВОД У ХАРМОНСКУ ПРАТЊУ ХАРМОНСКИ РИТАМ И ХАРМОНИЗАЦИЈА МЕЛОДИЈЕ ХАРМОНСКА ПРАТЊА СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ СТИЛ И ЖАНР	• Слушно и аналитички препозна музичке компоненте и објасни њихов утицај на карактер мелодије; • слушно препозна, изгради и одсвира акорде, врсте каденци и хармонске везе; • дефинише функционалну карактеристику акорада и разликује њихову хармонску улогу; • опажа функције, ступњеве, положај и облик акорда у кратким заокруженим примерима; • анализира мелодију и изврши адекватан избор акорада; • интерпретира различите хармонске обрасце у хармонској пратњи; • анализира и тумачи акорде примера из литературе различитих жанрова; • својим речима изрази утиске о слушаном делу; • критички просуди своје и извођење музике другова из групе; • примени потребна знања и вештине на инструменту.		

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ САРАДНИК – ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ		
Трајање школовања	Четири године		
Циклус/Разред/Предмет	2. разред – АРАНЖИРАЊЕ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20		
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Аранжирање је да код ученика развије вештине аранжирања примера из литературе за одговарајући ансамбл или солисту.		
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Јавни наступи	Школски јавни час.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
УВОД У АРАНЖИРАЊЕ. Аранжирање: појам и улога. Хармонски став: строги, слободни. Фактура: хомофона, полифона. Пратња и мелодија: – типови пратње (слушно, аналитички и практично), – проширење хармонске окоснице T-S-D-T/t-s-D-t, – израда пратње на клавиру на задату мелодију, – израда клавирске пратње на задату мелодију у другом инструменту (мелодијском инструменту) у слободном хармонском ставу, типови мелодије: – инструментална, – вокална (речитативна, ариозо), – мелодија са латентном хармонијом: израда мелодије са латентном хармонијом (мелодијски инструмент) и на задату пратњу.	• Ученик дефинише појам и улогу аранжирања, • прави разлику у хармонским слоговима и музичкој фактури, • наведе, препозна и одсвира типове пратње, • самостално осмисли и одсвира пратњу на задату мелодију, • осмисли латентну хармонију на задату мелодију, • самостално осмисли мелодију на задату латентну хармонску пратњу.	Дејан Деспић, <i>Вишегласни аранжмани</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1981. Дејан Деспић, <i>Мелодика</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1977.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
ИМПРОВИЗАЦИЈА. Орфов инструментариј. Тело као инструмент.	• Упозна се са групом инструмената Орфовог инструментарија и техником свирања на телу као инструмента. • Користи Орфов инструментариј и тело у импровизацији, како самостално сваки инструмент, тако и у мешовитом ансамблу.	Дејан Деспић, <i>Двоглас</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1990.	

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање аранжираних примера из литературе.	• препознаје и користи композиционе и аранжерске технике из музичке литературе писане за Орфов инструментариј, тела као инструмент, хармонски инструмент (клавир, хармонику и гитару) и дечији хор.	Дејан Деспић, <i>Вишегласни аранжмани</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд,	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од

АРАНЖИРАЊЕ Аранжирање мелодије са латентном хармонијом за: мешовити ансамбл (орфов инструментариј, хармонски инструмент, тело као инструмент). Аранжирање дечјих песама за дечји хор – једногласно певање уз клавирску пратњу.	• аранжира на задате мелодије, • направи поређење и коментарише аранжмане оригиналних композиција из литературе, развијајући тиме критичко мишљење.	1981. Дејан Деспић, <i>Мелодика</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1977. Дејан Деспић, <i>Двоглас</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1990.

теме и области која се обрађује

Наставни одсек / Група	МУЗИЧКИ САРАДНИК – ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ		
Трајање школовања	4 године		
Циклус/Разред/Предмет	3. разред – АРАНЖИРАЊЕ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20		
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Аранжирање је да код ученика развије вештине аранжирања примера из литературе за одговарајући ансамбл или солисту.		
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова:1	
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Јавни наступи	Школски јавни час.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ДИГИТАЛНО МУЗИЧКО ОПИСМЕЊАВАЊЕ Савладавање програма: Note flight, Muse score.	Ученик ће бити у могућности да користи дигиталне музичке програме у изради аранжмана.	Дејан Деспић, <i>Вишегласни аранжмани</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1981.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује
ПРАТЊА И МЕЛОДИЈА Сложенија фактура хармонске пратње. Хармонска пратња у деоници мелодијског инструмента. Корална мелодија и њена хармонизација.	- Ученик ће бити у могућности да примени сложенију фактуру у поставци аранжмана; - да самостално осмисли пратњу у деоници мелодијског инструмента на задату мелодију, и - да самостално хармонизује коралну мелодију.	Дејан Деспић, <i>Мелодика</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1977.	
АРАНЖИРАЊЕ Карактеристике аранжирања за дејчи хор. Аранжирање: – дејчих песама за дејчи хор – двогласно певање уз клавирску пратњу, – одабраних композиција или краћих целина из уметничке музике за клавир, – одабраних композиција или краћих целина из уметничке музике за клавирски дуо, – одабраних композиција или краћих целина из уметничке музике за трио (клавирски или инструментални). Инструментална музика у аранжману за хор (мешовити/ женски/мушки/дејчи). Аранжирање за два хармонска инструмента.	- Ученик ће бити у могућности да аранжира за дејчи хор и - да аранжира за различите ансамбле.	Дејан Деспић, <i>Двоглас</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1990.	
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање аранжираних примера из литературе.	- Ученик ће бити у могућности да направи поређење и - коментарише аранжмане оригиналних композиција из литературе		

Музички сарадник - одсек за музичку теорију		
Наставни одсек / Група	Музички сарадник - одсек за музичку теорију	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	4. разред – АРАНЖИРАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Аранжирање је да код ученика развије вештине аранжирања примера из литературе за одговарајући ансамбл или солисту.	
Годишњи фонд часова:	33	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	Праћење и вредновање наставе и учења почиње иницијалном провером знања наставља се током целе године и завршава годишњим испитом. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на такмичењима, употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Јавни наступи	Школски јавни час.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
АРАНЖИРАЊЕ ЗА ГУДАЧКИ КВАРТЕТ Поставка акорада у гудачком квартету. Могући типови пратње у гудачком камерном музицирању. Аранжирање одабраних композиција или краћих целина за гудачки квартет.	- Ученик ће упознати техничке могућности инструмената гудачког квартета, и - бити у могућности да аранжира композиције за гудачки квартет.	Дејан Деспић, <i>Вишегласни аранжмани</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1981.	У оквиру наставе се врши корелација са свим музичким предметима у мањој и већој мери и у зависности од теме и области која се обрађује.
АРАНЖИРАЊЕ ЗА ГУДАЧКИ ОРКЕСТАР Поставка акордске вертикале у гудачком оркестру. Могући типови пратње у гудачком оркестру. Аранжирање одабраних композиција или краћих целина за гудачки оркестар.	- Ученик ће упознати техничке могућности инструмената гудачког оркестра, и - бити у могућности да аранжира композиције за овај састав.	Дејан Деспић, <i>Мелодика</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1977.	
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Анализа и слушање оригиналних примера из литературе и њихових аранжмана за гудачки квартет и гудачки оркестар.	Ученик ће бити у могућности да направи поређење и коментарише аранжмане оригиналних композиција из литературе.	Александар Обрадовић, <i>Увод у оркестрацију</i>, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1997.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА		
Трајање школовања	4 године		
Разред/ Предмет	III разред / КОНТРАПУНКТ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Контрапункт је да код ученика развију знања у области историјског развоја и техничких својстава ренесансног контрапункта, вештину израде имитационог двогласног и трогласног става са текстом и препознавање ренесансних музичких облика.		
Годишњи фонд часова	35	Недељни фонд часова: 1	
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају средњег стручног образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.		
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик има знања о историјском, теоријском и практичном аспекту ренесансне музике, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење ренесансних музичких дела.		
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај средњег стручног образовања за предмет контрапункт из области основа, композиционих поступака и духовних и световних облика у ренесансној музици.			

Начин остваривања програма предмета групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ ВОКАЛНОГ КОНТРАПУНКТА	• препозна облике раног вишегласја на основу записа или звука; • пева у групи или уз инструменталну пратњу композиције раног вишегласја; • компоује краће примере по угледу на анализиране облике раног вишегласја; • именује различите извођачке саставе ренесансних композиција на основу записа или звука; • препозна врсте старих нотација на основу записа;	Властимир Перичић <i>Вокални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЈ, музички облици, хармонија
КОМПОЗИЦИОНИ ПОСТУПЦИ У МУЗИЦИ РЕНЕСАНСЕ	• запише и препозна све врсте модуса; • анализира мелодијско-ритмичке карактеристике у примерима из литературе; • компоује кантус фирмус и флоридус; • примени у задацима композиционе поступке ренесансе кроз двогласни и трогласни хорски став; • компоује један одсек имитационог двогласног и трогласног мотета са текстом; • препозна композиционе поступке ренесансе у одабраним делима;	Властимир Перичић <i>Вокални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЈ, музички облици, хармонија

ДУХОВНИ И СВЕТОВНИ ОБЛИЦИ РЕНЕСАНСЕ	• коментарише композиционе поступке након изведених или одслушаних делова композиције; • објасни историјски развој духовних и световних облика ренесансе, њихове врсте и наведе најзначајнија дела и композиторе; • анализира и слушно препознаје духовне и световне облике ренесансе.	Властимир Перичић <i>Вокални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЛ, музички облици, хармонија

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ И ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА		
Трајање школовања	4 године		
Разред/ Предмет	IV разред / КОНТРАПУНКТ		
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19. и 6/20.		
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Контрапункт је да код ученика развије знања у области историјског развоја и техничких својстава барокног контрапункта, као и вештину препознавања барокних музичких облика и композиционих поступака.		
Годишњи фонд часова	66	Недељни фонд часова: 2	
ВЕЗА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА И ИСХОДА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА	Стандарди образовних постигнућа достижу се на крају општег средњег образовања. Исти стандард (или његов део) активираће се више пута током школске године, односно до краја средњег образовања, сваки пут уз другу наставну јединицу. Такво поступање осигурава досезање све вишег и вишег нивоа појединачних ученичких постигнућа, а ученичка знања, вештине и способности се непрестано сагледавају из нових углова, утврђују, проширују и систематизују.		
ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА	Ученик има знања о историјском, теоријском и практичном аспект барокне музике, као и вештину неопходну за разумевање, тумачење и извођење барокних музичих дела.		
Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај стручног средњег образовања за предмет Контрапункт садрже стандарде постигнућа за области: основе, композициони поступци, инструментални и вокално-инструментални облици барока.			

Начин остваривања програма предмета групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења и упутства.

ОБЛАСТИ/ТЕМА	ИСХОДИ	Литература	Корелација са другим предметима
ОСНОВИ БАРОКНОГ КОНТРАПУНКТА	• објасни основне карактеристике барока и разлике у односу на период ренесансе; • наведе, анализира и слушно препознаје инструменталне и вокално-инструменталне облике барока; • препозна различите извођачке саставе барокних композиција на основу записа или звука; • објасни развој тоналне хармоније; • анализира мелодијско-ритмичке карактеристике барокних композиција; • компоује једногласне мелодије у стилу барока;	Властимир Перичић <i>Инструментални и вокално- инструментални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЛ, музички облици, хармонија.

КОМПОЗИЦИОНИ ПОСТУПЦИ У МУЗИЦИ БАРОКА	- примени у задацима композиционе поступке ренесансе кроз двогласни и трогласни инструментални став; - компонује први део двогласне инвенције и експозицију трогласне фуге; - препозна композиционе поступке барока у одабраним делима; - коментарише композиционе поступке након изведених или одслушаних делова композиције;	Властимир Перичић <i>Инструментални и вокално-инструментални контрапункт</i>	Теорија музике, хор, историја музике са УМЛ, музички облици, хармонија
ИНСТРУМЕНТАЛНИ И ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНИ ОБЛИЦИ БАРОКА	- објасни историјски развој инструменталних облика барока, њихове главне карактеристике и наведе најзначајнија дела и композиторе; - анализира и слушно препознаје инструменталне облике барока;	Мирјана Живковић <i>Инструментални контрапункт</i>	
Програм смотре / испита: 1. Израда експозиције фуге на задату тему. 2. Анализа фуге; Слушни тест (препознавање музичких облика барока).			

Образовни профил:	МУЗИЧКИ ИЗВОЂАЧ – КЛАСИЧНА МУЗИКА / МУЗИЧКИ САРАДНИК -ТЕОРЕТИЧАР
Разред:	4
Предмет:	КОНТРАПУНКТ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр 4 /1996. и бр 11/ 2013.
Циљеви наставе предмета:	Сагледавање историјског развоја контрапункта. Оспособљавање за усавршавањем рада на инструменталном контрапункту. Упознавање са барокном инструменталном полифонијом.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета Ученици су подељени у групе (разред је подељен ради извођења групне наставе), реализује се у специјализованој учионици са клавиром, као и уређајима за репродуковање музике. Настава се одвија као теорија и као вежбе у виду практичне израде задатака на табли са линијским системом. Слушање музичких примера и анализа дела инструментане музике барока.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација

Двогласни инструментални полифони став.	Основни циљ учења је да ученик схвати начин како да гради инструментални музички ток водећи паралелно две мелодијске линије	Израда задатака на табли и индивидуално у свескама, слушање примера из литературе и повезивање са оним шта се израђује на часу.	Активно учествује при излагању новог градива и изради задатака на часу.	Корелација са предметом Историја музике Музички облици и Хармонија.
Инвенција	Циљ учења је да ученик схвати имитациони поступак и начин изградње облика и потом примени технику компоновања.	Израда задатака, анализа полифоног става. Слушање звучних примера и практично на клавиру	Ученик практично примењује знања	Корелација са предметом Историја музике Музички облици и Хармонија.
Вишегласни инструментални став	Циљ учења је да ученик разуме, да схвати начин вођења истовремено три мелодијске линије, да градиво повеже са претходним градивом из двогласа.	Слушање примера из литературе, израда примера, дијалог, израда примера индивидуално и анализа радова на часу.	Ученик запажа разлику између двогласа и трогласа, упоређује и примењује стечено знање како би успео да оствари успех у изради трогласног става.	Корелација са предметом Хармонија.
Фуга	Циљ учења је да ученик научи да препознаје дела барокне полифоније, да се оспособи да компонује у барокном полифоном стилу.	Анализа примера и израда инструменталних полифоних облика, на табли и индивидуално.	Ученик активно учествује у раду, примењује своја знања и самопроцењује напредак. Ослања се на претходно искуство у изради задатака.	Корелација са предметом Историја музике, Музички облици и Хармонија.

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ/МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1–4 СМШ/ КЛАВИР, А ПРОГРАМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18. – др. закон, 10/19. и 6/20.	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Клавир „А“ програм је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања	
Годишњи фонд часова	1–3 разреда 70 часова / 4. разред 66 часова годишње	Недељни фонд часова: 2 часа недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	• четири етиде са различитим техничким проблемима; • две полифоне композиције; • једна соната; • два комада разних епоха и карактера • лествице и трозвуци по програму	
Испитни програм	Музички сарадници немају испит на крају школске године	
Јавни наступи	Обавезна су 2 јавна наступа у току године.	
Смотре	За ученике другог разреда: једна етида; једна полифона композиција; став сонате или концерта, или варијације или ронда; композиција по избору. За ученике четвртог разреда: једна етида – напамет; једна полифона композиција – напамет; један комад XIX или XX века – напамет; једна соната или концерт – може и из нота. Ученици првог и трећег разреда немају смотру.	

Начин остваривања програма предмета:ег

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЗА ПРВИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује извођење у току свирања; - примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да их одсвира; - учествује на јавним наступима у школи; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње.	Етиде: - Карл Черни: <i>Етиде оп. 299</i>; - Херман Беренс: <i>Етиде оп. 61, оп. 88</i>; - Јохан Баптист–Крамер: <i>Етиде</i>. Композиције полифоног стила: - Јохан Себастијан Бах: <i>Двогласне инвенције, Мали прелудијуми, Француске свите</i> – поједини ставови. - Георг Фридрих Хендл: <i>Свита</i>. Сонате и варијације: - Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен. Композиције по слободном избору: - Бела Барток: <i>На селу, Микрокосмос</i>; - Дмитриј Кабалевски: <i>Варијације а-мол</i>; - Феликс Менделсон: <i>Песме без речи</i>. Друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе, Хармонска пратња, Аранжирање, Хорске партитуре, Увод у савремену музiku
ЗА ДРУГИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује извођење у току свирања; - примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да их одсвира; - учествује на јавним наступима у школи; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње.	Етиде: - Карл Черни: <i>Етиде оп. 299</i>, - Херман Беренс: <i>Етиде оп. 61, оп. 88</i>, - Јохан Баптист–Крамер: <i>Етиде</i>. Композиције полифоног стила: - Јохан Себастијан Бах: <i>Двогласне инвенције, Трогласне инвенције, Француске свите</i> – поједини ставови. - Георг Фридрих Хендл: <i>Свита</i>. Сонате и варијације: Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен. Композиције по слободном избору: Ф. Шуберт: <i>Емпромптиа оп. 90</i>; - Едвард Григ: <i>Ноктурно</i>.	

ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује извођење у току свирања; - примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да их одсвира; - учествује на јавним наступима у школи; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње.	Етиде: - Карл Черни: <i>Етиде</i> оп. 740, - Херман Беренс: <i>Етиде</i> оп. 61, оп. 88, - Јохан Баптист-Крамер: <i>Етиде</i>, Композиције полифоног стила: - Јохан Себастијан Бах: <i>Трогласне инвенције</i>, <i>Француске свите</i> – поједини ставови - Георг Фридрих Хендл: <i>Свита</i> Сонате и варијације: - Јозеф Хајдн: Волфганг Амадеус Моцарт: - Лудвиг ван Бетовен Композиције по слободном избору: - Франсис Пуланк: <i>Два ноктурна</i>; - Фредерик Шопен: <i>Ноктурна</i>; - Роберт Шуман: <i>Романсе</i> оп. 28; - Албумблатер Франц Лист: <i>Утехе</i> И друге композиције одговарајуће тежине	Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе, Хармонска пратња, Аранжирање, Хорске партитуре, Увод у савремену музику
ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује извођење у току свирања; - примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да их одсвира; - учествује на јавним наступима у школи; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње;	Етиде: - Карл Черни: <i>Етиде</i> оп. 740, - Херман Беренс: <i>Етиде</i> оп. 61, оп. 88, - Јохан Баптист-Крамер: <i>Етиде</i>, Композиције полифоног стила: Јохан Себастијан Бах: <i>Трогласне инвенције</i>, <i>Француске свите</i> – поједини ставови Георг Фридрих Хендл: <i>Свита</i> Сонате и варијације: - Јозеф Хајдн: Волфганг Амадеус Моцарт: - Лудвиг ван Бетовен Композиције по слободном избору: - Клод Дебиси: <i>Арабеске Е-дур и Ге-дур; Дечји кутак</i> - Франсоа Купрен: <i>Сестра Моник</i>, - Жан Филип Рамо: <i>Гавота, Варијације</i> И друге композиције одговарајуће тежине	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ/МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1-4 СМШ/ КЛАВИР Б ПРОГРАМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Клавир „Б” програм је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања	
Годишњи фонд часова	1–3 разреда 70 часова / 4. разред 66 часова годишње	Недељни фонд часова: 2 часа недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	За ученике 1. разреда: лествице и трозвучи по програму; 25 вежби; 4 етиде; 2 полифоне композиције; једна сонатина; 3 комп. различитих стилова. За ученике 2. разреда: четири етиде са различитим техничким захтевима; једна сонатина; четири композиције по слободном избору различитог карактера и стила (од старих мајстора до савременог стваралаштва); лествице и акорди по програму. За ученике 3. разреда: четири етиде са различитим техничким захтевима; две композиције полифоног стила; четири композиције по слободном избору; један став сонатине; лествице и акорди по програму. За ученике 4. разреда: лествице и акорди по програму; три композиције по слободном избору; једна полифоне композиција; један став сонатине или варијације варијација; једна композиција домаћег аутора и један комад.	
Испитни програм	Музички сарадници немају испит на крају школске године.	
Јавни наступи	Обавезна су 2 јавна наступа у току године.	
Смотре	За ученике другог и четвртог разреда: • једна скала; • једна етида; • једна полифона композиција; • једна композиција по слободном избору; • један став сонате. Ученици првог и трећег разреда немају смотре.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЗА ПРВИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - критички прати сопствени развој; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	Етиде: Александар Николајев: <i>Школа за клавир – Етиде</i> Полифоне композиције: Јела Кршић: <i>Клавирска читанка – вежбе за полифонију</i> Јохан Себастијан Бах: <i>Мале композиције</i> Сонатине: <i>Избор сонатина, I свеска</i> Композиције различитих стилова: Александар Гедике: <i>60 лаких композиција, ор. 36</i> Корнелиус Гурлит: <i>Први кораци младог пијанисте ор. 82</i>; Бела Барток: <i>За децу</i>. И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе, Хармонска пратња, Аранжирање, Хорске партитуре, Увод у савремену музику.
ЗА ДРУГИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	- чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; - одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; - препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; - користи педал у делима; - уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; - чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецопиано, фортисимо, мецофорте; - јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; - осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; - самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; - повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; - развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; - самостално, изражајно свира композиције напамет;	Етиде: – Јела Кршић: <i>Музичка читанка за III разред-етиде</i> – Карл Черни: <i>Етиде</i> оп. 849 Полифоне композиције: Јохан Себастијан Бах: <i>Мале композиције, 12 малих прелудијума</i> Сонатине: – Лудвиг ван Бетовен; – Муцио Клементи; – Антон Дијабели. Композиције различитих стилова: – Александар Гречанинов: <i>Дечји албум</i> оп. 98 – Роберт Шуман: <i>Албум за младеж</i> – Петар Илич Чајковски: <i>Албум за младеж</i> – Марко Тајчевић: <i>Деци</i> И друге композиције одговарајуће тежине	

ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; • јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; • транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; • примени више динамичких нијанси у свирању; • појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; • свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; • свесно користи директан и синкопирани педал; • јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; • свира једноставну пратњу на задату мелодију.	Етиде: – Карл Черни: <i>Етиде</i> оп. 849; – Хенри Бертини: <i>Етиде</i> оп. 100; – Херман Беренс: <i>Етиде</i> оп. 88. Композиције полифоног стила: Јохан Себастијан Бах: <i>12 и 6 малих прелудијума</i>, Сонатине и сонате: – Јозеф Хајдн: Сонатине и сонате; – Волфганг А. Моцарт: Бечке сонатине. Композиције различитих стилова: – Дмитриј Шостакович: Луткине игре; – Доменико Скарлати: Лаки комади; – Лудвиг ван Бетовен: За Елизу. И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе, Хармонска пратња, Аранжирање, Хорске партитуре, Увод у савремену музику.
ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; • својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: – Карл Черни: <i>Етиде</i> оп. 299; – Јохан Баптист-Крамер: <i>Етиде</i>; – Алберт Лешхорн: <i>Етиде</i> оп. 66; Полифоне композиције: – Јохан Себастијан Бах: <i>Двогласне инвенције</i>, <i>Француске свите</i> – поједини ставови Сонате и варијације: – Јозеф Хајдн: Волфганг Амадеус Моцарт: Лудвиг ван Бетовен. Композиције различитих стилова: Лудвиг ван Бетовен: <i>Екосезе</i>; <i>Багателе</i>; Феликс Менделсон: <i>Песме без речи</i>; Роберт Шуман: <i>Споменар</i>. И друге композиције одговарајуће тежине.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ/МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	1–4 СМШ/ КЛАВИР Ц ПРОГРАМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Циљ учења предмета Клавир „Ц“ програм је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања	
Годишњи фонд часова	1–3 разреда 70 часова / 4.разред 66 часова годишње	Недељни фонд часова: Недељни фонд часова: 2 часа недељно
Праћење и вредновање наставе	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.	
Обавезни минимум	• четири етиде са различитим техничким проблемима; • две полифоне композиције; • једна соната; • два комада разних епоха и карактера; • лествице и трозвучи по програму.	
Испитни програм	Музички сарадници немају испит на крају школске године.	
Јавни наступи	Обавезна су 2 јавна наступа у току године.	
Смотре	За ученике другог и четвртог разреда: • Једна етида; • Једна полифона композиција; • Став сонате или концерта, или варијације или ронда; • Композиција по избору. Ученици првог и трећег разреда немају смотру.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
ЗА ПРВИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • појасни конструкцију дела и објасни значења термина музичке форме; • својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: – Карл Черни: <i>Етиде Оп. 299</i>, – Јохан Баптист-Крамер: <i>Етиде</i>, – Јела Кршић и Ранковић: <i>Збирка за савлађивање техничких проблема</i>. Полифоне композиције: Јохан Себастијан Бах: <i>Француске свите</i>, <i>Енглеске свите</i>. Сонате и варијације: – Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен. Композиције по слободном избору: – Феликс Менделсон: <i>Песме без речи</i>, – Роберт Шуман: <i>Албум за младе</i>, – Едвард Григ: <i>Лирски комади III и IV свеска</i>. И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе, Хармонска пратња, Аранжирање, Хорске партитуре, Увод у савремену музику
ЗА ДРУГИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • појасни конструкцију дела и објасни значења термина музичке форме; • својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: – Карл Черни: <i>Етиде оп. 299</i>, – Јохан Баптист-Крамер: <i>Етиде</i>, – Јела Кршић и Ранковић: <i>Збирка за савлађивање техничких проблема</i>. Полифоне композиције: Јохан Себастијан Бах: <i>Француске свите</i>, <i>Енглеске свите</i>. Сонате и варијације: – Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен. Композиције по слободном избору: – Феликс Менделсон: <i>Песме без речи</i>, – Роберт Шуман: <i>Албум за младе</i>, – Едвард Григ: <i>Лирски комади III и IV свеска</i>. И друге композиције одговарајуће тежине	

ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • појасни конструкцију дела и објасни значења термина музичке форме; • својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике.	Етиде: – Карл Черни: <i>Етиде Оп. 740</i> – Јохан Баптист-Крамер: <i>Етиде</i> – Алберт Лешхорн: <i>Етиде оп 66</i> Полифоне композиције: – Јохан Себастијан Бах: <i>Двогласне инвенције, Трогласне инвенције</i> – Георг Фридрих Хендл: Избор Сонате и варијације: – Јозеф Хајдн: Волфганг Амадеус Моцарт: Лудвиг ван Бетовен Композиције по слободном избору: – Арам Хачатуријан: <i>Дечји албум</i> – Петар Илич Чајковски: <i>Годишња доба</i> – Александар Бородин: <i>Мала свита</i> И друге композиције одговарајуће тежине.	Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике са упознавањем литературе, Хармонска пратња, Аранжирање, Хорске партитуре, Увод у савремену музику
ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД: ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• чита и свира течно с листа са обе руке; • повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; • препозна период настанка одређене композиције; • спретно изведе технички захтевније композиције; • самостално хармонизује једноставни тематски материјал; • појасни конструкцију дела и објасни значења термина музичке форме; • својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; • учествује на јавним наступима у школи; • критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; • критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; • самостално вежба по плану који је утврдио са наставником • поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; • користи носиоце звука за слушање музике..	Етиде: – Карл Черни: етиде Оп. 740. – Морис Мошковски: Етиде оп. 18. – Адолф Рутхард: Етиде. Полифоне композиције: – Јохан Себастијан Бах: <i>Двогласне инвенције, Трогласне инвенције.</i> Сонате и варијације: – Јозеф Хајдн: Волфганг Амадеус Моцарт: Лудвиг ван Бетовен. Композиције по слободном избору: – Фредерик Шопен: <i>Ноктурна, мазурке, валцери.</i> – Едвард Григ: <i>Лирски комади.</i> – Франц Шуберт: <i>Два скерца, Музички тренуци.</i> И друге композиције одговарајуће тежине.	

Образовни профил:	МУЗИЧКИ САРАДНИК – ТЕОРЕТИЧАР
Разред:	1–4
Предмет:	КЛАВИР – Програм „А“ и „Б“
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 10/2013.
Циљеви наставе предмета:	Развој извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање. Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик изучава. Успешније овладавање свим теоретским дисциплинама и оспособљавање за даље школовање на факултетима.
Годишњи фонд часова:	70 (4. Разред 66)
Недељни фонд часова:	2

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Развој извођачке технике: скале, свирање кандеци, етиде, техничке вежбе, вежбе за полифонију, сонатине, вежбе за читање с листа, вежбе за четвороручно свирање.	Настава се реализује кроз индивидуални рад. Она је практична уз теоретска тумачења и упутства. Програми обухватају више подручја: скале, етиде, техничке вежбе, полифонију, сонатну форму, варијације, ронда, комаде разних аутора и стилова, транспоноване једноставних вежби или акорада, четвороручно свирање или свирање на два клавира.	Ученик активно приступа при упознавању са новим делом. Практично примењује стечена знања.	Солфеђо, теорија музике, музички облици, историја музике, хармонија, контрапункт и др.
МУЗИЧКО- ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Развој способности ученика за повезивање овог предмета са главним предметом који ученик учи. Успешније овладавање свим теоретским дисциплинама и оспособљавање за даље школовање на факултетима	Предложена литература је само основа за избор композиција, а она не искључује из рада остала слична дела других аутора.	Активно учествује у раду. Самопроцењује напредак Запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, дискутује, ослања се на претходно искуство, итд.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ/МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	2. и 3. разред / ХОРСКЕ ПАРТИТУРЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Хорске партитуре је оспособљавање ученика да правилно прочитају, протумаче и изведу на клавиру хорску партитуру.	
Годишњи фонд часова:	2./35; 3./35	Недељни фонд часова: 1/1
Праћење и вредновање наставе	На часовима хорских партитура, кључно је унапређивање музичких способности и оспособљавање за правилну интерпретацију хорских композиција. Критеријум за оцењивање је присуство и уложен лични ангажман ученика и напредовање у складу са његовим музичким могућностима, као и квалитет свирања и ниво научених композиција.	
Обавезни минимум	2. разред – 15 композиција различитих епоха и карактера. 3. разред – 5 композиција различитих епоха и карактера.	

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
2. разред	- користи стечена теоретска знања из других предмета у читању и свирању партитуре; - анализира и свира на клавиру двогласне, трогласне и четворогласне хорске партитуре; - препозна проблеме и технички прилагоди начин свирања различитим захтевима у партитури; - чита транспоноване тенорске деонице; - чита старе кључеве и примени их у пракси; - чита с листа лакше хорске партитуре; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Двогласни и трогласни дечји и женски хорови у два система: В. Ђорђевић: Хорови у два и три гласа; Р. Толингер: Црна ноћи; М. Милојевић: Двогласни, трогласни и четворогласни хорови; М. Бајшански: Девојачки пркос; М. Тајчевић: Народне песме за двогласне и трогласне хорове; К. Манојловић: Збирка двогласних и трогласних женских хорова; К. Бабић: Двогласне и трогласне хорске композиције. Трогласни и четворогласни женски хорови у 2 система: Ст. Ст. Мокрањац: Четири обредне кајде; Приморски напјеви; Б. Сметана: Три женска хора; К. Манојловић: Три песме из Вардарске градине; К. Бабић: Четири песме из Србије; С. Рахмањин: Шест хорова оп. 15; В. Илић: Младост; Запис 1492. година	

3. разред СВИРАЊЕ ХОРСКИХ ПАРТИТУРА	• користи стечена теоретска знања из других предмета у читању и свирању партитуре; • анализира и свира на клавиру двогласне, трогласне и четворогласне хорске партитуре; • препозна проблеме и технички прилагоди начин свирања различитим захтевима у партитури; • чита транспоноване тенорске деонице; • чита старе кључеве и примени их у пракси; • чита с листа лакше хорске партитуре; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Трогласни и четворогласни женски хорови у 3 система: К. Монтеверди, Палестрина, Феста, Гастолди, Маренцио, Криспинус, анонимни аутори: канцонете, виланеле, мадригали, мотети; М. Живковић: Цвеће цафнало; Ст. Ст. Мокрањац: Четири обредне кајде	
		Четворогласни женски хорови у 4 система: – Ст. Ст. Мокрањац: XIV Руковет; – Ђ. Верди: Quattro pezzi sacri (III); Четворогласни мешовити хорови у 2 система: – Б. Донати: Канцонета; – Ђ. Де Марци: Signore delle cime; – Л. Лео: Libera me; – Палестрина: O Bone Jesu; – Ј. Аркаделт: Ave Maria; – Ј. Галус: Sepulto Domino; Ecce quomodo moritur iustus; – Г. Ф. Хендл: Canticorum Jubilo; – Ј. С. Бах: Корали; – В. А. Моцарт: Ave verum corpus; – Л. ван Бетовен: Жртвена песма; – К. Станковић: Литургија – делови – Ст. Ст. Мокрањац: Леле Стано мори (V руковет)	
		Мушки хорови у 2 система: – Ст. Ст. Мокрањац: Литургија Св. Јована Златоустог – делови, Актист; – Ј. Маринковић: Хеј, трубачу Мушки хорови у 4 система: – Ст. Ст. Мокрањац: I Руковет; – М. Бајшански: Докле улица спи Мешовити хорови у 3 система: – К. Станковић: Литургија – делови; Христос воскрес; – Ст. Ст. Мокрањац: И кличе девојка; Када ми се Радосаве; Црни горо (XI Руковет); – И. Бајић: Српкиња (Кнез Иво од Семберије).	

	• користи стечена теоретска знања из других предмета у читању и свирању партитуре; • анализира и свира на клавиру двогласне, трогласне и четворогласне хорске партитуре; • препозна проблеме и технички прилагоди начин свирања различитим захтевима у партитури; • чита транспоноване тенорске деонице; • чита старе кључеве и примени их у пракси; • чита с листа лакше хорске партитуре; • користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Мешовити хорови у 4 система: – Ст. Ст. Мокрањец: Руковети; Литургија Св. Јована Златоустог, Опело – делови, Акатист Богородици, О како безаконоје, Тебе одјејущагосја, Статије; – Ј. Славенски: Вода звира; – Ј. Маринковић: Оче наш из Литургије; – К. Бабић: Три мадригала, само мало другачија; – В. Перичић: Песме из Врања; – С. Христић: Опело – делови; – Ђ. Гастолди: Il' bell umore; – Б. Донати: Gagliarda; – Х. Персл: Пролетња песма; – Палестрина: Benedictus; – Мадригали и мотети Монтевердија, Ласа, Маренција, Палестрине, Галуса; – Ј. С. Бах: Корали у старим кључевима. И дела сличне тежине и специфичних техничких захтева.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ/МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	4 године	
Циклус/Разред/Предмет	Трећи и четврти/ДИРИГОВАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Дириговање је да ученик овлада мануелном техником и основним диригентским вештинама и да се оспособи за анализу музичког дела и практичан рад са ансамблом.	
Годишњи фонд часова:	3. година / 70; 4. година / 66	Недељни фонд часова: 2/2
Праћење и вредновање наставе	На часовима дириговања кључно је унапређивање музичких способности ученика и њихово оспособљавање за правилну интерпретацију хорских и оркестарских композиција. Критеријум за оцењивање је уложен лични ангажман ученика и напредовање у складу са његовим музичким могућностима, као и квалитет дириговања. Посебан подстицајни елемент може бити јавни наступ са ансамблом којим се развија самопоуздање ученика.	
Обавезни минимум	Минимум за 3. разред: 10 композиција за различите хорске саставе, различитих епоха и техничких захтева. Минимум за 4. разред: 3 композиције за гудачки, камерни, симфонијски оркестар.	
Јавни наступи	Овај предмет подразумева оспособљавање ученика за правилно интерпретирање хорске и оркестарске литературе и за даљи самостални рад. У процесу рада корисно је слушање композиција које се обрађују помоћу доступних носилаца звука (предности дигитализације). На тај начин се подстиче активно слушање, анализа квалитета извођења и развој критичког мишљења.	

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
3. разред ДИРИГОВАЊЕ	- опише развој дириговања и улогу и значај диригента у ансамблу; - чита партитуру кроз анализу и свирање; - примењује мануелну технику у зависности од музичких и техничких захтева партитуре; - диригује ансамблом или уз пратњу на клавиру одређену хорску партитуру; - користи знања стечена из сродних предмета; - заузме критички став према сопственом и туђем дириговању; - користи предности дигитализације у слушању, анализирању и извођењу музике.	В. Ђорђевић: Хорови у два и три гласа М. Бајшански: <i>Девојачки пркос</i> С. С. Мокрањац: <i>Четири обредне кајде</i> В. Илић: <i>Младост</i> К. Монтеверди: <i>Il mio martir</i> Палестрина: <i>Vigilate</i> Ђ. Ђ. Гастолди: <i>L'umorista</i> Ђ. Батиста Мартини: <i>In Monte oliveti</i> Л. Маренцио: <i>Al primo vostro sguardo</i> Канцонете, виланеле, мадригали и мотети Б. Донати: <i>Canzonetta</i> Л. Лео: <i>Libera me, Канони</i> Ст. Ст. Мокрањац: <i>Литургија Св. Јована Златоустог</i> (делови); <i>Опело</i> (делови); <i>Руковети</i>; <i>Акатист Богородици</i>; <i>Две песме из XVI века</i> С. Рахмањин: <i>Богородице дјево из Свеноћног бденија</i> А. Архангелски: <i>Помишљају дењ страшни</i>; <i>Гласом мојим ко Господу возвах</i> В. А. Моцарт: <i>Ave verum corpus</i> Л. ван Бетовен: <i>Жртвена песма</i> Ј. Маринковић: <i>Оче наш из Литургије</i> Ј. Славенски: <i>Вода звира</i> К. Бабић: <i>II мадригал (Узори Маро)</i> Р. Петровић: <i>Бела врана и црна овца</i> С. Христић: <i>Свјати Боже из Опела у бе-молу</i> Палестрина: <i>Benedictus</i> Мадригали и мотети Монтевердија, Ласа, Маренција, Палестрине, Галуса; Композиције за солисту у пратњи хора: С. С. Мокрањац: <i>Болно чедо</i>; <i>песме из Руковети са соло деоницама</i> В. Илић: <i>Запис из 1492.</i> П. Чесноков: <i>Спаси Боже људи твоја; Ангел вопијаше; Заступнице усердаја; Да исправитсја молитва моја;</i> С. Рахмањин: <i>Тебе појем; Ниње отпуштајеш</i> Динев: <i>Тебе појем</i> Д. Христов: <i>Во царствију твојем</i>	

4. разред ДИРИГОВАЊЕ	• чита партитуру кроз анализу; • примењује мануелну технику у зависности од музичких и техничких захтева партитуре; • диригује уз клавирску пратњу одређену оркестарску партитуру; • користи знања стечена из сродних предмета; • заузме критички став према сопственом и туђем дириговању; • користи предности дигитализације у слушању, анализирању и извођењу музике;	Пахелбел: Канон и жига Ј. С. Бах: Арија из <i>Оркестарске свите бр. 3</i> В. А. Моцарт: <i>Мала ноћна музика</i> Т. Албинони: <i>Адађо</i> С. Барбер: <i>Адађо за гудачки оркестар</i> Е. Григ: <i>Две елегичне мелодије</i> П. Чајковски: <i>Елегија за гудачки оркестар; Серенада за гудачки оркестар</i> (ставови); О. Респики: <i>Античке игре и арије</i> (ставови) В. А. Моцарт: <i>Дивертимента; Серенаде;</i>	
		Ф. Шуберт: <i>Розамунд</i> – интермецо П. Маскањи: <i>Кавалерија рустикана</i> – интермецо В. А. Моцарт: Увертира за оперу <i>Титусово милосрђе</i>; Симфоније бр. 25, 26, 36, 38, 40 (ставови) Ј. Хајдн: Симфоније бр. 44, 45, 94, 103, 104 (ставови) Л. ван Бетовен: Симфоније I, II, III, VII, VIII (ставови или само делови) Ф. Шуберт: Симфоније III, V, VIII (ставови) А. Дворжак: <i>Словенске игре</i> (избор) Ј. Брамс: <i>Мађарске игре</i> (избор)	

Образовни профил:	Музички сарадник – теоретичар
Разред:	4
Предмет:	ДИРИГОВАЊЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996 и бр. 10 /201
Циљеви наставе предмета:	Развој способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима. Развој способности ученика за повезивање овог предмета са осталим предметима на теоретском одсеку.
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета: Циљ предмета је да ученицима разјасни основне проблеме и правилности предмета дириговања. Подразумева се да је ученик упознат са предметима као што су хармонија, контрапункт, музички облици и солфеђо па се овај предмет и обрађује у завршним разредима средње школе. Предавач треба да буде диригент са праксом, што значи да је његово лично искуство са питањима која се обрађују неопходно. За сам почетак ученици се упознају са улогом диригента и његовим задацима у раду са ансамблом. Настава се одржава у групама, а са ученицима се ради индивидуално.

Техника дириговања оркестром се изучава у четвртом разреду. Ученик треба да познаје оркестарске групе и место на коме се свака деоница инструмента налази. Ово је прилика да се провери знање које је ученик стекао на предмету музички инструменти. Диригентски став у раду са оркестром је измењен у односу на хор. Руке стоје ниже од хорског става, јер музичари у оркестру седе, па се ово мора увежбавати. Уколико се подела у трећем разреду није обрадила неопходно је у четвртом разреду то урадити. И овде важи принцип: чим се усвоји схема прелази се на пример из литературе који професор мора припремити. Значај диригентске палице треба објаснити. Начин на који палица лежи у руци се вежба и на њу се рука навикава као виолиниста на гудало. За савладавање треба времена. Професор не сме да губи стрпљење, али ни да занемарује грешке које се евентуално начине у држању палице. Диригентску палицу је тешко набавити а она није неопходна ученицима који се за дириговање не опредељују. Може се вежбати оловком. Улога леве и десне руке је различита и у оркестарском дириговању нарочито издиференцирана обзиром да ученици поседују предзнања усвојена на претходној години овај проблем се може третирали у четвртом разреду. Циљ је да се ученик увери у делотворност своје технике на живом звуку. Како ученик не поседује живи инструмент најбоље је обрађивати примере из литературе на два клавира – са подељеним деоницама које могу да свирају професор и неки од ученика. Ово већ представља вид камерног музицирања. Што је дело лакше за свирање ученици више реагују на гест диригента. Професор оцењује квалитет рада ученика у току школске године. Завршну оцену даје на испиту уз већ објављен испитни програм који не сме да буде тежи од литературе која је обрађивана. Испит се изводи уз пратњу клавира и ученици могу пратити једни друге. Најталентованији ученик се може наградити наступом са оркестром школе на некој од редовних проба уз контролу професора.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Упознавање са распоредом инструмената у оркестарској деоници (1)	Рад на развијању способности ученика за рад са камерним ансамблима,	Групни и индивидуални облици рада (комбиновано)	Активно учествује у ишчитавању партитура и практичном увежбавању диригентских потеза,	Корелација са предметима: Солфеђо, Хармонија, Контрапункт
Упознавање диригентског става у раду са оркестром (1)	оркестрима. Развој способности ученика за	Демонстративно-практични метод	као и рад са вокалним или инструменталним ансамблом	Историја музике, Музички облици, Музички инструменти
Значај диригентске палице (1)	повезивање овог предмета са			Хор Оркестар
Даље усавршавање технике дириговања са обрадом оркестарске литературе (63)	осталим предметима на теоретском одсеку			Теорија музике, Свирање хорских партитура

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ТЕОРИЈУ / МУЗИЧКИ САРАДНИК	
Трајање школовања	Четири године	
Циклус/Разред/Предмет	Средње образовање / четврти / УВОД У КОМПОНОВАЊЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20	
Циљ учења предмета	Разумевање и примењивање основа композиционих техника	
Годишњи фонд часова:	66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	Наставник активно прати и вреднује рад и активност ученика. Креативним приступом сугерише на одређене композиционо-техничке карактеристике композиције/аранжама. Наставник вреднује техничко-креативни приступ рада.	
Обавезни минимум	Израда краће композиције за клавир. Препознавање специфичних лествица и модерније хармоније.	
Испитни програм	/	
Јавни наступи	/	
Смотре	/	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
Транскрипција хорске композиције у клавирски став	- транскрибује хорску четворогласну композицију у клавирску фактуру. - прилагођава вокалне способности клавирском медијуму.	Деспић, Дејан. 2016. <i>Музички инструменти</i> . Београд: завод за уџбенике. Обрадовић, Александар. 1978. <i>Увод у оркестрацију</i> . Београд: Универзитет уметности у Београду.	Хармонија, Контрапункт, Музички облици, Хор, Музички инструменти, Историја музике са упознавањем музичке литературе, Свирање хорских партитура
Израда клавирске минијатуре	- уме да изради краћу клавирску композицију. - познаје основе композиционих техника. - активно примењује знања из многих музичких области попут: хармоније, музичких облика, контрапункта, историје музике и слично.	Поповић, Берислав. 1998. <i>Музичка форма или смисао музике</i> . Београд: Сlio/Културни центар Београда. Илић, Данијела. 2020. <i>Средства изражавања у музици</i> . Књажевац: Нота.	
Израда аранжмана за гудачки оркестар	познаје техничке карактеристике гудачког корпуса. Уме аналитички да приступа гудачком оркестру, као и да изради аранжман за исти, водећи рачуна о равнотежи и балансу свих инструмената.	Обрадовић, Александар. 1978. <i>Увод у оркестрацију</i> . Београд: Универзитет уметности у Београду. Деспић, Дејан. 2016. <i>Музички инструменти</i> . Београд: завод за уџбенике.	
Модернизација хармоније	ученик уме да анализира, као и да (по потреби) имплементира у своја дела модернију хармонију (терцне вишезвуке, квартне акорде, кластере и слично).	Деспић, Дејан. 2004. <i>Хармонија са хармонском анализом III</i> . Београд: Удружење композитора Србије (УКС) и Савеза композитора Југославије (СОКОЈ)	

Образовни профил:	Музички сарадник - теоретичар

Разред:	четврти
Предмет:	УВОД У КОМПОНОВАЊЕ
Просветни гласник:	Просветни гласник бр. 4/1996. и бр. 10 /2010.
Циљеви наставе предмета:	Упознавање развоја и улоге музичких компоненти у ранијем и савременом музичком стваралаштву, рад на препознавању и анализи различитих стилова и музичких праваца
Годишњи фонд часова:	66
Недељни фонд часова:	2

Начин остваривања програма предмета У групама до 8 ученика.

Садржај/ТЕМЕ	Циљеви учења за предмет или исход	Начин остваривања садржаја програма (облици и методе рада)	Активност ученика	Корелација
Грађење мелодијских мотива и тема различитог карактера, Развијање мелодијске мисли у задатом или слободном облику, у архитектонском или еволутивном начину изградње.	Ученик разуме, повезује, кроз анализу и практичну примену уочава узрочно последичне везе између мотива и образаца већих димензија.	Израда задатака и презентација у групи, истраживачки рад, припрема изведби ученичких композиција	Самостално и/или уз помоћ наставника практично примењује усвојена знања и вештине кроз анализу и израду задатака.	Историја музике са упознавањем музичке литературе, музички облици, хармонија, контрапункт, музички инструменти, хор, инструмент.
Преображај реалног хармонског четворогласа у разне видове слободније, инструменталне (превасходно клавирске) вишегласне фактуре	Ученик разуме, повезује, кроз анализу и практичну примену усваја основне принципе аранжирања.			
Изградња слободног клавирског става према претходно постављеном хармонском костуру	Ученик разуме, повезује, кроз анализу и практичну примену усваја основне принципе у компоновању мале форме на основу задатог хармонског ритма			
Израда клавирске пратње, у различитој фактури, за претходно уобличену мелодију, намењену конкретном инструменту	- Ученик уочава и повезује музичке компоненте, кроз анализу и практичну примену - усваја основне принципе у компоновању мале форме на основу задате мелодије			
Израда слободних контрапунк. линија према постављеној мелодији, у двогласу, трогласу, четворогласу, за одређен састав гудачких, или дувачких, или комбинованих инструмената. Исто то са почетним имитационим излагањем, или у доследно спроведеном канону.	- Ученик уочава и повезује основне аспекте слободног контрапункта, кроз анализу и практичну примену - усваја основне принципе у компоновању мале форме.			
Компоновање минијатура, у задатом или слободнијем облику и разним видовима фактуре, намењених клавиру или различитим комбинацијама два, три или више инструмената, евентуално стандардном гудачком оркестру.	Ученик уочава и повезује музичке компоненте, кроз анализу и практичну примену усваја основне принципе у компоновању мале форме на основу задате мелодије	Израда задатака и презентација у групи, истраживачки рад, припрема изведби	Самостално и/или уз помоћ наставника практично	Историја музике са упознавањем музичке

Мелодијска обрада поетског текста, у фрагментима и већим целинама, за одређени мушки, женски, дејчи глас. Варијанте мелодијског и ритмичког решења истих речи и мањих смисаоних целина. Обрада поетског текста за глас и клавир, за трогласни женски хор и четворогласни мешовити. Компоновање инструменталних комада на основу инспирације неким поетским предлошком Модернизација мелодике: њена изградња на основу специфичних лествичних основа – пантатонске, целостепене, умањене, старих и нових модуса, додекафонске серије, квартног разлагања, интервалских модела, октавних прелома. Специфична прерада мотива: инверзија, ретроградни облик, ретроградна инверзија.	- Усвајање принципа компоновања на текст, оспособљавање за разумевање везе између музике и текста, „тумачење текста“ музичким средствима - Развој критичког мишљења. Усвајање принципа компоновања на текст, оспособљавање за разумевање везе између музике и текста, „тумачење текста“ музичким средствима. Развој критичког мишљења. - Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова, класичне музике, тако и осталих музичких праваца	ученичких композиција	примењује усвојена знања и вештине кроз анализу и израду задатака.	литературе, музички облици, хармонија, контрапункт, музички инструменти, хор, инструмент.
Усложњавање ритмике и метрике: неправилне ретмичке поделе, померање акцената, мешовити тактови, променљива метрика, слободан, аметрични ток мелодије	- Разумевање и уочавање значаја и улоге ритма у савременој композицији. - Рад на савладавању промене тоналитета (дијатонска, хроматска модулација, енхармонска модулација)	Израда задатака и презентација у групи, истраживачки рад, припрема изведби ученичких композиција	Самостално и/или уз помоћ наставника практично примењује усвојена знања и вештине кроз анализу и израду задатака.	Историја музике са упознавањем музичке литературе, музички облици, хармонија, контрапункт, музички инструменти, хор, инструмент.
Модернизација хармоније: афункционалне везе класичних акорада, терцни вишезвучи, акорди с додатим дисонанцама, квартни и квинтни акорди, кластери – у систематској и комбинованој примени; савременије обликовање каденцирајућих обрта.	Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова, класичне музике, тако и осталих музичких праваца.			
Слободнија грађа линеарног става („безобзирна“ полифонија), посебно у виду канона и примени остината	Рад на препознавању и анализи различитих композиционих стилова, класичне музике, тако и осталих музичких праваца.			
Компоновање минијатура у слободном облику, за клавир и комбинацију неког мелодијског инструмента с клавиром.	Уочавање узрочно-последичних веза међу појединим музичким компонентама, развој критичког мишљења, појам „лепог“.			

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОДСЕК МУЗИЧКА ПРОДУКЦИЈА И ОБРАДА ЗВУКА

ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ	
• Индивидуална настава: Упоредни клавир. • У групама по два ученика: Хорске партитуре. • У групама од 5 до 8 ученика: Главни предмет, Звучно-музички процес, АУДИО, Основи дизајнирања звука за медије, Савремена хармонија са импровизацијом и оркестрацијом, Основи пројектовања електоакустичке композиције, Основи акустике, Аудио техника, Солфеђо, Хармонија, Контрапункт, Музички облици. • У групама од 9 до 16 ученика: Историја музике са упознавањем музичке литературе, Музички инструменти, Национална историја музике. • У групама до 30 ученика: Хор.	
ГЛАВНИ ПРЕДМЕТ за одсек	Одсек за музичку продукцију и обраду звука – Звучно-музички процес, МИДИ и Звучно-музички процес, савремена МИДИ композиција и продукција
ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	I РАЗРЕД: Звучно-музички процес, МИДИ II РАЗРЕД: Звучно-музички процес, МИДИ III РАЗРЕД: Звучно-музички процес, МИДИ IV РАЗРЕД: Звучно-музички процес, МИДИ
СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	1. Звучно-музички процес, МИДИ 2. Савремена МИДИ композиција и продукција 3. Звучно-музички процес АУДИО 4. Основе дизајнирања звука за медије позориште, телевизију 5. Савремена хармонија са импровизацијом и оркестрацијом 6. Основе пројектовања електро акустичне композиције 7. Аудио техника 8. Основи акустике

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	1., 2., 3. / ЗВУЧНО-МУЗИЧКИ ПРОЦЕС, МИДИ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Звучно-музички процес, МИДИ је да код ученика развију знања и вештине за стварање и програмирање музике уз помоћ рачунара	
Годишњи фонд часова:	70/70/70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима музичке продукције и дизајна звука најбитније је развијање стваралачких музичких способности и изграђивање вештина, у области програмирања, снимања и едитовања музике. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. Критеријум у оцењивању је успешно реализована композиција како са аспекта композиционих техника тако и са аспекта креативног обликовања звучне слике и свих поступака који до ње доводе. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, и резултати годишњих испита употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	
Испитни програм	Захтеви на годишњем испиту: Компоновање симетричног, савременог музичког МИДИ дела у облику песме у трајању од 3-4 минута. Испит организовати као звучну презентацију.	
Јавни наступи	Веома је важно да ученици имају исправан став према јавном наступу и што чешће јавно изводе своја дела. Дискусијом о изведеним и одслушаним делима ученици стичу увид у тумачење музике, композиционе технике и технике у манипулацији софтвером за компоновање музике, те развијају аналитичко и критичко мишљење о туђим делима.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред МИДИ ИСТОРИЈАТ. МИДИ ИНТЕРФЕЈС. МИДИ МОДОВИ. МИДИ КАНАЛСКЕ ПОРУКЕ.	– опише развој МИДИ протокола и музичких електронских инструмената; – рукује МИДИ интерфејсом, везама и конекцијама; – користи МИДИ модове на хардверским и софтверским синтесајзерима; – употребљава и едитује све врсте МИДИ каналских порука; – анализира МИДИ каналске промене и едитује их са циљем промене музичких параметара;	On line литература	
2. разред СОФТВЕР ЗА КОМПОНОВАЊЕ МУЗИКЕ. ПРОГРАМИРАЊЕ СИМЕТРИЧНИХ МУЗИЧКИХ ОБЛИКА.	програмира и уноси ноте у музички софтвер; – користи све функције музичког софтвера и МИДИ система – едитује и мења МИДИ догађаје у оквиру музичког софтвера чиме директно утиче на музичке параметре програмиране музике; – рукује МИДИ фајлом као преносном датотеком компоноване музике; – самостално компонује симетричне музичке облике на рачунару.	On line литература	
3. разред СИСТЕМСКЕ ПОРУКЕ. СИНТЕСАЈЗЕР КАО ИНСТРУМЕНТ И ИЗВОР ЗВУКА. СЕМПЛЕР КАО ИНСТРУМЕНТ И ИЗВОР ЗВУКА. VST ИНСТРУМЕНТИ КАО ИЗВОРИ ЗВУКА.	користе две платформе: Windows и MacOS; – оптимизује оперативни систем за бављење звуком; – снима, едитује и процесује звук на рачунару; – користи системске поруке у оквиру миди комуникационог протокола; – синхронизује уређаје у процесу снимања и репродукције звука; – синхронизује звук са видео фајлом; – изврши комуникацију више миди музичких инструмената; – рукује синтесајзером и семплером; – користи виртуелне инструменте у процесу компоновања музике.	On line литература	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА		
Трајање школовања	4		
Циклус/Разред/Предмет	4. / САВРЕМЕНА МИДИ КОМПОЗИЦИЈА И ПРОДУКЦИЈА		
Просветни гласник	(„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20)		
Циљ учења предмета	Савремена МИДИ композиција и продукција је да код ученика развију знања и вештине за стварање и програмирање музике уз помоћ рачунара		
Годишњи фонд часова:	99	Недељни фонд часова: 3	
Праћење и вредновање наставе	На часовима музичке продукције и дизајна звука најбитније је развијање стваралачких музичких способности и изграђивање вештина, у области програмирања, снимања и едитовања музике. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. Критеријум у оцењивању је успешно реализована композиција како са аспекта композиционих техника тако и са аспекта креативног обликовања звучне слике и свих поступака који до ње доводе. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, и резултати годишњих испита употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.		
Испитни програм	Матурски испит: јавно извођење ауторске композиције		
Јавни наступи	Веома је важно да ученици имају исправан став према јавном наступу и што чешће јавно изводе своја дела. Дискусијом о изведеним и одслушаним делима ученици стичу увид у тумачење музике, композиционе технике и технике у манипулацији софтвером за компоновање музике, те развијају аналитичко и критичко мишљење о туђим делима.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
4. разред КОМПОНОВАЊЕ ПРИМЕЊЕНЕ МУЗИКЕ. КОМПОНОВАЊЕ АУТОРСКЕ МУЗИКЕ.	– самостално компоњују краће облике у области примењене музике; – самостално компоњују музику за позориште на задати драмски текст; – самостално компоњују музику за филм на задати видео фајл; – уз помоћ наставника компоњује ауторску музику у трајању од 4 до 6 минута користећи рачунар и/или акустичне инструменте.		

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2, 3. / ЗВУЧНО МУЗИЧКИ ПРОЦЕС – АУДИО	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Циљ предмета Звучно музички процес – аудио је да код ученика развије знања и вештине везане за класични-аналогни начин снимања и репродукције звука као и основне технике неопходне за овакав начин рада.	
Годишњи фонд часова:	70/70/70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима музичке продукције и дизајна звука најбитније је развијање стваралачких музичких способности и изграђивање вештина, у области програмирања, снимања и едитовања музике. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. Критеријум у оцењивању је успешно реализована композиција како са аспекта композиционих техника тако и са аспекта креативног обликовања звучне слике и свих поступака који до ње доводе. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, и резултати годишњих испита употпуњују слику о постигнућима наставе и учења. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	
Испитни програм	Захтеви на годишњем испиту: • Компоновање симетричног, савременог музичког МИДИ дела у облику песме у трајању од 3–4 минута. • Испит организовати као звучну презентацију.	
Јавни наступи	Веома је важно да ученици имају исправан став према јавном наступу и што чешће јавно изводе своја дела. Дискусијом о изведеним и одслушаним делима ученици стичу увид у тумачење музике, композиционе технике и технике у манипулацији софтвером за компоновање музике, те развијају аналитичко и критичко мишљење о туђим делима.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред АНАЛОГНО СНИМАЊЕ	• користи све врсте каблова, конектора и веза у току линијског и микрофонског снимања; • користи микрофонске и линијске улазе на аналогном режијском столу; • врши подешавање улазног степена и путање сигнала кроз аналогни режијски сто; • разликује каналску и мониторинг секција на режијском столу, „инсерт” тачке, EQ, сендове, враћања и напајање; • користи мерне инструменте „Peak” и „VU” и мери вршни и просечни ниво сигнала; • разликује аналогно и дигитално мерење, односно мерне инструменте; • користи улазе и излазе и мерне инструменте магнетофона; • бира редукцију шума, брзину траке магнетофона; • врши синхронизацију и мониторинг при вишеканалном снимању; • се користи даљинском командом локатором вишеканалног магнетофона; • врши уснивање линијских сигнала на вишеканални аналогни магнетопфон као и мониторинг већ снимљених канала; • потпуно или делимично брише канале „punchin” и „pinchout”; • препозна распоред магнетофонских глава; • користи различите врсте и карактеристике микрофона, више микрофонске технике; • позиционира микрофоне и користи „pop” филтер; • обави микрофонско или више микрофонско снимање правилним коришћењем микрофона, режијског стола као и уређаја за снимање и репродукцију звука. • сними акустични инструмент, вокал или мањи ансамбл, микрофонском техником по избору.	On line литература	
2. разред ОБРАДА ЗВУЧНОГ СИГНАЛА. СТУДИЈСКО-МИКРОФОНСКО СНИМАЊЕ СОЛИСТИЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА, ГЛАСА И МАЊИХ АНСАМБАЛА. МИКС ВИШЕКАНАЛНОГ СНИМКА.	• процесује и обради сигнал различитим уређајима за обраду сигнала; • изведе студијско-микрофонска снимања користећи различите врсте микрофона и микрофонских техника; • уобличи тонско-естетски звучну слику уснимљеног вишеканалног снимка користећи нотни текст или партитуру; • изрази музикално продуцентски и музичко критички однос према финалном звуку музичког дела.	On line литература	

3. разред РАЧУНАРСКИ ОПЕРАТИВНИ СИСТЕМИ. ЗВУЧНЕ КАРТЕ И ДРАЈВЕРИ. ДИГИТАЛНИ ПРИКАЗ ЗВУЧНОГ ФАЈЛА. АРХИВИРАЊЕ ЗВУЧНОГ ФАЈЛА. ДИНАМИКА И РЕЗОЛУЦИЈА ЗВУЧНОГ ФАЈЛА. ДЕСТРУКТИВНО И НЕДЕСТРУКТИВНО ЕДИТОВАЊЕ. ДИГИТАЛНО ПРОЦЕСОВАЊЕ СИГНАЛА (DSP). УНИВЕРЗАЛНИ ПОЈМОВИ ДИГИТАЛНОГ АУДИО.	• инсталира и оптимизује оперативни систем за бављење звуком; • синхронизује хардвер са музичким софтвером; • препозна различите стандарде приказа дигиталног аудио фајла; • подеси параметре за FFT анализу; • врши читавање и анализу FFT приказа; • разликује и одабере врсте компресије; • архивира фајл у односу на циљни медиј; • одабере и/или конвертује динамику и резолуцију звучног фајла у складу са циљним медијем или носачем звука; • користи основне алате и поступке деструктивног или недеструктивног едитовања; • изведе и примени поступке дигиталног процесовања сигнала; • креативно обради сигнал при поступцима микса, постпродукције и примастеринга; • програмира музику унутар музичког софтвера.	<i>On line</i> литература	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	3., 4. / ОСНОВЕ ДИЗАЈНИРАЊА ЗВУКА ЗА МЕДИЈЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Основе дизајнирања звука за медије је да код ученика развије знања и вештине дизајнирања звука за потребе различитих мас-медија.	
Годишњи фонд часова:	32/33	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима дизајнирања звука за медије најбитније је развијање стваралачких музичких способности и изграђивање вештина, у области звука и музике за медије. Критеријум у праћењу и оцењивању ученичких постигнућа је успешно и креативно стварање звука и музике у зависности од примењених и програмских музичких облика у медијима. Сихронизована репродукција звука и музике на одговарајућу слику, филм, позоришну представу или рекламне садржаје омогућава сагледавање успешности медијске реализације. Оцењивање обухвата како теоријска знања тако и њихову практичну примену.	
Јавни наступи	Уколико постоји могућност препоручује се обилазак радијских, телевизијских и позоришних студија и сагледавање поступака и техника које се користе у реализацији звучно-музичких садржаја.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
3. разред СЕМИОТИКА. ПОЗОРИШТЕ И РАДИО.	- објасни појам семиотике; - примени семиотичке кодове у оквиру мас-медија; - изврши семиотичку анализу звука и музике на програмима позоришта и радија; - дизајнира звук и музику за потребе позоришних и радијских облика.	On line литература	
4. разред ФИЛМ И ТЕЛЕВИЗИЈА. МЕДИЈ РАЧУНАРА. ПРЕЗЕНТАЦИЈА УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ. ЗАШТИТА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ.	- дизајнира звук и музику различитих ТВ форми водећи рачуна о односу слике и звука; - дизајнира звук и музику различитих филмских форми водећи рачуна о односу слике и звука; - дизајнира звук и музику различитих филмских интернет форми водећи рачуна о односу слике и звука, формату и компресији; - презентује нову уметничку музику у сврху слушања или едукације; - идентификује особине кича и шунда; - наведе и објасни начине заштите интелектуалне својине.	On line литература	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	3, 4. / САВРЕМЕНА ХАРМОНИЈА СА ИМПРОВИЗАЦИЈОМ И ОРКЕСТРАЦИЈОМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Савремена хармонија са импровизацијом и оркестрацијом је да код ученика развију знања о савременим акордским конструкцијама и везама као и основним поступцима при импровизацији и оркестрацији.	
Годишњи фонд часова:	35/33	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима савремене хармоније најбитније је теоретска знања ставити у функцију практичне примене. У том смислу, критеријум у праћењу и оцењивању знања из области савремене хармоније су теоријска правила као и њихова практична примена у решавању хармонских задатака, писању и свирању импровизација на задату тему или хармонску основу као и оркестрирању краћих музичких облика.	
Испитни програм	Захтеви на годишњем испиту: Компонување симетричног, савременог музичког МИДИ дела у облику песме у трајању од 3–4 минута. Испит организовати као звучну презентацију.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
3. разред САВРЕМЕНЕ АКОРДСКЕ СТРУКТУРЕ И ВЕЗЕ. МОДЕРНА „BLOCK” ХАРМОНИЗАЦИЈА. „SWING” РИТМОВИ. ХАРМОНИЗАЦИЈУ АКОРДСКИХ И ВАНАКОРДСКИХ МЕЛОДИЈСКИХ ТОНОВА – ПРИНЦИПИ ИМПРОВИЗАЦИЈЕ. МОДЕРНА „BLOCK” ХАРМОНИЗАЦИЈА. ПРИНЦИПИ ИМПРОВИЗАЦИЈЕ. ХАРМОНСКА АНАЛИЗА. „JAZZ STANADARD” МЕЛОДИЈА. ОРКЕСТРАЦИЈА ДРВЕНИХ ДУВАЧА И САКСОФОНСКЕ СЕКЦИЈЕ. ОРКЕСТРАЦИЈА ЛИМЕНИХ ДУВАЧА. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ПИСАЊА ЗА ПРАТЕЋИ АНСАМБЛ.	- изгради савремене акордске структуре и везе од сваког тона и у свим тоналитетима; - изврши „block” хармонизацију задате мелодије; - точно читање и репродукција „Swing” ритма; - хармонизује без стандард мелодије; - импровизује мелодију у односу на задату тему; - користи тензије у стварању сложенијег и напетијег хармонског језика; - оркестрира задату тему користећи дрвене, лимене дуваче и ритам секцију.	Ученицима који имају шира интересовања треба упутити на додатну литературу из ове области.	

4. разред САВРЕМЕНЕ АКОРДСКЕ ПРОГРЕСИЈЕ. МУЗИЧКИ ОБЛИК. РЕХАРМОНИЗАЦИЈА. КОМПОНОВАЊЕ ЗА МАЛИ САСТАВ. ПЛАНИРАЊЕ И КОНСТРУКЦИЈА АРАНЖМАНА.	• користи савремене акордске прогресије приликом аранжирања или компоновања; • анализира облик песме у популарној музици; • помоћу акордских замена рехармонизује задату тему; • изабере инструментариј и одговарајућу фактуру; • формира све елементе партитуре (метрономске ознаке, број тактова, аколаде, музички облик, трајање).	Ученицима који имају шира интересовања треба упутити на додатну литературу из ове области.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА		
Трајање школовања	4		
Циклус/Разред/Предмет	4. / ОСНОВЕ ПРОЈЕКТОВАЊА ЕЛЕКТРОАКУСТИЧКЕ КОМПОЗИЦИЈЕ		
Просветни гласник	(„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20)		
Циљ учења предмета	Основе пројектовања електро акустичке композиције да код ученика развију знања у програмирању окружења и објеката електро акустичког компоновања коришћењем софтвера МАКС		
Годишњи фонд часова:	33	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	На часовима музичке продукције и дизајна звука најбитније је развијање стваралачких музичких способности и изграђивање вештина, у области програмирања, снимања и едитовања музике. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. Критеријум у оцењивању је успешно реализована композиција како са аспекта композиционих техника тако и са аспекта креативног обликовања звучне слике и свих поступака који до ње доводе. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, и резултати годишњих испита употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.		
Испитни програм	Захтеви на годишњем испиту: Компоновање симетричног, савременог музичког МИДИ дела у облику песме у трајању од 3-4 минута. Испит организовати као звучну презентацију.		
Јавни наступи	Веома је важно да ученици имају исправан став према јавном наступу и што чешће јавно изводе своја дела. Дискусијом о изведеним и одслушаним делима ученици стичу увид у тумачење музике, композиционе технике и технике у манипулацији софтвером за компоновање музике, те развијају аналитичко и критичко мишљење о туђим делима.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература
4. разред МУЗИЧКЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ 20. ВЕКА КАО ПРЕДУСЛОВ ИНЕРАКТИВНЕ ЕЛЕКТРОАКУСТИЧКЕ МУЗИКЕ. ИСТОРИЈАТ И ПОРЕКЛО ЕЛЕКТРОНСКЕ МУЗИКЕ. ИНТЕРАКЦИЈА И ИНТЕРАКТИВНИ СИСТЕМИ. ТЕМЕЉИ ОБЈЕКТНО ОРЈЕНТИСАНОГ ПРОГРАМИРАЊА. АРХИТЕКТУРА ПРОГРАМА И АЛГОРИТАМСКА АНАТОМИЈА. ДИЗАЈН ИНТЕРФЕЈС. РАЧУНАР КАО СЛУШАЛАЦ. ОБЈЕКТИ КОМПОНОВАЊА. ОБЈЕКТИ ПАРТИТУРЕ. ИНЕРАКТИВНА МУЛТИМЕДИЈА И НОВИ КОНТРОЛЕРИ.	• разликује поступке серијализма и алеаторике; • опише развој електронске музике; • објасни интерактивне односе унутар интерактивних система; • примени недетерминисане, предетерминисане и детерминисане музичке догађаје при настанку музичког облика; • примени основе објектно орјентисаног програмирања унутар Миди; • програмира основну алгоритамску анатомију помоћу графичких објеката, слушања, компоновања, складиштења; • користи објекте партитуре и секвенционе технике приликом синхроног извођења музичког дела; • приреди мултимедијално извођење користећи рачунар и различите контролере.	Литература са

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	2, 3, 4. / АУДИОТЕХНИКА	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20	
Циљ учења предмета	Аудио технике је да код ученика развију знања о техничким карактеристикама и употреби уређаја за снимање и репродукцију звука у радијском, телевизијском и музичком студију и биоскопу.	
Годишњи фонд часова:	70/70/66	Недељни фонд часова: 2/2/2
Праћење и вредновање наставе	На часовима музичке продукције и дизајна звука најбитније је развијање стваралачких музичких способности и изграђивање вештина, у области програмирања, снимања и едитовања музике. Смер наставе је такав да се увек креће од представе музике и звука ка контекстуализацији, теоријском тумачењу и практичним решењима. Критеријум у оцењивању је успешно руковање и примена разноврсне аудио технике у циљу снимања, обраде и репродукције звука.	
Испитни програм	Захтеви на годишњем испиту: Компоновање симетричног, савременог музичког МИДИ дела у облику песме у трајању од 3-4 минута. Испит организовати као звучну презентацију.	

Практична настава	Реализација наставног програма условљена је техничком опремљеношћу школског студија. Уколико постоји могућност препоручује се обилазак професионалних студија и сагледавање аудио технике којом располажу.			
Начин остваривања програма предмета:				
ТЕМА/ ОБЛАСТИ		Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
2. разред АУДИО ТЕХНИКА И МЕДИЈИ ЗВУК БУКА РАДИО И ТЕЛЕВИЗИЈСКА СТАНИЦА РАДИО И ТЕЛЕВИЗИЈСКИ ПРИЈЕМНИК ЕЛЕКТРОАКУСТИЧКИ ПРЕТВАРАЧИ		- опише значај и улогу аудио технике у медијима; - објасни настајање звука и његове особине; - мери јачину звука; - објасни шта је бука и наведе њене карактеристике; - објасни путеве преношења и изолацију од буке; - разликује врсте студија и њихову намену; - разликује врсте радио програма и користи телевизијске аудио уређаје; - одабира микрофоне и звучнике у процесу снимања и репродукције звука.	On line литература	
3. разред АУДИО УРЕЂАЈИ. ЗВУК И ИНТЕРНЕТ. ЗВУК И МУЛТИМЕДИЈА – ЗВУЧНИЦИ. ПОЈАЧИВАЧ И РЕГУЛАТОРИ НИВОА СИГНАЛА. МИКРОФОНИ. РЕПРОДУКЦИЈА.		- наведе врсте и особине аудио уређаја #1; - користи аудио уређаје #1; - опише поступак снимања и репродукције звука рачунаром; - користи различите формате и компресије звука на интернету; - објасни принцип рада, поделу и техничке карактеристике звучника и слушалица; - примени различите врсте микрофона при моно, стерео и окружујућем микрофонском снимању звука.	On line литература	
4. разред ШУМ И ЊЕГОВО ПОТИСКИВАЊЕ. ФИЛТЕРИ. АУДИО УРЕЂАЈИ. ДИГИТАЛНИ РАДИО ПРОГРАМИ. ЗВУЧНИЦИ. РЕПРОДУКЦИЈА.		- користи уређаје за потискивање шума; - разликује и користи различите врсте филтера; - разликују особине аналогних и дигиталних уређаја у циљу адекватног избора; - разликује врсте и особине дигиталних радио програма; - изабере одговарајуће звучнике и слушалице у зависности од примене и техничких својства; - разликује звучнике према конструкцији и начину уградње; - користи различите уређаје за репродукцију окружујућег звука.	On line литература	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА МУЗИЧКУ ПРОДУКЦИЈУ И ОБРАДУ ЗВУКА	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	2. / ОСНОВИ АКУСТИКЕ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/20.	
Циљ учења предмета	Основи акустике је да код ученика развију знања о основним физичким законима везаним за простирање звука и његово понашање у различитим срединама.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима акустике најбитније је теоретска знања ставити у функцију практичне примене. У том смислу, критеријум у праћењу и оцењивању знања из области акустике су савладане акустичке законитости и особености које се пре свега односе на акустику студија и концертних простора. Оцењивање се врши путем тестова, провером теоријских знања.	
Испитни програм	Захтеви на годишњем испиту: Компоновање симетричног, савременог музичког МИДИ дела у облику песме у трајању од 3–4 минута. Испит организовати као звучну презентацију.	
Практична настава	Уколико постоји могућност препоручује се посета различитим акустичким просторима као и обилазак института и организација које се баве акустиком, акустичким мерењима и звучном изолацијом.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи:	Литература	Корелација са другим предметима
2. разред ФИЗИЧКА АКУСТИКА. ФИЗИОЛОШКА АКУСТИКА. ПРОСТОРНА АКУСТИКА.	• дефинише звук и његове особине у функцији разумевања врсте и величине простора и усмерености музичких инструмената; • наведе начине утицаја зрачења извора на ниво звука; • рукује инструментима за мерење нивоа звука; • разликује појмове апсорпције и рефлексије; • примени знања о директним и рефлектованим таласима приликом снимања и репродукције звука; • уочи различита времена реверберације у зависности од врсте и величине простора у коме се снима; • опише грађу и особине чула слуха; • опише перцепцију звучних параметара; • наведе разлике између субјективне и објективне јачине звука; • опише разлике између простог и сложеног звука; • да наведе карактеристике стереофонске и бинауралне репродукције звука;	On line литература	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ НА ОДСЕКУ ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	1, 2., 3.,4. / ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ СА ТИПИКОМ	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ предмета Црквено појање са типиком је да ученике оспособи за самостално или групно извођење духовних песама и напева по којима се пева у српској богослужбеној пракси и да те исте напеве који нису потписани нотама могу самостално примењивати (кројити) на задате текстове на црквенословенском језику по Типику, у складу са садржајем.	
Годишњи фонд часова:	105/105/105/99	Недељни фонд часова: 3
Праћење и вредновање наставе	На часовима Црквеног појања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора. Учешће ученика на црквеним службама и резултати годишњих испита употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
Испитни програм	Певање из нотних записа (избор од 5 појања) различитих аутора и певање напамет основних мелодијских образаца по нотама из Осмогласника.	
Јавни наступи	У току сваког разреда обавезна су по два јавна наступа на Светим Литургијама у цркви или манастиру	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим
1. разред Карактеристике вокалног апарата. Начин добијања тона. Правилно држање тела и став тела при певању. Дисање и вежбе дисања. Емисија тона у односу на врсту појања. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Основе богослужбеног поретка(азматски певани поредак) и одговарање на јектеније. Литургија Светог Јована Златоустог. Васкрсни тропари, Богородични и кондаци свих осам гласова. Тропарии Господњих и Богородичних празника. Прокимен на Јутрењу и Литургији свих осам гласова. Сједални свих осам гласова. Херувимске песме неколико различитих гласова. Достојно јест четвртог гласа, При частени неколико различитих гласова; Псалми 134. и 135. Стихире на стиховање свих осам гласова.	– самостално примењује вежбе дисања; – изведе вокалне вежбе за поставку гласа; – изведе вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; – контролише интонацију и јасно изговара слокове; – примењује вокалну технику при певању песама из Литургије Светог Јована Златоустог, Тропара, Богородичних и Кондака по гласовима; – примењује основне елементе нотне писмености у певању, чита нотни текст по гласовима; – изводи Васкрше тропаре и Тропарске „Славе” напамет по гласовима; – учествује на црквеним службама; – поштује договорена правила понашања у богослужбеној пракси.	– Стеван Ст. Мокрањац, Сабрана дела књ. 1–8. – Ненад Барачки, Зборник српског народног црквеног појања по карловачком начину, Нови Сад 1923, фототипско издање, Београд 1995. – Корнелије Станковић, Српско народно црквено појање, књ. 1–3, фототипско издање, Београд 1994. – Димитрије Стефановић, Примери старог српског појања. – Даница Петровић, Осмогласник у музичкој традицији Јужних Словена.	

2. разред Карактеристике и одржавање вокалног апарата. Начин добијања тона. Емитовање тона у односу на врсту појања. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Гисподи возвах и Да исправитсја молитва моја са стихирама, свих осам гласова. Догматици свих осам гласова. Стихире на хвалите свих осам гласова. Величит душа моја Гиспода свих осам гласова. Славословље са Преблагословена јеси свих осам гласова. Тропари По непорочних. По Јеванђељу Молитвами и Помилуј мја Боже. Блажена свих осам гласова. Велико Повечерје, С нами Бог. Егзапостилари са јеванђелским стихирама. Литургија Светог Василија Великог.	– самостално изведе вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – лако формира тони контролише интонацију при певању; – јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; – користи различита музичка изражајна средства у фразирању; – изводи напамет Гисподи возвах, Догматске „Славе“ по гласовима; – изводи Стихире, Тропаре, Литургије као и остале делове садржаја; – учествује на црквеним службама; – поштује договорена правила понашања у богослужбеној пракси.	– Стеван Ст. Мокрањец, Сабрана дела књ. 1–8. – Ненад Барачки, Зборник српског народног црквеног појања по карловачком начину, Нови Сад 1923, фототипско издање, Београд 1995. – Корнелије Станковић, Српско народно црквено појање, књ. 1–3, фототипско издање, Београд 1994. – Димитрије Стефановић, Примери старог српског појања. – Даница Петровић, Осмогласник у музичкој традицији Јужних Словена.	

3. разред Контрола правилног става при певању и дисања. Динамичко нијансирање: crescendo, decrescendo, diminuendo... Интонирање и емисија тона кроз техничке вежбе и композиције. Величаније. часови. Изобразитељна. Мало повечерје. Полуноћница. Тропари, Кондаци и Прокимени свакидашњи. Тропари, Кондаци и Прокимени општи. Тропари на резању колача. Пређеосвећена литургија. Катавасије све. Антифони (Молитвами Богородици и Спаси ни). Посни Триод. Да молчит и велико Свјатиј Боже. Мало и свакидашње вечерње. Васкрсно вечерње. Празничновечерње. Свакидашње јутрење са малим и великим Славословљем. Васкрсно јутрење. Празнично јутрење. Свеноћно Бденије.	– самостално изведе вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – лако формира тони контролише интонацију при певању; – јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; – користи различита музичка изражајна средства у фразирању код „Катавасја“; – изводи Тропаре, Кондаке, Прокимене, Литургије и остале делове садржаја; – учествује на црквеним службама; – поштује договорена правила понашања у богослужбеној пракси.	ЛИТЕРАТУРА – Стеван Ст. Мокрањац, Опште појање. – Ненад Барачки, Зборник српског народног црквеног појања по карловачком начину, Нови Сад 1923, фототипско издање, Београд 1995. – Корнелије Станковић, Српско народно црквено појање. – Димитрије Стефановић, Примери старог српског појања.	

4. разред Развој певачких вештина и осамостаљивање при вежбању. Тумачење стилских разлика у литератури. Разумевање текста, тумачење музичким средствима и јасан и правилан изговор. Минејско певање: Празници од Мале Госпојине до Сретења. Отпуститељни тропари на Вечерњи. Певање песама после 50. Псалма. Певање Катавасије. Свјетилни. Певање Антифона и Блажена. Свјати Боже, Јелици во Христа, Кресту Твојему, О Тебје радујетсја, Вечери Твојеја. Минејско певање од Благовести до Усековања. Пентикостар. Јеванђелске стихире. Поредак тропара и кондака после малог входа. Призивање Светог Духа, Благодарене. Опело, Велики Ирмоси. Архијерејска литургија. Великопосно богослужење: вечерње, јутрење, часови.	– самостално изведе вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – лако формира тон и контролише интонацију при певању; – јасно изговара и тумачи текст композиције при певању; – контролише мимику лица; – користи различита музичка изражајна средства у фразирању код „Катавасја” и стихира из Минеја; – примењује принцип узајамног слушања у заједничком упевавању и певању Литургија; – изводи Тропаре, Стихире, Кондаке, Литургије и друге делове садржаја; – учествује на црквеним службама; – испољава самопоуздање у току црквене службе; – поштује договорена правила понашања у богослужбеној пракси.	ЛИТЕРАТУРА – Стеван Ст. Мокрањац, Опште појање. – Ненад Барачки, Зборник српског народног црквеног појања по карловачком начину. – Димитрије Стефановић, Примери старог српског појања, Посебна издања Музиколошког института, књ. 15. – Зборник СПЦ.	

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ		
Трајање школовања	4		
Циклус/Разред/Предмет	1. / Стари завет		
Просветни гласник	(„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20)		
Циљ учења предмета	ЦИЉ предмета Стари завет је да упозна ученика са светим списима кроз књиге закона, историје, пророштва, поука и песама у циљу стицања основних појмова о библијском погледу на порекло света и човека, греха и смрти, као и стицање знања о старозаветним догађајима којима је Бог припремао Изабрани народ за долазак Месије – Исуса Христа		
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1	
Праћење и вредновање наставе	На часовима Новог завета најбитније је развијање и стварање трајне читалачке навике Светог писма, као функционалних знања из теорије и историје хришћанства ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним могућностима. У оквиру свих активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.		

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред. УВОД У СТАРИ ЗАВЕТ ЗАКОНСКЕ КЊИГЕ ИСТОРИЈСКЕ КЊИГЕ ПОУЧНЕ КЊИГЕ ПРОРОЧКЕ КЊИГЕ МУЗИКА У СТАРОМ ЗАВЕТУ	– опише друштвено-историјске услове и околности о којима говори Стари завет; – коментарише садржај Старог завета у контексту препознавања мотива и образаца у богослужењу философији, уметности и књижевности; – објасни својим речима садржаје главних књига Старог завета, личности и догађаје; – идентификује догађаје и личности који су били инспирација музичких остварења Старог завета.	– Свето писмо у издању Св. арх. синода СПЦ, Београд 2010. – Димитрије Соколов, Старозаветна историја спасења, Београд 1992. – Гојко Перовић, Библијска историја, Београд 2013. – Драган Милин, Старозаветна историја, Београд 1994. Тумачења: – Стеван Веселиновић, Лекције из Светог писма Старог завета, Србиње 2002. – Радомир Поповић, Историјске књиге Старог завета, Београд 1993. – А. Иванов, Поучне књиге Старог Завета, Београд 1975. – Илија Томић, Старозаветни пророци, Београд 2006. – Свети Атанасије Велики и Свети Василије Велики, Свети оци тумаче Псалтир, Београд 2003. – Радомир Ракић, Библијски речник, Београд 1993.	Црквено појање са типиком

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4. / Нови завет	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ предмета Нови завет је да упозна ученика са светим списима кроз Јеванђеља, Дела апостолска и епистоларну књижевност, у циљу стицања основних сазнања о личности и домостроју Господа Исуса Христа и оснивањем Цркве Божије, као и са улогом и значајем ранохришћанских богослужбених химни за прве хришћанске заједнице верних.	
Годишњи фонд часова:	66	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима Новог завета најбитније је развијање и стварање трајне читалачке навике Светог писма, као функционалних знања из теорије и историје хришћанства ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним могућностима. У оквиру свих активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
4. разред. УВОД У НОВИ ЗАВЕТ ЈЕВАНЂЕЉЕ ПО МАТЕЈУ ЈЕВАНЂЕЉЕ ПО МАРКУ ЈЕВАНЂЕЉЕ ПО ЛУКИ ЈЕВАНЂЕЉЕ ПО ЈОВАНУ ДЕЛА АПОСТОЛСКА ПОСЛАНИЦЕ	– самостално тумачи позадину настанка новозаветних књига и њихово сврставање у канонски зборник; – коментарише садржај Новог завета у циљу препознавања ранохришћанских химни, односно богослужбених усмених предања која су постала записана Реч Божија; – примењује функционална знања из теорије и историје хришћанске цивилизације ради бољег разумевања и успешнијег проучавања Новог завета; – опише како су библијски текстови инспирисали уметнике класичне музике у својим музичким остварењима.	– Свето писмо у издању Св. арх. синода СПЦ, Београд 2010. – П. Соколов, Историја Новог завета, (издање Патријаршије). – Предраг Драгутиновић, Увод у Нови завет, Београд, 2010.	Црквено појање са типиком

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	4. / Црквенословенски језик	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ предмета Црквенословенски језик је да оспособи ученика за правилно разумевање црквених текстова и за правилан изговор (дикцију) приликом певања црквених напева и мелодија.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима Црквенословенског језика најбитније је развијање књижевног укуса и стварања трајне читалачке навике, као функционалних знања из теорије и историје књижевности ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним могућностима. У оквиру свих активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред. СЛОВЕНСКИ ЈЕЗИЦИ ПИСМО ФОНЕТИКА МОРФОЛОГИЈА СИНТАКСА ЧИТАЊЕ, ПРЕВОЂЕЊЕ И ГРАМАТИЧКА АНАЛИЗА ТЕКСТОВА ИЗ ОСМОГЛАСНИКА	– објасни поделу словенских језика; – чита текстове и граматички анализира на Црквенословенском језику; – преведе реченице у контексту а недословно; – правилно нагласи реч у Црквенословенском језику; – користи функционална знања из теорије и историје цркве ради бољег разумевања црквених текстова.	– Зоран Ранковић, Граматика црквенословенског језика. – Славко Љ. Зорица, Основи Црквенословенског језика, Сремски Карловци 1996. – Драган Протић, Црквено песништво, Београд 2001. – Сава Петковић, Речник Црквенословенског језика, Београд 2002.	Црквено појање са типиком

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	3., 4. /Литургика	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Литургика је да оспособи ученика за разумевање основних појмовима о богослужењу (службама) Православне цркве, најчешће употребљаваних стручних израза грчког порекла и спозна улогу црквених песама и свих других напева у богослужењима као и употребу богослужбених књига.	
Годишњи фонд часова:	35//66	Недељни фонд часова: 1 (3. Разред), 2 (четврти разред)
Праћење и вредновање наставе	На часовима Литургике најбитније је развијање способности учешћа ученика током служби, као функционалних знања структуре Богослужбених лица, места, предмета, одора и књига, спознаја Иконографије, ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова читања Светог писма, Богослужења Православне цркве, Свете тајне. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним могућностима. У оквиру свих активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
3. разред. ПОЈАМ ЛИТУРГИКА БОГОСЛУЖБЕНА ЛИЦА И ЦРКВЕНА ЗВАЊА БОГОСЛУЖБЕНА МЕСТА БОГОСЛУЖБЕНИ ПРЕДМЕТИ И ОДЕЋА БОГОСЛУЖБЕНЕ КЊИГЕ ИКОНЕ	– наведе богослужбена лица према црквеној хијерархији; – примени основне појмове о богослужењу приликом служби Православне цркве; – опише структуру богослужења; – класификује стручне изразе грчког порекла; – изврши избор одговарајућих црквених песама и других напева у складу са врстом богослужења; – разликује поредак служби; – пева као појац или у хору најчешће приликом венчања, опела и парастоса.	– Л. Мирковић, Литургика I и II, Београд, више издања. – Р. Милошевић, Православна еорологија (О празницима), Смедерево, 2004. – П. Симић, Црквена уметност, Београд, 2002. – Н. Кавасила, Тумачење Свете Литургије, Нови Сад 2002. – А. меман, Литургија и живот, Цетиње, 1992. – С. Булгаков, Икона и иконопоштовање, Београд, 1998.	Црквено појање са типиком

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
4. разред. ПОСВЕДНЕВНА БОГОСЛУЖЕЊА НЕДЕЉНА БОГОСЛУЖЕЊА СВЕТА ЛИТУРГИЈА ВЕЛИКОПОСНА БОГОСЛУЖЕЊА ХЕОРТОЛОГИЈА СВЕТЕ ТАЈНЕ И ЧИНОДЕЈСТВА	– наведе богослужбена лица према црквеној хијерархији; – примени основне појмови о богослужењу приликом служби Православне цркве; – опише структуру богослужења; – класификује и користи стручне изразе грчког порекла; – изврши избор одговарајућих црквених песама и других напева у складу са врстом богослужења; – разликује поредак служби; – пева као појац или у хору најчешће приликом венчања, опела и парастоса.	– Л. Мирковић, Литургика I и II, Београд, више издања. – Р. Милошевић, Православна еорологија (О празницима), Смедерево, 2004. – П. Симић, Црквена уметност, Београд, 2002. – Н. Кавасила, Тумачење Свете Литургије, Нови Сад 2002. – А. меман, Литургија и живот, Цетиње, 1992. – С. Булгаков, Икона и иконо поштовање, Београд, 1998.	Црквено појање са типиком

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	1., 2., /Историја цркве	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ предмета Историја цркве је да оспособи ученика за разумевање основних историјских оквира, развоја и периодизације хришћанске цивилизације од њеног постанка до савременог доба, ради бољег разумевања и успешнијег тумачења црквених текстова и музике.	
Годишњи фонд часова:	70/70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима Историје цркве најбитније је развијање и стварање трајне читалачке навике, као функционалних знања из теорије и историје хришћанства ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним могућностима. У оквиру свих активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
1. разред. РАЂАЊЕ ЦРКВЕ ОДНОС РИМА И ЦРКВЕ до 313. ХРИСТИЈАНИЗАЦИЈА РИМА ЦРКВА ИКУМЕНЕ РАСКОЛ РУСИЈА Рјуриковичи Романови ЗАПАД ОД РЕФРОМАЦИЈЕ ДО ДАНАС ПРАВОСЛАВЉЕ ДАНАС	– класификује периоде хришћанске цивилизације; – опише историјски ток развоја Цркве; – објасни законитости развоја хришћанског друштва; – повезује информације и знања о хришћанској цивилизацији и црквеној уметности од њеног постанка до данас; – примењује знања из историје цркве ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова.	– Радомир Поповић, Појмовник црквене историје, Београд 2000, Извори за црквену историју, Београд 2001, Васељенски сабори. – Томас Хопко, Православна Вера, 3, књига, Крагујевац 1992. – Драган Милин, Старозаветна историја, Београд 2005. – Димитрије Оболенски, Историја Русије, Београд 2003. - Зоран Крстић, Хришћанство у вртлозима савремености, Пожаревац 2016.	Црквено појање са типиком

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
2. разред. ПОКРШТАВАЊЕ СРБА И ОБЛИКОВАЊЕ ДРУШТВА ПОД УТИЦАЈЕМ ХРИШЋАНСТВА НЕМАЊИЋИ СВЕТИ КНЕЗ ЛАЗАР И ГАЗИМЕСТАН ОБНОВА ПАТРИЈАРШИЈЕ И СЕОБЕ КАРЛОВАЧКА МИТРОПОПЛИЈА БЕОГРАДСКА МИТРОПОЛИЈА У ХИХВЕКУ СПЦ У ДВАДЕСЕТОМ ВЕКУ	– класификује периоде развоја Цркве код Срба; – опише историјски ток развоја Цркве код Срба; – објасни законитости развоја нашег народа/друштва; – опише настанак црквене уметности, њену естетику и развој од христијанизације до данас; – примењује знања из историје српске цркве ради бољег разумевања и успешнијег проучавања црквених текстова.	– Радомир Поповић, Појмовник црквене историје, Београд 2000, Извори за црквену историју, Београд 2001, Васељенски сабори. – одабрана документа, Београд 2002, Православне помесне цркве, Београд 2004. – Х. Линч, Историја средњовековне цркве, Београд 1999. – Р. Веселиновић, Историја Српске православне цркве са народном историјом. – Ђоко Слијепчевић, Историја Српске православне цркве. - Историја Српског народа, књиге I, VI и VI-1, Београд 1994.	Црквено појање са типиком

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	3. Хорске партитуре	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Хорске партитуре је оспособљавање ученика да правилно прочитају, протумаче и изведу на клавиру хорску партитуру.	
Годишњи фонд часова:	35	Недељни фонд часова: 1
Праћење и вредновање наставе	На часовима хорских партитура, кључно је унапређивање музичких способности и оспособљавање за правилну интерпретацију хорских композиција. Критеријум за оцењивање је присуство и уложен лични ангажман ученика и напредовање у складу са његовим музичким могућностима, као и квалитет свирања и ниво научених композиција.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
3. разред. СВИРАЊЕ ХОРСКИХ ПАРТИТУРА	– користи стечена теоретска знања из других предмета у читању и свирању партитуре; – анализира и свира на клавиру двогласне, трогласне и четворогласне хорске партитуре; – препозна проблеме и технички прилагоди начин свирања различитим захтевима у партитури; – чита транспоноване тенорске деонице; – чита старе кључеве и примени их у пракси; – чита с листа лакше хорске партитуре; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	Двогласни и трогласни дечји и женски хорови у два система: – В. Ђорђевић: Хорови у два и три гласа; – Р. Толингер: Црна ноћи; – М. Милојевић: Двогласни, трогласни и четворогласни хорови; – М. Бајшански: Девојачки пркос; – М. Тајчевић: Народне песме за двогласне и трогласне хорове; – К. Манојловић: Збирка двогласних и трогласних женских хорова; – К. Бабић: Двогласне и трогласне хорске композиције; Трогласни и четворогласни женски хорови у 2 система: – Ст. Ст. Мокрањац: Четири обредне кајде; Приморски напјеви; – Б. Сметана: Три женска хора; – К. Манојловић: Три песме из Вардарске градине; – К. Бабић: Четири песме из Србије; – С. Рахмањинов: Шест хорова оп. 15; – В. Илић: Младост; Запис 1492. година; Мушки хорови у 2 система: – Ст. Ст. Мокрањац: Литургија Св. Јована Златоустог – делови, Актист; – Ј. Маринковић: Хеј, трубачу; И дела сличне тежине и специфичних техничких захтева.	Црквено појање са типиком

Наставни одсек / Група	ОДСЕК ЗА ЦРКВЕНУ МУЗИКУ	
Трајање школовања	4	
Циклус/Разред/Предмет	3. Дириговање	
Просветни гласник	„Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/20	
Циљ учења предмета	ЦИЉ учења предмета Дириговање је да ученик овлада мануелном техником и основним диригентским вештинама и да се оспособи за анализу музичког дела и практичан рад са ансамблом.	
Годишњи фонд часова:	70	Недељни фонд часова: 2
Праћење и вредновање наставе	На часовима дириговања кључно је унапређивање музичких способности ученика и њихово оспособљавање за правилну интерпретацију хорских и оркестарских композиција. Критеријум за оцењивање је уложен лични ангажман ученика и напредовање у складу са његовим музичким могућностима, као и квалитет дириговања. Посебан подстицајни елемент може бити јавни наступ са ансамблом којим се развија самопоуздање ученика.	

Начин остваривања програма предмета:

ТЕМА/ ОБЛАСТИ	Исходи	Литература	Корелација са другим предметима
3. разред. ДИРИГОВАЊЕ	– опише развој дириговања и улогу и значај диригента у ансамблу; – чита партитуру кроз анализу и свирање; – примењује мануелну технику у зависности од музичких и техничких захтева партитуре; – диригује ансамблом или уз пратњу на клавиру одређену хорску партитуру; – користи знања стечена из сродних предмета; – заузме критички став према сопственом и туђем дириговању; – користи предности дигитализације у слушању, анализирању и извођењу музике;	– В. Ђорђевић: Хорови у два и три гласа – М. Бајшански: Девојачки пркос – Ст. Ст. Мокрањац: Четири обредне кајде – В. Илић: Младост – К. Монтеверди: Il miomartir – Палестрина: Vigilate – Ђ. Ђ. Гастолди: L'umorista – Ђ. Батиста Мартини: In Monte oliveti – Ј. Маренцио: Al primo vostros guardo – Канцонете, виланеле, мадригали и мотети – Б. Донати: Canzonetta – Ј. Лео: Libera me – Канони – Ст. Мокрањац: Литургија Св. Јована Златостог (делови); Опело (делови); Руковети; Акатист Богородици; Две песме из XVI века – С. Рахмањин: Богородице дјево из Свеноћног бденија – А. Архангелски: Помишљају дењстрашни; Гласом мојим ко Господу возвах – В. А. Моцарт: Ave verum corpus – Ј. ван Бетовен: Жртвена песма – Ј. Маринковић: Оче наш из Литургије – Ј. Славенски: Водазвир – К. Бабић: II мадригал (УзориМаро) – Р. Петровић: Белаврана и црнаовца – С. Христић: Свјати Боже из Опела у бе-молу – Палестрина: Benedictus – Мадригали и мотети Монтевердија, Ласа, Маренција, Палестрине, Галуса; – Композиције за солисту у пратњи хора: – Ст. Мокрањац: Болно чедо; песме из Руковети са соло деоницама – В. Илић: Записиз 1492. – П. Чесноков: Спаси Боже људи твоја; Ангел вопијаше; Заступнице у серднаја; Дансправитсја молитва моја; – С. Рахмањин: Тебепојем; Ниње отпушчајеш – Динев: Тебе појем	Црквено појање са типиком

ПРОГРАМИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ

ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА

Време Реализације	Активности/теме, Садржаји	Начин реализације	Носиоци реализације
Према плану ОС и ОЗ, октобар сваке школске године	Предавања и дискусије на тему комуникације, решавања проблема	Час одељењског старешине, час одељ. заједнице	одељењске старешине, ПП служба
По потреби, током године, и на састанцима тима	Разговори појединих ученика са члановима Тима за борбу против насиља	Индивидуални разговори	Тим за борбу против насиља
У плану психолога/педагога	Предавања педагога и психолога у одељ. где се укаже потреба, на теме решавања проблема, комуникације, тимског рада	Излагање, дискусија	ППслужба
Сваке године, новембар и март	Вршњачка едукација–превенција насиља, комуникација	едукације	Вршњачки едукатори УП
По потреби, током године	Индивидуални разговори ученика и наставника који имају тешкоће у комуникацији са психологом или педагогом	Индивидуални разговори	Наставници, и ченици, ПП служба
Сваке године, октобар први састанак	Сарадња УП са другим парламентима на нивоу града	У акционом плану Тима за координацију УП	УП
Према Годишњем плану школе	Промоција школе	Активности дате у годишњем плану школе	Стручна већа, , УП
469 Према акционом плану Тима, и према потребама	Учешће у хуманитарним акцијама	Концерти у организацији школе	УП, ,,
Током године	Сарадња са социјалним партнерима, предавања социјалних партнера на теме самоиницијативе и предузет. духа	Предавања	Тим за развој квалитета

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Активности које перманентно реализујемо:

Септембар	Јавни часови, концерти професора школе
Октобар	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек Поли-инструментални одсек Одсек за хармонику Одсек соло певања
Новембар	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек, Одсек за хармонику, Одсек соло певања Наступи на такмичењима, домаћими међународним
Децембар	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек, Одсек за хармонику, Одсек соло певања Концерт професора - Новогодишњи концерт Наступи на такмичењима, домаћими међународним
Зимски распуст	
Јануар	Свечана Светосавска академија, Школска слава Свети Сава, поводом које се организује и драмска секција Наступи на такмичењима, домаћими међународним
Фебруар	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек Одсек за хармонику Одсек соло певања Концерти учесника на Републичком такмичењу музичких и балетских школа Србије
Март	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек Одсек за хармонику Одсек соло певања Концерти учесника на Републичком такмичењу музичких и балетских школа Србије Школска такмичења
Април	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек Одсек за хармонику Одсек соло певања Концерти награђених ученика на Републичком такмичењу музичких и балетских школа Србије
Мај	Јавни часови: Клавирски одсека Гудачки одсек Дувачки одсек Одсек за хармонику Одсек соло певања Концерт поводом Дана школе Концерти поводом промоције школе
Јун	Дипломски концерти ученика завршног разреда средње школе, смер: кално-инструментални Завршни концерт полазника Музичког забавишта Годишњи концерти класа, ансамбала и појединаца

НАПОМЕНА: Бројне јавне наступе ученика на манифестацијама од јавног или интерног значаја, а које организујемо на основу дописа или захтева одређене институције током школске године није могуће прецизно планирати .

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

Програм слободних активности у школи реализује се ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања и правилног коришћења слободног времена, школа је дужна да реализује слободне активности, које се спроводе кроз рад у секцијама и ваннаставним активностима.

Школа је дужна да реализује слободне активности, које се спроводе кроз рад у секцијама и ваннаставним активностима. Школа својим Школским програмом и Годишњим планом рада дефинише различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима.

Активности се организују тако да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру слободних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на који је могуће то остварити као што су: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете, хуманитарне акције, еколошке акције, музичке интерпретације, представе и друго.

НАЗИВ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
<i>Посета позоришним представама</i>	Сви разреди	Током школске године, зависно од репертоара представа	<i>Стручно веће ср. језика и књижевности</i>
<i>Добровољно давалаштво крви</i>	Сви разреди	Током школске године	Ученички парламент
<i>Посета Музеју 21. октобар</i>	Сви разреди	Октобар	Одељењске старешине
<i>Посета градској библиотеци</i>	Сви разреди	Новембар	Одељењске старешине
<i>Учешће ученика на конкурсима и такмичењима</i>	Сви разреди	Током шк. године, зависно од актуелних конкурса и такмичења	Стручна већа
<i>Организовање спортских такмичења</i>	Сви разреди	Април и мај	Руководилац спортске секције
<i>Презентација школе</i>	Сви разреди	Током шк. године, посебно мај месец	Стручни актив за Развојно планирање
<i>Учешће на Сајму образовања</i>	Сви разреди	фебруар	Стручни актив за Развојно планирање

ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА

Развој система каријерног вођења и саветовања у средњим школама представља веома важан потенцијал за решавање актуелних друштвених проблема, попут незапослености и неактивности младих.

Каријера је схваћена као животни пут, дакле широка категорија која укључује целоживотно учење и усавршавање, посао и запошљавање, слободно време и уклапање приватних и професионалних улога.

Циљ програма каријерног вођења и саветовања јесте да помогне младим људима да разумеју и интерпретирају информације о свету рада и будућој каријери, да могу да разјасне недоумице које имају у погледу професија или послова, да разумеју своје способности и дефинишу своје ставове у погледу понуђених или жељених избора, као и да развију технике и способности за сналажење у свету студирања и послова.

Програмом каријерног вођења и саветовања се освешћује, оснажује и оспособљава млада особа да планира свој каријерни развој, да преузме одговорност за управљање својом каријером и да буде творац своје професионалне будућности. Намењен је свим ученицима школе, родитељима ученика, даровитој деци, младима из осетљивих друштвених група и ученицима који желе да промене усмерење. Реализује се кроз више области:

•а) **Лични развој појединца:**

разумевање сопственог развоја, постигнућа и способности у односу на потенцијалне образовне и професионалне изборе и могућности;

успостављање и анализирање личних циљева и планова у области каријере; разумевање образовних и професионалних избора и доношење одлука у складу са тим.

б) **Истраживања могућности за учење и запошљавање** – избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе.

•в) **Планирање и управљање властитом каријером:**

оспособљавање за коришћење адекватних техника за доношење одлука одаљем учењу и професионалној каријери;

разумевање и оспособљавање за процедуре пријављивања, конкурисања како за свет рада тако и за даљеобразовање;

разумевање захтева послодаваца у погледу знања, вештина и способност запослених

1. Упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја.

Садржај рада	Носиоци посла	Време
Идентификовање ученика који нису у могућности да прате и усвајају предвиђене програмске садржаје и предузимање мера за њихово одговарајуће професионално преусмеравање	Предметни наставници I и Прз-реда, одељенске старешине	Октобар/децембар, током школске године
Успостављање сарадње са родитељима у циљу прикупљања потребних података о развоју деце у циљу усмеравања њиховог професионалног развоја	Одељенске старешине и ППСлужба	током школске године
Тестирање ученика о њиховим професионалним интересовањима	психолог	Друго полугодиште

Праћење психофизичког и образовног развоја и утврђивање њихове усклађености са испољеним професионалним жељама и интересовањима ученика	Одељ. старешине разреда, ПП служба и предметни наставници	током школске године
Подстицање родитеља да реално сагледавају индивидуалне могућности своје деце и да заједно са њима праве могуће планове даљег професионалног развоја (запошљавања и наставка школовања)	Одељенске старешине разреда, ПП служба и предметни наставници	током школске године
Подстицање ученика да учествују на изложбама и конкурсима	предметни наставници	током школске године

Информисање ученика о свету рада и занимања, систему високог образовања и оспособљавање засамостално прикупљање информација које се односе на свет рада и систем образовања.

САДРЖАЈ РАДА	НОСИОЦИ ПОСЛА	ВРЕМЕ
уознавање ученика завршних разреда са занимањима у школи	Тим за промоцију школе	Април, мај
Непосредно уознавање ученика I разреда са занимањима и струкама које се изучавају у Школи и наставним плановима и програмима	Одељенске старешине и наставници стручних предмета	септембар
Успостављање сарадње са предузећима и установама у циљу бољег уознавања ученика са занимањем за које се оспособљавају и са променама које настају у занимањима	Наставници стручних предмета	током школске године
оспособљавање ученика завршних разреда за процедуре пријав. на конкурс и прављење CV	наставници грађанског васпитања	Април, мај
Уознавање ученика и родитеља са могућностима хоризонталне и вертикалне проходности	Одељенске старешине, предметни наставници и ПП служба	Април, мај
Посете стручним сајмовима	предметни наставници	Друго полу-годиште
Информисање ученика о друштвеним потребама за кадровима	одељенске старешине III и IV разреда	Април, мај
Уознавање ученика са мрежом виших и високих школа и услова уписа у њих	ПП служба и одељ. старешине III и IV раз.	током школске године
Указивање ученицима и родитељима на потребу да се реално сагледају могућности даљег образовања или запошљавања	ПП служба и одељенске старешине III и IV разреда	током школске године

3. Формирање правилних ставова према раду

Садржај рада	Носиоци посла	Време
Подстицање на рационалну организацију и планирање учења и слободног времена	Одељенске старешине I и II разреда, ПП служба	на почетку/током школске године
Развијање професионалне етике код ученика	Наставници главног предмета	на почетку/током школске године

4. Подстицање испитивачког понашања према себи и свету рада и занимања

Садржај рада	Носиоци посла	Време
Подстицање ученика да се укључују у различите активности (секције) како би проверили своје способности	Одељенски старешина, пред. наставник	на почетку/током школске године
Подстицање ученика да се у Школи (ПП служби) и ван Школе обраћају службама које се баве професионалном оријентацијом	Одељенски старешина, пред. наставник	на почетку/током школске године
Омогућити ученицима да кроз практичну наставу провере своје радне способности	Наставници индив. наставе	на почетку/током школске године
промовисање постојећих образовних профила осмацима ОШ	Ученици	друго полугодиште

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Према закону о образовању, Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање и развој свести о значају здраве животне средине и одрживог развоја, очувању и унапређењу природних ресурса.

Школа доприноси заштити животне средине остваривањем Програма заштите животне средине.

Иако васпитање и образовање младих за заштиту животне средине има основу у породичном васпитању, улога школе у том погледу је од круцијалног значаја.

Наука која се бави проучавањем природе, затим односа који у природи постоје између живих бића и спољашње средине, као и начина на који су се жива бића прилагодила различитим условима спољашње средине назива се екологија.

Од степена основних еколошких сазнања зависи и ефикасност заштите животне средине, па самим тим и будућност савремене цивилизације и квалитет живота генерација које долазе. Проблем глобалног загревања, контаминације и деградације животне средине и исцрпљивања животних ресурса представља горући проблем на који се потхитно треба скренути пажња јавности, а наша омладина, без обзира које усмерење ће имати у свом животу и какав ће каријерни пут изабрати, свест и навике заштите и одржавања животне средине морају имати.

Према томе, циљ Програма заштите животне средине јесте развој свести младог човека о важности одржавања складног односа човека и средине у којој живи и значају очувања и заштите природне и животне средине.

Активност/подручје рада	Начин реализације активности	Носиоци активности
– Успостављање сарадње са организацијама, удружењима, институцијама и покретима који се баве заштитом животне средине.	Идентификовање организација које раде на заштити животне средине и успостављање конатаката и сарадње: • Еколошки покрет, • Завод за заштиту природе, • Институт за заштиту здравља,	Управа школе, ПП служба.

– Упознавање ученика и родитеља са Програмом заштите животне средине, планираним активностима и важношћу организовања спровођења овог Програма.	• На почетку школске године представити ученицима (ЧОС, час грађанског васпитања) и родитељима (родитељски састанци) Програм заштите животне средине и објаснити им шта програм представља и која је њихова улога у програму.	Одељењски старешина, наставник грађанског васпитања, наставник физичког васпитања, стручни сарадници, Ученички парламент.
– Упознавање ученика са основним еколошким појмовима и процесима, са законитостима који се одигравају у животној средини и глобалним еколошким проблемима. – Усвајање и разумевање принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.	• На часовима ЧОС-а, грађанског васпитања и/или ваннаставним активностима, секцијама, клубовима. • Организовање трибина, округлих столова, дискусија, дебата, презентација, предавања о екологији, заштити животне средине за човека, биљни и животињски свет.	Локална заједница, родитељи, наставник грађанског васпитања, одељењске старешине, еколошка удружења, здравствене установе, стручни сарадници.

– Усвајање навика и вештина које доприносе очувању и заштити животне средине. – Развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине. – Оспособљавање ученика за учешће и иницирање еколошких акција у средини у којој живе.	Иницирање, припрема и организовање акција: • чишћење дворишта и околине, • укључивање у акције локалне заједнице и еколошких друштава, • уређивање школског простора (садња дрвећа, цвећа...)	Ученици, родитељи, стручни сарадници, наставник физичког васпитања, наставник грађанског васпитања, разредни старешина.
– Укључивање у пројекте очувања животне средине на локалном и регионалном нивоу.	• Сарадња са локалном заједницом, обавештавање ученика о актуелним акцијама. • Представљање активности ангажованих ученика својим другарима на часу у виду презентације, мини филмова, фотографија...	Локална заједница, стручни сарадници, наставник грађанског васпитања, одељењске старешине.
– Развијање љубави према природи. – Упознавање околине и природних богатстава свога краја. – Упознавањем са биљним и животињским врстама из ближе и даље околине.	• Организовање планинарења, шетњи, једнодневних излета у природу, посета Ботаничкој башти	Одељењске старешине, наставник физичког васпитања, наставник грађанског васпитања, стручни сарадници, родитељи, локална заједница.
– Разумевање процеса рециклаже у свакодневном животу.	• Организовање прикупљања чепова, пластичних чаша и сл., • организовање радионица креативне рециклаже и изложбе предмета направљених рециклажом (часови грађанског васпитања, ваннаставне активности), • постављање канти за рециклирање у дворишту школе.	Град Крагујевац/ Градска Управа, невладине и владине организације, одељењске старешине, наставник грађанског васпитања, стручни сарадници.
– Развијање свести о утицају животне средине на здравље човека.	• Сарадња са здравственим установама по питању утицаја загађења животне средине на здравље становништва.	Институт за заштиту здравља, саветовалиште за младе, одељењске старешине, наставник физичког васпитања, ПП служба.

Обележавање важних еколошких датума: – Светски дан шума, – Светски дан заштите вода, – Светски дан планете Земље, – Светски дан борбе против пушења, – Светски дан заштите животне средине).	• У оквиру часова ЧОС-а, грађанског васпитања или у оквиру ваннаставних активности организовање презентација и тематских предавања, дебата, дискусија, • предавања од стране одређеног удружења, • презентације, филмови на огласним таблама у школи.	Одељењске старешине, стручни сарадници, наставник грађанског васпитања, наставник физичког васпитања.

На крају свих ових активности обавезан је мониторинг, праћење активности и евалуација Програма на основу извештаја, презентација, мини филмова, промовисања на друштвеним мрежама, сајту школе, са циљем мерења резултата ефикасности програма и евентуалним изменама и допунама програма.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА И ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Програм заштите ученика од насиља сачињен је на основу Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно- васпитним установама, који је сачинила Влада републике Србије, Министарство просвете, 2007. године.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. Насиље може имати различите форме: физичко, емоционално/ психолошко, сексуално насиље и злоупотреба, насилни екстремизам, насиље коришћењем информационих технологија, злоупотреба, занемаривање и немарно поступање и експлоатација деце. Различити облици насиља се преплићу и условљавају.

Општи циљ Посебног протокола и на основу њега сачињеног Програма је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом:

- Мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- Мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање.

Превенција се остварује кроз више области:

Област	Активност и начин реализације	Време Реализације	Носиоци Активности
Услови рада школе	Поштовање Кућног реда школе; дежурство наставника и ученика у школи; физичко обезбеђење објекта-видео надзор; обавеза пријављивања лица који нису радници школе дежурним ученицима и наставницима; развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образ. активности.	током школске године	сви запослени тим, НВ
Рад са наставницима	упознавање са Програмом заштите деце/ученика од насиља;	септембар	
	Упознавање са функционисањем система социјалне заштите деце / ученика;	септембар	тим
	Примена Кодекса понашања	током год.	ОС, сви
Рад са ученицима	Развијање комуникацијских вештина- семинари, стручна литература праћење Рад на развијању кооперативне климе у одељењу - ЧОС, радионице, посете, излети, дружења Сензибилизација наставника за препознавање насиља, запостављања, занемаривања. Повећање компетенција наставника за решавање проблема ученика. Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља. (семинари, консултације, праћење литературе)	током године	сви запослени, предавачи, психолог
	Упознавање ученика са Програмом заштите деце/ученика од насиља. Активно учешће ученика приликом дефинисања правила понашања у школи и последица за њихово кршење.	септембар	ОС, ученички парламент
	Организовање радионица за вежбање ненасилне комуникације Упознавање ученика са констр. начином	током године	ОС, ПП служба тим

	Решавања конфликта. Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља. Оспособљавање деце за пружање помоћи вршњаку-жртви насиља. (радионице на ЧОС-у, разговори)		

Сарадња са родитељима	Упознавање родитеља са Програмом заштите деце/ученика од насиља кроз родитељске састанке и Савет родитеља Активно учешће родитеља у дефинисању Програма	септембар	тим
	Организовање разговора, предавања / трибина о безбедности и заштити од насиља	током године	тим директор
	Сензибилизација родитеља за проблеме детета (предавања, разговори)	током године	ОС, ПП служба, тим
	Упознавање са мрежом социјалне заштите деце	септембар, ток. године	тим

Интервенција се спроводи кроз неколико корака чија конкретизација зависи од тога да ли се насиље спроводи међу децом, да ли се спроводи од стране запослених у установи или од стране одрасле особе која није запослена у установи. Незаобилазни кораци у интервенцији, без обзира на то ко врши насиље су следећи:

Сазнање о насиљу – откривање остварује се кроз опажање да се насиље дешава или сумњу да се дешава. Овај корак се заснива на прикупљању информација од свих релевантних чинилаца.

Прекидање, заустављање насиља – свака особа запослена у школи која има сазнање о насиљу посредно или непосредно у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати у помоћ, ако ситуација измиче контроли и особа процени да није у стању да самостално реши проблем.

Смиривање ситуације – подразумева смањивање тензије и обезбеђивање сигурности за дете, раздвајање актера насиља.

Консултације се остварују у установи како би се разјасниле околности и на прави начин анализирале чињенице, избегла конфузија и како би се направио ефикасан план акције и заштите. Консултације се обављају са члановима Тима, а по потреби и са службама изван установе у зависности од сложености проблема. Приликом консултација мора се поштовати принцип поверљивости и принцип заштите најбољег интереса ученика.

Информисање и заштита – овај корак се реализује:

На нивоу школе – информишу се родитељи о насиљу које је извршено над дететом, или ако се ради о насиљу у породици информисање особа од поверења, договор о преузимању заштитних мера према деци, преузимање законских мера како би де спречило евентуално понављање насиља.

По потреби се укључују надлежне службе: МУП или Центар за социјални рад. Пријава се подноси у писаној форми, а њено подношење надлежној служби је обавеза директора школе.

Праћење ефеката предузетих мера – Тим за заштиту деце је у обавези да у сарадњи са запосленима у установи и свим кључним чиниоцима прати ефекте које су начиниле предузете мере. Посебну пажњу треба обратити на активности којима ће се обезбедити реинтеграција свих учесника насиља у заједницу установе и остварити квалитетни услови за даље функционисање установе. Уколико се укључила у интервенцију институција ван школе, треба бити са њом у контакту и заједнички пратити ефекте предузетих активности.

ПРОГРАМ УНУТРАШЊЕ И СПОЉАШЊЕ ЗАШТИТНЕ МРЕЖЕ

УНУТРАШЊА ЗАШТИТНА МРЕЖА	
Улоге и одговорности	Ко шта ради када постоји сумња на насиље или се насиље догоди:
Дежурни наставник	• дежура у складу са распоредом; • уочава и пријављује случај; • покреће процес заштите детета (реагује одмах у случају насилног понашања, користећи неку од стратегија; • обавештава одељењског старешину о случају; • евидентира случај; • сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља;
Одељењски старешина	• уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах; • учествује у процесу заштите деце; • разговара са учесницима насиља; • информише родитеље и сарађује са њима; • по потреби, сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља; • прати ефекте предузетих мера; • евидентира случај и води документацију; • по потреби, комуницира са релевантним установама,
Тим	• уочава случајеве насилног понашања; • покреће процес заштите детета, реагује одмах; • обавештава одељењског старешину и сарађује са њим; • по потреби, разговара са родитељима; • пружа помоћ и подршку ученицима, наставницима; • разматра случај (2. и 3. ниво) и осмишљава мере заштите; • обавља консултације, предлаже заштитне мере, прати ефекте предузетих мера; • по потреби, сарађује са другим установама; • евидентира случај;
Педагошко-психолошка служба	• уочава случајеве насилног понашања; • покреће процес заштите детета, реагује одмах; • обавештавају одељењског старешину и сарађују са њим; • по потреби, разговарају са родитељима; • пружају помоћ и подршку ученицима, наставницима; • разматрају случај (2. и 3. ниво) и осмишљавају мере заштите; • обављају консултације, предлажу заштитне мере, прате ефекте предузетих мера; • по потреби, сарађују са центром за социјални рад или интерресорном комисијом; • евидентирају случај;
Помоћно-техничко особље	• прекида насиље; • уочава и пријављује случајеве насилног понашања директору;
Ученици	• уочавају случајеве насилног понашања; • траже помоћ одраслих; • пријављују одељењском старешини или дежурном наставнику; • пријављују на националном порталу за превенцију насиља – „Чувам те“ • учествује у мерама заштите.

Начин праћења и евалуације Програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања

Директор прати реализацију Програма на следећи начин:

1. одржавање часова одељењског старешине са темама о насиљу путем прегледа књига евиденције;
2. одржавање родитељских састанака са темама о насиљу путем прегледа књига евиденције;
3. одржавање састанака Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања путем анализа записника састанака Тима;
4. прегледом евиденције одељењских старешина о насилном понашању;
5. упоређивањем планираних и реализованих активности превенције насиља на нивоу школе према Акционом плану и Школском развојном плану;
6. анализом активности на спречавању насиља у установи које су се реализовале током
7. школске године, а нису биле планиране, већ су настале унапређењем постојећих планова.

Реализација активности из Акционог плана се прати континуирано, а Извештај о раду Тима и реализованим активностима се подноси ШУ и директору на крају првог и другог полугодишта. Директор извештава све органе школе дефинисане Законом једном годишње и то до 15. октобра текуће школске године, а уколико је потребно и чешће.

СПОЉАШЊА ЗАШТИТНА МРЕЖА		
Дом здравља	Министарство унутрашњих послова, школски полицајац	Центар за социјални рад
	• У случајевима када је детету потребна физичка заштита или када постоји сумња да је учињено кривично дело или прекршај.	• У року од три наредна радна дана од дана дешавања насиља.

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми.

Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност ученика.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА				
Активности	Циљ	Носиоци	Временска динамика	Начин праћења
Самостални рад са ученицима под ризиком.	Превенција насилног понашања ученика које процењујемо да су под ризиком.	Одељењске старешине.	Септембар/ октобар.	Дневници вођења евиденције.
Информације на сајту о планираним активностима из Акционог плана за заштиту ученика од насиља за текућу школску годину.	Превенција и подизање свести ученика и одраслих о могућим последицама о важности ове теме	Тим за борбу против насиља.	До краја другог полугодишта.	Сајт школе.
Организовање предавања за наставнике, ученике (ЧОС) и родитеље (родитељски састанци) на тему разних врста насиља.	Развијање свести ученика и наставника о важности борбе против насиља и превенцији.	Ученици, психолог.	До краја другог полугодишта.	Презентација. Фотографије.

Информисање ученика о Програму и стратегији за реаговање. Програм истаћи на сајт школе.	Развијање свести ученика и превенција.	Одељењски старешина	До краја другог полугодишта.	ЧОС, Књига евиденције.
Информисање о Кућном реду и о Програму заштите ученика од насиља родитеља на родитељским састанцима и ученика на ЧОС-у.	Превенција.	Одељењске старешине	До краја другог полугодишта.	Записници са родитељских састанака из Књига евиденција.

Планирање и реализовање слободних активности школе.	Превенција.	Наставници, стручна већа.	До краја школске године.	Свеске евиденције ваннаставних активности материјал из портфолија.
Организовање предавања за: – ученике и родитеље на тему наркоманије, алкохолизма, насиља, репродуктивног здравља и др.; – наставника на часовима редовне наставе (наставне јединице повезане са горе наведеним темама), а уколико је могуће долазак предавача из локалне заједнице.	Превенција.	Директор, Психолог, Предавачи из локалне средине, наставници.	До краја школске године.	ЧОС, записници са родитељских састанака.
Спортски сусрет наставника и ученика.	Превенција.	Ученици, наставник физичког васпитања.	април/мај 2018.	Фотографије и пропратна документа.
Дискусија и анализа реализованих активности у текућој школској години на састанку тима.	Процењивање предузетих мера превенције.	Тим за борбу против насиља.	До краја школске године.	Записник са састанка тима.
Провера и праћење реализације планираних активности из Акционог плана у Књигама евиденције.	Праћење реализованих превентивних активности.	Координатор.	Периодично до краја школске године	Извештај на крају школске године.

Интервенција

АКТИВНОСТИ	ЦИЉ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА	НАЧИН ПРАЋЕЊА
У случају појаве насиља прикупља се и чува документација, и прате учесници до краја њиховог школовања	Ефикасније реаговање у случајевима насиља.	Тим за борбу против насиља, одељењски старешина.	До краја школске године	Документација код одељењског старешине и педагошко-психолошке службе
Поступци и процедуре које се примењују у ситуацијама насиља су саставни део Програма за борбу против свих врста насиља, злостављања и занемаривања.				
Психосоцијална подршка деци која трпе насиље	Оснаживање и пружање	Одељењски старешина.	До краја школске	ЧОС, документација.

Саветодавни рад са ученицима и родитељима	подршке жртвама насиља	Одељењски старешина, психолог, директор.	године.	Документација.
Анализа документације и упоређивање са претходним годинама	Проценити успешност спроведених активности	Тим за борбу против насиља.		Записник са седнице наставничког већа.

Пријава садржи податке о ученику и породици, који су у том моменту познати, и разлоге за упућивање.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПОВЕЋАЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Мере за отклањање и смањење или спречавање ризика и повећање безбедности

- Редовно спроводити обуку запослених као и новопримљених запослених
- Редовно вршити преглед електроинсталација
- Редовно сервисирати систем за дојаву пожара, противпожарне апарате
- Уколико финансијске могућности дозвољавају упутити све запослене на редовне систематске прегледе
- Одржавање подова увек чистим и сувим
- Вршење редовне дезинфекције просторија и опреме
- У зимском периоду на улазним вратима поставити простирку која спречава клизање
- Преглед проточног капацитета и притиска воде у хидрантској мрежи за гашење пожара и вођење евиденције о истом

Задужења чланова Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Координатор	• Сарадња са медијима • Одредивање ризичних места • Одредивање ризичних периода у току дана и у току школске године • Упућивање дописа МУП-у са захтевом да патрола обилази школу и околину школе • Реализовање видео надзора • Анализирати и ако је потребно изменити документа која уређују област заштите ученика • Планирање и реализовање ваннаставних и слободних активности школе • Организовање предавања за ученике на тему наркоманије, алкохолизма, насиља, репродуктивног здравља и др. • Дискусија и анализа реализованих активности у текућој школској години • Организовање радионице за наставнике • Психосоцијална подршка деци која трпе насиље • Саветодавни рад са ученицима и родитељима • Учесће у изради Акционог плана за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања

ПП служба	• Дискусија и анализа реализованих активности у текућој школској години • Психосоцијална подршка деци која трпе насиље • Учешће у изради Акционог плана за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања • Евиденција, реализовање, организовање и праћење свих активности ученика школе • Предавање о планираним активностима из Програма заштите ученика од насиља за текућу школску годину (Ученички парламент, Савет родитеља, Школски одбор, Наставничко веће) кроз Нацрт Годишњег плана рада • Дистрибуирање упитника ученицима, родитељима и наставницима; • попуњавање, прегледање, сумирање и презентовање резултата • Дистрибуирање Програма заштите ученика од насиља наставницима • учешће у обележавању ризичних места порукама и знаковима • Одредивање ризичних места • Одредивање ризичних периода у току дана и у току школске године • Анализирати и ако је потребно изменити документа која уредују област заштите ученика • Информисање свих запослених, чланова Школског одбора и чланова Савета родитеља са правилима понашања ученика • Праћење планирања и реализовања ваннаставних и слободних активности школе • Организовање предавања за ученике на тему наркоманије, алкохолизма, насиља, репродуктивног здравља и др. • Организовање радионице за наставнике • Обрасци за евидентирање случајева насиља

ПП служба	• Саветодавни рад са ученицима и родитељима • Чување евиденције – школске
Представник Учен. парламента	• Учешће у обележавању ризичних места порукама и знаковима • Анализирати и ако је потребно изменити документа која уређују област заштите ученика • Дискусија и анализа реализованих активности у текућој школској години • Учешће у изради Акционог плана за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања
ОС I–IV разреда, Наставници верске наставе и грађанског васпитања	• Одређивање ризичних периода у току дана и у току школске године • Учешће у изради Акционог плана за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања • Психосоцијална подршка деци која трпе насиље • Дистрибуирање упитника ученицима, родитељима • Дистрибуирање Програма заштите ученика • дискусија и анализа реализованих активности у текућој школској години • Праћење планирања и реализовања ваннаставних и слободних активности школе • Обрасци за евидентирање случајева насиља • Саветодавни рад са родитељима и ученицима

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

Активност	Садржај	Носилац реализације	Време реализације
ПЕРИОДИЧНИ ПРЕГЛЕДИ И ИСПИТИВАЊЕ ОПРЕМЕ ЗА РАД	Средства и опрема за рад, електричне инсталације, систем за грејање, вентилацију и хлађење (HVAC) и друге инсталације превентивним и периодичним прегледима се одржавају у исправном стању уз примену мера безбедности и здравља на раду, техничким прописима, стандардима и упутствима произвођача.	Координатор Тима за безбедност, Лице са одговарајућом лиценцом	Током године
ИСПИТИВАЊЕ УСЛОВА РАДНЕ СРЕДИНЕ	Микроклиме (температура, брзина струјања ваздуха и релативна влажност ваздуха) Хемијске штетности (гасови, паре, дим, прашина) Физичке штетности (бука, вибрација и штетна зрачења) Биолошке штетности (микроорганизми, ћелијске структуре, људски ендопаразити) Осветљеност (довољно природне светлости) Материје чија су својства опасна по живот и здравље запослених	Лице са одговарајућом лиценцом	Током године
ИЗРАДА АКТА О ПРОЦЕНИ РИЗИКА	Систематско евидентирање и процењивање могућих врста опасности и штетности на радном месту и радној околини – утврђивање начина и мера за отклањање, смањење или спречавање ризика.	Директор	Август-септембар
ОСПОСОБЉАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ И УЧЕНИКА	Теоријско и практично способљавање запослених за безбедан и здрав рад при заснивању радног односа, Провера теоријске и практичне оспособљености запослених за безбедан и здрав рад Избор програмских садржаја за ученике – опасностима с којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и других активности које организује Школа, као и са начином понашања којим се те опасности избегавају или отклањају.	Директор, лице са одговарајућом лиценцом наставници, ОС	Током године
САРАДЊА СА ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИМА ГРАДА	Министарством просвете Министарством унутрашњих послова Центром за социјални рад у Крагујевцу и другим градовима и општинама из којих ученици долазе	Директор, помоћ. директора, пп служба	Током године

Уколико нека мера није прецизирана у Правилнику о безбедности и здрављу на раду, примењивати одредбе Закона о безбедности и здрављу на раду.

• ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

- У музичкој школи има јако пуно ваннаставних активности ученика, од такмичења, домаћих и међународних на којима се освајају награде, смотри, мастер класова, концерата на којима наступају наши ученици, промоције школе, предавања за ученике која су у функцији очувања здравља, попут сарадње са Црвеним крстом Крагујевац, Домом здравља, Институтом за јавно здравље, МУП-ом Републике Србије...

Активности	Програмски садржај	Време реализације	Носилац реализације
ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ	Наступи наших ученика на домаћим и међународним такмичењима	Током целе школске године	Наставник инструмента
ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ	Концерти ученика, мастер класови, промоција школе у другим школама, организација хуманитарних концерата	Током целе школске године	Професоринс трумента, разредни старешина,
ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ	Предавање превенције болести зависности, трговине људима, заштити здравља, о младима и интрнету, друштвеним мрежама, безбедности младих у саобраћају...	Током целе школске године	Разредне старешине, психолог, ученички парламент

Детаљнији приказ ових активности за сваку годину посебно, налази се у Годишњем плану рада школе, у плановима Сручних већа за сваку школску годину.

• ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Професионална оријентација представља веома важан потенцијал за решавање актуелних друштвених проблема, попут незапослености и неактивности младих.

Циљ професионалне оријентације јесте да помогне младим људима да разумеју и интерпретирају информације о свету рада и будућој каријери, да могу да разјасне недоумице које имају у погледу професија или послова, да разумеју своје способности и дефинишу своје ставове у погледу понуђених или жељених избора, као и да развију технике и способности за сналажење у свету студирања и послова.

Програмом професионалне оријентације се освешћује, оснажује и оспособљава млада особа да планира свој развој, да преузме одговорност за управљање својом одлукама и да буде иницијатор своје професионалне будућности. Главни исход пвох програма је добро информисање ученика о свету рада и занимања, систему високог образовања и оспособља- вање засамостално прикупљање информација које се односе на свет рада и систем образовања.

САДРЖАЈ РАДА	НОСИОЦИ ПОСЛА	ВРЕМЕ
уознавање ученика завршних разреда са занимањима у школи	Тим за промоцију школе	Април, мај
Непосредно уознавање ученика I разреда са занимањима и струкама које се изучавају у Школи и наставним плановима и програмима	Одељенске старешине и наставници стручних предмета	септембар
Успостављање сарадње са предузећима и установама у циљу бољег уознавања ученика са занимањем за које се оспособљавају и са променама које настају у занимањима	Наставници стручних предмета	током школске године
оспособљавање ученика завршних разреда за процедуре пријав. на конкурс и прављење CV	наставници грађанског васпитања	Април, мај
Уознавање ученика и родитеља са могућностима хоризонталне и вертикалне проходности	Одељенске старешине, предметни наставници и психолог	Април, мај
Посете стручним сајмовима	предметни наставници	Друго полугодиште
Информисање ученика о друштвеним потребама за кадровима	одељенске старешине III и IV разреда	Април, мај
Уознавање ученика са мрежом виших и високих школа и услова уписа у њих	психолог и одељ. старешине III и IV раз.	током школске године
Указивање ученицима и родитељима на потребу да се реално сагледају могућности даљег образовања или запошљавања	психолог и одељенске старешине III и IV разреда	током школске године

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Циљеви:

- задовољење примарних мотива ученика за кретањем, игром и такмичењем.
- подстицање потребе ученика за личном афирмацијом и групном идентификацијом.
- развијање потребе за стваралаштвом у смеру спортско-техничких и тактичких достигнућа и доживљавању личног учинка у изабраној спортској грани.
- примена стеченог знања у систему школских спортских такмичења,
- развој и усавршавање моторичких способности,
- формирање морално-вољних квалитета личности,
- стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом изабране спортске гране,
- усвајање етичких вредности: поштовање партнера – противника,
- правила такмичења и фер плеја.

Активност /теме		Начин праћења
Одлазак на базен	октобар	Дипломе, фотографије, извештај, записници, објаве на друштвеним мрежама и сајту школе
Мали фудбал базен	октобар	
Међуокружно првенство у пливању - мушка и женска	новембар	
Мали фудбал пријатељска утакмица	новембар	
Кошарка пријатељска утакмица	Децембар	
Одлазак на клизање	јануар	
Кошарка, такмичење	април	
Такмичење у атлетици	мај	

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ,

Ради остваривања васпитних циљева неопходна је свестрана, континуирана и активна сарадња Школе и друштвене средине, пре свих са локалном самоуправом, као једним од најважнијих чинилаца друштвене средине. Ученици који желе да се баве програмима културе и истраживања изван Школе укључују се у разне активности клубова, удружења и музичких удружења које код младих талентованих личности помажу да се оствари посебна склоност ка уметности или иметничком стваралаштву. Такође и учествују у пројектима које организује локална самоуправа, и подижу културни живот нашег града на виши ниво.

Након реализације разноврсних пројеката у сарадњи са локалном самоуправом и бројним институцијама, организацијама и медијима, Музичка школа „др Милоје Милојевић“ има намеру да у наредном четворогодишњем периоду проширује поље своје делатности и у значајној мери унапреди своје капацитете, односно боље ангажује креативне потенцијале.

Наши циљеви јесу оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз програме формалног и неформалног образовања, а и циљне групе пре свега оне са којима ради: млади – предшколци, основношколци и средњошколци, али кроз њихове активности посредно и одрасли, друштвене групе и организације.

Најзначајнија достигнућа организације су многобројни пројекти које је Школа самостално или партнерски спровела уз подршку различитих институција и фондација од локалног до европског нивоа, а које имамо намеру да наставимо и у будућности:

У партнерском и суорганизационом односу, и у наредном периоду наставићемо успешну и континуирану сарадњу са досадашњим партнерима:

У оквиру сарадње са друштвеном средином, школа ће интензивно сарађивати са: Музичким центром, 1. крагујевачком гимназијом, СКЦ-ом, основним школама, Заједницом музичких и балетских школа Србије, ФМУ Београд, ФМУ Ниш, Музичком омладином Новог Сада, Књажевско-српским театром, Народном библиотеком, Народним музејом, Епархијом шумадијском, Установом за децу „Нада Наумовић“, установама културе, Факултетима Универзитета у Крагујевцу, Удружењем „Чеси Шумадије“, Конзерваторијум „Леош Јаначек“ из Брна, Музичка школа „Вич Рудник“ из Љубљане, Музички конзерваторијум из Марибора, Музичком школом „Коста Манојловић“ из Земуна, и осталим музичким школама у земљи и иностранству, Сарадња са образовним уставовама, установама културе, музејима, удружењима,

оркестрима, ансамблима и осталим институцијама у циљу подршке ученицима, Локалном самоуправом... Сарадња тече током целе године, сходно потребама и пословима у школи и институцијама ван школе. Динамику одређују акције које спроводи школа и планови рада институција са којима сарађује.

Сарадња са медијима је веома интензивна и планирамо да таква и остане. Пажња нам није увек усмерена у довољној мери и на, за нас, задовољавајући начин, али је констатна и континуирана. Сарадњу остварујемо и на новоу:

1. редовне комуникације и праћење рада Школе кроз гостивања у дневним или информативним емисијама, односно текстовима у новинама, у смислу обавештавања о актуелним догађајима које промовишемо,
2. едукативних радијских и телевизијских програмама у којима учествујемо као гости
3. специјалних радијских или телевизијских емисија, односно чланака у новинама, о одређеном догађају, појединцу (ученику, наставнику), одсеку или пројекту,
4. аудио и видео снимања комплетних манифестација које организујемо.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима / старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. У сарадњи су битни сви чиниоци, тј. учесници у образовном процесу школе. Ради побољшања односа, боље и благовремене сарадње битна нам је информисаност родитеља и наставника, као и укључивање у реализацију задатака који су постављени школи. Програми у области сарадње са породицом усмерени су на јачање родитељске компетенције и имају социо-едукативни и саветодавни карактер.

Сарадња са породицом одвијаће се плански и систематски током целе године укључујући и породице, у планирању, реализацији и евалуацији те сарадње. Да би се што боље одговорило потребама деце, породице и средине, сарадња ће се реализовати применом и комбинацијом различитих облика сарадње:

ОБЛИК САРАДЊЕ	САДРЖАЈ/ТЕМА	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ
Општи родитељски састанци	Упознавање са наставним планом и програмом, уџбеницима, наставницима, Правилницима о оцењивању, заштити података ученика и безбедности ученика, успехом и дисциплином ученика и екскурзијама.	Одељењске старешине	Септембар, новембар, јануар, април, мај
Саветодавни рад са родитељима ученика чија деца имају потешкоћа у понашању и учењу	Различити облици саветодавног рада у зависности од проблема, размена информација, упућивање на дугорочну сарадњу са ПП службом.	Одељењске старешине, стручни сарадници	Према потребама родитеља (по посебном договору)
Саветодавни рад са родитељима талентованих ученика	Различити облици саветодавног рада	Одељењске старешине, стручни сарадници	Према потребама родитеља (по посебном договору)

Индивидуални контакти са родитељима	На иницијативу родитеља, стручне службе, одељенског старешине, предметног наставника са циљем информисања родитеља о напредовању детета	Одељенске старешине, предметни наставници / наставници индивидуалне наставе, стручни сарадници.	Једном недељно и по потреби / појачати интезитет након квартала и полугодишта
Отворена врата	Присуство родитеља различитим облицима васпитно образовног процеса	Наставници, руководиоци стручног већа, директор	Једном месечно
Анкетирање родитеља	Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа, на крају сваког полугодишта организује анкетање родитеља (старатеља) у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште	Одељенске старешине, тим за самовредновање, директор	Крај првог и другог полу-годишта
- Деловање Савета родитеља Школе - Сарадња са родитељима у реализацији задатака школе	Према дефинисаној улози у Закону о основном и средњем образовању	Чланови Савета родитеља	Током целе школске године
Деловање општинског Савета родитеља	Према дефинисаној улози у Правилнику о општинском Савету родитеља	Чланови Савета родитеља	Током целе школске године
- Међусобно информисање родитеља и наставника - унапређивање информисања родитеља	Посредно информисање родитеља о успеху и напредовању ученика (Електронски дневник), путем паноя, огласних табли, сајта школе, родитељских састанака, заједничких договора преко унапред договорених платформи/ друштвених мрежа и слично.	Одељенске старешине ОМШ и СМШ. Руководиоци стручних већа, директор, стручна служба.	Током целе школске године

САРАДЊА СА РОДИТЕЉИМА У РЕАЛИЗАЦИЈИ ЗАДАТАКА ШКОЛЕ

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Екскурзија је облик образовно-васпитног рада који се остварује ван школе са циљем непосредног упознавања појава и односа у друштвеној и природној средини, упознавања културног наслеђа и привредних достигнућа, а са циљем остваривања образовно-васпитне улоге школе. Садржаји екскурзије остварују се на основу плана и програма наставе и учења, образовно-васпитног рада и саставни су део школског програма и годишњег плана рада школе. Екскурзија се организује и изводи уз претходну писмену сагласност родитеља (или другог законског заступника) за најмање 60% ученика.

ЗАДАЦИ ЕКСКУРЗИЈЕ

Задачи екскурзије остварују се на основу плана и програма наставе и учења. Задачи екскурзије су: проучавање објеката и феномена у природи; уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; развијање интересовања за природу и еколошке навике; упознавање начина живота и рада људи појединих крајева; развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, као и развијање позитивних социјалних

вештина. Пошто се наша школа бави образовањем будућих музичара, јако је корисно да ученици посете и неке концертне дворане и преставе, као и музеје и установе културе.

ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈЕ

Одељенска и Стручна већа школе предлажу програм екскурзије који разматра и усваја Наставничко веће. За предложени програм сагласност даје Савет родитеља. Програм екскурзије садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију, начин финансирања и друга питања од значаја за реализацију програма екскурзије.

Након избора агенције програм путовања и општи услови путовања достављају се родитељима на писмену сагласност и саставни су део уговора који директор школе закључује са одабраном агенцијом.

ИЗВОЂЕЊЕ И ПРИПРЕМА ЕКСКУРЗИЈЕ

Носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су директор школе, стручни вођа путовања, одељењски старешина или други наставник кога одреди директор. Стручни вођа путовања прати и спроводи програм екскурзије водећи рачуна о остваривању постављених образовно-васпитних циљева, задатака и садржаја екскурзије, и са одељењским старешином се стара о безбедности и понашању ученика.

Припрема ученика, родитеља и наставника је услов реализације екскурзије и подразумева: информисаност о географским и климатским карактеристикама краја у који се путује, начину превоза, времену поласка, дужини боравка, условима смештаја и исхране, здравственој заштити, цени, могућностима комуникације са ученицима. Родитељи и ученици морају бити упознати са правилима понашања током трајања екскурзије и законском одговорнишћу родитеља за понашање ученика.

Школа може да планира студијско путовање за групу ученика у циљу упознавања културе, сарадње у оквиру пројеката и других облика образовно-васпитног рада, а које се изводи уз претходно прибављену сагласност надлежне школске управе. Студијско путовање је саставни део годишњег плана рада школе којим се ближе уређује његова организација, циљеви и задаци.

Трајање екскурзије прописано је планом наставе и учења. Ако је екскурзија, односно студијско путовање организовано у време наставних дана, настава се надокнађује у складу са школским календаром и годишњим планом рада. Директор установе одговоран је за законитост реализације екскурзије и студијског путовања.

ИЗБОР АГЕНЦИЈЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ЕКСКУРЗИЈЕ

Избор агенције спроводи се у складу са законом који уређује јавне набавке. Екскурзију може да реализује искључиво агенција која поседује законом прописану лиценцу за организовање туристичког путовања.

БЕЗБЕДНОСТ ПУТОВАЊА

Директор школе организује консултативни састанак пре извођења путовања, са представницима свих интересних група у процесу одлучивања и планирања екскурзије, о чему се сачињава записник. За превоз друмским саобраћајем, директор школе обавезан је да обезбеди поштовање прописа којима се уређује начин обављања организованог превоза деце. Ако надлежни орган унутрашњих послова утврди неисправност документације, техничку неисправност возила или било који други разлог у погледу психофизичке способности возача, директор или стручни вођа путовања обуставиће путовање до отклањања утврђених недостатака.

Дневне активности утврђене програмом екскурзије, осим превоза, морају бити реализоване до 24 часа. За путовања дужа од једног дана туристичка агенција дужна је да обезбеди лекара – пратиоца, уколико у местима боравка ученика не постоји организована здравствена служба. За путовања дужа од два дана родитељ (законски старатељ) треба да достави податке о здравственом,

физичком и психичком стању ученика, које издаје изабрани лекар/педијатар на основу здравственог картона. Тајност података о здравственом, физичком и психичком стању ученика мора бити обезбеђена и о овоме се стара директор школе, одељењски старешина и лекар.

ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЂЕЊУ ЕКСКУРЗИЈЕ

Након изведеног путовања, стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о путовању. Стручни вођа сачињава извештај са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга, и доставља га директору, Савету родитеља и Наставничком већу ради разматрања, а Школском одбору ради разматрања и усвајања. Извештај о путовању је саставни део годишњег извештаја о раду школе.

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Већина задатака који доприносе развоју психолошког и физичког здравља ученика биће обухваћени програмима наставних предмета као и у оквиру програма ваннаставних активности – акција и предавања у оквиру одељенске заједнице, на појединим родитељским састанцима, кроз рад секција и друго.

Циљ: Изграђивање телесно, психички и социјално здраве и зреле личности оспособљене да се брине за очување, заштиту и унапређивање сопственог здравља и здравља других људи. Стицање знања о основним принципима правилне исхране и усвајање правилног начина исхране. Исход се формулише на основу међупредметних компетенција у образовању и васпитању ученика за одговоран однос према здрављу. Након реализације едукативног програма ученици су информисани о евидентирању, реаговању и усвајању одговорних модела према сопственом здрављу и здрављу своје околине. Ученици ће се активно укључивати у одређене активности. Ученици развијају компетенцију одговорног односа према здрављу.

Програмски садржај ове области биће реализован кроз: наставне и ваннаставне активности.

ОБЛИК САРАДЊЕ	САДРЖАЈ/ТЕМА	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ	ИСХОД
Наставна активност	„Телесне вежбе и њихов утицај у разним областима“;	Наставник Физичког васпитања	Током целе године.	Ученици су информисани о евидентирању, реаговању и усвајању одговорних модела према сопственом здрављу и здрављу своје околине.
Наставна активност	„Правилна исхрана тела“	Дом здравља, Институт за јавно здравље	октобар	Ученици познају основне састојке хране и промене које утичу на њен квалитет; разумеју значај правилне исхране и адекватне прераде хране за очување здравља.
Наставна активност	„Безбедност у саобраћају“	Центар за унапређење безбедности у саобраћају, МУП Србије	Мај	Ученици су обучени, имају позитиван став у односу на значај безбедности свих учесника у саобраћају.

Ваннаставна активност	Сарадња са Домом здравља: Репродуктивно здравље младих	Дом здравља, Одељењски старешина, Педагошко-психолошка служба.	Током године по договору	Ученици познају карактеристике основних полних заразних болести, њихове изазиваче и мере превенције. Ученици разумеју значај лекова и правилног начина њихове употребе за очување здравља. Ученици познају могуће последице коришћења никотина, алкохола и других психоактивних супстанци.
Ваннаставна активност	Сарадња са Домом здравља: Превенције болести зависности (пушење, алкохол, наркоманија, сида) и малолетничке деликвенције (поремећај понашања).	Дом здравља, Одељењски старешина, Педагошко-психолошка служба.	Током године по договору	Ученици бирају стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана).

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Школа у сарадњи са надлежним установама и организацијама брине о социјалној заштити, посебно ученика из осетљивих друштвених група, на основу програма социјалне заштите. Уколико буде потребе, школа ће организовати прикупљање средстава за ове сврхе кроз разне хуманитарне школске акције.

Социјална заштита ученика подразумева систем различитих мера и активности чији је циљ пружање најбоље подршке ученицима са социјалним проблема тј. ученицима који припадају осетљивим групама као што су:

- материјално угрожене породице,
- деца без родитељског старања,
- једнородитељске породице,
- ромска национална мањина,
- лица са инвалидитетом,
- лица са хроничним болестима,
- избегла и расељена лица,
- деца са сметњама у развоју и поремећајима у понашању.

Програм социјалне заштите школа остварује путем часова одељенске заједнице, као и на часовима Грађанског васпитања. Теме које се тичу социјалне заштите ученика, наставници планирају и реализују у складу са Годишњим и месечним планом рада наставника. Овај програм, подразумева укључивање родитеља у читав процес превазилажења социјалних и животних тешкоћа ученика.

Програм социјалне заштите представља добру основу за рано откривање и предупредивање тешкоћа са којима се млади сусрећу. Такође, окосница је продубљивања сарадње са родитељима и релевантним установама из локалне заједнице, као и међусобног повезивања ова два чиниоца васпитно-образовног рада (породице и институција из локалне заједнице).

Циљеви и задаци програма су:

- пружање помоћи ученицима са поремећајима у понашању,
- пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из дефицијентних породица или породица са проблематичним односима,
- сарадња са установама и организацијама које се бави социјалним питањима,

- упознавање и праћење социјалних прилика ученика / упућивање у остваривање социјално-заштитних мера,
- утврђивање социоекономског статуса родитеља,
- упућивање родитеља на остваривање права,
- развијање вредности пријатељства, солидарности и колегијалности.

АКТИВНОСТ	ВРЕМЕ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Идентификација ученика са посебним потребама из области социјалне заштите	Август, септембар,	Стручни сарадници, ПП служба Директор школе, Центар за социјални рад
Сарадња са родитељима/старатељима идентификованих ученика	Током године	Одељењске старешине
Успостављање сарадње са установама и организацијама социјалне заштите	Октобар	Педагог/психолог, директор, одељењске старешине, Установа социјалне заштите
Успостављање сарадње са Црвеним крстом	Октобар	Педагог/психолог, директор, Одељењске старешине
Проналажење најефикаснијег вида пружања подршке идентификованим ученицима (по потреби и израда ИОП-а)	Октобар, новембар	Педагог/психолог, директор, Одељењске старешине, Установе и организације социјалне заштите, МПС, родитељи/старатељи ученика
Организовање акција за прикупљање неопходне помоћи идентификованим ученицима	Током године, према потребама	Савет родитеља, Школски одбор, јединице локалне самоуправе, педагог/психолог, директор, Одељењске старешине
Праћење ефеката указане социјалне помоћи	Током године	Директор, одељењски старешина
Разматрање могућности укључивања ученика у трајнији облик социјалне помоћи ученику којег пружа држава.	Током године, према потребама	Директор, педагог, психолог, Савет родитеља, Школски одбор

ПРОГРАМ ДРУШТВЕНО КОРИСНОГ РАДА

На основу члана 86. став 15. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17 и 27/18 – др. закон),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси „ПРАВИЛНИК о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада“, “Службени гласник РС”, број 68 од 7. септембра 2018.

Овим правилником прописују се ближи услови о начину, садржају, дужини, месту и времену обављања и другим питањима од значаја за обављање друштвено-корисног, односно хуманитарног рада који школа, упоредо са изрицањем васпитне, односно васпитно-дисциплинске мере, одређује ученику.

Друштвено-користан, односно хуманитарни рад се не односи на друштвено-користан и хуманитарни рад који школа планира годишњим планом рада и остварује ради укључивања свих ученика или појединих одељењских заједница у тај рад (хуманитарне акције, еколошке акције уређења школе – учioniца и других просторија и школског окружења, акције прикупљања материјала за рециклажу, припрема/уређење школског простора за одржавање школских манифестација, изложби, гостовања, спортских и других такмичења, посете установама социјалне заштите за смештај деце и омладине, домовима старих, Црвеном крсту и др.

Друштвено-користан и хуманитарни рад, обухвата

Друштвено-користан и хуманитарни рад, обухвата активности чијим се остваривањем развија друштвено одговорно понашање ученика и представља облик ресторативне дисциплине.

Ресторативна дисциплина, јесте приступ којим се омогућава умањивање или отклањање начињене штете, односно последица те штете, развија свест о одговорности и последицама сопственог и понашања других и поправљају односи укључених страна.

Циљ

Циљ одређивања друштвено-корисног, односно хуманитарног рада у школама који се остварује у складу са овим правилником, јесте превенција непожељног и друштвено неприхватљивог понашања ученика кроз развој пожељних и позитивних облика понашања. Наставник, односно стручни сарадник у школи за развијање пожељних/позитивних облика понашања ученика и конструктивно решавање конфликта примењује саветодавни рад, технику дијалога, поступак школске медијације, укључује вршњачку медијацију и друго.

Школа одређује

Друштвено-користан, односно хуманитарни рад школа одређује ученику у складу са тежином учињене лакше и теже повреде обавеза ученика или повреде забране утврђене законом којим се уређују основе система образовања и васпитања, водећи рачуна о психофизичкој и здравственој способности, узрасту и достојанству ученика. У ситуацији када се мера изриче ученику који наставу похађа по индивидуалном образовном плану узима се у обзир и мишљење представника тима за инклузивно образовање.

Директор школе

Директор школе, у ситуацији када је учињена тежа повреда обавезе ученика или повреда забране, покреће васпитно-дисциплински поступак, доноси план појачаног васпитног рада и упоредо са тим обавља консултације са родитељем, односно другим законским заступником и учеником и бира од предвиђених активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада активност за меру која се изриче.

Васпитне мере

Када се изриче васпитна мера за учињену лакшу повреду обавезе ученика, одељенски старешина, уз планирање појачаног васпитног рада и консултације са родитељем, односно другим законским заступником и учеником, бира од предвиђених активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада активност за меру која се изриче.

Родитељ, односно други законски заступник

Родитељ, односно други законски заступник обавезан је да, у складу са планом обављања друштвено-корисног, односно хуманитарног рада, активно учествује у остваривању тог плана.

Родитељ, односно други законски заступник је одговоран ако ученик одбије да остварује активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада.

Надзор, праћење и извештавање

Друштвено-користан, односно хуманитарни рад остварује се у просторијама или ван просторија школе под надзором наставника, односно стручног сарадника.

За друштвено-користан, односно хуманитарни рад прописује се временски период/динамика, начин остваривања и лице које је задужено да прати и извештава о остваривању и ефектима активности.

Лице које је задужено за праћење активности подноси извештај о ефектима друштвено-корисног, односно хуманитарног рада органима школе зависно од тога која је васпитна или васпитно- дисциплинска мера изречена, и то за активности одређене уз:

- васпитне мере опомена и укор одељењског старешине – извештава се одељенско веће;
- васпитну меру укор одељењског већа – извештава се одељенско веће;
- васпитно-дисциплинску меру укор директора – извештава се директор школе;
- васпитно-дисциплинску меру укор наставничког већа – извештава се наставничко веће.

Школа је у обавези да својим општим актом пропише начин евидентирања и праћења друштвено-корисног, односно хуманитарног рада и извештавања о његовим ефектима.

Активности

Активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада се могу организовати и остваривати у групи, одељењу, разреду, односно класи у оквиру школе, као и у другој установи, самостално или уз подршку вршњака, наставника и стручних сарадника.

Активности одређене уз васпитне мере опомену и укор одељењског старешине, одређује и прати њихово остваривање одељењски старешина самостално, а ако је потребно – уз подршку члана одељенског већа или стручног сарадника.

Ангажовање ученика

Ангажовање ученика у друштвено-корисном, односно хуманитарном раду узима се у обзир код утврђивања закључне оцене из владања на крају првог и другог полугодишта.

Оквирно трајање учесталости и временски период обављања друштвено-корисног, односно хуманитарног рада у школама дато је у Табели:

МЕРА	Активност	Учесталост	Временски период
ОПОМЕНА	–	2 пута недељно	2 недеље
УКОР ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	–	2 пута недељно	3 недеље
УКОР ОДЕЉЕЊСКОГ ВЕЋА	–	3 пута недељно	3 недеље
УКОР ДИРЕКТОРА	–	3 пута недељно	4 недеље
УКОР НАСТАВНИЧКОГ ВЕЋА	–	4 пута недељно	4 недеље

Приликом одређивања активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада одређује се трајање те активности, учесталост и временски период/динамика, узимајући у обзир карактеристике ученика, његов узраст и оптимално време за квалитетно и делотворно остваривање активности. Препоручено трајање активности је од 15 до 45 минута.

ПРОГРАМ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА

Програм инклузивног образовања има за циљ да, у складу са Законским и другим прописима као и на основу досадшњег искуства, дугорочно унапреди рад са децом са сметњама у развоју и децом из маргинализованих и осетљивих друштвених група и да им обезбеди једнако право на образовање и доступност образовања и васпитања, без дискриминације и издвајања деце.

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРИЛАГОЂАВАЊЕ И ПРУЖАЊЕ ДОДАТНЕ ПОДРШКЕ

Детету и ученику коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, школа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека, прилагођавање начина остваривања школског програма и израду, доношење и остваривање индивидуалног образовног плана.

Циљ додатне подршке у образовању и васпитању јесте постизање оптималног укључивања ученика у редован образовно-васпитни рад, осамостаљивање у вршњачком колективу и његово напредовање, уједно се води рачуна о постизању оптималног укључивања ученика и одраслих у редован образовно-васпитни рад, осамостаљивање у вршњачком колективу и његово напредовање у образовању и припрема за свет рада.

За остваривање додатне подршке у образовању и васпитању, директор школе, наставник, стручни сарадник, васпитач, педагошки асистент и родитељ, односно други законски заступник може да добије посебну стручну помоћ у погледу спровођења инклузивног образовања и васпитања.

Ради остваривања додатне подршке у образовању и васпитању, школа остварује сарадњу са органима јединице локалне самоуправе, као и са школом за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, односно школом која има одељење за ученике са сметњама у развоју, другим организацијама, установама и институцијама на локалном и ширем нивоу, остварује сарадњу са органима јединице локалне самоуправе, организацијама, установама и удружењима.

Посебну стручну помоћ могу да пружају лица компетентна у области инклузивног образовања и васпитања и школе које су својим активностима постале примери добре праксе у спровођењу инклузивног образовања и васпитања.

План додатне подршке за ученике којима је помоћ потребна одељењске старешине уз сугестије стручних сарадника/педагога и психолога и сагласност родитеља и предметних наставника сачињавају план подршке о чијем начину и праћењу се договарају.

ПРОГРАМ ТРАНЗИЦИЈЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Транзиција деце обухвата, у контексту инклузије прелазак са једног нивоа образовања на наредни.

Полазак детета у ново васпитно-образовно окружење представља изазов за свако дете. Транзиција у васпитању и образовању није само први дан у новој установи, то је добро осмишљен и испланиран процес. Прелазак из једног окружења у други јесте велика промена која је повезана и са идентитетом, јер постоји идентитет који остаје у претходном окружењу и идентитет који још треба да се изгради у новом окружењу са новим улогама

Деца и млади имају бројне и значајне изазове током прелажења за време школовања из једног нивоа образовања у други.

Кључне прелазне тачке у транзицији деце кроз образовни систем су из предшколске установе у основну школу, прелазак из разредне наставе у предметну наставу, индивидуалну у музичким школама, и из основне школе у средњу школу.

Осим представљене вертикалне транзиције, постоји и хоризонтална, која је између истог нивоа образовања унутар установе или између различитих установа, као што је кретање ученика између редовне и специјалне школе. Након школе постоји транзиција ка универзитетима или неком другом облику усавршавања (студије, стручна усавршавања, похађање курсева, семинара), као и запошљавању.

Транзиција је процес, а не један догађај, и захтева време и обавезу. То је процес изградње односа и разумевања ради пружања подршке ученику у његовом кретању кроз образовни систем. Свим ученицима са потребом за додатном подршком или комплексним потребама због инвалидитета и потешкоћа у учењу потребна је и додатна подршка на прелазним тачкама свог школовања. Овај процес се схвата као низ поступака којима уважавамо околности из којих се полази и у које се прелази приликом промене окружења. Она обухвата одређене облике понашања, рутину, јасну поделу улога и дефинисање очекивања.

Транзиција започиње уз подршку васпитно-образовне установе која је тренутна, то јест матична, и стручњака у окружењу детета (стручна служба, социјална служба, специјални педагози).

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ- МЕДИЈАТЕКЕ

Вишегодишњи и годишњи програм рада школског нототекара, односно медијатекара заснива се на плановим и програмима образовно-васпитног рада, програму рада школе и програму рада школског медијатекара.

У остваривању циља и задатака образовања и васпитања и програмске основе школске медијатеке, медијатекар сарађује са стручним и другим органима школе и друштвене средине на унапређивању образовно-васпитног процеса, обезбеђивању услова за свестран развој и афирмацију ученика и јавну делатност школе.

Активности	Начин
Планирање и програмирање образовно-васпитног рада.	- Планирање набавке литературе и периодичних публикација; - Планирање и програмирање рада са ученицима у школској медијатеци; - Планирање развоја школске нототеке и набавка библиотечке грађе.
Праћење и вредновање образовно-васпитног рада.	- Учешће у изради годишњег плана рада школе и самовредновања рада установе; - Вођење аутоматизованог нототечког пословања, са увидом у наставне планове и програме рада школе; - Помоћ у одабирању и припремању литературе и друге грађе за разне образовно-васпитне активности; - Побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности.

Рад са наставницима.	• Коришћење ресурса нототеке у процесу наставе; • Систематско информисање корисника школске нототеке о новим музичким издањима, стручним часописима, тематским изложбама.
Рад са ученицима.	• Обучавање ученика за самостално коришћење различитих извора знања и свих врста информација у настави и ван ње; • Помоћ ученицима код учења ван школе; • Упознавање ученика са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања; • Рад на развијању позитивног односа према упознавању музичке литературе, упућивање на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавању претраживања и употребе свих извора и оспособљавање за самостално коришћење; • Стимулисање ученика да пажљиво користе медијатечку грађу и да развијају навику долажења у школску и градску медијатеку; • Учешће у културно-просветним активностима медијатеке, рад са ученицима у читаоници и радионицама за ученике и на реализацији школских пројеката.
Рад са родитељима, односно старатељима.	• Остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем навика коришћења и упознавања музичке литературе код ученика.
Рад са директором и стручним сарадницима.	• Сарадња са стручним већима наставника, педагогом, психологом и директором школе у вези са набавком и коришћењем књижне и некњижне грађе, те организацијом рада школске медијатеке; • Сарадња на припреми и организовању културних активности школе (трибине, сусрети, разговори, акције, изложбе, конкурси, значајни јубилеји...); • Учешће у припремању прилога за интернет презентације школе.
Рад у стручним органима и тимовима.	• Рад у школским тимовима на изради годишњег и развојног плана школе и школског програма; • Рад у стручним тимовима.
Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе.	• Сарадња са другим школама, школским и градским медијатекама; • Учешће у раду Друштва школских медијатекара; • Сарадања са просветним, научним, културним и другим институцијама које се баве радом и слободним временом омладине.
Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање.	• Праћење и евиденција коришћења литературе у школској медијатеци; • Стручно усавршавање – учешће у семинарима, саветовањима и другим скуповима на којима узимају учешће медијатекари.

РАЗВОЈНИ ПЛАН И ОБЛАСТИ КОЈЕ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД И УНАПРЕЂИВАЊЕ РАДА УСТАНОВЕ

Установа има развојни план.

Развојни план установе јесте стратешки план развоја установе који садржи приоритете у остваривању образовно-васпитног рада, план и носиоце активности, критеријуме и мерила за вредновање планираних активности и друга питања од значаја за развој установе.

Развојни план установе доноси се на основу извештаја о самовредновању и извештаја о спољашњем вредновању, најкасније 30 дана пре истека важећег развојног плана установе.

Развојни план доноси орган управљања, на предлог стручног актива за развојно планирање, за период од три до пет година.

У поступку вредновања квалитета рада установе вреднује се и остваривање развојног плана установе.

Кључне области које утичу на образовно васпитни рад и унапређивање рада установе су усклађене са стандардима и вредновањем квалитета рада школе.

ДОКУМЕНТИ ЗНАЧАЈНИ ЗА РАЗВОЈ И ВРЕДНОВАЊЕ РАДА УСТАНОВЕ

ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење остваривања Школског програма ће се остварити кроз:

- Евалуацију рада Стручних већа
- Евалуацију рада Стручних актива
- Евалуацију постигнућа ученика – исходи Одељењских већа, тј. њиховог рада
- Евалуацију реализације Развојног плана школе
- Еволуацију Годишњег плана рада школе
- Евалуацију Посебних програма школе
- Евалуацију Тимова
- Евалуацију интерног и екстерног вредновања рада школе

Интерно: Свако Стручно веће, актив и тимови у школи вреднује свој рад у годишњем извештају, најчешће анализом рада у претходној години.

Стручни актив за развој школског програма вреднује Школски програм са аспекта свог рада на развоју школског програма, остварености Школског програма, његове усклађености са Годишњим планом рада школе. Уколико приметите неку неусаглашеност или се јави потреба за допуном, они Школском одбору достављају анекс са допунама да би их прихватили као измене и допуне Школског програма. Стручни актив за развој школског програма све примедбе при вредновању школског програма износи у извештају и доноси предлоге за унапређење и корекције. Измене, допуне и корекције се могу приложити као анекс или разматрати и применити у наредном четворогодишњем циклусу када се доноси наредни Школски програм. Стручни тим за самовредновање сваке године бира једну, две до три области самовредновања, од могућих седам области. Међу њима је и школски програм. Школски програм у циклусу од четири године буде вреднован бар једном.

Екстерно

Школски програм је и прва област вредновања екстерне евалуације коју раде школске управе.

Школа поступа по извештају екстерне евалуације на начин и у року који је у извештају написан.

МУЗИЧКА ШКОЛА „ДР МИЛОЈЕ МИЛОЈЕВИЋ“,
КРАГУЈЕВАЦ

Школски одбор Музичке школе „др Милоје Милојевић”

на седници одржаној дана _____ 2023. године донео је

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
2023–2027.**

Председник Школског одбора
Петар Миков
